

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

21.304

à l'aine à 55/6
briguées,
Cent
1/2

un trait
 27
 29 1/2
 30
red

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

90000003

CAROLUS
TUINMAN.
FAKKEL
der
NEDERDUITSCH E
TAALE.

H. van der My inv.

Te LEYDEN, by SAMUEL LUCHTMANS. 1722.

J. Blaeuw fecit.

F A K K E L
D E R
N E D E R D U I T S C H E
T A A L E ;

Ontsteken byzonderlyk aan de Hebreuwsche , Grieksche ,
en Latynsche spraaken , als ook de oude Duitsche , uit
de overblyfzels der gryze aaloudheid , en die van
laatere eeuwen.

*Om de weetgierige Vaderlanderom hunne Moedertaal te leeren
verstaan , door opheldering van den oorsprong en de
waare betekening van zeer veel*

W O O R D E N E N S P R E E K W Y Z E N ,
die nu in dagelyks gebruik , maar onbekent of duister zyn.

Hier achter is gevoegt ,

O U D E N N I E U W ;
O F

Vergelyking der oude en nieuwe Nederduitsche Taal , im
vorming en spreekwyzen.

D O O R
C A R O L U S T U I N M A N .

5

T E L E Y D E N ,
By S A M U E L L U C H T M A N S , 1722.

BIBLIANDER apud A. Mylium.

Germanicus sermo ad mille origines habet, ex quibus octingentæ circiter vel ad Græcam, vel ad Latinam linguam non obscure pertinent.

Dat is:

De Hoogduitſche taal heeft by duizend wortelwoorden, van welke omtrent acht hondert niet duiflerlyk tot de Griekſche of Latynſche ſpraak behooren.

A. MYLIUS in Lingua Belgica.

Profecto auſim ego iſtud profari, ſi leges illæ variandarum vocum obſeruentur, compertum iri dimidium ferè dictionum Belgicarum & Græcarum (præter Latinas) magnam inter ſeſe habere propinquitatem.

Dat is:

Zekerlyk ik zoude dit durven zeggen, dat indien die wetten der woordenveranderingen gade worden geſlagen, men zal bevinden, dat by na de helft der Nederduitſche en Griekſche woorden (behalven de Latynſche) groote verwantſchap met malkanderen hebben.

O P D R A G T

A A N D E

Liefhebbers , Onderzoekers , Kenners ,
en Beschavers onzer Nederlandsche
Spraak.

MYNE HEEREN en GEËERDE VRIENDEN,

IK biede hier aan U. U. E. E. bescheiden
en keurig oordeel deze *Fakkel der Neder-
duitsche Taale*; met hope, dat ze die be-
naaming eenigzins zal beandwoorden ;
en dienen tot opheldering onzer Moedertaal.
Niets is noodwendiger in de menschelyket' zamen-
leving dan de spraak; doch wanneer die niet ver-
staan word , verveelt het meer by een mensch ,
dan by een hond te wezen. Wie behoort dan
niet begeerig te zyn , om zelf grondig te bevat-
ten den zin der woorden , waar door hy zyne
meening aan anderen voordraagt? Tot dat oog-
merk is dit Taalwerk aangelegt. Of het eeniger
maaten gelukkig uitgevoerd is , word aan het von-
nis van U. U. E. E. gelaten. 't Is noch geen twee
jaaren geleden , wanneer ik na eene zeer pynlyke
zick-

O P D R A G T.

ziekte van twee maanden , terwyl myne zwakheid noch geene hoofdbrekende bezigheden toeliet , eenige uitspanning nam in 't doorbladeren van zommige oude Nederduitsche boeken. Ik had doe noch geen het minste opzet om dit werk te ondernemen ; veel min eenige toebereidzels te vooren opgezamelt. Alleen merkte ik onder 't lezen zommige dingen aan. Deze bragt ik voor myne eigen geheugenis met een lettertje op 't papier. Het eene woord gaf aanleiding tot het andere ; en dus groeide het getal der opmerkingen allengskens aan , onder myne gewoone gescheften , en meer bywerk. Dit leidde myne weetzucht verder , en prikkelde my om de bronnen hooger na te speuren. Noch had ik geene gedachten van die onder de oogen der wereld te brengen : maar het gunstig oordeel van zommige Vrienden , zelf al over de beginzelen , en hun aanhoudend verzoek , deden my daar toe besluiten , uit hope , dat het den Taalgenooten niet onaangenaam noch onnuttig zal zyn. Ik had wel gewenscht met taalkundige liefhebbers te kunnen raadplegen , en van hen te leeren , 't geen ik niet en wist ; maar dat heeft my zelf over geen enig woord mogen gebeuren. Ook had ik veel licht
en

O P D R A G T.

en dienst kunnen genieten van zommige Schryvers over die stoffe, en wel byzonder meer aaloude gedenkstukken; doch ook die konde ik niet magtig worden. Ik moest dan roeyen met de riemen, die ik had. De woorden en benaamingen in onze Moedertaal zyn van verscheide soorte. Veele zyn my in den oorsprong t' eenemaal onbekent: waar om ik daar van moest zwygen. Andere zyn ontwyfelbaar, en stralen haar eigen licht van zich. Den zin en wortel van niet weinige beelde ik my in, zo niet baarblykelyk, ten minsten waarschylyk, opgebaggert en ontbolstert te hebben. Wegens een groot getal heb ik niet meer dan gissingen, die echter, zo veel ik weet, geene ongerymtheid behelzen, en niet geheel ongegrond zyn. Dit kan het spoor baanen tot nadere bedenkingen. U. U. E. E. gelieven dan deze myne poogingen met bescheidenheid en goedwilligheid aan te nemen, myne mislagen, die begaan mogen zyn, te verschoonen, myne feilen te verbeteren, en het geene ontbreekt, te voltooyen. 't Zy my geoorlooft, my te beroepen op de woorden van den ouden Romein Varro: *zegt ymand eenige dingen gevoeglyk over de oorsprongen der woorden, dat moet men liever ten goe-*

O P D R A G T.

de nemen, dan hem te berispen, om dat hy 's van veele niet heeft kunnen doen. 't Zal my lief zyn, indien eenige nieuwoptyzende Zon myne Fakkelt verdooft, en in 't volle daglicht stelt dat geene, waar na ik noch in een duistere schemering moet tasten, of dat my geheel verborgen is. Hier door zal U. U. E. E. my en onze Medevaderlanders verplichten. Ondertusschen ben ik na allezinsche heilwensch,

MYNE HEEREN en GEËERDE VRIENDEN,

U. U. E. E. genogen Vriend en Dienaar

CAROLUS TUINMAN.

T A A L L I E V E N D E

L E Z E R.

TErwyl ik, tot myne uitspanning, eenige oude Nederduitsche Boeken doorbladerde, om ter voldoening van myne weetzucht na te speuren, hoe men ouds tyds sprak, was myn oogmerk alleen de vormingen en schikkingen, maar niet de oorsprongen, der woorden en benaamingen op te zoeken. Doch onder 't doorsnuffelen, viel my nu en dan iets onder 't oog, 't geen my omtrent het laatste licht gaf, en tot aanleiding diende, om ook daar op met eenige opmerking te letten. Dit bragt my allengskens verder, en noopte my, om noch meer ontdekkingen te doen. Hier toe gaf ik acht op de overeenkomst, die ik tusschen het Nederduitsch, en 't Hebreuwsch, Grieksch, en Latyn bespeurde, en door nauwkeuriger overdenking en uitpluizing, zelf tot myne groote verwondering, vry grooter bevond, dan ik my verbeeldde, of te vooren op het getuigenis van anderen geloofst

V O O R R E D E N

looft zoude hebben. Hier uit is geboren het Taalwerkje 't geen de gunstige Lezer hier ziet. Ik had in 't begin geene gedachten, dan myne waarnemingen alleen voor my zelve te behouden: maar het ernstig en aanhoudend verzoek van verscheiden vrienden heeft my bewogen om die aan leergierige Vaderlanderen, myne spraakgenooten, mede te deelen; of het mogelyk den zelve tot eenige nuttigheid, onderrichting, of vermaak mogt zyn. Wy spreken dagelyks de woorden, gelyk wy die als met de melk onzer moederen ingezogen, en nastamelende op haaren schoot geleert hebben, waar van ze de Moedertaal genoemd is, en wy zyn door het gestadig gebruik daar aan gewent: maar zeer veele zyn dus gelyk aan de Papegaayen, die slechts den woordenklank, hen voorgepraat, naklappen; vermits zy van den zin veeler woorden en spreekwyzen, die zy gedurig in den mond hebben, zo weinig verklaring en reden zouden weten te geven, als die vogel, of als ware het Hottentotsch, of Malabaarsch. Ik zelve meende voor heen al redelyk in myne moedspraak geoeffent te wezen; maar de betere ondervinding heeft my overtuigt, dat veele myner gissingen, ja gewaande zekerheden, missingen waren: gelyk noch veele bewoordingen aan my enkel raadzels zyn; ja wel zo onbekent ten opzichte van hunnen oorsprong, dat ik met geene waarschyndlykheid, veel min grond van zekerheid, daar na weet te raden. Doch ik acht dat deze, of immers

V O O R R E D E N .

mers veele der zelve , geen eerdere stamwortels hebben , maar onmiddelyk voortgekomen zyn , 't zy in Babels spraakverwerring , of later ; b. v. *slaan* , *springen* , enz. Men moet dan by dusdanige stil staan , als by de zuilen van Herkules , en heeft zich niet te pynigen , om van alle woorden eenen verderen oorsprong opte speuren. Evenwel ven menige andere is dat doenlyk. Zo myne inbeelding my niet bedriegt , heb ik den waaren oorsprong , en de eigentlyke beduidenis van vry veele bewoordingen ontzocht , en hier aangewezen. Maar daar ontbreken 'er ook noch veele. Zommiger wortel is zo diep onder de vergetelheids puinen der aaloudheid , en in zulk een duisternis bedompelt , dat ze nooit uitgebaggert , of opgedolven zal worden. De tyd heeft veele woorden en naamen in de taalen met wortel en takken uitgeroeit. Van andere zyn de wortels verdwenen , en alleen de afspruitzels overgebleven : waar om men naar den oorsprong der zelve in 't donker tast , gelyk de blinden. Neemt tot een staaltje *Aanbeeld*. Wat werktuig die naam betekent , weet elk onzer ; maar wat drukt dit uit ? Ik twyfel echter geenzints , of het zegt iets , 't geen met dat ding overeenkomt : gelyk het Latynsche *Incus* , iets daar men op smyt , of smeed , van *incutere* , of *incudere*. Diergelyke zoude men een menigte kunnen ophalen. Het gebruik heeft zommige woorden en benaamingen door langduurig

**

eeuw-

V O O R R E D E N.

eeuwverloop zo vervormt, geslepen, gesleten, en ver-
 bastert, dat ze naar hunnen oorsprong nauwelyks meer
 zweemen, maar zyn gelyk de afgeschilferde opschriften
 der aaloude steenbrokken, of penningen, waar op men de
 munt niet, of zeer bezwaarlyk, onderkennen kan. Iets
 diergelyks bespeurt men in de kinderen, wanneer zy eerst
 leeren spreken, of kromtongen, en b. v. drinken *ninnen*
 hoeten. Zommige zyn geboren uit eenig zonderling ge-
 val, gelyk b. v. de naam van 't *Manna*, *Exod. 16. 15.*
 Doch dat vergeten zynde, is men ook de oorsprong van
 zulk een naam quyt. Zodanig is ook de oorsprong van
 veele onzer gemeene spreekwoorden: waar om men ver-
 loren moete zoude beteden in zulke na te spreken. Ein-
 delyk, ik onderstelle, dat 'er eenige grondklaaken zyn,
 van welke vergeefs reden gevraagt word: gelyk men in
 alle wetenschappen eenige grondbeginselen dus moet toe-
 staan. Zodanige had God het eerste menschenpaar te ge-
 lyk met de redelykheid ingeschapen. Vergelykt, *Ge-
 nes. 2: 19.* Men neme tot een bewys het Hebreuwische
 Woord *havaab*, of *hajaab*, zyn of wezen. Wat overeen-
 stemming is 'er tuschen dien letterklank, en de beteken-
 de zaak? Zekerlyk geen andere, dan dat door dit geluid
 volgens het gebruik de gedachten gelegentheid krygen, om
 zich een denkbeeld van zyn voor te stellen. Doch die
 grond voor afgelegd zynde, blykt, met wat nadruk God
 zig

V O O R R E D E N .

zig noemt *Jehovah*, dewyl hy is het zelfwezig zyn. Laat dit dan byzonder wezen het voorrecht van de aller eerste taal, van welke de andere gesproken zyn in Babels spraakverwerring; doch zo, dat 'er behalven de overgeblevene wortelen uit de zelve ook wel geheel nieuwe woorden, ja misschien taalen, voortgekomen zyn: waar om men niet alles in alle spraaken tot het Hebreeuwſch kan brengen, ja mogelyk eenige taalen nu geheel niet. Men zie eens de vcele en verschillige taalen, waar in J. *Chamberleyn* onlangs het Gebed des Heeren heeft uitgegeven. Ik wil niet styfzinnig wederspreken, dat het gebruik zich in spraaken wel eenige klanken laater gesmeed kan hebben, waar aan het een zaakbetekening naar zyn welgevallen heeft toegeëigent, en die dus den nakomelingen overgelevert; doch ik gevoel ook, dat die doorgaans minder zyn dan vcele waanen, en dat uit eenige wortelen de andere woorden en naamen zyn afgeleid, en toegepast op de zaaken, om haare natuur of hoedanigheden aan de verbeeldingen van den toehoorder te erinneren. Dit ontkeut echter niet, dat 'er wel woorden, ja mogelyk taalen, konnen verzonnen zyn, om van niemand verstaan te worden, dan die 't geheim weten: gelyk 'er zo boeventaalen zyn, en die men kramerslatyn noemt; hoewel ook zulke meest uit gebruikelijke spraaken plegen overgenomen, of verdraait te wezen. By voorbeeld, in de taal der Heidens is *breetvoet*

V O O R R E D E N.

een end, of gans, *barlen* spreken, gevormt van *parler*; *grypling* een vinger, *hans van gelder* grof brood, *henffen* steelen, van 't Hebreeuwſche *ganav*; *krakeling* een noot, *windvang* een mantel, enz. Of de taal der Chineſche Mandarynen, Peruaanſche Koningen, Laplanders, enz. op die wyze in de wereld is gekomen, laat ik onderzoeken aan die daar toe luſt hebben. Doch dat zyn oorsprongelyk geen gemeene volktaalen. Die meer dan ik in de taalkunde bedreven zyn, en betere hulpmiddelen hebben, zullen kunnen ophelderen, 't geen boven myn bereik is. Op veele woorden en benaamingen zyn myne bedenkingen niet gevallen. Ik had het getal der behandelde ook merkelyk kunnen vergrooten, indien geen gebrek van tyd, of luſt, of eenige andere reden, my daar van had wederhouden. Zo beſpeurt word, dat deze onderneming den liefhebber den Vaderlandſche taal aange-naam is, zoude men op meer ontbolſteringen kunnen denken; anders is hier aan reeds te veel geſchied. Zulke letterbanketten zyn geen ſmaakelyk aas voor alle monden, maar alleen voor weergierigen; en te meer, hoe ymand beter in eenige letterkunde en ſpraaken gcoeffent is, en dus bequaam om hier van met grond te oordeelen. Niemand houde dit voor enkele letterfufferyen: want daar in ligt de aard van veele zaaken en oudheden opgewonden. Boven dien de oorsprongen en den eigentlyken zin der
woor-

V O O R R E D E N

woorden te weten, heeft niet alleen zyn vermaak, maar ook nuttigheid in de zelve wel en ter snede te gebruiken, en recht te schryven. Ja, door dat middel word de geheugenis gesterkt, om de uitheemsche woorden beter te onthouden. Ik heb hier niet slechts eene nalezing, maar eenen vollen oogst overgelaten, voor die in myn spoor willen treden. Het ys hier eenigzins gebroken. Anderen zullen kunnen verdergaan. Gewisselyk onze gemeene Moedertaal is dat wel waardig. Zal men zich afflooven in den arbeid omtrent de grondige kennis van andere spraaken, met de bronnen en afleidingen der zelve, en vreemdelingen zyn in onze eigen Moedertaal? Dan is men ondankbaar aan die sierlyke, vloeyende, zinryke en krachtige spraake, welke voor geene, of immers voor weinige andere behoeft te wyken. 't Moet onzen taalgenooten (ten minsten die als redelyke menschen begeerente weten, wat zy zeggen) aangenaam zyn, dat hen daar in licht word toegebragt.

Ik heb my niet ingelaten tot de ontleding der bastaardwoorden, die onze ontaarde en wanfmaakige landgenooten den Franschen, of andere hedensdaagsche buurvolkeren, noodeloos hebben ontleent, en het zuiver Nederduitsch belachelyk opgepronkt als eenen bedelaars mantel, met allerlei misvormde lappen en vodden; zo dat die kaelbonte kraayen schandelyk paddebloot zouden staan.

V O O R R E D E N .

indien men hen deze pronkvederen ontpluimde. Onze voorvaderen waren daar in vry spaarzaamer ; en dat laater misbruik heeft ons veel van hunne echte Nederduitfche woorden ontfutzelt , en fchuim voor goud doen verwiffelen. *Kilianns* heeft in zyn *Lexicon* , of Woordenboek ('t geen , onverminkt , van geenen liefhebber der Nederduitfche taalkunde behoort ontbeert te worden , maar dat zedert deerlyk geknot en geradebraakt is) wel veel der zelve bewaart ; maar geenzints alle ; en menige heb ik 'er ontmoet , die daar in vergeefs gezocht worden.

't Heeft al van over lange niet ontbroken aan zodanige , die het navorfchen en opsporen van de oorzaaken , of redenen , en afleiding der woorden en benaamingen , afkeurden als eene ydele onderneming , waar in niets zakelyks noch zekers en was , en zy vergeleken dat by de uitleggingen der droomen , waar in elk naar zyne bevatting handelt. Doch te recht wierd dat gevoelen van anderen verworpen , om de daadelyke ervarentheid. Is 'er onzekerheid in de benaamingen , men vind die ook wel in de zaaken zelf : 't geen echter geenzins wegneemt , dat die waarheid in zich behelzen. Men moet echter bekennen , dat zulk een onderzoeker al menigmaal in het donker met onzekerheden moet worffelen , en wel een fchim voor een lichaam aangrypt. Hier om eifcht de befcheidenheid,

V O O R R E D E N .

denheid, dat men eenige misvattingen verſchoone. 't Was dan wel gezegt van den ouden Romein *Varro*: *Zegt ymand iets gevoeglyks van de oorsprongen der woorden, dat moet men liever in dank nemen, dan hem berispen, om dat hy dit in veelen niet heeft kunnen doen.* Doch 't is ook waarheid, dat deze *Varro* zelf zich in dat werk dikwyls niet tot voldoening van geseerden heeft gequeten. Niet beter maakten het de oude *Stoiken*; schoon zy daar in geen klein gedeelte van hunne wysheid stelden. Ja, het duikelen na de wortelen der woorden door ongegronde onderstellingen, en losse gissingen, heeft wel taalgaleerde mannen tot een voorwerp van veroorwaardiging of belaching gemaakt. Zulk een loon van zynen arbeid behaalde *Johannes Geropius Becanus*, of *Becanus*, die alle talen, zelf de Hebreuwſche, door een vreemde misvorming en woordspyhiging, tot het oude Nederduitsch wilde brengen, en zeldzaam gewrongen uitleggingen daar van gaf. Dus bootste hy van *Adam*, *Haddam*, van *Eva*, *Eeuwot*, van *Kain*, *Quazin*, enz. *Adr. Schriek*, verschilde daar in van hem, dat hy de Hebreuwſche taal voor de oudste eskende, en sprak verachtelyk van de vindingen van den anderen: maar hier in stemt hy over een met *Becanus*, dat hy de aaloude naamen van menschen, landen, steden enz. by de Grieken, Latynen, en andere volkeren, tot een Keltischen of Duitſchen oorsprong wil

V O O R R E D E N.

will brengen ; zelf zo verre , dat ook de Hebreewfche woorden en benaamingen daar mede eensluidende zouden zyn. Hier toe moest hy , zo wel als *Becanus* , zich dikwyls van zeer harde en vreemde woordenwringingen bedienen , zo dat 'er wel reden fchynt om te twyfelen , wie van hun beiden de waarheid nader is. Een voorbeeld zy de Hebreewfche naam *Nimrod*. Hier van vormt hy op zynen leeft *Nemr-hod*, of *Nemer-hod*, 't geen hy uitlegt, *een hooge nemer* , en laat daar op volgen , *belachelyk , gelyk alles , maakt onze Becanus van Nemrod Neembrood*. Wie wint het ? Wat verklaart beter den naam *Eva* , *Eeuwvat* , of *Heve* , van de heve des buiks , of bezwangertheid ? Wat komt nader by *Kain* , *Quazin* , of *Ga-in* ? Het laafte zegt *A. Schriek*. Hier om is hy een lotgenoot van *Becanus*. Daar is echter nauwelyks zo quaad een fchutter , die niet nu of dan het wit eens treft. Maar andere taalgeleerden hebben langs eenen anderen weg hier in roem en achting verworven. Ik noeme nu alleen , als meeft bekend , *C. Becmanus de Originibus L. L. J. Martinius in Lexico Philologico* , en *G. J. Voffius in Etymologico*. Ik derve my vleyen , dat men myne oorfprongelykheden niet zo verre gezocht en ongerymt zal vinden , als die van andere , welke uitgestampt zyn ; vermits ik de woorden niet als met geweld dwinge te zeggen , wat ik wil , maar die opvolg , om hunne meening na te

V O O R R E D E N .

te ſpeuren , en zo verre niet van mynen grond ga , noch in de diepten der gryze aaloudheid afteke , zonder kompas of dieplood , om niet in 't verkeerde kanaal te verzeilen. Ik houde altoos land in 't oog , 'twelk is de natuurlyke overeenkomst van de benaamingen met de zaaken , dewyl de woorden tekenen en uitdrukkingen der dingen zyn. Men merkt die gelykvormigheid aan als eenen zonderlingen lof en volmaaktheid in de Hebreuwſche taal ; doch of ook onze Moedertaal daar van niet mede en deelt , is hier te beſpeuren ; ſchoon dat aan de meefte ſprekers onbekent is. Ik meene ook , dat men myne afleidingen en uitleggingen dikwyls ruim zo na by de aangewezenen oorfprongen zal vinden , als die van de gemelde vermaarde mannen ten opzichte van het Latyn. Ik bouw op dezelve grondveften als zy , en beroep my op *G. J. Voffii Tractatus de Literarum permutatione*. 't Geen men hem in een gelyke zaak toeftaat , kan men my met geene redelykheid weigeren. Wiſkonſtige betoogingen hebben in deze oorfprongelykheden geen plaats ; maar daar zyn echter genoegzaame gronden tot eene zedelyke zekerheid , of ten minften waarſchynlykheid. Ik ſtem toc , 'tis geen genoegzaame reden om te denken , dat woorden in eene taal afſtammen van woorden in eene andere , om dat de klanken wat na malkanderen zweemen ; 't geen by geval kan zyn , en ook dikwyls beſpeurt word. By voorbeeld ,

* * *

wie

V O O R R E D E N.

wie zal zeggen, dat ons woord *moor* komt van 't Hebreewfche *moor*, myrrhe, om dat die beide uit dezelve letteren bestaan? een weduwe heet in 't Hebreewfch מָוֵדָה, *almanah*, maar die dat tot *al man na*, of *alle man na*, wilde brengen, zoude wel flechten dank behalen, en my niet tot eenen toeftemmer hebben. Zo mede het Hebreewfche עֵשׂ, *eefch*, vuur, verfchilt weinig van ons woord *ys*: maar wie zal daarom *ys* van *eefch*, vuur, afleiden? wilde ymand al voorwenden, dat is by wyze van tegenzegging, zo ftelt eens in de plaats יִשׁ, *ifch*, een man. Die in *Aabmoes* de Nederduitfche woorden *aal* en *moes* wilde vinden, zoude den bal te byfter mislaan, en anderen ftoffe geven om den lever eens te verfchudden. De bloote letterklank alleen is dan niet genoeg; maar de overeenkomst moet ook zyn in de betekening van dezelve zaaken. Myne mynen, waar uit ik alles gehaalt heb, zyn inzonderheid het Hebreewfch, Griekfch, en Latyn, benevens eenige vereeuwde, en ook wat latere, overblyfzels der oude Nederduitfche fpraak. Hier toe heb ik my bedient van de oude Vrankfche vertaaling van 't *Hoogelied*, door den *Abt Willeramos*, die geleeft heeft in de elfde eeuw, in 't licht gebragt door *G. Merula*, met de *Observationes* van *F. Junius*, *F.* Boven dien heb ik gebruikt de fnapperbrokken der aaloude taal onzer Voorvaderen, uitgegeven door *B. Vulcanius*, achter *Jornandes*, en van *M. Z.*

V O O R R E D E N .

Z. Boxhornius, achter *Haymo*. (De Schriften van *Otfried*, *Tatianus*, en diergelyke, heb ik niet kunnen machtig worden.) Voords de boeken, die in de Voorreden van 't *Oud* en *Nieuw* hier achter genoemt zyn. 't Is my leed geweest, dat ik den arbeid van *W. Lazius*, *de migratione Gentium*, *F. Junius*, (behalven over *Willeramus*) en meer anderen, heb moeten ontberen, die my buyten twyfel veel zouden hebben geleert. Nu heb ik doorgaans op myne eigen biezen moeten zwemmen. Ik erken echter dankbaar, dat ik hier en daar by de schryvers, die ik hadde, lust en aanleiding tot eenige bedenkingen heb gevonden: maar ik ben daar van geen bloot uitschryver geweest. Niets is van my aangenomen op ymands gezag, of gezeg, maar om dat de zaak myn oordeel voldede. Ik beding, of verzoek ook van mynen Lezer niets anders.

Volgens het ontwyfelbaar, en onwedsprekelyk verhaal van *Moses*, *Genesis* 11. heeft God tot straf en stremming van *Babels* torenbouw, en om de menschen over den bewoonbaaren aardkloot te verspreiden, een verbystering en verwerring onder die hoogmoedige stichters gewrocht, waar door de eene algemeene wereldtaal in veele spraaken gesplitst is. Doch op wat wyze dat geschied zy, word verscheidentlyk begrepen, en betwist by de geleerden. Ik voege my by die gevoelen, dat de allereerste taal zuiver en onverandert gebleven is by *Heber* en de

V O O R R E D E N .

zyne, als geen deel hebbende aan de hemeltergende onderneming van dat trots gevaarte. De anderen verloren die door een goddelyk wonderwerk uit hunne geheugenis, en spraken geheel anders dan te vooren. Vergelykt hier mede Handel, 2: 4. Hier door wierden echter de huysgezinnen en geslachten niet gescheiden: want die ontvingen met malkanderen eene taal, verschillig van andere, om 't zamen te blyven in die verstrooying naar nieuwe gewesten. Evenwel in alle, of immers de meeste van die nieuwe taalen, schoon in de eene meer, in de andere minder, bleven noch grondwortelen van de aaloude algemeene Moedertaal overig, doch zo verbogen, vervormt, en van verscheiden uit spraak, dat ze malkanderen niet verstonden, en daar om genoodzaakt waren hun naamzuchtig werk te staaken, en zich met hunne spraakgenooten van de anderen af te zonderen. Hoe groot het getal van die nieuwe taalen geweest is, kan niet gegift, veel min zeker bepaalt worden. De Oostersehe volkeren bleven nader by 't Hebreuwsche, dan de bewoonders der andere wereldgewesten, 't zy, om dat die van 't begin af meer verschilden, of uit andere oorzaaken. Mogelyk, om dat zulke nader by hunne buurvolkereu zouden blyven, welker woongewesten God daar bepaalt had, en andere verder afzakken, en zig verdeelen, op dat de Aarde alom bewoonders kreeg, ziet *Gen.* 32: 8. en *Jes.* 45: 18. Vergelykt

V O O R R E D E N.

lykt *Gen.* 10: 32, en 11: 8, 9. 't Is gewis, dat de taalen met 'er tyd meer en meer verandering ondergaan hebben. Oude woorden, benaamingen, en spreekwyzen, zyn buiten gebruik en kennis geraakt, nieuwe zyn gesmeed, en ingevoerd, de buigingen, en zelf betekeningen van eenige verandert, en niet weinige van de eene taal in de andere, met een groote vervorming, overgenomen. Boven dien zyn wel twee of meer taalen in een gesmolten, en dus tot een derde en nieuwe verbastert en ontleken, gelyk de volkeren zelf vermengt zyn, en hnnne aaloude naamen en spraaken niet, of naauwelyks meer weten. Vergeefs zoekt men nu buiten de boeken in Jerusaleem het oude Hebreuwfch, in Konstantinopolen het rechte Griekfch, en in Romen het zuiver Latyn. De spraaken hebben, zo wel als de gebouwen en klederen, een andere gedaante gekregen. Dit gaat zo verre, dat volkeren, welf eer van eene afkomst en taal, elkanderen nu als overftaanbare Barbaaren zyn. Om het geene hier voor gezegt is, verwondere zich dan niemand, en het dunke hem niet ongelooflyk, dat wy onze Moedertaal ook tot Hebreuwfche wortelwoorden brengen. Wy hebben die behouden uit de aaloude en algemeene spraakverwerring; behalven, dat ook eenige van laater oorsprong konnen zyn. Op die zelve wyze moet mede het Griekfch, en het Latyn tot het Hebreuwfch gebracht worden, fchoon die volkeren van eenen

V O O R R E D E N .

anderen stamtrunk zyn. Maar vry grooter is de overeenkomst, die onze Moedertaal heeft met het Grieksch en Latyn; gelyk in het volgende werk zonneklaar betoogt is. De reden daar van zal zyn, om dat de eerste Vaderen van ons en hen, zo die al verscheiden zyn geweest, in de eerste spraakverwerring niet veel van malkanderen verschilt hebben: gelyk het was met de Chaldeen, Kanaaniten, Syriers, Arabiers, enz.; alhoewel dat onderscheid in laattere tyden grooter geworden is; doch de onderlinge verkeering, en andere nagemelde redenen, heeft tot die taalgemeenschap zedert weder niet weinig toegebracht.

't Is het oordeel van geleerden, dat het oude Grieksch afftamde van 't Hebreuwisch door de Phoeniciers; en 't word buiten tegenspraak gestelt, dat het Latyn uit het Grieksch is gesproten. Maar van beide die talen vind men zo veele voetstappen in de Duitche spraak, dat men met geene reden kan betwisten, of zy is afgeleid van, of heeft eenen gemeenen oorsprong met die beide. *Ab. vander Myl*, en *A. Schriek*, behalven *Becanus*, bewyzen met *Boxhornius*, dat de *Schyten* en *Kelten*, onze Voorouderen, met hunne taal, ouder zyn dan de *Grieken*, veel meer dan de *Latynen*, met de hunne, zo dat die reeds als tot eenen mannelijken ouderdom gekomen, en door dappere daaden vermaard en uitgebreid waren, wanneer de *Grieken* met hun naam en taal noch als in de wiege

V O O R R E D E N .

ge lagen. Dat zo zynde, is zelf waarschylyker, dat de Grieken en Latynen de gemeene woorden en naamen van die ouder volkeren, en overwinnaars, hebben geleert, dan zy van hen. Doch dit zal wederzyds geschied wezen door omgang, en vermenging. Hoe 't ook zy, de woorden zyn met de betekening overgenomen, en dus geven die taalen elkanderen onderling licht: even gelyk men de beduiding van Hebreuwische woorden zoekt in de spraak der Chaldeen, Syriers, Arabiers, Ethiopiërs, Kopten, enz. 't zal dan tot myn oogmerk even veel zyn, of wy die woorden ontleent hebben van hen, of zy van ons. Die overeenstemming is (zeg ik) niet alleen in lettergalm, maar ook in de beduiding van de zelve zaaken, en wel in een overgroote menigte. Echter is deze regel zo algemeen niet, of zy heeft uitzonderingen, door veranderde betekening van zommige. De woorden, die klaar zyn, en genoegzaam uit de zelve letteren bestaan, doen het zelve besluiten van zulke, die wat meer vervormt zyn. Weinige onzer spraakgenooten weten, dat zy zulke halve Grieken zyn, en zo veele brokken Latyn met den paplepel ingeslorpt hebben. Had de lust my aangedreven, om tyd en moeite te besteden tot het doorsnuffelen der Griekische en Latynsche woordenboeken, ik had een vry grooter getal kunnen opzamelen. Zeer wel kan men begrypen, hoe 't *Latyn* in de spraak onzer Oudvaderen overge-

V O O R R E D E N.

gekomen is, als men bevroed, dat de Romeinen in deze wereldgewesten niet alleen geoorlogt, maar die zelf eenen geruimen tyd bewoont en beheerscht hebben; behalven de verkeering der Batavieren met hen. Een voornaame grondregel van de staatkunde der Romeinen was hunne taal in alle de wingewesten in te voeren, en die tot alleste gebruiken en doen gebruiken. Hier quam by, dat de Christen godsdienst in 't Latyn plagte verrigt, en de boeken en schriften geschreven te worden: want by na tot de tyden van *Keizer Karel den grooten* meende men, dat de klank der Duitfche woordeu door geene letteren uit te drukken was. Die Vorst is de eerste geweest, die eene Duitfche Letterkonst opstelde. Hier uit rees ook de zeer verscheide aaloude spelling, waar van men in dit myn werkje staaltjens zal vinden. 't Is duisterder, hoe wy aan het *Grieksch* geraakt zyn. Ja 'tis opmerkelyk, dat die gelykvormigheid meest is met het oudste Grieksch. Zommige woorden hebben wy van de Grieken door tusschenkomen van 't Latyn, maar andere onmiddelyk, zo dat wy nader by de bron blyven dan de Latynen, of woorden behouden, die van hen uytgemonstert zyn. Doch veele van deze Griekfche afstanzelen zyn meer ontvormt dan de andere, om dat een langer tydverloop daar in meer veranderingen heeft veroorzaakt. Men kan echter dezen twyfelknoop eenigzins ontwerpen. Het blykt, dat de aalou-

V O O R R E D E N

loude Gethen, of Gothen, de meeste letteren gemeen hadden met de Grieken. Zy hadden ook eene gemengde taal met de zelve, dewyl de Schyten en Grieken wel t'zamen vloeyden om de zelve landen te bewoonen, of om dat de Grieken onder hen volkplantingen hadden opgerecht. Om dit te bewyzen, behoeft men geen geloofwaardiger getuigenis, dan dat van *Ovidius*, die onder hen, als balling, zyn leven heeft gëeindigt. Een andere oorzaak hier van is de koophandel, en verkeeringe der Grieken met onze aaloude spraakgenooten in Asien en elders, en de invallen en veroveringen, die wederzyds in malkanders woongewesten geschied zyn. Hier van gewagen de oude gedenkschriften, en dat moest eene taalvermenging uitwerken. Boven dien, de Grieksche taal was naderhand by de *Gallen*, spraakgenooten der *Duitschen*, in zulk een achtig geraakt door die van *Marseille*, een volkplanting der Grieken, dat zy niet alleen de Grieksche letteren in hun schryven gebruikten, gelyk mede geschied is van de Zwitzers en anderen, volgens 't getuigenis van *J. Caesar*; maar zy hadden ook daar, en in meer andere steden, leermeesters aangestelt, en scholen geopent, tot onderwys in de Grieksche taal en wetenschappen. Ja men plagt de gemeene, en ook de byzondere verhandelingen, pleidooyen, vonnissen, verdragen enz. te dien tyde doorgaans aldaar in 't Grieksch te schryven Dit was dan doe de taal van de mode, gelyk nu

* * * *

het

V O O R R E D E W.

het Fransch. Geen wonder, zo dat zich verder heeft uitgebreid. Naderhand, en tot diep in laater tyden, gebruykte men daar toe meest de Latynsche taal, doch meer en meer verbaftert, in Spanje, Vrankryk, Duitsland, en elders in Europa, gelyk de overgebleven schriften uitwyzen; doch eindelyk wierd om gewigtige redenen, door de Hooge Magten gelaft, alles in de eigen landspraak te verrichten. Maar men voege hier by, 't geen by my 't gewigtigste is, dat de oude Grieken en de Duitschen, gezamentlyk afkomelingen van Japheth, wel eer voorouderen van de zelve taal, of immers die weinig verschilde, gehad hebben; maar dat die naneyen zich herwaards en derwaards hebben verspreid, waar door met 'er tyd, en veele gevallen, ook de verkeering en vermeniging met andere volkeren, de ouds tyds gemeene spraak zo verandert is. Dit is ook de reden, waarom men in 't *Persiaansch* en *Tartarisch* zo veel Grieksch en Duitsch vind. De Duitfche taal wierd ook gesproken van de *Thraciers* en *Phrygiers*, die geen klein gedeelte van *Asien* besloegen, 't welk de *Scythen* eenen geruimen tyd byna geheel beheerscht hebben. Immers de *Parthen* en *Persiaanen* waren *Scythen*, van welke ook de Duitschen hunne taal en oorsprong hebben. *Scythen* waren insgelyks de *Kelten* en *Kymbren*, uit welke veele volkeren gesproten zyn, naamelyk de *Hunnen*, *Gothen*, *Oostergothen*, *Westergothen*, *Wandalen*, *He-*

V O O R R E D E N .

raten, Vranken, Noormannen, Burgundiers, Alanen, Langbaarden, Zwaben, Hoogduitſchen, Saxen, Deenen, Zweeden, en meer andere, zelf tot in het kille *Yſland*; op welke laaſte dan de naam van *Kelten* by uitnemendheid paſt, zo die van *Koude ſtamt*. Deze alle hadden dezelfde taal; hoewel met een verſchillige uitspraak en buiging, en elk der zelve had wel tenige eigen woorden, zo als dat heden in ſpraakgenooten noch beſpeurt word. Dus is 'er geene taal, die met haare afſpruitzels in zo veel gewelſten, en van zo veel volkeren, geſproken is, als de Duitſche, Schytiſche, of Keltiſche, die in oorsprong de zelve is. Wy zyn het nakrooſt van de *Saxen*, waar mede onze taal ook beſt overeenſtemt, en 'tgeweſt, dat wy bewoonen, was onder den naam van *Nederſaxen* begrepen. De taal der oude Saxen was eerſt de algemeene van gantsch Duitsland, en dus de oudſte, waar van de andere Duitſchen elk de hunne gevormt hebben, dus merkt ook *Gefnerus* in zynen *Mithridates* aan, dat meeſt alle de oude geſchriften met het Nederduitſch overeenkomen. Doch alles wat hier toe behoort te ontwikkelen, kan om 't gebrek van aaloude gedenkſtukken niet zekerder geſchieden, dan te ontdekken, door wat weg de voetſtappen der Duitſche taal in eenige oorden der nieuwe Wereld doorgedrongen waren: 't geen nochtans geſchied is. Ik ſtem dan geerne toe, dat wel veel woorden uit het laa-

V O O R R E D E N .

ter Grieksch , en byzonder Latyn , in onze taal het burgerschap gekregen hebben , om de eerstgemelde en diergelyke redenen ; maar twyfel ook geenzins , of andere zyn ouder , en stammen daar mede van eenen gemeenen taaltronk . Dit word nader bevestigd , door dat in de Grieksche taal veele woorden veroudert , en buyten gebruik en kennis geraakt zyn , welke licht ontfangen van het Duitsch , en dus eenen gemeenen oorsprong van die beide spraaken in de gryze aaloudheid bewyzen . Dusdanige leest men 'er verscheide in *Homerus* . 't Is dan niet redenlooz , dat men den zin van verschimmelde Grieksche woorden zoekt in het oude Duitsch , dan der Duitsche in 't Grieksch , dewyl wy (als gezegt is) gesproten zyn van taalgenooten , welkers nakomelingen zich allenskens verder uytgebred , nieuwe Heerschappyen opgericht , en de gemene taal verscheidentlyk gevormt en gebogen hebben : waar van veele oorzaaken konnen aangewezen worden . *Boxhornius* en *Salmasius* , beroemde mannen , gevoelen dat het Grieksch , Latyn , en Persiaansch , spruiten zyn van de oude Schyrische taal . *Laxius* en anderen hebben bewezen , dat de Latynen hunne taal schier half aan de Grieken , en half aan de Kelten , moeten dank weten . Van de laatste was Italien al bewoont , eer noch de Grieken daar in quamen , en zo hebben de Latynen daar na hunne taal geleert van beide . Zo kan dan ook het Latyn uit het oude Duitsch wel

V O O R R E D E N.

wel opgeheldert worden. Het is geenzins vreemd, al vind men nu zo in 't Latyn, als in 't Grieks van veele zaaken geene woorden, die met de Duitfche overeenstemmen. Mogelyk hebben onze Overouderen, 't zy uit de oude Griekfche, of noch onder gemeene worteltaal, bewaart, 't geene by de andere afftammelingen in 't vergeetboek geraakt, en met andere woorden verwiffelt is. Dus heeft men in 't Arabifch, Ethiopifch enz. de wortelwoorden van verfcheide Hebreuwfche benaamingen behouden, die men in hun vaderland te vergeefs zoekt. Een voorbeeld zy zelf het woord Γραικόν, *Graikon*, Griekfch, 'tgeen van de Latynen is overgenomen, en gevormt naar hunne fpreekwyze tot *Græcum*. Dit hebben zy bewaart; maar 't is zelf by de Grieken t'zoek geraakt, die Ἑλλήν, *Hellen*, in de plaats gedrongen hebben. Onze Oudvaderen ontleenden dat weder van de Latynen, of behielden dat uit de Griekfche aaloudheid, maar gefchikt naar hunnen leeft. *Otfried* zegt, in *Kriabbifgon*, in 't Griekfch. Grieken noemt hy *Kriachi*. Anderen fchreven *Criechen*. Wil men dan denken, dat een groot getal der volgende woorden eigentlyk. niet van Griekfche of Latynfche afftammen, maar dat die zusters, en kinderen, of kindskinderen van eene moeder zyn, alleen verfcheiden in omhangzelen en toetakeling; ik zal my daar niet zeer tegenkanten. Doch ik laat aan *A. Schriek* te beweeran, dat zelf de *Grieken* hun a, b, c in de fchoole

V O O R R E D E N.

van de *Scythen*, of *Kelten*, onze Voorouderen, geleert hebben: gelyk mede, dat het aaloude *Scytisch*, die de eerste onmiddelyke bastaarddochter der Hebreeuwſche taal is, die haare moeder beſt gelykt: zo dat zelf het Chaldeeuſch daar voor de vlag moet ſtryken. Men moet echter bekennen, dat hy in zyne *Oorſprongelykheden* dikwyls alraare invallen, en uitvindingen heeft, en wel zulke, die al zeer waarſchynlyk voorkomen: maar ook menigmaal moet men zich verwonderen, hoe hy 't zo krom gekregen heeft: 't geen hem niet weinig ſuffen en hoofdbreken moet gekoſt hebben. Men leeze eens zyne *Monita ſecunda*, en *Adverſaria*. De *Galliers*, nu Franſchen, en *Brittanniens*, nu Engelschen, ſpraken wel eer dezelve taal met de oude Duitschen, ſchoon de woordenbuiging en uitſpraak verſchillig was, en zy daar om malkanderen niet wel verſtaan konden. Zy waren alle van oorſprong Kelten. Taalkundigen weten, hoe veele verſcheide ſpraakvormen zelf by de Grieken zyn, zo dat die eene ſpraak wel tot veele geklieft ſchynt. 't Is dan niet te verwonderen; indien men iets diergelyks beſpeurt in 't Hoogduiſch, Nederduiſch, enz. Wat de uitſpraak vermag, blykt, wanneer een Nederlander eenen Engelsman dezelve woorden, die hy met hem gemeen heeft, hoort zeggen. De laaterre *Franſche* taal is geboren uit de vermenging van de ſpraak der Duitſche Franken, met het Latyn, dat doen in die geweften

gc-

V O O R R E D E N.

gesproken wierd, wanneer zy die innamen, en naar hiet Vrankryk noemden. Hier van zyn de Franschen meer woorden aan onze Vaderen verschuldigt, dan wy aan hen. Het hedenstaagsch *Engelsch* is ontstaan uit een diergelyke spraakvermenging der overwonnen volkeren, gelyk 't ook is met het Italiaansch, Spaansch, Portugees enz. 't Komt daar uit, dat de Engelschen zo veele oude Saxische woorden in hunne taal bewaart hebben, waat van veele by ons verloren zyn, en in Engeland gezocht moeten worden. Iets diergelyks bevind men noch dage-lyks in onze Moederspraak, naamelyk dat men in de ecne landstreek, of plaats, woorden en spreekwyzen heeft, die men in de andere niet verstaat, of waar mede men wel lacht, om dat die wel niet minder goed Nederduitsch, maar daar ongewoon zyn. 't Moet dan aan niemand vreemd voorkomen, dat ik getuigenissen van Franken, Saxen, Engelfaxen, enz. bybreng: want deze alle waren taalgenooten, met weinig verandering. Ik melde zomtyds *aalouden*, en zomtyds *ouden*. Door de eerstgenoemde versta ik, die in langverloopen eeuwen geleest hebben, en door de laatste die jonger zyn, als *Melis Stoke*, en die hem gevolgt zyn. Om my ook te voegen naar myne on-geletterde landgenooten, heb ik de Hebreeuwfche en Griekfche woorden mede met onze letteren uitgedrukt, op dat ze ten minsten zouden kunnen zien, hoe de woordenklank over-

V O O R R E D E N.

overeenstemt. De Griekſche *η*, *eta*, vervorm ik in *e*, dewyl die letteren meeft gelykluidende zyn. G betekent ook Griekſch, en L. Latyn.

Men moet zich verwonderen, en het aanmerken als een zonderling bewys van de wiffelvalligheid der menſchelyke zaaken, dat weinige eeuwen zulk een verandering in het Duitsch, als ook in andere taalen, hebben aangebragt, dat de Vaderen ons onverſtaanbaare Barbaren ſchynen, en konden zy hunne hoofden uit de graven opbeuren, zy zouden van hunne nazaaten het zelve gevoelen. Men leze maar eens de meergedachte uitbreiding van *Willelramus* over het Hoogelied. Onze nakomelingen zullen buiten twyfel het zelve, naar tydverloop, van ons oordeelen: want de wereld blyft haar zelve in zulke dingen gelyk. 't Is daarom wat ongemeen, dat de Hebreewſche taal in zulk een reeks van eeuwen, onder zo veele oorloogen, overheerſchingen van uitheemſchen, handelingen met andere buurvolkeren, enz. zo zuiver en onverbastert is gebleven, als in de H. Schriften des O. T. van Moſes tot Malachia blykt. Maar die zelve Voorzienigheid, waar door eerſt de eene en algemeene wereldſpraak verwert en verbyſtert wierd, heeft ook werkzaam geweest, in die onder Gods oud erfvolk, als een zonderling voorrecht, dus lange te bewaren, waar toe zyn beſchreven woord, en de onderwyzing en godsdienſt uit en volgens het

V O O R R E D E N.

het zelve, zonderling dienden. Ziet *Psalm* 147: 19. *Rom.* 3: 2. Doch in ea zedert Babels overvoering, heeft der Hebreën Moederspraak het gemeene taallot al mede ondergaan. Zeventig jaaren deden de meeste in die gevangenis zo veel vergeten, dat zy een Chaldeeuwfche vertolking behoefden; daar ongelyk meerder jaaren van inwooning, en dienstbaarheid onder de Egyptenaaren, niets zondanigs en vermogten. Vergelykt ook *Nehem.* 9: 24.

Misschien zal aan onbedrevene in zulke afleidingen van woorden, of benaamingen, 't een of 't ander wel wat vreemd en ongelooflyk voorkomen: maar ik verzoek zulke te letten op deze onwederfprekelyke grondregels:

1. Dat de verscheidenheid der *vokaalen*, of klankletteren, *a, o, i, e, u*, en *y*, dusdanige afleidingen niet wederfpreekt; dewyl het gebruik die in alle taalen al van ouds naar zinnelykheid en welgevallen heeft verandert, en dat geschied noch dagelyks.

2. Dat de medeklinkers, of *consonanten*, van eene gelyke spraakvorming zeer lichtelyk, en dikwyls verwisselt worden, b. v. *b* in *p*, *d* in *t*, *f* in *v*, enz., ja ook wel andere. Dit heeft zo mede in alle taalen plaats.

3. Dat een af of bygedaane letter veelyds een woord of naam niet verandert; vermits het gebruik daar in menigmaal de welluidendheid, of gemakkelykheid der uitspraak volgt, en daarom wel een letter verandert, versmelt, uitzift, of

*** **

by-

V O O R R E D E N .

bylascht: 't geen ook wel zonder reden, alleen uit gewoonte, of verbaftering gefchied.

4. De afleiding der woorden word ook gevormt door t' zamentrekking der letteren, affnoeying van 't voorfte, of achterfte, of wel van beide, en mede door omkeering, of verfhikking der letteren.

5. Men moet infgelyks aanmerken, dat de voorledekens, aanhechtzels, en uitgangen der woorden en benaamingen, tot hun wortelwezen niets en doen, en daar om verfhiedentlyk gevormt worden. De Grieken eindigen hunne werkwoorden op *ων*; *ειν* als *λεγειν*, *λεγειν* fpreken, *τιναιεν*, *τιναιεν*, flaan, waar in dan t' zamentrekkingen gebruikelijk zyn, b. v. *βοων*, *βοων*, voor *βοων* *βοων*. De Latynen eindigen hunne werkwoorden in *ere*, als *amare*, *ere*, *docere*, *ere* *legere*, *ire*, *audire*. Wy hebben *en*, als *lesen*, *fchryven*; maar maken ook bekortingen, b. v. in *gaan*, voor *ga-en*, *ftaan*, voor *fta-en*. Das blykt dat wy nader gebleven zyn by de Grieken, welker taal ouder is, dan der Latynen, of wel de Grieken by ons. Op die zelve wyze is ook de uitgang der benaamingen by ons wel in een andere letter, dan by de Grieken, of Latynen, b. v. *αλς*, *hals*, *fal*, *mont*. Wanneer al dat gewaai afgekapt is, blyven 'er dikwyls voor het wortelwoord zeer weinige letteren over: waar ontrent dan de aard, eigenschap, en gewoonte van eenige taale moet in acht genomen

V O O R R E G E N

men worden. Men houde dan eenige afleiding niet voor onwaarschynlyk, al bespeurt men eenig letterverichil. Alle volkeren buigen, en vormen de overgenomen woorden naar den leest van hunne Moedertaal. Dagelyks hooren wy dat in 't gebruik van Latynsche, of Fransche woorden by ongeoeffende, zelf wel zo, dat ze mismaakt worden tot eene belachelyke kromtaal, en nauwelyks naar hunnen oorsprong gelyken; of wanneer zommige Franschen Duytsch willen spreken. Men weet ook hoe de woorden wel misvormt worden van kinderen, en zulke, die eenige letteren niet kunnen uitdrukken, en dezelve daarom met andere verwisselen.

Deze grondregels heeft de oude *Varro de L. L. Lib. V. init.* dus al voorgesteld: *dat woorden uit woorden dus afgeleid worden, dat zommige letteren aannemen, andere verliezen, en andere verwisselen.* Dit alles is van den doorgeleerden *G. J. Vossius* uitvoerig betoogt. Tot bewys heeft een taalkundige maar te letten, hoe de Latynen de Grieksche woorden vervormt hebben. Tot een staaltje, van *γραφειν*, *graphiein*, smeden zy *scribere*, en wy van het laatste, *schryven*. Van *κωον*, *kuoon*, maaken zy *coen*, en wy *houde*. Ja, men zie, hoe de Latynen met de letterwisseling hunner eigen woorden omspringen in de vorming van 't *praesens*, *praeteritum*, en *supinum*, b. v. *serno*, *crevi*, *cretum*, van *cornere*, *feruo*,

*** ** 2

fer-

V O R R E D E N.

ferbui, enz. Maar laat ons slechts by huis blyven. Wat verschilt niet in veele onzer woorden het *praesens* van 't *prateritum imperfectum*? b. v. *Ik ga, ik ging; ik sta, ik stond; ik koop, ik kocht*, enz? Zal niet een vreemdeling uit zulk een verscheiden klank en spelling denken, dat dit geheel andere woorden zyn? en echter stamt het eene ontwyfelbaar van het andere. Klimt men eens hooger op; wat verschillen niet de aaloude woorden van de hedendaagsche veelzins door zulk een letterwisseling? B. v. *Kaboel* is gewoel, *picrapan* is begraven, en *pogge* is padde. Wat verschilt niet *fouter*, door t' zamentrekking, van *psalterium*? Onze overouderen, die meer hielden van doen, dan van zeggen, hadden zin in de bekorting der woorden, en sneden dikwyls maar eene lettergreep af uit een overgenomen woord, 't zy dan van voor, uit het midden, of van het einde, b. v. *oog* van *oculus*; *mang* van *stomachus*, en *aas* op een kaart of dobbelsteen van 't Grieksche *μονα*s, *monas*, een. Hier om zyn in onze taal meer woorden van eene lettergreep dan in eenige andere van Europa. Doch men zoude ook kunnen denken, dewyl de naturelykste en oudste dingen de eenvoudigste plagen te zyn, dat de Grieken en Latynen die, en diergelyke woorden onzer aaloude overvaderen, naar hunne wyze met zulke hoofden en steerten hebben opgetooit. Ik laat dat opbepaalt. Begeert men een doorstralender voorbeeld:

V O O R R E D E N.

beeld van letterwisseling? Hoe vreemd het ook mag schynen, *Kat* en *Hes*, zyn dezelve naam, zo van dat bekende Duitſche volk, als van ons huisbeest. 't Is waar, hier in is niet eene letter de zelve; maar de verwisseling van *k* in *b*, *a* in *e*, en *t* in *s*, is regelmatig en gewoon. Dus is ook *hoofd* geen ander woord dan *kop*, zo men 't afleid van *caput*. Men zie tot verdere overtuiging ook eens, hoe noch heden met de naamen van mannen en vrouwen word gehandelt. 't Gebruik trekt tot verkorting wel verscheide lettergreepen tot een. Zo word van *Antonius Teun*, van *Kornelius Kees*, van *Nikolaus Klaas*, van *Maria Maai*, en *Mi*, van *Johanna Jeye*. Men neemt de eerste of laatste lettergreep wel voor 't geheel. Dus zegt men voor *Jakop*, *Jaap*, en *Koppen*, die in eene huid steken, voor *Lysbeth*, *Lys*, en *Beth*, die in de zon staande maar eene schaduw geven, en voor *Katharina*, *Kaat*, en *Tryn*, die uit een paar oogen zien. Zomtyds built men wel het midden uit, b. v. *Fy* uit *Sophia*. In de naamen van vele Steden geschied het zelve, zo dat de rechte betekening van niet weinige daar door verduistert is. Bevind men dat zo in die eigen naamen, zo is 't geen wonder, indien wy dat ook in andere woorden en benaamingen dus bespeuren. Ja, om te zeggen, 't geen de zaak is, alle eigen naamen betekenen in hunnen oorsprong iets, waar van alleen een byzondere toepassing op dien persoon

V O O R R E D E N.

gemaakt word. B. v. de eerste mensch hiet *Adam*, om dat hy van *aarde* was gefchapen. Maar om in zulke oorspronkelykheden niet te feilen, is nodig een oordeelkundig oor, 't geen de verwiffeling en fmelting der letteren aan de regelmaatigheid kan beproeven, waar toe elk niet even bequaam is. Men ziet ook voorbeelden, hoe de *Latynen* overgenomen *Griekfche* woorden door omkeering in hunnen vorm gooten. Zo maakten zy van *μάω*, *maoo*, vierig begeeren, hun *amo*, en van *μορφη*, *morphe*, *forma*, vorm. Op een diegelyke wyze wierd van 't Hebreewfche *פסח* *pesach*, pascha. Maar zo echter eenige myner giffingen aan ymand te stout en gedrongen mogten fchynen, zy laaten die op haar beloop. en voor myne rekening, zo lange, tot dat iets beters van hem, of anderen, is uitgevonden. Ik doe geenzints verzekering, dat hier terwe zonder kaf groeit. Zulk een veld zal men zelden ergens aantreffen. Laat een kundig oordeel voor een wan dienen.

De Lezer zal zomtyds zien, dat ik verfcheide oorspronggiffingen van eenig woord ophale. 't Is om dat ik zelf in twyfel fla, welke de waare is; of om dat zy alle eenige waarfchynlykheid in myn oordeel hebben. De keur om een daar van af te zonderen, of die alle te verwerpen, word gelaten aan kundige, die my verplichten zullen door betere onderrigting. B. v. de ouden noemden

eene

V O O R R E D E N.

eene zog *morre*. Is dat van moer, moeder; of van modder, slyk? 't Past beide op dat dier: Het werpt veele biggen, en 't wroet gestadig in den modder. Boven dien, by de Hebreën is מרד, *meri*, vet gemest. Immers is een verken een mestbeest. Zoude dan *moer* niet tot *meri* gebragt kunnen worden?

Met een woord moet ik ook zeggen, dat verscheide woorden en namen meer dan eene betekening hebben, en wel zo verschillig, dat tusschen dezelve geene de allerminste gemeenschap en is. By voorbeeld *zweeren* is beeedigen, en zweeren is veretteren; *dryven* is voortstuwē, en dryven is vloten; *wasschen* is reinigen, en wasschen is groeijen; *scheppen* is door almagt wezen geven, en scheppen is uitnemen. Zo mede, een *schel* is een bast, en een schel is een klokje; een *spoor* is een pad, en een spoor is een prikkel; *jok* is last, en jok is boerte, enz. Men moet dan zien, welke beduiding in 't afleiden te pas komt. De afleidingen, schoon in de zelve letteren begreepen, kunnen van verscheide oorsprongen zyn, b. v. *jok*, voor last, is van *jugum*, en *jok*, voor boerte, is van *jocus*. Dat niet waar te nemen, zoude belachelyke ongerymtheden doen begaan. Doch wie kan zig in zulk een giswerk altoos van dardanige en diergelyke misgrepen wachten? zelf de goede *Homerus* slaapt wel eens.

Oudertusschen kan een taalminnaar uit oude gedenk-
stuk-

V O O R R E D E N.

stukken, andere schryvers, en eigen aanmerkingen, hierby meer opzamelen; dewyl veele meer zien dan een, en de eene gebruik kan maken van behulpmiddelen, die de andere mist. 't Is ook geen onderneming, die een man alleen kan uitvoeren; en zodanig een werk laat altoos stoffe tot vermeerdering over. Hier toe kan mede der Vriezen taal dienstig zyn, dewyl zy ook behooren tot de nakomelingen der Saxen; en hunne vryheid en spraak lang bewaart hebben. Daar uit is dan gewiffelyk veel licht tot opheldering onzer Moedertaal te halen; doch uit die bron konde ik niet scheppen, door myn gebrek van omgang met Vriezen; en van hunne boeken of geschriften.

't Zal my lief zyn, indien ymand het taalwerk verder en beter uit voert; en ik zal hem bedanken, die my met bescheidenheid myne misbevattingen gelieft aan te toonen, en die te verbeteren. Zekerlyk het zoude wat zeldzaams zyn, indien ymand in raaden en gissen (want hooger geef ik een groot gedeelte myner bedenkingen niet op) nooit seilde. Schoon veele afleidingen eenen genoegzaam onbetwistbaaren grondslag hebben, 't is evenwel zo niet met alle.

Overmids myn doelwit in dit werkje was het verhandelen, niet van eenige zaaken, maar alleen van woorden, zoo heeft men hier niets meer te zoeken, dan tot verstand der zelve noodig is. Ik heb my onthouden van uitwei-

V O O R R E D E N

weidingen; en alle overtollig loofwerk tot opciering nagelaten, om my de kortheid te bevlytigen; en evenwel is dit werk boven myne verwachting uitgedydt.

De bescheidenheid des Lezers zal my, hoop ik, niet misduiden, maar ten goede houden, wanneer een Poëtische luim of inval, my hier of daar, by gelegenheid van eenig woord, een onbeledigend lachje heeft uitgelokt. Enkel letterknabellaary was in zich zelve te schraal, en scheen zomtyds wel een fausje te willen hebben.

Wanneer ik myne afleidingen tot Grieksche, of Latynsche bronnen gebragt heb, ga ik niet verder. Die de oorsprongen daar van begeeren te weten, kunnen hunnen lust boeten by de geleerde Schryvers, die hier voor van my opgetelt zyn, en meer andere. Alleen klim ik wel hooger tot het Hebreewsch, als de onmiddelyke, of middelyke wortel.

Overmits ik afwezig ben van de drukpersse, vrees ik, dat de letterzetter, om de Hebreewsche en Grieksche woorden, en ongewoonheid der oude spelling, myn voorschrift niet stiptelyk zal navolgen, en dus drukfeilen veroorzaaken. Ik verzoek vriendelyk de Proefverbeteraars, daar op te letten, en de gunstige Lezers, zulke mislagen my niet te wyten, maar die te verschoonen.

Tot een tweede Deel heb ik hier by gevoegt de Vergelyking der oude en nieuwe Nederduitsche Taal in vorming

*** **

ming

V O O R R E D E N .

ming en spreekwyzen, om de bron der ongeregeltheden, die noch in zwang gaan, aan te wyzen. Nu heb ik niets meer te zeggen, dan dat ik den gunstigen Lezer alzins heil toewensche.

OP

OP DE
FAKKEL
DER
NEDERDUITSCH E TAALE,

tot opheldering onzer Moederspraak
ontsteken door den geleerden HEER,

CAROLUS TUINMAN.

*Wanneer Jehova, God Drieeen, van boven quam,
Den trotzen torenbouw bezag, en euvel nam,
Verdwaasde Hy's menschedoms raad, en stuitte 't stout
bedryven*

*Door spraakverwerring van dat Babbelrot; doch liet
Ten spiegelbaken van 't geheugstuk, daar geschied,
Na die verbanning noch den naam van Babel blyven.*

*Aardsvader Hebers zoon biet daar van Peleg; maar
Zyn spraak, d' aloude van 't doortluchtig eerste paar,
In Hedens Hof van God geleert en ingegeven,
Bleef tot een kerktal voor 't geslagte der Hebreen.
De Babbelhoop liep flux alom door 't aardryk heen,
Met zyn gespliste taal, door 't oordeel Gods gedreven.*

*** ** 2

AI

*Al maakt dat eeuwverloop veel zaaken ongewis,
't Schynt echter, dat het Duitſch doe meê geboren is.
't Is wis, de tyd verſlyt, en teelt, en ſchaaft de ſpraakken,
Verhandzelt woorden, 't zy naar ſprekers zinlykheid,
Of volkverkeering, meer door toeval, dan beleid,
Zo als 't gebruik zich won den meeſter daar van maken.*

*Elk pleit ſchier voor zyn taal, en pronkt die keurlyk op.
Elk vyzelt die door konſt tot op den hoogſten top.
Elk wil die van het lomp en onbeſchaaft beſnyden,
En laat dat voor den boer, of volk van d' agterſtraat,
Dat naar geen Hoofſchen zwier, noch taalen netheid
staat,
Maar zet welſprekens toets, en letterſchaafter zyden.*

*Ook zoekt men ernſtig naar der woorden rechte bron.
Die 't naaſte giſt, is die de beſte lawwer won,
Zo als myn waarde Vriend, hier doende, dat geen ander
Voor hem dus heeft verricht van onze Moedertaal.
Geeft TUINMAN Taalmans kroon, waar meed' hy ze-
gepraal.
Bekrans zyn dierbaar hoofd, ó vrye Nederlander.*

Collega Collegæ

JACOBUS LEYDEKKER.

O. P. D E
HELDERE FAKKEL
DER
NEDERDUITSCH E TAALE,
Ontsteken door
Den Eerw. Geleerden **HEER**
CAROLUS TUINMAN.

Die met verstand en grond recht Nederduitsch wil
spreken,
En weten, wat hy zegt, als hy zyn woorden uit,
En weten, wat elk woord al aardigheid besluit,
Kan aan dit Fakkell-licht zyn licht, naar wensch ontsteken;
En volgen **TUINMAN** na, die door taalkundigheid
Ons in een Lustprieel der Duitsche taale leid.

M. GARGON.

OP DE
F A K K E L
DER
NEDERDUITSCH E TAELE,
Ontsteken aen het licht der aloude
spracken door den HEERB
CAROLUS TUINMAN.

Met welk een gretigheid doorlas ik deze bladen!
Myn lust, door smaek gescherpt, was geenzins te verzaden,
En wiert als buiten maet verlekkert in 't onthael
Op het verborgen zoet van onze moedertael,
Zoo géurigh opgedischt door TUINMAN, die zyn gaste
Tot gulle vrolykheit ontving, om zich t'ontlasten,
Door een verpoofden ernst, in werk van meer gewicht,
Waer in hy Christus Kerk met leer en voorbeeld sticht.
Zoo weet een braef vernuft alle ydelheit te bannen,
En d'onvermoeiden geest met werken zelf t'ontspannen.

Lief-

Liefhebbers, die 't verstant thans oeffent met vermaak
In 't eigenaertigh schoon der Vaderlantfche spraek,
Ziet hier een nieu behulp: ziet hier een nieu vermogen
Van fchrandre wetenfchap, u dienftigh in uw pegen.
Ziet hier een onderzoek naer d'oorsprongk en de bron,
Waer uit uw moedertael voortvloeside en eerft begon.
Hoe elk zyn mening zocht te vormen in 't vertolken
Van woorden, afgeleent van d'eerft befchaefde volken.
Maer ziet met een, hoe zelf die volken menigmael
Verrykt zyn in hun spraek door uwer Vadren tael:
Hoewel zy met vernuft dien oorsprongk ras verbloemden,
En als van hun ontvreemt op d'eerfte vinding roemden.

Taelkundige yveraers, die den verwarden hoop
Van Babels mengeling in hun verftrooiden loop
Op 't fpoor zyt naegegaen, om uit dat heeren trekken
Een fhakeling van woonft, van aert, en tael t'ontdekken,
Ziet uw nieuwsgierigheit hier weder opgefcherpt,
Nu **TUINMAN** onze tael op nieuwen gront ontwerpt;
En dus waerfchynlyk toont, dat **KELTEN**, **TEUTHEN**, **SCYTHEN**
Zoo woest niet zyn geweest, als 't volk hen uit hoort kryten.
En dat **ROMEIN** en **GRIEK** behendigh heeft ontleent
Meer woorden van dit volk, als iemant hadt gemeent.
Om nu van **GOTHEN** niet, van **ENGELSAXEN**, **V Ranken**
Een ruim verflagh te doen, die als verfpreade ranken,

Uit

Uit eenen zelfden tronk gesproten, dus in 't endt
Hier werden nagespoort, en uit de schors gekent.

Hanhavers van de kunst, die met uw schrandre gaeven
Zoo vlytig beezigh zyt om Neêrlants tael te schaeven,
Ziet hier uw lust gewekt door dezès TUINMANS werk,
Die in dit eerst' ontwerp een net beschreven perk
Met bloemen van verstant, van wetenschap en oordeel,
Voor 't oog van ieder een te pronk zet t'uwen voordeel.
Schakeert den Man een krans met lauwren, die in duur
Van altyt groenent loof bestant zyn tegen 't vuur
Van afgunst, bitse nydt, en domme onwetenheden;
En van bedrogh of spyt nooit schaed' of hinder leden.
Zoo werde Hollants Tuin, daer Vrede Vryheit kust,
Gefiert, en aengequeekt: het onkruid uitgebluft:
En door dit Fakkellicht het langbeneevelt duister
Der Tael in dageraet gestelt met nieuwen luister.

H. SNAKENBURG.

F A K K E L
 D E R
 N E D E R D U I T S C H E
 T A A L.

A.

AL is verkort van 't Latynsche *Anguilla*. Duszyn vier lettergreepen tot eene gesmolten. Op die wyze maakten de Franschen van *oculus oeil*, en van *Aque Sextie Aix*.

AALMOES is versmeed van *Eleemosyna*, 't geen de Latynen van de Grieken ontleent hebben, en zegt eene gift die uit ontferming word geschonken.

AALLOUD is aloud, geheel of gantsch oud. *Ealle* was alle, *ealle gesceafra* alle schezelen. Dus schreef men *liuden* voor liuden. Die *e* verplaatst zynde, wierd *ae* en *e*, en zo *eal ael*. *Ael* wierd dan gestelt voor het uiterste. *Aeleinde* was het uiterste einde, en dus *aeloud* ten uitersten oud.

AAM, een wynvat, stamt van het Grieksche *αμν*, *ama*, of Latynsche *bama*, *cadus*, een vat, of ton.

AAN komt nader in letteren by het Grieksche *αν*, *ana*, maar in betekening by 't Latynsche *ad*. De aaloude schreven *ana*. Willeramus: *Wer vrewwen uns ana thich*, wy verheugen ons aari u. De ouden zeiden ook *an*, gelyk men noch welspreekt, en door een aangehangen *e* vormden zy daar van *ane*. Doch dat *an* wierd door letterwisseling wel *on*, of *ont*, gelyk *af* of. Dus leest men by hen *onstukken* voor aari stukken. *Ander scoerden haet*

cederen onstukken. Zo ontwee voor aan twee. Dus spreekt men noch wel. *Die Regter wort ontslapte, soe dat men hem niet en mochte wreken.* Ontslape voor aan slaape, in slaap. *Wreken* is wekken. 't Schynt een zeldzaame spreekwyze: *Ik ben 'er qualyk aan.* *Wat hebt gy daar aan?* enz. Wat wil dat *aan* zeggen? 't Is aan dat. Ik ben daar aan, aan dat, qualyk. Wat nut hebt gy aan dat? aan die zaak.

AANBOORDEN was uit recht van maagschap, of anders, eenige bezitting (gelyk men nu spreekt) naarderen, of naasten. *Waar dat sake dat ymandt eenig landt verkopen wilde, dat souden wy of onsen nakomelingen aenboorden.* *Die personen sullen behouden huer naerbete en aenboorde.* Dit woord word in dien zin noch gebruikt. *Ontaanboorden* is dan ontnaasten. *Boord* is rand, zoom. 't Schynt dan te willen zeggen aanvatten, gelyk men iets aangrypt by den rand. Doch liever oordeelen wy, dat in dit woord schuilt het oude *oor*, erfgenaam, zo dat *aanboorden* is aanbeoorden, zich door erfrecht aanmaatigen.

AANGAAN was by de ouden ondergaan, aanvangen. *Wat pine si aengegaen hadde.* Wy zeggen dus ook, een verdrag, een huwelyk, eenen twist aangaan. By de aalouden leeft men wel *gen*, *sten*, voor gaan, staan, door een verkorting van *geben*, *steben*, gelyk de Hoogduitsche noch spreken. Na dien trant zeiden zy *anagen*, of met verwisseling van *e* in *i*, *anagin*, voor aanbegin, aanvang. *Willelramus: An themo anaginnu.* *Ana* is *ane*, *aen*, *an*, gelyk zy mede spraken. *Be* in ons *aanbegin* is een gemeen voorzetsel, en dat woord spruit dus van 't aaloude *anbegeben*. *Onginnen* was by hen beginnen. *On* voor *aan*. Wy zeggen zo mede, eenige spyze *ontginnen*, voor eerst opsnijden. Dus is *onbyt*, of *ontbyt*, *aanbyt*, *inbyt*.

AANGENAAM. Ziet in *Bequaam*.

AANGEZICHT, ook *aanzigt*, is van aanzien, om dat het aanziet, en aangezien word. Men zegt ook *aanschyne*, van *aanschyne*, zich vertoonen. Ziet *Schyne*.

AANLEGGEN is een redentwisting, of rechtsgeding aanvangen. *De Duvel leyde eerst aan.* Daar van komt *Aanlegger* voor eischer. Dat *aanleggen* schynt ontcent te zyn van *aan boord leggen*,

leggen, aanklappen; of van oorlogstuig. Ziet I. Kon. 20. 12. *Aanleggen* was ook by ymand aanhouden. *Die jongelinc lach den vader aan. Si lach haren man aan met groter bedinghe.* Wy zeggen noch wel: *Hy legt my zeer daar om aan.*

AANRANDEN is eigentlyk aanden *rand* aantasten, of aangrypen, en dus het zelve met *aanboorden*. 't Word meest van vyandig of geweldig aanvallen gebruikt. Men zegt ook *aanranzen*.— Zo word een reizer wel van roovers aangeranst. Dan is *d* in *s* of *z* verwisselt.

AANSTAAAN gebruikten de ouden even gelyk de Latynen *instare*. *Doe die nacht aanstont.* Wy zeggen nu daar voor, *aanstaande* was. Doch *aanstonds*, *terstond*, *van stonden aan*, behoort tot *stonde*.

AAP schynt te zyn het Hebreeuwſche אָפּ, *koopb*; zonder hoofd. De Hoogduitschen zeggen *Aff*. *a* en *o* zyn wissel-letteren.

AAR, voorader, is voor afgeknipt van *arteria*, L. Maar *aar*, *air*, voor halm, is voor afgemaait van *arista*, L. De aalouden schreven *aber*, *ahir*, *echir*, *ehher*, *ebr*. Willeramus: *Zebreident zich in aber*, verbreiden zich in airen. Hier van is *ernen*, inoogſten.

AARDBEZIEN worden zo genaamt, niet omdat ze wafsen uit de aarde; want dat is algemeen; maar na by de aarde.

AARDE was by de aalouden *erda*, *ertha*, *eortha*, *eneorda*. *Crist geworbte befonas and eorthan*. Christus wrocht de hemelen en de aarde. Ook *erdu*. *Kiscaf bimiles enti erdu*, Schepper des hemels, en der aarde. *Aarde* verschilt in letterklank weinig van 't Latynsche *arida*, droog; en dat past ook op de zaak. Genef. 1. 10. 't Is ook niet verre van het Grieksche ἔρα *era*; dat van 't Hebreeuwſche אֶרֶץ, *eretz*, spruit. Dit laatste kan men aanzien voor het gemeene wortelwoord. Anders is bedenkelyk, of aarde niet is van *aeren*, *eren*, *erien*, 't geen by de aalouden was ploegen: waar in men het Latynsche *arare* ziet, zo dat aarde zoude zyn de grond die geploegt word. Hier mede heeft gemeenschap *arnen*, *ernen*, *maayen*, inoogſten. De Hoogduitschen zeggen noch *erndten*. Van 't aaloude *eorda* quam

4 A A R. A A R S. A A R T S. A A S.

aordian, wonen. Ziet in *Oort*. Dus zoude aarde zyn het be-
woonde. Genef. 1. 28. Onze Duitsche heidensche overoude-
ren dienden als hun voornaamste Godin, *Artha*, *Ertba*, de
Aarde, de zelve met der Latynen *Vesta*, een naam mogelyk
van eenen Duitschen oorsprong *vaststa*: gelyk wy zeggen, het
vaste land. Pred. 1. 4.

AARDEN is van 't aaloude *aordian*, wonen. Ergens niet
kunnen aarden, is daar niet können wonen. Dus zyn de vol-
keren van verscheiden aard, naar de verscheiden gewesten, om
den grond, de lucht, voedzel, levenswyze, enz.

AARS verschynt, met oorlof, in zynen letterrang hier me-
de op de woordenrolle. Dit zal spruiten van 't Grieksche *ἀρχος*,
archos, podex. Of anders, *aars* kan zyn een verkorting van
achterst. Daar van is *aarffelen* achter uitdeinzen. *Naars* heeft
een overtollige voorgehechte *n*, 't zy uit *den aars*; of als in 's
navonds voor 's avonds, 's *nochtens* voor 's ochtends.

AARTS in Aartshertog, Aartsbisschop, Aartsvader, Aarts-
schelm, enz. Komt niet van aarde, of aard; maar van 't aal-
oude voorzetledeken *ar*, 't geen verkort schynt van het Griek-
sche *αρχι*, of immers daar mede uit eenen wortel spruit. Ik
wyze hier eens voor al tot het geene wy in onze voorredendien
aangaande zeiden. De Hoogduitschen zeggen *ertz*. Dit word
naar de letter en den zin wel uitgedrukt door *eerst*, als *Eerstes-
gel*, *Eerstvader*, enz.

AAS, een oog in 't kaart-of-teerlingspel, is de staart van het
Grieksche *μονάς*, *monas*, een. Anders kan 't stammen van *εἶς*,
beis, een. Hier van komt *basardeeren*, 't geen eigentlyk zegt,
op den dobbel wagen.

AAS, voor spyze, of voedzel, is van 't aaloude Saxische
woord *as*. Klaar ziet men daar in het Latynsche *esca*. Eeten
was by de Latynen *edere*, waar in slechts *t* verwisselt is met *d*,
en de uitgang verandert. De Grieken zyn ons nader met hun
ἔδειν, *edein*, en by hen was *ἄδειν*, *adein*, verzadigen. De Hoog-
duitschen zeggen voor eeten *essen*, waar mede *aas* overeenstemt.
Doch de aalouden noemden dat ook *at*. Van *aas* is *aazen*, *ver-
aazen*; en men noemt een doode kreng een *aas*, dewyl raven en
hon-

honden dat eten. *Est* was by de aalouden een gastaal; en zo 't schynt is *gast* daar van gesproten, met voorliechting van een *g*, uit het voorledeken *ge*. Zy zeiden ook *gest*, en *gest*, zo veel als geaast, of geëft. By de Grieken was ἐστία, *bestian*, huisvesten en onthalen.

AASSEMEN stamt van het Grieksche ἀάζειν, *aazein*, uitwaassemen, of immers het heeft eenen oorsprong daar mede. ἀασιμός, *aasmos*, is uitblaazing van warmen adem, en dus het zelve met aassem.

AASZAK is cetenzak. Men noemt die qualyk een *naaszak*, 't en zy de *n* een overtollig bywerp is, even als in *naars*. *Naadzak* past daar op niet; of het moest zyn voor *naastzak*, anders ook *baaszak*, om dat die naaft de *baassen*, of *dyen*, hangt.

ABEL, of ook *babel*, was by de ouden bequaam, van 't Latynsche *habilis*. *Hy was noch niet abel ter geestelykheid*. *Abelmakinghe* was bequaammaking. Dus zegt men noch wel, *iets met een abelheid doen*. Hier van hadden de ouden mede gevormt *hebbelyk*, *hebbelyker*, en *habelyker*. Wy behouden dat, en zeggen insgelyks *hebbelyk*, *onhebbelyk*, *hebbelykheid*, en *hebbelykjes*.

ACH, en *och*, behoort tot het Grieksche ἄχος, *achos*, droefheid. 't Wil dan zeggen, o droefheid! wanneer het een klagelyke uitroeping is.

ACHT. In de *acht* doen, is ymand brengen in den Ryksban. *Echten*, ook *echtan*, was by de aalouden vervolgen. 't Zegt dan aan de vervolging overgeven, of, gelyk men ook zegt, vogelvry verklaaren.

ACHTEN schynt te spruiten van 't Grieksche ἄχθος, *achthos*, gewigt, om dat dingen van gewigt plegen geacht te worden. Hier aan is het hebreuwfche כבֿוד *cabhood*, en Latynsche *gravis*, gelykvormig.

ACHTER kan oude namaagschap rekenen aan 't Hebreuwfche אַחֲרַי, *achar*. De ouden, byzonder de Vlamingen, zeiden voor achter ook *bachten*, met een voorgeplaatste *b*, en verwisseling van *r* in *n*. Dit wilde zeggen, *beachten*. Ziet in *Boven*.

ADEL is met eenige verschikking der letteren van *olt*, oud, of, gelyk de Hoogduitschen zeggen, *alt*, die ook ouders *eltern*, en ouderdom *alter* noemen, ende Oudsten *eltesten*. Van *adel* word *edel*: 't geen de aalouden *ethel* en *edil* hieten. Wileramus zegt: *ethela selan*, edele zielen, en *etbele winthruwo*, edele wyndruiven. *Edili ambacht* was een edel hoofdman. 't Is niet onwaarfchylyker, dat *adel* en *edel* is van *alt*, of *elt*, dan dat *nadel* komt van *naald*, of *naalt*. Maar ter zaake; de oudheid heeft eene eerwaardigheid, Lev. 19. 32. *Oudste* of *Ouderling* was een naam van gezag en achting, en Edellieden praalen byzonder op hunne oude afkomst, en vereeuwde stamtronk. Doch die belust zyn om hier in vast te gaan, en zich niet te misrekenen., konnen hunne onbetwistbaare adelbrieven gaan zoeken in de arke van Noach, of noch een groote schreefde verder doen tot den eersten boer Adam, die hen van goed bericht zal dienen. *Adel* komt dan over een met *aal*, en zo is *adelout aeloud*. Ziet in *Aaloud*.

ADEM is van 't aaloude Engelfaxifche woord *ædm*, een damp, by de Grieken *ἀτμός*, *atmis*. *ἄτμος*, *atmos*, is ook in hunne taal geblaas, adem, of damp. Ziet Jak. 4. 14. In *ædm*, *adem*, hoort men ook het aaloude *æ*, of *a*, water, (ziet in *Aker*) 't geen de stoffe van den adem is. *Adem* word gestelt voor ziel, in *zieltoogen*. Genef. 2. 7. Van adem is *aemborftig*, ademborftig, die met eene benauwde borst adem haalt.

ADMIRAAL is van eenen Arabifchen oorsprong, en word wel vertaalt, een Zeevoogd.

AF is van *ἀπό*, *apo*, G. of *ab*, L.; 't en ware dat die een gemeen hooger stamverwantschap moeten erkennen.

AFGAAN *van goede*, was in de oude taal verarmen. Die spreekwyze word nu noch dus gebruikt.

AFGRYSLYK komt van *gryzen*, *grynzen*, het aangezicht lelyk verdraayen, of een yslyk gelaat toonen. Dus noemt men een mombakhuis een *gryns*. Ziet in *Gryns*. *Afgryfslyk* is dan verbaarlyk en schrikkellyk, en *afgryzen* is affchrik.

AFLAAT was by de ouden vergeving. Dit quam van 't Latynfche *ablatio*, wegneming, t. w. der zonden. Zo is 't ook vol-

volgens 2. Sam. 12. 13. Joh. 1. 29. Maar zeer Godslasteryk en bedrieglyk bedryft de Tegen-Christ daar mede koophandel. In een aaloud Onze Vader lees ik de 6 bede dus: *unde unſere ſculde belaz uns, als auch wir belasend unſeren ſculdigen.* En in een noch ouder: *Oblaz uns ſculdi unſcero, ſo wir oblazen uns ſculdiken.* Dit kan ook gebragt zyn tot *af* en *laten*.

AFPLANEN was by de ouden uitwiffchen, uitvagen. *Hi badt Sinte Jacob, dat hi die sonde door ſyn verdiente woude doen vergeven ende ofplanen.* Of voor *af*. 't Quam buiten twyfel van het effen ſtryken der aaloude waffchen ſchryftafelkens, in welke de letteren met een priem gegraveert wierden, uit het Latynſche *planus*; vlak. Dit woord is met de zaak verdwenen.

AFZONDEREN kan men mogelyk brengen tot het Griekſche ἀφορίζειν, *aphorizein*, doch ziet *Zonder*.

AKELĒN, walgen, is van 't aaloude *ak*; etter, vuiligheid. *Akkel* was walging. De Hoogduiſchen zeggen *éckel*. *Akelen*, en *akelig*, zyn noch in gebruik; en men zegt tot de kinderen, 't is *ak*, of *ekke*, voor 't is quaad, of lelyk, blyft'er *af*.

AKER, een ketel, is gevormt van 't aaloude *a*, water. Zy ſchreven ook *aa*, *ea*, *e*, en *aba*. *Willeramus: Hevige wazzare ni moghtan erleſchan thie minna nogh thie aba ne berinnent ſe*, hevige, geweldige, wateren mogten die minne niet uitleſſen, noch de rivieren overloopen ze niet. De aaloude Engelfaxen noemden water *eage*. Wie ziet niet ontwyfelbaar, dat dit een zuster of aſtammeling is van 't Latynſche *aqua*, water; *A* of *ea* is dan voorafgeſnipperd van *eage*, of *aqua*, tot verkorting. Zo hebben de Franſchen van *aqua* zekerlyk hun *eau* gevormt. *Aker* is dienvolgens te zeggen een watervat, en komt dus over een met *Emer*, *emmer*, voor *amer* of *amer*.

AKKER is van 't Latynſche *ager*. *Willeramus: Kum wine min, ghie wir anne then akker*, kom lieſte myn, gaan wy, dat is, laten wy gaan, na den akker. By de Hebreëen is אֶקֶר *iccar*, een akkerman.

AL is van 't griekſche ἅλῶ, *holos*, *al*, gantſch, geheel. *Ja beel* ſchynt het zelve te zyn met *al*. De Hebreëen zeggen אֶל *al*, coal. De *c* is *b* geworden, of afgekapt.

AL-

8 ALB. ALF. ALL. ALM. ALO. ALR. ALS. ALT.

ALBAST is van ἀλάβαστρον, *alabastron* G.

ALF was in de meening der ouden een duivelsch gespens, 't geen noch wel genoemd word de *nachtmare*, of *nachtmerrie*. De Latynen hebben van de Grieken geleert dit *ephialtes* te heeten. *Een wyf wort al te onsalichlyc onsuvert van een alf, die alf reetse*. Dit *alf* is verbaftert van *ephialtes*, of komt van *album*, wit. Zy noemden die zelve spookzels *Witte wyven*, om dat ze (zo men zeide) in 't wit verschenen. Hier mede komt overeen, dat men den beruchten geessel der Nederlanden *Duc d'Alba*, hiet *Duc d'Alf*, en met eene belachelyke naamverbaftering *Dikke Dalf*, schoon dat op dien mageren bloedrekel niet en paste; 't en zy men dus zeggen wilde, dat hy zich met roof en bloed der overweldigde vaderlanderden had opgepropt. Van dit *Alf* komt *Totolf*. Ziet in dat woord.

ALLEEN is *al-een*, zo dat een al is, en al 't werk verricht.

ALMANACH word by Kilianus uitgelegt *Almaanacht*, die acht geeft op alle maan verwisselingen, die aanwyst, en daar uit voorspellingen gist. 't Komt op het zelve uit, wanneer men *Almanach* acht zamengefelt van het Arabische voorledeken *al*, dat in 't Spaansch noch zeer gemeen is, en het Grieksche woord *μήνη*, *menē* de maan, of *μήνας*, *menos*, maand; of 't Hebreeuwfch *מנא*, *manah*, rekenen, tellen, dewyl daar in een tydrekening is: waar toe de Schepper ook den maanloop heeft verordert. Genes. i. 14.

ALOM was in de spraak der ouden geheel en rondom. *Een swerm bijen vergaderde alom syn aansicht*. Wy gebruiken dat *alom* dus noch.

ALRUIN, by de Latynen uit het griesch *mandragora*, is zo veel als hexen of toverkruid, dewyl dat daar toe gebruikt wierd van de *alrunen*, of *alte runen*, toveressen. Ziet *Toveren*.

ALS is van 't Grieksche *ἄς*, *hoos*, gelyk.

ALSEM zal door t' zamentrekking verbaftert zyn van *ab-sinthium*, L. *b* is versmolten in *l*.

ALTAAR is van 't Latynsche *altare*, offerhoogte. De ouden zeiden ook *oltaar*, en *outer*.

ALTOOS schynt te zyn van 't aaloude *alliz*. Willeramus:
Al-

Allizana, altoos aan. De Grieken hebben *αει*, *aëi*, voor gedurig.

A M A C H T I G was in de oude taal verkort van *avemachtig*, als *averechts*, en betekende onmagtig, gelyk *awys* onwys. Het tegendeel van amachtig was *gesont ende machtig*, gelyk wy zeggen, zyn zinnen magtig.

AMBACHT, of *ambocht*, was by de ouden een naamwoord van een zeer ruime betekening. Zy eigenden het wel toe aan Overheden, en Amptenaaren, b. v. een *Balju of anderen Ambachter*. *Hi coft mitten gelde dat recht ambacht van Romer*, dat is, het Rechteramt. Ja *ambt of ampt*, is buiten twyfel een verkorting van *ambacht*. Dus is noch by ons bekend de naam van *Ambachtsbeer*, in Gelderland *Amptsjonker*, en *Stads ambacht* voor het landgewest, dat onder de vierfchaar onzer stad is. *Ambacht* beduidde ook een dienst, of werk. Willeramus: *Sie ambechtent themo liude cibum vite*, zy bedienen, bearbeiden, den luiden de spyze des levens. Een laater schryver zegt: *In der tyt dat bebagede der godliker goedertierenheid dat volc sterkeliker onder te doen den ambochte zyns dienst*, dat is, te onderwerpen aan het werk van zynen dienst. *Ten is dyn ambochts niet Ozia*, t. w. reukwerk te offeren. Zy zeiden, *dat ambocht der Leviten, dat ambocht der Misse, den dienst en ambocht van preeken*. Dit laatste noemden zy (doch ongerymt) ook wel een *handwerk*. *Hi toonde nu syn hantwerc dat hi metten mont predicte*. Dus noemden zy den landbouw der boeren een ambacht. Zelf was *bedelen* by hen een ambacht. *Dat ambacht van aelmiffen te bidden*. Gaat, zegt nu dat de bedelmonnikken geen ambacht bedryven. Doch de meesterproeve, om in dat gilde te komen, kost weinig zweet. Zo gebruikten zy dat woord ook, gelyk wy, voor een handwerk. *Zyn vader liet hem leeren van den goutsmeden dat ambacht*. *Scoenmaken is een stille ambocht*. *Elk hadde in syn hant syn getowwe van syn ambacht*. Zy zeiden ook *handbacht, Neering en handbachten*, gelyk wy, *handwerken*.

AMMELAKEN is zamen geweven van het aaloude woord *ammen*, voeden, spyzigen, en *laken*. Het bedaid dan een eetlaken, anders gezegt een tafellaken, gelyk een slaaplaken, doodlaken, enz. Van dat *ammen* is *amme*, een voedster, of minne. Dit stamt van 't Hebreuwfche , *eem*, moeder,

der, of van ~~am~~, *aman*, voeden, opvoeden. Men zoude tot dit *amman* ook kunnen brengen een *boterham*, anders mede gezegt een stuk eeten, gelyk mede een *ham*; doch ziet die woorden.

ANDER schynt te zyn van *alter*, L., door verwisseling van *l* in *n*, en van *d* in *t*, gelyk gewoon is; of anders van 't Grieksche *ἄτερος*, *heteros*, met een bygevoegde *n*.

ANDWOORD ziet in *Tegenwoordigheid*.

ANGEL is hangel, van *hangen*. Dus zegt men met verwisseling van *n* in *e*, *bengel*, *angelroede* en *bengelroede*. Een pot hangt aan een' *bengel*, en een visch aan een' *angel*; doch dat van *angel* ook *bengel* word gesmeed, blykt uit *bengelaar*, *bengelbyn*, *bengelen*, enz. Hengelen komt van hangen, gelyk mengelen van mengen. Dit *bengelen*, een *diminutivum* van hangen, word by gelykenis gezegt van ergens omtrent te blyven, en van daar niet weg te gaan; even gelyk men zegt, *het schip blyft daar hangen*, wanneer het door tegenwind, of ty, niet vorderen kan. Anders mogt men denken, dat *angel* quam van 't Latynsche *angulus*, een hoek, om dat men een *angel* ook een hoek noemt; doch dat hoek is haak.

ANGST schynt te zyn een verkorting van 't Latynsche *anxietas*. *Angere* is by hen beangstigen. *Ang* en *eng* zyn het zelve, van *angustum*. Men kan dit *angst* ook brengen tot het Grieksche *ἄχος*, *achthos*, gewigt, last, druk; dewyl *angst* het gemoed drukt en perst. *Anxtelyk* was een woord, 't geen de ouden gebruikten als een *superlativum*, b. v. *Anxtelike serosone*. *Riders*, *gheredene*, een groot hoep, ende een *anxtelic beer*. Het zelve hoort men dikwyls (maar belachelyk) in onze woorden, *sibrikkelyk*, *vervaarlyk*, *vreesfelyk*, *yffelyk*, enz. Onze Zeeuwfche boeren zyn gewoon daar voor te zeggen, *ongena-dig*.

APOSTEL is van 't Grieksche *ἀπόστολος*, *apostolos*, een gezant.

APPEL is by de aalouden genoemt *aphul*, en *appele*. Wilkeramus heeft *ephela* en *ephelon* in 't veelgetal. *Thie suozen ephela bired*, die zoete appelen draagt. Zoude *appel* wel komen van

't La-

't Latynsche *opula*, om dat een appel een voornaame boomvrucht ter spyze is, of *opula* van appel? doch men kan *appel* ook brengen tot het Grieksche *ἄπυλος*, *hapalos*, lekker, zacht, week, om dat rijpe appelen zodanig zyn. *Appelmoes* noemen wy, 't geen elders geheten word *appelbry*. By *appel* schynt *moes* weinig te voegen, dewijl moeskruiden op den grond, en appelen in de hoogte aan boomen wasschen. Maar men moet weten, dat *muaz*, *maz*, *moes*, by de aalouden in 't gemeen spyze beduidde. Dus noemden de ouden ook *pap* en *bry moes*. De aaloude Engelsaxen hieten een *tafel*, waar op men spyze zet, *myse*, en *meise*, zo 't schynt van 't Latynsche *mensa*, een *tafel*. *Mete* was spyze. *S* en *t* zyn wisselletteren. Zo zoude de oorsprong van *moes* in *mensa* kunnen zyn.

ARBEID schynt te behooren tot het aaloude *eren*, *aren*, ploegen, of *arnen*, inoogsten. Dus ziet arbeid ook op aarde, volgens *Gen. 3: 19.* dat werk vereischt *arbeid*, of *arnheid*. Ziet *Spreek. 20: 4.* de ouden zeiden: *een wyf dat in arbeide leit*. Wy hebben voor *leit*, *zit*: maar zeggen, *in de kraam liggen*, en *gelegen zyn*.

AREND schynt te zyn van 't Grieksche, of eigentlyk Cyprusche *ἀγρός*, *agor*, een arend. Vossius brengt daar toe het Latynsche *aquila*, met vry meer verandering.

ARG is van 't Grieksche *ἄργος*, *argos*, ledig, onnut, en ook quaad, dewijl ledigheid quaad baart. Maar *arg*, voor loos, is van 't Latynsche *argutus*. By de Hebreë is *אָרַג*, *rang*, of *ra*, boos, quaad. Hier van zoude *arg* omgekeert kunnen schynen.

ARGEREN, en *verquaden*, was in de oude taal, bederven. *Om dat die stanc die lucht niet argheren en soude. Die Keiser die seere verquaet was in Arius ongelovicheit.* Wy gebruiken dat *argeren*, en *verquaden* dus niet meer; hoewel wy noch overhouden hebben *ergeren*, en *verergeren*, voor *erger*, of *arger* worden, en *ergernis*. Doch de menschen moeten toezien, dat ze zich nergens aan *ergeren*, maar aan alles *beteren*.

ARM is van 't Latynsche *armus*, een schouder: 't geen zy zo ruim nemen, dat ze ook den aanhangenden arm daar by verstaan.

ARMOEDE kan afstammen van 't Hebreeuwſche אָרְמוּ, *aroom*, naakt, om dat een arme naakt en blood is. Of van 't Griekſche ἔρημος, *eremos*, verlaten, 't geen ook op een arme paſt. Spreuk. 14: 20. en 19: 4. Doch wy konnen den oorfprong nader by huis vinden. De aalouden ſchreven voor arm *earm*. *Ne deme du oderne dom dam weolegen*; *oderne dam earme*, dat is, Oordeelgy geen ander, oordeel den weeligen, welgaanden, dien 't wel gaat, en een ander oordeel den armen. *Hearm* was ſchade, verlies, gelyk *barm* noch is by de Engeliſchen. Ziet in *och armen*. Een *arme* is dan eigentlyk zulk een, die door zwaare ſchade en verlies het zyne is quyt geraakt: De ouden ſchreven *armmoede*, voor armoede, en zeer wel tot onderſcheiding. *Ar* was by hen ook gram. *Doe werd Quintiaen erre*. *In arren moede*, was in een toornig gemoed. Wat anders is *armmoede*. Mogelyk was dat *ar* overgenomen van 't geluid der grimmende honden.

ARTS wierd van de ouden uitgedrukt op verſcheide wyzen. *Arzat* was een geneesmeester, ook *arſet*, *arſte*, *wondarſte*. Hier van maakte men in laater tyden *berſater*. *Herſater ende medicyn*. Ook *Arſedier*. *Ik ben een menſche een arſedier van woorden*, dat is, artzenier, *want wort yemand gequetſt in woorden, ſo can ic daer goede medicinen toedoen*. Hier van maakten zy ook *aertſchedier*. Zo verre verbaſterden wel de woorden. Dit wierd zelf vervormt tot *Eerſater*. *Die bemelſche eerſater gaf ons deſe medicine*. Ja, 't wierd verbaſtert tot *Eenſater*. *Eenigen eenſatere of meeſtere hebben in medicina*. By Willeramus zyn *arzatwurtze* geneeswortelen, ſpecerywortelen. *Thie arzatwurtze ſincent vilothrade in unſeren porton*. De artzenywortelen rieken zeer in onze poorten. *Gearzatant* was gemeestert. *Artzney*, was artzeny. Hier voor zeide men laater *arſedi*. *Si had daer veel arſedi toegedaen, nu met wydewater, nu met dit, nu met dat*. Wy voegen ons met *Artz*, en *artzeny*, weder tot de aalouden.

AS, voor ſpil, is van 't Latynſche *axis*, uit het Griekſche ἄξων, *axoon*.

ASCH moet men zoeken in 't Hebreeuwſche אֵשׁ, *Eeſch*, vuur. Anders mogt men denken op 't Latynſche *affare*, braaden; doch ook dat is van 't Hebreeuwſch. AS.

ASPERJES is van 't Latynsche *asparagi*.

AVOND is van 't aaloude *aven*, afgaan, weggaan, bezwyken: want dan gaat de zon weg, en bezwykt het licht. *Avend*, van *af*, kan een *participium* zyn gelyk Heiland. Anders zoude men ook kunnen giffen, dat avond quam van 't Hebreeuwfche אָבֵן; *awat*, in *pihel* verdraayen, om dat de zon dan haaren loop verdraait, en zich na onze tegenvoeters gewend heeft. Dit woord vind men Joël. 2:7.

AVONTUUR. Ziet in *Ure*.

AX, aaks, is van 't Latynsche *ascia*, of 't Griekfche ἀξίνη, *axine*, een timmerbyl. By de Grieken was ἀξίς, en ἀξίς, *akw*, on *akis*, fcherpte, spits.

AZYN is verbaftert van 't Griekfche ἄζυξ, *oxos*, van ὄζυξ, fcherp; of van 't Latynfche *acetum*, die beide ook azyn betekenen. 't Latyn is van 't Griekfch.

B.

BAAN, voor een weg, of pad, komt van het Griekfche βαίνειν, *bainein*, gaan, gelyk ook *beenen*, om dat men daar mede gaat. *Den weg baanen*, is dien bereiden, om eene bequaame baan te zyn. Even zo zegt men een *lijnbaan*, een *sledebaun*, een *glydbaun*, een *fchaatsbaun*, *iets op de lange baan fchuiven*, enz. By een gelijkenis, daar van ontleent, noemt men een lange fmalle streep een *baan*. Dus zegt men, een *baan lijnwaad*. *Doek baanen* is lijnwaadbaanen maken. Zo zyn 'er *baanen* in een zeil, behangzel, tabbaard, enz. Hier van fpruit ook het woord *Baanier*, een vaandel.

BAANDERHEER is *Baanierbeer*, die de *banier* van zyn geweest droeg in den gemeenen optocht ten ftryde, gelyk in oude tyden het gebruyk was: 't geen genoemt wierd een *Heirvaart*. 't Wil dan zeggen, groot vaandeldrager, of Vaandrig. Dus heeft men in Polen onder de hooge Rijksampten noch een Kroons Vaandrig. *Drig* is drager, van dragen. De ouden noemden een baanderheer ook *Banieret*. *Daeromme ontvouwet elc banieret fijn baniere*. Een hooger ampt was *Hertog*, of *Leedtoge*. Ziet dat eerste woord. Dit oordeel ik meer overeenkomftig

B 3,

met.

met dit woord, dan *Bandebeer*, of *Bendebeer*. De ouden zeiden ook *Baenrotse*, dat tot *Baron* vervormt is. 't Wil zeggen een, wiens de baanier van 't rot was. *Baronnye* is *baanderye*, of *banierrye*, de landstreek, behoorende onder zulk een *Baanierbeer*. *Baanderolle* is *banierrolle*.

BAAR was in de oudetaal bloot, klaar, naakt. *Baerschuldighen* noemden zy zulke, welker schuld klaar en naakt bleek. *Baervoets* was bloots voets. Dit noemden zy ook *met baerscher voeten*, en *bervoets*. Daar van zegt men, *de baarlije dwivel*, *baar geld*, en *in baaren geld*. Men bespeurt daar in 't Hebreeuw-sche בַּר *bar*, rein. Van dat *baar* kan men afleiden *baaren*, voor aan 't licht brengen, en *openbaaren*, waar voor de ouden wel zeiden *wtbaren*, uitbrengen. *Openbaar* is baar open.

BAARD is van 't Latynsche *barba*.

BAARE, *beurie*, *beure*, *berrie*, en *berd*, is te zamen van *beuren*, opheffen en dragen.

BAAREN, voor zeegolven, zyn zo genaamt van 't *gebaar* en gerucht dat zy maken, wanneer de zee ongestuimig is. *Luc. 21: 25*. *Baaren*, voor tieren, is van 't Latynsche *barrire*. *Barritus*, of *barritus*, was niet alleen 't gekrysch van een Olifant, maar ook een vechtgeroep by de oude Duitschen, dat na 't gedruifsch der golven geleeke. Dit noemden zy *baar*, of *gebaar*. Anders *baaren* dragen dien naam van *beuren*, opbeuren, zich verheffen. *Psalms 93: 3, 4*. en *104: 25*.

BAAREN, voor te voorschyn brengen, schynt af te stammen van 't Hebreeuw-sche בָּרָה *barab*, scheppen, waar door het Al zyn wezen gekregen heeft. Het scheppen is ook als een baaren, *Job. 38: 8*, en het baaren brengt iets voort, gelyk de schepping. Dus noemen de Hebreen een' Zoon בַּר *bar*. Schep-pen word ook in een ruimer zin gebruikt, gelyk der Latynen *creare*. Van dit *barab* schynt ook te zyn het Griek-sche φέρειν, *pherein*, dragen, voortbrengen. Dus is een baarende vruchtbaar. *Psalms 128: 3*. Anders zoude baaren ook kunnen zyn van בַּר *bar*, een zoon, om welke te baaren de moeders meest plagten te verlangen.

BAARS is van 't Latynsche *perca*. *P* en *b* zyn wissellette-ren. BAAS

BAAS is gefproten van *beste*. *Baz* en *bez* was by de aalou- den ook meer: Willeramus: *Wanda bin nieuwwetbes bez na luffet*, want hien na niets meer en luft. *Baas* is dan zulk een die de *beste*, of beter en meerder is. Zo komt dit over een met *voorste*, waar van Vorst stamt. Dienst-knechten plagten aan hunne Heeren al van ouds vriendelyke eernaamen te geven, gelyk mede onderdaanen aan hunne gebieders. Dus wierden Grooten getitelt, Weldaadige Heeren, Luc. 22: 25. Men spreekt zodanige noch aan uw Majesteit, uw Hoogheid, uw Genade, uw Eerwaardigheid, enz. Dit *beste* is by ons noch een vley- woord. Men zegt, *myn beste maat*, enz., en daar van zyn die benaamingen, waar mede men de ouden cert, *Bestevader*, en *Bestemoeder*: van welk laatste *Besje* verkort is. De aaloude Gelderschen noemden al lange voor de geboorte des Heilands hunnen Koning *Basan*, Baas. *Basan Gotb* was Heere God, *Deus optimus maximus*.

BABELLEN, voor qualyk en onverstaanbaar spreken, heeft mogelyk zynen oorsprong uit de aaloude en hooge onderneming van Babels torenbouw, en zegt zo veel als *Babelen*, van 't Hebreeuwfche בבל, *balal*, vermengen. Nu heeft het gebruik dit byzonderlyk toegeigent aan 't spreken van tandeloozen, die de woorden niet wel vormen kunnen; en word van spreken ook tot eten overgebragt. Hier van is *babbe*, *babbelaar*, *babbelkin*, *babbeltoot*, enz.; zo dat dit aaloude stamwoord al veele quartieren van zynen adef kan toonen, of verschaffen. Het zelve woord met *babbelen* is *brabbelen*, daar een *r* tusschen gevoegt is, gelyk in wreken voor wekken: ja ook *wauwelen*, dewyl *b* wel meer in *w* overgaat. Zo word van *oblatum* ouwel. By de Latynen is *balbutire* stamelen, en *balbus*.

BABOK is een smaadelyke scheldnaam: Maar, wat wil die zeggen? Is het *buikbok*, gelyk bakbeest, buikbeest? Is het *babbelbok*, als babbeltoot? Of is 't een bok, dien men een quyt- bab als een kind, of zevermuil, moet voorfpellen? *Babben* was in de oude taal ook quylen. De Engelschen noemen een jong kind noch *babe*. Ik meen dat het zyn wil *baubok*, uit *byteban*. Ziet dat woord. 't Zegt dan een *baviaanbok*, een lelyke stin- ker, of stootkop.

BAD,

BAD, en *baaden*, schynt het aaloude *a*, water, in zich te besluiten, zo dat baden zoude zyn *beaden*, bewateren. Ziet in *Aker*. Immers *Baai* is noch een inham, die van 't zeewater bespoelt word. *Baden* en *waden* zyn vermaagschapte woorden, zo niet de zelve, dewyl *b* en *w* verwisselt worden.

BAFFEN is het zelve met *blaffen*, daar een *l* ingelascht is. De Grieken zeiden *βαύζειν*, *bauzein*, van der honden moedertaal, *bau*, *bau*, 't geen de Latynen volgen in *baubari*. Wy verstaan hun keffen voor *baf*, *baf*. Men kan in de school der honden opmerken, wie het uitspreken van dit woord best van hen geleert heeft.

BAG word nu in 't gemeen genomen voor eenig juweel; maar betekende in de oude taal eigentlyk een goude keten, parallelnoer, of iets diergelyks, van *buigen*, om den hals, of de armen. Hier toe kan men ook *bag*, voor een mande, brengen, vermits die van gebogen teenen gevlochten is.

BAGAGIE kan spruiten van 't Hebreeuwſche *בגד*, *bege*, een kleed, om dat die byzonder uit gepakte klederen pleeg te bestaan.

BAK schynt afgekort te zyn van het Latynſche *poculum*, gelyk *kan* van *cantharus*. *P* gaat over in *b*. *Bak* en *kop* worden by ons voor 't zelve genomen. Dus zegt men een bakje thee, en een kopje thee. Het eene kan schynen een omkeering van het andere te zyn, met verwisseling van *b* in *p*, en *a* in *o*. Doch *kop* zal komen van *cupa*. L. Ziet *Kuip*. By de Hebreen was *בִּקְבֹּק*, *bakbouk* een vleſch met een' nauwen hals, en wyden buik.

BAKE, *baecke*, was in de aaloude taal een verken, en ook een romp, of hoofdeloos lichaam. Nu noemt men noch een zyde spek een *baak*. *Bakenvleesch* was by de ouden verkens vleesch. Van *bake* is *bigge*. *K* en *g* zyn wisselletteren. Ziet *Bigge*.

BAKEN komt van het aaloude *beacn*. een teken; vermits een baken in de ſchipvaart een teken is. Dus zeiden de aaloude Saxen *foretacn* en *forebeacn*, ook *furitekin*, een voorteken.

BAKKEN is myns oordeels, zo wel als kooken, van 't Latynſche

sche *coquere*. *K* en *c* gaan wel meer over in *b*. By de Latynen was *coquere* ook bakken. Dus zeiden zy *coquere panem*, brood kookten, voor bakken. Maar in onze taal is kookten en bakken onderscheiden. De oorsprong van bakken kan zyn het Hebreuw-sche בַּק , *bag*, spyze.

BAKTAND kan afgeleid worden van *bachten* 't geen in oud Vlaams was achter. Dan is *baktand* bachtand, achtertand, dewyl die de achterste zyn. Anders moest baktand afstammen van *bek*, *bak*, kaak, uit het Latynsche *bucca*. De achterste tanden staan onder de kaaken, de andere achter de lippen, en voor in den mond. Dat is ook de oorsprong van *kinnebakken*, en *bakbuis*. 't Zal zyn het huis, dat is, de plaats, daar de bakken of kaaken zyn. Op die wyze is in appelen of peeren een *klokbuis* voor de kernen.

BAL, of *bol*, is van 't Grieksche $\beta\alpha\lambda\lambda\epsilon\upsilon\sigma$, *ballein*, werpen, om dat men met een bal of bol werpt, $\beta\omicron\lambda\lambda\eta$, *bolae*, was een worp. Hier van is ook der Latynen *pila*.

BAL was in de spraak der aalouden quaad. 't Zoude kunnen zyn, dat dit afgesneden was van *malum*, L. met verwisseling van *m* in *b*, gelyk *tuber* is van *tumeo*. Hier van hebben wy noch *ballast*, *baloorig*, en *baldaadig*. 't Is waar, dit laatste zoude ook kunnen zyn *balddaadig*, van 't aaloude *bald*, stout; maar ik houde *baldaadig* liever voor quaaddaadig. 't Quaade is ook verwerpelyk, Jef. 22: 18.

BALG is buik. Hier van zegt men op een verachtelyke wyze, *ymand den balg vullen*. Een kind, dat niet wel tiert, en byzonder 't geen eenen dikken en harden buik heeft, noemt men een *quelbalg*. By de Latynen was *bulga* een zak, of maale. Dus is de buik een *bulg*, *balg*, of zak. Men zegt daarom een *dikzak*, of *papzak*, voor dikbuik, en papbuik. Zo is *blaasbalg* blaasbulg, om dat die den wind uit zynen hollen buik blaast. Maar *huilebalk*, niet huilebalg, is van *balken*, en zegt zulk een, die huilende balkt.

BALKEN, en *bulken*, hebben gemeenschap met het Griek-sche $\beta\omicron\alpha\lambda\lambda\epsilon\upsilon\sigma$, *boaein*, of Latynsche *boare*, roepen, loeyen. De *l* word meer tusschen ingevlyt.

BAND is van *binden*, waarin men het Latynsche *vincire* ziet. **V** gaat over in *b*. 't Is een spreekwoord: *door den band*, 't geen qualyk gezegt word, door de bank. Dit is overgebragt van gebonden schooven, of takkeboffchen, die malkanderen, d' eene door d' andere gerekent, meest gelyk plegen te zyn.

BANK kan zyn van 't Griekfche *ἄβαξ*, *abax*, waar van de Latynen hun *abacus* vormden. Het zegt iets verhevens, 't zy om op te zitten, of een tafel om iets op te zetten. Byzonder hadden de geldwiffelaars zodanige. Daar van zegt men noch by ons de *wiffelbank*, en *bankeroet*, 't geen zeggen wil *banca rupta* dat de bank gebroken is.

BANNEN was in de taal der ouden gerichtelyk aankondigen. Dus zeiden zy, *de vierfchaar bannen*, dat is, aankondigen, en spannen. *Bodt en ban leggen tot zulken dage*, dat is, gebod en aanzegging van vierfchaar. Men zegt noch, *iets doen op ban en boet*, 't is *op ban en bod*, naamelyk daar tegen: want *op* was ook tegen by de ouden. *Bannen* zoude ook kunnen zyn van binden, verbinden, vast maken, en dus zoude het op een gespannen of gebannen vierfchaar paffen. Maar ymand *bannen*, en *in den ban doen*, is hem gerichtelyk door opentlyke aankondiging te leggen onder den ban van het Land, of de Kerk te ruimen. *Inbans* was vry van den ban. *Coemt hi niet, soe falmene bannen, ende nemmermeer inbans laten worden*. Den kerkban noemden de ouden, *ymant in 't verwaten doen*. *Verwaten* was verlaten, die van elk gefchuwt moest worden. Een verwatene wierd dan dus genoemt, vermits elk een, om den ban, hem verlaten, en van hem wyken moest. *Soe wie gemeenfchap heeft met eenen verbannen man, die valt in synen commer, ende dat fal men orconden drie sonnendagen den eenen na den anderen*.

BAR, en *barsch*, kan spruiten van 't Griekfche *βάρος*, *baros*, zwaarheid, lastigheid. Anders van *בַּר*, *bar*, woest, wild, vreemd.

BARBAAR is een verdubbeling van *בַּר*, *bar*, gelyk in tortelduif van *תור*, *thoor*, by de Latynen *turtur*. *Barbaaren* zyn dan, welker taal en zeden woest, wild, en vreemd zyn.

BARGIE, een bekend vaar- en veerfchip, is van *varen*, en zegt

zegt een vaarttuig. *V* is verwisselt met *b*, gelyk in 't tegendeel *wrak* versmeed is uit *brake*. Zo waren de *Brachmannen* vraagmannen, de wyze, waar aan men vragen moest als men onder-richting begeerde. Vergelykt Mal. 2: 7.

BARMHERTIG, en *erbarmen*, is van 't aaloude *barm*, schoot. Dus schreef *Osfried*, volgens de aanhaaling van *F. Junius: Sexta inan in ira barm*, zette hem op haaren schoot; daar moeders haare zieke zuigelingen tederlyk plegen te omhelzen, en bearmen, met bewogene ingewanden. Vergelykt Jes. 49: 15. Dit is dan een zeer nadrukkelyk woord, overeenkomstig met het Hebreewsche *racham*. Jer. 31: 20.

BASERABEL is buiten twyfel van het oude *basen*, dweepen, wanneer de herffens op 't hollen zyn. *Baserabel* zal dan wezen een dweepgewest, 't geen niemand en kent, dan die een reisgezel van 't mannetje in de maan geweest is.

BASILISCUS, uit het Grieksch een koningslang, was by de ouden geheten een *Cocquetrys*, van het Fransche *cocq*, dat afstamt van het Grieksche *κικκος*, *kikkos*, een haan, en *trys*, trede, 't geen dan te zeggen was een haanentrede, om dat men geloofde, dat die allervergiftigste slang uit een oude haanenci voortquam. Wy noemen noch 't beginfel van 't kieken in het hoenderei, de *haanentree*.

BASSEN is het zelve met *baffen*. Ziet dat woord.

BAST is schorffe. Mogelyk stamt dit van de eerste lettergreep van 't Hebreewsche *בַּשֵּׁט* *pitzeel*, pellen, de schersafdoen. 't Is niet ongelooflyk, dat van *pitz* *bast* zoude komen. Maar wat zegt, *ymand den bast ophouden, of den bast vullen?* 't Is het zelve met den buik, anders den balg, wiens huid de bast is, die gevult moet worden.

BASTAARD is, by *Kilianus*, die naar den bast aard. Myns bedunkens, wil het zeggen *bachtaard*. *Bachten* was achter. De ouden noemden een' bastaard ook een *aterling*, dat is, een achterling, en dus even het zelve met *bachtaard*. Die naam past op een onechteling, om dat hy achter af in 't heimelyk geteelt is, of als een verschoveling moet achter staan. *Aard* kan aangemerkt worden als een *substantivum*, in t' zamenkoppeling met

met *bacht*, als uitdrukkende de natuur, hoedanigheid, en neiging: gelyk in *gierigaart*, *bloodaart* enz. Of slechts als een uitgang: gelyk in *prekaer*, *riddaer*, *inwoonaer*, naardetaal der ouden: 't geen wy in veele naamen behouden, b. v. *molenaer*, *metzelaar*, of bekorter tot *er*, of *der*, als *naayer*, *inwoonder*. Dikwyls is *t* in zulke benaamingen een overtollig aanhangzel.

BAZUIN is verfmee'd van 't Latynsche *buccina*, uit *bucca canere*. Wy zouden dat mogen verduitschen een *mondstuk*. Dit is een groote, doch ontwyfelbaare vervorming, en diergelyke zyn 'er meer.

BEDDE schynt genomen te zyn uit het midden van het Grieksche *κράβατος*, *krabatos*, gelyk *maag* uit *stomachus*. Maar *κράβατος* stamt klaarlyk van 't Hebreuwsche *רַבָּט*, *rabatz*, nederliggen, zo is dan ons *bed* uit de laatste lettergreep *baz*, welke ook de Grieken in *bat* verandert hebben.

BEDEEST, verbaast door schrik en ontsteltenis, is van 't Grieksche *δέος*, *deos*, vreeze.

BEDELAAR komt van *bedelen*, 't geen een *diminutivum* is van *bidden*. De ouden zeiden ook *biddelaar*. Dit woord *bedelaar* word nu genomen in eenen verachtelyken zin, voor een' schoyer; maar de ouden noemden dus in 't gemeen eenen bidder. *Hier om spreekt si tot haer oefenare ende bedelaer*, dat is, dienaar en aanbieder. *Die gheerne gedaen heeft de werken der goedertierenheyt, hy heeft veele bedelaers*, naamelyk die voor hem bidden.

BEDEVAAART is eigentlyk een reize, die ondernomen word, om op een afgelegten plaatze gebeden aan eenigen Heilig of Heiligdom te gaan doen, gelyk bygelovige Papiſten plegen: maar het wierd ook in een ruimer zin genomen voor eene gemeene reize naar andere gewesten, ten koophandel, of iets diergelyks. *De ſchipper zal gehouden zyn de bevaert te volbruyngene, voor en alee'r hy eenighe ander reyse sal mogben anveerden*.

BEDILLEN acht ik te zyn *het allen*, wanneer ymand alles berispt, en beter wil hebben. Op die wyze zegt men, een *moei al*.

BE-

BEDROEFT, met het voorzetsel *be*, zweemt naar het Latynsche *tristis*. De Hoogduitschen zeggen *betruht*, 't geen nader is by *turbidus*, beroert, dewyl de droefheid de ziel beroert.

BEDROG schynt met het voorzetsel *be*, te zyn van 't Grieksche *τρίπαλον*, *truranon*, 't geen van een loozenbedrieger gebruikt word. De aalouden zeiden *truse*, *no boerde*, *no truse*, geen jok, geen bedriegery. De *p* gaat over in *f*, en word ook wel *g*. Dus is *lugere* van *λύπειν*. De aaloude Saxen noemden bedrog *drugina*, en een bedrieger *dry*. Hier van is *bedriegen*.

BEDRUKT, voor droevig, treurig, stamt van *drukken*, en is het zelve met gedrukt, geperst, benauwt, beangstigt.

BEDUIDEN. Ziet in *Duitschen*.

BEDWELMT, van *bedwelmen*, was by Willeramus, *dualm machon*, bedwelmt maken. De ouden lieten de *d* wel uit, en zeiden *bewelmerie* voor tovery, of goochelaary, vermits die de oogen bedwelmt.

BEDYEN was by de ouden worden. *Quaet bedien* was quaad worden, *arm bedeghen* arm geworden, *ten man gedegen* een man geworden. Nu zegt men, *mannendeeg*. Zo spraken ook de ouden, *d'ongbedegene ende ongescepe of lelike*. Wy zeggen *bedyen*, of *gedyen*, ten goede, en ten quaade. *Dyen*, en ook *uitdyen*, is uitworden, zich uitzetten.

BEEK vloeit van 't Grieksche *πηγή*, *page*, een bron. Dit is overgebragt van 't Hebreuwfche *בְּכָה*, *bacah*, weenen, en het zelve woord beduid by hen een bron, en een oog. Vergelykt *Jer. 9: 1.* en *Job 28: 11.* Anders kan men *beek* brengen tot het Hebreuwfche *בְּכָה*, *aphiek*, een beek. Dan is *pb* in *b* verwijselt, en de voorletter *a* afgeworpen.

BEELD word wel gebragt tot *Belus*, *Bel*, *Baal*, om dat aan dezelve eerst afgodsbeelden opgerecht zyn; maar ik denk dat *beeld* spruit van 't aaloude *bely*, *bly*, gedaante, 't geen de Engelschen uit de spraak der overvaderen noch bewaart hebben. *Willeramus* schryft: *Sin beletbe is also thes berges Libani*, zyn gedaante is als des bergs Libanus. Zo is de mensch geschapen naar Gods beeld. *Genes. 1: 26.* Wederom zegt *Willeramus*:

Bilidet Got in *thefen datin*, verbeeld God in deze daaden. Hy zegt ook *belethen* voor navolgen. *Thie sint flizech ze biletens exemplum meæ humilitatis*, die zyn vlytig na te volgen, te verbeelden, het voorbeeld myner ootmoedigheid. Een beeld dan vertoont een gedaante. De aaloude Saxen noemden eene afbeelding *gebiliibe*, en *biliibe*, gelyk de Hoogduitschen noch zeggen *bild*. *Bilitheres* waren bootzeerders uit leem.

BEER is de naam dien men geeft aan een' gemetzelden watterdam. Dit is eigentlyk *baar*, iets dat affchut. Zo heet een grendel-of traly, en sluitboom, een *baar*; en om de gelykenis noemt men de staven van goud, of zilver baaren. Zoude dit *beer* niet afftammen van 't Hebreuwfche בֵּרֵךְ, *beriaeh*, een handboom, een grendel?

BEER breng ik niet tot *aper*, een wild zwyn; maar tot het Griekfche Βεῆρος, vlokkig, hairig, dewyl een beir by uitnemendheid zodanig is. *Beer* voor verken, ziet in *Verken*.

BEERSTEKER is *bernsteker*, van 't aaloude *bern*, met oorlof, menschendrek, en diergelyke. Hier van heet een voerman der stads vuilnikar by ons een *afchbeer*, en zegt men een *vuile beer*. Maar *bernhuiter*, uit het Hoogduitsch, is *beerenhuid*, eigentlyk een vadzige luyard, die den tyd doorbrengt met op de beerenhuid (ouds tyds gebruikt tot een bedde) te liggen.

BEEST is van 't Latynfche *bestia*.

BEGADEN was in de oude taal befmetten. *Al die ander begade hi foe met syn adem, dat fi al fiet waren. Doe fi hem begaet fagen meenden fi dat hi in een duvel verwandelt waer. Begaet* is befmet en vuil gemaakt. Ziet in *Gaden*.

BEGEEREN zweemt na het Griekfche βεβαιον, *erac*in be-minnen, vierig begeeren; maar nader komt het over een met χαίρειν, *chairein*, blyde zyn, daar maar ons ledeken *be* voor te hechten, en *ch* in *g*, gewoone wiffelletteren, te veranderen is. By de Latynen is *charus* lief. Dit komt met de zaak over een. Men verblyd zich in 't geene men lief heeft, en zodanige dingen begeert men. Dit blykt nader uit *geeren*, of na de fpreekwyze, *geerne*. Iets *geerne doen*, is met luft, vermaak, en toe-gene-

genegentheid. Even zo spraken de Latynen, *gaudere aliquò re*, iets geerne hebben, zich daar in verblyden. *Gaudeo esu carnisum*, ik eet geeren vleesch.

BEGEKKEN. Ziet *Gek*.

BEGEVEN was by de ouden overgeven, zelfverloochening oeffenen. *Alle moniken ende begeben luden*. Dus zeggen wy, *zich ter daed begeben*.

BEGRYPEN is van *grypen*, met het voorzetzel *be*. Ziet in *grypen*. *Begrypen* was in de oude taal ook berispen: waar mede ons *vitten* overeenstemt, van vatten. Wy zeggen dus noch wel tot een' woordenzifter: *Gy zyt zo begrypelyk*; en, *ik wil in een woord niet begrepen zyn*. *Onbegrypelyk* was by de ouden onberispelyk. *Hi was een onbegripelic cleric gevonden*.

BEGYN, *bagyn*, is dus genaamt naar het hoofdekzel, zo geheten, waar mede deze zusters opgeschikt zyn. Het zelve word anders genoemt een *wiel*, *wiedel*, of *wydel*, van wyden, inwyden, om dat haar die hoofddoek plechtelyk word opgezet, wanneer zy in de orden treden. Doch *wiel* kan ook gebragt worden tot het Latynsche *velum*, een dekzel. Dus wierd gezegt *velare virgines*, voor zo te *wielen*, gelyk de oude dit woord daar van gebruikten.

BEHOEF, was by de ouden gezegt, gebruik. *Die synre landen geen behoef en had*, dat is, geen gebruik. Wy zeggen zo noch, *tot myn behoef*; schoon dat woord nu ook nooddriftigheid, of noodig hebben, uitdrukt.

BEHIPT is verbaftert van *behebt*, bevangen.

BEJAGEN was najagen, natrachten. *Si lach haren man aen met groter bedinghe, dat hi te Romen varen soude, ende dat hi bejagen soude eens conincs naem. Ic sal oorlof bejagen van den Keiser. Maar bejagen was ook te verkrygen, erlangen. Hi bejagede oorlof daer van. Godes onfermbertigheid bejagen. Hi ne sal niet wederkeeren in der poert, eer hy des Graven genade bejaget heeft. Wy gebruiken dat woord in beide die betekeningen noch wel. Hier van is *bejach*. Zo vind ik *Spreuk. 3: 14.* in de oude Bybelvertolking: *Haer bejach is beter dan comanscap*. Nu neemt men *bejag* doorgaans in 't quaade, b. v. *snood bejag*, *vuil bejag*, *boerenjager*.*

BEL-

BEITEL heeft den zelfen oorsprong met *beide*, dewyl men daar door iets in tweeën klieft. Hier toe behoort ook *byten*, in tweeën of in stukken scheiden en klieven met de tanden.

BEK schynt den zelfen oorsprong te hebben met het Latynsche *bucca*, dat ook voor den mond word genomen. Byzonder word *bek* aan de vogelen toegeëigent. 't Is al opmerkelyk, dat dit *bek* in verscheide woorden, die tot spyze behooren, bespeurt word. *Bek* was by de *Phrygiers*, onze aaloude spraakgenooten, brood. *Bakken* is brood maken, en die dat doet, is een *bakker*, of *bekker*. *Bekken* is een spysvat, gelyk mede *bak*. Weg, als 't ware voor *bek*, beduid noch wittebrood in Gelderland. Het eten der vogelen noemt men van *bek*, *pikken*. Ja, men gebruikt *bikken* voor eten van menschen. Dus zegt men, *daar is niet te bikken*. Het dunkt my waarfchynlyk, dat hier van een *bigge*, een jong verken, dien naam heeft: want van ouds wierd dat dier al geacht voor lekkerny, en is tot niets nut, dan ter spyze. 't Is waarfchynlyk dat de oorsprong van dit alles is het Hebreuwfche בָּג, *bag*, spyze.

BEKER is van het Latynsche *bacar*, een drinkvat; of behoort al mede tot *bek*.

BEKKEN. Ziet *Bokaal*.

BEKKENEEL is zo genoemt naar de gelykenis van een bekken. Wel meer is *eel* een uitgang, als in *boordeel*, *panneel*, enz. Om die zelve reden word *bekkeneel* anders geheeten *hoofdschotel*, *berffenpan*, *breinkas*, *berffenschaal*. en *berffenbekken*.

BEKOMMEREN was by de ouden op- of bezig houden. *Doe sy met gebeden aendachtig ende becommert was*. *Becommert ende bedrogen zyn*. *Ontcommert* was bevryd. *Ontcommert van den putte*. Nu heeft het gebruik de betekening van dat woord eenigzints verandert, voor bezorgt zyn. *Kommer* is ook gebrek, verlegentheid. Dus zegt men, *bonger en kommer*. 't Valt bedenckelyk, of dit behoort tot het Griefche woord κομῆω, *komeoo*, ik bezorge, ik voede; dan of het zamengeftelt is van 't aaloude *cume*, nauwelyks, waar voor de Hoogduitschen noch *kaum* zeggen, en *beran*, draagen, verdragen. Dan zoude *kommer* zyn een verlegentheid, die men nauwelyks dragen kan.

BE-

BEKOOREN zoude kunnen stammen van *keuren*, en be-
duiden ymand verlokken om dat te kiezen. Ziet *keuren*: *korata*
was by de aalouden bekoort, verzochten *korunka* bekooring,
verzoeking.

BEL, in *waterbel*, *snottebel*, en ook *klinkbel*, schynt te stam-
men van 't Latynsche *bullā*, een waterbobbels, of andere ron-
digheid. Anders kan men 't brengen tot ons woord *bol*, dewyl
die holle rondheid als een' bol vertoont. Een *klinkbel* zal zyn een
verkorting van *cymbel*, uit *cymbalum*, een klinktuig; of liever
daar midden uit geternt.

BELANG was in de oude taal verkort van *belanding*. Een
gelande was een buurman, wiens land aan dat van een' ander
paalde. *Belang hebben aan een zaak*, zegt dan, dat die ons raakt,
naby ligt, en aangaat.

BELE was in de oude taal een toveres, en ook een spook-
zel. Kilianus; *Bele-witte*. *Lamia*, *stryx*. Van Witte ziet in
Alf. *Bele* schynt te zyn van *beeld*, een gedaante, of vertoo-
ning. Hier van is noch ons spreekwoord *Bele spelen* voor zig
weg maken, om dat die spookverschynzels verdwenen.

BELEDIGEN is leed aandoen. Ziet in *Leod*.

BELEGGEN was belegeren: *Dese stat belagen die Kersten*.
Hier van zeggen wy, een *beleg*. *Leger*, en *legeren*, is ook van
leggen, of *liggen*. Dus zegt men een *legerstede*, of *leger*, voor
ligplaats, of bedde, *zich legeren*, enz.

BELEIDEN, was by de ouden ook *beleden*, en betekende
bestieren. *Joseph bestuurde ende beleide dat huys*. *Wel beleden*
was zich wel dragen, of schikken. *Zaken te leeden hebben*, te
beledien. *Beleider* was leidsman, bestierder. Wy hebben daar
van noch *beleid*, en *Deken en Beleiders van 't gilde*.

BELEMMEREN is *belammeren*, belammen, lam maken.
Op zulk een wyze, en byna met een gelyke betekening is van
stram fremmen voor *strammen*, *stram maken*, en *stremmelen*.
Belemmeren is het zelve met *belabberen*, en *belabbert* is *belemmert*.
M en *b* worden verwisselt. Ja, daar van is zelf *bestommering*, en
bestommert, met voorhechting van een *s*, gelyk meermaal. Dus
maken de Latynen *scribo* van 't Grieksche *γραφω*, *graphoo*, ik
schryve.

D

BE-

BELENDEN, *belanden*, Ziet in *Gelende*.

BELGEN, voor iets met verontwaardiging en gramfchap opnemen, komt van het aaloude *balgon*, toornig worden. *Abt-gi* was verbolgentheid. Daar in fchuilt het aaloude *bal*, quaad. *Wy* zeggen dus, *quaad worden*, voor gram. Vergelykt *Spreek.* 29: 22. 't Is anders niet onwaarfchynlyk, dat *belgen* fpruit van 't Latynfche *kulliro*, kooken, opzieden, dewyl verbolgentheid een hittige en ziedende gramfchap is. De ouden noemden een zeegolf een *bolge*, buiten twyfel om dat de ongefthuimige zee als verbolgen zied en fchuimt; Onze voorzaaten wierden van ouds genaamt de *Belgen*. Zoude het wel zyn, om dat zy Kruidje roert my niet, en ftraks op hun paard waren? Immers zo noemde men een oud Duitsch volk de *Quaaden*.

BEMINNEN is *bemynen*: want de liefde zoekt vereeniging met, en genot van 't geliefde. Voor *myn* zeiden de aalouden *min*. Willeramus: *The min noch beydet*, die my noch beid. Hy zeide ook *minnon*: *Kano tbia minnon thich the juncfrouwan*, van dat, daarom, minnen u de jongvrouwen. *Hoogl.* 2: 16.

BENART, voor beëngt, benauwt, gedrongen, is *benafert*, verkort uit *benadert*.

BENDE heeft waarfchynlyk haaren oorfprong van *baanier*, gelyk hier voor *Baanderbeer*. Daar van wierd in balfaard Latyn gevormt *banda*, en *bandum*. Dus zegt men, *eembende krygslieden*, een rot dat gefchaart is onder eene baniere, in balfaard taal, een *compagnie*.

BENGEL was in de oude taal *binck*, of *bingel*, 't geen een boer betekende, of een lompen plompen vlegel, zo genoemt naar zyn bingelend dorfelituig. *Bengel*, *bingel*, en *lungel*, is een bingelende knuppel, gelyk men de honden aan den hals hangt, en de klepel bengelt, of bingelt, in de klokken.

BEPERKEN is eigentlyk binnen een' kring omfchryven en bepaalen, fchoon dat nu in een ruimer zin uitgebreid word. Ziet *Perk*.

BEQUAAM beduidde by de ouden aangenaam, behagelyk, welgevallig. *Bequaam Gods en den menfchen*. *Heilich ende Gods bequaem*. *Wantte een foete ende bequaem bywofen bebfte*. *Geloes dat*

doet den werken bequaem syn. *Alfulcks dienstet wes aensan bequaem was.* *Is bebt bequaem,* 't is my aangenaam. *Das die conste hem wel bequam,* behaagde. Dit bequaem is van *bonus*, dat wel komt. Hier toe zoude men kunnen brengen dat spreekwoord. *Wel bekomt het u,* als uitdrukkeende, wel behage, wel smaakte het u. Maar liever versta ik door *wel bekomt*, gezond en van een goede uitwerking zyn. *Bequaem* wierd gevoegt by *ontfaakelyk*. *De bequaem en ontfaakelyk.* Dus genaem en ontfaakelyk. *Genoem* voor aangenaam, van *aanmaken* en ontfangen, dat hier mode overeenkomt. In 't tegendeel, *misquaem*, was mishagde. *Dit misquaem hem seere.* In den anderen zin is *misquaem* ongeval, van *wiskomen*, qualyk komen. *Hi dranchet sijn der misquaem.*

BERRAAMEN is van 't aaloude *ramen*, iets ootwerpen en bebbemmen, zo als men 't daar na wil uitvoeren.

BERD ziet in *Barro*. *Te berde brengen* wierd gezegt van spelers, die geld byactten. *Niemand sal meer werkeftu dan hi te berde brengt in den spul.*

BERECHTEN was recht oeffenen, bebbieren. *Na den mannenlooster, dye si mannen bevolen had te berechten.* *Berechter* was bebbierder. *Die overfte berechter der Heiligen.* Wy gebruiken *berechten* nu voor behandelen. *Ymand berechten na zyn geld.* *Berichten*, en *bericht* is een ander woord, gelyk onderrichten.

BEREIDEN is van 't Latynsche *parare*, en bereid *paratus*. Kapt den Latynschen staart *as* af, daar blyft *parat*, en dit vervormt in bereid, door gewoone letterwifeling, zo is in *parare* en *bereiden* slechts de uitgang verbogen. By de Grieken was *phos*, *rhadios*, licht, gemakkelyk van *phos*, *rhadios*, doot. Dingen waar toe men bereid is, vallen licht te doen.

BERGEN, voor bewaren, en beveiligen, is de oorsprong van *berg*; om dat de hoogten plaatzen van toevlicht plagten te zyn, tegen watervloeden, en overval van vyanden. Daar van is ook *berg*, *burg*, en *burgt*, een goetstigde plaats tot berging, en *verbergen*, verschuilen; *Willeramus*: *Nu wilt ihu affeen, ende wille him suochen after thero burg, de gaxzen and in fircan.* Nu wil ik opstaan, en gaan achter den burg, en wil hem zoer

ken aan de wegen en straatén. Een *ringkraag* noemden de ouden een' *balsberg*, om dat die den hals bergt, of bedekt. Een *strookap* op stylen, waar onder men hooi of koorn bergt, word daar van geheeten een *berg*. Ja, *burgisti* was by de aalouden een graf, van *byrgen*, begraven. *He was dead and bebyrged*, is in 't aaloude Engelfaxifch, hy was dood, of gestorven, en begraven. De reden is niet alleen, om dat een lyk in 't graf verborgen word; maar 't graf kreeg ook dien naam van een berg, dewyl men in aaloude Heidenfche tyden bergen van aarde over de begraven lichaamen, of lykbuften, plagt op te werpen, die in veele gewesten noch te zien zyn, naar de wyze van de Vliebergen in *Walcheren*. Ja, mogelyk waren die ook graffteden van voornaame mannen, schoon zy infgelyks gebruikt wierden tot lyfsberging in watersnood. Hier mede komt in de zaak overeen het Latynfche *tumulus*, en *tumulare*, of *contumulare*, een graf, en begraven, eigentlyk een hoop, en ophoopen.

BERIDEN was in de oude taal rechten, recht doen. *Wi* (de Graaf) *sullen hem daer over beriden sonder verdrag*, dat is, uitsfel. Hier van noemt men op Dorpen in Vlaanderen een Schout noch *Beryder*.

BERKENBOOM is gezegt *bastenboom*, van het oude *bark*, of *berk*, een bast; dewyl die boom zyne gladde basten lichtelyk laat affchellen.

BERKENMEYER is eigentlyk een beker, gedraait uit een berken mey, of tak, gelyk de ouden plagten te gebruiken. Zulke kroezen waren ook dikwyls van beukenhout.

BESCHAAREN, voor beschikken, is van het oude *scharen*, voor vergaderen. Hier van is *schare* een vergaderde hoop volks; en men zegt *bydenschaaren*.

BESCHERMEN. Ziet *schermen*.

BESEFFEN stamt af van het aaloude *seffen*, vatten, te gelyk vatten. *Beseffen* is dan bevatten. Hier van is ook *seffens* (niet t'effens, of 's effens) te zamen, te zamengevat, te gelyk.

BESLAAN was omkleden. Dus zeiden de ouden, *Doodelichamen beslaan met dootslederen*, en wy, *met goud beslaan*, in zilver beslaan.

BE.

BESLOMMERT. Ziet in *Belemmeren*.

BESMEEKEN was door smeekingen innemen. *Hi besmeectse met dusdanige woorden.* Zo zeggen wy: ymand bepraaten. Ziet *Smeeken*.

BESNEDEN is net gevormt, zo 't schynt door een gelykenis ontleent van de beeldsnyders. De ouden zeiden, *besnedenesse des wessens*, en dus wy, *een besneden tronie*.

BESPELEN was in de oude taal begoochelen. *Die duivel bespeelde dat wyf.*

BESPREKEN was bezetten, of maken by uitersten wille. *Si heeft sinte Servaas hare lande besproken.*

BEST. Ziet in *Baas*.

BESTEDEN zeiden de ouden *bestaden*, *bestayen*, en by verkorting ook *bestaen*. *Si en woude boer gelt niet bestaden.* Hoe hi best so groten ryedom *bestaen soude*. Dit komt van stat, stede, plaats, en zegt dus plaatzen, plaats geven.

BESTELLEN is toebrengen, of toezenden, van het Grieksche *στην*, *stellein*, zenden.

BESTOOTEN was tegen aanstooten, bestormen. Zo 't schynt ontleent van den stormram. *Te bant quam daer een wint, ende bestiet dat huus.* Ziet *Stooten*.

BETAAMEN, *taamen*, waar voor de Hoogduitsche zeggen *ziemen*, acht ik te stammen van het Grieksche *σείνω*, *seinos*, deftig, eerlyk, hoedaanige dingen betaamen. *Sen* worden verwisselt.

BETALEN komt van het aaloude *syllen*, geven. *Thone wysdomme the the God sealde*, deze wysheid die God u gaf. Die betaalt, geeft dat hy schuldig is. *Syle us to dag urne dagwaulisan blaf*, is in 't aaloude Engelsaxisch, geef ons te dage; heden; ons dagelyks brood. De Hoogduitsche blyven nader by dien grond met hun *bezahlen*, en de Engelschen door hun *sell*, verkoopen, dat is, voor een prys geven. Dit kan de oorsprong zyn van *tol*, als betekenende betaling. *Betaalen* zoude ook kunnen zyn van *tellen*, om dat men de betaaling pleegt toe te tellen. By de Grieken is *τελῆν*, *telein*, betalen; *τίλον*, *tilos*, *tol*, by de Latynen *telonium*, en *talio* is by de laatsten vergelding;

gelding; doch wie aan ~~aan~~ ~~malkanderen~~ die woorden schuldig zyn, laten wy ongevonnist.

BETEUTERT is *betatert*, van *tateran*, hakkelende sproken, gelyk pleegt te geschieden van ymand die verlegen staat om zich te verandwoorden. Maar *teuterquaad* heeft een anderen stamwortel. Dat spruit van *toterok*, 't geen zeggen wil *taratantara*, a l'arm, of ter wapenen blazen. Een *teuterquaad* is dan een aanhitzer tot het quaade.

BETICHTEN is beschuldigen. *Icht* was by de aalouden iet. Het zegt dan, ymand iet opleggen. De *t* is tusschenge-
last, om de gemakkelyker uitspraak. Zo is *biegten* icht of iet belyden, beichten. Ziet *Biegten*.

BETRAPPEN kan zyn van trappen, treden, overkomen. Maar 't kan ook behooren tot het Grieksche *τραπέζα*, *trapeza*, dat mede een strik beduid. 't Is dan ymand onverwacht als in eenen strik vangen.

BETROUWEN zoude ik brengen tot Gods aaloude naam by de Kelten, *Drubtin*, of *Trubtin*, van trouw, gelyk hy waarlyk is de getrouwe God, en als zodanig de onverwrikbaare grondslag van betrouwen.

BETUINEN is van 't aaloude *betinan*, besluiten, opsluiten, omheinen. *Gif hine inne betinan wolde*, In de aaloude Engelfaxische wetten van Koning *Alvreed*, die in Engeland geregeert heeft in de negende Eeuw, indien hy hem (t. w. den stootenden os, oxa) niet binnen betuinen, besluiten, wilde. *Nolde* is voor *ne wolde*, gelyk *nolo* voor *non volo*. Noch eens: *Gif brava edelfe waterpytte, odde betynede antyne, and hine effne betyne*, dat is, indien ymand eenen waterput delft, of het betuinde ontuint, en hy het niet weder betuint, toemaakt. Hier van hec-
ten wy een' hof, een besloten en omheinde plaats, een *suin*.

BETYEN is begaan. Dus zegt men, *laat my betyen*, voor *laat my begaan*: want *tyden*, of *tyen*, is gaan, reizen. Ziet *Tyen*.

BEVEN is van het Grieksche *φείβω*, of *φοβέω*, *phobein*, of *phobein* verschrikken, vreeze aanjagen, waar van men boest. Hier in worden letteren verwisselt, maar regelmatig.

BEVER is van *fiber* L. de *b*, en *v* voor *f* worden verplaatst.

BEU-

BEUGEL is van *buigen*, gelyk *boog*.

BEUKELAAR, anders *bokeler*, en *beukeler*, is te zeggen, *bokkenleer*, om dat de schilden daar mede veel plagten overtrokken te worden; hoewel ook met offenhuiden, enz.

BEULING is buiten twyfel verbaftert van vulling, gelyk *worft van farcimen*: want een beuling is een gevulde darm. *V* en *b* zyn dikwyls wisselletteren.

BEUL komt van het oude *bolfert*, van *bol*. 't Is zulk een die *bolt*, dat is, den bol of kop afflaat: 't geen ook genaamt word koppen, en onthoofden. Even zo heet men een' scherprechter een *hangman*, de Hoogduitfche zeggen *benker*, van hangen, en *diefbenker*, diefhanger. *Henken* is by hen hangen. Ik heb by de ouden daar voor omgekeert gelezen, *hangdief*, voor diefhanger. Men fchryft dan qualyk voor beul *beudel* schoon de ouden ook hadden *boedel*, en *bodel*; 't en ware men dit bragt tot *bodelen*: want *doorbodelen* was by de ouden doorbooren, doorsteken, *L* en *r* wierden verwisselt.

BEUREN is van 't Griekfche *βαρος*, *baros*, gewigt, last, zwaarte: want zwaare dingen tilt en beurt men. Ziet ook *Bord*.

BEURS kan zyn van *beuren*, dragen, om dat men geld in de beurs draagt: waas van echter veelen niet overladen zyn. Doch ik breng *beurs* liever tot het Griekfche *βύρα*, *bursa*, leder. Waarom men de vergaderplaats der kooplieden de beurs noemt, 't zy van eene Herberg te *Brugge*, daar de *beurs* uithing, en de handelaars dagelyks t' zamen quamen; of om andere redenen, is myn werk nu niet te onderzoeken, veel min te befliffen.

BEURTE fchynt te zyn *gbeurte*, van *baren*: want dus zegt men: *Nu is myn tyd geboren*, voor nu is myn beurt gekomen, en dus behoort ook *gbeuren* daar toe. Vergelykt *Spreek. 17. 1.* De ouden zeiden *so is 't gheboort*. *So dat gbeort is*.

BEUZELINGEN fchynt te zyn een verkleining van het woord *booze*, gelyk *brokkelingen* van *brok*.

BEWAREN. Ziet in *Waren*, en *Momboor*.

BEWINDEN zeiden de ouden voor onderwinden. *Met*

met waerlyke dingen bewinden, was zich daar in wikkelen. Hier van stamt *bewind*. *Winden* is van omwenden. Dus zegt men *bewindzels*.

BEZADIGT, en *bezadigen*, is van het oude *gezaet*, dat is; *gestilt*, en als tot zitten gebragt. *En hebste die grote golgen*, (golven) *der zee*, en *haer verbolgentheit gestilt ende gesaet*. Het zelve was *zaften*. *Die storm wort gesaft*, gezacht. Wy noemen noch eene zitting een *zate*; en zeggen van iets dat vast gezakt is, het heeft zyn *zate* genomen.

BEZEEUWT is door zeewater nat gemaakt. Dus zeiden de ouden *bezeeuwtheit*. Ziet in *Zee*.

BEZEM. Ziet *Poetzen*.

BEZIEKT was van ziekte bevangen. *Terfont wort hy besieft ende sterf*. *Zieken* was ziek zyn, *Willeramus*: *Thaz ich siuero minnon siechon*, dat ik van zyne minne ziek ben. Dus zeggen wy, *uitgeziekt*. Ziet *Ziek*. De ouden zeiden *ziecheden*, voor ziekten, gelyk wy *krankheden*. Van *beziekt* is *bezukt* verbaftert.

BEZOETELLEN. Ziet *Roet*, en *Zaluw*.

BEZWAART zeiden de ouden voor bezwangert. Wy zeggen dus noch, *zwaar gaan*, of *zyn*, voor zwanger, door verkorting. Het zelve was by de ouden *begort hebben*. *Doe si baren derden sone begort had in den lichaem*.

BEZWYKEN heeft tot oorsprong *zwak*. Van zwak komt *verzwakken*, ook *zwakken*, *overzwakken*, anders *zwicken*, *overzwicken*. Hier van word dan ook gevormt *bezwynen*, *bezwikken*, van zwakheid nederzygen.

BEZIE, *besse*, is van 't Latynsche *bacca*, een bezie. *C* word *f*, of *z*, als *lectio* *leffe*. De ouden zeiden *baeye*, dat nader by *bacca* blyft, en daar van is noch *beye*, en *beyers*.

BIDDEN schynt te zyn van bieden, aanbieden: want de godsdienstige voorstelling onzer gebeden aan God is een offerande. *Psalm* 142: 3. Dus zegt men ook, *zig gebieden in ymands gunst*, en *de gebiedenis doen*.

BIE is van het Latynsche *apis*, maar zonder hoofd. Zo zegt men gemeenlyk *juin*, voor *ajuin*. *P* is in *b*; naar gewoonte, verwisselt.

BIEG-

BIEGTEN is by de Hoogduitschen *beichten*. 't Komt in bedenking, of dit niet wil zyn *be-ichten*. *Icht* is iet, wat. *Beichten* zoude dan zyn belyden, dat 'er iets aan was. Ziet *Betichten*. Dit komt over een met *bejaen*. Ziet in *Toestemmen*.

BIER kan schynen te zyn van *peer*, *pyrus* L. waar voor de Hoogduitschen noch zeggen, *bier*, om dat al van ouds drank uit peeren en appelen geperst wierd, gelyk nu noch, en dan zoude die naam tot *bier* overgebracht zyn. Maar ik oordeel liever, dat *bier* afstamt van 't Latynsche *biber*, drank, uit *bibere*. Alleen de *b* is uitgemonstert door verkorting. Doch 't verdient ook opmerking, dat **בַּר**, *bar*, of *baar*, by de Hebreënen beduid koorn; doch daar van brouwt men bier.

BIEZE wierd ook genaamt *bindse*, van *binden*, om dat men ze tot vlechten en binden bezigt.

BIGGE gelykt wel na het Grieksche *βίξιν*, *bæke*, een geit; doch ik denk, dat dit komt van *bake*, een verken. Ziet *Bake*. De ouden zeiden ook een *vigge*, als was het van *vee*. *Igge* was een oude vrouwelyke uitgang. Maar *b* en *v*, *k* en *g*, worden dikwyls verwisselt.

BIGGELEN word toegeschreven aan rollende traanen; dat komt van 't ouden *bickelen*, uitspringen, gelyk zo de traanen uitbersten. Maar *bickelen* was ook opspringen. Hier van is der kinderen *bikkelspel* genoemd.

BIKKEN, van *bek*, is het geene wy noemen *pikken*. Dus zegt men eenen molensteen *bikken*, of anderen steen, om dat het met een beksgewys werktuig geschied. *Bikken* is steenhouwen; en de vogelen *bikken* de eyeren op.

BILLEN schynt af te stammen van *bolle*, om haare ronde gedaante. Uit dien wortel kunnen zy met den *bol*, of het hoofd, nauwe naammaagschap rekenen.

BILLEN geschied aan een molensteen, die gebikt of gescherpt word. Dit komt van 't aaloude woord *bille*, een steenhouwers werktuig, waar van wy noch een *byl* hebben.

BILLYK acht ik te willen zyn *by lyk*, by gelyk, of recht, zo als men zegt *met recht*, en *gelyk* hebben. Immers de ouden zeiden *bylicx*, voor *billyk*.

BINDEN is schier even na by het Grieksche *πεδᾶν*, *pedān*,

en het Latynsche *vincire*, beide ook binden gezegt. Maar wie van drieh het oudste is, word vredeshalven gelaten aan de uitspraak van goede mannen.

BINNEN en *buiten* is zamengefelt van het voorledden *be*, of *by*, en *in*, en *uit*. Dus is 't *be-innen*, en *be-uiten*, of *by-innen*, en *by-uiten*, gelyk *bewessen*, en *benoorden*; doch tot verkorting is de *e* afgeworpen. Ziet ook in *Boven*. *Binnen boord*, voor *beoord*, van *oort*, wierd niet alleen gezegt van een schip; maar de aalouden eigenden dat ook toe op landen. *Heora anweald innan borde baldon*, was in 't Engelfaxisch, haar geweld, of gebied, binnen de land-paal houden.

BISCOP is van *Episcopus*, G. en L. een Opziender.

BITTER gelykt na het Grieksche *πικρος*, *pikros*, bitter.

BLAAKEN, vlammen, heeft tot een *diminutivum* *blaakeren*, en dat is met *flakkeren*, en *flikkeren*, het zelve woord, *B* en *v* worden met *f* verwisselt.

BLAAKER is de kandelaar, waar op de kaars blaakt.

BLAAREN, bleeten, loeyen, is van het Latynsche *balare*.

BLAAS is van *blazen*, om dat men die pleegt op te blazen; of om dat ze van wind opgeblazen is, gelyk ook de waterblaazen.

BLAAUW schynt te zyn van 't Grieksche woord *πελος*, *pelos*, zwart, bruin; blaauw.

BLAD schynt wel het zelve woord te zyn met *plat*, dewyl *p* en *b* dikwyls verwisselt worden, en een blad ook plat is. Hier mede komt overeen het Grieksche *πλάτος*, *platus*, breed: want het platte is ook breed: Dus zegt men een *schouderblad*, *blad van een riem*, *blad van een tang*, *tongblad*, enz. Zo mede een *blad van een boom*; een *blad van een boek* enz. vermits ook die plat en breed zyn. *Blad papier* ziet in *Papier*.

BLAFFEN. Ziet *Baffen*.

BLAME, *blameeren* is van *blasphemia*, en *blasphemare*, lasteren. Grieks, en Latyn.

BLANK is van *blinken*, en beduid wit, blinkende.

BLAZEN is van het Latynsche *flare*. *F*, gelyk ook *w*, worden dikwyls tot *b*, zo mede word *r* in *s* verandert. Op die wyze is blazen gevormt van *flare*, *flase*, als *vreesen* van *vereri*. Stelt voor *r* een *s*, 't zal *veresi* zyn, en daar uit ons *vreesze* worden.

Zo

Zo maken zelf de Latynen van *gero, gelli*.
BLEEK zoude konnen zyn van *pallidus*, zo dat *l* geworden is van *p*. Anders kan men op *blinken*, of *blikken*, denken.

BLEEKERT, voor roffe rhynefche wyn, is een verkorting van *bleekrood*. Rhynefche *bleekert*.

BLEETEN is van 't Latynfche *balare*. Dit zoude konnen opgeleid worden tot het Hebreewfche *לָבַח, jobeel*; maar ik denk dat het uit de moedertaal der fchaapen *ba*, met een ingefloopen *l* gevormt is.

BLEINEN noemt men ook *blaaren*, en bladoren; dewyl ze om haare dunne platheid daar aan eenigzints gelyk zyn. Of men mag giften, dat *blaaren* gezegt word van *blaazen*, *s* weder in *r* verandert zynde; en dat *bleinan* daar van verbaftert is; vermits *bleinen* als *blaasens* zyn. Voldoet dat noch niet; men zie of *blein* niet komt van *bloeyen*, om een diergelyke reden als waarom die bekende quaal genoemt word *de roos*. Immers zo word uitbotten aan melaatsheid toegefchreven, *Lev. 13: 12*.

BLEK luid na *bleek* en *blik*; dat beide op de verwe zoude paffen, die bleek is, en blykt, of blinkt. Doch liever breng ik blek tot het oude *blayen*, krommen, buigen; dewyl dat om zyn dunheid lichtelyk gebogen word. By de Hoogduifchen is *bley* lood.

BLES, een witte vlek aan 't voorhoofd van paarden, is van 't Griekfche *βαλιος, balios*, vlekzig; of *φαλος, phalos*, wit, blinkende.

BLIKAARS komt van *blikken*; of *blekken*; 't geen beduid 't vel aftroopen, villen, affchrabben, waar door dat onder de huid is, dan blykt, blykt, zig verftoont. Dus is een *blikaars* een gevilde aars.

BLIKSEM, of *blixem*, zoude konnen fchynen te zyn *blykzaam*. gelyk de ouden wel fchreven *gelyksem* voor gelykzaam; vermits de bliksem blykzaam is, en blykt, door in de oogen te flikkeren. Doch liever leiden wy *bliksem* af van *blikken*, lichten, fchypen, en merken *sem* aan als een aanhangzel, of uitgang, gelyk in *alfem, deegzem, enz.*

BLIND is van 't Griekfche *βλῆνος, blanos*, leepoogig; qualyk ziende; doch het beduid by ons meer.

BLINKEN zoude men kunnen brengen tot *fulgere*, L. glinsteren, schynen, met verwisseling van *f* in *b*. Doch het kan ook behooren tot *blikken*, gelyk de zon blykt. *N* is meer een tusschenvoegzel.

BLOED kan men afleiden van het Grieksche *βλῦειν*, *bluein*, of *βλῦζειν*, *bluzein*, vloeyen, dewyl het bloed onophoudelyk door de aderen omvloeit. Zo is dan bloed en vloed van gelyken oorsprong. By de Grieken was ook *βλῦδιον*, *bludion*, vocht.

BLOEM is verkort van *bloessem*, *bloeissem* uit *bloeyen*, *bloessemen*. Dit *bloeyen* kan schynen te spruiten van 't Latynsche *florere*, door verwisseling van *f* in *b*, en dus kan bloem zyn van *flōs*. De uitgang word dan van *s* verbogen in *m*; doch die blyft in *bloesen*, bloozen. Ik merk hier aan, dat de laatste wortelletter, of uitgang, zeer dikwyls, en in allerlei andere letteren verandert word, wanneer men dat woord overneemt in een andere taal, en daar na vormt en schikt.

BLOK, voor een afgeknotte boomstam, schynt in den grond door letterverplaatsing het zelve te zyn met *balk*. Hier van was *blokken* by de ouden, door afknotten als tot een' blok maken. So wie eenen *blocket*, of doet *blocken*, 't zy van handen; of van voeten, of eenich *lit* afslaet. Men noemt ook een stuk land een *Blok*; maar dat heeft eenen anderen oorsprong, en stamt van *loken*, luiken, sluiten. *Blok* is dan zo veel als *belok*, beloken, besloten, gelyk *beloken Paschen*. 't Is een stuk lands, dat aan malkanderen binnen zyne dulven, of andere afpaalingen, ligt. Maar waarom heet men naarstig studeeren *blokken*? 't kan tot beide gebracht worden. Van *belokken* is *beloken*, beslooten, en *blok* is een *balk*, een tuig waar in men gevangens opsluit. *Blokkers* zyn dan zulken, die zig in hunne studeerkamer, en by de boeken, opsluiten, als zaten zy daar in eenen blok, of met een blok aan 't been.

BLOND zoude kunnen verbaftert zyn van 't Latynsche *flavus*, geel. *F* word *b*, en de uitgang verandert.

BLUISTEREN is *blaakeren*. Zo worden deze woorden in onze eigen taal door letterwisseling vervormt, gelyk men van *smeeeren* maakt *smuisteren*.

BLY-

BLYDE is zamengesteld uit het voorzetsel *be*, verkort tot *b*, en *lyde*, van 't Latynsche *letus*, vrolyk, gelyk bedroeft uit *be* en *droeft*. Ziet *bedroeft*.

BLYKEN is van *blikken*, of *blinken*, dewyl de zaak klaarlyk als in de oogen straalt.

BOBBEL is van *bullā*, L. *Bobbelen*, *ophobbelen*, van *bullare*, waar van ook *bullire*, zieden, spruit. Anders, *bobbel* zoude kunnen zyn van 't Latynsche *bubo*, een knobbel; maar dat ook van een gezwel of blaas gezegt word.

BODE oordeel ik te stammen van 't Hebreuwfche *בֹּדַע*, *bata*, uitspreken, aankondigen in *pibel*.

BODEM kan zeer waarfchynlyk afgeleid worden van 't Latynsche *fundum*, grond, bodem: want *f* en *b* worden menigmaal verwiffelt, en *n* valt meer uit. Maar nader breng ik dat tot het Griekfche *πυθμην*, *puthmen*, dat ook grond of bodem beduid.

BOEF was by de ouden een jongen, van 't Latynsche *pupus*, een jongetje. Zo noemende Hoogduitschen eenen jongen noch *bube*, *p* gaat over in *b*. Het zelve beduid het Griekfche *παῖς*, *pais*, waar van *pagie* gevormt is. Maar die naam heeft nu eenen quaden zin gekregen, en betekent eenen fiel, of deugniet: even gelyk *schalk*, eertyds een knecht, maar nu een loozen bedrieger uitdrukt. Ziet *Schalk*. Dus zyn de jongens dikwils ondeugende guiten, (ziet *Guut*) en hebben hunnen naam tot een fmaadwoord gemaakt, gelyk 1 *Sām.* 2: 13. Doch 't *boevennet* in een fchip is niet waar mede men de dieven vangt, maar *bövennet*.

BOEG is als *boog*, of *bogt*, van *buigen*. Dus heeft een fchip voor zyn *boeg*, of *buiging*, na beide de zyden. *Boegzoeren* wil zeggen *boegzeelen*, het fchip met een zeel, of touw aan den boeg voortsleepen. *R* gaat over in *l*, gelyk in wanderen, en wandelen.

BOEI, een kluister, is van 't Latynsche *boja*, een halsband, ge yk men gevangen en wel aandoet, en ook een boei. Mogelyk heeft een *boei* in de zee dien naam, om dat ze aan een keten of kabel vastgeboeit is.

BOEJE is een woord by de Zeeuwen gebruikelijk, wanneer zy ymand vleyende en vriendelyk willen aanspreken, 't zy met, of zonder byvoeging van den naam. Ik houde my verzekert, dat dit *boeje* versmeed is van *boatje*, ook een bekende vlei-naam. Te klaarder blykt dit, als men aanmerkt, dat de Vlamingen en Zeeuwen van ouds *ou* tilspraken als *de*, gelyk in *bouck* en *boeck*, zo dat dan de *t* in *boeje* maar versmoltén is. Ziet *Bout*.

BOEK schynt dien naam ontleent te hebben van den boeken of beukenboom. Men plagt in aaloude tyden te schryven op de afgepelde basten, die onder de schorffen van sommige boomen, naast het hout zyn. Onder deze waren mede de boeken- of beukenbasten gemeen. Veel van zodanige zamengevoegt, maakten een boek uit. Even zo, en om die zelve reden, noemden de Latynen een boek *liber*, 't geen eigentlyk gezegt is een bast. Anders kan boek zyn van *πυκτός*, *puktos*, iets daat men in schryft.

BOEKWEEF is ook zo genoemd naar den boekenboom, om dat die graas naar de vrucht van dien boom gelykt. *Wief* is terwe, van *wit*, naar wiet's weef het andere in wtheid zweemt.

BOEL zoude komen zyn van 't Hebreewfche *בַּאֵל*, *baal*, man, dewyl een boel in plaats van een man is: gelyk misschien ook een *baal*, voordansfery, waar mede Baal ook gedient wierd. Anders is *boelen* van *φύλειν*, *philein*, betinnen.

BOER is *bouwer*, van het land te *bouwen*. Sommigen zouden wel te groots worden, indien men zeide, dat zy *bouwbeeren* waren, gelyk *jonker* is *jonkbeer*.

BOERTEN zoude komen stammen van 't Hebreewfche *בָּדָא*, *bada*, verzieren, liegen, door tusschenvoeging van een *r*. *No boerde no truse*, was by de aalouden, geen leugen, geen bedrog.

ROETEN was by de aalouden verbeteren, herstellen, van *בַּז*, of *בֶּז*, best. Dus noemt men noch 't berouw over de zonden *boetveerdigheid*, dat zeggen wil, vaardigheid tot verbeter-

betering. *Boete* is ook 'e verboorde door 't bedryven van iets; dat verboden was, en drukt uit vergoeding of verbetering van de misdaad. Hier mede komt *amende* overeen. Dus waren de oudn gewoon *beteren* voor *boeten* te zeggen. Men *boet* ook gescheurde netten, door die te *beteren*, en de gaten te *hierstellen*. Zo is een *ketellapper* een *ketelboeter*, verbeteraar van ketels; hoewel *ketelboeter* ook *ketelbouter*, ketelwisselaar van nieuwe voor oude kan zyn. *Boeten* kan niet alleen gebragt worden tot *beter*, goed; beter, maar ook tot *baet*, voordeel; hoewel dat al mede van 't aaloude *bae* afftamt.

BOGF is *hoog*, of *buiging*. *Ip de bogt springen* is in de *hoog* van 't *zouw*.

BOHA is van 't Grieksche *βοῦν*, *bōn*, roepen schreeuwen.

BOKAAL is van 't Latynsche *poculum*; een drinkvat, of van 't Grieksche *βουκαλις*, of *βουκάλιον* *boucalis* of *boukalion*; het zelve. Hier van zal ook een *bekken* stammen.

BOKKING is verkort van *boksharing*; en word zo genaamt van den onaangenaamen reuk. *Ymand een droogen bokking geven* is mogelyk tot een spreekwoord geworden uit de bekende hengelvanst van *Antonius* door *Kleopatra*.

BOL, voor hoofd; heeft dien naam, om dat het door rondheid naar een bol gelykt. Doch *bol*, voor opgezwollen; zoude tot *blazen* kunnen behooren.

BOLSTER is de omslag; die de vrucht besluit; en daar van afgedaan word. Dus heeft een noot een *bolster*; en kaf is de *bolster* van graan. Hier mede wierden ouds tyds, gelyk noch wel by armen, de bedden, kussens, en dekens gevult; en daar van is noch de spreekwyze, *bed en bolster*.

BOM, en *bommel*, voor een prep; of stopzel; is van 't Grieksche *πόμα*, *pooma*, een dekzel. Zo heeft een ton een *bomgat*, en daar van is 't spreekwoord; *de bommel is uitgeborsten*; voor 't *verborgene* is aan den dag gekomen; en gebleken wat het vat inhadt.

BOMMEN, een grof en hof geluid maken, is van het Grieksche *βομβῆν*, *bombēn*; en *βόμβος*, *bombos*; 't geen ook de Latynen overgenomen hebben in *bombilare*, en *bombus*. Dit woord is gevormt naar zulk een klank. Dus *bommen* ledige

va--

vaten meeft. Men noemt het geluid der klokken *bombammen* voor *bombommen*. Hier van draagt een *bombe* dien naam, dewyl ze in 't berften een' geweldigen flag geeft, en dus hadden de latere Latynen een ftuk gefchut genoemt *bombarda*, 't geen zeggen wil een *brandende bommer*. In 't oude Duitfch leeft men dat ook een *bonge*, verkort van *bomminge*. Dien zelve naam van *bonge* gaven zy ook aan een trommel, die een bommend geluid geeft. Uit dat *bonge* zien wy hoe van *bommen* gefmeed is het *diminutivum bingelen*, voor 't fpielen der klokken. Ja, van *bingelen*, of *bengelen*, is *beyeren*, waar van *bombambeyeren* gevormt is. G gaat, volgens gewoonte, over in *j*, en *lin r*. De Grieken fchreven zelf *bombos*, gebom, aan den donder toe. Hier van fpruit, dat men in 't laater Latyn, als gezegt is, een gefchut noemt *bombarda*, van *bommen* en *branden*, dewyl dat door 't aangefteken buspoeder een geluid maakt, dat den donder nabootft. Dus zien wy wat *bombardereren* te zeggen is. *Bommen* is het zelve woord met *brommen*, fchoon daar een *r* tuffchen in gelafcht is, of immers, 't is daar aan zeer na verwant. De Grieken hieten 't geluid der biën *βόμβος*, *bombos*, van *βομβέω*, *bombein*, 't geen wy *brommen* noemen. Van *bommen* is *bommelen*, en daar uit is door een gebruikelijke letterverwiffeling *dommelen*, en *kommelen*. Ik moet echter zeggen, dat *brommen* ook kan ftammen van 't Griekfche *βρέμειν*, *bremein*, een grof geluid maken, en dat laafte haalt myne toeflemming over; fchoon het eerfte ook regelmatig is.

BONDEL, anders *bindzel*, *bos*, *bundel*, en *buffel* komt alle van *binden*. *Willeramus*: *Ein gebundelin mirron*, een bundelken myrrhe. Ja, *buidel* is het zelve met *bundel*, dewyl daar in het geld word zamengebonden, 2 *Kon.* 5: 23.

BONDIG is *bandig*, van *binden*, iets dat niet los, maar vast, en wel in den band is. Dus zegt men een *bondel*, *bundel*, *bondftrou*, of *booi*. *Bondige redenen* zyn die wel fluiten. 't Verband van eene reden is dé t' zamenbinding met het andere.

BONKET is eigentlyk een beenen bal, van *bonk*, een bot, of been, hoedan ge men gebruikt op de troktafel.

BONNET draagt dien naam van *bond*, waar mede zy gevoedert of geboord is.

BON-

BONZEN is het zelve met *donzen*. *B en d* zyn wisselletteren. Dit woord schynt na 't geluid gevormt.

BORLEN voor opzieden is buiten twyfel verbastert van 't Latynsche *bullire*, bobbels opwerpen.

BOOI, by de Zecuwen een kleine jongen, waar voor de Engelschen zeggen *boy*, is van 't Grieksche *βαιός*, *baios*, klein, of van *παις*, *pais*, een jongen.

BOOM, by de Hoogduytschen *baum*, is mogelyk van 't Grieksche *βωμός*, *boomos*, by de Hebreen *בָּמָה*, *bamah*, een altaar, om dat de aaloude Duytschen daar onder hunne offerslachten deden, gelyk meer andere volkeren. *Jer. 2: 20*. Dus meenen zommigen, dat de oude Philosophen en Priesters der Duytschen, genaamt *Druiden*, dien naam droegen naar *druës* in 't Grieksch *eikenboomen*; hoewel ik dien naam liever afleide van *Druthin*, God, als willende zeggen Gods vertrouwelingen, en gemeenzaame vrienden. Van *boom* is *boomgaard*, een hof, of bewaarde plaats, die met boomen beplant is.

BOON is van 't Grieksche *πυωνον*, *puanon*, een boon. Ziet ook *Peulen*.

BOONKEN, waar voor wy zeggen een boonmanneltje of boontje, was in de oude taal een dwerg, om dat zulken, als na by den grond, bequaam geacht wierden om boonen te planten. 't Wilde dan zeggen een boonenpootertje.

BOORD, voor kant, rand, ziet in *Binnen*, en *Oord*.

BOOREN, is van 't Latynsche *forare*, een gat maken, booren. *F* word *b*. De ouden zeiden ook *doorgaten*. 't Kan in bedenking komen, of booren niet stamt van 't Hebreeuwsehe *בָּאָר*, *beër*, een put, om dat men door booren een put of diepte maakt. Immers men zegt noch, eenen put booren.

BOOS kan schynen gebragt te kunnen worden tot het Latynsche *pravus*, quaad, verkeert, dewyl *p* en *b* wisselletteren zyn, en *r* wel meer uitgezift word. Zo maken de Latynen *mica* van 't Grieksche *mikros*. Echter ik breng *boos* tot het Hebreeuwsehe *בוֹשָׁע*, *boosch*, *schaamen*, vermits men zich over de boosheid moet schaamen. *Ezech. 36: 31*. *Ezr. 9: 6*. In 't Chal-

deeuwſch was **שׁוֹר**, *bieſch*, boos. Anders is **שׁוֹרֵר**, *baaſch*, by de Hebreëen ſlinken, dat ook op boosheid paſt. *Pſalm. 14: 3.*

BOOTZEN breng ik tot het Griekſche *ποιεῖν*, *poiein*, maken. *P* word *b*, en de uitgang verandert. *Nabootzen* is *na-maken*. *Bootzen* en *poetzen* zyn dan *maakzels*, gemaakte kluchtbedryven.

BORD was by de ouden een laſt. *Die hout bouwede maecte een groot bors, dat hy niet dragen en mochte. Sware en ondraechlike borden.* De Hoogduiſchen zeggen noch *burde*. Hier van komt *beuren*, *opheuren*, eenen laſt ophieffen. By de Grieken is *βαρὺς*, *barus*, zwaar.

BORDEEL ſchynt te komen van *boord*, het buitenſte, den rand, om dat zulke hoerenwinkels en ſtuipholen ergens in achterhoeken, en buiten af, plegen gehouden te worden. *Bordeel* word gezegt gelyk *bekkeneel*, *panneel*, *pinceel*, enz.

BORDUUREN ſtamt mogelyk van 't Hebreeuwſche **בָּרוּד**, *baroud*, hagelvlekkig, om dat borduurzel gefpikkelt en gevekt is.

BORG ſchynt vervormt te zyn van 't Latynſche *praes*, een borge. *P* en *b* worden verwiffelt, en de uitgang verandert.

BORGEMEESTER, *borgermeester*, of *burgermeester*, zegt een meester der burgt, of der borgers, welk laaſte wel uitgedrukt word door *burgerheer*. By de ouden vind men *burgemeesters*, en *burgermeesters*, ook *poortmeesters*, maar nooit *poortmeesters*. Ik vind in de oudheid onderſcheiden *poortmeester* en *burgmeester*, b. v. in een oud plakkaat van Keiſer Karel V. *Allen Ballius, Meyers, Schouteeten, Mannen van leene, Burgmeesters, Voogden, Poortmeesters, Landbouwers, Schepenen, Kuerheers, ende allen anderen Officiers.* Men mogt denken, dat *poort* was haven, van 't Latynſche *portus*, doch de naam van haven, en niet van poort in dien zin, word altoos in die plakkaaten gebruikt. Een *borg*, *borgt*, *burg*, en *burgt*, was ecne veſting, 't zy dan van *bergen*, beveiligen, (ziet *Bergen*) of van 't Griekſche *πύργος*, *purgos*, een toren, om dat in de oude tyden torens

rens de voornaamste vestingen en sterkten waren. Ziet *Recht.* 9: 46, 49, en 51. Dus is noch bekend de Burg te Leiden. Uit zulke burgten zyn door aanbouwing veele Steden gesproten, en zo is die naam ook aan Steden gemeengeworden, b. v. Middelburg, in wiens midden de *Burg* lag. Noch is daar de *Burg*, dat is, de burgstraat, van de vesting, die daar eerst gebouwt was, en met 'er tyd wierd omtimmert. *Poort* was een Stad, zo genaamt om dat ze met poorten besloten was. Dus las ik noch eens in een ander plakkaat van Keiser Karel: *Burchmeesteren, Meyeren, Schepenen, Geswoornen, ende andere Officieren van besloten Steden.* En in een ouder geschrift: *Soo sal't hen de poorte gelden*, zo zal 't hen de stad betalen. *Burgmeester, burgemeester, en borgemeester*, is dan eigentlyk gezegt een vestingmeester, en *Poortmeester* een Stadmeester, of mogelyk ook een Havenmeester. Doch dit *burgemeester* is nu van een vesting tot een stad overgebracht, dewyl veele steden ook vestingen zyn, en *poort* in die betekening buiten gebruik geraakt is. Ik zoude schier gissen, dat de eigen naam van dit eeraamt niet is *burgmeester*, maar *burgemeester*, en dat de *r* is ingeslopen, gelyk in meer andere woorden; hoewel de meester der vesting of Stad ook het gebied over de burgers en stedelingen voert, en dus is de zaak het zelve.

BORNE was in de oude taal water. *Borne of watere. Te borne ende te brode siten.* Dit quam van *bron*; of *born*, uit de springader van het Grieksche βρύειν, *bruein*, opwellen. Men kan dit noch hooger leiden tot het Hebreeuwische בֹּרַת, *beër*, een put. Vergelykt *Hoogl.* 4: 15. *Bornput*, en *bornwater*, met *bron*, zyn noch in gebruik.

BORST is van 't Grieksche πρῆσις, *prosthios*, het voorste. De Hoogduitschen zeggen *bruff*. De *p* en *b* zyn wisselletteren. Men zegt die *borst*, voor die persoon.

BOSCH; voor woud, is van 't Grieksche βόσκειν, *boskein*, weiden, dewyl de dieren daar in weide vinden. *Woud* is ook van *weiden*, en dus met bosch het zelve.

BOT, voor *knop*, is mogelyk van 't Latynsche *bacca*, een bezie, waar na een bot gelykt. *C* wordt, als *arista* van *aresco*. Hier van

komt uit**botten**. Maar *bot*, voor been, zal zyn van *bouk*.

BOT, voor dom en plomp, kan schynen tot ons overge-
waait te zyn van de *Baotiers*, vermaart onder de Grieken voor
boersche plompaards. Men stelt daar om als tweelingen, *auris*
Baotica, en *auris Batava*. Zegt het spreekwoord dus met waar-
heid, *een botten Hollander*, dan mag hy aan eenen lompen *Mof*
de rechterhand van broederschap wel toereiken: maar een *pef-*
tige Vlaming, een *zotte Brabander*, een *barffe Zeeuw*, enz. heb-
ben weinig redenen om zig op die lieve lofnaamen meer te ver-
hovaardigen. Doch *bot* kan ook stammen van het Grieksche
βοτῶν, *boton*, vee, en hier van zyn die zoete streelwoordekens,
hotmuil, *botoor*, *botterik*, enz.

BOTER zoude kunnen zyn van *beter*, om dat de boter de
spyze betert en smaakelyker maakt. 't Is hier om een oud spreek-
woord uit het Pausdom, dat de boter is als onze Lieve Vrouw,
die over al deugd doet. Mogelyk hebben de Grieken, en na
hen de Latynen, daar van gevormt hun *butyrum*, vermits zy
die eerst van onze overouderen hebben leeren maken. Ziet in
Zuivel. Anders *butyrum* zegt eigentlyk koeyenkaas, waar voor
zy de boter eerst aangezien hebben. De aaloude Saxen noem-
den boter *kuosmeer*, koefmeer. *Smaer* is vet, dat op boter toe-
gepast word, om dat die is het vet van de melk; en zy word
ook op het brood gesmeert:

BOTERHAM kon zyn *boteram*, en stuk *botereeten*. Ziet in
Ammelaken. Maar *ham* was in de oude taal een afgesneden stuk
spyze, waar van wy ook een *bomp* behouden hebben. Hier in
befeurt men het Grieksche *κίμμα*, *kamma*, een snede. Dik-
wyls word *k* verwisselt met *b*, b. v. van *calamus* word *halm*. 't
Kan zyn dat ook een *ham*, voor hefp, anders *scbenk*, van schen-
kel, daar van dien naam heeft. Voor *boterham* zeiden de ouden
ook *boterbrugge*, en wel alleen *brugge*. Was dat om dat de bo-
ter over die brugge in de keel en maag geraakte? 't Zal zyn
van het Grieksche *βρυκειν*, *brukein*, byten. *βρύγμα*, *brugma*,
was een beete. Een hongerige zet daar graag zyne botertan-
den in.

BOTERSTANDE was by de ouden een *kern*, of *keern*. Een
stande.

ftande boter is dan eigentlyk een keernfel; maar 't gebruik neemt dit nu ruimer.

BOTTEL is van 't aaloude *botte*, *butte*, een vat waar in iets bewaart word.

BOTTEN zegt men van een' bal die wederstuit. In de oude taal was *botte* een slag, of wederstuiting, mogelyk van 't aaloude Latynsche *batuere*, slaan, waar van de Franschen hun *batre* hebben. Zy noemen ook een bot *boutée*. Maar daar van is ook *botzen*, tegen aan stooten. Ja, dat schynt het zelve woord te zyn, want *t* en *s* worden verwisselt, of welen *s* overtoellig ingelafcht.

BOUD, *bald*, *bold*, was by de ouden stout, onvertzaagt. *Si ontfingen boutbeit*, dat is, kloekmoedigheid, koenheid, stoutheid. *Ganc weder boudelic tot hem*. Wy twyfelen niet, of daar toe moet men brengen, *boe*, *ba*, en *boe noch ba spreken*. *Boe* kan zyn stout, en *ba* het Fransche *bas*, nederig, zacht. Hier toe schynt men te kunnen brengen *boeba maken*, zo dat niet van *boanis*, en *baanvanger*. Zoude het Vlaamsche spreekwoord van Broër Kornelis, *ba zo ziet*, hier wel mede t'huis behooren? Dat dit *boud* de steert zoude zyn van 't Grieksche *παράβολος*, *parabolos*, stout, vermeten, durf ik niet wel zeggen.

BOUT, en poot, is myns oordeels het zelve woord van 't Grieksche *πῦς*, *poes*, een voet. *B* en *p*, *s* en *t* worden verwisselt. Dus zegt men een *boenderboutje*, en *boenderpootje*. 't Gebruik heeft echter hier in dikwyls onderscheid gemaakt, en *bout* aan 't bovenste, maar *poot* aan 't onderste toegedeelt. Doch my schiet noch wat anders in. *Bout* kan zyn van *bot* een been, en *poot* van *voet*; door verwisseling van *v* in *p*, die gemeen is. Hier om betekenen *bouten* zo wel armen, als beenen. Men zegt *ymand in de bouten vatten*, voor hem omhelzen. Hier van wil *boutje* zeggen omhelzeling.

BOVEN is by de aalouden *oven*, en in 't Hoogduitsch *oben*. *Willeramus* zegt: *Sibos thu wie her tha ovene sted*, ziet gy hoe hy daar boven staat. Daar tegen staat *uithana*, beneden. *Thie tha uithana sint*, die daar beneden zyn. *Nothana breid*, *ovana smal*, beneden breed, boven smal. In beide staat *n* voor *r*.

voor over en neder, als in bächten voor achter. *Be* word voor-aan gestelt, voor by, in beneden; en dus is ook boven bekort van beöven, gelyk binnen voor beinnen, buiten voor beuiten, als in benevens, byzonder, enz. De ouden zeiden slechts *boven gaen*, voor 't geene wy uitdrukken, te boven gaan.

BRAADEN is vermaagschapt aan branden, en die beide aan 't Grieksche *πυρῶν*, *puroen*, in brand steken.

BRAAKEN is van *breken*, dewyl het land door den ploeg gebroken word tot vruchtbaarheid. Dus zegt men ook *nachtbraaken*, *waken en braaken*, door wiens overmaate het lichaam verzwakt en gebroken word; en *doodbraaken*, als de band der vereeniging tusschen ziel en lichaam op 't breken staat.

BRAAM is van het Grieksche *ῥάμνος*, *rbamnos*, een doornstruik; daar een *b* voorgeflanst is.

BRAASSEM is braadzem, van *braaden*, om dat die visch gebraden best smaakt. *Sem* is een uitgang, als in bliksem, deegsem, enz.

BRAALLEN is het zelve woord met *praalen*. Ziet *Praalen*.

BRANDEN. Ziet in *Broeden*. Zoude *branden* niet zyn van 't Hebreeuwſche *בָּרַעַר*, *baar*, *bagnar*, ontſteken, branden? Immers *barnen* komt daar zeer na by.

BRANDSCHOON is schoon door uitbranden, geloutert. Dus is by *Willeramus*. *branda silver*, uitgebrand, geloutert zilver. Hier van hebben wy noch die spreekwyzen *brandschoon*, *brandnieuw*, schoon of nieuw uit den brand.

BRASPENNING was een gezette Penning, waar voor men konde brassen, of maaltyd houden. Dus leest men noch in een plakkaat van Keiser Karel, gegeven te Brussel, den eerſten van Wedemaand, dat is, Junius, in 't jaar 1544. *Ordonneren ende statueren mits desen, dat van nu voordaen alle waerden, herbergiers, tafel, taverne, ofte logyſt houdende, ende anderen, daer onse oorlogſlieden logieren sullen, gehouden worden die te ontfanghen, logieren ende trafteren, ten pryse ende tauxatie bier naer volgende. Te wetene binnen beſlotene Steden, mits betalende voor elcken perſoon voor ſyne maelyd ende gelagb, eenen braspenningb, be- draghende*

draghende twee grooten ende eenen halven vlaemsch. Zonder daer inne te begrypen den wyn ofte bier, dat de voornomde oorlogslieden gedroncken zullen hebben, 't welke zy lieden gehouden werden a part te betalene, boven den voorschrevene braspenning: Ende van elk peert, bebbende dry spinten havers sdaeghs, zes grooten vlaems daeghs. Ende ten platten lande, mits betalende by elcken persoon voor syn maectyd ende gelagb twee grooten vlaemsch. Zonder daer inne te begrypen den wyn ofte bier, dat zy drincken zullen: 't welke zy gbehouden werden oock besouder te betalene boven den voorsyden twee grooten. Ende voor elck peert, bebbende dry spinten havers sdaegs, vyf grooten vlaemsch sdaegs. Men kan hier uit besluiten, dat men in ouder tyden, wanneer het geld noch schaarser, en dus waardiger was, voor eenen braspenning wel heeft kunnen brassen, en goeden cier maken. Maar die nu dat oogmerk heeft, moet met zulk een braspenning blyven uit de herberg, daar de scheer uithangt; of hy moest daar in de vasten komen.

BRASSEN is eigentlyk mengen. Hier van is het spreekwoord; *al den bras*; het geheele mengzel, en *brassen* word genomen voor ztipen en zwelgen, dewyl brassers spyze en drank gulzig in hunne maagen onder een mengen. Dit woord *brassen*, voor onder een mengen, is het zelve met *brouwen*. Dus noemen de Franfchen een brouwer *un brasseur*. Wy zeggen, *alles onder een brouwen*, en zo komt *bras*, van *brassen*, en *brui*, van *brouwen*, op een uit. Ziet strak in *Brouwen*.

BRAVE noemden de ouden *berve*, of *barve*. Dus is daar in eene letterverfchikking, gelyk in *treden* voor het oude *terden*. Zy zeiden, een *berve man*, voor een braaf man. *Die berve provooff*. Dit *brave*, *barve* schynt een verkorting te zyn van 't aaloude *bitberva*. Willeramus; *Seszogb bitberva kneghta thero bitbervestan in Israél*. Sestig brave, dappere knechten van de braafsten in Israél. Dit *brave*, en *braaf*, gelykt na het Grieksche *βεβαιοσ*, *brabeion*, een overwinning prys, die van den braafsten behaalt word. Van *brave* komt *braveeren*, den braven spelen, als trotseeren van trotsc. *Berve* was by de aaloude Saxen het tegendeel van *bose*, en gaf dus te kennen kloekmoedig, vroom, nuttig. Willeramus schreef: *Wie ir thie bitberwegheyd*
ana

ana vinged, hoe gy de vroomheid, deugdelykheid, aanvingt. Mogelyk stamt dat *berve*, *brave* van 't aaloude *brauwen*, vercierem. Dan is *brave*, of *brauwe*, opgeciert: gelyk wy zeggen, 't is een pronk van een man. Zoude de oorsprong hier van niet liggen in 't Hebreuwsche **בְּרָבָה**, *paar*, vercierem, verceren? **בְּרָבָה** *peer* is cieraad. Dit past op *braaf*.

BREIDEL mogt men afleiden van 't Latynsche *frenum*, en denken, dat *f* overgegaan is in *b*, ende uitgang naar den Duitfchen leeft gevormt; doch ik breng breidel tot *ryden*, met een voorgestelde *b*, zo dat het zeggen wil *berydel*, om dat men door middel van den breidel de paarden beryd. Dus is *klepel* van kleppen.

BREKEN kan regelmatig gebragt worden tot 't Latynsche *frangere*, in *praeterito*, *fregi*. *B* en *f*, *k* en *g* zyn wisselletteren. Anders tot het Griekfche **βράχην**, *brachein*, doorbreken geluid maken, waar van *fragor* en *frangere* komt. Maar ik klim op tot het Hebreuwsche **פָּרַק**, *parak*, breken, afbreken. In ons *brak* zyn genoegzaam de zelve letteren. Mogelyk is *brik*, een gebakken steen, om zyn broosheid van breken.

BRENGEN kan zyn van het Griekfche **φέρειν**, *pherein*, dragen, brengen. De verwisseling van *ph* en *b* is gemeen, zo ook de verplaatzing van *er* en *re*. De *n* word dikwyls tusschen gevoegt. Zo is 't Latynsche *plenus* van 't Griekfche *pleos*. De uitgang *gen* is na de Duitfche wyze. De *g* heeft gerne een *n* voor zich.

BRESSEN wierd van de ouden geschreven, *brexen*. *Brexen van der zee*. Zy zeiden ook *brexemen*. Dit stamt van *breken*, en is breeksenen, of breuken.

BRIEF is van 't Latynsche *breve*, kort, een kort geschrift, en dus onderscheiden van een boek, gelyk vrienden aan malkanderen gemeenzaam tot cenig bericht toezenden, hoedanige daar om te recht, en vol uit, genoemd worden zendbrieven. De Hoogduitschen zeggen *sendschreiben*, zendfchryven. Het zelve is *Epistola*. Van dat *breve* hebben ook de *brevetten* van den Paus hunnen naam.

BRIL; een oogbehulp van laate uitvinding, laat ons in 't don-

donker taften naar den zin van die benaaming. Ik weet niet waarfchynlyker te giffen, dan dat *bril* verkort is van *breidel*, voor *breil*, als eel van edel. De neus word waarlyk van den *bril* als met eenen *breidel* bereden en geknelt. 't Geen my in dat raden verfterkt, is dat ymand te *brillen* word gezegt voor hem te plagen en quellen, 't welk zeer wel op *breidelen* past: gelyk *muilbanden* is eenen band om den muil doen. Maar hoe past de *bril* in 't gemakhuisje? Ik twyfel niet of die naam is ontleent van den neusbril, fchoon geen twee oogen door dien houten *bril* zien.

BRODDEN zal komen van *brouwen*, en *verbrod* is verbrouwt, in de afch gebrouwen. Ziet in *Brouwen*. 't Is dan evenveel, of iets *verbrouwt*, *verbrod*, of *verbruit* is. Doch wien de voorrang toekomt tuffchen een' *flechten brouwer*, *flechten brodder*, en *flechten bruyer*, kan men ftellen aan 't oordeel van een ziek wyf, en eene kranke vrouw. Ondertuffchen is 'er geen gevaar, dat die drie elkanderen om dat gefchil den neus zullen afbyten.

BROEDEN, *broeyen*, *branden*, en *braden*, zyn vermaagfchapte woorden, en van den zelven oorfprong, naamelyk het Griekfche *πυρόειν*, *pyroein*, in brand fteken, van *πῦρ*, *pur*, vuur. De letteren *p*, *b*, en *v* worden verwiffelt. *Brandnetels*, noemt men ook *broenetels*, gelyk de Latynen *artica* van *urere*. De aalouden noemden *branden brinnen*, en *brennan*, waar van *bernen* komt. Willeramus: *Ther minnon lichtfaz brinnent ande lohent*, de lichtvaten der minne branden en lichten. *Branda filver* is by hem gebrand of geloutert zilver, *brinnende fiever*, brandende koorts.

BROEDER zal mogelyk zyn *brooder*, die een broodgenoot is aan dezelve vaderlyke tafel. Ziet *Pfalms* 128: 3. Of van *broeden*, voor opqueeken, gelyk een *adderengebroadzel*, 't geen van de vogelen ontleent is. Willeramus heeft *bruotber*. *Thax ich thich bruotber min febe fagan thie fpanne minero muoder*, dat ik u broeder myn zie zuigen de speenen, tepels, myner moeder. Dit *bruder* is zelf by de Tartaaren in gebruik, en by de Perfiaanen *berudar*. Van *broeden* mag men, zonder ymand te beledigen, een uil broeder noemen, ten opzichte van alle die broe-

deis die van uilen gebroed zyn: Men moet echter *brodders* en *broeders* niet voor dezelve aanzien. Anders zoude men mogen denken, dat *broeder* verbaftert was van 't Latynsche *frater*, uit der Grieken *φρατερ*, *phrator*, 't geen in een ruimer zinn een verwant en medegezel betekent.

BROEK, een bekenit kleeid, is 't Latynsche *bracca*. Doch dien naam hadden zy van onze taalgenooten, de *Gallen*, die van ouds broeken droegen. By de Grieken was *βρακχος*, *brakos*; een schaamtedekzel, waat toe de broek dient. *Enod. 18: 42.* Ook was *ρακος*, *rhakos*, en *βρακος*, *brakos*, een gescheurt kleed. Een *broek* draagt dan dien naam, dewyl de pypen gescheiden en als van een gebroken en gescheurt zyn. Zo is broek *breuk*. Om die zelve reden wierd poelig en moerassig land genoemd *broek*. 't Wil zeggen, gebroken land.

BROK word by verscheidē naamen gevoegt. Men zegt een *bedelbrok*, een *schandbrok*, een *galgbrok*, enz. Dan is *brok* het zelve met *stuk*, als een *stuk schelms*, een *stuk diefs*. Zo verwifelt men stukken en brokken.

BROKKEN is van *breken*, wiens *diminutivum* is *brokkelen*, in kleine stukken breken, zo mede *brok*, en *brokkelingen*. By de Grieken is *βρακειν*, *brakein*, byten, knagen, inzwelgen, 't geen met breken geschied.

BROMMEN, een gtof, en sterk geluid geven. Ziet in *Bommen*.

BRON is van 't Grieksche *βρονη*, *bronein*, opborrelen, opwellen. By de Grieken was ook *βρονη*, *brone*, een betk. Hier toe zoude men ook *broek*, voor moeras, kunnen brengen.

BROOD hebben wy van der Grieken *βρωτος*, *brotos*, spyze, 't geen brood by uitnemendheid is. De aaloude Hoogduitschen zeiden *prooth*. *Prooth unserr emezlic kip uns biura*, ons toegemeten brood geef ons heden. *Brood* komt zeer naby 't Hebreeuwische *בָּרֶה*, *barouth*, spyze, die by uitnemendheid brood is, van *בָּרָה* *barah*, eeten.

BROOS komt buiten twyfel van 't aaloude *bruzzan*, breken. *Bruzzæ* was broosheid. *Thes lichames bruzzi*, des lichaams broosheid, *bruzig man*, een broos mensch. Voor *bruzzan* zeiden

den zy ook *bruttan*, en daar van Willeramus: *Flis ther hinc falwen sint conſcie hiro brothe*, die daar zich zelve bewust zyn van hunne broosheid. Van dat *bruzzan* hebben wy ook noch *bruffelen*, in kleine ſtukjens breken, *bryzelen*, *verbryzelen*, *bryzel*, *bryzelling*. Niet een *brus*, of *bruts*, is niet een brok, of bryzel. By de Grieken was *βρωτός*, *brotas*, een ſterveling. Of wy dit woord van de Grieken hebben, of zy van ons, kan ik niet bepalen.

BROUWEN is mengen, gelyk wy in *Brassen* zeiden. Van dit brouwen komt *bruwe*, *broeye*, *breu*, en *brouwet*, een mengzel. *Pattagien ende brauwetten*. Hier van ſpruit, zo 't ſchynt, ook *kry*. Een verkorting van dat brouwet is *bruit*, verkenſpoeling, waar in veele ſtoffen onder een gemengt zyn. Maar waarom noemt men by ons een heimelyk gemak, dat geruimt word, *de bruid*? Buiten twyfel om dat daar in een ſtinkend mengzel is, 't geon naar zulk een verkenſpoeling gelykt. Een *boerſcher*, dat is, *hermſcher*, heet men den *bruidleider*, ſpelende in de dubbelzinnigheid van dat woord. Ik twyfel niet, of van dit brouwen komt *bruyen*, een onheſch woord ten quaade, en van zo een ruime betekening, dat het in zich zelve niets zekers, immers dat bekend is, uitdrukt, maar alles beduid wat men wil. Even zo hebben onbeſchofte monden van *duivelen* een wenkwoord van eene algemeene betekening ten quaade gemaakt, dat groote gemeenſchap in den zin heeft met *bruyen*. Dus is 't in ongezinde ſtraattaal het zelve: *Ik heb den brui van u*, en *ik heb den duivel van u*, voor ik acht u niet. O ongeriynt gezeg! Zoude daar op niet tot antwoord paſſen: Hebt gy den duivel van my, zo behoud hem: ik begeer hem niet weder? Van dat *bruwven* zegt men, *quaad bruwven*, *onbeil bruwven*, *twiſt bruwven*, enz. Zo is ook *bruyery* brouwery. *Bruyen* gelykt wel na 't Griekſche *βρωειν*, *bruein*, maar de betekening is anders.

BRUG heeft eenen onzekeren oorsprong. 't Kan in bedenkning genomen worden, of *brug* niet is van *rug*, met het voorzetzel *be*, in plaats van *berug*, gelyk binnen voor beinnen, dewyl een brug als een rug is, waar over men gaat. Zo ſchryft men een ringge toe aan bergen. Maar mag die gifſing niet door

de monsterring , men werpe ze vry van de brugge. Of zoude brug door letterverzetting wel komen van *burg* , om dat men over de brug in de vesting of stad gaat.

BRUID gelykt naar 't aaloude *drut* , of *drute*. Willeramus: *So ne macht uouch min drut sin* , zo en moogt gy ook myn liefste , of beminde , niet zyn. Zoude men bruid daar toe brengen , dan was *d* in *b* overgegaan , gelyk b. v. de Latynen van 't Grieksche *dis bis* gevormt hebben. Doch dat *bruid* van *beraad* zoude zyn , wil ik niet verzekeren : maar ten minsten is haar dat alvorens noodig. Ik durf *bruid* met A. Mylius niet brengen tot een zeker woord dat even verklaart is. Evenwel hier op past niet qualyk het Grieksche *ἐμβρυον* , *embryon* , *embryo* , een vrucht in 't lichaam besloten , van *βρύειν* , *bruein* , uitspruiten. Vergelykt *Psalms* 128: 3. By de Bruid past de *Bruidegom*. Dit naamwoord is te zamengeknoot van *bruid* , of *bruut* , en *gom* , 't is de *gom* van de *bruid*. *Gom* gelykt na 't Latynsche *homo* , mensch of man. *G* en *b* zyn wisselletteren. Maar *gom* was in de oude taal niet slechts man , maar ook verzorger , gelyk men nu zegt ; man en voogd. Dit noemden zy vol uit *gomman* , dat is , een huisvader , die alles gade sloeg en verzorgde. Otfried by Junius : *Si ne ruabta gommannes mer* , zy was niet meer bezorgt wegens haren man. *Goem nemen* was by Melis Stoke in acht nemen , gade slaan , van het Grieksche *κομῆν* , *komein* , verzorgen , voeden. *Bruidegom* is dan bruids verzorger , die haar heeft waar te nemen. Anderzints , 't zoude ook zeer in bedinking kunnen komen , of in Bruidegom niet is een verkorting en verbaftering van het Grieksche *παρθενόγαμος* , *parthenogamos* , gelyk meer Grieksche woorden dus vervormt en versmeed zyn , b. v. *Pinxter* van *pentekoste*. Daar nu een bruidegom en bruid is , pleegt men te *bruijloften* , dat is , bruijloft te houden. *Doe men die Keiser seide* , hoe hooglyc syn dochter gebruijloft was. Maar wat is de zin van dit woord ? Zoude *bruijloft* wel zyn *bruidlof* , of *bruidslof* , om dat die dan van de bruijloftsgasten al van ouds plagt gezongen te worden ? Vergelykt *Psalms* 78: 63. Of is *bruijloft* liever van de *lofte* of *belofte* des huwelyks , die aan en van de bruid gedaán is ? Dus was men al zedert de

eer-

eerste oudheid gewoon by 't maken van verbonden, en dus ook huwelyken, gaftmaalen aan te richten.

BRUIN schynt te zyn van *branden*, of *broeyen*, dewyl dat een brandverwe is. *Hoogl.* 1: 6.

BRUISSEN en briesschen zyn vermaagschapte woorden, of misschien dezelve. Dus plegen briesschende paarden te bruiesschen, of schuimbekken. *Bruisschen* is van 't Grieksche ἀφρίζειν, *aphrizein*, schuimen, met afwerping van den gevel, en verwisseling van *ph* in *b*. *Bruis* is schuim, 't geen men ook noemt *breessem*, dat is, *bruisssem*. *Bruisschen* word ook tot de schuimende zeegolven overgebracht, *breessem* heet men ook *breessemfel*; doch dat behoort tot het Grieksche ἀποβράσμα, *apobrasma*, van βράζειν, *brazein*, zieden, schuim opwerpen, ook βράσμα, *brasma*. Of *pruisten*, niezen, van briesschen komt, kan geoordeelt worden.

BRUYEN. Ziet in *Brouwen*.

BRYZELEN is van πρίζειν *prizein*, zagen.

BUER, buur, is het zelve met boer. De ouden noemden de boeren ook bueren. Het woord is ten vollen gebuer. De naamen van buurte, voor gebuurte, gebuuren, buurman, zyn dan van de boeren, of landlieden ontleent.

BUIDEL schynt te zyn van *bulga*, of anders *bundel*. *Spreek.* 7: 20.

BUIGEN is van *boog*, boogswyze krommen. Zo zegt men *geboogen* voor geboogt.

BUIK is by Willeramus *buch*. *Sin buch is elphond beinin*, zyn buik is elpenbeenen. *Ther bals ther dragat thaz ezzan in then buch*, de hals die draagt het eeten in den buik. De Hoogduitschen zeggen *bauch*. Dit komt van *buigen*, om dat die zich boogswyze buigt naar de lieffen.

BUIL, van *bol*, is een opgezwollen rondte. Hier aan is vermaagschapt het oude *buul*, voor bult. *Buulrigde was bult-rugde*, gebuchelde. Van *buil* is *uitpuilen*.

BUIT is mogelyk van *petere*, halen, om dat *buit* van de vyanden gehaalt word, zo 'er in de plaats geen slagen vallen. *P* word *h*.

BUITEN. Ziet *Binnen*.

BUKKEN is van *buigen*, als buik. Een bukkende buigt zich. G word k. Ziet *Buigen*.

BULKEN, en *balken*, zouden kunnen zyn van 't Griekſche *βοαιν*, *boaein*, roepen, ſchreeuwen, luide loeyen. De Latynen hebben daar van *boare*, en *bos*, in 't Grieks *βῆς*, *boes*, een os of koet. Zo ik denke van 't gekuid, *boe*, *boe*. Vermits de Grieken in 't woord *boaein* zo veele klinkletteren na malkanderen hebben, waar om zy dat zelf bekorten tot *bodn*; 't geen aan de Duitsche uitspraak ongewoon en moeyelyk valt, is 'er de medeklinker *t* ſtuffchengevoegt, als in meer woorden. Zo maken de Grieken zelf van *φθαῖο* *phalos*, en de Latynen van *δευκῶς*, *deukos*, *dulceda*, zoetigheid. De uitgang *ken* is in veele orzer woorden, b. v. denken, ſpreken, enz.

BULLEBAK is bulbakhuis, bakhuis van een bul, ymand die 'er ſtuurs en lelyk uitziet, zo dat men daar van vervaart word. *Bul* word zo genaamt van *bal*, om dat hy niet gelubt is, anders *ſtier*, van zyn ſtuur-gezicht.

BULT heeft den zelven oorfprong met *buil*. Ziet *Buil*. Hier van is *bobbel*. *Gebult* is gebuilt. Doch hier kan men in *bobbel* ook denken op 't Latynſche *bullula*, uit *bullus*.

BUS is in den oorfprong het zelve met *buis*, een holle pyp. Hier om noemde men een roer een *buſſe*, en daar van heeft het *buſtraid*, of *buſputver* zynen naam. Doch het gebruik heeft verſcheidenheid der betekeningen ingevoert. *Buis* is een lange holle pyp, b. v. een blaaspyp; maar *bus* een korte, b. v. *zalfbus*, *armbus*, enz. *Bus* is van *pyxis*. L.

BUY is een stormvraag, haartig onweér. Daar van hebben de Engeliſchen *boiſterous*, voor buichtig, ſtormig, ongeſtellig. Wy zeggen dus ook wel, 't is *buyſterig* weér. Hier van is *byſter*, en *verbuyſtert*. Ymand krygt ook wel *byſtere* buyen in de herſſenen. Maar *byſter* kan ook zyn *byſtier*, voor *miſſtier*, 't ſpoor bezynen.

BYKANTS, en *by cants* noemden de ouden ons *bykans*, of *bekans*. 't Is te zeggen, na by, by de kanten. Zy ſchreven, *bikant* *verdrongen*; op den kant des werelds. Doch zy zeiden ook

be-

berants, en *becans*, door verwisseling van *i* in *e*. In 't tegendeel schreven zy *bifant* voor *bestant*, *besitten* voor *byfitten*. *Dat besfitten sal syn om die sententie te confirmeren*. Dus verwisselen wy *bezonder* en *byzonder*.

BYL is het hoofd van 't Grieksche *πέλεκυς*, *pelekus*. *P* is *b* geworden. Anders ziet in *Byten* en *Billen*.

BYNA is door omkeering *naby*. De ouden zeiden ook *wol na*, en *wel na*. *Het was daer by*, 't scheelde niet veel. Onze spreekwyze is mede, 't was 'er *by* en *by*.

BYSPEL was by de ouden een parabel, gelykenis, of spreuk. *Dese bispele hoort mi redelyck toe*, die spreuk past op my. Het zelve was een *bypraak*. *Hi hadde dit bispraec altoos in syn mont ende herte*. *Spellen* was in de aaloude taal verhalen, vertellen, en *spel* een geschiedenis, of verhaal. *Larspelle* was leering, *ydelspelle* ydele klap. Hier van noemden de aalouden; en nu noch de Engelschen, het *Euangelium gospel*, en *godspel*, 't geen men uitleggen kan *godspraak*, en ook goede *spraak*, *boodschap*, of *tyding*, 't welk het woord *Euangelium* wel uitdrukt. Vergelykt *Jes. 52: 7*. *Gotspellen* was die blyde boodschap verkondigen. Zy hieten 't *Euangelium* ook *cuarchundidu*, dat is, een goed verkondiging, of verkondiging van het goede. Merkt hier in 't voorbygaan een staaltje van groote letterwisseling, gebogen en gevormt naar de verscheiden uitspraak der aalouden. *G* word verandert in *c* of *k*, en zo van *guat*, goed, *cuat*, waar door van goed schier quaad word. Even zo schreven zy wel *Kot*, en *Cot*, voor *Got*, *God*. *Kilaubu in Kot Fater almachticun*, ik geloof in God Vader almachtigen. Wy hebben van dat aaloude *spellen* noch iets *voorspellen*, voorzegggen, *een spelletje vertellen*, een praatje, of tydingje; en mogelyk is daar van *spellen*, de zamengevoegde letteren uitspreken.

BYSTER. Ziet in *Buy*. *Byster* is ook arm. Zo zegt men, *arm en byster*, 't geen wel door onweêr veroorzaakt word, en zo word het hoofd wel *byster* verbystert. *Berooide beurs*, *berooide zinnen*.

BYTEN geschied met de tanden. Hier van is *Bytebau* een *bytande barvaan*, een *bullebak*. Maar hoe komt dat *byt* te pas in

't

't *byten*, of *opbyten*, van ys? Immers is zulk een *byten* te koud en hard voor de tanden. Ik denk dat dit woord eertyds noch een betekening had, die nu verloren is, doch waar van wy de afspruitzels noch hebben in *beitel*, voor *bytel*, t' zamengetrokken in *byl*, en *beide*. Een *beitel* en *byl* word ingeslagen, om hout in tweeën te klieven. Zoude men als in 't verschieft daar in niet bespeuren het Hebreuwsche בִּרְלִי, *bedal*, een afgezondert, of afgescheiden stukje, van הִבְרִיל, *bibbdiel*, scheiden, 't geen door een *byl* en *beitel* geschied? Dus hebben wy ook den oorsprong van ons woord *byten*, dewyl de tanden als *bylen* en *beitels* zyn. Maar men kan ook gissen, dat het *byten* van ys afkomt van het oude Latynsche woord *batuere*, slaan, waar van de Franschen hun *batre* hebben: want die het ys *byten*, slaan dat in stukken. Een *byt* is dan een gat in 't water, daar 't ys *gebyt*, of in stukken geslagen is. Het wortelwoord is mogelijk 't Hebreuwsche פָּתַח, *parbath*, breken, in stukken breken. פָּתַח, *path*, is een brok. Bitz is *bytachtig* van *byten*.

BYZONDER zeiden de ouden, *elk bi sonderlinge*. *Doe custe bi alle sine broeders bi sonderlinge*. Ons *byzonder* is daar van een verkorting. Ziet *Zonder*.

C.

CEEDSE was de naam van een stoel of zetel by de ouden. *Sy stonden op van baren ceedsen*. Dit zal zyn een *zitze*, van zitten, gelyk wy noch zeggen, een *zitstée*. De naam van het bekende voertuig *chaise*, als of men zeide een *stoelkar*, is wel overgenomen van de Franschen; doch die hadden dat eertyds van onze gryze oudvaderen geqaapt, en naar hunne mode verflikt. Waarom wy dat woord uit een aaloud erfrecht weder mogen aanboorden. Doch mogelyk zullen de Latynen ons dat willen betwisten door hun *sedere*, en *sedile*. Ziet in *Zetel*, en *Stoel*.

CHRISTUS wierd in de geschriften der ouden zeldzaam misvormt, uit een domme onkunde der Grieksche letteren, gelyk ook *Jesus*. Zy schreven by verkorting $\chi\rho\sigma$, 't geen ik vol

vol uit wel gelezen hebbe *Xpristus*: gelyk men in de eerste Christeneeuwen uit de Hebreuwsche letteren van Gods Naam יהוה, *Jehovah*, gesmeed heeft *PIPI*, als was de η een Grieksche Π , of Latynsche *P*, en de ι en υ een *i*. Voor *Jesus Christus* zeiden zy *Jesus Kerst*. *Antichrist* was *Antekerst*. *Christenen* noemden zy *Kerstenen*. Gedoopt was *gekerstent*. Hier van zegt men noch *Kerstmis*, *Kersnacht*, *Kersdag*, *Kersavond*, voor *Christmis*, *Christnacht*, *Christdag*, *Christavond*, enz. Maar *Kermis* is *kerkmis*, de gedenkyd der inwyding van eene Kerk door de Misse.

CIER was by de ouden gelaat, gedaante. Dus zeiden zy *goede pier*, en *quaade pier*. *Bedrukte pier* was bedrukt gelaat. Dit was buiten twyfel gesproten van 't Grieksche $\chi\alpha\iota\sigma\mu\sigma$, *chaisrein*, blyde zyn. Vergelykt *Spreuk*. 15: 13. By ons is noch in gebruik, *goede pier maken*, dat eigentlyk beduid een goed gelaat maken, gelyk door vrolykheid; en wel ceten en drinken, geschied. De Latynen zeggen, *exporrigere frontem*. Hier van is ook *pierlijk*, *pieraad*, *verpieren*, *oppieren*, 't geen in blydschap pleegt te geschieden; maar in treurtyden legt men het piergewaad af. *Jes*. 61: 3. Doch men zoude *pier*, voor onthaal, ook kunnen brengen tot het Hebreuwsche כָּרַח, *carab*, een gastmaal aanrichten. כָּרַח, *cerab*, was een maalyd.

CONCILIE, van 't Latynsche *Concilium*, noemden de ouden een *seijnde*, *zeent*, *seende*, en *sende*. *Die Paus vergaderde eenen zent van 180. Biscoppen, in welcken seende* enz. Men mogt denken, dat dit woord verbastert was van het Latynsche *Senatus*; maar ik twyfel niet of het wil zeggen eene zending, van de zendingen, of gevollmagtigden, die daar toe wierden afgezonden.

CYFFER is van 't Hebreuwsche סָפַר, *saphar*, tellen, rekenen.

CYNS, van 't Latynsche *ensum*, *schatting*, noemden de ouden ook *tyns*. *Voer Maria den hoeft tyns gelden*, voor Maria het hoofdgeld betalen. *Daer stont tyns op*. Men zegt noch wel *tynsen*, of *tynsen*.

D.

DAAN en waen was zeer gemeen by de ouden; maar alleen het eerste hebben wy behouden. Zy zeiden, *van daen*, en *van waen*. *Van daen 't was*. *Dat hy van daen trecken soude*. *Brong van daen eenen steey*. *Hi ginc te bant van daen*. *Hi seyde dat hi nimmermeer van daen gaen en soude*. Even zo zeiden zy, *van waen*. *Si en wisten niet van waen dat dese quamen, ofte van wien dat si gesent waren*. Ook zeiden zy, *van danen*, en *van wanen*. *Van daenen hier nedergefonden*. Op die zelve wyze zeiden zy, *van heenen*. *Van heenen gaen*. *Sy voeren niet van hene dat te barnen is*. *Van wierd ook wel achter gelaten*, b. v. *Waen comdi?* van waar komt gy. *Si en wisten niet waent hem quam*. Willeramus schreef dus al: *Wanan sich thaz leyth geburede*, van waar zich dat leed opbeurde, verhief, opquam. *Daen* is daer, *waen* waer. Zo wierden *n* en *r* meer verwisselt, als in *bachten* en *achter*. Dus is *dan* of, *daer af*, *wan* of, *waar af*. 't En zy dat zylieden *dan* of *bebben briefven van oorlove*. *Dat d' overbant hem dan* of *blive*. *Wy willen dat sylleden daen* of *ontlast wesen*. *De waerheyt dan* of, *daer af*. Zomtyds sneden zy de *n* en *r* ook wel af, en schreven *dae*. *Dae si dat veronwaerde*, *daer*, als. De Hoogduitschen hebben *da*. Zy zeiden mede voor *daer*, *dare*. *Gaet van dare*, gelyk wy, *tot daeren toe*, naar den ouden spreektrant. *Van danen*, en *van wanen*, is een verkorting van *darenen*, en *warenen*: want de ouden zeiden gelyk *dare*, ook *ware*. *E* was een gewoon aanhangzel, en *dan* wierd in *regimine* hier uit *daren*, en *waren*, gelyk in *van verren*. Hier aan wierd wel overtollig de lettergreep *en* gehangen, 't geen men dus ook noch ziet in *van achteren*, *van onderen*, enz. Naar die zelve vorm zeiden zy, *van been gaen*. *Gaet van benen*. *Om over zee te varen van daer staet op*, *ende vlien wi haestelic van been*. *Van heen* is van hier. Dus zeiden zy, *van benen gaen*, voor van hieren; en *van bene* was verkort van *van hierene*. Willeramus schreef *binan*, *heen aan*, voor *heenen*. *Ther winter is binan*, de winter is heenen. *So wiechet auch thero nachtsada binan*, zo wykt ook

ook de nachschaduw heenen. Nu zeggen wy *bier van daan*, *daar van daan*, *waar van daan*, maar voegen geen *van by* heen, of heenen.

DAG is van 't Latynsche *dies*, en was by de aaloude Hoogduitschen *take*. In *drittin take* *erfoonto fona totten*. Ten derden dage stond hy op van den dooden. Maar de Saxen zeiden *daga*, *dage*, en *dage*. *He geraft on thome seofotban dage*, hy ruste ten zevenden dage. De Engelschen zyn nu nader by *dies* met hun *day*.

DAGEN is ymand eenen dag stellen, want op hy verschynt men moet. *Si verwoyden hem anders nergent om, dan om dattin niet comen en woude doe by gedaecht was*. *Dagwarden* is ymand aanzeggen, op wat dag by zich moet vervaardigen, of komen. Hier van is *uitdagen*, *gedaagde*, ymand een *dagvaart* beloven. Daar van heet ook de Vergaderinge der Staaten ter bestemder tyd, *de dagvaart*.

DAGERAAD, of *dageraet*, leeft men by de ouden ook met een overtollige ingelafchte *r*, *dageraert*. Zy zeiden mede *dagerood*, gelyk morgenrood; en zo word gevonden by de zaloude, als by Willeramus, *morginrod*, *tagarod*, en *tagoroth*. Dus noemden zy *bonigraet* ook *bonigraet*. Dit *dagerood* acht ik den rechten naam te zyn.

DAGGE is een soort van een degen, mogelyk van 't Hebreuwfche דָּגָר *dakar*, doorsteken. K word verwisselt met g

DAK, en *deken*, komt van dekken.

DAL schynt te zyn van 't Latynsche *vallis*, een vallei, door verwisseling van *v* in *d*. Zo word by de Latynen *fouca*, een kuil van *fodio*, ik grave. Van *dal* is *dalen*.

DAM zoude kunnen zyn van 't Latynsche *damare*, temmen, waar van ook *toom* stamt; dewyl het water in zynen loop door een dam als getemt en getoont word.

DAMP schynt te spruiten van 't Griekfche ἀτμός, *amos*, adem, waaffem, damp. Anders mogt men denken, dat damp verbastert was van 't Latynsche *vapor*, zo dat *v* in *d* was overgegaen, en *m* tusschen in gevlyt. *Damp*, *domp* en *doom*, *dampen* en *doomen* zyn dezelve woorden.

DANKEN acht ik te zyn van *denken*, voor *gedenken*. Dus zyn *gethankon* by Willeramus *gedachten*. Een ondankbaare vergeet de ontfangen weldaad; maar een dankbaare gedenkt die. *Gen.* 40: 23. *Psalms* 48: 10. *Bedanken* is dan betuigen dat men het goede tot erkentenis geheugt. Willeramus: *Willen ich bima thbankon*, wil ik hem danken.

DANSSEN stamt myns oordeels van 't Hebreuwfche דָּנָה, *doutz*, opspringen. De Hoogduitschen zeggen *tantzen*.

DANT is een fmaadnaam, van 't Griekfche δαίνω, *daine*, een gastery, en beduid dus een lekkerbek, een smokkelster, ten fnoepster. By de Engelschen is *dainty* noch lekker.

DARING, *derring*, de bekende brandstoffe, is van 't aaloude *daren*, of *darren* en *derren*, voor *dorren*, droogen, dewyl die om te stookten gedroogt word. 't Is dan *dorrings*; *Droog* schynt te zyn van *dor*; en dat van 't Latynfche *torridum*; gefchrookt. Voor *dor* zeiden de aalouden *thur*. *Thurren boume* waren dorre boomen. Dit kan ook gebragt worden tot een Griekfche wortel: τείρειν, *teirein*, betekende ook droogen, zo mede τρυγείν, *trügein*. Vermits nu *d* en *th* met *t* by na eenen klank hadden, en verwiffelt wierden, zo zouden *daring*, *doring*, en *torf*, of *turf*, van eenen oorsprong kunnen zyn. Dit behaagt my beter dan *turf* te baggeren uit het Griekfche τρυγέβαι, *turbafdi*, *fyk* beroeren, het zelve met het Latynfche *turbare*, schoon dat mede wel op *turf* past.

DARM kan men brengen tot het Griekfche δέρμα, *derma*, huid, of vel. Maar zoude darm dien naam wel niet hebben van *drommen*, dringen, om dat de darmen vol gedrongen en gepropt worden? In dien zin komt *darm*, *beuling*, en *worst* overeen. Men zegt een *propdarm*.

DAU komt van het Griekfche δέωω, *deuein*, besproeyen, bevochtigen. Anders mag men giffen, dat *dau* is van 't aaloude *a* water, (waar van de Franschen hun *eau* hebben. Ziet in *Aker*) met een voorgehechte *d*, als in *daind* enz. voor de *a*, dewyl *dau* water is.

DAUDEINEN, de jonge kinderen op en neder bewegen, en troetelen, zal afgeleid zyn van 't Griekfche woord ἀνδάειν, *anda-*

andaneis, behagen; dewyl dat hen stikt, paait, en behaagt.

DEDINGE was in de oude taal een twist, of geschil, en ook de bevrediging van het zelve. In den eersten zin hebben wy daar van ons woord *verdedigen*, verweeren. In de laatste betekening leeft men dikwyls by de ouden, *het wierd gededigt, godadigt*, en ook *gedacingt*, voor bygelegd. Dit zweemt na 't Latynsche *dedere*, overgeven.

DEEG komt van *dijgen*, of *dijen*, vermits het *uisdygt* (ziet *Dyen*) door het *zuurdeeg*, of den *zuurdeeffem*; dat daar van mede zynen naam heeft. Wil dit zeggen zuurdeegzaam, dewyl het dient om het deeg te zuuren? Of is *sem* een bloote uitgang, gelyk in *alfem*? *deeffem* komt na by ζυμη, *zuma*: G.

DEEL is de naam van een plank. Zoude het zyn, om dat die een deel van den tronk is? De schors is dat mede. Het komt van *deelen*, splyten, om dat de zaage deelen maakt. Ziet van 't woord *deelen* in *Bijten*. Maar de buitenste planken noemt men *schaalen*, om dat ze naaft onder de schaal, of schel, zyn. Dus zegt men *eijerschaalen*, voor eyerschellen.

DEEMSTERHEDE was by de ouden duisternis. Ziet in *Duisternis*, en *Dempen*. Hier van zeggen wy noch; *een deemsterige lucht*.

DEEREN is benadeelen, beschadigen. Willeramus *Mit newetheremo mugo dir hiro gederan*, met geen moogt gy haar deeren. *Dere*, *deere* was *schade*. Hier van is *deernis met ymand hebben*, mededogende zyn over zyn ramp. Dit kan stammen van het Grieksche δειρειν, *derein*, slaan, 't geen dan in 't gemeen tot beledigen overgebracht word.

DEERNE kan men aanmerken als verkort van *dionerinne*, uit *dieneu*. Het geeft dan eigentlyk te kennen eene dienstmaagd. *Ik bent die Christus deerne groef*, dat is, *begroef*. *Abraham hadde twee kinderen, een van der deernen, ende dat ander van der vrijer*. Maar het word ook wel ruimer genomen voor een jonge dochter. Willeramus: *Thie thiernan saben sie*; de dochteren zagen haar. Zelf noemden zy een kraamvrouw *thiarna*, en in de taal der aalouden was *dyrnum geligerum*, by deernen liggen, hoerery

of overſpel bedryven. Dit woord *deerne* is elders noch in gebruik.

DEGEN oordeel ik te zyn van 't Griekſche *dán, dae*, ſtryd, met een tuſſchengelaſchte *g*, om dat de degen daar in een groot gebruik heeft. Ja, ſtrydbaar dappere oorlogſlieden wierden van de aalouden genoemt, *degene*, *Ter wapen ſnelle ſint de degen alle*. 't Beduidde ook vroom en deugdzaam. *Garwen thantimo thuru thigan ſolt*, den Heere bereiden een doordegen volk. Wileramus: *Wir thie ſo gethigan niet ne ſijn*. Wy die zo vroom, of deugdzaam, niet en zyn. Ik denk dat dit *degen* komt van *dijen, waſſen*, ook genoemt *dijgen*, en dus wil zeggen, iets dat zyn volle waſdom en grootte heeft, en dus volkomen is. Zo zegt men, *tot een man gedegen*. Anders kan dat laaſte gebragt worden tot *tiben*, en zeggen, wy die zo verre niet en zyn gekomen. Wy hebben noch in gebruik *degelyk*, en *te dege*.

DEININGE is het gezwalp der golven, zo 't ſchynt van 't Latynſche *decem, decimus*, tien, de tiende, om dat de tiende golf t' elkens de zwaarſte pleegt te zyn. *Fluctus decimanus*.

DEKKEN zal zyn van 't Latynſche *tegere*. 't word *d*, en *g*, *k*. Dus is van *φῶγος, phoogos*, focus. Anders ſtamt dit van 't Hebreuwſche *דֹּק*, *dook*. Ziet *Dook*.

DELGEN, *verdelgen, uitdelgen*, ſtamt van 't Latynſche *delere*, uitwiſſchen; dat ook voor uitdelgen, vernielen, word gebruikt.

DELVEN, in de aarde graven, ſpitten, ſchynt zynen oorsprong te hebben in 't Latynſche *tellas*, de aarde, en komt dus overeen met *teulen*. Ziet *Teulen*, hier van is een *delve* of *dulve* voor een delving of ſloot.

DEMOED is zamengeſtelt van *de* en *moed*. *De* is van 't aaloude Engellaxiſche *theow*, een knecht, *thin theowe*, and *thine wijlne*, uw dienſtknecht, en uwe dienſtmaagd. Dus noemden de aaloude Gothen eenen slaaf *thij*. *Demoed* zal dan zyn *theowmoed*, een knechtelyk, laag, en nederig gemoed, of moed. Heeren plegen in 't tegendeel grootſch en hoogmoedig te zyn. Zo is dan *demoed* en *oetmoed* het zelve. Ziet in *Oetmoed*.

woed. Ik las by de ouden, *do deugt der kleenmoedicheijt.*

DEMPEN is van 't aaloude *temphen*, bedekken, overftel-
pen. Willeramus: *Siu lasket ande betemphet*, zylefcht ende be-
dempt. Zoude men hier toe *deemsterbede* niet kunnen brengen;
dewyl de duifternis alles bedekt? Maar *dempen*, de gezel van
stempen, fchynt te ftammen van 't Griekfche *δαντεν*, *daptein*,
inflokken. Van 't eerfte dempen zoude *dompelen* een *diminuti-*
vum kunnen zyn; doch liever breng ik dat tot *doopen*. Ziet ook
Stempen.

DENKEN. Ziet *Gedicht*. De aalouden fchreven *thenkan*.

DERREN, derven, durven, is van 't Griekfche *δάρρειν*,
tbarrein, gemoedigt en ftout zyn; of anders van 't Latynfche
audere, durven, zonder voorgevel.

DERTEL zoude kunnen verfmced zyn van 't Latynfche
proterous, door afwerping van *pro*, verwiffelen van *t* in *d*, als
gewoon is, en aanhangen van eenen Duitfchen uitgang. Ik geeff
dit om een beter.

DES en *den* buigingen van het voorledeken *de*, zyn gelyk
der Grieken *τάς*, *τή*, *τόν*, *τας*, *τε*, *τον*.

DEUGD, by de ouden *doeghet*, *doecht*, en *deucht*, was by
de aalouden *dugatha*, en *dugathen*, ook *dugethen*. Willeramus
zegt: *Maniger flichten dugatha skinan*, veelcrhande deugden
fchynen, *allerslachtta dugatha*, allerlei deugden, *bi then dugethen*,
door de deugden. By hem is *ne duoch*, het deugd niet. *Wanda*
nehein virtus ne douch sine caritate, want geene deugd en deugd
zonder liefde. Van dit *douch* komt mogelyk deugd, om dat ze
deugt, nut, en goed is. Dus was *deugd* ook een goed werk,
een zaak die wel gedaan was, anders by de ouden ook genoemt
een *weldaad*. Willeramus: *This overdrephent mit biro kunste*,
ande mit biro woledada, die overtreffen met hunne wetenfchap,
en met hunne weldaaden, goede werken. Wy gebruiken
deugd in dien zin wel mede, en zeggen dus, *ymand deugd doen*,
voor hem wel doen, goed doen. *Dat doet my deugd*, is goed,
wel. Maar 't kan ook zyn dat *deugd* afftamt van *doen*, want
doch dat was in de oude taal, doe dat. *Deugd* zoude dan we-
zen iets dat gedaan moet worden, en dus komt *weldaad* en
deugd

deugd over een. Ziet in *Gedoen*. De Latynen noemden de deugd *virtus*, kracht. Dus zegt ook Willeramus: *thie doijbene thero sacra scriptura*, de deugd, dat is, kracht der heilige Schrift.

DEUN., een lied, en *deuntje*, is van *toon* by de Grieken *τόνος*, *tonos*. *D* en *t* zyn wisselletteren. *Deunen* is: toon of geluid geven, klinken. Maar *denn* is ook een klucht, daar men een *deuntje* van zoude dichten.

DEURE komt van 't aaloude *dura*, *duron*, *thuren*, *thor*: welk laatste in 't Hoogduitsch noch een poort betekent. Willeramus: *then grindel miner dure nam ich ava*, den grindel myner deure nam ik af. *Duriwart* was een deurbewaarder. Dus is *deur* van *deur* of *door gaan*. Wy zeggen dus, 't *gat van de deur*. Zouden de Grieken hun *θύρα*, *thura*, deure, niet uit de taal onzer overvaderen ontleent hebben? *Doorn* heeft ook den zelven oorsprong met *deur*, vermits zyn scherpe prikkel doorboort, en zo door gaat. *Doorbooren* noemden de ouden ook *doorgaten*.

DIAKEN, by ons een armenbezorger, is van 't Grieksche *διάκονος*, *diakonos*, een dienaar.

DIAMANT zal stammen van 't Hebreuwsche *אֶמֶת*, *odem*, een eedel gesteente: waar van ook de Grieken en Latynen hun *adamas* hadden.

DIEET, levenswyze omtrent spyze en drank, is van 't Grieksche *διαίτα*, *diaita*, dat het zelve beduid.

DIEF zoude kunnen gevormt zyn uit de laatste lettergreep van 't Hebreuwsche *חָפַץ*, *chataph*, rooven, *taph* konde lichtelyk dief worden.

DIEN wierd van de ouden dikwyls substantivè gestelt voor dat. *Si verscalste baren vader in dien dat si hem vroet maecte. In dien* is in dat, daar in. *Ik geve my schuldich van allen dien, dat ic gesondicht hebbe* Dit behouden wy noch in deze woordkens *indien*, *byaldien*, *boven dien*, *mits dien*, 't geen zy zeiden, mit dien. Zy gebruikten dat *dien* ook wel in 't veelgetal. *Van dien die onder den bemel syn. In allen dien sonden die du gbedaen hebste.*

DIENST

DIENST is van 't aaloude *theowē*, een dienstknecht. *Theowdom* was dienstbaarheid, *deowige be dy*, hy diene u. *Tb* en *d* hadden by na dezelve uitspraak, gelyk noch by de Engelschen. Anders mag men denken, dat *dienaar* wil zeggen doenaar, werkmā. Dit kan men brengen tot het oude Grieksche woord *θῆναι*, *theinai*, doen, werken. Een dienaar is geen lyfeigen slaaf, maar zulk een, die zynen arbeid voor loon verhuurt heeft, als *Gen. 29: 15*. By de aaloude Saxen was *thegn*, of *thein*, een vry dienstknecht, zo 't schynt van 't Grieksche *θῆς*, *thēs*, een huurling. Zy zeiden *thenian*, en *theowian*, voor dienen. Maar hier tusschen was dit onderscheid, dat het eerste aan een vrye, en het andere aan een slaaf wierd toegeëigent. Dit *thenian* verschilt weinig van het Grieksche *θῆναι*, *theinai*, en zeer lichtelyk kan daar van *doen* en *dienen* gesproken zyn. Zo is dan een dienstknecht een doenknecht, die om loon ymands werk doet.

DIEP is van 't Grieksche *τιφός*, *tiphos*, een poel, of plaats die onder 't water ligt; of van *δύπτειν*, *duptein*, onder 't water doopen, dompelen, of duiken.

DIER is van 't Grieksche *θῆρ*, *thēr*, eigentlyk een wild dier. De Hoogduitschen zeggen *thier*.

DIER, *duur*, voor kostelyk, schynt te zyn van het Latynsche *carus*, of *charus*, lief, en duur, om dat lieve dingen ook dierbaar zyn, en op een hoogen prys geschat worden. *C* en *cb* gaan meer over in *d*. Dus maken de Latynen van *καμμός*, *kamos*, *dama*, een das.

DIK was wel menig, veel, in de taal der ouden. *Hoe dikken ende hoe groten rouwe dattet nu brachte.* *Hoe dikken*, dat is, hoe menigen. *Dik* was ook dikwyls, menigmaal. *Dat si dicke vergaderen souden om Gods woord te hooren.* *God moet die striden payfen* (bevredigen) *die dicste* (meestentyd) *in den lenten wort beroert*. Wy hebben dit *dik*, of *duk*, voor dikmaal noch. Dit *dik* komt ten minsten in den zin overeen met het Latynsche *dense*. Doch men kan oordeelen of dit *dik* niet stamt van 't Grieksche *θίγειν*, *thigein*, raken, om dat dingen, die dik op een gedrongen, en in menigte zyn, malkanderen raken. *G* word in veele woorden *k*.

DING schynt verkort te zyn van *doening*, iets dat gedaan, of gewerkt is; maar het gebruik heeft dat ruimer, ja tot al wat iets is, uitgebreid. *Dinc* was by de ouden zaak. *Het was meerre dinc*, 't was grooter zaak. *Dat gemein dinc*, of *die gemeene dingen*, de gemeene zaak, het gemeene best. *Patricius die 't gemeene dinc seer verbief*. *Die gemeene dingen te beschermen*. *Der gemeenten dinc*. Dus plegen wy noch iets *een ding* te noemen, gelyk de Grieken zeiden *δῶνα*, *βο δεινα*, of *η* en *το δεινα*, iets, of ymand, waar van zy den eigen naam niet wisten, of niet melden wilden.

DINGEN was in de oude taal *pleiten*. Ja, dus spraken al de aalouden: *Butan be dingian wille*, *butan*, buiten, dat is, ten zy hy pleiten wil. Dit *dingen* komt van *ding*, een zaak. Nu zeggen wy *een geding*, *pleitzaak*, *rechtsgeding*, een pleittuk. Dus is onze spreekwyze, *de zaak winnen*, en 't *geding verliezen*. Het gerichtshuis, daar men de vierchaar hield, noemden de ouden *dincbuis*. *ic wort gbetoghen totten dincbuse*, *daer men die misdadige menschen plach te verwijzen*. Zy zeiden, *de dingshoel des rechtters*. *Dingsgrave* was Rechter, en *dincdag* gerichtdag. *Men salne dagen in den eersten dingedage*. Hier van heeft uit het aaloude Heidendom onze *dingsdag* dien naam, om dat hy aan den *Ding god*, of Oorlogsgod, was toegewyd. De Latynen zeggen, *dies Martis*. Van dit *dingen*, pleiten, hebben wy ook *dingtaalen houden*, dat is, pleitreddenen, *dingtaal spreken*, *ymand na den bals dingen*, enz. Doch *dingen* voor minder bieden, en *bedingen* voor bevoorwaarden, zoude men daar toe mede kunnen brengen, om dat het ook door wederzydsche woordenwisseling, gelyk pleiten, geschied. Maar dit laatste komt van 't aaloude *getbingian*, een verdrag maken. Willeramus zegt: *Ich getbingen anne schich*, ik beding aan u. *Getbinge* en *gething* was een beding, voorwaarde, verdrag.

DINGS DAG. Ziet *Dingen*, en *Duitschen*.

DISCH is van 't Grieksche *δισκος*, by de Latynen *discus*, een platte ronde schyf, welke by die volkeren gebruikt wierd tot een oeffenspel des lichaams, door de zelve om 't hoogste opwaards te werpen. Dus beduid een *discus* eigentlyk door een *ge-lykenis*.

lykenis daar van ontleent, een rond tafelblad, schoon het nu in 't gemeen voor een spystafel genomen word. Willeramus *difche*, en ook *disk*. *Ze ibemo difche*, tot den difch. *Disk des bolzes van Libano*, difch des houts van Libanon. *Her harvet vore gegarewet finen bolden eynan disk*. Hy heeft voorbereid zynen getrouwen eenen difch. *Difch* was ook een schotel, welke de Grieken noemden *diron*, *diskon*. Daar van is *opdiffchen* de spyze op de tafel zetten.

DISTEL schynt te zyn voor *tastel*, van *tasten*, door eenè tegenpraak, om dat ze zich niet laat tasten zonder te prikkelen.

DOBBELEN schynt te zyn van *dubbelen*, om dat het spelen van een alleen met zich zelve niet geschieden kan. Daar moet een speelmaat wezen. Dikwyls word *dobbelen* gevoegt by *tuischen*, 't geen *tweeschen* is. Men dobbelt met een *dobbelfteen*.

DOCHTER is een naam dien wy gemeen hebben met de Tartaren, en Perfaanen. De Grieken zeggen *Duydrne*, *thugater*. Ziet in *Tyen*.

DOE zeiden de ouden ook *da*, en *doen*. Maar *toen* voor *doe*, gelyk *toch* voor *doch*, heb ik by hen niet aangetroffen, zo dat dit latere uitvindingen zyn. Zy schreven echter wel *so*.

DOEK is van *dekken*, om dat men van doek klederen tot dekking maakt. Zo zegt men een *hoofddoek*, enz. Maar het word ook ruimer gebruikt als b. v. *neusdoek*, *banddoek*, enz. Anders kan doek stammen van 't Hebreuwfche דֶּק , *doek*, een doek, zeil, voorhangzel. Ja, daartoe kan men ook *dekken* brengen.

DOEMEN is in de oude taal vonnissen. *Doeme* was gericht. Ja, die betekening had *dom*, en *dome*, al by de aalouden, en *domeras*, doemers, waren Rechters. *Swa bim domeras gatacan*, is in de aaloude Engelfaxifche wetten van Koning Alvreed, dat is, zo als de Rechters hem getekent, 't wil zeggen bepaalt, hebben. *Doemsdag* was by de ouden gerichtsdag, dag des oordeels. Maar nu beduid *doemen* verdoemen, veroordeelen, verwyzen. Dit stamt van 't Latynfche *dammare*, 't welk dat zelve betekent. Doch ook dat moet een ouder moeder erkennen,

nen, naamelyk het Hebreewſche פָּרַד , *doun*, oordeelen. Elders is ook in gebruik deze ſpreekwyze, *alle domelyke*, of *doemelyke dag*, voor t' allen dage, dagelyks. Doch dat *dom*, of *doem*, komt niet van *doemen*, maar is *dagdom*, gelyk *dom* in menſchdom, ouderdom, enz.

DOEN is een woord van een algemeene werkbetekening. Het kan zyn van 't Griekſche ποιειν , *poiein*, doen, maken. *P* word *d*, gelyk *tudo* is van τῶπε , *door* van *per*. Door letterwifſeling hebben de Latynen van dat ποιεω , *poieoo*, hun *facio* gevormt. *D* is zo na by *p* als *f*. By *doen* komt wel nader het Griekſche δουναι , *dounai*, geven; maar de betekening wykt daar van te verre. Doch het wortelrecht van *doen* kan aan *poiein* betwift worden van het andere Griekſche woord θειναι , *theinai*; eertyds doen, werken. Ziet in *Dienſt*. De ouden zeiden, *haren winter doen*, voor overbrengen. *Haer vegbevier doen*, voor lyden, voldoen. *Si riepen dat men enen gemeenen raet doen ſoude*, voor houden. *Offer doen* was offeren, *huwelyck doen* huwelyken. Dus zegt men noch, een goed huwelyk doen. *Doet alleen dat wi geneſen mogen werden*, is maakt, werkt dat. By de Hoogduiſchen en Engeliſchen is *doen* dikwyls een overtollig ſtopwoord. Zo is 't ook wel in de ſpreekwyzen der ouden. *Du doetſte ons quellen*, is gy quelt ons, gy doet ons quelling aan. Een andere hunner ſpreekwyzen was: *Hi en wort ter bellen niet gedaen*. Dus zeggen wy, *kinderen te bedde doen*.

DOF is doof, wanneer de geest als uitgedoofd is, en geen vuur heeft.

DOFFER komt van duif, by Willeramus *duva*. Dit word elders uitſproken *doeve*, en daar van komt *doffer* voor *duifer*.

DOGEN, en *gedogen*, was by de ouden lyden. *Een die in doghen is*, in lyden. *Tormenten gedogen*. *God der naturen doghet*. *Die gedoechſamige zal gbedogen*, de lydzaame zal verdragen. Wy zeggen ook, *iets gedogen*, voor verdragen, en *mededogen*, voor medelyden.

DOGGE breng ik tot het Griekſche δακνειν , *daknein*, byten, 't geen byzonder eigen is aan doggen.

DOK,

DOK, een besloten water waar in men schepen bergt, kan stammen van 't Grieksche *δοκάνη*, *dokane*, van *δέκων*, *dekein*, of liever *θήκη*, *thace*, daar men iets in weglegt en bewaart. Maar liefst breng ik dat tot het Grieksche *δοχείον*, *docheion*, waar in iets ontfangen, of bewaart en geherbergt word. Dus was *dok* by de ouden ook een hoenderrenne: Daar van heeten de Hoogduitschen een yver *teich*, dewyl daar in water of visch besloten is. *Dok* komt dan in betekening over een met. *houwer*, of *bouder*, van houden, inhouden, ophouden.

DOKKEN, *opdokken*, *uitdokken*, voor geven, opbrengen, kan zyn van 't Latynsche *donare*, schenken, begiftigen. *N* word wel meer *c* of *k*, b. v. *Lacus* van *ληνός*, *lenos*, *stercus* van *sternere*.

DOL, dul, zal stammen van *dolen*, wanneer de herffens spoorbyfter en op 't hollen zyn.

DOLK, de naam van een pook of zwaard, gelykt na het Grieksche *δόλον*, *doloon*, een pook in een stok verborgen, van *δόλος*, *dolos*, bedrog; 't geen op-zulk een moordgeweer past. De aaloude Kymbren noemden een soldaat, of ook een moordenaar, *dolgur*, buiten twyfel na dat geweer. Zo hadden de *Saxen* hunnen naam van *sebs*, een zwaard, of groot mes, 't geen zy droegen. Ziet in *Zeis*. Wy zeggen, naar den zelven spreektrant, een *muskettier*, een *piekenier*, enz.

DOM voor hoofdkerk, is afgekapt van 't Latynsche *Dominicum*. 't Wil zeggen, des Heeren tempel. Even zo is *don* van *Dominus*, Heer.

DOMMELLEN is buiten twyfel van 't Latynsche *bombilare*, een dof geluid maken. Ziet in *Bommen*. *B* word wel *d*, gelyk *baard* uit *barba*, *woord* uit *verbum*.

DOMPELEN is een *diminutivum*, of *frequentativum* van *dampen*, laten zinken, uit doopen. Ziet *Doopen*. Dikwyls word een *m* voor een *p* ingelascht, b. v. trappen, trampen, stampen, stampen.

DONDER kan dus genoemt zyn naar 't geluid dat die veroorzaakt, en door het woord *donderen* eenigzints nagebootst word. *Job* 39: 22. By de Latynen is donderen *tonare*, en don-

der *tonitru*, van *tonus*, toon, die in den donder aller verschrikkelijst is. *Job* 38: 1-5. *Psalms* 29: 3. By 't Latynsche *tonitru* komt zeer na der Hoogduitschen *tonner*. *Thor*, daar uit, zo 't schynt, verkort, was de God des donders, de Donderaar, aan wien in 't Heidendom de *donderdag* was toegewyd.

DONKER zoude kunnen door letterverichikking verbastert zyn van 't Hebreuwsche קָדָר , *kadar*, zwart zyn.

DOOD wierd by de aaloude Hoogduitschen geschreven, *tot*. *Tot enti picrapan*, was dood, of gestorven, en begraven. *Ersoonte sona totten*, opgestaan van den dooden. *Obuekke enti tote*, levendige en dooden. Nu zeggen hunne nakomelingen noch *tot*. De aaloude Engelsen vormden dat tot *death*, gelyk de Engelschen noch spreken. *He aras of death*, hy rees op van den dood. Willeramus heeft *dootba*. *Van themo ewigan dootba*, van den eeuwigen dood. *Thaz her doden erquekkeda*, dat hy dooden opwekte. De aalouden zeiden, gelyk *tot* voor dood, ook *tat* voor daad. Men kan dit brengen tot het Grieksche θάνατος , *thánatos*, dood, door lettersmelting. Anders tot θνήσκω , *thnēskō*, slachten, waar van de Franschen hun *tuër*, doodslaan, hebben. De dood is waarlyk een θύτης , *thutēs*, slachter van alle stervelingen. *Psalms* 49: 15. *Spreuk*. 7: 22. Maar *dood* kan ook zyn van 't Grieksche δύειν , *duein*, ondergaan, om dat de levenszon dan is gedoken. *Dood* beduidde by de ouden wel een doodelyke quaal. *Die man viel in so groter stercker doot, dat hem syn vleys ontginc*. Vergelykt *Exod.* 10: 17.

DOOPEN is van 't Grieksche δύπτειν , *duptein*, onder water duiken, dompen, of dompelen. δύπτης , *dupēs*, was een duikelaar. Hier toe kan men ook *diep* brengen.

DOORN. Ziet *Deure*. Dit gelykt ook niet qualyk naar 't Hebreuwsche דַּרְדָּר , *dardar*, een distel.

DOORSLAAN is doorbrengen. De ouden zeiden *zyn goed doorslaan*. *Syn goet doorlaende ende verterende*. Wy zeggen noch, *by slaat 'er door*, en noemen eenen verquister een *doorslag*.

DOP, voorschel, zoude kunnen zyn van 't Latynsche *putamen*, door omkeering der eerste lettergreep, en verwisseling van *t* en *d*. Zo word van *put tup*, en daar van *dop*. Dus is

pu-

putamen ovi een eidop. Mogelyk komt ook *ei* van *ovum*.

DOR is de voorgevel van 't Latynsche *torridus*, gefchrookt, dor. De *t* is in een *d* verwiffelt.

DORP was by de aalouden *torpb*: Willeramus: *Weze was alle wyle in then torpbom*, laat ons alle wyle wezen in de dorpen. De aalouden noemden een dorp ook *loog*. Dit zal zyn *locus*, plaats, stede, en is zo het zelve met stad. My behaagt niet, dat men dorp wil afleiden van 't Griekfche *δορυβος*, *thorubos*, geraas, gewoel, om dat daar veele menfchen t'zamenwoonen: want dan zoude de naam van dorp op de grootste en volkrykfte fteden beft paffen. Liever ftem ik toe, dat *dorp* zoude konnen zyn van *δορον*, *dorpos*, een maalyd, om dat de dorpelingen hunne gemeene maalyden hadden, 't zy in hunne godsdienftige feesten, of gewigtige beraadflagingen, die 't gemeen betroffen, gelyk de aaloude Duitfchen gewoon waren. Dus komt *dorp* en *gilde* overeen. Ziet *Gilde*. De Latynen noemden een dorp *pagus*, na 't Griekfche *πηγη*, *page*, een bron, vermits de ouden by een put of bron zich plagten neder te ftaan: gelyk noch zulke dorpen gevonden worden. *Pagani* zyn dan bron-genoeten. Dus is 't Latynfche *compositum* van *compotare*.

DORPEL is deurpaal, en paal is 't einde, 't uiterfte.

DORPERHEID was boersheid, onbeleeftheid. 't *Is zeer grote dorperheit. Voor een dorper achten. Hi feide dat fi dorpheyt daden. Dorpers waren boeren, pagani. Zommige dorpers dienden der onnutter Djane religie. Ziet in Heiden. Wyzeggen, een plompen boer.*

DORSCHEN fchynt verbaftert te zyn van 't Latynfche *triturrare*. Daar in hoort men ook 't Hebreeuwfch *דורש*, *doufch*, dorfchen.

DORST komt van *dor*, dewyl de keel door gebrek van vochtigheid dor en droog is.

DOSSEN, voor kleden, is van 't Griekfche *δουσι*, *dusai*, aandoen.

DOUWEN, duwen, voortfnoten, zoude konnen ftammen van 't Hebreeuwfche *דוה*, *douch*, ftooten, of anders van *דחב*, *dachab*, voorftooten.

DRAAD:

DRAAD is van *draayen*, door het wiel en de hand van de spinster, gelyk gloed van gloeyen. *Draayen* schynt te zyn van *torquere*, draayen. Ja, in *draad* is klaarlyk *sortum*, L. ge-draait.

DRAAYEN is zeer waarfchynlyk van 't Latynfche *tornare*, omwenden, anders van *torquere*. Ziet *Draad*.

DRABBIG is van 't Latynfche *turbidas*, beroert, gelyk troebel. Hier toe fchynt ook *dras* te behooren.

DRAGEN, was by de aalouden *draben*: want *b* en *g* waren wiffelletteren. Willeramus: *Wurtzbedde drabent fwozen flank van bin*. Specerybedden dragen, dat is, geven uit, zoeten reuk van hen. Zo dragen de boomen vruchten, dat zedie ook voortbrengen, en dus draagt een zweer etter. *Trabere*, by de Latynen trekken, komt in letteren overeen met dit *draben*; doch de zin is wat verſcheiden: 't geen in overgenomen woorden wel meer gebeurt. *Dracht* was by de ouden een gedragen vrucht. *Dat die wiven lelicke drachten wonnen ende brachten*. *Drachtig* was zwanger. *Om dat baer nichte drachtig was*. *Ondrachticheit* was onvruchtbaarheid. *Hi verdreef met ſine verdienten die ondrachticheit van den lande*.

DRAVEN is van 't aaloude *drepben*, *dreven*, gaan. Willeramus: *Ir tber drepbet*, gylieden die gaat. *Sie ſelven drepbent*, zy zelve draven, dat is, gaan. *Thas draph*, dat draafde, ging. Van dat *drepben* dan is ons woord *draven*, 't geen men byzonder aan de paarden toecigent, gelyk mede een *dras*. Zo zegt men op een' *dras*, *loopen en draven*, *doordraven*, *hoogdravende*, enz. Wy noemen daar van eenen beplanten weg, of wandellaan, een *dreve*, dat is, gaandery. *Dryvens iets gaan doen*, is *dravens*, eensgangs, op ſtaande voet. *Bedreven* is zulk een, die door dikwyls een' weg te gaan, of iets diergelyks te doen, geoeffent en kundig is. Hier van ſtamt ons woord *overtreffen* voor te boven gaan, 't geen de aalouden zeiden *overdrepben*. Willeramus: *Thie ander liud alfo verro overdrepbent mit hiro kunſte*, die andere lieden alzo verre overtreffen met hunne wetenfchap. Zoude dit niet ſpruiten van 't Griekfche *τρέχειν*, *trechein*, loopen? By ons is begaan en bedryven het zelve. Dus is een

een *schelmsluk bedryven* dat begaan; en in dien zin zegt men *handel dryven*. *Bedryf* is een daad, die ymand begaat. Ziet *Dryven*.

DREK zoude kunnen zyn van het Griekſche *ἀρδα, arda*, beſmetting, door letterverſchikking. Of 't is van 't aaloude *reckſenen*, rochelen, voor *de reckſeninge*, gelyk zy eene fluimloffing noemden; doch dat zoude nu door 't gebruik tot allerlei vuiligheid overgebragt zyn. Zo is mogelyk daar van ook *dork*, of *durk*, de zamengeloopen vuiligheid op den bodem van een ſchip. *Drek* zoude dan zyn als *dfiant*.

DREMPEL is trempel, trampel, van *trampelen*, dewyl men daar op trampelt, of trapt.

DREUNEN acht ik verbaſtert te zyn van 't Latynſche *tremere*, beven, ſchudden. *D* en *t*, *m* en *n* zyn wiſſellette-
ren.

DRIEGEN is van *rygen*.

DRIEST. Ziet in *Droes*.

DRILLEN is gezwindelyk omdraayen, en verkort van *draayelen*. Dus noemt men het oeffenen in den wapenhandel *drillen*, om dat men daar in dikwyls zwenken moet; en men zegt *geerne op den dril*, of *tril zyn*, voor omzwerwen, zich hier en daar na toe wenden. Miſſchien is hier van ook *trillen*, voor beven, geſtadig bewegen. Ziet *Trillen*, en *Rillen*.

DRINGEN. Ziet *Schokken*.

DRINKEN ſchynt door letterverzetting geſmeed te zyn uit het Griekſche *ἀρδειν, ardein*, of *ἀρδευειν, ardeuein*, drenken, beſproeyen. Willeramus heeft al, *ich drank*, ik dronk, en *Ezzet mine friunde, drinket*, *unde werthet druncan*, eet myne vrienden, drinkt, en wordt dronken. 't Is een ſpreekwoord, *Zo ſlecht als drinkwater*. Ik denk dat het zyn moet *drekwater*, 't geen nergens toe nut is, dan om weg te gieten.

DROCH zeiden de ouden voor bedrog. *Die vol drocht zyn*. Dus zeggen wy, een *drogreden*. Ziet in *Bedrog*.

DROES, een naam dien men aan den Duivel toeëigent, is afkomſtig van den Romeinſchen Veldheer *Drusus*, die zynen naam en gedachtenis' in deze gewesten verſchrikkelyk had ge-
K maakt,

maakt, gelyk *Scanderbeg* by de Turken. Van *Droes* kan zyn *driest*, by verkorting voor droesachtig. Anders kan men dat brengen tot het oude *ries*, onbezonnen, wild.

DROESSEM. Ziet *Drues*.

DROEVIG zweemt wat na het Griekſche *ταρβήτων, ταραχτήριον*, bewegen, beroeren, 't geen de droefheid in 't herte bedryft; maar liever breng ik dat tot *turbidus*, L. beroert: want de Hoogduitschen zeggen *trub*. By de aalouden was *gitrusobis* beroert, bedroeft.

DROL ſchynt te ſtammen van 't aaloude Engelfaxiſche woord *threl*, een knecht, ſlaaf, of jongen. Hier van is *drollig* eigentlyk jongensachtig; ſchoon 't nu ruimer gebruikt word, voor ſnaaks, kluchtig. *Drollig* is dan vermaagſchapt aan *ſcbalk*, en die beiden zyn niet van edele, maar van knechtelyke afkomt. Van *drol*, en *drollig*, is *droelen*.

DROM, voor een hoop volks, kan men afleiden van 't Latynſche *turma*, een bende. Maar om by eenen Duitschen oorfprong te blyven, 't komt van het oude woord *drommen*, dringen, om dat in een menigte een gedrang pleegt te zyn. Wy denken dat hier van de naam van dat bekende werktuig, een *dommekracht*, is *drommekracht*, van de krachtige aandringing, die daar mede kan gefchieden. Anders wat komt *dom* daar in te pas?

DROMMEL, ook een duivelnaam, is *d' rommel*, *de rommel*, van *rommelen*, om dat men aan een ſpookzel rommelen en gebulder maken toefchreef: gelyk *duivel is de euvel*, als we over dat woord zullen zien. Hier toe behoort ook *Trommel*, voor 't *rommel*, waar mede men gerommel maakt.

DROOGEN ſpruit van het Griekſche *τρώγειν, trugein*, 't geen ook droogen beduid. *τρώγειν, truge*, is droogte. Anders ſchynt het naamverwantschap te kunnen rekenen aan 't Latynſche *torrens*, rooſten, ja zelf aan *aridus*, droog, door letterverzetting.

DROOM kan men brengen tot het Griekſche *δραμα, drama*, een fabel; hoedanig waarlyk de droomen zyn. Of droom kan ſchynen geboren te zyn van 't Latynſche *dormire*, ſlaapen, de-

dewyl slapende plegen te droomen. Zo hebben de Latynen *somnium* van *somniare*. Men schynt daar in het Hebreeuwſche *הרדמה*, *tardemab*, diepe ſlaap, te hooren. *Job* 33: 15. De Hoogduiſchen zeggen *traum*.

DROP zal zyn van 't Griekſche *θρόμβος*, *thrombos*, 't geen eigentlyk op bloed paſt. *Droppel* ſchynt een *diminutivum* te wezen. Anders komt dat van *druipen*. Ziet *Druipen*.

DROST ſtamt van 't aaloude *Drothin*, Heer. Willeramus: *Unſer Drothin*, onze Heer. Zy ſchreven ook *druhtin*, *druſtin*, *truchtin*. *Truthin Cot berro* was in de taal der aalouden, Heere God der heirſchaaren. *Truhtin kinade uns* was, Heerezyt ons genadig.

DRUES was by de ouden drek, 't geen zoude kunnen zyn van 't Latynſche *turbidus*, beroert. Hier van is *droeſſem* overgebleven. Of liever *droeſſem* is van 't Griekſche *τροχός*, *trux*, wyndroeſſem. Mogelyk is ook de *droes* der paarden dus genoemt van de vuiligheid, die zy van die quaale loſſen.

DRUIPEN, voor afvallen, heeft een Griekſchen oorsprong. Zy noemden een rype vrucht, die van den boom druipt, of valt, *δρῦπῆτις*, *drupetes*, een druiper, van *δρῦς*, *drus*, een boom, en *πίπτειν*, *piptein*, vallen. Anders was *δρῦπτειν*, *druptein*, by de Grieken ſcheuren. 't Gebruik eigent *druipen* nu eigentlyk aan natte dingen toe; en daar van komt een *drop*. Evenwel de betekening is ook ruimer. Dus zegt men van ymand die gaat quynen, by *druipt door zyn klederen*. Van *druipen* is *droopen*, *bedruipen*.

DRUIVE hiet by de aalouden *thruvo*, *thruvo*, *druvo*, *druve*. Willeramus heeft *winthruvo*: *Edele winthruvo*, edele wyndruiven. Dit kan zyn van 't aaloude *thruwen*, lyden, om dat de druiven de perſing lyden. Of anders van *trieffen*, druipen. Willeramus: *Thine leſſa gemabela ſint trieffender wabo*, uwe lippen, gemaalin, zyn druipe honig. Want de druiven zyn vol vocht binnen haare beziën. Dikwyls worden *b*, *v*, en *f* verwiffelt, gelyk ook *th* en *d*.

DRYVEN is van 't aaloude *drepben*, *dreven*, gaan. Ziet in *Draven*. *Bedryven* is begaan. Zo zegt men *kouphandel dry-*

ven, of *bedryven*. Daar is echter onderscheid tusschen *draven* en *dryven*, *dryven* is *doen draven* of voortgaan. Zo verschillen *drinken* en *drenken*, te drinken geven, *vallen* en *vellen*, doen vallen.

DUBBEL, *dobbel*, is van 't Latyn *duplum*, *duplex*.

DUBBEN is van 't Latynsche *dubium*, *dubitare*, twyfelen. Ziet *Twyfelen*.

DUIDELYK is mogelyk *duitschelyk*, 't geen verstaan word, als in de moedertaal gesproken. Ziet *Duitschen*.

DUIF zoude kunnen zyn uit omkeering der eerste letter-greep van 't Attische *φάτις*, *phatta*, een soort van duiven. Zulke vormingen zyn 'er meer. *Tapb* kan lichtelyk *duif* worden. De Hoogduitschen zeggen *taub*.

DUIFSTEEN, *tuffsteen*, is van 't Latynsche *tophus*.

DUIKEN is van het Grieksche *δύω*, *duein*, ondergaan, zinken, of *δύρειν*, *duprein*, doopen, dompelen. *δύτης*, *duptes*, was een duikelaar. De *Duiker*, een bastaardnaam des duivels, zal zyn de *donker*, de zwarte man *Heintje pik*. Men zegt *nederduiken*, en *opduiken*.

DUIN, een zandheugel aan den zeestrand, is van 't Grieksche *θίς*, *thin*, een hoop, of ook de strand. Anders konde men denken dat *duin* quam van *dyen*, dewyl daar de zeestrand tot eenen zandheugel is uitgedyt. Mogelyk hebben de Grieken hun woord van onze aaloude voorvaderen geleert. Maar *duin* word ook wel van andere hoogten gebruikt. Dus zegt men, *in grasduinen gaan*. Is dit niet omgekeert van *ἡ*, *need*, een hoop?

DUISTERNIS is versmeed van 't aaloude *thimsternisse*. *Wileramus*: *Al thie wyla so thise thimsternisse gewared*. al de wyle, den tyd, zo deze wereldlyke duisternis waart, dat is, duurt. *In thirro werelldthimsternisse*, ook verkort, *in thirro werelldthimstre*, in de werellduisternis. Zo was by de aaloude Engelfaxen *dymme* duisternis. *Deemsterig* is by ons noch bekend. De oorsprong hier van is buiten twyfel *damp*, en *deemsterig*, *dampsterig*.

DUITSCHEN dragen dien naam naar *Tuisca*, hunnen oudsten koning, en afgod, dien men houd voor *Askenaz*, *Gomers Zoon*, beide gemeld *Gen. 10: 2, 3*. Van dien *Gomer* droegen zy ook den naam van *Cymren*, *Cymbren*, *Kymren*. De g is

ver-

verwiffelt in *c* of *k*. De Hoogduitschen noemen zich noch *Teutſchen*, van dien *Tuiſco*, anders genoemt *Teut*, of ook *Deud*, en *Dud*. By de aaloude Engelfaxen was *theod* volk, en *theoda* volkeren. Ook zeiden zy *thiat* voor volk. *Thiadekunni* waren volkgeſlachten, en *Hedenum deodum* Heidenſche volkeren, *manega deoda* menige volkeren. De ouden hadden *diet*, voor volk, noch in gebruik, en 't is meermaal te lezen by Melis Stoke, b. v. *Van Hollant die edelliede. Quamen daer met groten diede, met veel volks.* Dit *diet* ſchynt Duiſch volk byzonder te betekenen. Zo is duiſch *dietſch*. Melis Stoke zegt dus, *walſch ende dietſch*. Noch eens: *Die bantveſte in dietſche woert*, in Duiſche woorden. Zoude daar van niet komen, *ymand iet diets maken*, voor het hem zo te doen verſtaan en begrypen? Anders zegt men, *iets wys maken. Bediet* was in de oude taal beduiding, bericht, verklaring. Wy hebben daar van *bedieden*, *beduiden*, 't geen zo veel zeggen wil als beduitschen. Zo is *duidelijk* duiſchelyk, verſtaanbaar. Wy hebben dat *diet* noch in eenige Duiſche naamen, b. v. *Dietriek*, of *Diederik*, verkort *Dirk*, is *Volkriek*. Zomede in *Diethard*, enz. Van *Tuiſco*, *Theut*, *Diet*, heeft onze *Dingsdag* zynen naam: welken de aaloude Saxen noemden *Tyavesdaag*, en de Engelfchen noch *Tuisday*. Ze wierd *Dingsdag* geheeten, om dat men ouds tyds de pleitgeſchillen dan plagt uit te wyzen. Ziet in *Dingen*:

DUIVEL vind ik by de ouden geſchreven *duvel*, en *diwele*. Men kan dien naam regelmatig afleiden van *diabulus* L. uit het Griekſche *δίαβολος*, *diabolos*, laſteraar. Ziet *Openb.* 12: 10. Maar niet min krachtig zal ze op dien boozen geest paſſen, zo wy by eenen Nederduitschen oorsprong blyven. Ik twyfel niet of *duivel* is 't zamengeſtelt van *de*, of *die*, en *euvel*, quaad, 't geen de ouden ſchreven *oevel*, *evel*, en *euvel*. *Duivel* is dan *d'euvel*, gelyk drommel d' rommel. 't Is dan *de euvele*, dat is, de quade, of booze: welke naam aan hem by uitnemendheid eigen is. Te lichter zal dit bevatten en toeftemmen, die weet, dat de ouden zonder den *apostrobus*, of 't uitlatingteken, de *d* en *t* doorgaans voor de woorden voegden, b. v. *dwelc*, *dooge*, *deinde*, *ſfier*, voor. d' welk, d'ooge, d' einde, 't vuur. Zy gebruikten

d of *t* onverschillig, om de verwerring der naamgeslachten. By Willeramus leeft men vol uit *diuuel*. *With thene diuuel*, weder, dat is, tegen den duivel, en *ther vuelo*, de vuile, dewyl vuil ook wel boos beduid, of liever *vuelo* voor *uvelo*, de curvele, de booze, vermits de aalouden, en ook de ouden, dikwyls *v* en *u* onverschillig in hunne spelling gebruikten. Otfried by Junius heeft *dinsal*. *Ni mag dinsal thara ingegen sin*, de duivel en mag daar niet tegen zyn. Ziet ook hier duidelyk *di nsal*, de curvele, of booze. *Divele is de yvele*. Dus was in 't aaloude Engellaxisch, *alys us fram ysele*, verlos ons van den boozen, 't geen in 't aaloude Hoogduitsch luidde: *Erloft unsib sona ubile*.

DUKAAT komt van *Ducatus*, L. Hartogdom, om dat de Hertogen van Venetien die munte eerste geslagen hebben. Tot die munt behoeven de bedelaars geen goudgewigt in *Duitsland*. Hier van is afgeleid *dukaton*. On in 't einde wylt, als by de Hebreën, eene vermindering aan, of verkleining, vermits de dukaton van minder waarde is.

DULDEN is van 't aaloude *tholan*. Willeramus: *Thaz ber niet tholan ne wila*, dat hy niet dulden en wil. *Durch thinanwillan tholeda ich thie wundan*, door, dat is, om uwent' wille dulde ik die wonden. Dit spruit van 't Griekische *ταλάν*, *salén*, verdragen.

DUN is voor afgesnoeit van 't Latynsche *tenuis*. *T* is *d* geworden.

DUNKEN is van het Griekische *δοκείν*, *dokein*, denken, achten. Willeramus heeft *thunken*, en *thinken*. *Su thunket mis*, en *siu thinket mir*, zy dunkt my.

DUREN zal zyn van 't Hebreeuwfche **דור**, *door*, wonen, blyven. Hier van is **דור**, *door*, leeftyd. De Latynen hebben daar van ook hun *durare*.

DUTTEN is verbaftert en verkort van het Latynsche *dubitare*, twyfelen, 't geen de Franschen gevormt hebben tot *douter*. In den *dut* zyn is in *dubio*, in twyfel. *Dutten* is het zelve met *dubben*.

DUWEN zweemt na 't Hebreeuwfche **דוח**, *douch*, stooten.
DWAAS

DWAAS schynt te zyn *dwaalsch*, van *dwalen*, om dat een dwaas 't redenspoor byster is. Dus is *dol* van *doolen*, en derhalven dwaas en dol in betekening het zelve. Daar van wil op 't *bollen* misschien zyn op 't doolen. Anders kan men *dwaas* brengen tot het Grieksche *δωάζω*, *duazein*, beuzelen, snateren: want een dwaas pleegt redenloos en zot geklap te snateren. Voor dwaas zeiden de ouden *daes*, van *dafen*, dweepen, vreemde grillen in 't hoofd hebben.

DWALEN, voor doolen, is van 't aaloude *wallen*, omzwerfen, in de vreemdelingschap verkeeren. Mogelyk is dat van 't Grieksche *ἀλάσσει*, *alasthai*. *άλω* was ik dwaal, ik zwerfe om. Dan zoude daar een *d*, gelyk wel meer geschied, voorgesteld zyn. 't Kan wezen, dat ook *wandelen* hier van spruit; en zelf dat de aaloude *Gallen*, welker nakomelingen noch *Walen* genoemd zyn, en de *Wandalen*, als omzwerfers en vreemdelingen, daar van hunnen naam hebben. Anders ziet in *Walen*.

DWEILEN is van het oude *dwalen*, afdroogen. *Als de Prince syn banden gedwaelt heeft met de serviette*. Hier van hebben wy *dweil*. De ouden zeiden *dwale*. Dus vind men al by de aalouden *dwahila*, *duale*, en *hauttuele*. *Dwale* was by de ouden ook een doek of kleed: *Die dwale ende laken des heilighen outaers*. Dus gaven zy dien naam aan een tafellaken, handdoek, enz.

DWEPEN weet ik niet t' huis te brengen, dan tot *Wespe*, die door hun steken de paarden wel als razende op den loop brengen. Hier van noemen de Latynen onzinnigen *oestro perciti*, van de wesp gesteken, en wy zeggen wel dat ymand wesp en in 't hoofd heeft. Mag men de gulde Legende geloven, zo droeg Keizer *Vespasianus* dien naam, om dat hy wespen in den neus had. Een *dweep*, of *dweeper*, is dan een onzinnige, of dwaas, *dweepery* onzinnigheid, *dweepen* onzinnig, en als van een wesp gesteken zyn: *D* is een voorzetzal gelyk in *dwalen*, en s uitgevallen.

DWERG, een misvormt menschje, is dus benoemt van 't aaloude Saxische woord *wyrg*, een vloek. *Ne done Hlaford des*.

des folces ne wyрге du, den Heer uwes volks en vloek gy niet. *De wyрге his fæder odde bis moder*, die zynen vader of zyne moeder vloekt. Het zelve met *wyrg*, een vloek, was *wærga*. *Dwerg* is *d' werg*, de werg, gelyk duvel de euvel, dfiant de vyand. 't Is dan te zeggen, de vloekeling: want de ouden meenden, dat zulk eene wanschapenheid een merkteken van Gods byzonderen vloek was. Hier van sproot dat grolpraatje, dat aapen vervloekte menschen zyn. 't Is noch een spreekwoord: Wacht u van die God getekent heeft, uit *Gen. 4: 15*. Maar daar op past *Job. 9: 2, 3*.

DWERLEN, *dwerelen*, onordentelyk hier en daer op en neder zwerven, en buiten twyfel *werlen*, voor *werren*, met een voorgestelde *d*, gelyk in dwalen. Anders zoude men dat mogen brengen tot *waaren*. Ziet *Waaren*.

DYE, voor *heupe*, was al gebruikt by de aalouden. Willeramus: *Hero nehein ni lazat sin suerd van sinemo thibe*. Hunner geen laat zyn zweerd van zyne dye. *Tbaz gekunffe thinero thiebo*, het verknochtzel uwer dyen. *Dye* is van *dyen*, uitdyen. Ziet *Heupe*.

DYEN, voor uitzetten, grooter worden, is van 't aaloude Engelfaxifche *theon*, *thean*, en *gethean*, wassen, ryk worden. Zoude daar in het Latynsche *dives*, ryk, en *ditescere*, ryk worden, niet schuilen?

DYEN is van 't aaloude *tyen*, voortgaan, toenemen. *Inti ther Heilant theg in spabidu*, ende de Heiland deeg, dat is, nam toe, ging voort in wysheid. Dat *Spabidu* schynt verbaftert van *sapientia*. Men zegt nu *dyen*, en *dygen*, *uitdyen*, en *uytdygen*. Hier van is *deeg*. By de Hebreen was *דגב*, *dagab*, vermenigvuldigen, en by de Grieken *δυναμις*, *dagoo*, ik vervulle.

DYK zoude niet ongerymdelyk kunnen gebragt worden tot het Griekfche *τείχος*, *teichos*, een muur, schoon het by ons beduid eenen aarden wal, om het water te weeren: want dus is een dyk als een muur tegen de golven. Maar *yck* was in de aaloude taal strand, oever, en dus zoude *dyk* zyn *de yk*, die op den oever of de strand gelegd is, als of men zeide, debewaring van den oever. Ziet *Iken*.

DYK-

DYKETTINGEN zyn dus genaamt van *eeten*, om dat de weidende beesten daar op eeting vinden. De ouden zeiden dus ook *gorsettingen van den dyck*, dat is, graseetingen. Van *eeten* komt ook *esgras*, en *esgroen*.

E.

EBBEN zoude men kunnen afleiden van 't Latynsche *abire*, afgaan, weggaan; maar zy plagten het ebben zelf gemeenlyk anders te heeten. Ik breng *ebben* tot het aaloude *ea*, *e*, water, en *beten*, afdalen, afgaan. Melis Stoke zegt: *Dat die Grave beten soude*, afgaan, aftreden van zyn paard, of wagen. *Af te betene van synen peerde* was af te gaan. De oude Latynen zeiden in dien zin *betere*. Zo is dan *ebete* de afgang of afloop van 't water; en zeer licht kon dat in tydvervolg tot *ebben* verfineed worden. 't Is al raar dat *betere* en *beten* in twee taalen zo verouderd, en van 't gebruik uitgemonstert zyn.

ECHT is het zelve met *ee*, of *ebe*, gelyk de Hoogduitschers noch spreken, even als *icht* en *iet*. Maar *e*, *ee*, of *eeve*, en *ewe*, was by de aalouden, en ook noch laater, *wet*. Willeramus. *Thaz thiu genatho thines Euangelii suozet is, than thiu auferitas thero ewo*. Dat de genade uws Euangeliums zoeter is dan de strafheid der wet. *Die oude ewe* is de oude wet. Indien zin is dat woord nu uit het gebruik verdwenen. Voor *ewe* zeiden de ouden ook *echt*. *Echt* is dan wettig. Dus zyn echte kinderen uit een wettig huwelyk. Anders zeiden zy voor echt wel *getrouwt*. *Des Conincx getrouwde sone*. In de *echt treden* is dan in de *ee* of wet van 't huwelyksverbond komen. Hier van is *eegade*, en *eegemaal*, voorrechtgade, echtgemaal, wettig huwelyksgenoot.

ECHTER, en *ester*, was in de oude taal noch, en wederom. *Als hy weder gecomen was in syn kuisken, soe hoorde bi ester een stemme roepen*. *Hi toende hem ester een man die water sciep*, dat is, schepte. *Kindekijn die ic ester gebare thent Xps weder in v wort vermaect*. Kinderkens die ik wederom baare, tot dat Christus in u word hervormt. Dit schynt te spruiten van achter, achter na, na de eerste reize. Of men moest het brengen tot het Latynsche *iterum*, wederom. Doch deze betekening van *echter* heeft het gebruik nu geheel achtergelaten.

EDEL. Ziet *Adel*.

L

EDIK,

EDIK, verkort *ek*, komt van 't aaloude *ecede*. C en k waren van eenen klank. *Eek* is dus de voorgevel van *ekede*. In *edik* is eene letterplaatzing. Klaar blykt hier in 't Latynsche *acidum*, zuur.

EED zoude kunnen schynen afkomstig te zyn van 't Hebreuwfche *W*, *beed*, *gneed*, getuigenis, om dat een eed by uitnemendheid een getuigenis is. Maar vermits de Hebreen zelf eenen eed anders noemen, brengen wy *eed* tot het aaloude *ee*, wet (Ziet *Echt*) om dat een eed is een wettig getuigenis, dat in wette, in de vierfchaar, en na 't voorschrift der wet moet geschieden. De *eed* word geschonden door *Meinuedigheid*. Ziet in *Meinuedig*. *Eedstaven* is met gestaafden eede bevestigen. *Staven* was van woord tot woord voorfspellen, of voorzeggen, wat ymand zweeren moest, gelijk van de Overheid dikwyls geschied. Dus noemt men *boekstaven* de letteren die men spelt.

EEKHOREN, een bekend diertje, zegt in 't Nederduitsch niets dat daar op past. Het heeft geen *hoorn*, en *oek* drukt niets uit. Die naam is dan buiten twyfel verbaftert van 't Latynsche *sciurus*. *Eek* is mogelijk van 't voorzetzel *een*, maar *hoorn* is verwrongen van *sciur*. De *s* is afgeworpen, en de *c* naar gewoonte verandert in *h*. Dus is van *ciur* *hiur*, en van 't laatste *bonon*. Men ziet uit dit staaltje, dat klaar is, wat vreemde verforming der naamen en woorden wel geschied.

EELBOT kan willen zeggen *edelbot*, om de achting waar in die visch is. Maar men zegt ook *Heilbot*. *Heil* is gezondheid, van *heel*. Dan zoude 't zyn een bot die een gezonde spyze is. Doch veellicht is *heilbot* verkort van *heilighot*, dewyl die plagt afgezondert te zyn voor de tafel der ryken, en daar by past het *Paters vaatje*.

EEN is van 't Griekfche *ev*, *hen*, by de Latynen *unum*, die mede de blazing afwerpen. By de ouden wierd *oon* wel gestelt voor een mensch, ymand, b. v. *Is een dan schuldig quyt te kazen*. Men hoort dit *een* in dien zin elders noch wel. De Hoogduitschen zeggen *einer*.

EENDRAGT is van 't oude *overeendragen*, 't geen wy noemen overeenkomen. Daar van hebben wy ook een *verdrag*, en t' zamen verdragen.

EENI-

EENIGE is van 't Griekſche *ἕνός*, *enidi*, daar een g is tuffchen gelafcht.

EENPAARIG was in de taal der ouden gedurig, ſteeds, op eene wyze. *De ſtaet Gods is niet overlidende*, dat is, over of voorbygaande, *maer eenparich*. *Hi had altoos eenpaerlic ſtryt*. *Hi had Gods eenpaer om den paeyſ*. *Eenpaerlic ondaen*, geduuriglijk geopent. *Eenpaarig* heeft nu een andere betekenis.

EENREHANDE was by de ouden eenige, zekere. *In eerebhande privilegie des groten Conincs Karels*. Zy zeiden ook *watrebhande*, hoedanige. Dus wy, *veelerbhande*, *menigerbhande*, *allerbhande*: maar *eenerbhanden* is nu van eene ſoorte.

EERE ſchynt te zyn van 't Griekſche *ἄρειν*, *airein*, opheffen, verheffen, om dat men verheft dien men eert. *Lac.*

14: 10.

EERST is van 't Griekſche *ἀρχή*, *archæ*, 't begin.

EETEN. Ziet in *Aas*.

EEUWIG is van 't Griekſche *αἰών*, *aïi*, geduurig, altyd, of *αἰών*, een eeuw, of eeuwigheid. De Latynen hebben daar van hun *ævum*, ook met een tuffchengevoegde *v*.

EFFEN (ſchoon dat zommigen vreemd mag ſchynen) acht ik te komen van 't Latynſche *æquum*, effen, gelijk; vermits *k*, waar mede *qu* overeenſtemt, en *f* wel meer verwiffelt worden.

EGEL, dat bekende dier, kan men brengen tot het Griekſche *ἄγειν*, *beilein*, rollen, in een rollen, dewyl de egel zich, wanneer die bang is, als eenen kloot in een rolt. Wel meer word een g tuffchengevoegt. Dus vormen de Latynen hun *ſignum* van 't *σημῖον*. Maar niet min welgepaſt kan *egel* afgeleid worden van 't Latynſche *aculeus*, een ſtekël, of prikkel, waar mede dit dier omzet is, zo dat het zich met zyne ſcherpe pitnen, byzonder in een gerolt, beveiligt. Hierom word het ook een *stekelverken* genoemt. *C*, of *k*, en *g* zyn wiſſelletteren. Zo word *dogma* van *δοκέω*, *dokeoo*.

EGELENTIER is zamengelaſt van *egel*, en *tier*. *Egel* is dat bekende prikkelige beeft, 't geen dien naam heeft uit het Griekſch, of Latyn, als in *Egel* getoont is. *Tbier*, ook *tree*,

en *tere* was in de aaloude en ook in de oude taal, een boom. By Willeramus is *apheldera* een appelboom. *Thiu apheldera thiu suozon ephelabired*, de appelboom die zoete appelen beurt, draagt. Hy zegt evenwel ook *aphalderbouma*, appelboomen. Dit noemen de Engelschen noch *apeltree*; en men zegt elders noch wel een *appeltere*, *baeytere*, enz. voor appelboom, beziënboom, enz. gelyk *tree* by de Engelschen een boom is. Ja, ik denk dat *laar* uit dit *tree* is verbaftert in *hazelaar*, *pruimelaar*, *roozelaar*, enz. Op dien grond beduid *Egelentier* een *egelboom*, 't zy dan met opzigt op een *egel*, dewyl die boom ook vol scherpe stekels is; of liever zegt dat *prikkelboom*, *stekelboom*, van 't-Latynsche *aculeus*. Daar van heeft ook een *stekelbezjenboom* zynen naam. Mogleyk was *tere*, of *tier* gesproten uit den wortel van 't Grieksche *δῦς*, *drus*, anders *δένδρον*, *dendron*, boom. By de Hebreëen was *תירס*, *thirsab*, een Cypressen of pynboom, dat in een ruimer zin overgenomen kan wezen. Dit *tier*, voor boom, is alleen in *egelentier* by ons overgebleven. Doch van dat *tier* stamt noch af *wel tieren*, voor wel groeyen: gelyk een boom, die in eenen goeden grond wel wascht, groent, bloeit, en vruchten draagt.

EGGE is van 't Latynsche *occa*, en eggen van *occare*, c en g zyn wisselletteren.

EI is van 't Grieksche *οἶον*, *oöon*, of Latynsche *ovum*, waar by het Fransche *auf* nader blyft. Ziet ook in *Eiland*.

EI, een smeek- of vleiwoordeken, acht ik, met verwisseling van u in i, voor afgekort te zyn van 't Grieksche of Latynsche *euge*, ei! wel aan!

EILAAS, anders *belaas*, is van *ei*, *ai*, een wenschend, smeekend, of vleyend spraakdeeltje, en *laas*, of *laes*. *Lease* is in de aaloude spraak leugen. *Ælc man leas*, is elk, mensch is een leugenaar. *Lease*, *gewitnesse* betekent leugenachtig of valsch getuigenis. *Eilaes* wil dan als in een tusschenrede zeggen, ei, dat is, och, of het eene leugen ware! Ach ware dit nooit geschied! Van dat *lease* schynt ons woord *loos* te komen, en zo drukt het uit een leugenachtig schalk. Hier toe schynt ook te behooren een *looze leek*.

EILAND wierd van de aalouden ook genoemd *eiland*. Dit kan

kan verkort ſchynen van 't Latynſche *insula*, van 't welke de Franſchen t' zamengeſmolten hebben hun *ie*. Dus zoude *eiland* zyn *inſulland*. De Hoogduiſchen zeggen van *insula* noch *inſel*, en onze aaloude voorvaderen *eyle*. Dit *inſel* gelykt wel na *in ſolt*, t. w. in 't zoute water. Ik zoeke den oorfprong in 't aaloude *ea*, *e* en *ey*, water (Ziet in *Aker*) van 't welke de eilanden omvloeit zyn, zo dat eiland is waterland. Hier van zoude men den naam van *Engeland* kunnen afleiden, als zynde *eage land*, waterland: want *eage* was by de aaloude Engelfaxen water. Zy gaven hunnen naam wel aan dat eiland, maar wierden zelf dus van ouds geheten, om dat zy langs het water woonden. Immers daar van heeft onzes oordeels het Y voor Amſterdam dien naam: ja mogelyk ook een *ei*, om dat het nattigheid inhoud. Ik moet echter zeggen, dat de ouden wel onderscheid maakten tuffchen een *eiland*, en *zeeland*: want zy ſteden tegen malanderen *eylanden* en *zeelanden*. De laaſte lagen wel aan de zee, maar wierden daar niet omſpoelt; de eilanden immers. Maar een eiland hiet by de Hebreen al אֵי , *ie*. Zo kan eiland daar van zyn *ieland*. Jalichtelyk is *a*, *e*, voor water uit die bron gevloeit. De aaloude *Kelten* noemden een eiland ook *is*.

EINDE wierd van de ouden ook geſpelt *ende*, of ent, gelyk *einkel*, en *enkel*, *ghebreic* en *ghebrek*.

EISCHEN is van 't Griekſche $\alpha\sigma\kappa\epsilon\iota\nu$ *askein*, oeffenen, ſchier niet verſchillig in letteren, maar wel in betekening, waar om ik het daar toe niet bringe. De Engelfchen zeggen *aske*. Maar zoude het niet afkomen van 't vlei- en ſmeekwoordeken *ei*, en dus eigentlyk zyn biddende begeeren; hoewel het gebruik nu ruimer is? Of liever ſtamt het niet van 't oude *ee* voor wet, zo dat eiſchen zoude zyn uit kracht van wettig recht iets voorderen? De oordeelkundige Lezer kieze 't geen hem beſt gevalt, of bedenke wat beters.

EKEL is van 't Griekſche $\acute{\alpha}\kappa\upsilon\lambda\omicron\varsigma$, *akulos*. Ik twyfel niet of dat beide heeft noch een aalouder ſtamwortel, namentlyk het Hebreuwſche אכל , *acal*, eeten, om dat de menſchen in de aaloudheid ekelen ook tot ſpyze gebruikten, die men nu voor zwynſbanket laat. Voor *ekel* zegt men ook *eikel*, en daar van

is *eikenboom*, en noch korter *eike*, voor *eikelenboom*. Ook maakt men daar van *aker*. *L* word *r*.

EL. Ziet *Elleboog*.

ELDERS was *elwerts* by de ouden, die het woordeken *el* gebruikten voor een ander persoon. *Niemand el*, was niemand anders. Dat kan men afleiden van 't Griekſche *ἄλλος*, *allos*, of Latynſche *alius*, een ander. Maar *el* beduidde by hen ook een andere plaats, en dan is *elwerts* anderwaards, 't zy van die zelve wortel; of miſſchien uit *aliovorſum*, of *ultra*, elders heenen, of verder. *Ders* is dan verbaſtert uit *werts*. De ouden zeiden dus *iewerts*, gelyk men noch wel ſpreekt, voor *ie*, of *ye werts*, ergens waards. Dit noemden zy ook *yewerincx*. *Niewerts* is *nye werts*, nergens heenen. Die zelve betekening van *ie* en *nie* is byna in *yeman*, en *niemand*. Ziet die woorden. *Werts* en *waard* drukte uit waar na toe. Dus zeiden de ouden *warwart*, *wywerwaards*, voor *waarwaards*, *berwaards* is hierwaards, *derwaards* daarwaards. Maar de ouden gebruikten dit ook wel voor waar iets gebeurde. *Si ſetten in de middelwaert baren aſgod*. *Opwaert hangen* was ophangen.

ELEMENT is van 't Latynſche *elementum*, en dat van 't Griekſche *ἔλεμ*, *bulē*, de eerſte beginselſtoffe.

ELENDE was in de oude taal *ballingſchap*. *Hem volgden veeb clercken ende leeken in der ellenden*. Zo zeggen de Hoogduiſchen noch, *in das elend vertreiben*, in ballingſchap verdryven. Dit kan zyn van *eiland*, om dat men naar afgelegene en dorre eilanden plagt te verbannen, b. v. Johannes naar Pathmos; en vermits zulke ballingen, of banlingen, deerlyk moeſten leven, in gebrek, en verlaten eenzaamheid, zo is *eilandig* geworden tot *elendig*. Hier van ſchynt ook een *Eland*, of *Elend* dien naam te hebben, vermits dat een elendig dier is, de vallende ziekte zeer onderworpen. Maar *el* betekende ook ander, en elders. (Ziet *Elders*) *Ellend* is in dien zin een ander land, waar heenen ballingen gedoemt wierden. *Ellendige* was by de aalouden een uitlander, die uit een ander land quam: 't geen zy ook noemden *elelendig*, en *elelendis*; hoedanige het dikwyls ſlecht hebben. Of men dan *elendig* neemt voor *eilandig*, of voor *ellandig*, anderlandig, 't komt in de zaak op een uit.

ELK

ELK kan gevormt zyn uit het Griekſche *ελας* Ⓞ , *bekastos*, elk, yder, zo dat maar een *l* tuſſchen de eerſte lettergreep ingevlyt is. Maar liever acht ik dat verkort uit *allik*, van *al*. Zo is *elkanderen* *makanderen*, en dat *manlik anderen*.

ELLEBOOG is zamengekoppelt van *elle* en *boog*. *Elle* be-
duidde ouds tyds den *arm*, uit het Latynſche *ulna*. *Boog* is
bogt, van buigen. 't Zegt dan de boog of buiging van den
arm. Van het eerſte word de bekende maat der lengte noch een
el genoemd.

ELPENBEEN is *elfenbeen*, verkort van *elefantenbeen*. Wil-
leramus heeft *elphondbeen*, en *elphandin wigbus* voor elpenbeenen
krygshuis. Men zegt qualyk *olyfant* voor *elephant*, van 't Latyn-
ſche *elephas*. *Tvoor* is van *ebur*. L.

EMER, of *emmer*, is *amer*. Ziet in *Aker*. *Emer* gelykt zeer
na 't Hebreuwſche אומר , *chomer*, een zeker maatvat by de
Hebreen.

ENDE wierd van de ouden zeer zelden bekort tot *en*, als wy
nu gewoon zyn, om dat *en*, of *ne* by hen betekende *niet*. In 't
regendeel ſchreven zy *of*, en *oft*, maar zelden *ofte*.

ENG is van 't Latynſche *angustum* voor afgeknipt. Men zegt
ook nader *ang*. Zo komt *beangſtigen* van *angere* benauwen. Dit
angustum is t' zamengetrokken in *angſt*, of dat is van *anxietas*,
beangſtheid. Ja, van *angere* is ook *bang*, zo veel als beang,
gelyk benauwt: want eng en nauw is het zelve, gelyk mede
bang en angſtig. *Engte*, van eng, is *enghede*, engheid. By de
Grieken was *αγγειν*, *agchein*, 't geen zy lazen *anchein*, *worgen*,
en daar van is *angere*.

ENGEL is van 't Latynſche *angelus*, uit het Griekſch een
bode, of gezant. Dus komt het over een met *Apoſtel*. *Heb. i*;
r. 4. z *Kor. 5: 18*.

ENKLAUW, door verkorting *enkel*, is *endklauw*, de *klauw*
of knobbel aan 't onderende van 't been, anders ook genoemd
aanklauw, om dat ze daar aan is. *Klaauw* kan zyn van 't La-
tynſche *clavus*, dat ook een uitwas betekende. Doch men kan
enkel ook brengen tot het Griekſche *αγκυλον* Ⓞ , *agkulos*, 't geen
men uitſpreekt *ankalos*, eene buiging, gelyk van knie of elleboog,
zo ook van den voet.

ENKT,

ENKT, *inkt, int*, is verkort van 't Griekſche *ἐγκαυσον*, *eg-kaufſon*, men leeft *enkaufſon*.

ENT, entvogel, is verbaſtert van 't Latynſche *anas*, in *genitivo*, *anatis*. De aaloude Saxen zeiden *andte*. Behoort dat tot *natare*, zwemmen, dan zegt *ent* een zwemvogel.

ENTEREN is van 't Latynſche *intrare*, binnen komen.

ERFGENAAM was by de ouden ook *erfnaem*. Voortgaende van *erfnamen* tot *erfnamen*. Naamen betekende by hen ook perſoonen. Een *vrouwe naem* was een vrouw. Vergelykt *Openb.* 3. 4, en 11. 13. *Erfnaamen* zyn dan *erfers*, ervende perſoonen. Ge in erfgenaamen is het oude en gewoone voorzetzal, als in gebuuren voor buuren. Zy noemden *erfnaem* ook *erfgenoot*, en ervenis *erfachticheit*, of *erveachticheit*. Doch dewyl de ouden ook zeiden *erfnaemer*, is bedenkelyk of erfnaem niet wil zeggen *erfnemer*.

ERKAUWEN was by de ouden ook *ederkauwen*. Van dat *eder* is *er* een verkorting. 't Is wederkauwen, of herkauwen, gelyk *erinneren* is herinneren. Ziet *Kauwen*.

ERLANGEN ſchynt geſproten te zyn van het Griekſche woord *λαγχάνειν*, *lagebanein*, 't geen men leeft *lanthanein*, door 't lot verkrygen, een gelukkig lot ontfangen.

ERNEEREN zoude kunnen ſchynen van 't Griekſche *ἀρνύσθαι*, *arnuſthai*, winnen, verdienen, door vlyt verkrygen. Maar ik breng het tot het aaloude *ernen*, voor inoogſten, de veldvruchten inzamelen. Hier van is *geneeren*, *neering*, en *neerſtig*, waar voor de ouden *neernſtig* zeiden; en miſſchien ook *ernſt*.

ERTE, verkort van *erwete*, is van 't Latynſche *ervum*.

ERVAREN is erwaren, gewaar worden, ondervinden, van 't aaloude *wara*. Willeramus. *Ne duont thes niet wara*, neemt dat niet waar. *W* en *v* worden dikwyls verwiffelt. Ziet in *Waren*.

ERVEN zouden kunnen ſtammen van 't Latynſche *arvum*, een akker, dewyl die van ouders op kinderen by erfenis plengen over te gaan. Ziet 1 *Kon.* 21: 3. Anders mogt het wel verbaſtert zyn van *hereditare*. *Erve* word wel ruimer gebruikt. Zo zegt men, *huis en erve*, en op *ymands erve bouwen*. Dus leeft men

men al by aalouden: *Dolige bis wern and bis yrfes*, Hy verbeure zyne wapenen en erven, dat is, zyne bezittingen, zyn goed. *Ervan* is dan in 't gemeen tot eigendom verkrygen. *Ervan* was by de ouden ook *duren*. *De bere bevet gewrocht dat synre beyliger Bruyt naam eweliken erven ende duren soude*. Wy zeggen dus ook, *eeuwig en erfelyk*.

EST, of *ast*, gebruikt by de brouwers om het mout te droogen, kan zyn van 't Griekische *ἀζειν*, *azein*, droogen; *ἔστιν*, *estia*, was by hen een haard. Hier na zweemt ook der Latynen *estus*, hitte, *ustrina*, brandplaats, en *assare*, braaden. Ik twyfel niet of 't grondwoortelwoord is het Hebreuwsche *עֶשֶׂב*, *oesb*, vuur.

ESTERIK, een vloersteen, heeft den zelve oorsprong als zo even van *est* gezegt is; of 't is afgeleid van 't Griekische *αἰθεῖν*, *aithein*, branden, dewyl die in een brandenden oven gebakken worden. *Rik* is meer een uitgang, b. v. *botterik*; en zo noemden de ouden een egge, of herk, *bederik*, of *berik*.

ETMAAL bestaat genoegzaam uit dezelve letteren met het Hebreuwsche *עֶתְמָל*, *etmool*, gisteren, voorheenen. *Psalms* 90: 4. Doch by ons is de betekening verandert, dewyl wy het nemen voor eenen natuurlyken dag van 24 uren, 't zy dat die voorleden, tegenwoordig, of toekomstige is. Maar waarom zulk een ronde dag, dat is, dag en nacht? Is dat *eetmaal*, gelyk *etgroen* zegt eetgroen, om dat men in dien tyd maar eens een maal moet eeten? Een hongerige buik zoude tot zulk een afleiding geen ooren hebben. Zoude het wel zyn om dat men dien tyd met eenmaal te eeten, zonder gebrek te lyden kan overbrengen? Doch liever breng ik het tot den zelve oorsprong als *etlijk*, zommig, eenig, zo dat een etmaal zoude zyn een van die dagrekeningen, welke bestaan uit 24 uren, volgens *Gen.* 1: 5. Dus leeft men, *ettelijke dagen*, *Hand.* 16: 12.

EUVEL (Ziet in *Duivel*) kan afgeleid worden van het Griekische *ὄλος*, *oloos*, ook *ὄλος*, *oulos*, quaad, schadelyk, verderfelyk. Maar ook dat, zo wel als ons *evel*, of *euvel*, stamt buiten twyfel van 't Hebreuwsche *אֵל*, *avel*, boosheid, ongerechtigheid.

M

EVEN,

90 EVE. EXE. EXT. EZE. FAA. FAB. FAK. FAL. FAT. FEE.

EVEN, juist, net, zoude kunnen stammen van 't Hebræuwfche עָבָן, *eben*, een weegsteen, of riechfnoer. Vergelykt *Jes.* 34: 11.

EXEMPEL is van *exemplum*, E. een voorbeeld.

EXTER is een bekende vogel, maar wat zegt die naam? Is hy verkort van *ekelster*, om dat een soort van eksters ekelen eeten of heeft men daar door 't geluid eenigzints uitgedrukt?

EZEL heeft zyn aaloude afkomst van 't Hebræuwfche woord עֶזֶל, *azool*, luy, vermits die graauwe langoor voor den graauwsten niet vermaart is. Dus zegt men, *een luye ezel*. Ik moet echter mynen Lezer mededeelen, 't geen ik vond by eenen ouden vertaaler en uitlegger van Boethius: *Azinus es na dlatyn zo veel als zonder zin gezegt*. Wel uitgevonden van den monik. Hy fchynt een klokje van het Griekfche *αίονος*, *sunosis*, verftand, te hebben hooren luiden. Buiten twyfel is *zin* daar van afgekort.

F.

FAAL, *feil*, *falen*, *feilen*, komt van *vallen*, 't geen de Hoogduitschen noch zeggen *fallen*, en *fał*.

FAAM is van *fama*, L., maare; gerucht, by de Grieken Φήμη, *phæma*, van Φημί, *phæmi*, ik zegge.

FABEL is van *fabula*, L. uit *fari*, zeggen, vertellen. 't Is dan een vertelling, een beuzelpraatje.

FAKKEL is van *facula*, *fan*, uit het Griekfche φαῖον, *phaion*, lichten. De Latynea hebben daar een *c* tuffchengevoegt, gelyk wy een dubbele *k*.

FALIE is verftikt van 't Latynfche *volum*, een dekzel. Van *vel* is *fal*, door verwiffeling van *v* in *f*, en de ftact is verwiffelt na de Duitfche mode.

FALIEKANT is *feilkant*, als de kant feilt, en de kant niet recht in den haak is: 't geen dan by gelykenis tot andere dingen word overgebracht.

FATZOEN is van 't Latynfche *factio*, making, maakzel, doch dit word ook overgebracht tot andere doenwyzen, en tot de zoden.

FEEST is van 't Latynfche *festum*, en dat van het Griekfche ἑστῆν, *hestân*, eeten, om dat de feesten dus geviert wierden. Ziet *Exod.* 32: 5, 6. *Feest* wierd genomen voor blydschap, om dat

dat scoften vreugdetyden zyn. *Die heiligen hebben van ons scofte in den hemel.*

FEEEX. Ziet *Vyand.*

FEL kan zyn van het Latynsche *fel*, gal, om dat de opziende gal tel, dat is, wroed en grimmig maakt.

FIELT, *fiel*, komt van vuilte, vuil, waar voor de Hoogduitschen zeggen *faul*. *Fiel* is dan het zelve met vuilik. Van *faul*, vuil, noemen de Hoogduitschen eenen vadzigen luyard, *faulenzetzer*, om dat zodanigen vuil, slordig en ongehavent plegen te zyn. Hier mede komt overeen een *onverlaat*, dat verbaftert is van 't Hoogduitsche *unflat*, vuiligheid, drek. Zo dat een *onverlaat*, vuilik, en *fiel*, maar een paar schoenen behoeven. Ten minsten, de pot en verwyte den ketel niet dat die zwart is. Het zyn vogels van eener veeren.

FIEMELN is wol of vlas kaarden, en mede de noppen afpluizen, dat futzelwerk is. Een *fiemelaar* is dan een futzelaar, die zich met geringe bezigheid onledig houdt, en *fiemelery* futzelwerk.

FIER is van 't Latynsche *ferox*, hoogmoedig, trots.

FIKFAKKERY zegt men om een beuzelachtig of nietig bedryf uit te drukken. *Fikken* was in de oude taal tikken, takken, zachtjens aanraken. *Fakken* was aangrypen, en het zelve met aanpakken. *Fikfakken* is dan iets 't geen men doet als niet doende; en een *fikfakker*, die de hand ergens wel aanslaat, maar niets uitvoert. Dus zegt men, den pels wasschen, en niet nat maken. De ouden hadden vermaak in dus woorden t'zamen te koppelen, die het zelve betekenden, of aan malkanderen vermaagschapt waren, met verandering der klinkletter, 't zy uit hun aard, of door vervorming, b. v. tiktakken, viczevazen, wiegewagen, enz., en dus ook *fikfakkery*.

FISTEL, een loopgat, is van *fistula*. L.

FIX is van 't Latynsche *fixum*, vast. Zo zegt men, hy heeft dat *fix*, vast, op zyn duimtie.

FLAAUW schynt af te stammen van 't Latynsche *flaccidus*, slap. Dit is ook verbaftert in *flats*.

FLAPPEN is het zelve met klappen, slaan, en dus by de

Engelschen bekend. Wy zeggen, *toeslappen*, een *slap* geven, een *slapkan*, enz. C of k word wel meer verwisselt in f. Dus hebben de Latynen hun *flere*, weenen van der Grieken *κλαίειν*, *klaiein*.

FLATEREN, snappen, is van 't Grieksche *φλευαῖν* *pblua-*
rein, beuzelklap snateren.

FLENS. Ziet *Struif*.

FLETS is een treffing, of slag. Ziet *Flits*.

FLIKKEFLOOJEN ist' zamengesteld van *flikken* en *flooijen*. *Flikken* is opronken, opschikken. Dus is een *schoefliker* een opronker van oude schoenen, en *opgeflikt* is opgesmukt. *Flooijen* is in de oude taal het zelve met *fleewwen*, waar voor wy *vleyen* zeggen. *Flikflooijen* is dan door vleyen opschikken. Het zelve noemt men *pluimstryken*, door een gelykenis van tamme vogelen, die geerne met de hand over de pluimengestrekten zyn, en daar na luiften.

FLIKKEN, voor naayen, schynt te zyn van 't Grieksche *πλέκειν*, *plekein*, inlassen, aannaayen, lappen, ook t' zamen hechten.

FLITS zal zyn van 't Grieksche *πληγή*, *plage*, een treffing, of wonde, die men met een flits of pyl maakt. De Latynen hebben daar van hun *figere*, en *flitus*. P word f. Hier van is ook *stetzen*, en *flets*. Of liever, dewyl *flitsen* in de oude taal was wegvliegen, zo wierd een pyl van de snelle vlucht te recht een *flits* genaamt.

FLODDEREN kan zyn van *flodderen*. Ziet in *Vledermuis*. Of liever, 't is *vloederen*, van *vlood*.

FLUIM is verkort van *pblegma*. G. en L.

FLUIT zweemt wel na het Latynsche *fibula*, maar komt nader by *flatus*, geblaas. Fluit is dan *blaastuig*. *Fluiten* is van *flare*.

FNUIKEN zoude kunnen gesprooten zyn van 't Hebreuwsche *פּינָה*, *phinnah*, wegdoen.

FONTEIN is van *fons* L. uit *funderere*, gieten, dewyl een bron water uitgiet.

FOPPEN is ymand voor den gek houden, hem bespotten en.

en bedriegen, van *fop*, 't geen by de Engelschen noch een quidam, een nar, of bootzenmaker is. Of dit woord kan spruiten uit de verzonnen boeventaal der zo genaamde Heidens, waar in *Voppen*, of *foppen*, beduid liegen, waar van die bedriegende landloopers hun ambacht maken. *Gefopt* is dan door leugens bedrogen. Zo is *schacheren* van de Joden geleert.

FORS is van *fortis*, L. sterk, dapper, of liever *ferox*.

FRAAI zoude kunnen afstammen van 't Hebreeuwische *פראח*, *pharach*, uitbotten, bloeyen. Hier van is *פראח*, *pherach*, een bloem, hoedanige fraai zyn, dat dan ook tot andere dingen word overgebracht.

FRANGIE kan zyn van 't Latynsche *frangere*, breken, om dat frangien gebroken of gekerfde zoomen zyn. Of anders van 't Latynsche *fimbria*, een boord, of zoom.

FREUZELLEN is *feuzelen*, vezelen oprapen, werk doen dat zonder nuttigheid is. Hier van zeggen de Zeeuwen, een *freuzelaar*. Wel meer word *r* tusschen in gevoegt.

FRIS gelykt wat naar het Grieksche *σφριγάν*, *sphrigán*, wel te pas, en in volle levensbloei en kracht zyn. Doch ik houde *fris* voor het zelve met *vers*, door verwisseling en verplaatsing van letteren die regelmatig is, uit *viridis*, groen, jeugdig.

FRUIT is van 't Latynsche *fructus*, vrucht, 't geendan byzonder op snoepvruchten word toegeëigent. Anders noemt men die *oost*.

FRYTEN, roosten, is van 't Grieksche *φρυγάν*, *phrygán*, waar van de Latynen hun *frigere*, en *frixum*, *fritum*, gevormt hebben.

FUIK stamt mogelyk van 't Latynsche *fucus* bedrog: want daar toe dienen fuiken. *Fuik* zweemt ook wel wat naar *Vank*.

FUTZELEN schynt een *diminutivum* te zyn van *vatten*, dewyl een *futzelaar* het werk weinig aanvat. Dus is dan *futzelen* vatzelen, gelyk snuffelen, snuiffelen, van snuiven. Dikwyls worden *v* en *f*, als ook de klinkletteren, verwisselt. De Hoogduitschen zeggen noch *fassen* voor vatten. 't Is ook niet onge woon, dat zulke woorden een tusschengelachte *s* of *z* krygen,

gen, b. v. in verhandzelen, verquanzelen, enz.
 7 FY. Ziet *Vyand*.

G.

GAAN was by de aalouden *geben*, en *geën*. Dit kan komen van 't Griekſche γῆ, *gæ*, aarde, land, om dat men op de aarde gaat. Maar beter word dit afgeleid van 't Griekſche κίειν, *kiein*, gaan. *K* en *g* zyn gewoone wiffelletteren. Ja dit kan zeer wel afftammen van 't Hebreuwſche גָּחַ, *gaach*, uitkomen, te voorſchyn komen; uitgaan. Zo konnen onze boeren hun *goë* voor gaan verdedigen. *Laet us goë*. *Gaan over de wereld*, was by de ouden, door de wereld wandelen, of reizen. *Als bi over de werelt ghinc*. Zo zeggen wy, *door de wereld komen*. Hunne ſpreekwyze was ook, *achter de wereld loopen*, *achterlant reysen*, en *achter de zee deſer wereld varen*. Op die wyze zeggen wy, *achter 't land loopen*. *Begaan* was ook bedryven. Hier van was een uitdrukking der ouden: *Du en ſulſte met dyns naeſten wyf niets gaens hebben*. Wy zeggen nu daar voor, met haar niet te doen hebben. Doch men zegt dus ook noch, *wat is 'er gaans?* voor gaande, wat word 'er bedreven. *Gaens* is gelyk zwygens. *Hi began ſwighes verbeiden*. *Swighes* is zwygende, zwygens. De ouden zeiden ook *zwigends*, en dus wy, *ſtilzwygens*.

GAAPSTOK noemt men ymand, die als een ſtok blyft ſtaan gaapen, en met een open mond ergens op kykt. Of 't geeft te kennen die gaapt op een ſtok, naamelyk een zot, die op zyn narrenkolf, of marot, ſtarooft.

GAAR. Ziet in *Gerwen*.

GABBEREN ſchynt wel te gelyken na den ſteert van 't Hebreuwſche גָּבַב, *lognabb*, beſpotten. Van *gnab*, *gab* zoude *gabberen* konnen gevormt zyn.

GADE is wederpaar, volkomener, *wedergade*, *echtgade*. Mogelyk is *gade* van 't Latynſche *gaudere*: want *ſimile gaudet ſimili*, gelyk verheugt zich in gelyk. 't Is van ymands *gadinge*, daar hy zich in vermaakt en verblyd. *Gay*, of *gacy* was in de oude taal vrolyk en vlug. Dit quam buiten twyfel van *gaudium*, uit der

der Grieken γαῖον, *gethain*, verheugt of blyde zyn. Maar *gay* was ook fraai, eierlyk. Misschien van 't Grieksche γαῖος, *chaïos*, of van γαίον, *gaïon*, zich verheffen, hovaardig zyn, gelyk schoone dikwyls plegen; 't en ware men dit bragt tot γαῖός, *agathos*, goed, alwaar *gath* in 't midden is.

GADEN is welgevallen, behagen. Dus zegt men, *dat gade my niet*, en daar van is *gadinge*, en *echtgade*. *Begaden* was in de oude taal aangenaam opzien, behaaglyk oppronken. Maar zy zeiden ook, *telyk begaden*.

GADER komt van vergaderen, zamen en 't een by 't ander voegen. 't Is dan zo veel als vergadert, te zamen. *Hebdi dit gaders oude samenliken wel verstaen*. Daar van is *altegader*, en *mitsgaders*, waar voor de ouden ook zeiden *mod gaders*. Van *gader* is door verkorting *gaar*, of *gatr*. Dus zegt men *te gatr*, *allegaer* enz. Maar *gaar* is ook gaafchlyk, geheel, voor zeer, b. v. *gaar schoon*, *gaar wys*: in welken zin de Hoogduitschen dit woord noch gebruiken. Dit is van 't Grieksche ἀγαθόν, *agethrein*, verzamelen. Ja, *gaderen* kan oorspronglyk zyn van 't Hebreuwfche גָּדַר, *gadar*, omtuinen, t' zamen besluiten.

GADOOD was by de ouden een snelle of haastige dood. *Hf sterf van der gae door*. Dit kan een verkorting zyn van *gawwo dood*.

GAFFEL, *gavel*, by de Hoogduitschen *gabel*, is van 't Larynfche *gabalus*, een mik, of tweetaklig hout, waar in misdadigen opgehangen wierden. Het zelve was *furca*, waar van ons woord *vork* is. Dus behoeven een vork en *gavel* maar eenen steel; doch die betekenen nu by ons geen galg of mik, maar een tweed of meertandig tuig.

GAL is van 't Grieksche γαλήνη, *cholé*. *Ch* word *g*. als in *regó van ἀρχή*, *archoo*. Anders *gal* is van *gail*, om haare verwe. Dus noemt men *galzucht* *geelzucht*. Doch men mogt ook by omkeering *goet* van *gal* afleiden.

GALERYE is voor *wallerye*, van 't aaloude *wallen*, wandelen. Van wandelen is *wandelarye*, van gaan *gaanderye*, dat alles op een uitkomt. Wy brengen *galery* lieft tot *wallery*, om dat de Franschen *w* in *g* plegen te verwisselen, b. v. *waren inguarder*.

GALG.

GALG is van *gabalus*. Ziet in *Gaffel*.

GALM was by de ouden ook *helm*. Dit komt van *bellen*, klinken, een helder geluid geven. *H* en *g* zyn wisselletteren.

GALOPPEREN kan men brengen tot het Grieksche *καλπαζειν*, *kalpazein*, dat het zelve beduid. Anders mogt men denken, dat het zeggen wilde *gaar loopen*, voor zeer loopen.

GANS, een bekende vogel, was met dien naam al geheten by de aaloude Duitschen. De ouden zeiden ook *goes*, en de Grieken *χην*, en *χηνος*, *chan*, en *chanos*. Nu *ch* en *g* hadden by na een geluid. Zo was dan by na het zelve woord gemeen aan beide die volkeren.

GAPEN komt van 't aaloude *geupinan*, openen, met het voorhechtzel *ge*: want een *gaper* opent den mond.

GARBELEEREN is van 't oude *gaerbel*, bolster zonder pit of kern, als in zaad, speceryen, enz. *Gaerbeleeren* is dan het quade uit het goede lezen. Het wortelwoord is 't aaloude *garewa*. Willeramus: *Samo garewa von binwerphan*, als uitraapzel heen werpen. Ziet in *Gerwen*.

GARDE noemt men een tralie, en ook een rys, zo't schynt om dat die beiden gebruikt worden tot affchutten en bewaren. Ziet in *Waren*. By Willeramus is *eyn cleyna riuchgerda*, een kleine reukgarde, reukroede, als een tak van opgaanden reukrook. 't Schynt ook wat te zweemen na 't Hebreeuwisch *חֹבֵר*, *choter*, een roede, of stok. Maar *gaarde*, of *garde*, voor hof, is van 't Latynsche *Hortus*. *G* een *b* zyn wisselletteren.

GARDENIER, *garnisoen*, *gardiaan*, *garde*, komt van *waren*, bewaren, gesproken van 't aaloude *wara*. Willeramus: *Ich duon minon wingardon wara*. Ik doe waar, dat is, ik neme waar, ik beware, mynen wyngaard. De *w* is verandert in *g*, als in meer woorden. De Franschen maken daarvan *gu*. Dus zeiden de aalouden *waerison*, van 't welke de Franschen gevormt hebben hun *guarnison*, gelyk van *wara*, *garde*. Zy hebben dan deze woorden van onze voorvaderen ontleent, en wy die weder geborgt van hen, zo als zy die naar den zwier der Fransche mode verkleed, en op hunnen leeft verffikt hadden. 't Kan in bedenking komen of *gaard*, voor een besloten hof, of dier-

diergelyke plaats , niet stamt van 't Hebreeuwſche גַּדָּר , *gadar*, bemuuren, omheinen, betuinen. Hier mede komt over een , dat een *diergaard* het zelve is met een *waarande*, een befloten en afgeheiningde plaats, waar in men wilde dieren op-houd en bewaart.

GAREN is de naam van een net. Zoude dat zyn om dat het van *garen* gebreid is. Liever breng ik het tot *gabren*, vergaderen, om dat daar in de gevangen viſſchen, of andere dieren vergadert worden. Vergelykt *Habak.* 1: 15. Dus zegt men een *wargaren*, en *werrenet*. Ziet in *Net*.

GAST is eigentlyk een diſchgenoot. Dit kan zyn van 't Griekſche γαστήριον, *gaſtrizein*; den buik vullen; of van ἐστίν, *beſtān*, eeten, met voorſtelling van een g, gelyk zelf geſchied in gegeten; of van aazen. Ziet in *Aas*. *Gaſt* betekent ook vreemdeling, *Heb.* 11: 13. Men noodigt vreemden, die van buiten komen, *te gaſt*, of tot *gaſten*. Hier van word *gaſt* geſtelt voor vreemdeling. Vergelykt *Matth.* 25. Men zegt, *vreemde gaſten*. *Gaſten* zyn ook wel gezellen. Dus zegt men *ambachts-gaſten*, *ſchildergaſten*, gelyk *bootsgezellen*, zo 't ſchynt van t' zamē te eeten. Maar dit woord word noch ruimer uitgebreid tot eenen nadeeligen zin: want men wil ymand niet zeer pryzen, als men zegt, 't *Is een gaſt!* Vergelykt *Jer.* 48: 12.

GAT is een opening. *Gate* beduid by de Engeliſchen een deur, of poort. Wy zeggen, het *gat van de deur*. De ouden, en noch de Hoogduiſchen, noemen een ſtraat *gas*. Men leeft al by Willeramus, *gazzan ande frazzan*; gaten ende ſtraaten. *Gat* beduid by ons ook het inkomen, of den ingang van een haven. Zo zegt men, *het ſchip is al in 't gat*, of *binnen gaats*, en de *gaten*. Men kan *gat* afleiden van *gaan*, doorgaan; maar het gebruik heeft *gat* op allerlei openingen toegepaſt.

GAUW is van *gaaf*, gezond en fris, hoedanige gezwind en rap plegen te zyn. *Gaaf* word ook overgebracht tot andere dingen, die geheel en ongeſchonden zyn; en *gauw* word van 't lichaam ontleent, en ook aan 't vernuft toegeëigent. Dit gelykt in naam en zaak zeer wel na 't Hebreeuwſche גַּבָּב , *gabab*, genezen.

GEBAAREN word qualyk gezegt en gefchreven gebaar- den, of gebeerden. De aaloude Engelsaxen zeiden *geber*, van *beran*, dragen, 't is dan ymands gedrag, zo als hy zich aanstelt. Willeramus: *Alle gebare mines sponsi*, alle de gedragingen myns Bruidegoms. Dus hebben de Latynen *gestus* van *gerere*.

GEBEUREN is van *beuren*, zich verheffen, opkomen. Willeramus: *Nu vernimmet wanan sich thaz leyd geburede*, nu verneemt, van waar zich dat leed gebeurde, dat is, verhief, opquam.

GEBREKEN was by de aalouden *bristen*. Willeramus: *Thir ne gebristent*, daar gebreken, of ontbreken, niet. Otfried, by Junius: *Tbes brotes in ni bristet*. Des broods ontbreekt hen niet. *Braft in tbes wines*, hen ontbrak des wyns. *Tbes wines ist in breste*, des wyns is hen gebrek. Ik kan daarom dit woord niet wel van *breken* afleiden. 't Zal stammen van 't aaloude *brutan*, of *bruzzan*, dat ook ontbreken beduidde. Otfried: *Ni brutti thib muates*, u ontbreke geen moed. Zo is *gebreken* in de taal der ouden bezwyken. *Du sulste baren gheest nemen, ende si sullen gebreken*. Dit komt in zin overeen met het Latynsche *deficere*.

GEBRUIKEN, 't zamengesteld uit *ge* en *bruiken*, acht ik te zyn van 't Latynsche *frui*, genieten. *F* gaat in *b* over, als *γερειν*, *graphein*, in *scribere*, schryven, en daaraan word een Duitsche uitgang gehecht, als in *breken* van *frangere*. 't Is zeker dat *gebruiken* by de ouden ook genieten was. *Bequem der stilder gebrückinge Gods*. Wy volgen dat noch wel na; en gebruik en genieting is dikwyls het zelve.

GEDAAN is van *doen*. (Ziet *Doen*) maar word ook op vorming, gestalte, en hoedanigheid toegepast. De ouden zeiden *dus gedaan*, *so ghedaen*, voor *dusdanig*, *zodanig*, *hoeghedaenre* wys, hoedaniger wyze, daar *in* onder verstaan word. Dus zeiden zy *zulcgedaen*, *sulcdaen*, *hoeghedaen*, *welc ofte hoeghedaen*, *alsoe ghedaen volc*, *dustaen*. Van dat woord *gedaan* zeggen wy noch *welgedaan*, en *ongedaan*. B. v. *die man ziet 'er welgedaan, of ongedaan, uit*. Dus zien wy wat de oorsprong en de betekenis.

Als is van 't woord *gedaante*. *Zodanig* is dan zo gedaanic, of zo gedaantic, van die gedaante.

GEDACHTE is by Willeramus *gethanka*. Dus zeggen de Hoogduitschen noch *gethanken*, dat nader by *denken* blyft. By de ouden was *gedachtenis*, geheugen. *Sinte Servaes saliger gedachte*. Die spreekwyze is by ons noch in gebruik. In 't geheugen gedenkt men.

GEDICHT, of *dicht*, komt van gedachte, en dat van denken, gelyk gedichtzel, *Gen. 6: 5.*, om dat tot dichten een inspanning van gedachten vereischt word. Dus ook *verdichten*, en *verdichtzel*, is verzinnen, doordenken, of gedachten, verzielen.

GEDOEN, van het oude *ghedoen*, voor doen, is de oorsprong van ons *gedoe*, en *gedoente*. *Gidue* waren by de aalouden doeningen, daaden. Dus noemden zy ook deugden *duegethen*, 't welk eigentlyk van dat woord *doen* sproot: want *doch* was doe, en hier van *doechden* 't geen men doen moet.

GEDROGT is dragt, vrucht: maar daar onder word dan *wan* verstaan. 't Is wangedrogt, wanschepzel, schrikdier, ondier.

GEDRUIS schynt te zyn van het Grieksche *θρόος*, *throös*, een verwert geroep, uit *θρόειν*, *throein*, spreken, schreeuwen. Zo verwekken veelen, die spreken en roepen, eengedruis. *Hand. 19: 29.* Anders *gedruisch*, en *geruisch* kan versmolten zyn uit het Latynsche *strepitus*, met een voorgehecht *ge*.

GEEL kan afgeleid worden van 't Latynsche *gilvus*, gelyk *kaal* van *calvus*. Dit drukten de ouden nader uit door *geluwe*, en *kaluwe*. Anders kan *geel* zyn of van *luteus*, met *ge*; of van *gal*. Ziet *Gal*. Daar van is *geelzucht*, gelyk waterzucht enz. Dit *zucht* komt van *ziekte*. Men zegt, *ziek en zuchtig*.

GEEN is van *een*, met een voorgestelde *g*. De aalouden schreven *ne* voor *nicht*, niet, en dus *nehein*, *nechein*, voor *nicht ein*, niet een. Maar *b* en *ch* gingen over in *g*. Zo wierd daar uit *negeen*, en *ne* afgeworpen zynde, hebben wy ons *geen*. De Hoogduitschen zeggen voor *g*, *k*, *kein*.

GEENSINTS wierd van de ouden recht geschreven *geensins*

fins. Dit wil zeggen, in geenen zin. Dus *zo menigzins*, *anders fins*, ook *gbene fins*. Ja zy drukten ook in wel uit. *Die verdoemt syn, in geen fins en soude men daer voor bidden. Si en woudeut haer in geenfins seggen*. Men schryve dan niet *geenzints*, maar *geenzins*.

GEESSEL schynt verbaftert te zyn van 't Latynsche *flagellum*, een geesfelriem, met geen kleine letterwisseling. Hier door is ook *geesselen* en *gispfen* het zelve woord van *flagellare*.

GEEST was in de taal der aalouden *gast*, *geist*, en *gost*. De Hoogduitschen zeggen noch *geist*, de Engelschen *gost*, en wy *geest*. Ik weet dit niet gevoegelyker af te leiden dan van 't Grieksche *ἀγαστός*, *agastos*, verwonderlyk, en verbaazende, met afwerping der *a*, als dikwyls geschied. Zekerlyk de natuur van een *geest* is verwonderlyk in zyn wezen en werkingen. Hier toe vinden zelf de allergeleerdsten stoffe, en moeten in veel hunne onwetenheid belyden. Maar *geesten* zyn ook verbaazende, ontzettende, verschrikkende, door spookende verschyningen, die men daar aan toefchryft. Ziet *Matth. 14: 26*. Anders mag men denken dat *geest* komt van 't Latynsche *genius*.

GEHEEL, *heel*, is van 't Grieksch *ἅλῃ*, *holos*, gantsch.

GEHENGEN is toelaten. *Hi hevet sinen wille geconsenteert, ende heeft hen gebent na sinen wil te reisen. Ic bidde u als dat ge niet en hent*. Hier is *ge* afgeworpen.

GEHEVELT brood zeiden de ouden *geheffelt*. *Hevel*, zuurdeegsem, was *hefzel*, *gehefzel*, om dat die het brood heft, en doet ryzen. Hier van word ook *gist* genoemd *heffe*, dewyl zy zich verheft, en ook het kneedzel bol maakt. *Ongehevelt* brood noemden zy *derven brood*, of *derf brood*, om dat het zuurdeeg derfde, ontbeerde.

GEHUGTE is van hoogte, met het voorledeken *ge*, als in *gebergte*. 't Is een vergadering van huizen, gebouwt op eene verheven plaats, gelyk men gewoon was, byzonder tegenden watervloed.

GEIL zal stammen van 't Grieksche *γαλιάν*, *galian*, ontuchtig zyn. Of zoude *geil* niet zyn afgeknipt van 't Hebreeuwische *לָוַי*,

schab-

schagal, zo dat *gal* tot *geil* is geworden? Men noemt ook eenig vet wel *geil*, *geelſch*, en *gaelſch*; doch dat zal zyn *galfſch*.

GEIT is van 't Hebreeuwſche גֵּיט, *gedi*, een bok, of geit. Anders kan men dat brengen tot גֵּי, *gnees*, een geit. De Grieken vormden daar van αἶξ, *aix*.

GEK zal ſtammen van 't Chakdeeuwſche גֵּחַח, *gechach*, lachen, belachen, beſpotten, om dat gekken plegen te lachen, *Pred.* 7: 6. en zich belachelyk aanſtellen. Van *gek* is *begekken*; 't geen dan zegt belachen, beſpotten *Job* 30: 1. Hier toe kan men *gichelen*, voor gekkelyk lachen, brengen, als ook het Latynſche *cachinnari*.

GELAG komt niet van *lachen*; hoewel dat daar in ook wel geſchied, *Prediker* 10: 19. maar van *leggen*, om dat elk het zyne daar toe bylegt. Dus zegt men, *iets in 't gelag geven*, en *vry gelag hebben*.

GELATEN was zich aanſtellen, eenig gelaat vertoonen, 't zy oprecht, of geveinf. *Si ne wiſten hem hoe gelaten*, zy en wiſten niet hoe zy hen gelaaten zouden. *Si ne wiſten in wat gelaten weſen*, ſo blide waren ſi van dezen. Zy en wiſten niet in wat gelaat zy zouden wezen. Van dit *gelaten* komt dan *zich gelaaten* of *ongelaaten aanſtellen*, *uitgelaaten*, *gelaat*; en daar toe zoude men ook een *onverlaat* kunnen brengen. Wy hebben noch die zelve ſpreekwyze, *hy geliet zich* zo. Maar in eenen anderen zin is *gelaten*, en *laten*, verlaten. *Noch en hebben di die goedertieren Goden niet gelaten*. Hier van zeggen wy een *gelaten menſch*, een zelf verloochende, die zich zelve als gelaten, of verlaten heeft, en *gelatenheid des gemoeds*, een zelf verloochende ſtille bedaartheid.

GELD zoude kunnen zyn van *gold*, *goud*; om dat het daar van geſlagen word. Doch liever breng ik geld tot *gelden*, waardig zyn: *Dit mag zo veel gelden*, is, het is zo veel waardig, het kan voor zulk een prys gekocht of verkocht worden. Dus geld het geld. *Gevens gelds* is 't geen men kan uitgeven, gangbaar, *Gen.* 23: 16. *Gelden* is ook in achtung zyn, vermogen: Men zegt zo, *dat geld niet*: Maar geld vermag in de wereld ſchier alles. By de ouden was *gelden* betalen. *Gbelde dyn ſcout,*

betaal uw schuld. *Om dat men daer Gods love of gelden sal*, om dat men daar Gods lof van zal betalen. *Hierom so gelden wy Gode lof*. *Begouden* was betaalt. Wy hebben daar van noch *vergel-den*, en *onigelden*. Dit komt buiten twyfel van *geld*, om dat men daar mede schuld betaalt. Dus kan van dit woord ook afstammen een *gulden*, om dat, als even gehoord is, *begouden* be-taalt betekende, waar toe de gulden een zeer gewoone en ge-makkelyke munt was, gelyk men noch veel rekt met guldens. Ziet *Gulden*.

GELEERT kan verkort zyn uit *geletert*, van 't Latynsche *literatus*.

GELENDE was in de spraak der ouden een buurman, by-wooner, wiens land aan het onze paalt. Zo zegt men by ons, de *gelanden*, of *ingelanden*. *Belenden* is belanden.

GELID is *lid*, met voorstelling van *ge*. In 't *gelid*, of *lid zetten*, is op zyn rechte plaats schikken, gelyk de leden in 't lichaam geordent zyn. Op die wyze zegt men, in 't *gelid gaan*, en *met ryen en gelederen*.

GELIEVEN is behagen, *mislieven* mishagen. *Den quaden gelieven es mislieven*. *Angelieven* was behaaglyk zyn, *gelieflic* lief-lyk. Zo zeggen wy, *iets doen om ymand te gelieven*, *wat gelieft*, of *belieft u?* 't Is, wat behaagt u? Wat is u wel gevallig, of lief? *Lieven* is van 't Grieksche *φιλεῖν*, *philein*, beminnen.

GELUK stamt van 't oude woord *gelingen*, naar wensch uit-vallen. Zo is 't noch gebruikt by de Hoogduitschen, en daar van spruit mede *erlangen*. Anders kan *geluk* gebragt worden tot het Grieksche *λαχμός*, *lachmos*, lot. Dus zegt men, *een goed lot verkrygen*. Dit komt van *λαγχάνειν*, *lagchanein*, loten, 't geen zeer na met *gelingen*, *gelukken*, en *erlangen* overeen-stemt. Men kan ook denken op het Grieksche *λευκός*, *leukos*, wit, dewyl wit een teken van blydschap, maar zwart van droef-heid is.

GELYK zoude kunnen stammen van het Hebreuwfche *גֵּיל*, *giel*, een gelykenis.

GELYKEN is van 't aaloude *gelicon*, behagen. *Us eallum gelicod*, was in 't aaloude Engelfaxifch, ons allen gelykt, dat is, be-

behaagt. *Da de me locodon, and da de me na locodon*, schreef Koning Alvreed, de dingen die my behaagden, en de dingen die my niet behaagden. Wy zeggen dus noch, *dat gelykt*, of *lykent my* niet, voor dat behaagt my niet, of 't komt met myn zin of staat niet overeen.

GEMAAL kan tot verscheide oorsprongen gebragt worden. *Maal* was ouds tyds spraak, buiten twyfel van 't Grieksche *μαλειν*, *homilein*, t' zamen spreken, uit het Hebreeuwſche *מִלֵּל*, *milleel*, spreken; *מִלָּב*, *millab*, was spraak. Hier van was *maal* 't gericht, waar in de uitspraak der vonniſſen geſchiedde, en ook het vonnis zelf. *Maeldag* was gerichtsdag. By de aaloude Saxen was *borgermael* borgergericht. *Zo boermaal*. Zoude van dit *maal* niet komen *gemaal*, en *gemaalin*, echtgenoot? *Gemabela* was by de aalouden Bruid. Willeramus: *An finemo mabeldaga tho ber bimo ſelvemo mahelde mit themo wiwbemo ſines bluothes*. Aan zynen huwelyksdag, doe hy zich zelve ondertrouwde met de bruidsgave van zyn bloed. De reden van die benaaming zoude dan zyn, om dat echtgenooten vriendelyk en gemeetzaam met malkanderen ſpreken, en dus ſpraakgenooten zyn. De ouden noemden huwelyken *maelen*, en *mellen*. En noch is by de Hoogduiſchen *vermählen* verloven, *vermäblt* verlooft, en *mäblſchatz* huwelyksgave. Mogelyk komt van dat *maelen*, *malen*. Het vryen pleegt doch niet zonder veel malen en mallicheid toe te gaan; en zulke gemaalen zyn dik wyls mal genoeg met malkanderen. Vergelykt *Mich. 7: 5*. Doch *gemaal*, en *gemaalin*, kan ook betekenen *ſpysgenoot*. Ziet in *Maaltyd*. *Gemaal* is dan broodgenoot, tafelgenoot, als bedgenoot. Maar vermits *maal*, als boven gezegt is, in de oude taal ook betekende het gerichte, zo komt in bedenking, of *gemaal* niet ziet op het huwelykverbond, zo dat *gemaal*, en *gemaalin*, het zelve is met *Echtgenoot*. *Echt* komt van het oude *ee* wet, gelyk men dus zegt een echte vrouw, een wettig kind. Vergelykt *Mal. 2: 14*.

GEMAK is een vertrek, of kamer, 't zy dat dit zeggen wil een *gemaak*, als een gebouw, of getimmer; of liever om dat men daar in gemak vind; maar by uitnemendheid draagt de zo

ge-

genaamde beste kamer met recht den naam van het gemak: gelyk die achterlaftig zyn, ondervinden.

GEMEEN is tot ons afgevloeit van 't Griekfche κοινός, κοινός, mogelyk door de Latynfche goot *communis*, gemeen. G word verwiffelt met k en c.

GEMELYK is van 't Latynfche *gemere*, zuchten.

GEMET, gelyk men zegt, een gemet lands, is een meening, of gemeeten ftuk van zekere grootte.

GEMUL was in de oude taal ftof. *Die ben felven achten sulen als gemul ende affche*. Hier van zeggen wy noch *turfmul*. Dit komt van *maalen*, klein wryven.

GEMOED is van *moed*, met het voorhechtzel *ge*. Ziet in *Moed*.

GENACHTTE was in de oude taal een bepaalde tyd, byzonder tot rechtspleging. Dus las ik in Plakkaaten van Keizer Karel V. *Binnen den genachte van veertien dagen*. De reden is, om dat men van ouds den tyd by nachten rekende, van welke het etmaal aanving. *Gen. 1: 5*.

GENADE beftaat uit het gewoone voorzetzel *ge*, en *nade*. Willeramus heeft *genatha*, en *natha*. *Ouch ne is uns thie natha niet versagat*, ook en is ons de genade niet ontzegt. *Genathema* is by hem binnenkamer, daar men de allergemeenzaamfte vrienden laat naderen. *Ther Cunig leydede mer in sine genathema*, de Koning leide my in zyne gunstkamer. *Nade* zal verkort zyn van *nabede*, gelyk koude van koudhede. Nabyheid is een teken van gunst; verftooten en wegdryven van ongunst, of ongenade. Ziet *Psalm 73: 27. 28. Psalm 148: 14. Matth. 25: 31, 34*. Anders kan men genade zeer bequaam afleiden van 't Hebreuwfche woord גִּנְיָנָב, *chaninab*, genade. *Ch* en *g* zyn wiffelleteren.

GENAN. Ziet *Genenden*.

GENEGEN is van *neigen*, met het voorzetzel *ge*. 't Is dan in gunst en goedwilligheid tot ymand gebogen of gewend zyn. Het tegendeel is afkeerig. *Genegen* en *geneigt* is het zelve.

GENENDEN was in de oude taal ergens van spreken, en roepen. *Si vochten met genende*, geroep, gefchreeuw. *Genant* was

was genoemd. De Hoogduitschen hebben noch dit *nennen*, voor noemen. Hier van heet men een *genan*, ymand die een naamgenoot van eenen anderen is, vermits men ymand by zynen naam noemt. Het wortelwoord is 't Latynsche *nominare*, noemen. *M* is in *n* verschapen.

GENEZEN schynt gevormt te zyn van het oude *ganffen*, gantsch en geheel maken. Ziet in *Heiland*.

GENIETEN komt van 't aaloude *notian*, bezitten, 't geen zy ook zeiden *nutun*. Dit sproot van *nud*, *nied*, aangenaam, behaaglyk. Willeramus: *Tbes is unsh niud*, dat is ons aangenaam. *Niedsam*, en *niesam*, was bevallig, lief, *allerniudest* alleraangenaamst. Hier van quam *nieden*. Willeramus: *Niedot mich fines ouzes*, my gevalt zyn ooft. *Gemieten* is dan met aangenaamheid bezitten en gebruiken, gelyk by de Latynen *frui*. Dus zien wy wat *genot* is. Hier van spruit ook *nut*. By de aalouden wierd doorgaans de *i* geplaatst voor de *u*, daar wy ze achter stellen, b. v. zy schreven *fiur* voor *vuir*, *liuden* voor *luiden*, zo is *niud* *nuid*, dat van *nut* weinig verschilt. *Nut* heeft nu de betekening van voordeel aangenomen; maar voordeel is ook aangenaam. By ons is nu ten opzichte van spyze *genieten* en *nutten*, of *nuttigen*, het zelve.

GENOOT is van *genieten*, en word vol uit gezegt een *medegenoot*, die iets mede *geniet*, of ergens toe mede behoort. Zo word gezegt *echtgenoot*, *huisgenoot*, *bondgenoot*, *eedgenoot*, enz.

GENOEGEN was by de ouden behagen, welgevallen. *Je begerē Xpm te genoegē. Diet genoegēt te hooren*. Hier van komt *genoegte*, *genoeglyk*, *vermaak*, *vermaaklyk*. *Genoegen* is nu *vergenoegen*, *voldoen*, *genoegdoen*. Zulken, welker *begeerten* *genoeg* hebben, zyn wel te *vreden*.

GEPEUPEL is van 't Latynsche *populus*, *volk*, verduitscht door het voorzetzal *ge*.

GERAK was een woord der ouden. Zy zeiden, *ploegen ende berecken dlant. Dat huis in goeden gereke houden staen. De huysinghe in rake ende dake houden*. Die laatste spreekwyze hebben wy noch, en zeggen mede, *ymand gerak en gemak aandoen*. Of de

oorsprong van dat woord is *rekken*, *reiken*, *raken*, of iets anders, blyft by my onzeker.

GERDEN met de beenen, zoude kunnen zyn van *schryden*, met afknipping van *s*, gelyk men ook zegt *scherlings*, voor *schrydelings*. Anders konde men denken op *gorre*, een scheur, of spleet.

GERECHT noemen wy een schotel met spyze. Dit is afgedaalt uit de spreekwyze der ouden: *Di geselle richtet op om te etene*. 't Wil zeggen, discht den gezellen, gasten, op om te eten. Dus spreken wy mede, *een gastaal aanrichten*.

GERECHTVEERDIGT was in de oude taal *gerechtigst*. *Abraham ontfinc van Gode die besnidenisse*, en wert daer bi *gerechtigst*. Hier van is noch by ons gerechtigheid en rechtveerdigheid het zelve.

GEREED is bereid. De ouden zeiden *ghereiden*, en *ghereden*, voor bereiden. *Een huis of schip gereiden*, *spysen reeden*, of *reiden*, bereiden, gereed maken. *Hem ghereiden*, zich bereiden, vervaardigen. *Doe die broeders die tafel met witte dwalen hadden gereyt*. *ic sach dine tafel geciert ende gereyt*, toe bereid. Dus spreekt men noch, *een schip reeden*, of *witroeden*, *reeders*, *lynwaad reeden*. *Gereed* is dan gereed gemaakt, bereed, of bereid. Hier van stamt *gereedschap*, 't geen de ouden *ghereide* noemden, *huisraad*, voor huisgereedschap, *albereeds*, *alreede*, *ongereed*. Ziet *Bereiden*. Dit *reede*, of *gereed*, gelykt zeer na het Grieksche woord *ῥᾱδιος*, *rhadios*, of *ῥᾱδιος*, *rhaidios*, licht, gemakkelyk. Zodanig vallen bereide dingen.

GERIEVEN zoude kunnen vervormt zyn van het Grieksche woord *χαρίζεσθαι*, *charizesthai*, begunstigen. Anders ziet in *Gerwen*.

GERINGE was in de oude taal *haest*. *Want ic geringe versceyden soude van aerttryken*. *Gering* is klein. 't Wil dan zeggen, in een kleinen tyd, het zelve met een geringen tyd. Wy passen *gering* nu meer toe op andere zaaken, b. v. *een gering mensch*. Dit *gering* zal stammen van 't Hebreuwische *גָּרַם*, *garang*, verminderen.

GERPEN is in 't spreekwoord, *voor alle gerpen*, dat zeggen wil,

wil, zeer verre van de hand. Dit schynt van de Spanjaards hier gebragt en gelaten te zyn, wolkers uiterste landpaal is *Algerbe*.

GERST is verbastert van 't Latynsche *hordeum*, met overgaan van *h* in *g*, en een tusschengelafchte *s*.

GERUCHT gelykt na een afkorting van het Grieksche *γυραχου*, *γυραχουτος*, geraas, of *γυραχου*, *γυραχουτος*, het zelve.

GERWEN heeft zyn wiege al by de aalouden. *Garewen* was bereiden en toerusten. *Willeramus: Her havet vore gegarwet*, hy heeft voorbereid. *Ech garoda mich*, ik bereidde my, *Gero, garu, en gara*, was bereid. *Thiu selva genatha is thir gara*, die zelve genade is u bereid. Men gebruikte dit zelve woord dus ook in laater tyden. *In zyn Bisschops habyt gegerwet fynde*. Hier van noemden zy het kerkvertrek, alwaar 't misgewaad des Priesters was opgesloten, en hy zich tot misdoen kleedde, *de gerwekamer*. Zy zeiden, *een sacristie ende gerwekamer*. Anders noemden zy het die *traescamer*, of *ghereycamer*. Wy hebben dat *gerwen*, voor bereiden, noch over behouden in *vlas gerwen*, en *leder gerwen*. Hier van noemt men een *gerwe*, of *gerve*, een opgebonden *koornschoof*. Men hoort dat aaloude *gara* ook noch in *gaar*, *gaar kooken*, *gaar braden*, voor genoeg, zo dat de spyze tot de tafel bereid is, hoewel men *gaar* ook zoude mogen nemen voor gantsch, geheel. Ja, hier toe zoude men ook kunnen brengen *gerief*, en *gerieflyk*.

GESCHAPEN komt wel van *scheppen*, voortbrengen, en wezen geven door een almachtige kracht; maar het wierd van de ouden ook genomen in een ruimer zin, voor de gestalte van eenige zaak. *In deser manieren van gesceppnisse*; gevormtheid. *Dusdanich was syn scheppens gedaente*. *Welscepen van leden*. *Alle sceppnisse des lichaems*. *Hoe bem dat kint versceppen soude mogen*, vervormen. *Die droppelen lagen gescepen als cruceen*. In 't tegendeel zeiden zy, *d' onghedeghene*, ende *ongescepeno*, of *lelike*. *Sy ontsceppen haer aengesichten*, mismaken. *Gesceppnisse was gescepenheid*, vorming, of toestand. Dus was al in de aaloude taal *skäffelosa zimber* ruw timmerhout. *Willeramus* schreef:

Duo wir thes wara, of nah themo bluothe thas wocheh sich geschapbe, laat ons waarnemen of naar het bloessem de vrucht zich vorme. Wy zeggen ook heden, *welgeschapen, wanschapen, de geschapenheid der zaake, 't staat 'er slecht geschapen, enz.*

GESCHEFTEN komt mede van *sceppen*, 't geen de aalouden noemden *scafon*, en de Hoogduitschen noch zeggen *schaffen*. *Gescheften* zyn dan eigentlyk schepzelen, geschapene dingen, welke de aalouden noemden *gesceafta, ealle gesceafta* was alle schepzelen. *Alle gescaft ist in den mennischen*, alle schepzel is in den mensch, naamelyk als t' zamengesteld uit geest en lichaam. Doch dat woord is daar na overgebracht in een ruimer betekening, tot allerlei bedryf. *Gescheften* zyn dan bezigheden, verrichtingen. Dus zegt men, *ik heb daar niet te schaffen*, voor te verrichten. *Schaffen*, en *verschaffen*, is ook te voorschyn brengen. Dus *schafft* de kok; en dat voortgebragte te nuttigen, word ook *schaffen* geheten. *Opschaffen* is dan niet alleen opscheppen, ter tafel brengen, maar ook opschranssen, oplepelen. Dit behoort dan tot de andere betekening van 't woord *scheppen*. De ouden noemden een aelmoessenier, of uitdeeler van liefdegiften, een *schaffenaer*.

GESCHIEDEN zoude kunnen stammen van 't Hebreuwfche *גשח*, *gnasah*, doen, maken. Hier van wykt niet verre het oude, en noch Hoogduitsche, *geschach*, voor geschiedde. Zo zegt men *geschichten*, voor geschiedenissen. Ja, *geschichten* zoude kunnen het zelve woord zyn met *gescheften*, gelyk *kraft* en *kraft*.

GESCHIL is van verschillen, ongelyk, oneens zyn, anders ook gezegt scheelen.

GESCHOT kan gebragt worden tot *schatten*, of *schieten*. Dus zegt men, *het geschot tot dykpenningen*, voor deschatting, en 't *geschot van den akker*, voor het koorngewas, dat die uitlevert. *Schieten* is ook wasschen.

GESCHROMPEN, of *geschrompelt*, kan gebragt worden tot *krimpen*, of tot *rimpelen*. Doch dan is *k* in *sch* verwisselt, als in *schrabben* van *krabben*; of het laetste is een voorhechtzel gelyk in *schril* voor *ril*.

GE-

GESCHUIFFEL is een woord, wiens betekening de Engelschen ons bewaart hebben. *To scuffle* is by hen woorden maken, kyven. Doch dit stamt buiten twyfel van 't Latynsche *sibilare*, syffelen, schuiffelen. *Sibilus* is eigentlyk het geblaas der slangen.

GESLACHT was by de aalouden soorte. Willeramus: *Thero slachta was thiu salva*, van die soort was de zalve. *Aller-slachto wigh waphane*, allerhande kryggswapenen. Maar de grondbetekening was by hen ook afkomst. *Wir wizun alla sina slabta*, wy weten alle zyn geslacht, afkomst, schreef Otfried by Junius. Dus zeide hy, *manno scalcslabta*, een dienstbaare afkomst of soort van menschen. Even zo spraken de ouden: *Dienstknechten geslacht en wordt niet gebetert*. Wy zeggen met verbaftering, *dat slach van volk*, voor slacht, geslacht. *Geslacht* is van *slachten*, na ymand aarden. Zo zegt men, *het kind slacht zynen vader*, dat is, 't heeft een aardje naar zyn vaertje. *Ezech. 16: 44.* en 't is zo in 't *geslacht*. *Slagen*, en *slaan*, is zich hebben, dragen, varen, b. v. *Hy slaagt daar niet wel by, by slaagt qualyk*; doch dat is een ander woord dan *slacht*.

GESP zoude konnen verbaftert zyn van 't Latynsche *fibula*. *Fib* zweemt na *gesp*, wanneer *f* in *g* verwisselt zoude wezen. Men wyze wat beters aan. Mogelyk is *gesp* van *gisp*, een riem of band, dewyl men daar mede iets toehaalt.

GESPENS, spook, spookzel, is van 't Latynsche *speculum*, een verschynzel, een gezicht. Ja, *gespens* en *spook* is een woord. Ziet *Spook*. Insgelyks is *gespuis* niet anders dan *gespens*. Als men dan ondeugende menschen noemt *gespuis*, 't is het zelve met die spreekwyze, 't zyn duivels van menschen.

GESPIKKELT stamt van het Grieksche *ποικίλος*, *poikilos*, veelverwig, gevlekt. Daar een *f* voorgehecht is. Hier van schynen ook de *pokken* hunnen naam te hebben.

GEST is, myns oordeels, van 't Latynsche *egestum*, 't geen uitgeworpen is.

GETAL is by Willeramus *zala*. *Thero thiernan ne is nehein zala*, der deernen is geen getal. De Hoogduitschen zeggen dus *zahl*. Dit is van 't aaloude *zellen*, noemen, uitspreken, de oorsprong van ons *vertellen*. Willeramus: *Zaldon sie aller wiro*

saligoftha, telden, noemden ze alter wyven zaligste. Hier van is dan *getal*, en *tellen*, dewyl men daar door de dingen optelt, noemt, en uitspreekt. 't Geen ontelbaar is, is ook onuitsprekelyk, *Pfalm* 40: 6. Het is opmerkens waardig, dat de getalnaamen, een, twee, drie, enz. met weinig verandering in zeer veele spraaken gemeen gebleven zyn. By voorbeeld, *een* is by de Grieken *ἓν*, met een blaasteken, by de Latynen *unum*, enz. *Twee* is by die beide *δύο*, *duo*. Wy hebben *t* voor *d*. *Drie* is by de Grieken *τρία*, *tria*, zo mede by de Latynen *tres*, of *tria*. *Ses* is by de Hebreen *שש*, *scheesch*, by de Grieken *ἕξ*, *hex*, by de Latynen *sex*. *Seven* is by de Latynen *septem*, by de Grieken *ἑπτὰ*, *hepta*. *P* is verwisselt in *v*, en *b* in *f*, als dikwyls geschied. *Acht* is by de Grieken *ὀκτώ*, *oſto*, en by de Latynen *oſto*, enz. Andere spraaken ga ik voorby, uitgezonderd dat een Tartar, na 't verhaal van den Heer Busbeek in zynen 4 brief, dus telde: *Ita*, *tua*, *tria*, *fyder*, *fyuf*, *seis*, *sevene*, *atue*, *nyne*, *thyne*, *thynita*, *thunetua*, *thunetria*; *stega* was twintig, dat elders noch in gebruik is; dertig was *tbreythien*, veertig *furderthien*. Men ziet hoe weinig dat van het onze verschilt, een bewys van eenen gemeenen oorsprong, en men kan ook daar uit afnemen, dat *twintig* zeggen wil twee tien, *dertig* drie tien, enz., als *tweetienig*, *drietienig*, enz.

GETOUW is eigentlyk touwgereedschap. Dus zeiden de ouden, *de koorden ende het getourwe*, *booglynen en getourwen*. Heeft de meester van een schip te doene van de viſtaille, *hy mach wel van de getourwen te pande ſetten, of leggen*. Maar zy bragten dien naam ook over tot allerlei werktuig. *Elck hadde in ſyn hand ſyn ghetourwe van ſyn ambacht*. Even zo zeiden zy *werckgetouw*, *ſchryfgetourwe*. Tegenwoordig hebben alleen de wevers het voorrecht, dat zy hun getouw mogen behouden, om de kroon te spannen.

GETROUW ſtamt van het aaloude *trud*, of *drud*, trouw, of waarheid. Hier van is *Geertruid*, gaar trouw. Otfried, by Junius, zegt *erwiniga drutſcaf*, voor eeuwige vriendschap, en *drutlichō minnot*, voor trouwelyk bemint. Anders beduid *drut* lief-

lieffte. Maar Willeramus heeft nader *truwa*. *Minimo drute leifto ich truwa*, mynen liefsten, of vriend, betoon ik trouwe.

GETUIGE kan zyn van *toogen*, om dat zulk een ietstoogt, of aanwyft. Anders getuige kan zyn van *testis*, met het voorzetzal *ge*. De Hebreëen zeiden *ty*, *gneed*.

GETYDE is tyd. De ouden zeiden, *dach en nacht maken geen twee getyden*, 't Is, zy behooren tot den tyd van eenen natuurlyken dag, of etmaal, en *tjaergetyde*. Hier van is *het gety*, of *ty*, zo genoemd. 't Zegt den tyd, wanneer het water ebt en opvloeit. Dus zegt men, *het gety is verloopen*. Doch dit word tot den stroom, die in dat getyde vloeit, overgebracht, als men zegt *voor*, of *tegen ty*.

GEVAAR is van het oude *vaare*, vreeze, een stand waar in te vreezen is. Dat *vaar* was mogelyk verkort van *vurcht*.

GEVAEREN, by de aalouden *geferan*, van *vaaren* reizen, beduidde eigentlyk reisgezellen; maar zy namen het ook ruimer voor medegezellen. Willeramus: *That ure geferan to eowre comen*, dat uwe gezellen tot u komen. Wy noemen smulsters, drankgenooten, *gevaeren*, en *kannegevaeren*. Doch dat is mogelijk verkort van *gevaderen*, vaderen, gelijk gebroederen, gezusters, waar in *ge* de kracht heeft van t'zamen, onderling, met malkanderen. Van Vader heet men elders een Neef *Vedder*, dat vaderling zeggen wil; doch ziet daar van ook in *Stake*; maar oneigentlyk word het tot vrouwen overgebracht; 'ten zy men het van *vaaren* ook affeide. De naam *gevader* is toegeeeigent aan die als medevaderen tot getuigen over den Doop van een kind staan; en dan is *gevader* het zelve met *Peter*, van *Pater*, gelijk *Meter* met *Mater*. Maar de eerste oorsprong van dat woord is ouder dan den Christendoop by de Saxen, en van hen al gebruikt, doe zy noch Heidenen waren.

GEVALLEN was by de ouden *gebeart*, geschied. *Het is gevallen*. *Hy seyde wat hem gevallen was*. Anders noemden zy dat *toecomen*. Om geen dinc dat hem *toequam* (overquam) en liet hi des niet. *Al valt bi*, is gelyk al komt het by. Dus zegt men noch, 't valt zo, 't viel, of *geviel zo*, *geval*, *toeval*, *voorval*.

GE-

GEVEERTE. Ziet *Voeren*.

GEVEL is verkort van *gebervel*, om dat de gevel het verhevenste van 't huis pleegt te zyn.

GEVEN zoude kunnen gevormt zyn van het Grieksche *εγχεῖν*, *egguchēn*, in de hand stellen, of leveren, behandigen, overhandigen. Daar zyn wel woorden die niet minder van hunnen oorsprong ontleken zyn, *ey*, *eg*, is een Grieksch voorzetsel, voor *en*, in, 't geen wy afwerpen. De aard onzer uitspraak vond te moeyelijk zo veele klinkletteren na malkanderen, en daar om is 'er een *v* tusschengevoegt. Op die zelve wyze is *sterven* gevormt van *στέρειν*, *stereēn*, berooven. De Latynen hebben dus van *ovum*, een ei, gemaakt *ovum*, en in hunne eigen woorden van *eo*, *ivi*, van *audio* *audii* en *audivi*. By de ouden was *geven* ook opdragen, toefchryven, toeigenen. *Si gajt kint een heilig Diaken, ende seide, dat hi haer vercraft hadde.* Anders zoude men mogen denken, dat *gevensproot* van 't Hebreuwische *יָהַב*, *jahav*, *geven*, zo dat de *j* verwisselt is in *g*, dat gemeen is; of de eerste lettergreep afgeworpen, en dan *h* in *g* verandert, als dikwyls geschied.

GEVERDE was by de aalouden werk, bedryf. Willeramus: *Alliz daz geverda sinero incarnationis*, al het werk van zyne menschwerding. Mogelijk is *geverda* van *werdan*, worden, het geworden: want *v* en *w* worden dikwyls verwisselt. Wy zeggen noch, *geveert maken*, *schutgeveert houden*, en wy noemen een gebouw een *geveert*, of *gevaarte*.

GEUR is verkort van 't Latynsche *odor*, reuk, met een voorgehechte *g*. Van *geur* is *geurig*. Maar *goor* is een quaade reuk. Ziet in *Stinken*.

GEWAAR, ook *ontwaar worden*, is vernemen, bespeuren. Ziet in *Waren*.

GEWADE was in de oude taal wading, van *vadium*, L. Dus zeiden zy ook, *dat gewedde van der zee*, en *dat vlad der zee doorwandelen*. *Hij woed* was hy waadde. Daar van worden ondiepten *watten* genaamt. Maar van dat *vlad* schynt ons *flodderen* te komen. Wy zeggen, *in of door 't water te flodderen*.

GEWANT was in de oude taal gereedschap, tuig. *Huisgewant*

want was huisraad. *Huisgewant ende guet wechdragen*. Wy zeggen noch *scheepsgewant*, of *want*. Misschien behoort hier toe *want* voor handschoen. Doch zoude men niet zo weleen *voet-want* als een *handschoen* mogen zeggen? Gewisselyk de zaak past op beiden; maar 't heeft aan 't gebruik anders gelieft. Men kan dit laatste *want* ook tot *gewaad* brengen. In eenen anderen zin is *gewaad* kleding. Willeramus: *Thiu wad flank*, uw gewaads reuk. *Gewadet* was gekleed. *Abfal kiwati* beduid een *oxelgewaad*, of schouderkleed.

GEWEER. Ziet *Weeren*.

GEWELD hebben is 't aaloude *wealdan*, heerschen. *Kimartrot in kiwalti Palates*, gemartelt in 't geweld, dat is, onderde regering van Pilatus. Wy zeggen noch, *geweldbebbbers*, en *de magt en 't geweld hebben*. Doch om 't misbruik van dat geweld, is een *geweldenaar* een dwingeland, een tyran, gelyk het woord *Tyrannus* ook dus ontaard is, en zegt een die in zyn heersching kracht en geweld pleegt, als Nimroth, *Gen. 10: 8*. *Geweld* schynt te zyn van wil; en dus is een *geweldige* ymand die met kracht zynen wil voor eene wet doet gelden.

GEWETEN heet by Willeramus *mithewisfe*, medeweten, bewustheid. *Thie genatha sinero mithewisfe*, de genade van zyn medeweten. Daar is dus een *medeweten* in God, en ook in den mensch, 1 *Job. 3: 20, 21*. Het laatste is in bastaardtaal de *conscientie*. 't Gebruik zegt ook het *gewisse*, of *gewissen*. Dit is zuiver Hoogduitsch, niet van *gewis*, maar van *wissen*, dat is, weten. Zekerlyk daar is geen reden, waar om ons inheemsch *geweten* voor het uitheemsch *gewisse* zoude plaats ruimen.

GEWIGT, wigt, zoude kunnen gebragt worden tot het Grieksche *ἄχθος*, *achtos*, gewigt, last, zwaarte. *W* is dikwyls een voorzetzal. 't Is waar, de naaste oorsprong is *wegen*; maar men kan denken, dat dit van het Grieksch stamt.

GEWRICHT zal tot zynen oorsprong hebben het Grieksche *ῥῆθος*, *rbethos*, een lid of eenig deel des lichaams. Maar het gebruik heeft dat toegeëigent aan de t' zamenvoeging, gelyk lid wel mede. Dus is in 't *gewricht zetten*, en in 't *lid zetten* het zelve. De voorhechting van een *wis* gemeen. Of zou-

de gewricht wel zyn van *wringen*, dewyl daar de wringing, draaying en buiging der leden geschied? Dan is de *uitgewrongen*. Dat behaagt my beter.

GEWYST was uitgewezen, gevonnist. *Men ontwyfden bem sijn bovet. Wysdom was vonnis.* Hier van zeggen wy, *het gewysde*. Mogelyk van *wys*, vermits de Rechters wyzen behooren te zyn; en hunne wysheid in 't uitwyzen der vonnissen te doen blyken, gelyk Koning Salomo, 1 *Kon.* 3.

GEZEL is met dien naam al bekend by de aalouden. Willeramus zegt: *Tbiu sich anazuchen thaz sie thine gesellen sin*, die zich aantrekken, dat is, aanmaatigen, dat zy uwe gezellen zyn. Zy schreven ook *kafellun*, *ka* voor *ge*. Willeramus zegt noch: *Si jebent ze thir geselskipbe*, zy bejaen, bevestigen, belyden tot uw gezelschap, t. w. te behooren. Dit *gezel* is van 't aaloude *zelt*, een tente, noch zo gebruikt by de Hoogduitschen. Dit wierd met het voorzetzal *ge* gemaakt tot *gezelt*. *Gezelte*, en *gezelt*, waren in 't meergetal tenten. *Si slugen iri gezelte one den berge*, zy sloegen hunne tenten aan den berg. Willeramus schryft *gezbelt*. *Tbiu gezbelt Salomonis*, Salomons tenten. Maar *gezeldo* was ook heir. Willeramus: *Tbaz sangleich tbero gezeldo*, het gezang des heirs. Dus noemden de ouden een leger *bet getelde*, niet van *tellen*, maar van dit *zelt*, getentte, tentelingen, om dat een leger onder tenten is nedergeflagen, *1 Sam.* 7: 11. *Zeltscara* zyn by Willeramus heirschaaen. *Egessich also wole getbrangada zeltscara*, schrikkelyk als welgedrongen, welgesloten, heirschaaen. *Erwelet samo tbiu wolegetbrangada zeltscara*, uitverkoren gelyk de welgesloten heirschaae. *Gezel* is dan te zeggen tentgenoot, die zich mede in dezelve tent onthoud, 't zy dan ter woon, en dan zyn man en vrouw gezellen, gelyk ook huisvrouw en gezellin het zelve is, *Mat.* 2: 14. of om dat hy tot het zelve leger, heir, of tente behoort, anders genoemt een *spitsbroeder*. Doch het gebruik heeft dat ook tot andere maatschappy uitgebreid. Ik moet by deze gelegenheid in 't voorbygaan zeggen, dat in 't oude Vlaamsch een huisvrouw voor gezellin genoemt wierd *geselvede*, als wilde dat zeggen een ander ik, of zelfs, volgens *Gen.* 2: 24.

GE-

GEZOND is van 't Latynsche *sanus*, met het Duitfche voorzetzel *ge*; of van 't Griekfche *σώω*, *soos*, gezond, behouden, uit het Hebreuwfche *שָׁמַר*, *jaschang*, in *biphil* behouden.

GEZWIND, ras, snel, kan met een voorgehechte *s* of *z* gebragt worden tot *wind*, gelyk *windbond*; of tot *wenden*, waar in rasheid betoont word. Misschien behoort hier toe ook *zwenken*.

GICHELEN is van 't Latynsche *cachinnari*, schaterlachen. *C*, of *k*, en *g* zyn wisselletteren. Ziet *Gek*.

GICHT, *jicht*, is van 't aaloude woord *gichten*, pynigen. Waar door iets uit ymands mond geperft word. Ziet in *Biegten*. De *gicht* word daar na genoemd, om dat ze de leden wringt en pynigt.

GIEREN, zwaayen, is van 't Latynsche *gyrare*.

GIERIG is *begeerig*. Een pape wort *gierich te weten wat daer in waer, en dede die beurse op*. Hier van komt *nieuwsgierig*, *eergierig*, *staatgierig*, *geldgierig*, *bloedgierig*, enz. Dus ook *gieren*, *gierig*, en *gierigaard*. De ouden zeiden *ghierbeit*, voor gierigheid, en Willeramus heeft *gieregan*, voor zeer begeeren. *Ande machut bin gieregan, thes ewigan rihduomes*, en maakt hen begeerig des eeuwigen rykdoms. Hier van word die flokvogel genaamt een *gier*. Vergelykt *Habak. 2: 9*.

GIETEN is van 't Griekfche *χέειν*, *cheëin*. *Ch* word gen een *t* daar tusschen gevoegt.

GILDE is een gemeenschap en gezelschap van zulken, die iets te zamen bragten, om met malkanderen te eeten en te drinken. Zulk een maalyd droeg by de ouden den naam van *gulde*, gesproten van *gelden*, betalen, dewyl elk het zyne daar toe betaalde, en dus was 't het zelve met *gelag*. Deze teergezellen waren *gildebroeders*; en de Vlamingen noemen een slemper een *gildeken*. Deze naam *Gilde* is toegeëigent aan een gemeenschap, of maatschappy van handwerkslieden, of diergelyke, om dat dezelve op gezette tyden hunne byeenkomsten en maaltyden af van ouds uit een gemeene beurs hadden. Maar deze naam is ook overgegaan tot geringe menschen. *Dat gemeen gilde volc*, 't slecht volkje.

GINNEGAPPEN is verbaftert van 't Latynsche *cacbinari*.

GIRLEGOOI is door letterverzetting *griegooi*, dat is, grabbelgooi, een werping in de grabbel, of ook 't geendaarin gegooit of geworpen word. *Griel*, of *girl*, is een verkorting van *gribbel*, het zelve met grabbel. Ziet in *Grabbelen*.

GISPEN. Ziet *Quispelen*, dat een *diminutivum* van *gispēn* kan zyn.

GISSEN komt myns oordeels van 't Latynsche *conjectere*, gissen. *Con* is een voorzetzal, dat tot het wezen van 't woord niet behoort, en daerom word afgeworpen. Men behoud dan *jectere*, en daar uit word, door de gemeene verwisseling van *j* in *g*, gissen gevormt. *C* konde lichtelyk *ff* worden, dewyl de klank gelykluidende is. Van *re* is *u* de uitgang onzer woorden. *B. v.* van *scribere* komt *schryven*.

GISTEREN is van 't Latynsche *hesternum*, met verwisseling van *h* in *g*. Anders kan men 't brengen tot de bron daar van, het Grieksche *ἕστρον*, *husteros*, de laatste, naamelyk de laatstverloopen dag.

GLAD was by de aalouden *glid*. Hier van is ons glyden. *Glidir*, glyden, is het aaloude wortelwoord van *glidderen*, glibberen. Dit gelykt in letteren en zin na het Latynsche *glacies*, ys, *gelatum*, bevrozen. Ja zelf *levigatum*, effen gemaakt, zweemt door verkorting daar na eenigzints. By de Hebreen was *גַּלְגַּל*, *galasch*, affcheeren, glad maken.

GLANS kan zyn van 't Grieksche *γελῆν*, *gelein*, blinken. *Γέλα*, *gela*, was de glans der zon, *γλήν*, *glanos*, het zelve, en ook een ster, of licht, *γλαύσσειν*, *glaußein*, blinken, zien, waar van ons *gluuren* schynt te stammen, *αἴγλη*, *aigle*, of *ἀγλαία*, *aglaia*, was glans, glinster, *ἀγλαός*, *aglaos*, blinkende, 't geen alles by glans zeer na komt.

GLAS zoude kunnen zyn van *glad*, dewyl het uitnemend glad en effen is. *D*, *t*, en *s* zyn dikwyls wisselletteren, *b. v.* *vat* is van *vas*, *wit* van 't aaloude *wiz*, *nut* van *nuz*. Zo hebben de Hoogduitschen noch gemeenlyk *s* of *ff*, daar wy met de aaloude Saxen *t* en *tt* gebruiken, *b. v.* *das*, *dat*, *wasser*, *water*, enz.

An-

Anders kan *glas* zyn van *glans*, om dat *glas* blinkt en glinstert. Dan zoude *n* uitgezift wezen, als meer gebeurt, b. v. in *klok* voor *klonk*. Of *glas* kan afkomen van 't Latynsche *glacies*, *ys*, waar na *glas* gelykt. Hier toe dient dat de ouden voor *glas* zeiden *gelaes*, en *gela's*, gelyk de Franfchen *glace*.

GLIMP is van *glimmen*, fchynzel geven. De *p* is een aanslach, als in *klomp* van *glomus*.

GLIPPEN is het zelve woord met *slippen*, en die beiden zyn vervormt van *glyden*. *Diminutiva* daar van zyn *glibberen*, *slibberen*, en *glidderen*.

GLOEYEN is van *laayen*, vlammen, met het voorzetsel *ge*, verkort tot *g*, voor *geloeyen*, als *gedoen* voor *doen*.

GLOOR stelden de ouden wel voor *glorie*, uit het Latynsche *gloria*, heerlykheid, luister. Met *grooter gloren*. Onze dichters gebruiken dat noch, als ook *glooren*, glinsteren.

GLUY, stroo, zoude kunnen zyn van *geluw*, geel, om de verwe. Maar mogelyk is het afgekort van 't Latynsche *gluma*: 't geen wel eigentlyk kaf beduid, maar dat tot stroo overgebracht is, gelyk wel in meer woorden gebeurt.

GLYDEN kan men afleiden van *glad*. Ziet *Glad*. Of anders *glyden* is *glyden*, van 't aaloude *lyden*, voorby gaan. Ziet in *Overlyden*.

GOD lees ik gemeenlyk van de ouden gespelt met die drie letteren. Ik keur goed, en stem toe, dat men dien geduchten Naam van het Oneindige Opperwezen afleid van *goed*. *Deus Optimus Maximus*. Hy is de Goedheid zelf, en dus alleen Goed. De woorden des Heilands, *Matth. 19: 17.* zyn in 't aaloude Saxifch vertaalt: *An God is god*, een, dat is, alleen God is goed. Maar ook als het hoogste Goed, is hy goed en goeddoende. De ouden schreven wel *Goeden* voor *Goden*. *Men pleget den Goeden tempelen te maken. Die Grave rustede in Goede. Goeds*, en *Goids*, was *Gods*. By de aalouden vond ik voor goed *guod*; maar dat wierd ook gevormt tot *god*, als gezegt is. Zy zeiden ook *godum*, voor goederen. *Mid eallum godum*, met alle goederen. Willeramus: *Thaz offer thes goden willon*, het offer des goederen wils. Doch *g* wierd by hen, naar de uitspraak der verscheide

volkgewesten, dikwyls verwisselt met *c* en *k*. Dus leeft men voor *guod* wel *cuat*, dat meer naar ons *quaat* gelykt, en voor *God* *Cot*, en *Kot*, gelyk *Kest* voor *Geest*. b. v. *Kilaubu in Kot Fater*, ik geloof in God den Vader. *Kilaubu in wihan Kest*, ik geloof in den gewyden, dat is, heiligen Geest. Daar is echter noch eene bedenking. *Jes. 65: 11*. leeft men גַּד, *gad*, als den naam van eenen afgod, 't zy dan Mars, of zo anderen meenen, Jupiter, wien de afgodendienaars eene gelukkige ster toeschreven, en tot verkryging van geluk een offermaalyd toestelden. 't Is zeker, dat God in zich zelve gelukzalig is, en dat van hem alle geluk moet afvloeyen, zo dat God van *Gad* zoude kunnen gevormt zyn. Doch dat is in wezen het zelve met het voorgaande: want goed is gelukkig, en gelukkig goed. Vandat גַּד, *gad*, zoude kunnen zyn het Grieksche ἀγαθός, *agathos*, en hier van ons woord *goed*.

GOED kan afstammen van *gaudium*, blydschap, dewyl men zich verheugt in 't goede: 't geen by uitnemendheid op God past. *Psal. 43: 4*. *Jerem. 31: 12*. Snyd *gaud* van *gaudium*, 't verschilt niet, of weinig, van 't aaloude *guat*, of ons *goed*. Ja, zoude zelf der Latynen *gaudium*, zo wel als *goed* niet spruiten van het Grieksche γαῖν, by de Doriers γαθῖν, *gathain*, blyde zyn, by de Hebreëen חַדָּה, *chadah*? Mogelyk hebben zy daar van zelf hun ἀγαθός, *agathos*, *god*. Hier van kan ons *goed* ook zeer wel gevormt zyn. Kapt van *agathos* kop en staart, de romp blyft *gath*, waar uit het gebruik lichtelyk *goed* kan gesmeed hebben. *Goed* beduidde in de taal der ouden ook geneegen, toegedaan. B. v. *goed jonkers*, *goet Biscop Davids*. Wy zeggen op de zelve wyze, *goed kinds*, *goed lachs*, enz. *Goeden* was by de ouden met goederen begaven. *Aldus vermaecte die Keiser die Kercke, ende goedese grotelijc*. Wy zeggen dus noch, *een gegoed man*. *Vergoeden* is goed maken, weder voldoen. Gelyk wy zeggen *goedertieren*, gebruikten de ouden ook *quadertieren*, *ziekertieren*, *allentier*, *menigertieren*. *Armantiere*, met *tempeest besloten*, was armentierige, door onweder bestreden. Ziet van *tier* in *Egelentier*. De ouden zeiden ook *goedmogende*, en *gued-*

guedmoedig, gelyk wy almogende, grootmogende, enz. Van *goed* schynen de aaloude Duitsche volkeren de *Gotben* hunnen naam aangenomen te hebben, zo dat dit zeggen wilde de *Goeden*. In 't tegendeel droeg een ander Duitsch volk den naam van de *Quaaden*.

GOELIK is een verkorting van *goedelijk*, als *qualijk* van *quaadelijk*. *Goelick*, en *goelics*, was by de ouden goed en wel. *Goelicken* vermaecken de *gaten*. *Goelijk* is nu by ons aanminnig, bevallig. *Een goelijk kind*, *goelijkjes*:

GOLVE, of *golf*, voor *baare*, zal zyn voor *wolve* van 't Latynsche *volvare*, wentelen, rollen, om dat de wind de golven voortwentelt. *G* en *v* of *w* zyn dikwyls wisselletteren. Maar *golf*, voor inham der zee, is van 't Grieksche *κόλπος*, *kolpos*, een schoot, boezem.

GOOCHELAAR is van 't Latynsche *joculator*, een kluchtzot, een bootzenmaker, ook daar na genoemt een *guichelaar*. *Goochelen*, en *guichelen* is van *joculari*, en dus mede *guichelspel*, *guichelaary*, *begoochelen*, *beguichelen*. Van dat *goochelen* hoort men elders *kokelen*, voor toveren. Anders zoude *guichelaar*, *goochelaar*, ook kunnen gebragt worden tot het Grieksche *κύκλος*, *kuklos*, rond, en te zeggen zyn een omlooper op alle markten, by de Latynen *circumforaneus*, en *circulator*. Zo plegen *goochelaars* met de *guicheltas* te doen.

GOOJEN zoude men misschien mogen brengen tot het Latynsche *jacere*, werpen: want *j* en *g* zyn wisselletteren.

GOOR. Ziet in *Geur*.

GOOT is van *gieten*, om dat men het water daar door giet. Hier aan zoude het Latynsche *gutta*, een drop, naamverwantschap kunnen rekenen.

GORDEL is van *gorde*, een band, of riem. Die word gebruykt tot t' zamenbinden, en omgorden. Zoude daar in niet schuilen 't Hebreuwsche *גִּוּר*, *chagoor*, een gordel, zonder hoofd?

GORDYN is van 't Latynsche *cortina*, een voorhangzel. Misschien behoort daar toe *schorten* voor verschuiven. De aalouden zeiden zeer wel *hangilachen*, *hanglaken*, *wentlachen*, *wendlaken*.

GOR-

GORGELEN kan men afleiden van 't Latynfche *gurgulio*, de gorgel. Maar ik denk dat dit nagebootft is van 't geluid, dat gorgelende gemaakt word: waar van de Latynen ook hun *gargarizare* gevormt hebben. Men vind hier in het Hebreeuwfche גִּרְגֹרֶת, *gargerooth*, de gorgel.

GÖRTIG is een verken, om dat daar in witte stippeltjens als gort zyn. Of *gortig* kan verfmeed zyn van *garftig*, *rancidus*. L.

GOUD, *golt*, was met dien naam al bekend by de aalouden. Willeramus: *Sin hoivet is aller golda bezzeffa*, zyn hoofd is het beste van alle goud. *Thaz golda*, dat goud. *Gold* is miffchien *geeld*, van *geluwe*, *geel*, gelyk men zegt goudgeel. Of anders van *gelden*, waardig zyn, om dat goud al van ouds onder de bergftoffen meest heeft gegolden.

GRAAF, by de ouden *Grave*, of *Greve*, was een man die het bewind had, 't zy in de regeering, of in de rechtspleging; en dus waren 'er ouds tyds veelerlei *Graven*, b. v. *Palens-* of *Palsgrave* was *Paleisgrave*, *Magister Palatii*, die 't bewind had van 's Keizers *Paleis*, *Opperhofmeester*. *Markgraaf* was, die 't gebied en opzicht voerde over een landpaal. *Burggraaf*, die over een burgt gefteft was. *Dincgraaf* een *Rechter*. *Watergraaf*, die 't water onder zyn bewind had. *Pluimgraaf*, die 't bestier had over de zwaanen, en diergelyke vogelen. *Dijkgraaf*, die 't bewind over de dyken hadde, enz. *Graaf* was dan een *Amptnaam*. Dit ftamde buiten twyfel van *grauw*, *grys*, om die zelve reden, waarom *Regenten* genoemt wierden de *Ouden*, de *Oudften* des volks, *Oudermannen*, en *Ouderlingen*, (*Spreuk*. 31: 23.) dewyl de *grauwe* haren en *ouderdom* een ervaren wysheid en ontzag aanbrenge, die in zulke beampten noodig zyn. Ziet *Job* 12: 12. Men heet de *Rechters* by ons noch *de Wet*, 't geen de aaloude *Saxen* noemden *Witheid*, 't zy dan van *weten*, ziet *Wet*; of van *wit*. *De Witten* was *gryzen*, en dus het zelve met *grauwen*. Wy gebruiken ook *grys* en *grauw* voor het zelve. *Graauw* is van 't Griekfche γειραιος, *geraios*, een oude. Γηρας, *geras*, was *ouderdom*. Mogelyk is dat de wortel van 't Latynfche *gravis*, deftig ftaatig: 't geen oude

oude lieden past. *Grys* is verbastert van *graaus*. Nu drukt de naam van *Graaf* geen ouderdom, of ampt, uit, maar een zekere waardigheid, zelf wel oppermagtig.

GRAAN is van der Latynen *granum*, een koorn, 't geen afstamt van 't Grieksche *γραινον*, *grainein*, eeten: want van graanen bakt men brood, om te eeten. *Graan* en *koorn* worden by ons verwisselt. Dus zegt men een *graan zouts*, en een *koorn zouts*. Ook zoude *koorn* regelmatig van *graan* kunnen gevormt zyn, door verandering van *g* in *k*, en letterverzetting: maar *koorn* kan ook behooren tot het Grieksche *κορειν*, *korein*, verzadigen. Doch waar om noemt men de hairen in den baard van een kat *graanen*? 't Zal zyn om dat ze naar een garstenair eenigzins gelyken.

GRAAT was in de oude taal een bot, been, zo 't schynt van 't Hebreeuwische גָרַם, *gerem*. De graaten zyn de beenderen der visschen.

GRAAUW. Ziet in *Graaf*.

GRAAUWEN, een grauw geven, zal komen van *grouwen*, ymand met een harde taal afschrikken.

GRABBELEN schynt te kunnen afgeleid worden van 't Latynsche *carpus*, het bovenste van de hand, maar genomen voor 't geheel, zo dat grabbelen dan is met de handen grypen, gelyk *carpere* plukken. Maar liever merken wy *grabbelen* aan als een *diminutivum* van *rapen*, uit het Latynsche *rapere*, rooven, voor *gerapelen*. *Ge* is een gewoon voorzetsel, en *p* en *b* zyn wisselletteren. *Grabbelen* en *grobbeelen* is ook het zelve woord, schoon het gebruik den zin wel wat verandert.

GRAF en *groeve* zyn van *graven*. De ouden zeiden *graven*, voor begraven.

GRAM. Ziet *Grim*.

GRAS is van 't Grieksche *γρᾶσις*, *grastis*, gras, waar van ook de Latynen hun *gramen* hebben.

GRATIG, *gretig*, is van 't Latynsche *gratum*, aangenaam. Hier van komt ook *greyen*, voor behagen.

GRAVEEL was in de oude taal zand, en *graveleus* zandig, gruisig. Men ziet dan waar om die bekende pynelyke quaal

zo genoemd is. Dit schynt te spruiten van *glarea*. L.

GRAVEN zweemt na't Hebreeuwſche קָבַר , *koer*, een brom graven: want *k* en *g* zyn wiſſelletteren. Maar het ſtamt van קָרַב , *carab*, graven, uitgraven. *C* is *g* geworden, en de uitgang op den Duitschen leeft gevormt. Zo hebben wy van *caragra*, en daar aan is *ven* gehangen, als in *geven*, *leven*, enz.

GRIETMAN, een ampt bekend by de Vriezen, is verkort van *Gerichtsman*, *Rechter*.

GRIEVEN, *doorgrieven*, is graven, doorgraven, doorſteken. Anders is *grief* een bezwaaring, van 't Latynſche *gravamen*, *gravare* is bezwaaren.

GRIFFIE, een ſchryftuig, is van het Griekſche $\gamma\rho\alpha\phi\epsilon\nu$, *graphein*, ſchryven, door graaveeren, of ingraven, van letteren. Ziet *Job* 19: 24. Hier van zeggen wy *Griffier*, en de *Griffie*. Maar *griffe*, voor *int*, komt van het zelve *graphein*, voor indrukken. Ziet in *Grippe*.

GRILLEN komt van *grylli* by de Latynen, 't welke waren belachelyke ſchilderyen, gelyk men de narren pleegt afgemaalt en opgeſchikt te zien. Dus had eerst zeker ſchilder den worſtelaar *Gryllus* beſpottelyk uitgebeeld. Hier van heet men noch vreemde herſſenſchimmen, en belachelyke invallen, of bootzen, *grillen*.

GRIM, *grimmen*, *grimmig*, *grimmer*, komt van *gram*, of liever *gram* van *grim*. De aalouden zeiden *grim*, voor wreed. *Mith grimme* was met wreedheid, met woede, *grem dier* een wreed dier. Hier van is *grimas*, *grimmagie*, en *yzegrim*, een yſelyk *grimmer*.

GRINKELEN is van 't Latynſche *ringi*, *grinlachen*, met een voorgehechte *g*.

GRIPPE zal zyn *griffe*, of *gribbe*, van *graven*; en zo is dat het zelve met *groeve*, en *griev*. De Hoogduitschen zeggen *graben*, *grabe*, en *grab*. Dus is *grift* een *grast*, of gegraven vaart. Dit is ook de oorsprong van *griffelen*, en *griffel*, een *inte*, of ook een tuig, waar mede men nu op een ſchalie of ley ſchryft, en met hoedanig een men de letteren in de waſſchen tafeltjens, of iets diergelyks, plagt te graven, of graveeren. Vergelykt *Jef.*

Jes. 8: 1. en *Jer.* 17: 1. Anders komt griffie van *graphium*, een schryftuig. Iets diergelyks is een *graveeryzer*, *Job* 19: 24. Van *graven* is ook *grieven*, doorbooren. *Psalms* 22: 17. Ziet in *Grieven*, en *Griffie*.

GROBBELEN. Ziet *Grabbelen*.

GROENEN was by de aalouden ook groeyen. Willeramus: *Sie gruoent ouch alliz ana, quasi palma.* Zy groeyen, groenen, ook altoos aan; gelyk de palm. Ziet *Psalms* 92: 13-15. *Jes.* 66: 14. Ja, groeyen zal zyn van groen, groenen, omdat groeyende kruiden groen en onverwelkert zyn. Men overwege of groen by verkorting niet zoude kunnen spruiten van 't Latynsche *gramen*, gras, zo dat de *m* tusschen uit gemaait zy. Aan *gramen* is *germen* verwant.

GROETEN komt van *grooten*. De ouden zeiden, *God groete u*, dat is, God groete u, hy zegene en vermeerdere u, hy make u groot. Ja, men leeft by de ouden wel *groten*, voor *groeten*, b. v. *Hy grote dagelycs onser liever vrouwen.* Zy speldden groot en groet; gelyk zoon, en zoen. Zyt gegroet is dan, zyt gegroot, en groeten is grootheid, voorspoed, voordeel toewenschen. *Gen.* 24: 60. Hier van zegt men, *zich begrooten*, voor zich bevoordeelen. *Gruozen*, en *gruazen*, was by de aalouden aanspreken. Willeramus zegt: *So siu scal gegruozet werthan*, zo zy zal aangefproken worden. Een ander: *Er thanne thih Philippus gruazti*, eer dan u Philippus groette, dat is, aansprak, riep. Men pleegt een aanspraak met groeten te beginnen.

GROLLEN is lollen als de katten, 't welk zweemt na 't Latynsche *grunnire*, knorren als verkens. *N* word wel meer tot *l*, b. v. van *vinum*, wyn, *villum*, wyntje. Dus is een *grol* iets dat niet waardig is gehoort, of gelezen, te worden, maar verveelt. De Grieken hebben *γρολλίζειν*, *grullizein*, dat nader by *grollen* komt.

GROMMELINGE, en *begrommelt*, gis ik te zyn van *krui-meling*, en *bekruimelt*, door eene gewoone verwisseling van *k* in *g*. Doch *krui* schynt weder te komen van 't Latynsche *grumus*, een brok.

GROMMEN kan zyn *grimmen*, van *gram*, of *grim*. Anders stamt

stamt het van *grunnire*, gelyk *grollen*. *N* word wel meer *m*, b. v. *marceo* L. van *μαρκεώ*, *narkoo* Gr.

GROND zoude kunnen spruiten van het Grieksche *χώρα*, *choora*, een gewest, of land. *Grondslag* is niet van slaan, maar van leggen, *gronds-lag*, grondlegging.

GROOT zweemt na 't Latynsche *grandis*, groot. In latere tyden is van ons groot by de Latynen gevormt *grossus*. In 't *gros bandelen*, is in 't groot. De ouden zeiden, *copen ende ver-copen in 't groots*. Willeramus heeft *gruoz*, of *gros*. *Gruoz ande scone*, groot ende schoon.

GROUWELN kan verbaftert schynen van *horriere*, L. yzen. *G* en *b* worden verruult.

GRUIS is van het Grieksche *γρη*, *gru*, iets dat zeer klein is. Daar van hadden de Latynen *grusum*. *Vergruizen* is tot gruis vermorfelen.

GRYNS is een mombakhuis, van *grynzen*, den mond en 't aangezicht lelyk trekken, misschien uit het Latynsche *ringi*. Hier van komt ook een *grynsaard*, en *afgryzen*, voor afgryzen. In de oude taal was *grefen* schrik maken. Een *gryns*, of momaangezicht, word ook genaamt een *masche*, of *maske*, om dat men ziet door de *maschen*, of *gaten*: gelyk men zegt de *maschen*, of *maazen*, van een net.

GRYPEN is van 't Latynsche *rapere*, grypen, rooven, met het voorzetzal *g*, voor *gerypen*. Hier van kan ook *grabbelen* een *diminutivum* zyn, voor *grypelen*.

GRYS is het zelve woord met *graauw*. Dus zegt men, *grys* hair, en *graauw* hair. Ziet *Graauw*. *Grys* af te brengen van *gryzen*, kryten, met Becanus by Kilianus, om dat men rouw-gewaad van die verwe maakte, laat ik voor zyne rekening.

GUICHELAAR. Ziet *Goochelaar*.

GUITN is by de Zeeuwen een naam, dien men aan kinderen en jongens geeft. Doch dit zal ontstaan zyn uit dat zulke dik-wyls stoute guiten zyn. *Guit* acht ik te stammen van 't Grieksche *γῶς*, *goes*, een bedrieger. *S* word *t*. Anders ziet in *Huis-luiden*.

GULDEN is niet gouden, t. w. penning, gelyk zilverling; van.

van zilver; want men zegt ook een *goudgulden*; maar *gulden* is van *gelden*, betalen, waar toe de gulden zeer gerieflyk is. Dus rekent men by *guldens*, al geschied de betaling met een andere munt, gelyk wy hier voor in *Gelden* al zeiden. Maar by de aaloude Saxen was *gulde*, *guldte*, een schatting. Dus zoude *gulden* konnen betekenen een penning, waar mede die schatting betaalt wierd. Vergelykt *Matth.* 22: 19.

GULZIG is voor *gulofich*, van 't Latynsche *gulofus*, uit *gula*, de keel, en ook gulzigheid. Van *gulzig* is afgekort *gul*, voor rykelyk, overvloedig, mild. Zo wast een boom *gulzig*, die wel groeit. De ouden zeiden *gullen* voor inzwelgen.

GUNST is van *gunnen*, gelyk kunst van kunnen. De *g* word ook verwisselt in *j*, en dus is *gunst*, *gonst*, *jonst*. *Gunnen* is niet alleen toewenschen, maar ook geven, in *vergunnen*, *begunfigen*, *goedgunstig*. Mogelyk is *gunnen* van *genaden*, en *begunfigen* begenadigen: want de aaloude Duitfche Vranken zeiden *gaganien*, en *gegnentent*, voor vergunt, gegunt, begenadigt.

GUPS, een handvol, fchynt te zyn van 't Hebreewfche *פָּ*, *cap*, de hand. *C* word *g*.

GYL komt van 't Latynsche *chilus*.

H.

HAAK is verfmee'd van 't Latynsche *uncus*, door voorhechting der *h*, en uitwerping der *n*. Of liever, haak ftamt van 't Hebreewfche *חֶקֶק*, *chaccab*, een viiffchers haak.

HAAL is verkort van *hangel*, uit hangen. Anders is *haal* van *baalen*, om dat de pot daar mede hooger en laager gehaalt word. Voor *hangel* zegt men ook *bengel*, en *heugel*.

HAAN, die bekende gekamde en gekroonde ftrydbaarre kraayer, was by de aaloude Engelfaxen al genoemt *bana*. *Er bana tuwa crawa*, eer de haan tweemaal kraait. Waarom zoude men dat niet brengen tot het Griekfche *ἀναξ*, *anax*, Koning? En dus mag elk met recht meenen, dat zyn haan Koning is.

HAAR, voor krakeel, is verkort van 't aaloude *bader*, twiſt, 't geen de Hoogduiſchen in dien zin noch hebben. Dus noemt men knibbelzuchtige *barig*; en de jongens een krakeeligen medepeler, die hen, zo zy meenen, verongelykt, een *baarzak*. De oorsprong van *bader* is *baat*. Hier in ſchynt men den naam van *Ate*, de twiſtgodin te hooren. Maar die ſpreekwyze, *zyn hair wederhalen*, voor zich wreken, behoort tot *plukbairen*. Ziet in *Hair*.

HAAR, *hair*, zoude konnen afgekort zyn van 't Hebreewſche *שער*, *ſear*, hair. *Ar* kan lichtelyk tot *haar* groeyen. De Hebreewſche *ש* is zelf een ſterke blazing. 't Hoofd *ש* is in de loop gebleven. Of liever *haar* is van 't Griekſche *καρα*, *kou-ra*, hair. *K* gaat over in *h*. By voorbeeld van *cornu* word *boorn*.

HAARD, de plaats daar men vuur ſtoekt, is van 't Latynſche *ardere*, branden. Hier van noemt men een *hairigen wind*, die ſchroeit en zengt: 't geen ook aan koude word toegeſchreven. Hier toe behoort ook *haardſtede*; hoewel men ook mogt denken op *berſtede*, als hebbende eenen gelyken oorsprong met herberg. Ziet *Herberg*.

HAARSCH, en *haeſch*, was in de oude taal *heeſch*. Wy zeggen noch wel, een *haarfche keel*, die ſchor en ſcherp is, en *bet barſt in de keel*. De *r* is wel meer een overtollig tuffchenlapzel. Anders *haarfch* heeft een zweem naar het Griekſche *κερχνεϊν*, *kerchneïn*, en *κερχνός*, *kerchnos*, ſcherp, rauw. *K* word lichtelyk *h*.

HAAS ſchynt dus genoemt te zyn van *haaſten*, om zynen raffen loop, gelyk windhond. Daarom laat hy miſſchien geen tyd, om 'er de *t* by te voegen. Zo noemen de Latynen eenen haas *lepus*, verkort van *levipes*, lichtvoet, ſnelvoet, als eenige gemeent hebben.

HAASTEN komt van 't Latynſche *feſtinare*, ſpoeden. *F* word *h*. Anders kan het zyn van 't Hebreewſche *פח*, *oetz*, aandringen, haaften, of wel *פחח*, *choeſch*, haaften. Anders uit de laaſte lettergreep van *פחח*, *nachetz*, haaften. Keur maakt angſt.

HAAT

HAAT kan zyn van 't Griekfche εχθρα, *echthos*, haat, vyandschap, door letterverzetting, gelyk van ἄλς, *hals*, zout is. Anders van *odium* L. De aalouden fchreven *basian*, haaten.

HACHT, een ftuk, is van *bakken*.

HAGEL is van 't Griekfche χαλαζα, *chalaza*, hagel, door letterwiffeling en verplaatzing; doch die niet ongewoon is.

HAGEN EN VELD is in *hagen en velden*, t. w. is nietsdiergelyks te vinden, gelyk men zegt, in *velden en wegen*.

HAK, hiel, Ziet in *Kak*.

HAKKEN kan zyn van 't Griekfche ἀξιμ, *axime*, een byl.

HAL zoude kunnen ftammen van 't Hebreewfche אהל, *abel*, een tente, dewyl de kooplieden tenten tot hunne neering opfloegen: welke naam dan tot zulke koophuizen overgebragt is.

HALM is afgemaait van 't Latynfche *calamus*.

HALS is van 't Latynfche *collum* verfmeed. C is hier in al mede b geworden. *Halsfterrig* is halsfterkig, voor fterkhalzig, door omwending. 't Is dan gelyk ftyfhoofdig, hardnekkig.

HALTE *houden* is ergens ftill houden, ophouden, van 't Hoogduitsche *halten*. Die fpreekwyze hebben wy van hen ontkeent, gelyk meer anderen, b. v. het geroep der fchildwachten, *Wer da!* dat is, *Wie daar?* Hier van heeft een *halter* dien naam, 't geen zo veel is als *bouder*, dewyl men het paard daar by houdt. Voor *halt* zeggen wy in 't Nederduitsch *hou*.

HALVEN, in *mynent halven*, *uwent halven* enz. is het zelve met *zyde*, van myne zyde, van uwe zyde, dat is, van myn kant, van mynent wege, wat my of u betreft. Dit is dan in regenftelling van anderen, zo dat men als twee zyden begrypt, waar van eene de helft is. De Latynen zeggen *pro meâ parte*, gelyk wy, *voor myn deel*. Allenthalven is van alle zyden of kanten.

HAM zoude kunnen gebragt worden tot het Griekfche *καμπη*, *kampê*, de buiging der leden in de gewrichten, onder

't

't gaan, dat byzonder op de kniefschyven past. Anders Ziet in *Boterham*.

HAMEI is een afheining van de huizen, van 't aaloude *ba-ma*, *heim*, voor huis. De ouden zeiden ook *bebeimen*, voor beheinen, en dus beter dan wy. *Hame*, voor huis, heeft den zelve oorsprong met *bemel*, van bedekken en verbergen. Ziet in *Hemel*.

HAMER is van 't aaloude *bamen*, *beimen*, *bemen*, omheinen, omtuinen, omdat daar mede de heiningpaalen ingeslagen wierden. Anders van 't Hebreeuwſche כַּמֶּר, *hamam*, verbryzelen, vermorfelen, waar toe een hamer dient. *M* is in 't einde overgegaan in *r*.

HAND zoude kunnen zyn van het Griekſche *χανδαίνειν*, *chandanein*, vatten, grypen, waar toe de hand dient. By de Hebreen is יָד, *jad*, een hand, waar uit hand ook kan verbaftert wezen, door een tuffchengevoegde *n*, en verwiffeling van *j* in *b*. Anders breng ik dat tot *han*, verkort van *haven*, hebben, noch in gebruik by de Hoogduitschen, waar voor de Zeeuwen zeggen *hen*, van-hebben, om dat men met de hand iets heeft, of houd. Van *hand* is *handelen*, en *handteeren*, iets met de hand bedryven, gelyk men zegt *voeteeren*. *Handgedade* was by de ouden handenwerk, maakzel, bedryf. Zo is by ons in gebruik *handdaadig*, *weldaadig*, *misdaadig*, enz. Ik behoeve niet aan te wyzen, dat *daadig* van *doen* is. Van *handelen*, 't geen tot allerlei bedryf overgebracht word, hebben wy *bandel en wandel*, zo mede *neering en handteering*.

HANDSCHOE. Ziet *Schey*.

HANDVESTE is een handschrift, dat men met zyne hand bevestigt. Dus las ik by de ouden: *Cyrographe is een bantveste*.

HANDWATER is waar mede men de handen wascht. 't Is een spreekwoord, wanneer men iets by wat anders vergelykt, en daar verre beneden stelt: *Het heeft 'er geen handwater by*. Wat wil die uitdrukking zeggen? Ik giffe dit: 't Is een geringe dienst, dat men tot wasschen water op ymands handen giet. Hy moet wel ongeacht zyn, die daar toe niet en word verwaardigt.

digt. Vergelykt 1. *Sam.* 25: 41. *Matth.* 3: 11. Dit brengt men by gelykenis over tot andere dingen; schoon weinige weten wat zy dus zeggen.

HANGEN was in de aaloude taal *haban*. *Ufan cruzi haban*, op 't kruis hangen. *Hab*, *habe man inan*, hang, hange men hem. Dit spruit van *bob*, hoog. De Hoogduitschen zeggen noch *bobe*. *Haben* is hopen, hoogen. Ziet *Gen.* 40: 19, *Joh.* 3: 14. *Hobo nan erbabe*, is hoog hem ophing. Maar omdat de uitspraak van *haben* wat te zwaar was, en gaapte, zeiden zy daar voor, gelyk wy ook, *hanger*, met een tusschengevoegde *n* voor *g*, uit *b*. Het zelve gebeurde in meer woorden, b. v. *geben* wierd *ganger*, gaan, *staben*, *standen*, *staan*, enz. Dit *hanger* komt over een met het Grieksche *ἀγγειον*, *aggein*, *anchein*; worgen, 't geen door verhoogen pleegt te geschieden. Ziet *Esth.* 7: 9, 10.

HANS had verscheide betekeningen by de aaloude Duitschen. De *Gothen* noemden een man, die boven anderen uitstak in magt en rykdom, *Hans*. Hier van zegt men noch, *grootse Hanssen*. Ook *Pofhanssen*, opgeblazen snorkers en groot sprekers, van *possen*, blazen. Maar daar zyn ook *kleine Hanssen*, waar onder *Smalbans* getelt word. Dat *Hans* drukten zy ook uit door *Anse*, waar van verscheide oude naamen zyn t' zamengesteld, b. v. *Ansbert*, *Ansbelm* enz. *Hans*, of *Ans*, was ook een medegezel, of amptgenoot. Hier van daan is de naam van *Hanze* of *Anzesteden*, die met malkanderen eertyds in een maatschappij van koophandel waren getreden. Daar van komit ook *verbanzen*, of *verbenzen*, 't geen men qualyk zegt verganzen, en *bensbeker*, voor *hansbeker*, waar uit gedronken wierd, als ymand nieuw in eenig gezelschap of maatschappij was aangenomen. Dat *Hanzesteden* niet wil zeggen *Anzeesteden*, blykt, omdat veele in die bondgenootschap niet aan de zee lagen.

HAPEREN kan schynen verbastert te zyn van 't Latynsche *herere*, blyven steken. *P* word wel meer tusschen ingelascht. Zo hebben de Latynen hun *dapes* gevormt van 't Grieksche *δαις*, *dais*, spyze.

HAPPEN kan zyn van *gaper*, om dat *g* en *b* verwisselt worden.

R

den. Maar ik denk dat *happen* gevormt is van 't gehuid dat *happende* honden maken. Anders kan men ook in bedenking nemen, of *happen* niet stamt van 't aaloude *havan, haben, hebben*, omdat men door *happen* iets vat, en heeft. Daar toe kan men mogelyk *havik*, brengen, vermits die een *happige* roofvogel is. *V, h, en p* zyn wisselletteren.

HARDE, of *horde*, was by de ouden zeer gemeen voor *zeer*. *Harde wel* was zeer wel. Dus *herde* mogelyc, *berde* groot. Dit sproot van 't Grieksche *ἀρι, ari*, zeer. Doch dit *harde* heeft het in 't gebruik niet langer konnen harden, maar is met *alste*, voor zeer, geheel daar buiten geraakt.

HARDEN, *dueren*, *tutstaan*, kan verbastert zyn van 't Latynsche *durare*, door verwisseling van *d* in *h*. Zo word *dur bar*, en de uitgang naar *unzen* styl verandert.

HARING is zo genaamt na het oude *harn*, pekyl, waar om men ook zegt, een pekylharing. Of vervormt van 't Latynsche *halere*. *R en l* zyn wisselletteren. Dus word als van *barren* haring, met verbuiging van den steert na de Duitsche wyze. De ouden noemden pis ook *harn*, en pissen *harnen*. Buiten twyfel was dit verbastert van 't Latynsche *urina*, en zo tot pekyl overgebracht.

HARNAS gis ik ontleent te zyn van 't Latynsche *erimaceus*, een steekelwerken, om dat een man in volle wapenrusting is als een egel, diem men om zyn scherpe pinnen nergens aangrypen kan.

HARP is van 't Grieksche *βάρβιτος, barbittos*. De *h* gaat over in *h*. Dus komt van *barb* harp.

HARST is een braadstuk, van het oude woord *harsten*, 't geen afgeleid is van 't Latynsche *ardere*, branden; of liever van *assare*, braaden, met een tusschengevoegde *r*, als in veele woorden. *Harst* is *assatura*, een braadzel, met voorstelling van een *h*. Dus noemden de Vlamingen een *ast*, of *est*, ook *harst*. Van *harsten* is *roosten* gemaakt; of dat moest van 't Latynsche *terrare*, braaden, zyn. Wy zeggen noch *brood harsten*, enz.

HASAARD, waaggeval, is van *aas*, by de ouden ook genoemd *hasaert*, een oog, 't zy op de kaart, of teerling, dat on-

onzeker gegeven of geworpen word. Ziet in *Aas. Hasarderen*, of *hasaerden*, is dan eigentlyk op den dobbel wagen, schoon dat woord ook in een ruimer zin nu gebruikt word.

HASPEL was by de ouden een *haspe*, gelyk raspe. Zy zeyden ook *haspen*, gelyk raspen. Ons *haspelen* is daar van een *diminutivum*. Maar *haspe* was mede een streng gehaspelt gaarn. In 't tegendeel noemden zy een klomp *clompel*. Een grote *clompel gouds*.

HASSEBASSEN, voor gestadig kyven en graauwen, is een koppelwoord uit *hassen* en *bassen*, de *n* is 'er in 't midden uitgezift tot vloeyender uitspraak. *Bassen* is overgenomen van de honden. *Hassen* is myns achtens slechts een verziert woord door verwisseling van eene letter. De ouden hadden vermaak in een diergelyke woorden vorming, b: v: *Ziegezagen*.

HAVE, bezitting, goed, is van 't aaloude *haven*, hebben. Het beduid dan in 't gemeen al wat men heeft. *Haveloos* was by de ouden zonder have, arm. *Beide rike ende havelose*. Wy zeggen *haveloos gekleed*, voor slordig, naar de wyze van arme luiden. *Verhaveloosen* beduid laten vervuilen, en veronachtzaamen. Het tegendeel is *havenen*, dat ook verbaftert is in *begenen*, *gehavent*, enz.

HAVEN zal zyn van *have*, omdat de have daar geveiligd is. Dus zegt men, *in behouden haven aanlanden*. 't Is dan van *haven*, hebben, de plaats daar de reizer heeft het einde, daar hy op aan stevende, en de rust en zekerheid, welke hy begeerde: *Psalms* 107: 30. Doch waarom zullen wy haven niet afleiden van 't Hebreuwfche *חַוּוּן*, *choof*, een haven, uit het wortelwoord *חָפַף*, *chaphaph*, dekken, bedekken? *Haven* gelykt naar het aaloude *Heofanum*, hemel, die by uitnemendheid een schoone haven, en plaats van ruste is, naar 't doorreizen van dit traanendal, en omzwerfen in de ongestuimige wereldzee.

HAYER is van 't Latynsche *avena*, door voorzetting van een *b*, en verwisseling van *n* in *r*, dat dikwyls geschied.

HAVIK is de naam van dien bekenden roofvogel, van *haven*, hebben. Willeramus heeft *haveko*. *Havik* is heb ik, 't geen op dien grypvogel past. Dus heeten hem de Hoogduitschen

babicht, heb ik 't. Dit komt over een met zynen Latynschen naam *accipiter*, van *accipere*, nemen, ontfangen.

HAZELNOOT schynt verbaastert te zyn van 't Latynsche *aux avellana*.

HEBBEN, by de aalouden *haben*, is van 't Latynsche *habere*, of ten minsten die beiden hebben eenen gemeenen oorsprong. De Hoogduitschen blyven nader by *habere* met hun *haben*. Hier van word gezegt een *haberdas geven*, voor een oorvyg; 't is, *habt ihr das*, heb gy dat, hou daar. De ouden gebruikten *hebben* dikwyls, daar wy zyn stellen. b. v. *Dwoord heeft niet waer*, voor 't woord is niet waar; *geschied hadde*, voor geschied was; *ik hebbe ontwaaket*, voor ik ben ontwaakt; *hoe hy had gevaren*, hoe hy gevaren was; *hy heeft gegaen totter steden*; *hy heeft opgestaen*. In 't tegendeel gebruikten zy wel zyn, en is, daar wy *heeft* stellen. Dus zeiden zy, *hebbe ghesyn*, voor geweest hebben.

HECHT is de handhave, of handvat, van een mes, of iets diergelyks. Dit stamt van *hechten*, vast maken, waar voor de ouden *heftan* zeiden, en heften. Het hecht is dan, waar by men vast houdt: want *hecht* is vast. By de aalouden was *haft* een gevangene, of gebondene, en *haftes man* een gebonden man. *Hachten* was by de ouden gevangen nemen. Hier van hebben wy noch, *in hechtenis*. *Hecht* en *sterk* zyn by ons gelykluidende woorden. Men ziet dan ook, wat een *hecht van een ham* zeggen wil, naamelyk de *hiet*, waar mede men die vast houdt. Van *hecht* is *bacht* gesmeed, 't *bachtje is op*, 't hamtje is gekloven. Daar van worden ook andere stukken een *bacht*, of *bachtje*, genoemd; 't en ware men dat liever bragt tot *hakken*. Met het eerstgezegde komt overeen, dat men het hecht van eenen degen noemt het *geveft*, 't wil zeggen, waar by men hem in de vuift vast heeft. *Hechtere* was by de ouden een gebid, of halter.

HECHTEN is by Willeramus *heften*. Otfried by Junius zegt *haften*. *Hafstetun thie armon*, hechttten, bonden de armen. *F* en *ch* worden verwisselt, als in *kraft*, en *kracht*. Men kan dit *hechten* brengen tot het Grieksche *ἄπτειν*, *haptain*, hechten, 't

zamenknoopen; of het Latynsche *figere*, hechten. *F* word wel *b*, gelyk zelf van *figere*, *fibula*, een gesp.

HEDEN is van 't Latynsche *hodie*, dezen dag. In de taal der ouden zeide men voor *bedendaags*, *beden des daechs*, waar van ons hedendaags verkort is. *Daags*, voor dags, is van *dages*, *middach dagbes*, gelyk *Godes* is *Gods*.

HEEL, geheel, is van het Grieksch *ἅλῃ*, *holos*, geheel, gantsch.

HEEN wierd van de ouden ook geschreven *beene*, en *beenen*. Doch in *beene* is de *e* een overtollig aanhangzel, en *beenen* staat in *regimine*, gelyk in *ver*, *verre*, en *van verren*; *eer*, *eere*, en *in eeren*, enz. *Heen* is voor hier, *n* word uit *r*. Zy zeiden, *van beenen gaen*, dat is, van hieren. *Sy voeren niet van bene dat te barnen is*. Dat *bene* is gesmolten uit *hierene*. Ziet in *Daan*. De *r* is gebleven in *ber*, voor heen, b. v. *van ouds ber*, voor van ouds heen, *herkomst*, enz.

HEER is het zelve met het Latynsche *Herus*, dat gevormt zoude kunnen zyn van *hares*, erfgenaam; want ymand is Heer van zyne bezittingen. Uit *ons heer*, gelyk de ouden zeiden voor onze heer, schynt te zyn de naam van *Sire*, dien men aan Koningen toeigent, welke by uitnemendheid Heeren zyn. *Handel*. 25: 26. De *s* afgesneden van *ons*, en gevoegt by *beere*, maakt *sheere* waar van word *Sere*, *Sire*, met een vermetling der *b*. Te lichter zal men dit kunnen toestaan, als men weet, dat de aalouden voor *ons* zeiden *uz*: gelyk men noch elders zegt *use*, voor onze; en *uz Heer*, voor onze Heer. Dan is in *Sire* de *n* maar uitgelaten; benevens de *b*, om de vloeyendheid en rasheid der uitspraak. Op die wyze zeiden de ouden, met uitlating der *b*, wel *Seeren woord*, voor 's Heeren woord. Wy hooren dat dagelyks in 't noemen van verscheide Zeeuwfche Dorpen. B. v. *Seraerskerke*'s Heer Arendskerke. *Sereinskinderen* is 's Heeren Heins kinderen, enz. Van zonderlingen nadruk is de *s* uit *ons* in *Sire*. De ouden noemden God en Christus *ons Heer*, als zynde een algemeen Heer, en van allen. Koningen zyn Gods Stadhouders, en dus past op hen niet slechts *myn Heer*, maar *ons*, of *onze Heer*, dat is, *Sire*. Tot mindere Grooten

zeggen de Franschen *Messire*, dat is van Duitschen afkomst; voor *me Sire*, myn Sire, gelyk *Mevrouw*. Van *Heer* komt *beerschen*, als Heer gebieden. Ziet *Luc. 22: 22*; en *beerlyk*, gelyk eerlyk van eer. Doch dit word wel verwart door die *b* af te laten of by te doen. *Heresta* is by Willeramus eerste, voornaamste. *Thaz heresta gesibele*, de eerste zetel. *Mit allen then beesten salvon*, met alle de eerste, voornaamste, zakven. Men noemt 's *Heeren*, 't geen aan niemand in 't byzonder toekomt, en daarom des Landheers is, en onder zyn bescherming staat. Hier van word een gemeene weg genaamt 's *Heeren weg*, of 's *Heeren straat*. *Herstraten ende gemeene wegen*, *berwech*. Doch dit laatste kan ook zyn van *heir*, gelyk *heirbaan*. Maar dat is in de zaak het zelve.

HEET is van het Grieksche *αἴθω*, *aithein*, branden, met een voorgehechte *b*.

HEETEN is met vaderlyk gezag gebieden. *Atta was* by de aaloude *Gothen*, en *Haita* en *Heite* noch by de *Vriezen* Vader. Hier van komt *Taat*. Maar *heeten*, voor noemen, schynt te zyn van *αἴθω*, *aithein*, eischen, voor roepen.

HEFFEN, heven, opbeuren, kan gebragt worden tot het Grieksche *ὑψώω*, *hupsoein*, verhoogen.

HEI, een zwaar blok tot instampen van paalen, is dus genoemd van *heyen*, 't geen verbastert schynt van *houwen*. De Franschen noemen heyen *hier*; doch ik denk, dat zy dit uit onze taal, gelyk meer woorden, overgenomen hebben. Men noemt groote regendruppelen *heidroppen*: maar dat zal zyn *heit- of heetdruppen*, om dat ze in de hitte vallen.

HEIDE schynt te zyn van het Grieksche *ἔρα*, *era*, kruid, gras, met een voorgehechte *b*.

HEIDEN is van *heide*, een woest onvruchtbaar veld, alwaar heide wast; niet zo zeer om de gelykenis van de Heidenen met zulk een landstreek, *Jes. 17: 16*; als wel omdat ze, na dat de Christenen de overhand hadden gekregen, verdreven wierden uit de Steden, en genoodzaakt te veldewaards te gaan wonen, en in zulke afgelegen en eenzame plaatzen hunne afgoden en altaaren te stellen, en den afgodendienst te plegen.

Hier

Hier van werden zy ook genaamt *Pagan*, dorpelingen. Dus heet men noch *Heidenen*, of *Heidens*, dat rotgepuiis van landloopers, die in de Steden niet komen, maar by de boeren omzwerven.

HEILAND was de naam van onzen gezegenden Zaligma-ker al by de aalouden. Zy zeiden: *Ik gelyfe en Heiland Christ*, ik gelove in den Heiland Christus. *Heiz inan Heilant*, heet hem Heiland. Dit is afgeleid van *beilen*, heelen, 't geen zy ook *gansfen*, gantschen, noemden. Hier van is noch *bealth* by de Engelsen gezondheid. 't Was al een aaloude zegenwensch by de Engelsen: *Hale souwe*, heil zy u. *Heil* stamt van 't Grickische *ἰαω*, *olos*, gantsch, heel. De Latynen vormden daar van *salus*, *saluus*. *Verbeelt* was vereenigt, heel gemaakt. *Gansf die woude*, was heelt ze. *Met sinen rouwe syn wi geganset*. *Hi gansfe die lamme leden van den quaden evelen*. *Met syn bedinghe dat water gansfen*. Gansfen en heelen is dan het zelve. Van gansfen schynt genezen te spruiten. By Willeramus is *genesan* ook behouden worden. *Thiu duva thiu mag genesan vore themo haveko*, de duif die mag genezen, dat is, behouden, geveiligt worden voor den havik. *Samo magt thu of thu thiu getbinga an mich sezzeft genezan mith then angelicis praefidiis*. Zo moogt gy, indien gy uwe dingen, zaaken, aan my zet, stelt, behouden worden met, door, de bewaring der Engelen. Van dat *heelen*, kan men *Helend* aanmerken als een *participium*, de *Heelende*. Dus zegt Willeramus *neigande*, voor neigende. *Helende alte adle* was in 't aaloude Engelskisch, heelende alle ziekten. Dit drukten de ouden ook uit door *Gezondmaker*, 't geen de eigentlyke betekening van *Heiland* is. Ik las dus: *Van de ewighe v ghesontmaker*. *Hof. 13: 4*: vond ik vertolkt: *Sonder mi en suldi ghenen God bekennen, ende gheen gesontmaker en is dan ic*. *Si sagen dat al haer wonden gesont waren geworden*, dat is, geheelt, genezen. Vergelykt *Matth. 9: 12*: Anders zeiden de ouden ook *Bebouder*, en *Heilgever*: gelyk zy in die duistere eeuwen Maria noemden *onze Vermaester*. Van dit *heelen* komt dan, als getoont is, *beil*; gezondheid, behoudenis, verlossing: gelyk de Latynen dat alles bevatten in *salus*, en den uitwerker daar van.

Sal-

Salvator noemen. Dus is *Heiland* ook *Verlosser*. 't Woord *Heiland* is eigentlyk *Heil-ant*, niet *Hei-lant*: want *ant* is de uitgang van meer diergelyke woorden, b. v. *wigant*, een oorlogsmann, *vyand*, *trouwant*, *musikant*, enz. Echter de *l* word om de welluidendheid wel tusschen ingevoegt, gelyk in *dwingelant*, voor *dwingeant*, *zuigeling* voor *zuigeing*, dat in de uitspraak te moeyelyk valt. Men mag dan ook schryven *Heil-land*, tot onderscheiding van *Hei-land*, een land, waar op heide wast.

HEILIG was by de aalouden ook *billig*. Dewyl nu *hil* is een heuvel, of hoogte, van *heffen*, (Ziet in *Hil*) of van 't aaloude *bohe*, *hoo*, *ho*, voor hoog, waar om ook gezegt wierd *hovel*, zo zoude in bedenking konnen komen, of *heilig* niet zeggen wil verheven in voortreffelykheid boven het gemeen. Immers dat past op de zaak, *Exod.* 15: 11. *Dan.* 7: 22. *Heilig* van 't Grieksche *ἅγιος*, *hagios*, te willen brengen, komt my zo gevoeglyk niet voor. Anders konde men op *heil* denken, 't geen van *heel*, gantsch, komt, omdat de heiligheid in haar zelve volkomen, en zonder gebrek is. *Eph.* 5: 27. Ziet dit beide *Hebr.* 7: 16.

HEIM, een huis of wooning, was by de aalouden *hama*, ook *ham*, *häm*, en *heim*. *Heimwisti*, waren huismaaltyden. Dat kan gesproten zyn van 't Grieksche *ἅμα*, *hama*, te zamen, omdat huisgenooten daar te zamen wonen; of van *heimen*, bedekken, dewyl men daar onder 't dak is. Dus zeggen de Hoogduitschen noch *zu heim*, voor t'huis. Hier van word het overgebragt om 't Vaderland en de geboorte- of woonplaats te betekenen. Men vind het dus in de naamen van verscheide onzer Steden, als *Haarlem* voor *Herulheim*. *Arnhem* voor *Arnheim*, *Arendheim*. *Uitbeemsch* is uitlandig, vreemd. Van *heim* is noch *Heemraad*.

HEIR, leger, schreven de ouden ook *her*, en *heer*. Willeramus zegt *here*. *Ich sin here verdrank*, ik zyn heir verdrank. *Mit sinemo berige*, was met zyn heir. Van dat *her* komt herde, voor kudde, gelyk de Hoogduitschen noch spreken, als een heir van schaapen. Willeramus: *Thaz ich niet irre ne beginne gen under the berdnisse ibinere gefellon*. Dat ik niet dwalende en

be-

beginne te gaan onder de kudde, of hoeding, uwer gezellen. Van dit *berde* is ook herder, en 't oude *berden*, voor hoeden. Ik zoude *beir* wel brengen tot het Griekſche woord *αἰρεῖν*, *bairein*, uitkiezen, als beſtaande in uitgelezene en keurlingen; maar onze overoude vaderen hebben al *beiren* gehad, eer men van Grieken wiſt; doch dit konnen beiden uitſpruitzels van eene worteltaal wezen.

HEKEL ſchynt te komen van *haaken*, zo dat hekelen zoude zyn hakelen, omdat het vlas vaſt haakt tuſſchen de pinnen, en met kracht van de hekelſter in 't hekelen daar door moet getrokken worden.

HEL, voor helder, klaar, ſtemt over een met het Griekſche *ἦλ*, *bele*, 't zonnelycht; of liever, dat ſtamt van Hebreeuwſche *הֵל*, *hecheel*, blinken; ſchynen. Hier van is de morgenſter *הֵלֵל*, *beeleel*.

HELD komt van *hel*, helder, klaar, ſtraalende; omdat een held door dappere daaden uitblinkt, en doorluchtig is. Anders kan *beld* afgeleid worden van *beil*, dewyl hy heil en verloffing uitwerkt.

HELFTER, *halfter*, is *belter*, halter, houder. *Een helfter ten ezel*. Dit ſpruit van het aaloude *beltan*, houden, 't geen de Hoogduiſchen noch zeggen *balten*. 't Is een *halter*, omdat het paard daar door gehouden word. Dus zegt men, *het paard op den toom houden*. De ouden noemden dat paardetuig ook een *bechtere*, van *bechten*. Ziet *Hecht*. *Gebit* is van *byten*, omdat het paard daar op byt.

HELLE, de pyningkerker der verdoemelingen, kan men afleiden van *bellen*, nederwaards neigen, afdaalen, zo dat *belle* is *bellling*, welke naam daar van aan een ſcheepswerf word gegeven. *Helle* is dan een diepte of afhellende put, gelyk die rampzalige afgrond by uitnemendheid is, *Num.* 16: 33. Anders kan *belle* gebragt worden tot *bol*, gelyk de Hoogduiſchen noch zeggen *die bole*, het hol, 't zy dan dat *bol* ſtamt van het Griekſche *κοῖλος*, *koiilos*, hol, diep, waar van kuil is; of van *holden*, houden, om dat de holheid iets in zich houden, en omvangen kan. Maar dlt alles paſt ten vollen op den zwavelpoel. Ja,

zoude men *hel* niet kunnen brengen tot de laatste lettergreep van 't Hebreeuwſche *הַל*, *ſcheol*? Uit *ool* kan lichtelyk *hel* zyn geworden.

HELLEBAARD was by de aalouden een heirbyl. *Baard* betekende byl. *Helle* zoude kunnen zyn van *bellen*, voor holden, houwen, en dus zeggen een *houwbyl*, gelyk men een ſabel noch noemt een houwdegen, of houwer. Of anders *bellebaard* is *helmbaard*, zulk een byl waar mede men eenen helm kan klieven. De *Langbaarden*, een bekent, ſtrydbaar, oud Duitsch volk, droegen dien naam niet van hunne lange baarden, als zommige meenen, maar van hunne lange heirbylen, gelyk de Saxen van hunne grootezeiffen, of meffen. Hier van is ook een *parteaen*, dat is, een *baardesaen*.

HELLEVEEG is zamengelaſcht van *helle*, en *veeg*, van *vegen*, *vagen*. Dit wil zeggen zulk eene, die de helle kan *vegen*, ſchoon maken, dat is, de duivelen daar uit jagen. Hier mede komt over een, die eenen roof voor de hel kan weghalen.

HELM ſchynt te zyn van *bemelen*, of *beelen*, bedekken, verbergen. Ziet in *Hemel*. Men noemt ook *Helm* een duingewas, mogelyk om dat het duinzand daar van bedekt, en voor 't wegstuiven tegen den wind beſchermt word.

HELMSTOK, aan 't roer, ſchynt zo genoemt te zyn van 't gehelme hoofd, 't geen tot cieraad daar voor aan plagt te wizen.

HELPEN zoude kunnen zyn van *heil*, *heilpen*, gelyk *ſteppen* is van *ſtallen*, doen ſtil ſtaan. De ouden zeiden ook *hulpen*.

HEM, en *ben*, hebben wy overgenomen van de Hebreen.

HEMD wierd van de ouden genoemt een *bemme*. *Nochtan ſcoerde* (*ſcheurde*) een *nuwe bemme* dat hy *aanbadde*. Dus zeggen wy ook wel een *bemde*. *Hemt* is voor afgeſneden van 't Griekſche *ἡμάτιον*, *bimation*, een kleed. Men moet dan niet ſchryven *hembd*.

HEMEL komt van *bemelen*, dat is, van boven overdekken. Dus las ik by de ouden, *bemelt of dekt*. *Met eenen velle bebemelt*, bedekt. De *ſcout bemelen*, de ſchuld bedekken. *Ophemelen* is ont-

ontdekken. Van *hemelen* is by verkorting *heelen*, en *verholen*. Dus zegt men 't *gebemelte van een ledekant*, voor 't overdeksel, en 't *gebemelte van de mond*. Doch de hemel overdekt alles. Hier van is die spreekwyze, *onder de kap van den hemel*. Maar vermits ook iets overdekt word om het te verbergen, zo komt van hemelen *heimelyk*, of *hemelyk*. Dus zeiden de ouden, *bebemelde dingen* en *hemelic*. *Heelen*, verkort van *hemelen*, is met *verheelen* bedekken, verbergen. *De misdaet heelen*. *Dat sou, zy, haer schout*, schuld, *bemelt of bedekt*. *Verholen dingen*. Doch zodanig is by uitnemendheid de hemel; en wat daar binnen is, is verbergen. Willeramus heeft *bimel*. *Got van himele*, God van den hemel. *Hemelriche*, hemelyk. In noch ouder tyden zeide men *amal*. De hemel word in de taal der aalouden ook genoemd *beofenum*. *Si thiu willa on eorthan swa in beofenum*, uw wille zy op aarden als in den hemel. *Ic gelyfe in God Fader almichtigen schryppend beofanan and eorthan*, ik gelove in God Vader den almachtigen scheppende hemel en aarde. *On sixx dages Crist gewerkt beofanas and eorðan*, In zes dagen werkte Christus hemelen en aarde. De Engelschen zeggen noch *heaven*, voor hemel. Dit komt van *heffen*, omdat de hemel boven alles verheven is. *Job 22: 12*.

HEMMEN is van 't geluid dat gemaakt word, hem! hem!

HENNE is door verkorting *haaninne*, gelyk *deerne dienaarinne*. Is dan *baan* Koning, (*Ziet Haan*) zo is *henne* Koningin. De ouden zeiden *hanne*. Hier van noemt men eenen verwyfden *Hanne*, of *Jan-ben*. *Haanin* is als duivin. Door verandering van *ae* in *oe* word van *baen* *boen*.

HENNEP is van 't Latynsche *cannabis*, door gewoone verwisseling van *c* in *b*, *b* in *p*.

HERBERG is te zamen gekoppelt uit *her*, heir, en *berg*. De ouden schreven *bereberga*. Willeramus: *Bi then berebergan sbero berdon*, by de herbergen der herderen. *Unwatheliche herbergan*, ongecierde herbergen. Schoon het dan in 't gemeen tot hutten en verblyfplaatsen word overgebracht, het betekent in zynen oorsprong een heirberging, of legerplaats, gelyk *herbaen*, heirbaan, is legerweg. Die naam van *herberg* word nu

gegeven aan een huis, waar in elk berging een huisvesting kan vinden. Willeramus schreef dus al: *Tbaz tbu in iran berzaw tbir bereberga machoft*, dat gy in haare herten u herberge maakt. Van die gemeene huisvesting wierd een herberg ouds tyds ook genoemd *alberge*, die bergt al wie 'er komt, waar van de Franchen *auberge* gevormt hebben. Daar toe schynt ook niet ongerymdelyk te kunnen gebragt worden *baardstede*, als zynde *berstede*, *heirstede*, vermits het heir, het volk, in de winterkoude daar by 't vuur zyn plaats neemt. Mogelyk ziet ook hier op het woord *Heeromnis*, waar door de ouden uitdrukten den gemeenen hoop, 't gantsche heir, Jan Alleman. Maar *bereberga* beduidde by de aalouden, door naamwisseling van het geplaatste met de plaats, ook wel het heir zelve. Willeramus: *Tbie wole getbrangadon bereberga forgbtent tbie viende*, het wel gedrongen, gefloten, heir vreezen de vyanden. Het zelve is by hem *zeltscara*. *Wolegescapbeda zeltscara*, een welgeschikt heir. *Zeltscara* is tentenschaare, een heirfchaare, die in tenten gelegert is. Ziet in *Gezel*. Even zo is nu het *leger*, beide de legerplaats en het heir.

HERDER is van 't aaloude *berden*, hoeden. Willeramus: *The niet ne berdan minero scapbe*, die myne schaapen niet en hoeden, behoeden. *Herdon* is by hem herderen, *berdnisse* kudde. Dit komt van *ber*, heir, 't geen ook word toegepast op een groote kudde schaapen, *Gen. 32: 8*. *Herde*, en *berden*, voor herder, en herderen, gelyk mede *berden*, voor hoeden, was ook by de ouden gebruikelyk. By de Grieken beduid *ēgdein*, *berdein*, doen. Schapen te hoeden is van ouds een hoofdbedryf. *Gen. 4: 2*.

HERFST schreven de ouden *berouft*, *beroeft*. Dit schynt te zyn *ber-oeft*, of oogft, als de wederoogft, of tweede oogft, omdat dan de navruchten, byzonder de boomgewassen, ingeogft worden. *Oogft* is een verkorting van *Augustus*, en *oogftmaand* *Augustus maand*.

HERIK, *hariék*, een bekend schadelyk onkruid in den akker, spruit van het Grieksche *αιεξ*, *aira*, onkruid.

HERK, een bekend hoveniertuig, komt van het liet oude *eren*.

eren, ploegen, uit het Latynsche *arare*, omdat de herk vooren in 't land trekt, naar de wyze van een ploeg; doch dat word ook tot hooyen overgebracht. De ouden noemden een *egge* ook *berik*, of *hederik*. *Rik* was wel meer een uitgang. Ziet *Efferik*.

HERMAN, *Harmen*, is heirman, krygsman. Daar van is het spreekwoord, *een sterk Harmen*; en *met 'er tyd komt Harmen in 't wambais*, dat is, de krygsman in 't harnas. De Hoogduitfchen noemen eenen ram, die met een bel aan den hals de kudde voorgaat, een belhamel, *Herman*, dit wil zeggen *Heirman*, de man van 't heir, t. w. der schaapen. Die zelve naam past dan ook op eenen bok, die voor de geiten gaat. Ik wilechter niet zeggen, dat *Herman* een bok is.

HERN ist' zamengetrokken uit *berffen*, of *berffenen*. *En wilt doch niet aldus veel screien, op dattu van den gebreke der berne gheen lolyke cromme nose en criget*. Dus zegt men elders noch *bern*, en *bernpaen*.

HEROUT komt van *ber* en *out*. 't Is te zeggen, een oude des heirs, omdat oude en aanzienlyke mannen tot dat ampt gebruik wierden.

HER is weder, als in *berdoen*, *berzeggen* enz. of ook *heen*, b. v. *berkomst*. Ziet *Heen*.

HERPAUK is de naam; dien men ook geeft aan een keteltrom. Dat woord is van eenen aalouden oorsprong. *Heripauchan* waren heirbarieren, *halspauch* een halsketen. Van dit *pauch* komt, zo 't schynt, een *bag*. Ziet *Bag*. 't Is dan on-eigentlyk tot een trom overgebracht uit het Hoogduitfche.

HERRE zal zyn van 't Latynsche *harere*, blyven hangen, omdat de deur daar op vast hangt. Of liever *herre* is van *keeren*, om dat de deur daar op keert en wend. *K* en *h* zyn wif-felletteren. Vergelykt *Spreuk*. 16: 14. Anders *herre* is van 't Latynsche *cardo*; te meer omdat men ook zegt *barre*. *C* en *h* worden ook verwisselt.

HERREWERREN is *been* en *weeren*: want *heen* was ook *ber*, van ouden *berkomst*; en *weerre* weder, waar voor men ook zeide *werre*.

HERSSEN is, zegt Kilianus, *heersin*, voor *zinbeer*, heer van den zin, omdat het verstand in de herffenen woont. Ik acht dit slechts voor een letterspeling, en houde *herffen* afgeknot van 't Latynsche *cerebrum*, met de gewoone verwisseling van *c* in *b*. De uitgang is daar aangehangen, en gevormt naar den aard onzer taal.

HERT, *hart*, ons edelste lichaams deel, is van 't Grieksche *hardia*, *kardia*, of *καρ*, *kear*, waar van ook de Latynen hun *cor* hebben, aanwyzende dat het de bron der levenshitte is: 't welk niet verre in zin en letteren afwykt van *baard*. Maar *bert*, dat bekende beest, noemden de aalouden *beort*, en *biret*: De Hoogduitschen zeggen noch *hirsch*. Dit *bert* stamt van 't Latynsche *cervus*. In beiden word *k* of *c* tot *b*, als *hoorn* uit *cornu*.

HERTOG schreven de ouden *Hertoghe*, van *ber*, heir, en *toghe*, togt. Daar onder wierd dan *leider* verstaan. Dus is *Hertog* gezegt *Heirtochtleider*, Heirvoerder. Zo noemden zy God wel *Israëls Hertog*. Hy is een waer *Hertog*, dat is, een waer *Leidsman*. Het zelve was *Leedtoghe*, dat is, *Tochtleider*, door omkeering der t' zamengekoppelde woorden. Dus is *Dux* van *ducere*, leiden, en het zelve met Hertog.

HES, *hesse*, is een kat. Dit schynt gevormt te zyn van *katz*, gelyk de Hoogduitschen noch zeggen: want *k* en *b*, *a* en *s*, en *t* zyn wisselletteren. Omdat dit *bes* zo na paalt aan *hex*, moeten de katten, wegens die naamgelykenis, in de wandeling, tot haare onschuld, *hexen*, of toveressen, heeten. Op die zelve wyze wierd een aaloud Duitsch volk *Katten* en *Hessen* genaamt. Ziet *Kat*.

HESP, en *hisp*, was by de aalouden een schouder. Hier van noemt men noch een *ham* een *hisp*.

HET WAS gebruikten de ouden voor ons *daar was*. *Het was een man*, daar was een man. *Het leefster zo besmedt*, dat hem verdriet, dat zy enz. voor daar leven 'er enz. *Het quam een leeuw ende eene beere*. *Het versloeg hem Jonathan*. *Het is gevallen*, het of daar is gebeurt. *Hets gevallen*, *hets gevallen Babilonien*. *Waert geen Schepper*, was 'er geen Schepper. Ook zeiden de ouden voor *het*, *et*, waar uit noch korter is *t*, nu 't.

HE-

HEVEN zeiden de ouden, voor *bebben*, van 't aaloude *haven*. Wy zeggen daar van noch, *by beeft*. Hier van stamt *onderhevig*, of *onderbavig*, *manhaft*, *zeeghaft*, *manhaftig*, *zeeghaftig*, die zich heeft als een man, en overwinnaar. Anders is *bastig* ook *achtig*. *Zich hebben* was zich houden, dragen, of bevinden. 't *Leven en 't hebben des menschen*. *Die Francoisen hebben hem daer qualyc gebaad*. *Hi const hem na allen staten hebben, en reguleren*. *Leren boe si hem hebben soude in der Kersteliker wet*. Hier toe behoort *bebbelykheid*, *hebbelyk*, *onhebbelyk*, enz. Ziet in *Abel*, en *Hebben*. Ja, tot dit *heven* zoude men *havenen* kunnen brengen. Dus dreigt men ymand, *Ik zal u havenen, en ik zal u hebben*.

HEVIG, en *bestig*, is toornig, oploopig: Dit komt van *heven*, *heffen*, omdat de gramschap zig verheft.

HEUGE word gevoegt by *meuge*, in die spreekwyze *tegen beug en meug eeten*. *Heuge* is van *verbeugen*, en *meuge* van *meugen*, mogen, met smaak eeten. 't wil dan zeggen, tegen lust en smaak.

HEUGEN, voor gedenken, anders *gebeugen*, met blydschap zich iets erinneren, en daar van gedachtenis houden. Ziet *Verbeugen*. Doch het word nu in een ruimer zin genomen. Hier van is de *gebeugenis*, voor de gedachtenis, of *memorie*.

HEUP schynt te komen van *heffen*, gelyk *hoop*, omdat de heupen zich verheffen, en uitsteken. Dikwyls worden *fen* *p* verwisselt. Hier om word de heupe by de aalouden genoemt *thibe*, *dye*, van *dyen*, uitzetten.

HEUS hieten de ouden *hovesch*. *Giften ende hoofsheden*, of *hoosheden*. Wy zeggen ook noch *hoffelyk*, en *hoofs*.

HEUVEL is by Willeramus *huvela*: *Ze themo wirouch huvela*, tot den wiroomkeuvel. De ouden zeiden *hoevel*, en *hovel*. Dit kan men afscheiden van *heven*, *heffen*, omdat een heuvel een verheventheid is; of van 't aaloude *ho*, verkort van *babe*, hoog. Dus zegt 'men een hoog veld, een hoogte. *Hovel* was by de ouden ook een bult. *Doe verrees aan hoer lyf voer en achter een hovel*. Zy zeiden, een gehovelden rugge. By Willeramus zyn *huffelom* de wangen, omdat die zich in 't aangezicht als heuveltjens

jens verheffen. *Sine buffelen*, ook *buffelan*, *sint samo wurzbedde*, zyne wangen zyn gelyk specerybedden. *Hovelachtig*, of *beuvelachtig*, is het zelve met *hobbelachtig*: want *v* en *b* zyn wissel-letteren. Een *hovel* is een schaaf, die de ruwe hobbelachtigheid afftrykt.

HEX. Ziet in *Yffelyk*.

HIEL is versmeed van 't Latynsche *calx*. *C* word *b*. Anders mag men denken, dat *biel* is van houden, vermits de hielen zyn de houders, die 't lichaam in 't staan over einde houden, 't geen zonder hielen achter over zoude vallen.

HIK, *snik*, en *snok*, met *nok*, zyn het zelve woord, van *bikken*, *snikken*, *snokken*, en *nokken*. Dit schynt gevormt te zyn van 't geluid, dat een hikkende maakt. Van *snikken*, is ook *snakken*.

HIL was by de ouden *heuvel*, door verkorting. *God den berghe ende den billen*. In elken bogen *hil*. Hier van is een *opperbil*, *opril*, *oprel*, *riedbil*, enz. Maar *hil* kan ook genomen worden voor *bel*, dat is, *belling*, van *bellen*, naar beneden neigen. En dewyl men langs eenen afgang naar beneden, ook van onder kan opgaan, zo is 't even veel, of men *opperbil* brengt tot *heuvel*, of tot *hellen*, omdat die opryft, of van de hoogte naar beneden helt.

HINDER is achter, en in dien zin noch gebruikt by de Hoogduitschen. Willeramus: *Sino wa ber selvo sted binder unfer wanda*, ziet waar hy zelve staat achter onzen wand. *Hinderen* zegt dan verachten, en *binder* is achterdeel, verachtering.

HINKEN is van *hangen*, 't geen de Hoogduitschen noch noemen *benken*, omdat een hinkende hangende en flappe heupen, of beenen heeft. Gen. 32: 31. Een *diminutivum* van hinken is *binkelen*, als men het eene been laat hangen, en op het andere voortthuppelt.

HINNIKEN, 't gebriefch der paarden, is van het Latynsche *binnire*.

HISTORIE, by de Latynen *historia*, hebben zy en wy van 't Grieksche *ιστορια*, *historia*, uit *ιστορειν*, *historein*, verhaalen.

HIT-

HITTE komt van het Griekſche *aithev*, *aithein*, branden, *aithe*, *aitbos*, is hitte, brand.

HITTEN is nauwkeurig mikken, of treffen. Dus is 't een Zeeuwſch ſpreekwoord: *'t Moeft wel hitten*. De Engelfchen hebben dit woord uit de oude taal noch bewaart.

HITZEN. Ziet *Ketzen*.

HOBBELEN, op en neder ſpringen, of bewegen, heeft den zelven oorsprong met *huppelen*, en *bewvel*, van *heffen*, verheffen. *Hobbelen* is 't *diminutivum* van *hebben*.

HOED komt van *hoeden*, dewyl het hoofd door dat dekzel word behoed, bewaart. Dus zegt men ook een *vingerhoed*, om dat hy den vinger dekt, en hoed. Anders kan men *hoed* brengen tot hoofd, 't geen de ouden ook *hoot* en *hoet* noemden. Ziet *Hoofd*. 't Zoude dan willen zeggen *hoofddekzel*. Hier van ſchynt ook *huif*, en *huik*, te ſtammen. Ziet die woorden. Op die wyze is *kap* van *kop*, dewyl ze op den kop gezet word.

HOEDEN zoude niet geheel onregelmatig kunnen afgeleid worden van 't Latynſche *covere*, *hoeden*, dewyl *c* in *b*, en *v* in *d* wel meer overgaat; maar ik denk, dat *hoeden* is *bekhoeden*, uit *houden*, voor behouden. Ziet ook in *Hond*.

HOEKBOOT, *hoeker*, is genoemt van hoek, voor haak, (Ziet *Angel*) een viſchangel, omdat die zulke hoeken voert om viſſchen mede te vangen; ſchoon een hoeker ook wel gebruikt word om andere goederen te laden.

HOEN. Ziet *Henne*.

HOEPEL, *hoep*, breng ik tot het Griekſche *κωυλ*, *kuklos*, een kring, ofronde. *K* en *b* zyn dikwyls wiſſelletteren.

HOER is van huuren, vermits zulke ſchotverkenſen zich voor gèld laten misbruiken. Hier van noemden de Latynen eene hoer *meretrix*. De ouden zeiden ook *huere*, voor hoere. By de Grieken was *κορη*, *koræ*, een meisje, en zo zegt men noch wel een mooi meisje; doch die naam is te goed voor een hoer, die waarachtiger een lelyk beeft geheten word. Beter paſt hier *χοιρος*, *choiros*, dat by de Grieken een hoer en een verken betekende. *Hoereeren* is gelyk voeteeren, hanteeren, enz.

T

HOES-

HOESSA is een geschreeuw van 't scheepsvolk, als zy blydschap betuigen, of malkanderen aanmoedigen. 't Zal willen zeggen, *hou sa!*

HOEST schynt verbafter te zyn van 't Latynsche *tuffis*, want van *tus*, *toes*, kan licht *hoest* gevormt zyn, en van *tuffire boesten*.

HOF breng ik tot *heffen*, verheffen, dewyl de gebouwen der Grooten niet alleen op heuvelen, of verheven plaatzen gesticht plagten te zyn, maar ook in hoogte uitstaken boven de gebouwen van gemeenen. Van dat bouwen op hoogten schynt ook een *hoef*, *boeve*, mede dien naam te hebben. Ziet *Gebuchte*. Maar *hof*, voor tuin, is van 't aaloude *hof*, dat een grond of bodem betekende, en dus ook *hoffede*, *doelhof*, enz.

HOK schynt te zyn van hoek, b. v. *Schaapsbok*, een hoek, waar in schaapen opgesloten zyn. Zo is *hokkeling* een hoekeling. Hier toe mogt wel een *bekken* behooren, dat tot opsluiten of afsluiten dient.

HOKUS BOKUS, het spel met de goocheltas, is verbafter van 't Hebreuws *כוס כוס*, *miccoos becoos*, van beker in beker, dewyl zy zich daar in byzonder van bekers bedienen.

HOL stamt af van 't Grieksche *κοιλος*, *koilos*, hol, diep. *K* en *b* zyn wisselletteren. Of *bol* kan stammen van 't Hebreuwsche *בלל*, *abalal*, doorbooren. Anders ziet in *Helle*.

HOL over *bol* is naars over hoofd, met den kop om laag tuimelen. Hier van is verbafter *holderdeholder*.

HOLDERTEPA is een geroep van de schippers, wanneer zy grond peilen. Zoude dit wel overgenomen en verbafter zyn uit het Grieksch, gelyk even *bokus bakus* uit het Hebreuwsch, en willen zeggen *ελα και πας*, *bolos kai pas*, gantsch en al; t. w. grond, of iets diergelyks. Dan moest het uit Griekenland te schepe hier gebragt zyn, en onder de Nederlanders *incognito* verkeeren. Men mag denken dat het Duitsch is, en zegt, *hold*, voor houd, *er op aan*. Of liever zal het zyn het Fransche *oultre pas*, niet verder. Hier by quam noch nader het oude Fransch *oultre*, van 't Latynsche *ultra*. Dit past best op de zaak. Van *Reny* en *Noordsche*. Ziet in die woorden.

HOL-

HOLLEN is oorspronkelijk van 't Hebreuwsche *חלל*, *balal*, onzinnig zyn. Een hollend paard is verbystert, en dus zyn wel de herffenen op den hol, of op 't hollen.

HOMP kan zyn 't Grieksche *κόμμα*, *komma*, een snede. Ziet in *Boterham*. Of van *happen*, zo dat *bomp* is een hap: want *m* word meer voor *p* ingelafcht.

HOMPELEN is versmeed van *huppelen*, uit *huppen*, en dat van *heffen*, omdat een hompelende en huppelende zich opheft, en oppringt. 't Is gemeen dat *f* verwisselt word met *p*. Ziet *Hoop*. Dus mede *p* in *m*, b. v. trappelen in trampelen. Hier toe behoort ook *bobbelen*.

HOND kan gebragt worden tot het aaloude *huodan*, *badan*, *bustan*, *buaten*, *huden*: want zo verscheidentlyk schreven zy *hoeden*, dat is, waken, wachten, bewaren. Willeramus: *Minnon eygenen wingardon ne mochte ich behoedan*, mynen eigenen wyngaard en konde ik niet behoeden, bewaren. *This thes wingardon huodent*, die dezen wyngaard hoeden: *Honden* zyn hoeders, wachters, bewaarders. Wel meer word een *n* ingelafcht. Op zulk een wyze is *wond* van 't aaloude *mad*. Maar by de aaloude Saxen was *buntan* jagen, 't geen de Engelschen noch noemen *to bunt*. Doch *honden* worden gebruikt tot de jacht. By Willeramus is *verbundeta* gevangene, en *herihunta* in de taal der aalouden heirbuit. *Hond* is dan jager, of vanger. Dit zyn twee welgepaste oorsprongen. Men kieze, die best behaagt. Maar ziet hier noch een derde; *bond* kan ook afstammen van 't Grieksche *κύων*, *kuoon*, waar van de Latynen *canis* gemaakt hebben. *K* en *b* zyn wisselletteren. *Hond* was al van ouds ook by onze voorvaderen een naam van de uiterste smaad en verontwaardiging. *Quiriacus seide tot hem, sot hond*. Nu hoort men by onbeschaafde menschen niet alleen wel *bond*, maar ook *bondsvoet*. Ik moest in my zelve lachen, wanneer ik eens by ymand las den oorsprong van dien vuilen smaadnaam gebragt tot *bondsvoogd*, of den opziender van zulke honden, als men ymand certyds tot een schandstraffe wel op schouderen dede dragen: Doch die gissing doolt geheel buiten 't spoor. *Hondsvoet* is het verachtste deel van dat verachte beest, en dus vry smaadelyker dan ymand voor een hond

hond te schelden, of dat 't welk Abner zo euvel nam, 2 *Sam.* 3: 8.

HONDERT is myns erachtens verbastert van 't Latynsche *centum*. *C* is *b* geworden, en de uitgang verandert.

HONGEREN is niet onwaarschynlyk van *bon*, of *ban*, verkort van *haven*, hebben, gelyk by de Hoogduitschen dit *ban*, voor *haben*, noch gevonden word: even gelyk de Zeeuwen wel *ben* voor *bebben* zeggen. *Geeren*, of *geerne*, is van *begeeren*. Dus is dan *hongereren* gezegt *geeren bebben*. Immers dit past op de zaak. Zo is *dorsten* van *dor zyn*.

HONIG. Ziet in *Woord*:

HOOFD is by Willeramus *bovet*: *under minemo hoyveda*, onder myn Hoofd. De ouden schreven *bovet*. Dit spruit van *beffen*, opheffen, vermits het hoofd het verhevenste gedeelte des lichaams is. Anders zoude men hoofd door letterwisseling komen brengen tot *kop*: want *k* word *b*, en *p*, *f*. De ouden zeiden tot een verkorting van *bovet*, ook *hoot*, en *hoet*. *Men sloechse thoot af*. 't Geen zy ook schreven *onthoveden*. *Alle dese sinnen zyn in een hoet*, hoofd.

HOOG is van *beven*, *beffen*. *V* of *f*, en *ch* en *g* worden verwisselt, b. v. *verkocht*, en *verkoft*. Dus hebben hoog en hoofd den zelve oorsprong. Of *hoog* is van 't aaloude *bobe*, zo dat de laatste *b* in *g* verwisselt is. *Hoogte* is verkort van *boogbede*. *Hoog* zweemt al zeer na het Grieksche $\nu\alpha\theta\omicron$, *hupsas*, hoogheid. Men zoude kunnen in bedenking nemen, of *hoog* niet wel mogt verbastert zyn van 't Hebreeuwische גָּבַח , *gaab*, hoog zyn, door omkeering.

HOOGTYD kan gebragt worden tot drie oorsprongen. Eerst tot *hoog*, als boven andere tyden in waardigheid verheven. Anders tot *verbeugen*, om dat het dan een tyd van blydschap is. Of wel tot *beugen*, vermits men daar op geheugenis houd van iets gedenkwaardigs. *Eu* en *oo* wierden by de ouden verwisselt. Dit alles komt hier t' zaamen.

HOOI is van *houwen*, om dat het afgehouden of gemaait gras is. 't Komt ook na by het Grieksche $\nu\alpha$, *eia*, kruid, gras, daar maar een *b* voor te planten is.

HOON.

HOON schynt afgekort van 't Griekſche *ὄνειδος*, *oneidos*, ſmaad, met een voorgehechte *b*.

HOOP was by de aalouden *buffo*, 't geen men vind by Willeramus. Hier van hebben de Hoogduiſchen noch *hauf*. Dit quam van *heffan*, heffen. Willeramus. *Herit ſina ſtim*, heft zyn ſtem op.

HOOREN is van *ooren*, met een voorgehechte, *b*, gelyk *oogen*, voor zien, van *oog*.

HOORN is van 't Hebreewſche *קֶרֶן*, *keren*, waar van ook de Grieken hun *κέρας*, *keras*, en de Latynen hun *cornu* hebben. *K* is in *h* verwiffelt.

HOOZEN, voor uitscheppen, is van 't Latynſche *haurire*, putten, ſcheppen. De *r* word verwiffelt in *s*, zelf in *haurio*, *haufi*, *haufum*. Hier van heeft een watertrekkende wolk den naam van een *boos*.

HOPE weet ik niet t' huis te brengen, dan tot het Griekſche *ἐλπίς*, *elpis*, door voorklamping van een *b*, en uitslyting van *l*. Niet minder vervorming hebben de Latynen door hun *ſpes* daar in gemaakt.

HOPPE, een vogel, is van *ὑπάρα*, *L*. Maar *hop*, hoppe, bekent by de brouwers, zoude voor afgeſneden kunnen zyn van 't Latynſche *lupus*, *hop*, met verwiffeling van *l* in *b*. Of liever *hop* is zo genaamt van *buppen*, hupkruid, om haar hoog opklimmen. Ziet in *Hompelen*.

HORLEVOET is buiten twyfel verbaſtert van *horſevoet*. *Horſe* was in de taal der aalouden een paard, naar wiens poot zulk een misvormde menſchenvoet gelykt.

HORSEL heeft mede dien naam van *hors*, *ros*, om dat de outhed moende, dat die uit een paardenrif voortsproot. Anders word die ook genaamt een *paardekever*, en *paardsvlieg*, omdat ze zich in den paardendrek onthoud. Doch liever, dit zyn twee onderscheiden kervelingen.

HORTEN, ſtooten, zoude können ſtammen van 't Latynſche *hortari*, aanzetten, aandringen. Doch 't gebruik heeft dat dan van woorden overgebracht tot daaden. De Franſchen hebben daar van hun *heurter* gevormt.

HOTTEN is stremmen. Zo beduid *bottemelk* gestremde melk. Hier van is *hoey*, of *bui*, 't geen men ook heet *wei*, dewyl *b* en *w* dikwyls verwisselen, b. v. in *boeneer*, voor *wanneer*. 't Spreekwoord, 't wil niet *botten*, dat is, 't wil zich niet schikken, of niet gelukken, zegt dan, 't wil niet stremmen, runnen, of klonteren, wanneer van melk geen boter noch kaas komt. Dit *botten* schynt te komen van 't aaloude *bot*, heet, dewyl de hitte dat veroorzaakt. Anders het gemeltespreekwoord mogt wel ontleent zyn van de paarden, die niet luisteren willen na het geroep der voerluiden, *bot, bot*, om zich te wenden.

HOVAARDIG zoude kunnen zyn *hofschaardig*, die naar 't Hof aard, daar zekerlyk hovaardige zyn, *Matth. 11: 8*. Maar liever het is *hoogvaardig*, die hoog vaart, gelyk hoogmoedig, hooghartig, hoogvliegende, hoogdravende. De ouden zeiden *hoo* en *ho*, voor hoog, b. v. *homaed*, voor *hoogmoed*. Dus hebben de Hoogduitschen noch *hobe*.

HOVEN was by de ouden onthalen. Hier van is *huizen en hoven*, dak en tafel geven, *ergens vry hof hebben*, *hoveeren*, zo 't schynt van de Hoven der Grooten, daar alles vol op is, gelyk *hoffselyk*, op de hoffsche wyze.

HOUT kan zo genoemd zyn van *houwen*, vermits men hout houwt. *Houden, houwen*, is van 't Latynsche *caedere*. *C* gaat over in *b*. Maar men zeide eertyds ook *holt*, mogelyk van het Grieksche *ὄλη*, *hule*, hout, bosch, by de Latynen *sylva*, *materia*.

HOUWELYK is van *houwen, holden, houden*, dat is, getrouw zyn, uit het oude *hold*. Ziet in *Hulde*. Men noemt daar om houwelyken ook *trouwen*, omdat huwelyksgenooten mal-kanderen moeten getrouw zyn. Dus zegt men, *gehouw en getrouw zyn*. *Trouw en gelove houden*, is getrouwheid en belofte. *Hyliek* is een verkorting van huwelyk, en *hyliken* is huwelyken. *Si woude hem te hylike nemen. Die maegden gingen ten hylicke*. Maar ziet hier noch wat anders. Zoude *huwelyk* wel willen zyn *huvelik*, van *buive*? omdat men de Bruids in oude tyden zulk een dekzel plagt op te zetten, waar op het Latynsche *unbere*, bedekken, bewinden, ziet. Vergelykt *Gen. 20: 16*, en *24: 65*.

Ons

Ons spreekwoord is, *by*, of *zy*, gaat met de buik uit, als ymand voor een ander vryd. Gelukt het, dan mag de Bruid met die buik ter kerke gaan.

HUICHELAAAR zal zyn van 't Latynsche *joculator*: en dus vermaagschapt aan een guichelspeler.

HUID, vel, is van *hoeden*, behoeden, om dat de huid dekt. Ziet *Hood*.

HUIF stamt van het aaloude *hoyvet*, en *hovet*, voor hoofd. Ziet *Hoofd*. *Huif* komt dan in zin over een met hoed; doch 't gebruik heeft den hoed aan de mannen, en de huif aan de vrouwen toegeëigent. *Huif* en *kuif* schynt het zelve woord te zyn. *H* en *k* zyn wisselletteren. Anders kan *huif* gebragt worden tot het Grieksche $\iota\phi\eta$, *bupha*, weefzel.

HUIK, de zufter van *huif*, ja die haar zo wel gelykt, als of zy 't zelf was, schynt een *diminutivum* te zyn van *hoed*: want de ouden schreven *hoeiike*, dat *hoedeken* zal wezen. Immers die zyn oudgrootmoeders huik noch bewaart heeft, kan zien, dat die als een luifel op het hoofd heeft gestaan, of dat ze na de grootste ouderwetze mode opgepronkt was met een hoedeken en quaft. Anders konde men denken, dat *huik* quam van *hoeden*, behoeden, dewyl het was een overkleed, waar door andere overdekt wierden. Doch *hoed* stamt ook daar van af. Doch de mannen hadden ook een dragt van huiken. Zo las ik by de ouden: *Hi heeft witte boyeken aan, die verciert is met purper*.

HUILEN is van 't Latynsche *ejulare*, kermen, of *ululare*, 't geen aflamt van 't huilen, of schreeuwen, der uilen; die een naar geluid van zich geven. *Uil* is dan huil, of huiler. Maar dit heeft noch een aalouder oorsprong, naamelyk het Hebreuwsche היליל , *beliel*, huilen, klagelyk roepen.

HUIS kan afgeleid worden van het Grieksche $\delta\iota\kappa\omicron$, *oikos*, huis, door verwisseling en verplaatzing der *k* in *b*. Doch nader is het Latynsche *casa*, of het Duitsche *hut*, want de ouden schreven ook *bus*. *T* en *s* zyn wisselletteren. Immers tot *casa* schynt *keet* te behoren. Ziet *Hutte*. Maar buiten twyfel heeft zo *buis*, als *casa*, tot zynen oorsprong het Hebreuwsche

iche **חַבֵּיב**, *chafab*, betrouwen, toevlucht hebben, of nemen: want een huis is een plaats van toevlucht en veiligheid. De verwisseling van *ch* in *b* is zeer klein, gelyk ook de achterste *b* meer word afgeworpen. Van *huis* is *huisvesten*, voor huisvasten, en vast huis, of verblyf, beschikken. *Huisgewant* zeiden de ouden voor huisraad. *Huisgewant ende guet wechdragen*. *Huiszeten* was ingezeten. Hier van zegt men, *de huiszittende armen*.

HUISLUIDEN zyn in onze hedensdaagsche spraak boeren, dat van bouweren verkort is. Maar *huuslude* waren by de ouden huisgenooten. *Sconincs huuslude*, hovelingen, de luiden van zyn huis. *Huisman* was huisheer, huisvader, de man van 't huis, gelyk *huisvrouw*, en *huismoeder*, by ons noch in gebruik is. De ouden hieten man en vrouw *gehuize*. Zoude daar van het Zeeuwsche *guis*, voor kinderen, wel komen, dewyl die tot het huisgezin behooren?

HUISVROUW. Ziet in *Vrouw*.

HUIVERIG is winterig, killig, 't zy uit het Franche *biver*, de winter, van 't Latynsche *bibernum*; of 't is mogelyk verbaftert van *horrere*.

HUIVETTEN is huid vetten, vermits het leder bereiden door vet geschieden moet.

HUKKEN. Ziet *Hurken*.

HUL kan afgesneden en gevormt zyn van 't Latynsche *velamen*, een dekzel, met verwisseling van *v* in *b*. *Hullen* is dan *velare*.

HULDE is van 't aaloude *hold*, getrouw. Willeramus: *Her is mir so hold*, hy is my zo getrouw. Hier van komt *bulde doen*, *inbuldigen*, trouwe zweeren. Dit *hold* is van *holden*, houden. De ouden zeiden, *aan ymand holden*, of *bouden*, voor hem aankleven. Wy zeggen, *bet met ymand houden*, *bou en trouw zyn woord houden*. *Hulden* was eigentlyk *bilden*, opheffen, verheffen, waar van een *bil* noch een verhevenheid betekent. Dit sproot uit de aaloude gewoonte by de Duitsche volkeren, die hunne verkorene Koningen inhuldigden, door de zelve op eenen schild hoog op te beuren.

HULK

HULK, een bekent vrachtschip, was by de Grieken ὀλκας, *olkas*.

HUN. De aalouden zeiden *hum*, *han*, *bien*, voor hun, haar, en hen.

HUNKEREN is van *bongereren*, of kan gebragt worden tot het Latynsche *hinnire*, dat aan paarden word toegeëigent. *Jer.* 5: 8.

HUPPELEN. Ziet *Hompelen*.

HUPS schynt te zyn van 't Grieksche ὑψος, *hupsos*, verheven. Anders kan 't zyn van ἰψιος, *iphios*, vet, sterk, uit *הב*, *japhab*, schoon zyn.

HURKEN is het zelve woord met *bukken*, zig op de hielen nederbuigen, en is gevormt van *bakken* hielen. Hier is dan een *r* voor een *k* overtollig ingevlyt, als in wrekken, voor wekken. Ziet in *Kuk*.

HUTTE was by de aalouden *buda*. *Wildeshuda* was een hutte in de wildernis. Willeramus: *Wildeshuda ande andere onwattelijke berebergan*. *Hutte* zal komen van huiden, om dat de ouden hunne hutten van huiden plagten te maken. Dus zeiden de Latynen, *sub pellibus degere*. Anders kan *hutte* afgeleid worden van *hute*, hoede, gelyk de Hoogduitschen noch spreken, omdat ze voor veel onheilen behoed. Vergelykt *Psalm* 27: 5.

HUTZEN kan verbastert zyn van 't Latynsche *concutere*, schudden, zo dat *con* is afgeworpen, *c* naar gewoonte in *h*, en *t* in *s* verandert. Zelf de Latynen zeggen, *concutio*, *concussi*. Daar van is *buts*pot, omgekeert van pothutzing, dewyl de pot met die spyze wel word omgehutst.

HUUREN is van uure, uit het Latynsche *hora*, en zegt eigentlyk ymands dienst voor zekere uren bedingen. Zo zegt men een *daghuure*, als dagloon. Vergelykt *Matth.* 20: 11. Doch de betekening van dat woord word ook wyder uitgebreid.

I.

JA zoude kunnen verbaftert zyn van 't Griekſche *vai, nai*, ja, voorzeker, door omkeering, en afwerping der *n*. Maar mogelyk blyft men beter by 't Latynſche *ita*, met uitzifting der *t*, wanneer ons *ja* overig is. Dus komt ons *neen* van 't Latynſche *non*. Wel meer valt de *t* uit. b. v. de Latynen hebben *veru*, een ſpit, van *vertere*, omwenden. Immers ons *ja* is dichter by *ita*, dan 't Franſche *oui*, die alleen *i* behouden, en *ou* tot een gevel daar voor geſticht hebben, gelyk zy wel meer doen.

JAAR zoude kunnen afgeleid zyn van het Griekſche *γυρος*, *guros*, een kring, of omwenteling, waar van de Latynen hun *gyrare*, *gyrus*, omdraayen, omwending, hebben, om dat de zon in dien tyd den dierkring doorrolt. *G* en *j* worden verwifſelt. Anders, jaar is van 't Griekſche *εαρ*, *ear*. Doch dat beduid de Lente, zo dat de betekening verandert zoude zyn. Ik houde daar om het eerſte. Doch zoude men *jaar* niet allerbeſt brengen tot het Hebreewſche *יָרַח*, *jaareach*, de maan, waar van een maand genoemt was *יָרַח*, *jerach*, dewyl de jaaren ouds tyds ook wel naar den maanloop wierden gerekent, en slechts uit maanden beſtonden.

JAGEN zoude kunnen ſpruiten van 't Hebreewſche *יָגַב*, *jagab*, of *jagang*, arbeiden, vermoeit worden; want jagers loopen zich moede.

JAKHALS beſtaat uit *jak*, en *bals*. *Jak* is by de Engeliſchen een ſmaadnaam, en beduid een guit, een boef, een bedelaar. Dus zeggen wy een *ſchobbejak*, dat is, een ſchobbigen of ſchurften *jak*. *Hals* alleen word genomen voor een ſlecht eenvoudig menſch. Men zegt, 't is een *bals*, een goede *bals*, een ſlechte *bals*, een arme *bals*. Maar *bals* word ook t' zamengeſtelt, als in *waagbals*, die den hals waagt, *buitbals*, *diefhals* een dief, en dus ook *jakbals*. Wy zeggen, een armen *jakbals*, en met verkorting, een armen *jak*. Op *bals* en *keel* iets doen, is op levens verbeurte.

JA-

JALOERS is van 't Latynsche *zelosus*, uit het Grieksche *ζηλος*, *zelos*, yver. *Z* word verwisselt in *j*, en *r* tusschen ingelascht. Ook hier uit blykt, wat vervorming de woorden ondergaan, wanneer zy uit de eene taal in de andere overgenooten worden. Men heeft zich dan over diegelyke niet te verwonderen.

JAMMER, *jamer*, *jammeren*, is van 't aaloude *bearm*, schade, verlies, 't geen men bejammert, beklaagt, of waar mede men deernis heeft. Ziet in *Och armen*.

JAN is de man in veele van onze spreekwoorden, b. v. *Jan Alleman*, by de ouden getitelt *Heeromnes*, *Jan Tryntjes*, of *Jan Hen*, een verwyfde, *Jan de Wasser*, by de Zeeuwen ook niet onaardig genoemt *een meissenknecht*, *Jan goedbloed*, *Jan kan niet*. Hier toe breng ik, *ymand Jan maken*, in't spelen. 't Zal zyn, hem *Jan kan niet* maken, dewyl hy niets geworden heeft. Maar waar om zulk een ook gezegt word, *de beest te zyn*, beken ik niet te weten. Zo 't niet is, om dat hy dom is; gelyk beesten zyn. *De voor het*, is uit de oude geslachtverwerring. *Jan kan niet* en de *Beest* mogen dan noch wat leeren. Men noemt de Westfaalsche möffen *Hannekens*, 't is *Johannekens*, om dat de naam *Johan* onder hen zeer gemeen is. Dus noemen wy een flux bootsgezel een *Jantje*. Maar van *Johannes* komt by verkorting ook *Hans*, voor *Hannes*, en *Hanne*; Hier om word *Jan* en *Hans* verwisselt, b. v. *Jan Potagie*, en *Hans Worst*, die de beste vrienden van de wereld zyn. Men kan *Hans onvertzaagt* daar by voegen.

JANKEN is van 't Latynsche *gannire*. *G* word *j*.

JENGELLEN is van het Grieksche *κιγκλιζειν*, *kigklizein*, dikwyls bewegen; of liever *γαγγαλιζειν*, *gaggalizein*, kittelen.

JEUKEN schynt met letterwisseling wel wat te zweemen na 't Latynsche *prurire*, of liever 't Grieksche *κιγκλιζειν*, *kigklizein*.

IK is van 't Grieksche *εγω*, of Latynsche *ego*. *E* gaat over in *i*, *g* in *k*, en de staart word afgeworpen. Hier by blyft nader het aaloude en Hoogduitsche *ich*. De Engelschen hebben slechts *i*, ende Franschen hebben *eg* uit *ego* omgekeert in *je*. 't Is opmerkelyk,

kelyk, dat wy den grond van verscheide dezer woorden als in 't Hebreeuwisch bespeuren, b. v. *anoochi*, ik, heeft in 't einde *ich* omgekeert. *Anachnu* heeft tot een *iteert nu*, en daar van spruit het Latynsche *nos*. *Atta*, gy, heeft in 't einde *ta*, en daar van is *tu*, en *du*. *Hem* en *ben* hebben wy met de Hebreen gemeen. *Elleb* is 't Latynsche *ille*, hy.

IMMERS, of *immer*, is *ye*, of *ie*, *meer*, altoos meer, en dus eeuwig. Dit word verdubbelt in *immermeer*. Het tegendeel is *nimmer*, *nimmermeer*, van *nye*, *nie*, *nye-meer*, niet of nooit meer, niet meer meer.

IN, van 't Latynsche *in*, of der Grieken *εν*, *en*, was by de ouden dikwyls *op*. *Dair hi in bairen stond*, daar hy op de baare stond, dat is, lag. *In der aerden*, op de aarde. Dit zullen zy van het *in* der Latynen overgenomen hebben. *In* was ook *in-nig*, door en door, zeer. Dus zeiden ze *inwierig*, *inbertighe gebeden*, *ingloeyende minne*, dat een vergrootende betekening is. Wy gebruiken zo noch *inzoet*, enz. *Inn* was by de aalouden een wooning, daar men zyn verblyf in heeft. Dus zeggen de Engelschen noch *inne*.

INBOEL, of *imboel*, zal mogelyk zyn van 't Grieksche *ἐμπολᾶν*, *empolan*, verkrygen, winnen. Dus is *inboel* het zelve met *have*, 't geen men heeft.

INBORST, voor aard, is dat in de borst is, of de herts en binnenboezems geschiktheid en neiging, gelyk *ingewant*, *indom*, enz.

INGEESTEN hadden de ouden gevormt van 't Latynsche *inspirare*, inblazen. *Met ware verborghender ingheestinghe*. *God ingheestte hem*. *Geesten was blazen*. *Die geest geestet so waer hi wilt*. Dus zeiden zy *ontgeesten*, voor buiten de zinnen verrukken. *Opgetrokken ende ontgheest*. *Hi wert in Gods ontgheest ende versoncken*. Betekende *geest* in onze taal *wind*, zo hadden wy den oorsprong, waar van een onlichaamelyk wezen een geest genoemd word, t. w. om die zelve reden als *ruach*, *pneuma*, en *spiritus*; maar buiten twyfel is de beduiding daar van ontleent.

INGEWAND ist zamengestelt uit *in*, binnen, *engewant*, tuig, gereedschap, als in *scheepsgewand*, *vischwand*, enz. *In-gewand*.

gewund is dan het binnentuig, het zelve met *ingedoemte*, gelyk de ouden mede zeiden, dat is, *indom*, als *heilichdoemte*, en *heilichdomte*, heiligdom. Van ingewand is *inwendig*, zo veel als *ingewandig*.

INHAM der zee kan men brengen tot *ham*, *heim*, (ziet *Heim*) om dat de Schepen daar een veilige rheede en berg plaats vinden; of tot *ham*, een sneede, om dat het land door de zee daar ingesneden is. Anders ziet in *Golve*.

INNEN worden was by de aalouden indachtig worden. Willeramus: *Ich ne wert niet innena*, Ik en wierd niet innen, indachtig, 't quam my niet te binnen. Dus heeft men noch *erinneren*.

INSGELYKS schreven de ouden in *sgelycs*, dat is, in dies, of des gelyks. Dus was *sgboons* des geenen.

INTEN, *enten*, is indoen, van 't Latynsche *indere*. Maar *enteren* is van *intrare*, intreden.

INZONDERHEID is in 't byzonderen. Ziet *Byzonder*.

JOK, *juk*, is van 't Latynsche *jugum*. G gaat over in k.

JOKKEN, boerten, is van 't Latynsche *iocari*, en dus is *jok* van *jocus*.

JONG, *jonk*, en *jeugd*, zeiden de ouden ook *joeck* en *joechd*. *Jonc* ende seer verweelt in *joechden*. *Verjongelijt* was verjongt, verjeugd. Dit *joechde* was een verkorting van *joechede*, jonghede, en daar van is ons woord *jeugd* geboren. *Jong* stamt van 't Latynsche *junior*, en hier van is *roodjonk*, voor *jongrood*, een bekende jongheids of kinderen quaal. By Melis Stoke vind men *joecht*, voor een jongeling, en een jonge dochter. Wy zeggen ook in 't gemeene *jeugd*, voor de jongheid.

JONGEN is jonge, jong. *Sint Jan die een suyverlyck jonc was*. Dit wierd voor een *substantivum* gebruikt by de ouden, gelyk noch geschied, met een aangehangen n. Wy passen nu *jongen*, en *jongeling*, alleen aan het mannelijke toe; maar de ouden zeiden *jongelinge* ook van een jonge dochter. *Tabitarumi*, *jongbelinge* of *deerne staet op*. Van *jongen* maakten zy tot een *diminutivum* *joncxken*, niet *jongske*. Om dat wy *ken* in *jen*, en dat in *je* veranderen, vorint men daar van *jongetje*, voor *jongje*, of

jongsje, daar de *f* word uitgeworpen, en de *t* ingelascht, met een voorgehechte *e*, om de uitspraak gemakkelyker en zachter te doen zyn. Dus word van *paardje* paardetje. Of liever *je*, voor *jen*, komt van *gen*. Voor ons *knechtjens*, daar men de *t* ook wel uitlaat, zeiden de ouden *knechtgens*. *Knechtgins* of *meiskins*. Van *g* word dikwyls een *j*, als in jonst voor gonst, geleit voor gelegt.

JONGER, en *joncxster*, was by de ouden leerling. *Paulus Antonius meeste jonger*, Paulus de grootste discipel van *Antonius*. *Den beiligen Bisschop Gods jonger*, ende *Pelagia des duvels joncxster*. Dus waren de Apostelen des Heillands jongeren.

JOSEPHUS was by de ouden *foos*, gelyk *Elifabeth Lys*. *De Joden die daer waren met Jofe*. Om dat *Jofe* die eerbaerste was, wouden zy hem eerst dooden.

IS stamt van 't Hebreuwfche *יש*, *jeesch*, is.

JUICHEN zal verbastert zyn van 't Latynsche *jubilare*, dat buiten twyfel afftamt van 't Hebreuwfche *יָבֵיל*, *jobeel*, het blyde jubeljaar by de Joden. *Yuuc* was in de oude taal een groep en geschreeuw. *Si gaven eenen yuuc*. Niet alleen is daar van *juichen*, en *gejuich*, maar ook *jourwen*, *uitjourwen*, *gejourw*, en *jourw*, dat met roepen geschied. Of men moest dit liever willen brengen tot de Latynsche uitroeping *iö*, of *euge*.

JUIST, net, effen zo, komt van het Latynsche *juste*.

K.

KAAK, een schandpaal, is van *kyken*, om dat men daar aan voor de kykers ten schouwspel staat, en bekeken word. Ja, veellicht heeft *kaak*, voor wang, dien zelve oorsprong, om dat die bloot staat voor 't gezicht, waar van de naam *aangezicht* spruit. Anders zoude men mogen denken, dat het wortelwoord hier van was *קַעַח*, *cheech*, het gehemelte, maar ook in een ruimer zin de mond.

KAAL, waar voor de ouden *kaluwe* zeiden, komt van 't Latynsche *calvus*. Men noemt eenen berooiden een *kalis*, om dat hy kaal is, een vogel zonder vederen, en die geen noppen op de

de klederen heeft. Even zo noemden onze Vaderen der Paapen misselyken Broodgod *Meelis in de halve maane*, om dat hy meel is, en het ouwelkoekje in het toonkasje, of spyskamertje, op een liggend halve maantje steunt.

KAAN, of *kaam*, het wit opwerpzel van kantig bier, is van het Latynsche *canum*, grys.

KAARDEN, wol of vlas, is van 't Latynsche *carminare*. Men zegt ook *karen*.

KAARLE is *karel*, of *kerel*, *keerl*. *Karle* was by de aalouden een kloek, lang, dapper man. Zo is *Karel* in naambeduiding de broeder van *Andreas*, schoon de eerste van Duitsche, en de andere van Grieksche afkomst is. Of *Karel* is zamengesteld van *kar*, voor *gar*, gaar, gantsch, geheel, en *hel*, blinkende, helder, doorluchtig, zo dat *Karel* te zeggen is gantsch doorluchtig. Daar van had Keizer *Karel* de groote zynen naam: gelyk zo de gewoonte was by de oude Duitschen, dat ze hunne kinderen, volgens de wyze der Hebreen, nadrukkelyke naamen in hunne taal gaven, by voorbeeld *Godfried*, Gods vrede, *Godschalk*, Gods knecht, *Friederyk*, ryk van vrede, *Wilhelm*, die den helm wil, een krygsman, *Heerman*, heirman enz. Dus mede aan vrouwen, *Amalfreda*, Hemelvrede, *Geertrui*, gaar trouw, *Rozemond*, enz. Maar *kaarle*, of *keerle*, had by de ouden ook wel een verachtelyke betekening. *Dat men niet achten soude eenen kaerle*. By hen was *kaerle* en *rustier*, of boer, het zelve. *Gy grove kaerle ende rustier*. Zoude de reden hier van wel zyn, om dat Keizer *Karel* de groote de overwonnen Saxen streng beheerscht had, zo dat daar door zyn naam by hen verschrikkelyk en gehaat was geworden? gelyk *Drusus* by de Hoogduitschen, waar van wy noch overgeërfst hebben het woord *Droes*, 't geen nu past op den Duivel. Dus is ook de naam van *Duc d' Alba* by onze vaderlanders vervloekt. Maar *kaarle* in den laatsten zin zal afftammen van *ceorle*, dat by de oude Engelsaxen een boer beduidde. *Ge ceoorle*, *ge eorle*, dat is, het zy boeren, het zy edelen. Zoude in dat *ceorle* het Grieksche *γῆ*, *gæ*, aarde, niet kunnen schuilen, als in *geben*, gaan? *Eaxl* is noch by de Engelschen een Hertog, of Graaf. Wy gebruiken dit *karel*, of *kerel*, beidezins, en zeggen tot lof, een
braaf.

braaf karel, en tot verachting, *een slecht karel*. Op de lengte zien wy in *een groot of lang karel*, in *een klein of kort kareltje*.

KAARS, *keers*, zal zyn van 't Latynsche *cereus*, 't geen van wasch is, dewyl de keerffen daar van gemaakt wierden.

KAARTE is van 't Latynsche *charta*, papier. Daar van hebben *speelkaarten* haaren naam. Men zegt in Zeeland, *kaarten uitzetten*, of *iets in de kaart stellen*, voor met opentlyke plak-schriften bekend te maken, dat iets te koop is. De ouden noemden dat een *placcaert*, en ook een *plakker*, van *plakken*. Van dat *aanplakken* komt *Plakkaat*, eertyds een *Placcaert*. *Na de publicatie van de voorz. Placcaerde*. Van *Kaarte* is ook *landkaart*, *zee-kaart*, enz.

KAAS is van 't Latynsche *caseus*, en mogelyk ook dat van 't Hebreeuwſche צַרִיץ, *charitz*, een kaas, dewyl *r* in *s* zeer gemeen verwiffelt word, en *ch* met *k*.

KAASJAGER is een smaadnaam, zo zegt men *een oude kaasjager*. Dit beduid *kasjager*, anders een *kasboeve*, 't geen bedriegers waren, die voorgaven heilige overblyfzels in een kas om te voeren, die zy aan 't slechte volkje om geld vertoonden. Een *oude kasjager* is dan een oud bedrieger. Zo zegt men een *hoerjager*.

KAATZEN is van het oude *ketzen*, najagen, dewyl de kaatzen den bal heen en weder slaan. Ziet *Ketzen*.

KABASSEREN was by de ouden heimelyk steelen. *Hy (Judas) plaob den thienden penninck te steelen*, 't welck men nu noemt *cabasseren*. *Verkopen ende syn cabbas daar uit maken*. Zoude dat wel zyn van *kabbas*, een vat 't geen men aan den arm draagt, om iets in te bergen? Dan zoude *kabasseren* over een komen met het spreekwoord, *in den zak steken*. Doch ik twyfel geenzins, of de oorsprong van *kabasseren* is het Hebreeuwſche קָבַץ, *kabaz*, vergaderen. Wy hebben dat, gelyk *ſchacheren*, van de Joden overgenomen, en zeggen noch, *het is gekabaſt*, voor 't is geſtoolen; weggepakt.

KABEL zal zyn van 't Griekſche κάμιλος, *kamilos*, een dik touw; of liever, die beide ſtammen van 't Hebreeuwſche חֶבֶל, *chebel*, een ſcheepstouw.

KA-

KABOUTERMÄNNEKEN is *kabouder-*, of *kaboldermanneken*, van *bauderen*, *bolderen*, voor gebulder maken. De ouden zeiden ook *bulleman*, en *bullebak*. Dit zal zyn *bulderman*, *bulderbak*, het zelve met *kabouterman*. Anders ziet in *Bulbak*. De aaloude Duitſche Vranken ſchreven *ka* voor *ge*. B. v. *karuſte* was *geruſte*, *kaſuannen*, *gezoenen*, voor *verzoenen*. Want men zeide, dat deze duivelmannekens een *gebolder*, of *geraas*, maakten. Daar van heeft ook een *bolderwagen* dien naam. De ouden hieten ze ook *boldergeefften*, of *buldergeefften*, en *powtergeefften*. Wy zeggen mede een *kabouter*, en *wilde kabouter*. Men noemde die *kaboutermannekens* by verkorting ook *wolter*, en *woutermannekens*. Dan ging *b* over in *w*, gelyk wel meer, b. v. *baden* in *waden*. Dit laaſte, *wouterman*, quam van *walt*, *wold*, *woud*, en beduidde *woudbeirman*, gelyk by de heidendiſche Romeinen *Sylvanus*; of 't was *boſchman*, woudman. Dus zegt men, een *wilde wouter*, zo wild als of hy uit een boſch quam.

KADYK, verkort *kade*, *kaaidyk*, was in de oude taal een *gädyk*, die opgeworpen wierd in moeraſſige plaatzen, om over te gaan; doch 't gebruik heeft dien naam nu ook tot andere dammen uitgebreid, en zelf tot het water; dat tuſſchen die *kadyken* is. Dus zeggen wy, de *kaai*. G word dikwyls *k*.

KAJUIT is in de Franſche taal *cabute*; doch *hut* is Duiſch. *Kabutte* is myns oordeels *gabutte*, dewyl men over die hutte gaat, 't geen niet geſchied over andere hutten. *K* word *g*.

KAK was, om de verwiffeling van *b* en *k*, by de oude Vlamingen het zelve met *hak*, het achterſte. Hier van word de hiel ook genaamt de *hak*, vermits die het achterſte van den voet is. Dus is de ſchoenen *nederkakken*, het leder achter *neder*vouwen; en *kakken* zich achter *ontlaſten*. *Kak*, voor *achterlaſt*, is van 't Griekſche *κακω*, *kakke*, waar van de Latynen hun *cacare*, en wy ons *kakken* hebben. Anders mag men denken, dat de Latynen en Grieken dat overgenomen hebben van onze voorvaderen, dewyl die, als een ouder volk, eer gekakt hebben dan zy; hoewel alle met die konſt geboren worden. Een *kakhiel*, is die zyn hiel bekakt, of een bekakte hiel, 't geen op een bevrozen hiel toegepaſt word. Hier van zegt men,

met kakbielen loopen. De ouden zeiden *kakdarm*, en *bakdarm*, voor endeldarm. Doch *kaknest* noemt men een vogel, die laatst of achterst in het nett komt, daar van, en niet van kakken: want het nest bekakken, geschied van dien niet meer dan van de anderen. *Kak* schynt ook geveinst beduid te hebben, want *kackepaey*s was een geveinsde vrede. Hier toe behoort *als kaks*, in schyn, naar veinzing, *quass*, en *kacke-mik*, de Zeeuwen zeggende *kekke mekke*, iets dat geen ernst is. *Kek* was in de oude taal bedrog, quaadheid, zo 't schynt van 't Grieksche *κακός kakos*, quaad. Anders is *kek* stout, koen, 't geen de Hoogduitschen noch hebben.

KAKELEN is gevormt van 't geluid der hoenderen, 't geen op snateren word toegepast. *Kakelbont* is gespikkelt als de hoenderen.

KALF is by Willeramus *kalvo*. *Themo hindkalvo*, den hindkalveren. Of *kalf* gesmeed is van 't Hebreuwsche *אלוף*, *allouph*, een os, valt bedenkelyk. Dan zoude *k* een voorzetzel zyn. Maar liever gis ik dat *kalf* is van 't Hebreuwsche *כבול*, *chalev*, vet, dewyl kalveren gemest worden.

KALK is van 't Latynsche *calx*.

KALLEFATEN, anders braauwen, is de schepen dicht maken, van 't Grieksche *καλαφάτης*, *kalaphatēs*, een scheepstimmerman, wiens werk in 't byzonder is dat te verrichten door de reten te stoppen, enz.

KALLEN, praten, is van 't Grieksche *καλέω*, *kalein*, roepen; of van *καλέω*, *kalein*, streelen, door schoon spreken bedriegen. *αἰκάλλειν*, *aikallein*, was vleyen, schoon praten.

KAM, en *kammen*, of *kemmen*, is van 't Latynsche *camere*, verciereu: want daar toe dient een *kam*, en *kemmen*.

KAMER is van *camera*, L. Hier van is *kamerling*, *kamensier*, 't is verwisselt in *n*. Eigentlyk is *καμάρα*, *kamara*, een gewelft vertrek.

KAMERAAD is in gebruik voor een vriend, makker, en medegezel. De Franschen zeggen *camarade*. Ik gisse dat dit zeggen wil *kamerraad*. Men pleegt binnen 's kamers iets in 't geheim. Daar van word een heimelyk gemak genoemd *de beste ka-*

kamer. Zo zegt men *kamergang*, *kamerpot*, enz. *Kamerraad* is dan een geheime raadsman, dien wy ook de verborgene zaken van onze binnenkamer toevertrouwen. Vergelykt 2 *Kon.* 6: 12. *Pfalm* 55: 15. Dus komt *kamerraad* in betekening over een met *heimraad*, geheime raad.

KAMPEN is van 't Latynsche *campus*, een strydveld, of worstelperk.

KAN is voor afgekort van *cantharus*, L.

KANDELAAR is van *candelabrum*. L, van *candela*, een keers.

KANEEL schynt te zyn van 't Hebreewsche קנה, *kaneb*, ried, waar na de kaneelpypen gelyken.

KANKER is van *cancer*, L. een kreeft.

KANSSE is eigentlyk een dobbellot, een werp, van *casus aleae*, zo als de teerling valt. Dus zegt men, *een kans wagen*, en *kans hebben*. Dit is dan het zelve met *basarderen*.

KANT is van 't Latynsche *canthus*, het buitenste. Zo zegt men, *hoeken en kanten*. Een *kant* is een uiterste hoek of boord. Daar van zegt men *een kant kaas*, of brood, en *kantige swyn*. *Kanten* dragen dien naam, om dat ze plegen genaait te worden aan de kanten, of zoomen. Een *Kanton* is een landgewest.

KAP is van kop, om dat zy daar op gezet word, zo mede *kaper*. Dus zeiden de ouden: *Onder de hulle of kappe des hemels*. Doch vermits ook *kap* gezegt word van een mans rok enz., zo kan men 't afleiden van 't Hebreewsche קפח, *chapfab*, bedekken, en dus zegt kap een dekzel.

KAPEL, een pennevogel, is verbastert van *papilio* L.

KAPEN, een woord bekend by de Zeeuwen, komt van het Latynsche *capere*, nemen. Dus nemen de *kapers* schepen.

KAPOEN is van 't Latynsche *Capo*. In de oude taal was *kobbe*, of *koppe*, een haan, *kop* een hin. Hier van zegt men tot de hoenderen noch *kip*.

KAPPEN is van het Gricksche κόπτειν, *koptein*, snyden, houwēn.

KAPPERS is van *capparis*. L.

KAR, *karre*, is van *carrus*, *carruca*. L.

KAREN zyn vrienden, maats. Dus zegt men, *grootte kaaren*. Dit kan beduiden *keuren, keurlingen*, van *keuren*, kiezen, zulke die men verkoren heeft. Dus is *een uitverkoren lief*, 't geen men zich boven anderen uitgekozen heeft, en bemint. Anders kan men *kaare* brengen tot het Latynsche *charus*, lief, dierbaar.

KARMEN, en *kermen*, Ziet in *Och armen*. In de aaloude taal was *karmen* aanroepen, t' zamenroepen, en *karm* de stem, waar mede het volk byeen geroepen word.

KAROOT is de naam van een beetwortel. Dit is zonder twyfel *gaar rood*, geheel rood, van de verwe. *G* en *k* worden dikwyls verwisselt. Op die zelve wyze zeggen de Engelschen *to carouse*, lustig zuipen, voor *gaarauffen*, van 't Hoogduitsche *gar auf*, schoon uit.

KAROS heeft, zo 't schynt, dien naam van de offen die men ouds tyds voor de voertuigen plagt te spannen, 't geen men zelf leeft van Fransche Koningen. *Karos* is dan by omkeering *Oskar*. Anders konde men denken op het Hebreuwsche *כרוז*, *charoutz*, een dorfslede. Als woorden in een andere taal overgaan, komt wel verandering in de betekeningen. Of wil men liever op *rossen*, reizen, of *ros*, paard, zien? Doch dan is 't ros achter de kar gespannen, zo wel als de os.

KARPER is van *Carpio*. L.

KARPOETS, een zekere muts of hoofdekzel, is van 't bastaard Latyn *caputium*, vermaagschapt aan *liripidium*.

KAS, *kast*, heeft den zelve oorsprong met *kist*. Ziet *Kist*.

KASTEEL is van *castellum*. L.

KASTYDEN is van 't Latynsche *castigare*, tuchten.

KAT is van 't Latynsche *catus*, loos, en ook een kat, dewyl dat dier loos is in muizen te betrappen, die niet lichtelyk de kat de bel zullen aandoen, volgens de bekende aardige fabel van den raadslag der muizen. *Kat* is het zelve woord met *hes*. Men zeide in oude tyden ook *kats*, 't geen de katten al dikwyls moeten hooren, als men ze niet alleen toegraauwt *hes*, maar ook *kats hoer*. Het zelve was *kes*, dat in *hes* vervormt is. Ziet in *Hes*. Maar van waar is dat spreekwoord: 't *Katje van de baan*,

baan, voor de eerste en voornaamste die boven anderen uitmunt? De ouden noemden voortreffelyke mannen *Katten*, dewyl de oude *Katten*, ook geheeten *Hessen*, geweest zyn een edel en be-roemt volk onder de Duitschen. Hier aan is niet ongelijk dat Latynsche spreekwoord: *En Rhodus, en saltus*. Maar die uitdrukkung, 't is geen kat om zonder handschoenen aan te tasten, zal ontleent zyn van een beangstigden *muisbond*, gelyk de Hoogduitschen spreken.

KATROL is verbaftert van *koorderol*, dewyl koorden, of touwen, over een rol loopen.

KAVEL, *kavelen*, spruit van *kavel*, *kabel*, een touw, omdat men met een touw het land plagt te kavelen, dat is te meeten, en deelen. Vergelykt *Jof. 17: 5*, en *19: 9*. Hier van is het spreekwoord, *men moet kiezen of kavelen*, dat is, loten. *Redenkavelen* is naar de maate der reden spreken.

KAUWEN, *kaauwen*, Ziet in *Knauwen*. Hier van is *kieskaauwen*, lekkerbekken, met lange tanden eeten, van *kiesen*, keurig zyn in de spyze, en niet te eeten al wat'er opgedischt word.

KAUWOERDE is van 't Latynsche *cucurbita*.

KEEL is van 't Latynsche *gula*. *G* en *k* zyn zeer dikwyls wisselletteren. Ja, daar van komt misschien een *kolk*, om dat die het water, en andere dingen, al draayende inzwelgt. Immers van *keel* is *kil*, een nauwe waterloop.

KEEP is kap, houw. Ziet *kappen*.

KEEREN, vagen, is van 't Latynsche *vertere*. Maar *keeren*, voor wenden, is van *vertere*. In beide is *v* in *k* verandert. Anders is dat eerste van *κορέιν*, *korein*, vagen, zuiveren.

KEET is van 't Latynsche *casa*, een hut.

KEGEL is van 't Grieksche *κύκλος*, *kuklos*, rond, een kring; want zodanig is de omtrek. *K* en *g* zyn wisselletteren. Zo zeggen de Hoogduitschen *kein* voor *geen*.

KEI is de naam van een zottebol, doch van Roomsch Keizerlyke afkomst, naamelyk van den nar *Cajus*, aller keyen *kei*, van wiens naam, naar 't afkappen van den Latynschen steert *us*, overblyft *Kai*. Wat dwaaze grillen die gek uitvoerde, zyn in de oude geschiedenis boeken verhaalt; en daar van noemt men

zyn wedergade een *Kai*, een tweede *Kajus*. Dit is vervormt in *Kei*; en daar uit zyn geboren die keiachtige spreekwyzen, *hy heeft den kei in 't hoofd*; *de kei leutert hem*; *hy moet van den kei gesneden worden*. Ik laat den kei voor de zoekers van den Philosophischen steen: want die plegen *bekeist*, of *bekaait*, uit te komen. De Amersvoorders kunnen roemen op den Koningkei.

KEIZER hebben wy overgenomen van het Grieksche *Καίσαρ*, *Kaisar*, 't geen gevormt was van 't Latynsche *Caesar*. 't Is al wat zeldzaams, dat wy den naam van den Roomschen Opperheerscher niet onmiddelyk hebben van de Latynen, schoon die ook in deze gewesten geheerscht hebben; maar van de Grieken; te meer, om dat de gewoone titel was *Imperator*.

KELDER was by de ouden *kellenaer*. Van *kellenaer* maakten zy *kellenaere*, en daar van by verkorting *kelre*, en in 't veelgetal *kelres*, of *kelrers*. Wy veranderen de eerste *r* in *d*. Willeramus heeft *winkelnere*, voor wynkelder. *Thei Kuning leydoda mich in sinan winkelnere*, de Koning leidde my in zynen wynkelder. Dit *keller*, of *kelder*, komt van 't Latynsche *cella*, *cellarium*, 't geen van 't Grieksche *κοίλος*, *koilos*, hol, schynt te stammen. Anders zweemt het al wat na 't Hebreuwsche *קֶלַח*, *cala*, sluiten, waar van *קֶלֶר*, *cele*, een kerker betekende. Een kelder pleegt een gesloten plaats te zyn, en waar in men iets opsluit. Maar ziet hier ook een Duitschen oorsprong. Dit kan gebragt worden tot *kil*, koud. Een *keller*, *kelder*, is een *killer*, een koude of verkoelende plaats. Dus zegt men een *koude*, of *koele*, kelder. *Kout*, *koel*, en *kil*, is het zelve woord van *kalt*, of *kolt*. Zo hebben de Hoogduitschen noch *kalte*, voor *koude*, en *kalt* voor *koud*. De aaloude naam der Duitschen was *Celten*, of *Kelten*: want *c* en *k* hadden ouds tyds den zelve klank. Zo noemde men hen ook *Cymbren*, en *Kymbren*, 't welk afftamde van Gomer. *Kelten* was gezegt de *Kouden*, om dat ze de koude wereldgewesten, of noorderlanden, bewoonden. Hier van hieten ook de *Noormannen*, voor Noordmannen, en nu noch *Noorwegen*.

KELK is van *calyx*. L.

KENNEN is van 't Grieksche *κοννείν*, *konnein*, verstaan. Dus zeggen wy ook iets kunnen, voor weten, kennen, b. v. zyn

zyn les kunnen. Anders zweemt *kennen* ook na *γινώσκω*, *ginooskein*, kennen, en kennis na *γνώσις*, *gnoosis*. G en k zyn wisselletteren.

KENNEP is van *κάνναβις*, *cannabis*, G. en L.

KERK is van het Grieksche woord *κωριακή*, *kuriakē*, des Heeren, t. w. huis, gelyk *Pinxter* van *πεντηκόστη*, *pentekoste*, vyftigste, naamelyk dag. Dit is onmiddelyk, zonder tusschen komen van 't Latyn, in ons gebruik geraakt. Ik vinde dat by de aalouden dus uitgedrukt: *Of eallum Cristes cyricum*, van alle Christen Kerken. *Cyricfryde*, kerkvrede, *Cyricena locnum*, der Kerken vryheden. *Kilaubu in wiba Kbiribhun catholica*, ik gelove in de gewyde, heilige, algemeene Kerk. Maar dat laatste schrevende aaloude Engelsaxen ook zo: *Ik gelyfe the balgan gelatbinge*, ik gelove de heilige uitroepinge, 't geen de verduitsching is van *Ekklesia*, een uitgeroepen menigte. *Ladunga*, ook *ladungu*, was uitroeping, noodiging. Willeramus: *Thrie stund havon ich thich gelatbot*, drie stonden, reizen, heb ik u geroepen, genoodigt. *Laden* is noch noodigen by de Hoogduitschen. Men kan uit dit *Kerke*, en diergelyke woorden, afnemen, dat deze benamingen in 't Christendom hier niet eerst ingevoert zyn van de Latynen, maar van zulke, die al voor hen het Euangelium onzen Voorvaderen hebben verkondigt.

KERKER, gevangenhuis, is van *carcer*, L., van *coercere* bedwingen, dewyl men daar in opgesloten, en in bedwang is.

KERKGEBODEN, voor huwelyks afkondigingen in de Kerke, komt niet van *gebieden*, gelyk de *geboden* der Kerke zyn haare bevelen, en *diensboden*, die onder des heers gebod hemten dienst staan; maar van *boodschappen*, bekend maken, gelyk *bode*, en *ontbieden*. Hier toe kan men ook een *diensbode* brengen. Zelf mede *aanbieding*, *aanbieden*, *gebiedenis*, 't geen alles een bekend maken insluit.

KERMEN. Ziet *Och armen*.

KERMIS is verbastert en verkort van kerkmisse, en draagt dien naam van 't verjaaren des dags, wanneer het kerkgebouw dier plaatze eerst op de Paapsche wyze door Misse wierd ingewyd: gelyk *Lichtmis*, *Bamis*, dat is, Sint Bayos Mis, enz.

De

De oude Bibeltolk, gedrukt in 't jaar 1477, heeft *Ezra 6: 17.* voor inwydinge, *die kermisse des huys Gods.* Wie kan dan de oudheid der *Misse* tegenspreken? Die kermis wierd misbruikt tot veel overdaad en onregeltheden. Dan wierden ook de jaarmarkten gehouden, die noch by ons *kermiffen* genoemd zyn, en met dien naam maar al te veel van de oude ydelheden, der telheden, en uitfpoorigheden over behouden.

KERN. Ziet *Graan* en *Korl.*

KERNEN is van 't Griekfche κινᾶν, *kirnân*, mengen, dewyl door het kernen de melk gefladig gemengt, en onder een geroert en gefchommelt word.

KERS, een bekende boomvrucht, is van *cerasum*. L. Maar *kers*, een tuinkruid, is voor afgefneeden, van 't Griekfche κάρδαμον, *kardamon*. Van *Cerasum* is mogelyk ook *krieken* verbaftert.

KERSPEL zie ik by Kilianus verklaart door *kerfspel*, voor *Kerfpoel*. *Kerfstenen* was in de oude taal doopen. *Kerfpoel* zoude dan zyn Doopvonte, dat is de pel, of poel, waar in men Kerfent, of Christen maakt, door doopen. Een *Kerfspelkerk* is dan na die uitlegging, waar in de Doopvonte stond. *Pel* konde dan ook verkort zyn van *pelvis*, L. een bekken, en *kerfspel* doopbekken. En vermits elke Kerk een zeker onderhoorigen wyk had, wierd zulk eene genaamt een *Kerfspelkerk*, en die wyk een *kerfspel*. Anders wierd een *kerfspelkerk* ook genoemd een *Parochiekerk*, de wyk een *Parochie*, de onderhoorige *Parochiaanen*, en de Paap, die ze bediende, *Parochiaan*, alles van het Griekfche παροικεῖν *paroikein*, bywoonen. Doch liever verfta ik door *kerfspel* niet *kerfspel*, maar *kerkspel*, gelyk de Hoogduitschen noch fchryven *kirchspiel*, *kerkspel*, niet *kirchpful*, *kerkpoel*. *Spel* is in de aaloude taal aankondiging, van *spellen*, gelyk *Godspel*. Ziet in *Byspel*. *Kerkspel* is dan *kerkspraak*, *kerkverkondiging*. Want in de kerken wierd niet alleen Gods woord gepredikt, maar ook andere dingen bekend gemaakt, aan die onder zulk een kerk behoorden, als noch by ons de huwelyks afkondigingen. Dit gefchied ook heden in zommige gewesten in, of voor, de kerke, door den koster, of een gerichtsdienaar, en zulk een af-

aftezing noemt men een *kerkspraak*. Hier toe kan men in dien zin *kerfspelskerk*, en *kerfspelluiden* brengen. Maar my valt noch een andere verklaring in, die my wel best gevalt. *Kerfspel* zal zyn *kerks-pel*, verkort van *paal*. *Kerks-paal* is het gewest, bepaalt onder 't recht en gebied van zulk een Kerk, gelyk *Land-paal*. *Paal* word meer verkort tot *pel*. Dus is *dorpel door-*, of *deur-paal*.

KERSTENHEID is by de ouden Christenheid. By verkorting zeiden zy daar voor ook *Kerfte*, voor *Kerftenbede*. *Die Kerfte was so gedeelt*. Dus zeiden zy ook *Heidenheid*, en *Heidenpisse*, voor *Heidendom*, gelyk *Keyserlycheit*, en *Keijzerschap*, voor *Keizerdom*. Maar *Pausdom* was *Pauschap*.

KERVEN schynt te stammen van *graven*, door een verwisseling van *g* in *k*, en letterverzetting, die gewoon is, als in *Kot* voor *God*, en *terden* voor *treden*. Zo is een *kerf* een *groeve*. Hier van zal ook *kervel*, en *kerwey*, diennaam hebben, om dat ze gekerft, of klein gehakt, gegeten worden. 't Wil dan zeggen *kerfzel*. Anders, *kervel* kan ook zo genoemd zyn van haar gekerfde bladeren. Voor *kerven* van moeskruiden enz. zegt men ook *scherven*, daar dan een *s* voorgehecht is.

KETEL is door afkorting, letterwisseling, en verplaatsing, van 't Latynsche *caldarium*: naamelyk van *calda* word dus *cadal*, en daar uit met een kleine en gewoone verandering *ketel*.

KETEN is van 't Latynsche *catbena*.

KETZEN was najagen, yverig volgen. *Zou jaegt en ketst haer zelven voort*. *Zou* zeiden de oude Vlamingen voor zy. Hier zyn wy den oorsprong van 't woord *kaatzen*: want de kaatsbal word van de spelers over en weder geketst, gedreven, en vervolgt. *Ketzen* was by de ouden ook *hetzen*, en *batfen*. Dit quam van *hetsen*, *hitzen*, *heet maken*: waar van wy noch hebben *aanbitzen*: want de jagers *hitzen* de honden aan op het wild, waar door zy dat hittiglyk vervolgen. Vergelykt *Klaagl. 4: 19*. Van *betzen* maakte men ouds tyds *gehetzen*, gelyk *gedoen*, voor *doen*. Dit werd verkort, met verwisseling van *g* in *k*, tot *ketzen*. Wy zeggen noch wel *jagen en ketzen*. Dit hou-

de ik voor den oorsprong van *Ketter*, 't geen de Hoogduitschen uitdrukken *ketzer*. Dat komt overeen met het Latynsche *secta*, *secte*, gevolg. Een *ketter* is dan zulk een, die door leugenleere aanhang en volgers heeft. *Hand.* 5: 36, en 20: 29, 30; of die zulke meesters en belhamels vierig en hardnekkig nagaat. Ziet *2 Pet.* 2: 1, 2, 15. Dat *Ketter* zoude sproeten van oude weinig beruchte dwaalgeesten, genoemd *Kathari*, dunkt my niet zeer waarschylyk. Doch het *ketzen* van een roer behoort tot wat anders. *Ketzen* is vuur slaan uit een *kei*. Dus zoude ik dat *ketzen* nemen voor *keitzen*.

KEVER kan zeer wel zyn van 't Hebreuwsche *קב*, *goov*, want *g* en *k* zyn wisselletteren, en er een Duitsche uitgang.

KEVIE, én *kooi*, of *kōvide*, zyn van *tavea*. L.

KEU is de naam die men geeft aan een verken. Dit spruit van 't Grieksche *κω*, *kōi*, 't geluid der verkens, ook *κω*.

KEUKEN. Ziet *Kōken*.

KEUR is van kiezen, 't geen men ook zegt *keus*. *Kiezen* en *keuren* is een woord, dewyl *r* en *s* wisselletteren zyn. Anders kan in bedenking vallen, of keur komt van *charus* L, lief, dewyl men lieve dingen verkiest. Al zo lief breng ik keuren tot het Grieksche woord *ἀγαρ*, *hairein*, met een voorgehechte *k*.

KEUREN, kiezen, Ziet in *Karen*.

KEUREN waren zodanige wetten, als de Landvorst uit oppergezag verkoor, en verordende. *Dese wet of dese chore*. *Wilkeuren* is met vryen wille goedkeuren en toestemmen. *En tie lieden wilcoerden*, dat gemeenlike met vrien moede, ende nament al in groten goede. *Keurvorsten* zyn Kiesvorsten, aan welke opgedragen is eenen Roomschen Keiser te verkiezen. *Keuren* zoude ook kunnen gebragt worden tot het Grieksche *χορίζω*, *chorizein*, afzonderen.

KIEKEN is van Griekschen oorsprong, *κικκος*, *kikkos*, is een haan, *κίκα*, *kikka*, een hen.

KIEL was in de oude taal een beitel. De Hoogduitschen zeggen noch *keil*. Zo word de onderste balk van een schip genoemd, om dat het daar mede de baaren kliet. Daar van worden de schepen wel *kieten* gheten. Of men moest dat brengen tot

tot *κόλλας*, *koilas*, hol; om hunne holle balgen, gelyk men zegt *het hol van 't schip*. *H* en *k* zyn wisselletteren.

KIEMEN zyn uitspruitelingen, spruiten, of schooten, van aardkruiden, b. v. ajuinkiemer, medekiemer, enz. Wy zeggen, *het zaad kiemt*, voor het schiet uit. By de aalouden was *kimo* een spruit. Dit is van *cuman*, of *roman*, komen, voortkomen, opkomen. Daar toe behoort *kimmen*, en ook mogelijk *kind*. By de Grieken was *κύμα*, *kuma*, een vrucht.

KIESKAUWEN is met lange tanden eeten, om dat men kiezig in de spyze is.

KIEVIT was by de Grieken *καβύξ*, *kabex*. Wie hem best noemt, kan men aan de uitspraak van dien vogel laten, zo wel als aan den *Koekkoek*!

KIEZEN is het zelve woord met keuren: want *k*, of *s*, en *r* zyn wisselletteren. Men zegt daar om *keure*, en *keuze*, *verkooren*, en *verkozan*. Ziet in *Karen*.

KIKVORSCH, verkort kikker, is van *kikken*, 't welk zegt gapen, uit het Grieksche *χαίνω*, *chaio*, of *χαίρω*, *chairo*, *nein*, gapen, den mond opspert. Wy zeggen dus, *hy durft niet kikken*, dat is, gapen, of den mond openen om geluid te geven. Maar de kikvorschen hebben by uitnemendheid groote gapers, waar uit zy zich zomtyds wel te dege laten hooren. Of men kan denken, dat *kikvorsch*, van *quaakvorsch*, verkort en verbastert is. *Quaaken* is by de Latynen *coaxare*, gevormt na den zang der vorschen. Zy spraken in Griekenland ten tyde van Homerus al even als nu by ons, *βραχέξ*, *brakex*. Men noemt die Zeeuwfche nachtegaalen nu alleen in dat gewest *puisten*; maar die daar mede als wat vreemds lachen, behouden dat zelve in *Puitaal*, *puitor*, enz. Ziet *Puit*.

KIL, voor koud, is van 't aaloude *kelt*. Ziet *Kolder*. Maar *kil* voor een waterengte is van *keel*, uit *gula*. Ziet *Keel*. Dit blykt nader, om dat men een *kil* ook noemt een *geule*, van *gula*.

KIMMEN is buiten twyfel van *komen*, dewyl men de Zon daar ziet komen. Ziet in *Kiemen*. Zo is dan de *Kim* en 't *Oosten* in betekening het zelve. Ziet *Oosten*.

KIN is van 't Griekfche *κίνησις*, *genus*, de kin; G word *k*; of van *κίνησις*, *kinein*, bewegen, dewyl het bovenfte kakebeen vast staat, maar het onderfte met de kin bewogen word.

KIND kan aftammen van 't Griekfche *κύνειν*, *kuoin*, zwanger zyn. Hier van is *κύνος*, *kuos*, een vrucht. Of liever van *κύνειν*, *kunein*, kuffen, 't geen moeders aan hunne troetelkinderen dik wyls doen. *Cune* was by de Latynen een kinderviege. By de Hebreëen was *קנין*, *janak*, zuigen. Dat zweemt door omkeering al wat na kind. Maar wy konnen ook eenen Duitschen oorsprong aanwyzen. *Kuni* was in de taale der aalouden zaad, van *cyn*, geslacht, om dat het geslacht door zaad voortgeteelt word. Hier van komt *kind*, en *kinderen*, die het zaad en nageslacht der ouden zyn. Ook stamt daar van ons woord *kunne*, voor geslacht, in *mannelyke kunne*, *vrouwelyke kunne*, 't geen men met een bastaardwoord zegt *sexu*. Kinderen zeggen wy in 't gemeen van zoonen en dochteren, zo oude als jongbejaarde; hoewel het byzonder aan de laatste word toegeëigent. Zo noemden de ouden een jongeling een kind. *Pantracius* was omtrent 14. jaer out, ende *Dyoclesiaen den Keiser* seide *bem*, kindeken ic rade u, om dattu een kint biste. Kinderen betekende by de ouden ook knechten, arbeidslieden, om dat de kinderen uit het natuurrecht de ouden dienen moeten, dat tot andere overgebracht word. Dus noemden zy matroozen de *scheepskinderen*, koksjongens de *kinderen van der cuekene*. Dus hebben wy *Sint Jans kinderen*, *kraankinderen*, enz. Zy zeiden ook wel *Vader*, voor *Heer*. *Melis Stoke* schryft dus: *Heren Gjen baren vader lieten zy achter*. Vergelykt 2 *Koningen* 5: 13. Kinderen noemde men ook leerlingen. *Kinderen der Propheeten*. Ziet *Genesis* 4: 20-22. De Latynen spraken dus mede, *Medicorum filii* enz. *Kindsheid* was kinderachtigheid. *Hi scurwede al die ander jongelingen kintsheit*. Hier van zeggen wy, *weder kind(sch) worden*.

KINKEL word een lompe boer geheten. Men zegt ook een *kneukel*, en *boerenkneukel*. Myns oordeels is dat het rechte woord, en wil uitdrukken de onbeschofte knokken en kneukels van zulk een grovianus, zo dat *kinkel* verbastert is. Derhalven:

halven heeft die knéukelige grovaard redén, om zich te beklagen over den weekhandigen stedeling, dewyl die hem niet recht noemat. Zulk een vereelde *kinkel* past wel by een *vlegel*, dewyl zy broeders zyn; of zulk een dorichtuig voegt beter in zyn gekneukelde vuisen, dan de best befmeden schryfveder.

KIPPEN is van *kappen*. Ziet *Kappen*. *Eyeren kippen* is die open kappen, pikken, opdat de vogeltjens daar uit komen. *Uitkippen*, voor uitkiezen, schynt omgekeert te zyn van *uitpikken*; of men moest het nemen voor uitknypen: want de ouden zeiden ook *kip* voor knip, knyp, *kippen* voor knypen.

KIST, gelyk ook *kas*, *kast*, is van 't Latynsche *cista*. Dat schynt af te stammen van 't Hebreuwsche *כִּסְיָ*, *cies*, een beurs, maar ook in 't gemeen een vat, waar in iets gedaan word. De Grieken zeiden *κίστη*, *kistæ*, Gemeenlyk voegen wy *kisten* en *kassen* zamen; maar 't gebruik heeft daar tusschen onderscheid gemaakt.

KITTELEN is van 't Latynsche *titillare*. *K* word uit *t*. Zo hebben de Latynen *fœcundus* van *fœtus*.

KIZZEVIZZEN is van 't oude *ketzen*, kitzen, hier en daar loopen, en *veeze*, een veesje, dat doen om veezen, of nietige zaaken, om een wisjewasje.

KLAAR is van 't Latynsche *clarus*, klaar, helder. *Het claert* was by de ouden, het word licht. *Donckeren* was het tegendeel. *Eer die sonne donckert*, doncker, verdonkert word. Dus zeggen wy ook, *de lucht klaart op*. *Verklaaren* is klaar maken, ophelderen, licht geven.

KLAAUW is van 't Grieksche *κλαίειν*, *klaien*, breken, dewyl de beesten daar toe hunne klauwen gebruiken. Anders zweemt dit al zeer na *χλαίη*, *chælæ*, een scheer, of nyptuig der kreeften.

KLABBATS is *klapbots*, een *bots* die klapt. Zo zegt men, *ymand een klap geven*.

KLAD is van 't aaloude *cloud*, en *klid*, slyk. *Beklad* is dan beslykt.

KLAGEN is van het Grieksche *κλαίειν*, *klaien*, weenen, dat dikwyls van weenende geschied. *f* en *g* zyn wisselletteren.

KLAK is van klank. De *n* is uitgevallen. Zo zegt men een *klakbus*. *Klakken*, *klikken*, en *klinken* is een woord.

KLAMPEN zoude kunnen gebragt worden tot *kleppen*, dewyl *p* wel meer overgaat in *m*, b. v. *trappen* in *trampen*; maar beter myns oordeels tot *klemmen*. Hier van is *aanklampen*, vast aanhechten, een *klamp*, enz.

KLANK is van *clangor*, L. of 't Griekfche *κλαγγή*, *klaggā*, uit *κλάγγειν*, *klaggēin*, klinken. Ziet *Klinken*.

KLAP, een kaakfmeete, is van *κόλαφος*, *colapbos*, G. en L. Anders kan men denken, dat het is van *klappen*, eengeluid geven, waar om een *klap* ook genoemt word een *klink*, van *klinken*. Zo *klapt* men met een zweep. *Klap*, en *klep*, is een bekend bedelaarstuig. Men zegt ook ymand een *oorlap*, of *lap aan 't oor* geven. Dit kan zyn voor *oorlap*, dewyl de *k* om de lichtheid der uitspraak afgefnoeit is; Zo werpen de Latynen die uit in *ursus*, een beer, van *ἄρκτος*, *arktos*, of die spreekwyze is, om te lachen, ontleent van de *oorlappen* aan de mutzen der ouden. Van *klappen*, voor snappen, komt ook *Klappei*, 't geen men nemen kan voor *kleppei*, door verandering van *a* in *e*, gelyk zo van *klappen* *kleppen* word. Dit word toegeeigent aan de oyevaars, die met hunnen bek, of sneb, *klappen*, *kleppen*, of *klepperen*. Dus gaat de tong van een *klappei* in 't klappen als een oyevaars bek, *klap*, *klep*, of ratel.

KLATER, klateren, is van 't Latynfche *crotalum*, een ratelstuig, 't geen zy den Grieken ontleent hebben. Dus zegt men, *klatergoud*, *het regent dat het klatert*, enz.

KLAVECIMBEL is verbaftert uit twee woorden, *clavus*, een nagel, en *cymbalum*, beide Latyn, maar het laafte afgeleent van de Grieken, by welke *κύμβαλον*, *kumbalon*, is een hol speeltuig. Een *klavecimbel*, is hol, en de fnaaren zyn gewonden om nageltjens. Hier om word ze op die zelve wyze ook genaamt een *klavekoord*. *Koord* is van 't Latynfche *chorda*, een fnaar.

KLEED is van 't aaloude *clath*, laken. De Engelfchen zeggen noch *cloth*, of *cloath*. Men kan dit brengen tot het Griekfche *κλωθεῖν*, *klothēin*, fpiennen: want de ftof tot laken word gefponnen. Vergelykt *Sprenk.* 31: 13-22.

KLEI

KLEI ſchynt te komen van *kleven*, om dat zy aankleeft.

KLEIN kan afgeleid worden van *κλαίειν*, *klaein*, breken, want men breekt iets klein. *Cleino kiprobbataz* was klein gebrokt, *molo kleinista*, het kleinſte of fynſte meel. By Willeramus is *cleyna rincheerda*, een kleine rookroede.

KLEINZEN, doorzygen, is van *kleinen*, klein maken, gelyk de ouden wel zeiden *baerſen*, voor baaren, *meerſen*, voor meerderen, *maerſen*, voor naderen.

KLEINOOD is van *klein* en *ood*. *Ood* was by de ouden erfenis, bezitting, 't geen noch overig is in *vry allodiaal goed*. *Einode* was by de aalouden, gelyk noch by de Hoogduiſchen, een eenzaame wildernis, die van den bewooner alleen bezeten word. *Hevode* was een eigendom dat men heeft, en dus het zelve met *have*, van *hebben*. Juweelen zyn dan *kleinaden*, en *kleinodien*, om dat ze *klein* zyn.

KLEMMEN is kleven, vaſt houden. Hier van is *klam* klevende, b. v. *het klamme zweet*. Anders is *klemmen* ook toeknypen. Ziet *Klampen*.

KLEPPEN is van *klappen*, 't geen vermaagschap is aan *kloppen*, en mogelyk in den oorsprong het zelve woord. Zo zegt men de klok *kleppen*, dat is, met den *klepel* daar tegen kloppen. Dus *kleppen* de oyevaars met hunne bekken, en de meelaatſche met hun *klap*, of *klep*. Hier van heeft de *klapperwacht* haaren naam, en 't *klappertanden*, als de tanden op malkanderen klapperen, of klepperen. Van *kleppen*, of *klepperen*, na 't geluid van 't trippelen, word ook een paard genoemt een *klepper*.

KLERK is van *clericus*, 't geen de Latynen van de Grieken gelorft hebben, en eigentlyk beduid een *lotgenoot*, van *κληρος*, *kleros*, een lot. Dit eigende de kerkelyke, of zo genaamde geestelyke, in 't Pauſdom zich toe, als waren zy alleen des Heeren lot en erfdeel, om zich met verheffing te onderſcheiden van de *leeken*, *laici*, dat is, het gemeene volk, als *Job. 7: 47, 48*. Maar *Klerk* noemden de ouden ook een beampete, die de pen voerde, als een Secretaris, Griffier, Notaris, enz. gelyk men nu ſpreekt in baſtaardtaal. *Die clerck ſal register houden. Des Graven Notaris oft clerck. Dyckgrave ende clerk.* In

Zee-

Zeeland noemt men den Ontfanger der Dykgeschoten noch een *waterklerk*. Doch *klerk* is nu de naam van een uitschryver. Dit had zyn herkomst uit die onwetende tyden, wanneer de weinige overgebleven geleerdheid schier alleen binnen de Kloosters was opgesloten, en by na geen andere dan moniken zich in boeken oeffenden, of die schreven. Hier om noemden de ouden een man van studie, een geleert man, een groot meester, een groot *clercq*. Onder 't gemeene volk vond men weinige, die lezen en schryven, en noch minder, die iets opstellen konden. Hier om voerden de *klerken*, paapen of moniken, en meest de Parochiaan, het ampt en werk van Notaris uit: gelyk nu de Kosteren in verscheide gewesten. Doch men vond doe ook wel zulke ongeleerde Priesters, dat ze zelf hunnen naam niet wisten te schryven, maar een handmerk tekenden.

KLETZEN, *klätzen*, geluid maken, gelyk geschied met een zweep, kan spruiten van 't Grieksche *κλάσειν*, *klazein*, breken, dat met een krak geschied.

KLEVEN stamt af van 't Grieksche *κολλάειν*, *kollaein*, lymen. De ouden noemden lym *kleef*, de Latynen *gluten*, *g* word uit *k*. Van kleven is *klef*, kleefachtig. Mogelyk is ook van kleven *kletzen*, *klitzen*, en *klit* verbaftert.

KLEVEREN, *klaveren*, is van *kleven*, om dat een klaverende vast moet kleven, en houden, aan dat geene, waar tegen hy opklavert. Van klaveren is *klauteren* gesmeed.

KLIEVEN. Ziet *Kluisven*. De ouden noemden *klieven*, *klooven*, *klouelen*.

KLIKKEN is van *klinken*, gelyk *blikken* van *blinken*. Dus zegt men *schieten en klikken*, dat het zelve is met *klakken*. Ziet *Klak*. *Klikkertje* noemt men bygelovig een voorspook, dat ymand sterven zal. By de Engelschen is *click* kloppen, tikken. De oude taal had ook *klicken*, voor ratelen, klank maken, en *klik* was klink, een slag of tik. *Klikkertje* is dan klinkertje, klop-pertje, tikkertje, van 't gemaakte geluid. Daar van is *ver-klikken*, door eenig geluid uitbrengen, aanbrengen, bekent maken. 't Is dus een spreekwoord, dat de eerst stervende den *volgenden* heeft *verklikt*, of beklapt. Anders is een *klikje*, of *kliek-*

klikje, een overschotje. Men zegt, *het klikt 'er niet aan*, voor het helpt of doet 'er niet toe. Maar dit spruit dan uit een anderen zin van dat woord.

KLIMMEN schynt te zyn van 't Grieksche *κλίμαξ*, *klimax*, een trap, uit *κλίνειν*, *klinein*, neigen, dat na boven en nabeneden kan zyn, gelyk men zo opklimt en afklimt.

KLINKEN is van 't Grieksche *κλάγγειν*, *klangein*, waar van ook de Latynen hun *clangere* gevormt hebben. Hier van is ook *klok*, voor klonk, klanktuig. De *n* is versmolten. Maar waarom word een bouwsteen, die van leem gebakken is, een *klinkaard*, of *klinker*, genoemd? Zal 't zyn van den klank, dien hy, met het trouweel behouwen zynde, geeft? Ik weet geen andere reden aan te wyzen; of 't moest verbaftert zyn van *kleiaard*. Men geeft daar aan ook den naam van *brik*, uit *brenken*.

KLIP zal verkort en verbaftert zyn van 't Latynsche *scopulus*, van 't Grieksche *σκοπεῖν*, *skopein*. *Σκόπελος*, *Skopelos*, was een hooge verheven plaats, die men zien, of waar van men zien kan. Dat past op een klip, welke de schippers ook wel in 't oog moeten houden.

KLIT is kliffe. *Clit ende distel*. Dit komt van *klitten*, *kliffen*, of *kletzen*, aanhechten, om dat een *klit* zeer lichtelyk ergens aangehecht word. En dewyl die aanhechting iets lichtelyk doet werren, zo is *in de klit* gezegt in de wer. Daar van komt *hair klit*.

KLOEK schynt te zyn van *callidus*, L. loos. Zo zegt men, *ymand verkloeken*, voor verschalken. Hoewel dat woord nu ook voor schrande, dapper, groot, en gezond, genomen word. Zo zegt men, *een kloek man*, *kloek en gezond*.

KLOK. Ziet in *Klinken*.

KLOKKEN, gelyk de hinnen, is van 't Latynsche *glacire*, of liever overgenomen uit der hinnen moedertaal.

KLOMP schynt te zyn van 't Latynsche *glomus*, een kluwen.

KLOMPEN, anders *bolblokken*, is verkort van *calopedia*, 't geen de Latynen van de Grieken ontleent hebben. Wisten de

boeren, dat klompen te zeggen was *schoonvoetelingen*, zy zouden daar mede misschien noch wel wat moediger trappen. Maar 't is jammer, dat het ook *houtvoetelingen* in 't Grieksch beduid.

KLONT schynt het zelve te zyn met klomp. *Aen eenen klont vergaderen*. Daar van komt *klonteren*.

KLOOSTER is van *claustrum*, L., van *claudere*, sluiten, opsluiten. Hier van is ook een *kluis* genoemd.

KLOP, het zelve met *Non*, komt van het oude *kloppen*, dat hubben, of snyden, betekende. Ziet in *Non*.

KLOPPEN is van 't Grieksche *κολαπτειν*, *kolaptein*, sloo-ten, kloppen. De gronddoorsprong is 't Hebreuwsche *כָּלַף*, waar van *כַּלְפֹּת*, *velaphoot*, zyn hamers, kloppers. Hier toe behoort *Klepel*, en ook *kluppel*.

KLOS, een spintuig, waar op in 't spinnen de draaden gewonden worden, is afgekort van 't Grieksche *κλίσμα*, *klisma*, uit *κλώθειν*, *klothein*, spinnen.

KLOS, voor *kloot*, is van 't Grieksche *κύκλος*, *kuklos*, rond, iets dat rond is. Daar van is 't hoofd afgekapt, en alleen de staart *klos* overgebleven. Zo noemen de Hoogduitschen een kloot noch *klofs*. *Klossen* is dan *klooten*, met klooten, of bollen, spelen, en *klosbaan* klootbaan. Van *klos* word *kloot*, door de gewoone verwisseling van *s* in *t*, gelyk uit *was* wat. Hier van is mede een *kloetstok* verkort tot *kloet*, dat is, een klootstok, om dat zy onder een ronden kloot heeft. Ik denk dat *klauwstok* daar van verbastert is.

KLOVEN. Ziet *Klieven*.

KLUCHT schynt verbastert te zyn van *ludicrum*, L. belachelyk. Of 't kan behooren tot *lachen*, door een voorgehechte *k*.

KLUIS is van *claustrum*, een klooster, waar in de kloosterlingen opgesloten zyn. Ziet *Klooster*. Voor *kluis* zeggen de Hoogduitschen nader *klaus*. Daar van is *kluisenaar*.

KLUIT is een harde brok aarde, mogelyk het zelve met kloot; of *kluit* komt van 't aaloude Engelsaxisch woord *clud*, een rotssteen.

KLUIVEN is het zelve met *klaauwen*. Dus zegt men, *ymand onder de kluiven krygen*. Hier van is *afkluiven*, *opkluiven*. Hier toe

toe breng ik ook *klioven*, om dat de beesten met de klauwen klieven en scheuren; schoon *klioven* nu in 't gemeen *sphyten* be- duid, en dus is *kloven* het zelve.

KLUPPEL is van *kloppen*, als klepel. *Knuppel*, of *kneppel*, is dan verbaftert.

KLUWEN, *klouwen*, is van *glomus*, L. G gaat over in *k*, *m* in *w*.

KNAAP was by de ouden een dienstknecht. *Dyn dienst jon- wiven ende cnapen*. Wy zeggen noch een *knaap*, voor een jon- gen. *Knaap* kan zyn van 't Latynsche *gnævus*, knap, vaar- dig, vlag, als jongelingen ten dienst moeten zyn. *Knappe gasten*.

KNAAUWEN, *knauwen*, en, zonder *n*, *kauwen*, is van 't Griekfche *κνάειν*, *knaëin*, snyden, dewyl de tanden door 't knaauwen de fpyze snyden. De *w* word tuffchengelafcht, om de Duitfche uitspraak. Anders behoort dit tot *χναυον*, *chnauëin*, inzwelgen, waar toe het knauwen gefchied. Tot *knauwen* be- hoort ook *knagen*, en een *diminutivum* daar van is *knabbelen*. *Cb* word *k*, *u* *g*, en *w* *b*. Ja, buiten twyfel is daar van *waauwen* ver- fmeed.

KNAPPEN, voor eeten, is van 't Griekfche *κάπτω*, *kap- tein*, fchranffen, begeerig eeten. Anders *knappen* is van *kny- pen*, om dat men met de tanden de fpyze knapt, of atknypt. *Knappen*, *afknappen*, is fchielyk afbreken, om dat iet als afge- knepen word. *Knippen* en *knypen* is het zelve. Daar van heeft een *knipfchaar* dien naam; gelyk mede een *knipmes*, voor *kny- mes*. *Toeknappen*, en *toeknippen*, is met *toeknypen* een woord.

KNECHT zoude komen zyn van 't Hebreuwfche *קָנִי*, *chaniech*, zulk een die ergens in onderwezen is, of daar toe in- gewyd; ymand die zyn proef heeft gedaan. Dit paf op den oorlog, waar om foldaaten knechten genoemd zyn, en ook op andere foorten van dienft. Vergelykt *Gen. 14: 14*.

KNERŒSEN is een woord gevormt na 't geluid dat met een *vyl*, de tanden, enz. gemaakt word, waar in men als de hondsletter *r* op een *barre* en *naare* wyze hoort. De *k* is mif- fchien voor 't voorzetzal *ge*.

KNEUKEL is van *knoke*, een bot, of been. Dit schynt anders verbastert te zyn van *κόνδυλος*, *condylos*, het buiggewricht der vingeren. *Knokelhuis* noemt men de plaats, waar in de doodsbeenderen van 't kerkhof byeen geworpen worden. Dit zal zyn *knokelhuis*, van *knokken*, en *knokels*.

KNEUZEN is morffelen, bryzelen, Willeramus. *Gekniefedon lichamon*, gekneufde lichaamen. *Kiebnust wurtun* was gekneuft worden. Dit komt van 't Griekfche *κνίσειν*, *knissai*, bederven, en ook bedroeven. Anders ziet *Kniefzen*.

KNIE is van 't Latynfche *genu*, of Griekfche *γόνυ*, *gonu*, & word dikwyls *k*. Van *knie* is *knialen*, op de knien vallen. De ouden fchreven ook *kniede*.

KNIEZEN, zich quellen over een zaak, is klaar van het Griekfche *κνίζειν*, *knizein*, prikkelen, bekommeren. Wy zeggen dus, *zich verkniefzen*. Van dit woord fchynt ook *kneuzen* te ftammen.

KNIKKEN is van 't Latynfche *nitare*, met een voorgestelde *k*, voor *genikken*. Ziet *Nek*.

KNILLEN zal verkort zyn van *kneukelen*, op de kneukels kloppen, of daar mede treffen.

KNIP is van *knypen*, voor genypen, dewyl men om een knip te ftaan, de vingeren vast op malkanderen moet knypen. Zo zet men de honden een *knip*, dat is, een knyp, op den fteert. Maar *knip* is ook een val, van *toeknippen*, toeknypen, toevallen. Zo zegt men, *in de knip geraken*. *Beknippen* is vangen als in een val. Van *knippen* is *knipfplot*, *knipmes*, *knipfcheer*, enz.

KNOBBEL, *knovel*, komt van het aaloude *geknuiffe*. Willeramus: *Thaz geknuiffe thineru thieben*, de knokken uwer dyen, of liever de t' zamenvoegingen, het verknochtzel.

KNOL, een raap, is verkort van *knobbel*. Zo noemt men een oud mager paard een *knol*, om dat de bonken knobbelachtig uitfteken.

KNOP is een uitbotting der bloeffemen, die als knoepen zyn, of ronde bollekens. Anders kan *knop* een verkorting zyn van *knobbel*, voor *knob*.

KNOOP zoude kunnen verbastert zyn 't Latynfche *nodus*, met

met een *k* tot voorgevel. Maar dewyl de Hoogduitschen zeggen *knauf*, twyfel ik niet, of knoop is van 't aaloude *geknuffe*. Ziet *Knobbel*. Van dit *knoopen* word *verknocht*, gelyk van kooopen verkocht. Zoude daar in 't Hebreuwfche *קָנָה*, *gnanad*, binden, wel schuilen?

KNORREN is van 't Latynfche *grunnire*, verkensmufyk. *G* gaat over in *k*. Wat *grutten* is, kan men een *grutte*- of *gortenteller*, en zyn genan een *knorrepot*, vragen.

KNOTEREN, *kneuteren*, is eigentlyk zachtjens met een gebroken klank zingen. Hier van heeft een *kneutertje* dien naam. Maar 't word overgebracht tot het gemoren geknor van gemelyken. Dus zegt men, een *kneuterend besje*, en *gekneuter*. Vreelde ik niet dat het te verkensachtig zoude luiden, ik zoude denken, dat zulk een *knorren* van *knoteren* verkort was; immers zy klinken op eenen toon.

KNUFFELEN ftamt van 't aaloude *geknuffe*. Ziet *Knobbel*. Van *geknuffe* is *knokken*, en daar van *kneukel* een *diminutivum*. *Knuffelen* is dan met kneukelen duwen, of kneden.

KNUIST is het zelve met *knoeft*, en *noeft*. Ziet *Quaest*.

KNYF zoude konnen ftammen van het Griekfche *κνίφος*, een zwaard, van snyden. Maar liever breng ik dat tot *knypen*, *knippen*; 't is een knypmes, knipmes, of fluitmes.

KNYPEN is van nypen, met een voorgehechte *k* in plaats van *ge*, voor *genypen*. Ziet *Nypen*.

KOE was in de taal der aalouden *cu*. Dit kan afgekort zyn van het Griekfche *κωειν*, *kuein*, zwanger zyn, om dat een koe een vruchtbaar beeft is, en door kalveren, melk, enz. veele voordeelen baart: om welke reden de rykdom der ouden ook byzonderlyk daar in bestond. *Deut.* 7: 13. Maar dewyl men een onvruchtbaare koe noch noemt een *queen*, welke naam afstamt van 't aaloude *kun*, dat in 't gemeen een vrouw betekende, en in 't byzonder by uitnemendheid toegeeigent wierd aan een Koningin, welke de Engelschen noeh *Queen*, of Vrouwe noemen, gelyk de naam van *Sire* aan Koningen word gegeven, (ziet *Sire*) zo komt in bedenking, of *koe* niet zeggen wil het wyf van den Stier. Ja, laat ons de koe noch meer verheerlyken.

ken. Zoude de *koe* niet zo genoemd zyn, om dat ze in nattigheid voor den mensch, de Koningin is van de beesten? Waar om zoude zy dus niet zo wel getitelt zyn, als de *Haan* Koning? Ziet *Haan*: Dat *kun* zal stammen van 't Grieksche *κυν*, *gunc*, een wyf. G en k zyn wisselletteren. De Engelschen schryven een koe *karw*, 't geen verkort en omgekeert zoude kunnen schynen van *vacca* L.

KOEKKOEK is van de Grieken genoemd *κόκκυν*, *kokkyn*, en van de Latynen *cuculus*. Men kan dien vogel zelf vragen, hoe hy heet.

KOEN, stout, dappen, was in de aaloude taal *chuan*. *Si sint sa sama chuan*, zy zyn samen zo koen. *Cbunbeit* was koenheid. Hier van waren ook eenige naamen gevormt, gelyk dus noch in gebruik is *Koenraad*,

KOERS is van 't Latynsche *curfus*, een loop.

KOESTEREN schynt te willen zeggen *koetzeren*, van *koetze*, een bedstede, waar van *koetsen* is liggen. 't Zoude dan eigentlyk zyn, ymand op zyn bedde gemakkelyk bezorgen, als een kraamvrouw. By de ouden was *koeste* een bruidloftsmaal.

KOETZE is de naam van een bedstede, en een voertuig. Zoude dat niet kunnen zyn van 't Grieksche *κοχέειν*, *koocheuein*, opwaards heffen, of houden, dewyl die beide bovenden grond verheven zyn? Ik ken het Fransche woord *coucher*, liggen, wel, en dat men daar toe koets voor bedstede kan brengen; maar zouden liggende luiyaards dien naam aan een *koetswagen* gegeven hebben?

KOFFER zoude kunnen spruiten van 't Hebreuwsche *כוף*, *choof*, daar men iets in weglegt, van *כבש*, *cabach*, schuilen. Ik weet wel, dat by de Franschen *couverir* bedekken is, en zo *couffre* een koffer, maar van waar hebben zy dat woord?

KOGEL kan zyn van 't Latynsche *globus*, een bol, een kogel: maar liever leid ik dat af van 't Grieksche *κύκλος*, *kuklos*, een rond. G en k zyn wisselletteren.

KOKEN is van 't Latynsche *coquere*. Naar *koken* word genoemd een *keuken*, by de ouden *coke*, en *coeken*, 't geen nader grenst aan den oorsprong. De Latynen zeiden *coquina*, en *culina*.

lins. De ouden zeiden *kokenaerffe*; voor kokkin, en *kokers* waren kokenaers, koka, by de Latynen *coquas*. Hier van is ook *koek*. Ziet in *Bakken*. Ja, misschien *kofst*, voor kookst, kookzel. Ziet in *Koften*. Of men moest *kofst* willen afleiden van 't Latynsche *gustus*; smaak. *G*. en *k* zyn wisselletteren.

KOKER is van *ocura*, of *ocurra*, 't geen de naam was, dien de Latynen in later tyden aan de pylkokers gaven, maar die van ons ruiner word gebruikt.

KOL is de naam van een hex, of toveres, van 't Latynsche *colus*, een spinrok, dien men aan zulke ouds tyds toefchreef tot een paard, om ter schoorsteen uit, door de lucht, tot een speelreijje, te ryden. De volkomen naam is dan een *kalydster*.

KOLEUR is van *color*, L. Zoude daar in 't Hebreuwfche *כחול*, *cachal*, blanketten, niet schuiken?

KOLF is van 't Latynsche *clava*. Van kolf is *kolvenier*, verbastert in *kluvenier*.

KOLIKOMPAS is verbastert van 't Latynsche *colica passio*, dampyn. Zo worden de uitheemsche woorden door onkundigen wel misvbrmt en verwrongen. *Kolyk* is van het Griekfche *κόλον*, *kolon*, dat gedeelte des ingewands, daar deze quaal haaren zetel heeft. De Grieken noemen die *κόλον*, *kolikos*, *ιδίον*, *idion*, *bodune*. Daar van hebben wy het eerste behouden, en tot *kolyk* gefmeed, gelyk van *kuriaka oikos* kerk.

KOM is verkort van *catinum*. L. Of *koma* is van 't Griekfche *κύμα*, *kumbas*, een diepe schotel.

KOMEN was in de taal der aalouden *qumman*, en ook *quman*, of *coman*. Willeramus zegt: *Sub bim cuman*, ik ben gekomen; *is kuman*, is gekomen, *quam her van kimole*, quam hy van den hemel. *Cwomst* was komft. Dus zien wy, waar om men zegt *komen*, en in *praterito imperfecto*, *quam*, en *quamem*. Hier na zwoemt het Griekfche *ερχομαι*, *erobomai*, ik kom, als 'er kop en steert afgeknot is, of ook eenigzints *herv*, *dikein*, *kommen*. 't Zoude ook konnen flammen van *κομίζω*, *komizein*, gaan, reizen. Maar ik breng *komen* tot het Hebreuwfche *קום*, *kum*, opstaan: want *komien* volgt na opstaan. De Hebreen gebruiken hun woord ook voor *opkomen*, *nich opmaken*.

KOM-

KOMMER kan gebragt worden tot het Griekſche *κομειν*, *komein*, bezorgen, dat dikwyls kommer vereiſcht.

KOMPAS het bekende en noodwendige vaargereedschap, kan door omkeering zyn *paskom*, gelyk pasloot. *Kom* is een vat, en daar in is de zeilſteen, waar na men den koers aſpaſt, beſloten. Zulke omkeeringen heeft men meer. Maar de ouden gaven den naam van *kompas* ook aan een paſſer.

KOMYN is van *cuminum*. L. Doch men moet hooger klimmen tot het Hebreuwsche *קמון*, *cammoon*.

KONING ſchreven de aalouden *Kuning*. Willeramus: *To ſher Kuning gefaz uphen ſnemo ſtuole*, doe de Koning zat op zynen ſtoel. De aalouden ſchreven dit ook *Koninch*, *Konich*, *Kundich*, en *Cyning*, waar van de Engelschen hun *King* verkort hebben, b. v. *Ælfred Kuning hateth greting*, Alvreed Koning heet groetenis. Koning is *konning* van 't aaloude *cunnon*, dat te zeggen is kennen, weten. Ziet *Kennen*. Want wetenſchap en wyſheid word in zulke vereiſcht. Ziet 1 *Kon*: 3. Anders is Koning van *cunnon*, kunnen, vermogen. Willeramus: *Siu cunnon alle magbtigan wale veghtau*, zy kunnen alle magtig wel vechten. Overheden worden daarom genoemt *Magten*. Dit laaſte ſluit het eerſte in: want wyſheid brengt magt aan, daar magt zonder wyſheid maar een dommekracht is, die haalt nederſort. *Predik*: 9: 18. en *Spreuk*: 28: 16.

KONKEL zal zyn van *kronkel*, om dat de *r* in veele woorden word afgelaten, of by gedaan. Gelyk men zegt krinkel en kronkel, zo ook kinkel en konkel. *Kinkel* word verkort tot *kink*. Een *kink* is een omrolling, of omſlag. Zo komt 'er wel een *kink*, of kring, in de kabel. *Konkelen* is ſlorig omdraayen, in een draayen. De ouden zeiden *konkel wronkel*, konkelende in een gewrongen, gelyk *rompſlomp*.

KONKOMMER, of *komkommer*, is van 't Latynſche *cucumis*, of *cucumer*.

KONNEN, vermogen, ſtamt mogelyk van 't Hebreuwsche *קנן*, *coun*.

KONST, of *kunſt*, was by de ouden wetenſchap, kennis. *Wy en willen niet die conſte dyure weghe*, wy en willen niet de ken-

kennis uwer wegen. *Hi schreef in dezen boec die konst ende der discipline van der wysheit. Dat hout der consten goets ende quaets, de boom der kennis des goeds en quaads. Dus leeft men al by Willeramus: Si overdrephent mit hire kunste, zy overtreffen, gaan te boven, met haare wetenschap. Hy schreef ook kuffigan. Von then kuffigan pigmentaren, van de kunstige apothekers. Daar is de n uitgevallen. Cunnon is by hem ook weten. Thie doctores cunnon, de leeraars weten. Wy zeggen in dien zin, ik kan myn les, een taal konnen, voor weten; en hier van is kennen, en kennis. Dus is konst en wetenschap het zelve; ten minsten daar kan geen konst zyn zonder wetenschap. Men zegt ook gemeenlyk zamen, konst en wetenschappen.*

KONYN is van *cuniculus*. L.

KOOL is van *caulis* L., een stronk, of steel, en ook zelf het koolgewas. Doch koolen zyn ook in 't vuur. Komen die van *carbones*, zo hebben ze al dikwyls overgehaalt moeten worden. Ik stel dat aan 't oordeel der Alchimisten. Beter zal men die afleiden van 't Hebreuwfche קָהַל, *gechal*, een koole, door afwerping van *ge*, en verwisseling van *ch* in *k*, en *aa* in *oo*, dat gemeen is. Anders van קָלָה, *kalah*, braaden.

KOON breng ik tot het Griekfche κουνειν, *kunein*, kuffen, dewyl men die pleegt te kuffen.

KOOPEN fchynt te fpruiten van 't Latynfche *cauponari*, en koopman van *caupo*. De Hoogduitschen zeggen *kauffen*. *P* en *f* zyn wiffelletteren. *Cauponari* is eigentlyk kroeghouden; doch 't gebruik heeft koopen en verkoopen tot alle waren uitgebreid.

KOORDE is van *chorda*. L.

KOORN. Ziet *Korl*. By de Hebreen is קֹרֶן, *goren*, een dorsvloer. Zo zoude *koren* ook hier van konnen stammen.

KOORTS komt van het oude *corren*, of *coren*, braaken, dewyl deze quaal die uitwerking dikwyls heeft. *Si gaven bem een dranc, ende deden coren, ende hi coerde een yselyc worm.* Hier van noemden zy een dood aas, of lyk, een *corre*, en *core*, iets daar men om de walgelykheid van braakt. De ouden hieten de koorts

A a

ook

ook de rede. Hi wort seer gepinicht van enen groten coorts, ende doe die rede wies. Hi heeft de vier dach reden, de vierdedagsche koorts. De barnende redo was de brandende koorts. Rede was rilling, van 't oude reden, waar van wy noch zeggen, *bet webr ryd*, of *rilt, my door de leden*. Van dat reden is een *diminutivum riddelen*, en daar uit door verkorting *rillen*. Hier mede stemt over een, dat ze de koorts ook noemden de *zage*, gelyk noch de Hoogduitschen, dat is, de beving, gelyk vertzaagde plegen te beven. Zy en de aalouden heten de koorts ook *feber*. Willeramus zegt, *thaz brinnende feber*, de brandende koorts, van *feur*, vuur, of van 't Latynsche *febris*, uit *fervor*, hitte. Ja, waarschynlyk is ons woord de aaloude oorsprong ook van 't Latynsche. Ziet *Vuur*.

KOOT stamt van het Grieksche *κόνδυλος*, *kondulos*, een buiggewricht. Ziet *Kneukel*. Werpt de *n* uit, dan blyft *kod*, en dit word *koot*, wanneer de staart afgekort is.

KOP, van 't Grieksche *κεφαλή*, *kephale*, of Latynsche *caput*, geeft den naam aan *kap*, gelyk hoofd aan hoed. Mogelyk is van *kop* hoofd verbakken, dewyl *c* wel meer in *b*, en *p* in *f* overgaat. De ouden zeiden wel *kop* voor *top*, vermits de kop het hoogste is: *Hi leidefe op ten cop van een groten berch*. Maar een *kop* betekent ook een drinkschaal, gelyk men zo zegt *een kop sek*, *een kop kandeel*; hoewel men nu andere vaten ook wel *koppen* noemt. Dit is niet slechts, om dat ze door hunne rondheid eenigzints naar koppen, of hoofden, gelyken; maar de oorsprong is de onmenschelyke gewoonte der wreede en woeste aalouden, die de bekkeneelen en hersenschaalen hunner verslagen vyanden vormden, en in groote gasteryen gebruikten, tot drinkschaaalen. Dit is uit de aaloude geschiedenissen bekend. Dus waren die waarlyk *koppen*. Nu hebben wy de zaak niet meer, maar den naam behouden, en op andere vaten toegepast. Men kan overwegen, of *kop* niet kan gebragt worden tot het Hebreewsche *קַף*, *kaf*, *kab*, een zekere maat.

KOPER is van *cuprum*. L.

KOPPELEN is van 't Latynsche *copulare*, t' zamenvoegen, van *copula*, een band. Dit stamt al van 't Hebreewsche *כַּף*,

capbal, verdubbelen. *Koppel* is een t' zamengebonden paar, *Koppelaar* een t' zamenvoeger. Het laatste gelykt ook na 't Griekfche *καπηλας*, *kapelos*, een makelaar, of waard. De eerfte zyn koppelaars der kooplieden volgens hun ampt, en zommige der andere maken hun werk daar van wel op een oneerlyke wyze.

KORF is van *corbis*. L. Hier na zweemt het Hebreeuwfche *כרוב*, *celouf*, een korf. L in *r* zyn wiffelletteren.

KORK zal zyn van 't Latynfche *cortex*, fchors, baf, om dat die boom als geheel fchors is.

KORL, *kerl*, is het zelve met *kern*. *Ghelyc de kerle van eenre granaten appel*. Wy zeggen, de *kerlen*, of *kernen*, van eenen appel, en een korrel zouts. Het zelve noemen wy een *koorn zouts*, en een *graan zouts*; zo dat dit vermaagschapte woorden zyn, of liever dezelve. Dus worden *l* en *n* dikwyls verwiffelt, b. v. *midden* zegt men ook *middel*. *Koorn* en *kern* is mede het zelve woord, door letterwiffeling. Zo pikt een hoen een *koorn* op. *Koorn*, voor *graan*, is een *nomen collectivum*, waar in een voor veel gefteft is, als zaad, zand, enz. Of *koorn* word dan door verkorting gezegt, voor *koornen*, gelyk *op de been*, voor *op de beenen*. *Graan*, ook genoemt *grein*, van *granum* L. kan verfmeed zyn tot *koorn*. Ziet *Graan*.

KORNOELIEBOOM, in 't Latyn *cornus*, in 't Griekfch *κρυνία*, *krancia*, ftamt van 't Hebreeuwfche *קרן*, *keren*, een hoorn, om de hardigheid van den fteen.

KORST is van *crusta*, of *crustum*. L.

KORT is van *curtus*, L., afgekort.

KOST kan zyn *kookft* van *koken*. Ziet *Koken*. Anders zoude men *koft* kunnen brengen tot *gustus*, fmaak, vermits *koft* fmaakt. *G* en *k* zyn wiffelletteren. Of *koft* kan men afleiden van *kosten*. *Kooken* moet *kosten*. 't Komt al op een uit. Doch waar om zullen wy *koft* niet gefproken achten van 't Griekfche *ἀκόστη*, *akostæ*, eigentlyk haver, maar ook in een ruimer zin allerlei fpyze?

KOSTEN is van 't Latynfche *constare*, *kosten*, *gelden*.

KOT kan gebragt worden tot het Griekfche *κοίτων*, *koitoon*,

of *κοίτη*, *koitæ*, een hol, of ligplaats van dieren. Maar het kan ook afftammen van *kudde*, en dus is een *kot* 't verblyf, waar in de kudde opgesloten word. Dit is tot allerlei beesten overgebracht, uitgezondert de groote, die voor een kot een stal hebben. Men zegt een *schaapskot*, *verkenskot*, *hoenderkot*, *hondenkot*. enz. Vermits nu zodanige onrein plegen te wezen, noemt men vuile en morsige wooningen *kotten*, of *koten*. Misschien noemen de Hoogduitschen drek en vuiligheid daar van *kotb*, 't geen onze Voorouders *kaat* zeiden. Dit past wel op een *boerenkot*, waar in van en met zulke mottige verkens vuiligheid word bedreven. *Kooi* en *kevie* is van *cavea*. L.

KOTZEN, braaken, is van 't Hebreuwsche קִטְצָה, *kaab*, spouwen, of anders קִטַּץ, *kout*, walgen.

KOVEL is van 't Latynsche *cucullus*. C word v.

KOUD, *kold*, by de Hoogduitschen *kalt*, gelykt na 't Grieksche καίειν, *kaiein*, ontsteken, branden, en noch nader na 't Latynsche *calidum*, heet, warm. Het schynt vreemd, dat daar van te willen afleiden; doch daar zyn meer strydige betekeningen, b. v. de ouden noemden *roet* ook *zoet*, als niets minder dan zoet, en daarom ook geheten *bitter*. Op die wyze hadden de Latynen *frictus*, gerooft, gefruut, van *frigor*, *koude*; en *branden* word zo wel aan koude, als aan hitte, toegeschreven. Zo is *pruina*, rym by de Latynen, van πῦρ, *puur*, vuur. Doch wy behoeven den oorsprong van *koud* langs dien weg niet te zoeken. Dit stamt van 't Latynsche *gelidus*, koud, yzig. G is volgens gewoonte verwisselt in *k*, en *e* in *o*, waar na de steert afgekapt is. Men noemt een bekende spyze *koude schaal*. Dit is te zeggen een koude schotel, om dat die lepelspyze koud, en ongekookt, gegeten word. *Schaal* is ook schotel; en 't is gemeen, dat men schotel zegt, met begryping van het geene daar in is.

KOUS is verkort, en door letterwisseling verftelt, van 't Latynsche *calceus*: want *l* gaat dikwyls over in *u*, b. v. van *sal*, *solt*, word *zout*. 't Is waar, *calceus* beduid een schoe: maar de ouden droegen geen kouffen, gelyk wy, en hunne schoenen dienden te gelyk voor kouffen, of waren daar aan vast. Van *kous*

kous is *hoos*, door verwisseling van *k* in *h*.

KOUTEN, voor praatzen, is van 't aaloude *quetban*, zeggen, spreken, by de Engelschen in dien zin noch gebruikt. Willeramus: *also biz quyt*, also hy zegt. Dus heeft hy *quatb*, en *quatben*, voor zeide, en zeiden. De Engelschen hebben *quoth*, waar van onze *kout* weinig verschilt. Klaar ziet men hier in 't Latynsche *inquit*, hy zegt. Dit *quetban* is ook de wortel van *quetteren*, en *queesten*. *Kouten* zweemt anders wel wat na het Grieksche *κωτῖλλειν*, *kootillein* snappen.

KOUTER, een ploegtuig, is van 't Latynsche *culter*, een mes, om dat de aarde daar van doorsneden word.

KOZEN, kouten, vleyen, is van 't aaloude *kose*, en *gekose*, voor spraak. Willeramus: *Hiro kose is ouch suoze*, haare spraak is ook zoet. *Thin gekoze is suoze*, uwe spraak is zoet. *Koson* was vriendelyk spreken, praatzen. Hier van is ons woord *koozen*, en *liefkoozen*.

KRAAG is het zelve met kring. In de oude taal was kraag de strot, om dat die vol kringen is. *Kraagen* was den strot afsnyden. Hier van is 't spreekwoord, *op bals en kraag*. Zo is een bef een kraag. *Ringkraag* was een oud wapentuig, 't geen de kraag, de keel, omringde. Zulk een verdubbelde betekening is ook in *iet wat*, *nimmermeer*, enz. Maar *kraag*, voor gorgel, of keel, zoude ook kunnen verbastert zyn van 't Hebreuwische *קָרָג*, *garoon*, de strot, door verwisseling van *g* in *k*.

KRAAI, een bekende vogel, kan verkort en verbastert zyn van 't Latynsche *cornix*. Mogelyk zal men dit liever afscheiden van zyn *krassen*, of allerlieft var *kraayen*, gesprooten van 't Grieksche *κραζειν*, *krazein*, roepen, dewyl de kraayen luide schreeuwen. *Die rave begonde te crayen*. Maar zal de haan dit hem niet betwisten, en staande houden, dat de naam van *kraai* hem met meerder recht toekomt? Hy wil doch altyd boven kraayen. Laat ons tot onderscheid den haan een kraayer noemen.

KRAAKEN is door buigen en bersten een geluid geven, waar na dit woord gevormt schynt. Dus *kraakt* het ys, en zegt men *kraakende wagens*. Van dat *kraaken* is *kreuken*, buigen, be-

zwyken, onder den last, en een *krak*, of *krenk*. Maar *kraaken* is ook iets dus *doen kraaken*. Zo zegt men *mooten kraaken*, en iets *krooken*. Hier mede stemt over een het Grieksche *κρηναι*, *krekein*, geluid verwekken. Dit *kraaken* gelykt al vry na het Hebreeuwische *קָרַק*, *charak*, met de tanden knerssen, dat ook een kraaken is.

KRAALEN is van *coralium*. L.

KRAAM is niet alleen een opgeslagen koopwinkel, maar ook de waare, óf kraamery, vanden kramer. Daar van zeggen wy, *die kraam behaagt my niet*, en *dat is een slechte kraam*. Maar waar van heet men een vrouw, die in 't kinderbedde ligt, een *kraamvrouw*, en baaren *kraamen*, of *in de kraam komen*? Zou 't zyn van kinderen koopen, gelyk men by de Zeeuwen wel joks-wyze zegt? Neen; 't zal zyn *kermvrouw*, en *karmen*, van de barensween. Vergelykt *Jerem.* 4: 19.

KRAAN, voor taptuig, zal zyn van 't Grieksche *κρήνη*, *krane*, een bron: om dat de ton als een fontein daar door haar vocht uitgeeft. Maar *kraan*, een windgereedschap, is van 't Grieksche *γέρανος*, *geranos*, een kraanvogel, na wiens langen krommen hals dat gelykt.

KRAB is van *καράβος*, *karabos*. G.

KRABBEN, wiens *diminutivum* is *krabbelen*, heeft zynen oorsprong in *graven*, door een gewoone letterwisseling van *g* met *k*, en *v* met *b*. Doch *krabben*, genomen zynde voor *krauwen*, *kratzen*, 't geen ook daar van spruit, zweemt na 't Latynsche *scabere*. Of waar om zullen wy dat niet liever afleiden van 't Hebreeuwische *גָרַב*, *garaf*, *garab*, schurft? want schurft leert wel krabben. G word dikwyls verwisselt in *k*. Hier toe kan men ook *rappig* brengen. Doch *kratzen* kan zyn van *גָרַד*, *garad*, in *bitpabel*, zich krauwen.

KRABBEQUAAD noemt men een bekend schorgewas in Zeeland. Dit is verbaflert van *krabbenklaauw*, om dat zyne takken na krabben pooten gelyken.

KRACHT is van 't Grieksche *κράτος*, *kratos*, kracht, sterkte.

KRAMP komt van *krimpen*, en dat van *krom*. De kramp wringt

wringt, en trekt, de leden krom. Van *krimpen* is ook *bokrompen*. By de Grieken is *καμπτεν*, *kampstein*, buigen, krommen. Ik twyfel nauwelyks, of daar toe behoort *kramp*, met tusschenvoeging van een *r*.

KRAS is niet alleen de moedertaal der raven en kraayen, men zegt ook te zweeren *by kris en kras*. Dit beide is verbastert van *kruis*: waar by en op men in 't Pausdom pleegt te zweeren. Diergelyke bastaard eeden, en vloeken, zyn 'er veele.

KRASSEN, kratzen, schynt te zyn van 't Grieksche woord *χαράσσειν*, *charassein*, of *χαράσσειν*, *charattein*, ingraven, indrukken. Hier van is mogelyk ook *krabben* en *schrabben* gesproten.

KRANK komt mogelyk van *ægrotus*, krank, ziek, door diergelyke letterverwisseling en besnoeying, als in meer woorden. Doch liever breng ik dat tot het Grieksche *κρη*, *ker*, een doodelyk toeval, of quaal. Immers van *krank* is *kronken*. Ziet *Krenken*.

KRANS zoude kunnen verbastert zyn van *kroon*.

KRAP is van *krabben*. Het zelve is *kerf* van *kerven*, beide van *graven*. Van dat *kerven* dragen *vleeschkrappen*, of krippen, dien naam. Maar *krap* was by de ouden, en is noch by ons, een afgeplukte tros druiven, van *krappen*, dat afplukken beduidde, buiten twyfel van 't Latynsche *carpere*. Doch *krappen* was ook insnyden, *kerven*, van *graven*, als gezegt is. Dus is een *krap* een *schrab*, een groeve. Een koe heeft *krappen* op de hoornen, zo noemt men gekerfde stukken vleesch *krippen*, schoon dat ook tot affnyden uitgebreid word. Daar zyn 'er ook, die de beste krippen weten te snyden, schoon zy geen vleeschhouwers zyn.

KREEFT is van 't Grieksche *καράβος*, *karabos*, waar by de Hoogduitschen nader blyven met hun *krebs*.

KREEK is van *krenken*, inwaards buigen, 't is dan een *kreuk*, en geeft een diepte, of laagte, te kennen, byzonder waar in water is.

KREKEL is verbastert van 't Latynsche *gryllus*. *G en k* zyn wisselletteren. Anders mogt men denken op *kraaken*, wegens het:

het geluid dat zy maakt. Immers daar van heeft een *krakeling* dien naam, dewyl zy in 't breken kraakt, en mogelyk ook *krakeel*.

KRENKEN is *kranken*, krank maken, verzwakken. *Krank* en *zwak* was by de ouden het zelve. Zo is noch over in die spreekwyze: *Na myn krank vermogen*.

KRENG is verkort van *karongie*, van *caro*. L. vleesch. Hier voor zeiden de ouden ook *kerne*, en *coore*, een stinkend aas. Ziet in *Koorts*. Doch *kreng* word als een scheldwoord wel tot levendigen overgebracht: gelyk men ook zegt: *Gy aas*, of *stinkend stuk vleesch*.

KREUPEL is zo veel als *kruipel*, van kruipen, om dat een kreupel gebogen, langzaam, en als kruipende gaat. *Kreupelbosch* is waar in men moet kruipen, om verscholen te zyn, of in 't welke de struiken als by de aarde kruipen.

KREYTEN was in de oude taal tergen. *Quellende ende creyende*. Dat woord is in Zeeland dus noch bekend.

KRIB schynt verkort van *κράβητος*, *krabatos*, een legerbed, door voor af snyden. Anders kan het gevormt zyn van *κρίβη*, *kape*, een krib, met een ingelaschte r.

KRIBBIG is krabbig, boos, gelyk de katten.

KRIEKEN was in de oude taal flikkeren, blinken, schynen. Wy zeggen noch *het kriecken van den dag*, of *morgenfond*, voor de eerste flikkering van het ryzende zonlicht. De ouden schreven ook *kraeken*. Maar zoude in *kriecken* 't Latynsche *oriri*, opgaan, welschuilen? K zoude kunnen zyn in plaatze van 't oude voorzetzal *ge*, gelyk in *kruipen*, voor *gerepen*, van *reperere*.

KRIEMEN is van *kermen*. Ziet *Ocharmen*. 't Gebruik maakt echter eenig onderscheid.

KRIMPEN is van *krom*, krommen.

KRING is versmeed van 't Latynsche *circulus*, waar van men ook zegt een *cirkel*. De Grieken zeiden *κίρκος*, *kirkos*, 't geen stamt van 't Hebreuwsche *כִּרְכֹּב*, *carcoof*, een kring, een ommeloop. C, of k, en g zyn wisselletteren, als in *Koning*, en *Konink*. De k keert weder in *krinkel* van *kring*, waar voor de ouden

den schreven *crinc*. *Krinkel* is een *diminutivum*, of uitgang, als vlegel, fakkel. Van *krinkel* is *krinkelen*, het zelve met *kronkel*, en *kronkelen*, door verwisseling van *i* in *o*. Zo mede *konkel*, en *konkelen*, daar de *r* uitgezift is. Even dus geschied in *kink*, voor *kring*, of *krinkel*. Zo zegt men, *daar is een kink in de kabel*. Hier van noemt men een *kinkhoorn*, 't geen ringswyze omgedraait is; schoon men dat ook tot het Latynsche *concha*, een schelp, kan brengen. Een verkorting van *kronkel*, en *kronkelen*, is *krol*, of *krul*, en *krullen*, want *krullen* bestaan uit *kronkels*, of *krinkels*, en *kronkelingen*.

KRIP. Ziet in *Krap*.

KROEG is van het oude *croft*, of *crocht*, uit het Latynsche *crypta*, een verberghol. *Crocht*, of *croft*, was een spelonk, hol, of kelder. *Si maecten eenen croft achter den outaer, om dat sy syn heylighe lichaem daer leggen wouden. Hi heeft doen maken in dat middel van der kercken een croft, daer hi al den trisoor in geset heeft, ende dare in heeft hi doen maken syn eygen graft. Zy zeyden, een kelder oft een vervallen croch*. Hier van hebben wy noch een *kroeg*, om dat die veel in kelders, of sluipholen, gehouden wierden, daar herbergen openbaare huizen waren.

KROES kan zyn van 't Grieksche *κροσσος*, *krooffos*, een kruik, of aarden beker. Of 't is een verkorting van 't Latynsche *carbasum*, een drinkvat. *Bekroest* noemden de ouden een die den beker te veel gelicht, of te diep in de kan gekeken had: 't geen men ook zegt *bestelt zyn*, van *bestalt*, geherbergt.

KROM is verbogen van 't Latynsche *curvus*. Van *krom* is *krommen*, en *krimpen*. *Inkrimpen* is inkrommen, krom intrekken. Van *krom* is ook *kram*, een omgekromt tweepuntig yzer, en *krammen* aan de dyken, hel gluy met strooye krammen vast hechten.

KROON is van *corona*, L. Dit zal stammen van 't Hebreuwfche קֶרֶן, *keren*, hoorn. Hoorn beduid dikwyls hoogheid en sterkte, en zelf zyn hoornen zinnebeelden van Koningen in Gods woord. Een kroon is hun eereteken. Zeer wel word die dan van een hoorn genoemt. Boven dien heeft een kroon takken, en hoornen.

Bb

KROO-

KROONEN was by de ouden zich ergens tegen kantren. *Alser nature jegen croont, so eist al meest verloren cost. Tegen woortelen en croonen.* Melis Stoke heeft, *sonder weder cronen*, zonder tegen spreken. Dit *kroonen* zal zyn het zelve met *knorren*, als beide gesproten uit de grondtaal der verkens, *grunnire*, L. Wy hebben *kroonen*, *kreunen*, *bekroonen*, en *bekreunen*, noch in gebruik; doch meest de moeiallen.

KROOST is verbastert van 't Latynsche *cretus*, uit *crefcere*, waffen. Het beduid een gewas, een vrucht, en ook woeker, interest. Hier van is het bastaardwoord *croyseren*, interest winnen, en *endenkroos*, zeker watergewas. Ik weet niet, dat ik het by de ouden voor kinderen, of nakomelingen, gevonden heb; schoon zommigen daar van nu een paaschpronkwoord van den eersten rang stempelen. 't Past echter op zulke, volgens *Genef. 1: 28. Ziet Psalm 128: 3. en Psalm 144: 12. Krooft en nakrooft* komt op een uit. Doch wat wil *ganzenkroos* voor afval, of ingewant en pooten van een gans, zeggen? 't Is by Kilianus *ganzengeroof*. Die iets beters weet, kan het voor den dag brengen.

KROP is verbastert van 't Latynsche *guttur*, de keel, niet zonder veel letterwisseling. *Krop* beduid ook de maag. Zo steekt wel iets in den *krop*. *Krop* is een uitwas der keel. Maar byzonder hebben de vogelen *kroppen*. Een soort van duiven noemt men daar van *kroppers*; hoewel 'er ook wel menschen zyn, die opgeblazen *kroppen* opsteken. De visschen moeten zich behelpen met onthoofde *kroppen*, dat is, *roppen*. *Krop* is ook vrucht, of gewas, en wel zo als dat gegroeit is, van *καρπός*, *karpos*, vrucht. 't Zoude 'er al vry op aan moeten komen, eer de Zirikzenaars *brood met de krop*, of terwe met de zemelen, zonder uitziften, zouden eeten. Maar wat wil een *krop salade* uitdrukken? Is 't om dat die den *krop* vult, gelyk men dus de hoenderen *kropt*, of iets word *opgekropt*, 't geen men binnen den boezem houdt? Dan mogt men met het zelve recht zeggen, een *krop brood*. 't Zal zyn voor *kromp*, gelyk klok voor klonk, om dat de *kropsalade* haare bladeren kromt, krimpt, en valt in malkanderen sluit.

KROUWEN, voor slaan, is van 't Griekische *κρούειν*, *krouein*, klopp-

kloppen, slaan. Dus zyn 'er die *toekrouwen*, en men krygt van bystaan wel een *krouw* weg. Dat noemt men ook *toeklouwen*: want *r* en *l* zyn wisselletteren. Anders kan *toeklauwen* het eigentlyke woord zyn: gelyk men ook *krouwen* gebruikt, voor *krauwen*, van krabben.

KRUID zoude kunnen spruiten uit het Latynsche *crofus*, gelyk *kroas*, dewyl kruid een gewas is. Maar ik denk, dat kruid gesproten is van 't Grieksche *χάρτιον*, *chortos*, gras, 't geen het gebruik een ruimer betekening heeft toegeeeigent. *Chort* kan lichtelyk in *kruit* verandert zyn. *Ch* en *k* zyn wisselletteren.

KRUIK kan verbakken zyn van 't Latynsche *carcebasum*, een drinkvat, door t' zamenfmeting der letteren; maar liever breng ik *krnik* tot het Latynsche *urceus*, een gebakken vat, daar slechts een *k* voorgeklampt is.

KRUIM is van 't Latynsche *grumus*, een brok. Daar van is *kruimal* een *diminutivum*, gelyk droppel van drop. Zo komt *kruimelen* van *kruimen*, brokkelen. *G* word *k*.

KRUIN is van *kroon*, die men op 't hoofd zet. *Kruin* word daar om genomen voor het hoogste, b. v. *de kruin van 't hoofd*, *de kruin van den berg*. 't Is een spreekwoord, *ymand de kruin van 't hoofd spreken*, voor *de kroon*. Echter niet min gevoeglyk kan men *kruin* in dien zelve zin afleiden van 't Grieksche *κρονωτός*, *koronotos*, verheven, opgesteek, of van *καρα*, *kara*, 't hoofd, de top, de kruin. Maar *kruin* geld ook wel voor 't geheele hoofd. 't Is daar om even veel, of men iets niet in *de kruin*, of niet in *de kop* kan krygen.

KRUIPEN is van 't Grieksche *εἰπαι*, *horpein*, of Latynsche *repere*, kruipen, met een voorgehechte *k*, uit *ge*.

KRUIS is van 't Latynsche *crux*. *Kruiffen* op zee is als kruiswyze heen en weder varen.

KRUK stamt van kruis, om dat ze een kruis zonder uitstek is, gelyk ook de oude kruiffen wel waren. Anders *krukken* zyn gemaakt van 't Grieksche *κρικαι*, *kirkai*, of *κρικαι*, *krikoi*, haaken, en in 't gemeen dingen die *krom* zyn. Maar waarom noemt men eenen hoetelaar een *kruk*? 't Zal verkort zyn van een *krukeling*, een uil, aan wien een *kruk* tot een thron past.

KRULLEN. Ziet in *Kring*. Doch men kan *krullen* ook brengen tot het Griekſche *κρόβυλοι*, *kroabuloi*, gekrulde hairlokken, of vlechten. Maar waar om zegt men *kruls*, voor licht geraakt; oploopende? 't Is om 't gevoelen, dat dit aan krulbollen, of kroeskoppen, doorgaans eigen is. *Kroes* zal verbaſtert zyn van *krols*, en *kroes hair krols*, gekrult, *hair*; ſchoon het gebruik de betekening wat heeft verandert. *Gekrult hair*, *gekrulde zinnemens*.

KRUYEN zeiden de ouden *cruden*. *Men moeſten cruden daer men hebben wilde*. *Kruden* wierd door letterverzetting *kurden*, *korden*. Daar van zegt men noch voor *kruiwagen kordewagen*, en by verkorting een *kroo*. *Diede kro heeft*, *kruidze*. Uit diere den heet ook by de Zeeuwen *gaarnaat* vangen *korden*, dewyl dat geſchied met een *korde*, dat is, een ſteeknet, 't geen met een ſtok voortgeduwtd, en voortgekruyt word. Buiten twyfel is *cruden*, of, als wy zeggen, *kruyen*, van 't Latynſche *tradere*, ſtooten, voortſtooten. *T* word *k*, b. v. zo vormen de Latynen *proceres* van *πρότεροι*, *proteroi*, de eerſten in rang.

KRYGEN ſchynt te zyn van 't Griekſche *κίχειν*, *kichein*, vinden, vatten, nemen, met een tuffchengevoegde *r*, als meermaal. Anders by de Hebreëen is *קרב*, *kerav*, een ſtryd, gevecht. Dan zoude *b* in *g* moeten verwiffelt zyn. Dit gebeurt de laaſte wortelletter meer: Van *krygen* is *kryg*, gelyk de *kaap* van *capere*, nemen, dewyl men oorloogt om te krygen. Ziet *Jef. 10: 6*, en *42: 24, 25*: Soldaaten zyn dan *krygers*, *krygslieden*, en oorlog is *kryg*, ſchoon de moeskoppers en buithalzen voor buit wel bebloede koppen en ſlagen *krygen*.

KRYSSEN, *kryten*, is van 't Griekſche *κρίζειν*, *krizein*, een ſcherp geluid maken, knerſſen. Anders van *κηρύσσειν*, *keruſſein*, luide uitroepen. *Gekryſ* is geſchreeuw, *geſchrei*, *geveen* met huilen.

KRYT is van *creta*. *E*.

KUCHEN gelykt wel wat na 't Latynſche *tuffire*, waar van ons *hoeſten* gevormt is, door verwiffeling van *t* in *b*. Maar *kuchen* is, gelyk gorgelen, een uitdrukking van 't geluid dat een kuchende maakt.

KUF,

KUF, een hoerenkot, komt van 't aaloude *kevese*, een bywyf. Willeramus: *Cuninginnan ande kevese*, Koninginnen ende bywywen. De Hoogduitschen zeggen noch *kebsweib*. *Keefskind* was in de oude taal een onechteling.

KUIL is van 't Grieksche *κοίλος*, *koilos*, hol, laag.

KUIP schynt te stammen van 't aaloude Engelsaxische *cup*, een kop, of beker: Ziet in *Kop*. Doch *kuip*, en *kop*, kan ook zyn van 't Latynsche *cupa*, of *cuppa*, een vat, van *capere*, inhouden, gelyk *vat* van vatten, bevatten. Doch 't gebruik heeft de betekeningen nu zeer verandert, dewyl' een *brouwkuip* niet wel tot een *theekopje* zoude dienen.

KUISCH is van 't Latynsche *castus*, rein, zuiver. Dus staat *kuis* niet alleen tegen ontuchtig, maar ook tegen vuil morsfig. *Kuiffchen* is reinigen, schoon maken.

KUIT is van 't Grieksche *κῦθος*, *kythos*, zaad. Want de kuit is het zaad der vischen. Anders zoude men *kuit* naar den Duitschen trant kunnen afleiden van *ei*, zo dat *kuit* zoude zyn verkort van *keëit*, voor *geëit*.

KUNDIG is bewust, bekend. By de aalouden was *kunden*, bekend maken, doen weten. Willeramus: *Kunde mi*, maak my kundig. Dit stamde van *kunnen*, weten. Ziet in *Konst*. Hier van hebben wy *verkundigen*, *aankondigen*, en *kunde*, ook *kunne*.

KUNNE was by de aalouden geslacht. Zy zeiden, *alla kunnu*, alle geslachten. Dus spraken zy van *mans en wyfs kunne*. Hier toe behoort *kind*: want kinderen zyn 't nageslacht. Ziet *Kiemen*. Zy noemden *kun* ook *cyn*. *Eal Angelcyn* was al 't Engelsch geslacht, of volk. Hier blykt ook, dat *k* en *c*, *u* en *y*, den zelven klank by de aalouden hadden.

KURAS, harnas, wapenrusting, is van 't Grieksche *κορυμῶν*, *korussein*, wapenen.

KUREN was by de ouden bedryven. *Eer hi dat hadde dorren kuren*. Wy zeggen noch, *vroemde kuren*. Dit komt van 't Latynsche *curare*, bezorgen.

KUSSEN, voor zoenen, is van 't Grieksche *κῦσις*, *kusai*, kussen. In 't Hebreeuwisch is kussen *קָשַׁב*, *naschak*. Zy lezen van de rechter naar de linkerhand, wy het tegendeel. Keert:

nafchak om, 't is *kafchan*, en dus word het ons kuffchen.

KUSSEN, een zittuig, is dus niet genoemd, om dat het het achterste kufft; maar mogelijk van 't Hebreeuwſche woord *כסות*, *cefatbootb*, kuffens, van *כסף*, *ciffee*, een zetel. Doch waarom niet van 't Griekſche *κυσος*, *kufos*, een bil, die daar van eenen throon maakt. Anders *koets*, en *kuffen*, kan men brengen tot het Latynſche *cubare*, liggen, waar van de Franſchen gevormt hebben hun *coucher*, liggen, een *couffin*, kuffen. Maar *peul*, of *peuluw*, is van 't Latynſche *pulvinus*, een kuffen.

KUSTEN wierd by de ouden gezegt *coſten*. *Langhs de coſten ende ſtroom van der zee*. Dit kan zyn van 't Latynſche *coſta*, ribber, en ook zyden. Dus waren *coſta navium* de zyden van de ſchepen. Zo hebben de Franſchen daar van hun *cote*, en *ſur les cotes*, op de kufften. Anders is *kuffte* van 't aaloude *cuffi*, of *cuffa*, 't eerſte is aanvloeying, en 't andere overvloeying. *Kioſun ſewos* waren de zee-kufften. Dit *kioſun* kan zyn voor *keoſun*, voor *geozan*, *giezzzen*, *gieten*. Dus zoude het zyn zee-gietingen, om dat de zee zich daar tegen aangiet. Vergelykt *Pſalm 42: 8*. Dus ziet men waarom *cuffa* in de aaloude taal is overſtrooming, Ziet *Amos 5: 8*. en *cuffi* een beſpoeling.

KYVEN was by de ouden twiſten. *Ik maecte een kyf in een bruloſte*. *Als ſy langen tyt gekeven hebben wien dat ſi ſouden totten kuere des groten regiments promoveren*, als zy lang getwiſt hadden om de keur. In dien zin zegt men, 't is *buiten kyf*; hoewel die ſpreekwyze wat te veel na de viſchmarkt ſchynt te ricken.

L.

LAADE is waar in of op men iets *laad*. Dus heeft men *ſchuiſlaaden*, en men *laad* een wagen, of een roer. *Laden*, en *laſten*, belaften, is het zelve, gelyk *laading* en *laſt*.

LAAG, nederig, zal zyn van *liggen*, om dat liggende dingen plegen laag te zyn. *Laagte* is verkort van *laagbede*. *Laag* word genomen voor *ligging*, in die ſpreekwyze, *de volle laag geven*, dat is, de gantſche *ligging* van 't geſchut afbranden.

Zo

Zo legt men iets met *laagen*, liggingen, en men legt *laagen* aan dien men listig zoekt te vangen. *Psalms* 10: 9.

LAAKEN is afnemen, minder worden, en komt dus over een met *lekken*, 't geen mogelyk dit zelve woord is. Dus zegt men, 't is *laakende waare*, en *lakaadsje*. Of anders, *lekken* is van *laaken*, om dat door lekken iets afneemt, en minder word. Hier uit spruit, dat ymand *laaken* is door berisping, of verachting, zyn eere en waarde verminderen. Dat komt over een met het Latynsche *detrabere alicui*. Men heeft meer woorden daar 't *activum* en *passivum* even eens luiden.

LAAN, een wandelweg, zweemt naar het Grieksche *λαγών*, *lagon*, een slop; doch mogelyk is het verbastert en verkort van *leiden*. Vergelykt *Leeder*.

LAATST is van 't Grieksche *ἐλάχιστος*, *elachistos*, de kleinste.

LAAUW was by de aalouden *bleow*, of *bliw*. Dit schynt te zyn van 't Grieksche *χλιαρός*, *chliaros*, laauw. Dat is genoegzaam uitgedrukt in ons woord, *liere laauw*.

LAAYEN stamt van 't aaloude *lauga*, vlam, 't welk na *lux*, zweemt. G gaat dikwyls over in *i*, of *y*. Willeramus heeft *logben*, voor laayen, lichten. *Lichtfaz loghent*, lichtvaten lichten, vlammen. Zy zeiden ook *liughten*. *Thie liughtent*, die lichten. Wy zeggen, *lichterlaai branden*, en *de vlam laait*. Dit *laai* komt al na by het Hebreeuwfche *לָהַב*, *lahab*, vlamme.

LABBEN, *labbei*, is verbastert van *klappen*, *klappei*. Een *labbekak* is een achterklapster. Ziet *Kak*.

LACHEN kan schynen door omkeering te zyn van 't Grieksche *γελάν*, *gelán*, lachen. Maar liever, *lachen* is een woord, dat wy geleert hebben van de Hebreëen, schoon de zaak door de natuur aan alle menschen, en wel aan die alleen onder de dieren, geleert is. 't Komt van *לָחַץ*, *laäg*, belachen. *Lachachen* was by de ouden gichelen, schaterlachen.

LAF schynt te stammen van *lauw*, om dat laauwe dingen walgelyk en onsmakelyk plegen te zyn.

L A

LAKEI kan schynen verbaftert te zyn van 't Hebreewſche **לַכְּאֵךְ**, *malaach*, een gezant. De *m* is maar een voorzetzel.

LAKEN komt van 't aaloude *lachan*, 't welk betekende een voorhangzel, omhangzel, dekzel. Zy noemden *lachan* eenen mantel, een zeil, eenen doek. Willeramus; *Tbie murbodela naman mir min lachan*, de muurhoeders namen my mynen mantel. *Bewant ſi inan mit lachanon*, bewond zy hem met doeken. *Strewi lachan* was een ſtroooye mat. Wy zeggen, een tafellaken, ſlaaplaken, doodlaken, linnenlaken, zyden laken, en ſchoon dat wel byzonder op wollen laken word toegepaſt, het woord is in zynen oorsprong ruimer.

LAM, een jong ſchaapje, is van 't Griekſche *ἀμνός*, *amnos*, daar *l* tot een hoofd voorgehecht, en de ſteert afgekapt is.

LAM kan ſchynen genomen te zyn uit het midden van 't Latynſche woord *elumbis*, ontlendent, dien de lenden gebroken zyn.

LAMP is van *lampas*, G. en L. De Hoogduiſchen keeren dit om tot *Ampel*. De oorsprong is het Hebreewſche **לַפֵּד**, *lap-pied*, een lamp, of fakkel.

LAND acht ik te zyn van 't Hebreewſche **אֶרֶץ**, *loen*, blyven, herbergen, vernachten, om dat men in een land zyn verblyf heeft; dat is, maar voor een korten tyd in de wereld, als een herberge. *Pſalm 49 13. Mich. 2: 10. Heb. 13: 14.* De aalouden zeiden *land. Landouw Ziet Ouwe.*

LANDMAN, *landsman*, en *lansman*, zyn zeer verſcheiden. De eerſte is een boer, de tweede een landgenoot, en de derde een lancier, die een lans draagt. *Lantwinner* was by de ouden akkerman, landbouwer. *Winnen* was door bearbeiden vruchten verkrygen. Ziet *Winnen*. *Aertwinre* beduidde by hen een vreemdeſing, die ergens in een land quam wonen. Zo zeggen wy *landwinning te verzoeken*, of *krygen*, voor verlof om ergens te mogen komen. 't Is mogelyk verbaftert van *landwooning*.

LANG is van *longus*. L.

LANGELENTE is *lange lenterer*, van *lenteren*, voor *lengteren*, leui en traag zyn; of liever van 't Latynſche *lentus*, traag, langzaam.

LAN-

LANGEN, *verlangen*, en *erlangen*, zyn alle van *lang*. *Langen* is toereiken met een lang uitgestrekten arm. *Verlangen* is lang naar iets begeerig zyn. *Psalm* 130: 6. *Erlangen* is het langbegeerde verkrygen, of met een uitgestrekte hand aangrypen.

LANS is van *lancea* L. een speer.

LANTAARN is van *laterna*. L.

LAP was by de aalouden *lep*, en betekende een overschot van eenige waare, waar van het overige ter verkooping was afgesneden. In dien zin word dat woord in onze lakenwinkels noch gebruikt; schoon het nu ook ruimer genomen word. Dit schynt voor afgeknipt en overgebleven te zyn van het Grieksche *λείπειν*, *leipein*, laten. Immers van *lap* is *lappen*, eenen lap opzetten. Daar van spruit ook *lapzalven*, dat is, meesteren gelijk de bedelaars hunne vodden lappen, daar niet veel deugends van komt; of als de brodders, die den lap beneven het gat naayen. Tot dit *lap* kan men brengen *bemtslip* voor *bemtslap*. Maar wat wil zeggen *iets binnen lappen*, of *door de keel lappen*? Dat komt van *λαπτειν*, *laptein*, inslobberen. Maar *lap*, voor *kaaksmect*, is een lap van 't Latynsche *alapa*, die daar midden uit is gesneden.

LASSCHEN is binden, t' zamenknoopen, vereenigen, van *lassche*, *liffche*, *litze*, een band. Ziet *Litzen*.

LAST is het zelve met ladinge, en *belasten*, last opleggen, met *beladen*. *Lastig* was in de oude taal zwaar. *Dat de sonden van desen volcke also lastich syn, als dat men se niet verlaten en mach*, dat is, vergeven. Wy zeggen dus ook, 't valt my lastig, en *belasten* is bezwaaren, en voegen by een, *belast en beladen*. *Belasten* beduid wel bevelen, doch dan werd dat bevel aange-merkt als een opgelegde last. Vergelykt *Jerem.* 23. 33.

LASTER, waar voor de ouden ook *lachter* zeiden, was schande. *Die laster der ondrachticheit*, de schande der onvruchtbaarheid. *Om den naem Jesu lachter ende schaemte te liden. Dat men mi schande ende lastere doet.* Hier van is *lasteren*, of *lachteren*, schande spreken. *Du sulste dy selven niet lachteren, noch pryfen.* Zulke een *lasteren* geschied op de aller afgryzelykste wyze van de Godslasteraars. *Lasteren* was ook wel veroordeelen, wederpreken.

ken. *Hi lasterde seer die afgoden aen te bidden. Dese wrake lastert Sinte Augustinus. Die Manicheuse ontsaen de scriftuer, dye de Kerke lastert, afkeurt, verwerpt. Hi laesterde sine boeken.* Dit lasteren is mogelyk van *last*, iets ten laste zeggen, of hebben, belasten, beschuldigen. Anders, *lasteren* kan aflammen van *laetst*, *leest*, waar om de ouden ook *laester* schreven, en misschien *lachter* van *achter*, 't geen met *laetst* op een uit komt, hoewel wy hier *laester* en *lachter* voor een woord houden. *Lasteren* zoude dan uitdrukken zo nadeelig van ymand te spreken, dat men hem de laatste of achterste stelt, en als tot niet veracht. In 't tegendeel is *eeren* de eerste stellen. 't Zoude ook kunnen zyn, dat het wortelwoord van *lasteren* was 't Hebreeuwſche לַטַּח, *loetz*, belachen, bespotten.

LAT, of *las*, gelykt wel na 't Latynſche *latus*, breed; doch ik durf het daar toe niet brengen. De zaak komt beter over een met *tigillum*, een ribbe, of balkſken: maar daar uit weet ik geen *lat* te bediffelen? 't Is buiten twyfel van *laſſchen*, t'zamenhechten.

LATEN is van 't Griekſche λῶσαι, *lusai*, los laten. De Hoogduitschen zeggen nader *laſſen*. By de ouden was *laten* ook verlaten. *Du hebſte dynen man gelaten. Si vierſprac hem dat bi der Joden God gelaten had, ende oeffende eenen gecruisften God. Verspras is berifpte, oefende diende. Laten*, voor laten vloeyen, word *actieve* en *paſſive* gebruikt. Een heelmeeſter laat bloed, door dat af te tappen, en die zo gelaten is, *laat* bloed, door dat uit te ſtorten. Dus was *traanen laten* by de ouden ſchreyen. *De tranen die ſi liet.* Wy ſpreken mede zo.

LATOUW is van *laſtuca*. L.

LAVEEREN is *loeveeren*. Dus ſpreken ſchippers van *aanloeven*, *te loefwaard*, *de loef afſteken*, *de loef hebben*. Ik twyfel nauwelyks, of *laveeren*, *loeveeren*, *loeven*, ſtant van 't aaloude *loupban* loopen. Willeramus: *zich mich nach thir, ſo loupben wir*, trek my na u, zo loopen wy. De Hoogduitschen zeggen noch *lauffen*, en *lauf* is. by hen loop. Men ſchryft ook *loopen* aan ſchepen toe, als *inloopen*, *uitloopen*, enz. *Loop* en *koers* is het zelve. *Loeveeren*, *laweren*, is dan koers. nemen, met dik-

dikwyls te veranderen, tegen den wind op. *Loeft en lucht*, of *luft*, was in de oude taal *slinks*, of *links*, en zo de *lusterhand* de *slinkerhand*.

LAVEN komt van 't zaeloude Saxische woord *blaf*. *Dagwan-lican blaf* was dagelyks brood. *Laven* is dan met brood spyzi- gen; hoewel het gebruik dat nu meest tot drank geven heeft overgebragt. Hier toe behoort *lavenis*. Doch men kan *laven* ook brengen tot *leven*, zo dat *laven* is als weder doen leven, en dus het zelve met verquikken. Ziet *Quik*. Vergelykt 1 *Sant*. 30: 11, 12. Die beide oorsprongen komen op een uit.

LAVEYEN schynt te zyn van *laven*, eeten. Zo is *laveyen* schoven, schoftyd houden. De *lavei* is het schoofteken. Ziet *Schooven*. Daar van is *laveyen*, of *lavei hebben*, en gaan *laveyen*, niet werken, maar ledig gaan.

LAVUIT, bespottig, is vervormt uit het Latynsche *ludif-icatio*, bedrieging, bespottig. Dit is een staaltje, hoe zeer de woorden verbaftert kunnen worden, en ontlyken.

LEDEKANT is verbaftert van 't Fransche *lit de camp*, een veld-, leger-, of reisbedde. Zo is dat t'eenemaal van zynen oorsprong ontleken, en schynt geheel wat anders in Duit- sche woorden uit te drukken. Diergelyke woorden zyn 'er meer.

LEED, verdriet, smerte, zoude kunnen afgeleid worden van 't Grieksche *λιδειν*, *lædein*, vermoeyen, gelyk men zegt moey- lykheid; of van 't Latynsche *lædere*, quetzen, beledigen; maar lieft breng ik dat tot *lyden*; 't en ware dat *lyden* van *leed* quam. *Leed* beduid ook wel lelyk, onaangenaam. Zo zegt men, *een leed mensch*. Ziet *Lelyk*. 't Is onaangenaam, dat met leed word gedragen, en daar van is *lydig*, de *lydige dwivel*, *te lydig veel*, en dus ook *lelyk* voor *ledelyk*. Van *leed* is *leedwezen*. 't Is *my leed*, wil zeggen, 't is my tot smerte en droefheid.

LEEDER, ladder, schynt te zyn van *leiden*, om dat zeden klimmer als een weg leid. Maar *leder*, *leer*, is van 't Latynsche *lorum*, een riem. Dus is 't goed riemen te snyden uit een ander mans leer.

LEEMTE, *leempte*, was verlamming, lamte. *Lempte oft mincke*

mincke doen, verminking. *Leemten* is in betekening nu eenigzints verandert. Wy zeggen, *pokken en leemten*.

LEENEN is te gebruiken geven, 't zy voor eentyd, waar van de *leenbanken* dus genoemd zyn; of voor altyd, waar van *leengoederen* dien naam hebben. Hier van is ook *verleenen* geven. Maar dit *leen*, en *leengoederen*, zoude kunnen zyn van *loos*, als vorstelyke belooningen, gegeven voor getrouwe diensten. Immers in dien zin heeten de soldaaten hunne bezolding de *leening*, dat is, looning.

LEEP is van *loopen*, en dus een *leep oog* een *loop oog*, of loopend oog, dat druipet, of vloeit. Anders is *leep* van 't Latynsche *lippus*. 't Zoude kunnen zyn, dat de oorsprong daar van in onze aaloude taal lag. *Leep* beduid by ons ook *loos*, om dat de leepe al van ouds geacht wierden loos te zyn. Hier toe behoort myns oordeels dat gezeg, een *looze leek*, 't wil zyn een *looze leep*, voor een looze leepoog. 't Zoude ook omgekeert kunnen zyn, voor *leep-loos*. Dus zoude het zyn als een looze vos. Doch ziet in *Loos*. *Leepen* waren ook berucht voor groote praatvaërs. Hier van was 't spreekwoord: *Lippis & tanforibus notum*. Ziet ook *Luipen*.

LEER. Ziet *Leeder*.

LEEREN zoude kunnen gesproken zyn van *leesen*, lezen, door verandering van *s* in *r*, gelyk dikwyls geschied. Immers *lesse* is 't geen men leeren moet, en zo doen leeraars *lessen*. *Leeraar* is dan *leesaer*, lezer, gelyk de ouden zeiden *precaer*, voor preker. *Leeren* betekent onderwyzen, en onderwezen wordën, waar toe leeraars en leerlingen moeten lezen. Geen wonder dan, dat *leeren* van beide gezegt word: waar om men van *leeren* geen *leeraaren* moet vormen, of men bederft het woord, en de zin blyft de zelve.

LEERZE is van *leer*. Hier van is ook *leerzen*, bekend op de schepen, ymand met een touw slaan, van 't Latynsche *lorum*, een riem. Ziet in *Leeder*.

LFEUW is by de Grieken *λέων*, *leoon*, waar van de Latynen hun *leo* hebben; doch wy zyn dat te zamen schuldig aan 't Hebreuwfche *לָוִי*, *laavi*, waar by de Hoogduitschen zeer na blyven met hun *löwe*.

LE-

LEGERSTEDE is ligstede, ligplaats. *Leger* komt van *liggen*. Een *leger* is een ligger, of ligging, een bed. Dus is daar van *gelegert*, *belegert*, *belogering*, en *beleg*.

LEGGEN is van 't Grieksche *λέγειν*, *legein*, en *λέγεσθαι*, *legesthai*, doen liggen. Anders kan 't afgeleid worden van *laag*, *leeg*, voor *leegen*, om dat het nedergelegde leeg is. Dat men nu onderscheid maakt tusschen *leggen*, (*ponere*) en *liggen*, (*jacere*) is wel goed, maar niet oud. De ouden verwisselden *e* en *i*, en noemden *liggen* ook *leggen*. B. v. *doen leggen* was *doen liggen*. *Die legges*, die gy ligt. Dus zegt men nu wel *brengen*, en *bringen*, *denken* en *dinken*. Evenwel zy hadden ook *leggen* in een werkenden zin. *Die rechter geboot dat men se in een doncker kercker stoten ende leggen soude, ende daer wentelen op gebroke scarpe stenem en scerven oft haer starcke gemoede yet bewegen mogt.*

LEI komt van *leiden*, en beduid leiding, gelyk in *leiband*, *uitgelei doen*, *vry gelei*, of *geleide*. Hier van zegt men ook *van of met liever lee*, dat is, zachtjens, met gemak, gelyk men ymand minnelyk leid. De ouden drukten dit uit, *bi*, of *met liever laden*. Dat *laden* is van *leiden*, en beduid een lieve leiding. Dus word een *leiband* wel geheten een *leeband*. Maar *lei* is ook wel de weg, waar door men leid. Dit ziet men in *ladder*, of *leeder*, voor *leider*. 't Is ook te zeggen *wyze*, in *allerlei*, *menigerlei*, *veelerlei*, enz. 't geene uitgedrukt word door *wegen*, *allerwegen*, enz. en *bande*, *allerbande*. *Hande* schynt te zyn *bandelinge*.

LEIDER was een klagelyke uitroeping, als och! eilaas! *Ach leider!* is ach wat leider zaak! gelyk och arme! *Leed* is smerte, droefheid. Hier van is *leed doen*, *leed zyn*, *leedwezen*. Dit spruit uit *lyden*, 't geen de Hoogduitschen noch uitspreken *leiden*.

LEKKEN, druipen, komt van 't aaloude *lok*, of *loch*, een gat: want daar door *lekt* iets. Hier na zweemt het Latynsche *liquare*, smelten. Maar *lekken*, voor opvagen, is van 't Hebreuwfche *לָקַח*, *lakak*, *lekken*, waar van ook het Grieksche *λείπειν*, *leichen*, en Latynsche *lingere* stamt. Van dit *lekken* is *lekker*, smaakelyk, om dat men zulke dingen pleegt schoon op

te lekken, en lekt 'er wel, gelyk men zegt, vinger en duim na. Men noemt een jongen een *lekker*, om dat kinderen veel van lekkere dingen houden. Hier van is ook *lekkerbek*, *lekkersand*, *pannelokker*, enz.

LELIE is van *lilium*. L.

LELLEN kan gebragt worden tot het Griekfche woord *λαλεῖν*, *lalein*, fpreken. Hier van zegt men, *ymand aan 't oor lellen*, en *lelleballen*. Dus is de *lelle* in de keel het klapje, zonder 't welke men geen befnefen spraakgeluid zoude konnen vormen. De Latynen hadden daar van hun *lallare*, de kinderen in flaap zingen. *Lellen* was by de ouden ook zingen, mogelyk van 't algemeene deuntje, *la*, *la*. Van *lellen* itamt ook *lollen*, een zang gelyk der katten in den Maart. Een *lul* of *lullepyp*, *zakpyp*, is een *lolpyp*. Anders was *lollen* by de ouden ook zuigen, en zo doen kinderen uit hun *lul*, of *pypkan*.

LELYK komt van *loed*. Ziet *Leod*. 't Is verkort uit *loedelyk*, gelyk goelyk uit goedelyk, en qualyk uit quaadelyk. De Franfchen zeggen *laid*. Mogelyk zoude men het wortelwoord konnen zoeken in 't Hebreuwfche לַיִל, *lajil*, de nacht; die met haar naare duifternis de fchoonheid aller dingen wegneemt. Men kan de Joden vragen, of *Lilith* de fchoonfte wel was? Wy zeggen, *zwart en lelyk*.

LEMMER is van 't Latynfche *lamina*, een plaat, en ook een lemmer of kling, gefmeed.

LEMMET is verbaftert van *ellyphnium*, G. en L. Doch dewyl de ouden ook zeiden *leemband*, zoude men konnen denken, dat het wilde zyn *vlamband*: want *v* is wel meer een voorzetzel, ik las by hen ook *leenmyt*.

LENDEN fchynt verbaftert te zyn van 't Latynfche *lumbus*.

LENS is ledig. Dus zegt men, *de pomp is lens*, van 't oude *lenffen*, *loffen*.

LENTE is van 't aaloude *lind* zacht. Willeramus: *Muastes lind*, zachte gemoederen. *Linder wintas*, zachte winden. De *Lente* draagt dan dezen naam, om dat in dit jaarzaizoen de winterkoude verzacht word. Dus zoude *lente* zyn *lentbede*. Dit
lind

lind zal de oorsprong zyn van ons *lenig*, voor *zacht*. *Leute* kan dan ook verkort zyn uit *lenigte*. 't Is afgeleid van 't Latynsche *lenis*, *zacht*.

LENTEREN is van 't Latynsche *lentus*, traag.

LEPEL zal zyn van *leppen*, proeven, gelyk *kluppel* (kneppel en knuppel is verbaastert) van *kloppen*, om dat men met een lepel *lept*. Dat *leppen* acht ik te komen van *lip*, dewyl men *lept* met de lippen, dat is, met het voorste der lippen proeft en slorpt. Anders *leppen* is van het Grieksche *λάπτειν*, *laptein*, inslabberen, of inslorpen; of van *λείβειν*, *leibein*, het zelve met der Latynen *libare*, dat ook beduid met het voorste der lippen proeven.

LESSENAAR is lezenaar, dewyl daar op het boek ligt, waar in men leeft.

LETTEN was in de oude taal beschadigen. *Gi en sult niet oft yemant anders niet letten ende schayden*. Dit stamt van 't Latynsche *ledere*, beledigen, beschadigen. Wy zeggen hier van *letzel*, *bem let niets*. Maar *letten*, voor vertoeven, is *laaten*, van *laas*. Hier toe behoort *belet*, *beletten*, het zelve met veranderen.

LETTEN op iets schynt zynen oorsprong te hebben in *laas*. 't Wildan zeggen niet als ter vlucht over een zaak heen te loopen; maar zig met opmerking en vertoeven daer omtrent bezig te houden. Zo is ergens *letten*, of *verletten*, daer verlaten vertoeven.

LETTER is van 't Latynsche *litera*, 't geen schynt te willen zeggen *litura*; 't zy dan van *linera*, smetren, stryken, om dat de letteren op 't papier gesmeert wierden door den inkt; of van *delere*, uitwischen, dewyl ze op de wasschen schryftafeltjes, of plankjes, lichtelyk kondenuitgewischt, en herschreven worden. Doch ik kies het eerste.

LEVEN is van 't Hebreuwsche חַי , *loov*, *loef*, het herte; 't geen de bron des levens is. *Spreuken* 4: 23. Anders mögt men *leven* brengen tot *lieven*, dewyl niets den mensch liever is. *Jak* 2: 4.

LEVER kan door letterwisseling schynen vermeed te zyn van 't Latynsche *hepar*. De *l* word wel meer tot een voorgevel

vel gemaakt, als in *lommer* uit *umbra*, schaduw. Anders mogt men denken op *leb*, stremzel, dewyl de lever de sappen tot bloed stremt. Zo zeggen de Hoogduitschen *leber*.

LEUGEN. Ziet in *Loos*.

LEUI schynt t'zamengetrokken te zyn van 't Grieksche *ελινύειν*, *elinuein*, draalen, traag zyn, ophouden. Een leuie zoude zynen mond niet willen vermoeyen met dat woord zo lang uit te spreken. Hier van is *leuieren*. By de Grieken was *λύειν*, los maken. Men gordde zich tot den arbeid; een leuyaard is een losse, ongegord tot het werk. Anders, *leuiaard* kan zyn *ledigaard*, of *liggaard*. Ziet *Spreuken* 6: 9, 10. Zo zeiden de Vlamingen *legaert*, en *legaerdye*. G gaat over in *i*. *Leuieren* is ook verbaftert in *lodderen*. Zo zegt men *wat lodderen*, voor een uiltje vangen, en een *lodderbek*.

LEUNEN, *leenen*, is van 't Grieksche *κλίνειν*, *klinein*, neigen, buigen. Wy werpen de *k* af, maar de aalouden verwisfelden die in *b*, en schreven *blinan*.

LEUR is van 't Grieksche *λερός*, *leros*, een beuzeling, maligniteit, *leur*. Anders het zelve met *lor*. Ziet *Loor* en *Loeris*.

LEUTEREN zal zyn voor *lotteren*, van *los*. Dikwyls gaat *s* over in *t*. 't Geen *leutert* is los en onvast. Zo zegt men, *de tanden leuteren*, *de kei leutert*, en *het leutert*. Maar zoude dat *leuteren* niet wel verbaftert zyn van *reutelen*, voor *rotelen*, dat is, rammelen?

LEYE, *lei*, voor *schalie*; zoude men kunnen brengen tot *leggen*, of *liggen*, om dat men die op de daken legt, of vermits zy daar op *leit*, ligt. Doch *lei* schynt my toe te zyn een verkorting van *schalie*, door afkapping der eerste lettergreep. *Schalie* is van *scandula*, een kliefzel, van 't Latynsche *scindere*, klieven. Even zo komt *tichel*, *tegel*, van *tegula*, en dat van *tegere*, dekken.

LEYTIERE van *wye* was by de ouden een ligplaats, of legerplaats van vee. Wy leiden dat liever af van *liggen*, dan van het Fransche *lit*, bedde, 't geen wel kan zyn van 't Latynsche *lectus*, maar mogelyk een Duitschen oorsprong heeft. De Fran-

Franschen noemen een rosbaar wel *litiere*; maar die word niet gebruikt om vee in te dragen. Dat *leytiere* is dan Duitsch. 't Is als *duwiere*, een spelonk by de ouden.

LEZEN is van 't Latynsche *legere*, gelyk schryven van *scribere*. G word *s*, als *spargo*, *sparsi*.

LICHAAM is anders *lyf*, of ook *lyk*, dewyl het zo van levendige als doode gezegt word. Vermits *ch* en *f* verwisselt worden, b. v. in *kracht* en *kraft*, zo is *lich* en *lyf* het zelve. Maar wat is *aam*? Wil dat zeggen een ademend *lyf*? Neen: daar zyn ook lichaamen die niet ademen. 't Is dan slechts een uitgang, en mogelyk voor *naam*, gelyk erfgenaam. Zo zeggen de Hoogduitschen *leichnam*.

LICHT is van 't Latynsche *lux*, 't geen stamt van het Grieksche *λευκος*, *leukos*, wit, blank, helder, en *lichten* van *lucere*. Of *lichten* stamt van 't aaloude *loghen*, of *liughten*. Willeramus: *Ther minnon lichtfaz brinnent ande loghent*, de lichtvaten, of lampen, der minne branden en lichten. *Thie brinnont ande liughtsent*, die branden ende lichten. *Liubte juwar liobt*, was lichte uw licht. Hier toe behoort *locht*, of *lucht*, dewyl het licht daar in verspreid is; 't en ware men die liever oordeelde dus genoemt te zyn van *licht*, voor niet zwaar. Ik breng daar toe mede *log*, een gat, 't geen de Hoogduitschen noch *loch* noemen, om dat men daar door het licht kan zien.

LICHT, voorgewichtloos, is van 't Latynsche *levis* verbaftert. Zy hebben van *levis levare*, en wy van *licht*, *lichten*, *oplichten*, *verlichten*. *Ch*, en *f*, of *v*, worden meer verwisselt.

LICHTMIS is de naam, dien men geeft aan een onbezonnen quistgoed, of goedverquister. Dit is ontleent van dien beken den vierdag in 't Pausdom, wanneer men de Mis met kaarsen verricht, om den kerkgang van de lieve Vrouw. Maar 't is met een en woordenspeeling, om dat zulk een lichthertig is, en zyn los en lichtvaardig gedrag hem zyn goed *licht* doet *missen*. Dat noemt men *lichtmissen*, en den *lichtmis* spelen.

LID was in 't aaloude Engelfaxisch *lim*, 't zy door omkeering der eerste lettergreep in *μῆλον*, *melos*, een *lid*, gelyk loof uit *φύλλον*, *phullon*, een blad, of eenigen anderen oorsprong.

Dd

Im-

Immers van *lim* kan *lid* gevormt zyn, zo als de Latynen hun *ferdes*, vuiligheid, maakten van *σαρμα*, *sarma*. Maar *lidmaat* is *medelid*, dat met andere leden in maatschappy is. Vergelykt z *Korinth. 12: 12.*

LIED zal zyn van *luiden*, klinken, om dat het met een heldere keel, of snaar, wil gezongen, of gespeelt zyn.

LIEDEN: Ziet *Luiden*.

LIEF was in de taal der aaloude Engelsaxen *lif*, een vriend, door omkeering uit de eerste lettergreep van 't Grieksche $\phi\lambda\theta$, *philos*, een vriend, om dat vrienden malkanderen lief hebben. *Hoogl. 5: 16. Spruuk. 17: 17.* Van *phil* word *lipb*, en daar uit ons *lief*. *Lief* is ook beminnelyk, aangenaam, behaaglyk. Willeramus zegt: *Ich weyz was himo lief is*, ik weet wat hem *lief is*. *Mir lief ande lustlich is thine stimma ze vernemene*, my lief en lustig is uwe stemme te vernemen. *Mine lieveston*, myne liefsten. *Lif unti wertsam*, lief en waard. Ziet *Lieven*.

LIEFDE is van het Grieksche $\phi\lambda\iota\alpha$, *philia*, liefde.

LIEGEN schynt te zyn van 't Grieksche $\lambda\gamma\epsilon\iota\upsilon$, *legain*, zeggen, en *logen*, of *leugen*, van $\lambda\omicron\gamma\theta$, *logos*, een reden, doch dan is dat woord zeer in een quaaden zin verandert. Zo zyn 'er echter meer, b. v. *sinken* was in de aaloude taal aangenaam rieken, en nu recht het tegendeel. Van *logen* is *loochenen*, zeggen dat iets logen, of leugen is, ontkennen. Doch $\lambda\omicron\gamma\theta$ was ook by de Grieken een fabel: gelyk wy zeggen, 't zyn *praatjes*. Ziet ook in *Loos*.

LIER is van 't Latynsche *lyra*, gelyk *cithor* van *cithara*, beide uit het Grieksch.

LIESCHE is van *laffchen*, om dat daar het onder- en bovenlyf word t' zamengelascht.

LIEVEN, voor lief hebben, beminnen, kan door letterkeer zyn van 't Grieksche $\phi\lambda\epsilon\iota\upsilon$, *philein*. Nader is 't by $\lambda\iota\pi\tau\epsilon\iota\upsilon$, *liptein*, begeeren. Lieve dingen worden begeert. Maar waarom zullen wy *lieven* niet afleiden van *leven*, om dat ons 't leven by uitnemendheid lief is; *Job 2: 4*, en wy dus 't geen wy lief hebben, als ons leven achten? Om die zelve reden noemden de aalouden een geliefde *wyn*.

Ziet

Ziet in *Wjn.* Vergelykt *Hoogl.* 1: 4. Dus is ook *lyf* van *lief*. *Eph.* 5: 29. En *lyfkoop* is *liefkoop*, een koop die lief en aangenaam is.

LIFLAFFEN is *lieslaffen*. *Laffen*, *lessen*, was by de ouden praaten, klappen. Dit is dan het zelve met lietkozen, queesten. Door verandering van *ff* in *bb*, mag men denken, dat *laffen* is *labben*, waar van komt *labbeyen*, klappen, en ook *belabbert*, of *beslabbert*, belemmert van tong; hoewel daar in het Latynsche *labium*, lip, schynt door te klinken. Ja, zoude *lip* wel zyn van *libben*, liffen, *labben*, om dat men daar mede *last* of praat. Immers de Hoogduitschen noemen lippen *lesten*.

LIGGEN is van 't Grieksche *λέγεσθαι*, *legesthai*, liggen. Hier van noemden zy een bed *λέκτρον*, *lektron*, waar mede ons *leger* overeenkomt. Ziet *Leggen*.

LILLEN is los hangen, daveren. Hier van is *lillebeenen*, met de voeten drillen, en ook het *oorlletje*, gelyk mogelyk mede het *lletje* in de keel.

LINKS is van 't Grieksche *λαίος*, *laios*, slinks. Anders van 't Latynsche *laevus*; doch dat is ook van 't Grieksch.

LINNEN, *lyn*, is niet van *lyden*, schoon het vlas veel moet lyden; maar van 't Grieksche *λίνον*, *linon*, of Latynsche *linum*. Van linnen maakt men *lynwaad*, linden gewaad. *Dat ic soude vergaderen lynden wade, om my mede te decken minen lichaem*. Men noemt dan qualyk ongenaait doek *lynwaad*. Van *lyn*, linnen; is ook *lynzaad*.

LINS, een vitse, is van *lens*, L.

LINT kan zo genaamt zyn van *lyn*, een touw, 't zy van *linea*, L.; of *lint* kan zyn *lingt*, van *lengte*, om dat ze lang zyn.

LIP. Ziet *Leppen*. Of 't is afgekapt van 't Latynsche *labium*; een lip.

LISPEN is van 't Grieksche *λίπος*; *lipos*, *λίπη γλώσσης*, *liprae gloossa*, was een lispende tong.

LIT, voor dekzel, komt van het aaloude *blid*. Dus zegt men 't *ooglid*, 't *lid van een kan*, of *kist*, enz. Dit stamt van 't Grieksche *κλειδούν*, *kleidouon*, toesluiten. De ouden verwisselden de *k* met *b*: wy werpen die af.

LITZEN, of *letzen*, was by de ouden *binden*. *Bindt of leiff*. Hier van is noch by ons bekend *litze* of *lisse*, *lassen*, *las*.

LIVREY is *lievery*, een woord gefproten uit de oude tournooispelen. De Joffers gaven aan de Ridderen, haare minnaaren, tot een liefde teken eenen fluyer, of iets diergelyks, 't geen deze, tereeren en uit liefde van hunne minnaarssen, droegen op de barnaffen, aan den hals, of arm, waar by dan onderkent wierd, wie zy waren, en welke zy beminden. Dit is overgebracht tot de dienstklederen der knechten, om aan te wyzen, tot wat Heer zy behooren. Ook byzonder in die tournooispelen zyn de stamwapens opgekomen.

LOBBE is van 't Grieksche of Latynsche *lobus*, een ahangzel.

LODDERIG heeft in klank wel overeenkomst met het Grieksche *λοιδωρ*, *loidoros*, een qualykspreker; maar de betekening verschilt. Ik breng *lodderig* tot het Latynsche *ludere*, spelen, 't geen de ouden op ontucht toeëigenden, als blykt in *overspel*, *speelkind*, enz. *Lodder* was een hoereerder, *loddige* een hoer, *loddernie* hoerery. Daar van zeggen wy, *lodderige oogen*, enz.

LOER is een smaadnaam, en *loeris* die een loer is, gelyk *kaalis* die kaal is. Dit komt van een *lor*, een slechte en niets waardige zaak. Zo zegt men ook, 't is een *lor* van een vent. De oorsprong is, dat men aan een spoeling van water, 't geen men tot een slechte drank op uitgeperfte druiven goot, den naam gaf van *lora*, dat zeggen wilde *lotura*, spoeling. Dus zegt men *lorren*, en *lappen en leuren*, of een *leur* en een *zeur*, dat is, *zier*. Hier van is *loeremans kaas* de slechtste soorte; en *leuren* is langs de straat geringe dingen veilen, of venten. Tusschen een *loer*, of *lor*, en een deugniet, valt dan geen groote keur. By de Franschen is *lourdaut* een lomper. Wy zeggen ook, een *lomppe loer*, en *loete*. Van *loer* verschilt niet veel het Grieksche *λαρ*, *laros*, een snapper, die men wel mede by de hoeren of lorren van *deux aas* mag tellen.

LOEREN zeiden de ouden ook *loeroogen*, dat verkort zal zyn van *lodderoogen*. Doch het gebruik heeft daar aan een andere betekening toegeëigent. Hier van is *beloeren*, *afloeren*, enz.

Dit

Dit is buiten twyfel van 't Latynsche *speculari* achter afgeknipt.

LOEYEN is van *luyen*, geluid geven.

LOF is van 't Latynsche *laus*. *Loven* is by de Hebreëen לָלַחַב, *billeel*.

LOG, voor leui, vadzig, is van *liggen*. Van *log*, voorgat, ziet in *Licht*.

LOK, hairvlecht; schynt te stammen van 't Grieksche *λόχμη*, *lochmae*, dik hair. *λοξός*, *loxos*, was krom, gebogen, dat op gekrulde lokken past.

LOKKEN is by Willeramus *locchen*. *Ande loccheda ze bimo mit suozemo maara*, ende lokte tot hem met zoete maare. *Lokken* kan zyn 't Latynsche *lactare*, of *allicere*. Maar *verlokken*, in den strik lokken, van *laqueus*, *illaqueare*. De Grieken zeggen *λοιμάζειν*, *laikazein*. *Lokken* is ook uitlokken, uittrekken, uitzuigen. Zo *lokken* kinderen de mam. Dan is *lokken* en *lorken*, of *lurken* het zelve. Dit is van *elicere*.

LOLLEN. Ziet in *Lellen*.

LOMMER is van 't Latynsche *umbra*, schaduwe, met / tot een gevel.

LOMP is van plomp, met afwerping der *p*. Maar *lomp*, een vodde, schynt te komen van *lap* met een tuffchengevoegde *m* als in *trampen* voor *trappen*.

LONT is gelyk aan *lint*. Ziet *Lint*. 't Is een spreekwoord, *Ik riek lont*, voor ik worde iets gewaar. Dit is overgenomen van een brandende lont, die in de duisternis door haaren reuk ontdekt, dat 'er vyand omtrent, en onraad is: dewyl verloren schildwachten s' nachts uitgezet wierden, met musketten, en brandende lonten, welker vuurkool bedekt was.

LOOCHENEN. Ziet *Liegen*.

LOOD schynt te zyn van 't Latynsche *lutum*, slyk, omdat Lood vol slykige en aardachtige stoffe is. De Grieken noemen lood *μόλυβδος*; *molubdos*; doch spruit het daar van, zo is dat woord wel gelubt, t. w. voor, achter, en in 't midden, en daar uit alleen *lud* behouden: 't geen echter wel weergade heeft.

LOODSMAN is verkort van *Peillootsman*, en 't gebruik be-
snoeit dat noch tot *Loots*.

LOOF is afgesnoeit, en omgekeert, van 't Grieksche φύλλον,
phullon, of liever van 't Latynsche *folium*, een blad, gelyk *los*
van *solutus*, schoon het loof by ons niet meer omgekeert wast,
dan by de Grieken en Latynen. Van *loof* is *lover*, en *loveren*.

LOOG is van 't Latynsche *lotium*, pisse. 'T word wel g, als
ruga, een rimpel, van *putis*, *rutis*. *Loogen* zeiden de ouden ook
voor *pissen*. Doch 't gebruik heeft aan *loog* nu een andere bete-
kening toegeeeigent.

LOOM zal zyn van *lam*, om dat een traage en vadzige als
lam is, een *sleeplenden*.

LOON is van *verleenen*. Ziet in *Leenen*.

LOOPEN acht ik te zyn van 't Latynsche *labi*, glyden, 't
geen ook loopen beduid. *Cito pede labitur etas*. Dus is *loop* van
lapsus. De aalouden schreven *loupben*. Willeramus: *Zich mich*
nach thir, so loupben wir: trek my na u, zo loopen wy. 't Is een
spreekwoord: *Hy weet daar op te loopen*. Dit is ontleent van de buit-
loopers. Hier van zegt men ook een *loopje*. *Loop* van een roer
word zo genaamt, om dat men den kogel daar door laat loopen.

LOOK, of *leur*, kon zyn van *verloren*, in die spreekwyze,
ymand te leur stellen. Dan is *leur* verliezing, als keur verkiezing.
't Is dan ymand te stellen in verlies van zyn hope en verwach-
ting. Anders *lore*, *leure*, is een tuig, waar mede men de havik-
ken door een voorgestelt aas aanlokt, en vangt. Dit word by
gelykenis overgebracht tot ymand door schoon voorgeven te mis-
leiden, en in zyn verwachting te bedriegen. *Te leur stellen*, is
dan als te koop stellen, ten spot stellen, enz.

LOOS was in de aaloude taal leugenachtig, valsch, bedrieg-
lyk, Zy zeiden, *alc man leas*, elk mensch is leugenachtig, *lea-
se gewitnesse*, valsch getuigenis, *losleker* een leugenaar, bedrie-
ger. Hier van zegt men noch een *looze leek*. Zoude men daar
toe ook *liegen*, *leugen*, en *loochenen* niet kunnen brengen? Im-
mers s word wel meer g, b. v. *tergo* van τέρω, *tersoo*, afwis-
schen. Nu is *loos* listig, bedrieglyk, schalk. Zoude men dit
loos niet mogen afleiden van het Hebreeuwsche לוצ, *loutz*, be-
spot-

spotten, bedrieglyk spreken? Of zoude het zaméngesmolten zyn van 't Latynsche *callidus*, loos, schalk? *Loos*, voor *longe*; word zo genaamt van haar losheid, holheid, en ledigheid. Maar *loos* in t' zamenvoeging, is *los*, zonder, ledig, b. v. *godloos*, *geldloos*, *zorgeloos*, enz.

LORRENDRAAYEN is bedriegen, door den tol te ontsuiken, of koophandel te dryven, daar 't niet geschieden moest. *Lorery* was by de ouden bedriegery. Ziet in *Loor*. *Lorren*, of *lurendraayen*, is dan bedriegeryen draayen. Vergelykt *Mich.* 7: 3.

LOSSEN is van 't Grieksche *λύσαι*, *lusai*, ontbinden, los maken, of door omkeering der eerste lettergreep, van 't Latynsche *solvere*. Zo hebben de Latynen met het Grieksche woord gehandelt; weshalven hen vergelding zoude geschied zyn, en wy het verdraaide weder te recht gebragt hebben.

LOT is van 't Hebreeuwische *לוט*, *loet*, verbergen, *לוט*, *lot*, was een bedekzel. Het lot word verborgen. *Spreuk.* 16: 33. Maar *lot*, voor een scheut, zal het zelve zyn met *fluit*, daar de *f* is afgeworpen.

LOVEN is de koopwaare op geldprys stellen, 't geen met lof en aanpryzen van de zelve pleegt te geschieden. Dus heeft men *lof* en *bod*, door loven en bieden.

LUBBEN zal zyn 't Grieksche *λόβη*, *loobæ*, smaadheid, schande, om dat ontmant te zyn al van ouds voor een groote schande geacht wierd. Anders kan men dat brengen tot *lobos*, *lobos*, een aanhangzel.

LUCHT, *locht*, ziet in *Licht*. *Lucht* is ook reuk. Zo zegt men, *de honden hebben lucht*, *ergens de lucht van krygen*. *Luchten* is rieken in die spreekwyze, *ymand niet mogen zien noch luchten*. De reden is, om dat de reukdeeltjens in de lucht verspreid zyn, en zo tot den reuk gebragt worden.

LUIDEN, *lieden*, was by de aalouden menschen, volk. Willeramus: *Under anderen liud*, onder andere luiden. Zo zeggen de Hoogduitschen in 't veelgetal noch *leuth*, en wy by verkorting, *de lui*. Elders zegt men in 't enkel getal een *luit*, voor een meit. *Liutstam* was by de aalouden volkstam, of het menschelyk

schelyk geslacht. *Liumunt*, de gemeene maare, daar de luiden van spreken, en elk den mond van vol heeft. Willeramus: *Van iben dugathan quam guod liumunt*, van de deugden quam een goed gerucht. *Liutpaga* was het zelve met *beimfrit*, *beimfryd*, *huisoorlog*, inlandsche oorlog onder 't volk. *Paga* was van *pugna*. *Luiden*, of *lieden*, stamt van 't Grieksche *λεως*, *leos*, voor *λαός*, *laos*, volk. *S* en *t* zyn wisselletteren. Zo word *leos liut*, en daar van *luit*, of der Hoogduitschen *leuth*, en in 't veelgetal ons *luiden*. Maar is *liut*, *luid*, volk, zo zyn *luiden* volkeren. Hoe zegt men dan', *wylieden*, of *luiden*, *gyliden*, *zyliden*? Is dat wy volkeren, gy volkeren, zy volkeren? Dat zoude ongerymt luiden. 't Gebruik neemt dan *lieden* voor menschen; hoewel 'er dat overtollig bygelapt kan schynen: want als menschen zeggen *wy*, verstaat elk, dat zy van geen beesten spreken, schoon zommige beestachtig genoeg zyn. Maar noch wanvoegender is het een cenig mensch *luit* te heeten, of men moest *Jan Alleman* daar voor aanzien.

LUIDEN, *luyn*, was geluid geven. *Deze bode der heyligher Euangelien heeft geluut gelyc een salige trompet*. *Verluden* was klinken, geluid maken, *na luit*, zo als luid. Dus zeggen wy mede, *de klok luid*, 't luid niet wel, *iets laten verluden*, *luidende als volgt*. Maar *de klok luiden* is die doen geluid geven.

LUIF. Ziet *Luispen*.

LUIK komt van het aaloude *lukkon*, en *lucchon*, een opening, het zelve met *loch*, een gat. Willeramus: *Wanda thu nebeine lukkon ne laztes*, want gy geene opening en laat. Hier van heeft noch een *luik* van een schip dien naam. Wy zeggen daar van *opluiken*, en *toeluiken*, voor openen, en toedoen. De bloemen *outluiken*, als zy zich openen en ontsluiten. *Lusken* word voor openen, en sluiten genomen, gelyk *ryzen* voor klimmen, en daalen. Het Latynsche *claudere* schynt na *luiken* al wat te gelyken.

LUIIMEN is van 't Latynsche *limus*, schuins, dwers, *limis oculis intueri*, overdwars aanzien en beloeren. Zo zegt men *luiimen*, en op zyn *luiimen* liggen. Maar *luim*, voor inval, gelyk men zegt, *een luim krygen*, *in een goeden luim zyn*, behoort mogelyk tot

tot *sluimeren*, waar in men allerlei invallen van droomen krygt. *S* is wel meer een voorzetzel, als in *slinks* van *links*. Ziet in *Sluimeren*.

LUIPEN schynt het zelve woord te zyn met *luimen*. *M* en *p* zyn wel wisselletteren. Zo hebben de Latynen *polluo* van *μελύνω*, *melunoo*, en wy van *klappen kloomen*. Een luimer luipt, en een luiper luiht. Dus zegt men, *onder den hoed luipen*. Van dat *luipen* komt mogelyk *luifel*, voor *luipel*, om dat die over hangt om 'er onder te schuilen. *P* en *f* zyn dikwyls wisselletteren. Zo is *slof* van *slap*. Maar *luipaard*, een gevlekt dier, is van *Leopardus*, *G*. en *L*.

LUIREN, of *luuren*, is van 't Latynsche *lora*, banden, zwachtels, windzels, 't geen het gebruik tot de doeken, of lappen, waar in men kinderen zwachtelt, heeft overgebragt.

LUIS gelykt wel na 't Latynsche *luës*, een besmettelyke quaal, waar van de Egyptenaars ondervinding kregen, *Exod.* 8: 16. Dat bedelaars bloedverwantschap was bekend by de aalouden met den naam van *lus*, gelyk zy zeiden *bus* voor huis. *Lus* is de staart van 't Latynsche *pediculus*, een luis, gelyk *klos* van *κῶκλος*, *kuklos*. Zy zeiden ook *wantlus*. *Luisbos* wil mogelyk zyn *luispook*, dat is, luiszak.

LUISTER, glans, is van 't Latynsche *illustris*, blinkende, helder, doorluchtig, uit *lux*, licht.

LUISTEREN zoude kunnen verbastert zyn van 't Latynsche *auscultare*, toehooren. Doch *luisteren* is ook zonder klinkend stemgeluid spreken.

LUIT, een speeltuig, is van *geluid*, om dat een luid by uitnemenheid een lieffelyk geluid geeft.

LUK RAAK is van *gelukken*, en *geraken*, ergens toe komens, of anders van *raken*, voor treffen. Gelukt het, zo raakt men 'er toe, of zo treft men 't. 't Is dan *luk raak*, treft de blinde man 't ei.

LURKEN word genomen voor zuigen, en dan is *lorken* het zelve met *lokken*, Ziet *Lokken*. In dien zin is der kinderen *lullepyp*, *lokkan*, en *lurkyp* het zelve. Anders kan *lurken* zyn van 't Latynsche *ligurare*, lekken, of *lurcare*, zwelgen. Daar van was *lurco* een zwelger.

E c

LUST

LUST kan zyn van 't Grieksche *λίωα*, *lusta*, een hevige drift; of *λοίωων*, *loistboon*, geilheid; of van *θέλειν*, *thelein*, willen, dewyl de Grieken by verkorting zeiden *λό*, *loo*, ik wil, ik begeer, *λέ*, *les*, gy wilt, *λή*, *le*, hy wil, *λο*, *les*, *λε*, daar lust na by komt. *Lustig* is met lust bevangen, en ook vermaakelyk, dat den lust voldoet. Daar van is *verlustigen*. Willeramus: *Tbiu was lustick*, die was vermaakelyk. *Myr lief ende lustick is thine stemme*. *My lief en lustig is uwo stemme*. *Lustig* is by hem schoon, voor *lustig*. *Wie lustig thine ganga sint*, hoe schoon zyn uwe gangen. *Lustigste lusta*, met lust heb ik gelust, met begeerte begeert.

LUTTEL was in de oude taal klein, weinig, en is elders noch in gebruik. Willeramus schryft: *Fabent uns thie luzzelen vobon*, vangt ons de luttele, kleine, vossen. Dit komt, zo 't schynt, van het Grieksche *ελαχιστος*, *elachistos*, de kleinste, de minste. In 't tegendeel *mikkol* was in de aaloude taal groot, van *μεγαλειος*, *megaleios*, groot, voortreffelyk.

L U W is van laauw. Dus zegt men *lww weder*, en *het lww*.

LYDEN was in de oude taal voorbygaan. Ziet *Overlyden*.

LYDEN komt van *leed*, verdriet, jammer, droefheid; of anders *leed* van *lyden*. Zo is *hertenleed* hertenlyden. Ziet *Leed*. De aalouden zeiden *lithan*. Willeramus: *Tbaz her walda lithan*, dat hy wilde lyden. *Ich ne lithan*, ik lyde niet. *Ich burg thich leyth*, ik leed door, dat is, om u. By de Grieken is *λιθάν*, *lithán*, den steen hebben, hoedanige, by uitnemendheid lyders zyn. *Ladran* waren die leed, lyden, aandeden, beledigers. Ziet in *Vriend*.

LYDTEKEN moet men zeggen, en schryven, voor *lycteken*, of *lykten*. 't Is een teken in wat plaats men iets geleden heeft. De ouden schreven meest *lycteken*. *Soe wie dat eenigen mensche wonds*, hy sal batenen dou gewonden van elken yrcke (zo 't schynt van 't Latynsche *ictus*, een slag, of wonde) *tien schellingen*, dan *eenen die de smert bevet*, daer *lykten* of *lycteken* of *lycteken* jaren. Maar ik vnde by hen ook *lycteken*. *Heffchen by eenigen lycteken*, eischen

ſchen by eenig blyk. Zo ſielden zy litteiken voór teken. De aarde verzwaakt den man, ſoe dat geen litteiken van hem en bleef. Wy zeggen, taat noch teken. Dus is lykdoorn lyldoorn, om dat men daar van lyd. Een ſchip is in lye, of lyde, aan de zyde daar het de wederdrukking van den wind en 't zeil lyd. Van lykſte-kone komt by verkorting een lincke, een ſtriem.

LYF is van 't aaloude *luſian*, lieven. *Hi bebaad dome Hlaſford luſian ſwa ſine ſyſwe*. Hy gebood den Hoerte te lieven als zich zelven. Elk doch heeft zyn lyf lief. De aalouden noemden dus een lieven vriend *lyf*, 't geen men nu zegt *hef*, en *lieſſe*, en dus mede het leven, dat den menſch allerlieft is. En de ouden ſchreven: *Allen want hem alfo cout ende ſonder lyf, dat men geen teyken van live in hem en want*. *Lyf, live*, is leven. Geen hoop van haren lyve, dat is, van haar leven. Ontlyven is 't leven benemen. By de Engeliſchen is *live* noch leven. De aalouden zeiden *lif* en *live*. *To live laſen* was in de oude taal, in 't leven laten. Dus zeiden ze *lyfneer*, en *lyftocht*, voor leeftocht. *Lonſlivich* was langlevende. *Dat lange livighe ſalk*. Wy zeggen, by *levenden lyve*, en hebben dat *lyf*, voor leven, in *allyvig*, *lyſtrem* enz. De Hoogduiſſchen vormen ook *leib*, *lyf*, van *leben*, leven. By de aalouden was brood *blaſ*, om dat men by het brood leeft. *Sylk us to dag arme degtwanican blaſ*. Hier voor zeiden de aaloude Hoogduiſſchen: *Prooth unſoer einexbiſ kip uns hinta*, geef ons heden ons gemeten brood. De *b* voor *laſ* is een voorzetzal, meer gebruikt by de aalouden, b. v. *blid* is lit, *blud* luide, *bricc* rugge. Vermits ook de ouden *f* met *ch* verwiffelden, als in *kraft*, voor *kracht*, zo zoude ik tot *lyf lichaam* brengen; zoudat het zyn wil *lyſnaem*, als *erſnaem*: want de Hoogduiſſchen zeggen *leichmann*. Ziet *Lichaam*.

LYFKOEK is *lieſkoek*, om dat ze wat zoets is. Dus noemt men ook een foort van zoete koeken *bylikmakers*. Op die wyze is *lyfkoop* *lieſkoop*. Ziet *Lieven*.

LYFTOCHT. Ziet in *Tyen*.

LYK ſchynt te komen van *liggen*, om dat het onbeweeglyk nederligt: want het paſt wél dat doode lieden ſtil liggen. Immers de Hoogduiſſchen hebben *leich*, van *liegen*, liggen.

LYKEN was by de aalouden behagen. Willeramus heeft *licban*. *So luchont mir allo thino word*, zo behagen my alle uwe woorden. *Si guodlicbant thar ana*, zy hebben een goed behagen daar aan. Wy zeggen dus ook, *dat lykent*, of gelykt my niet, voor dat behaagt my niet. *Mislicban* was mishagen. *Thuz minan ougan mislycke*, dat aan myne oogen mishaaft. Hier van komt *misselijk*, mishagelyk. My dunkt, dat ik daar in bespeur het Latynsche *placere*, behagen, met afwerping der *p*.

LYM breng ik niet tot het Latynsche *limus*, slyk, waar van *leem* stamt, maar tot het Grieksche *λίμνη*, *limne*, een poel, om dat zommige poelen lym als slym opwerpen.

LYMSTANG is een stang, of stok, met lym bestreken, om vogelen te vangen. Hier van is een spreekwoord, *met den lymstang loopen*, en *lymstanger*, om dat dit een kinderachtig en uilachtig werk is. Maar *lymen* word gezegt voor traag en talmachtig spreken, om dat de woorden als in de keel, of op de tong, vast gelymt zyn, en niet voort willen. Hier van heet men zulke *lymers*. Doch die naam word nu ook gevoert van de gildebroeders, die voor 't *kuispen* het *lijmen* geleert hebben, en daar toe een kruiwagen vol hoepels en banden gebruiken; hoevel die dikwyls scheef gaat.

LYN is een streep, van *linea*, L. *Lijn* is ook een zeel of touw, 't zy om de lengte, ziet *Lint*, of van *linea*, om dat het na een streep gelykt; of na *lijn*, *linum*, vlas, waar van de lynen gedraait worden. Zo word een *lijn* onderscheiden van banden uit hout, stroo, wiffen, enz.

LYST, voor boord, zoom, of kant, schynt dus genoemt te zyn van het *leste*, of einde. *Left* of *laest* is van *laten*, aflaten, ophouden. Maar *lijst*, voor leesrolle, is van lezen, leesrolle, waar uit men opleest.

M.

MAAG is geknepen uit het midden van 't Latynsche *stomachus*. Anders mogt men denken op 't Hebreeuwische *מעגנים*, *meegnim*, ingewand.

MAAGD

MAAGD is zo wel als *maag*, voor bloedverwant, van een duifleren oorsprong. Ik vinde in de zeer oude Bibelvertolking *Genesis 2: 23.* uitgedrukt door *manbages* het woord, dat onze Overzetters *mannin* vertaalt hebben. Men zoude mogen giffen, dat *mages*, maagd, daar van verkort is, en zeggen wil, die den man behaagt, of behagen moet. Ziet *Spreek. 30: 19.* By de aaloude Engelfaxen was maagdom, of maagdelykheid *femibade*. Dus hingen zy een Duitschen steert aan een misvormt Latyns lichaam (*femina* is een vrouw) waar uit een monsterwoord is zamengesmeed wierd. *Femne* was by hen een maagd. 't Is een spreekwoord. *Man en maagd vragen*, dat is, man en vrouw, elk een. Zo zeiden ook de ouden, *Magheden ofte mannen. Haer hebben seer na gemaecht*, was zeer na verwant.

MAAL was by de aalouden spraak. Ziet in *Gemaal*. Dit is buiten twyfel van een Hebreuwfschen tronk. מלל, *malal*, is spreken, en מלה, *millab*, een woord, gezeg, of reden. Maar *maal* is ook een vlek, smette. De Hoogduitschen zeggen *mabl*. Dit komt van 't aaloude *meila*. Willeratmus: *Negbein meila ne is an thir*, geen vlek en is aan u. Zo zegt men *yzermaal*, voor yzervlek. Dit is t' zamengesmolten uit het Latynsche *macula*, een vlek. *Maculare* was bevlecken. Wy hebben van dit *maal* ons woord *maalen*, en *afmaalen*, met verwe bevlecken, of beschilderen. Door zalk een verscheidenheid, menging, en schikking van verwlecken weet een konstig schilder met zyn penceel alles te verbeelden. Maar een brodder heet men een kladschilder.

MAALEN is van 't Latynsche *molere*. Hier van hadden zy *mola* en *molendinum*, en wy een *molen*, of *meulen*. Van *maalen* in den *molen* komt *meel*. Maar dewyl een maalende molen omloopt, of omdraait, word *maalen* voor gezwindelyk omdraayen gebruikt. Zo *maalt* een kever aan een spekd en draad, die daar van een *molenaar* genoemd is; zo *maalt* het water in draaikolken; en zo *maalen* ook wel de hersens, schoon het hoofd stilt staat. 't Is niet goed als de molen door den vang geraakt.

MAALTYD word zo genaamt van *mael*, of *maalen*: maar in wat zin? Is 't van de *maalen* of *vlecken*, die men met vette

vingeren, of flabberen, in 't tafellaken en de servetten maakt? dan zouden alleen de morffige eeters maalyd houden. Zoude 't liever zyn, om dat het dan *maalyd* is voor de tanden, vermits zy werk hebben om de spyze te maalen? Immers daar mede komt *onbyten*, en *ontbyt*, of *inbyt* overeen. Of wil *maalyd* zeggen *spreektyd*? want *maal* was in de aaloude taal spraak. Ziet *Maal*. * Zoude dan zyn, om dat de dischgenooten over tafel gewoon zyn te spreken, en redenen te wiffelen. Een tafel behoort ook van een kribbe verschillig te zyn. Hier aan is gelykvormig, dat de aaloude Engelfaxen eene *maalyd* noemden *gereord*, van *reord*, of *gereord*, eene taal of reden. *Reden* is by de Hoogduitschen noch spreken, en wy zeggen *redoneeren*. Men moet dan by gasten aan den disch geen stomme bedevaart spelen. Doch allerlieft breng ik *maaltijd* tot *maal*, spyze. Zo zegt men een *maal* (hoewel die ook kan gebragt worden tot *mallos*, *mallos*, een vilt, of leeren zak, waar in men klederen of spyze stoekt); en 't *maal* is 't *lyf* hebben. Dan is *maalyd* houden spyze nuttigen, spyzigen. Dit komt van *meel*, 't geen de gemalen stoffe is van brood, de hoofdspyze. Dus is *maaltijd* *meeltijd*; hoewel niet slechts om daar in een muizenmaalyd te houden. By de Engelfchen is *meal* beide meel en maal. De platte Zeeuwen maken in de uitspraak ook weinig onderscheid tusschen hun *meel* en *meal*. Eigentlyk is *maaltijd* niet de aar-richting, maar de tyd des maals; doch wy gebruiken dat woord voor de gastery zelf. Zo zegt men *een maaltijd-bereiden*, *aande maaltijd gezeten zyn*, enz.: maar eigentlyk noemt men 't een *maal*, een *maal eotens*, een *gastmaal*, een *avondmaal*. Zoude ook *etmaal*, voor werv, of reize, hier van wel spruiten? *Maalstot* behoort tot *maal*, knapzak.

MAAN, is by de Grieken *μην*, *mene*, 't geen de Zeeuwen net uitspreken door hun *mane*. De Dorische Grieken zelden *manu*, by na gelyk wy. Dus is in de taal der Tartaren ook *maen*. Willeramus schreef *mano*, *scena so ober mano*, schoon als de maan. *Maan* stamt buiten twyfel van 't Hebreuwfche *מנא*, *manab*, tellen, rekenen. *מנום*, *monum*, waren beurten: want de ouden rekenden de tyden byzonder naard den maanloop.

loop. Ziet *Genesis* 1: 14. In de oude taal was *maan* vermanen, aanwyzen. Willeramus: *Thio manon uir ibes*, die maanen, vermanen, onderrichten wy des: De *Maan* kan dan zo geheeten zyn van de onderrichting en aanwyzing der tyden. Men weet, hoe de Joden in hunne teesten op de nieuwe maan pasten. Doch dit komt niet het voorige overeen: Aan de *Maan*, als een God, of Godin, was volgens een aaloude en algemeene afgodery, van onze Heidsche overouderen de *Maandag*, volgende den Zondag, toegeëigent. Van de *Maan* heeft een *Maand* haaren naam, om dat binaen dien tyd de maan haare wisselbeurten volbringt. De Grieken noemden die *μηνος*, *menos*, van *μην*, *mane*, maan, en onze aaloude voorvaderen *manoda*. Maar de *maan* van een leeuw, of paard, is van het Grieksche *μασ*, *massos*, of *μασ*, *manos*, een halscieraad, het geen de maanen aan die dieren zyn. Ziet *Job* 39: 22.

MAANEN schynt te zyn van 't Latynsche *monere*, *vermaanen*, indachtig maken. Hier van is *vermaan*, voor melding, *wanneer* behoortedag *vermaanen*. De ouden zeiden den duivel *maanen*, voor hem bannen, eischen dat hy uitkome. *Deze Jode vernemende den duivel, ende hi quam voort, hi bezwoer hem*, hy daagde hem uit. *Maanen*, voor betaling eischen, geschied noch dagelyks, hoewel quaade betaalers, of geldelooze, moet houden van den *vrijdag*, dan van den *maandag*. Doch op dien *maandag* volgt de *dingsdag* in de vierschaar, en zomtyds ook wel een *donderdag*, als 't ongestuimige buyen opryzen, die hen noodzaaken elders *woensdag* te houden, waar heenen zy de reis aannemen op een *woorder-zondag*. Maar zoude dat *maanen* wel zyn van *maan*, of *maand*, ewinnen dat de maand om is, vermits men in oude tyden het geld by maanden op woeker gaf? Dan zouden zommige wel willen, dat de maand een jaar lang was. *Vermaanen* en *vermaning*, voor aanzetten, opwekken, heeft een andere betekening; of men moest het nemen voor *maand* zynen plicht afvoorderen.

MAAR, voor gerucht, schynt achter afgekapt te zyn van 't Latynsche *rumor*. De aalouden zeiden *maro*, Willeramus: *Vernemet thio maara thiu ich ju wone bimo fugon*, vernem de maare.

maare die ik jou van hem zegge. *Ande loccheda ze bimo mit suo-zemo maara*, ende lokte tot hem met zoete maare, spraake. Vermaaren was in de taal der ouden ruchtbaar maken. *Hi vermaerde*. Om *sijnen prys te vermaren*. Hier van zeiden zy *mare*, en *nieuwmare*, en daar van komt ons *vermaart*.

MAARSCHALK is zamengelascht van 't aaloude *mar*, een paard, en *schalk*, een knecht. Ziet in *Morris*, en *Schalk*. *Maarschalk* is dan paardeknecht, gelyk *Godschalk* Gods knecht. In 't byzonder beduidde het by de ouden een hoeffmit. *De maerscalcken beslaen en meesteren de paerden*. Dus zeggen de Franchen ook *un marechal*, 't geen zy onzen voorouderen ontleent hebben. Maar dit woord is uit den paardenstal tot in 't Hof, en van een geringen dienst tot een hooge waardigheid opgesteigert. Het *Opperstalmeesterschap* is een verheven eerampt. De twaalf Franse Ryksgrooten, of genooten, worden genaamt *Maarschalken van Frankrijk*. *Veldmaarschalk* is Opperveldheer, Heirgebieder, hoewel het eigentlijk paarden uitdrukt, en dus overeenstemt met der Romeinen *Magister equitum*. De ouden zeiden: *Sinte Antonius is maerscalc van allen stommen beesten*: maar byzonder heeft hy de verkens onder zynen gebiedstaf. Doch *Maarschalk* kan ook zyn *Meyerschalk*, of *Meerschalk*. Alle hovelingen en amptenaars van eenen Vorst zyn zyne knechten. De opperste van deze is *Meyerschalk*, of *Meerschalk*, gelyk wy zeggen een meesterknecht. Vergelykt *Esth. 5: 11*. *Meijer* was by de ouden een bewindhebber, als een Rentmeester, Schout, enz. *Meijer*, *Bailliu*, of *Rentmeester*. Hier van heeft de *Meijerij van den Bosch* haaren naam, 't zy dat dit spruit van het Latynsche *major*, grooter, meerder, of van *meer*, meerder, waar voor de ouden *meerst* zeiden. Ja, *maru* was meerder in de taale der aalouden. *Mara Johanne Fulwitbere*, meer dan Johannes de Dooper. *Is bino mare*, is meerder dan hy. *Mestian* was meest.

MAAS was een gat. Daar van zegt men noch *maasen* van knoopen, voor knooppaten, de *maazen* van een net, en *maske*. Ziet *Maska*.

MAAT is van *meten*. Ziet *Meeten*. Dit schynt wel afgehort te

te zyn van 't Griekfche *μετρον*, *metron*, maat, gewigt. Het ftamt van 't Hebreeuwifche *מִדָּב*, *middab*, maate. De Latynen zeggen *menfura*, de Hoogduifchen *mafs*.

MAAT, voor makker, medegezel, kan fchynen te zyn van *met*, *mede*. Dus zegt men een *medemaat*, als *ledemaaten*, voor medeleden. De Zeeuwen noemen malkanderen zeer gemeen *maat*. Daar van is *Maat Zeeuw*. Ze zyn al by de oude Latynfche Schryvers bekend met den naam van *Mattiaci*, Maats, gelyk die de Hoogduifchen noemen *Germani*, broeders, om dat ze malkanderen hieten *bruder*, en *bruder mein*. Dus zegt men noch *maats* of *goede maats met ymand zyn*, *grootte maat*, *de maats*, 't geen byzonder aan *matroozen* word toegeeigent. *Maat* is buiten twyfel verkort van 't Griekfche *μαχίτης*, *machetes*, een ftryder, ofkamper, uit *μαχή*, *machæ*, ftryd. *Maat* is dan eigentlyk ftrydgezel, fpitsbroeder. Ja, *maat* en *gezel* beduiden het zelve. Ziet *Gezel*. Men mag 'er een *makker* uit den zelve oorffprong byvoegen. *Μάχαιρα*, *machaira*, was een zwaard of mes.

MAAUWEN, *meeuwen*, is de oorffprongelyke moedertaal der katten, die zeer veel van die der aaloude Duitfche *Katten* verfchilt. *Lollen* is haar mufyk, en *blaazen* de toegift.

MAAYEN zal zyn van 't Latynfche *metere*. Anders van het Griekfche *ἀμαίν*, *amaein*, maayen, daar de *a* afgemaait is, gelyk in melken *ἀμέλγειν*, *amelgein*. Doch dat tot dit woord een *maai*, of *maade* behoort, om dat die 't vleefch van de beenden als maayen, durf ik niet vaf ftellen. Ik denk, dat *made* den zelve oorffprong heeft met *mot*. Maar hier toe breng ik immers een *mey*, een afgehouden groene tak, en het *meyland*, voor 't *maailand*.

MADE. Ziet *Mot*.

MAGER is van *macer*. L.

MAK, voor tam, is afgekort van *gemakkelijk*.

MAKEN fchynt te ftammen van het Griekfche woord *μάχθαι*, *mochtbein*, arbeiden; of liever van *μηχανήν*, *mechanân*, uitvinden, ftichten. Dus is *machina*, een maakzel, een konffwerkfftuk. De Hoogduifchen blyven daar by nader met hun *machen*. *Makeloos* is by de Zeeuwen een die van dertelheid niet

weet, wat hy maken of doen zal. *Maken* is dikwyls het zelve met doen. *Maken* was in de oude taal ontmannen. Ziet in *Ontmaagdomt*. *Wat maecti* was by de ouden, wat doet gy, wat bedryft gy. *O coningen wat so maecti, dat ghi aenbedet een suikende kint, in een onduer huys, in onduren doecken.* *Ti* is di, dy, du, *Zo* zeiden zy: *Hange di vleyschelic an mi, hangt gy, segdi, zegt gy.* *Maakt en doet* was het zelve. *Doet alleen dat wi genesen mogen werden.* Wy hebben die spreekwyze noch, *wat maakt gy daar?* *Onduur* is onkostelijk. *Gemaect* was ook geschapen. *In die selve gedaente als sy op ter aerden gemaect was.* *Zo* zeggen wy, *een welgemaakt man.*

MAKELAAR komt van *makelen*, dat een *diminutivum* is van *maken*, om dat zulk een het maakt, dat is, verdrag maakt tusschen de handelaars. Ja, *maken* betekende by de ouden ook verdragen, overeenkomen. Dit kan ook afstammen van 't Hebreuwische מָכַר, *macar*, verkoopen. מְכָרוֹת, *mecceroot*, waren onderhandelingen, verdragen. מְכָרָה, *mecer*, waare, verkoopung, en prys.

MAKKER. Ziet in *Maat*.

MAL zoude kunnen schynen afgekort te zyn van 't Latynsche *malum*, quaad. Doch 't gebruik heeft dat aan onwyze toegeigent. Dwaasheid is zekerlyk ook quaad. Maar *mal* behoort tot *mallen*. Ziet in *Gemaal*. Vergelykt *Genes.* 26: 8. Maar zoude *mal* wel spruiten van *malen*? dewyl men malen toeigent aan herffens, die op de loop zyn en draayen, hoedanige malligheden begaan. Anders ziet in *Gemaal*.

MALKANDEREN is zamengesmolten uit *malk*, en *anderen*. De ouden zeiden *mallic* voor *manlik*, man voor man, gelijk hoofdelijk, stedelijk. Dus zeiden ze aller *mallic*. *Mallic andren* was elk den anderen. *Si troesten mallic andren.* *Men scoet manlic anderen jegen thovet*, schreef Melis Stoke. *Malk* is het zelve met *elk*, en daar uit zo 't schynt verbaftert. De ouden schreven elck *kerlic*, waar van *elk* verkort is. Wy gebruiken in t' zamenstelling onverschillig *malkanderen*, en *elkanderen*.

MALLOOT is *mal hoot*, voor hoofd, gelijk men zegt een flechthoofd, schapshoofd, kiekenshoofd. 't Is dan een zottebol.

MALS

MALS is van 't Griekſche *μαλός*, *malos*, teer, zwak, week; of van 't Latynſche *mollis*, week, zacht. Dus zegt men ook *mollig*, en *mild*, voer zacht. De ouden zeiden *mouteren* voor wecken, zacht maken, van *mollire* L. Daar van komt dan *molt*, *mout*, dat geweekt graan is. Hier van heeft ook de *milk* haaren naam, dewyl zy zacht en week is.

MAM is van 't Latynſche *mamma*, de borst, of tepel, anders genoemd *tette*, van 't Griekſche *τιτθός*, *tithos*. *Mam* zal zyn van 't Hebreeuwsche *אִמָּה*, *eem*, een moeder. 't Plagt de mode onder de Grooten te zyn, dat de kinderen hunnen vader noemden *papa*, en de moeder *mama*. Doch den naam *mamma* gaven de Latynen ook aan een zoogminne, die geen moeder was, zo dat de naam *moeder* veel waardiger is. Een moeder die haar kind zelf niet zoogt, kan geen *mamma*, of *mama* daar van zyn.

MAN was by de aalouden in 't gemeen mensch, en wierd zo wel op vrouwen als op mannen toegepast. Ziet in *Mensch*. *Man* word zomtyds genomen voor knecht, dat zyn kan van 't Griekſche *μάνης*, *manes*, 't geen dus van *leenmannen*, of *mannen van leen*, gezegt word, gelyk het Latynſche *homo*. *Man* kan zyn van *mas*. L. Van *man* hebben wy *men*, 't geen de Hoogduitschen *man* zeggen. *Manpad* noemden de ouden eenen gemeenen gaweg. 't Wilde zeggen alle mans weg, als alle mans hoer. Doch *man* word ook wel gebruikt voor een uitmuntend man, door hoogheid, wysheid, sterkte, enz. Zo kan men 't brengen tot het Hebreeuwsche *אָמֵן*, *amen*, als uitdrukkende vastigheid, waarheid. Zo noemen zy een konstenaar *אָמֵן*, *aman*. 't Hoofd is dan afgeflagen.

MANGEL, voor gebrek, stamt van *mank*, waar van de Franschen hun *manquer* gevormt hebben.

MANGELÉN is nu verwisselen, 't geen over en weder geschied. Dit stamt van 't Latynſche *mango*, een rostuifcher. Doch dat woord word ook ruimer tot andere wisselwaaren uitgebreid. By de ouden was *mangelen* ook sfermutzelen, over en weder schutgevaarte houden. Men kan dat *mangelen* ook brengen

tot *mengelen*, mengen. *Daniel* 11: 10. Ja, *makelaar* kan zyn *mangelaar*.

MANK is van 't Latynsche *mancus*, die kreupel is, of daar eenig lid aan ontbreekt.

MANTEL zoude kunnen stammen van 't Hebreuwfche מַד, *mad*, een kleed, of van 't Griekfche μανδύν, *mandue*, een zekere krygsmantel; anders is van 't Latynfche *mantelium*, of *mantile*. De Hebreen hebben nog twee woorden, die na *mantel* zweemen, מַגְנֵל, *magniel*, een mantel, en מַגְנֵתֵב, *magnateb*, een kleed. Maar een mantel van een fchooriteen, is mogelijk verbaftert van het Griekfche μάντιον, *bimantiofis*, een balk die 't gebouw t' zamenhoud. Doch liever nemen wy dat als een omhangzel, of omkleeding, atkomstig van 't Latynfche *mantelium*, of *mantile*, een handdoek, en ook een mantel.

MARAS, by de ouden ook *meerfche*, is van *mare*, *meer*, en *as*, een zomp, of modderpoel. Of 't is het zelve met *moeras*, want *a* en *o* zyn wiffelletteren. Ziet *Moeras*.

MARMER is van *Marmor*. L.

MAROT, een zotskolf, is van 't Griekfche μαρότ, *mooros*, of μαρότς, *zot*, dwaas. Ziet *Stoknar*.

MARREN, *meeren*, is van 't Latynfche *morari*, vertoeven, ophouden. Hier van is het fchip vast *meeren*, om dat het daar blyven zal. Anders ziet in *Mast*.

MARS, of *meersfe*, is de kas, waar in kraamery gedragen word. Zo zeiden de ouden, *cramerie* ofte *mercerie*. Zy noemden die ook *mersnade*. *Merceman* was een mersman, kraamer. De oorsprong is het Latynfche *merx*, koopmanschap, waare. Hier van komt ook ons woord *merkt*, *markt*, *mart*, de plaats daar die waaren te koop zyn, of ook wel de koopprys. In dien zin zegt men, *boven* of *onder de merkt*.

MASKE, een mombakhuis, zoude kunnen gebragt worden tot het oude *maschel*, een vlek, waar van ook de *mazelen* dien naam hebben. 't Is dan een bevlekking des aangezichts, om niet bekend te zyn, gelijk mede van de zwartmakers gefchied. Dit is ook tot momdekzels overgebragt. Anders *maafe* is ook een gat, en dus *maske* een doorgaatte gryns, door wiens ooggaaten

gaaten men ziet. De oorsprong zo van *maschel* als *maese* is het Latynsche *macula*, een vlek, of smet. Doch men kan *maske* ook brengen tot het Hebreuwsche מַסְכָּה, *masscab*, een dekzel. *Jes.* 25: 7.

MATROOS. Ziet *Mast*.

MAT is verbaftert van *moede*. Zo zegt men *moede* en *mat*, dat is zeer *moede*. O word *a*, *b.* v. *bol* *bal*.

MATTE is van 't Latynsche *matta*, een dekzel, byzonder dat gevult is; of matras. Dit zal stammen van 't Hebreuwsche מַטָּה, *mittab*, een bedde. Maar de *matte* heet men ook het gras, dat op een weide te groeyen staat, en den grond bedekt. Doch dat zal willen zeggen *maate*, van *maayen*. Eigentlyk is *matte* by ons een gevlochten dekzel van stroo, biezen, of lins.

MAZELEN zyn zo genoemd van de uitgeslagen vlekken. In de oude taal was *bemasschelt*, of *bemasschelt*, bevlakt.

MEDICYN is van *Medicina*. L.

MEEL is van malen. Ziet *Maaltyd*.

MEERKAT draagt dien naam, om dat ze van over zee tot ons gebragt word.

MEERLE is van *merala*. L.

MEERMAN, en *meermin*, is *Zeeman*, en *Zeemannin*, gelyk *bin* is *haanin*. Dit blykt om dat men ook zeide *meerwyf*.

MEESTE zeiden de ouden *meerste*, voor *meerderste*, van *meer*. De oorsprong is het Grieksche μέγιστος, *megistos*, de grootste, of 't Latynsche *major*; ten minsten dit stamt van eenen gemeenen taaltronk.

MEESTER kan verkort zyn van 't Latynsche *Magister*; of te kennen geven de *meeſte*, gelyk Vorst de voorſte, *meeſt-beer*.

MEESTEREN was genezen. *Ik en can geen conſt van meeſterie*. Anders was *meeſterie* ook *meeſterschap*. *Si was abel te worden gecroent, ſi volgde die meeſterie van doechden*. Wy zeggen ook, *een wonde meeſteren, geneesmeeſter, heelmeeſter*.

MEI. Ziet *Maayen*.

MEID is het zelve woord met *maagd*.

MEINEEDIG is van 't aaloude *man*, of *mein*, voor quaad. Een *meineed* is dan een quaaede eed. Anders *vermeenzamen* was in de oude taal ontheiligen. Heilige dingen moeten afgezonderd blijven, en door die gemeen te maken, of als gemeene dingen te gebruiken, ontheiligt men ze. Ziet *Hand.* 10: 15. Zulke een heilige zaak is de eed. Die dan valsch zweert is *meineedig*, door den eed gruwelyk te ontheiligen, als ware het maar een gemeene zaak, waar door niets misdaan, of verbeurt wierd.

MEIR, *meer*, is van 't Latynsche *mare*, zee, welke naam ook aan mindere wateren wierd toegecigert, b. v. de Galileefche zee. *Meerfche* was in de oude taal land, dat 's winters onder water stond, of waterig en zompig was.

MELAATSCH wierd van de ouden ook gefchreven *malaetsch*. Dit is buiten twyfel van 't Fransche *malade*, of *maladie*, ziek, of *ziekte*, afgeleid van 't Latynsche *malum*, quaad, 't geen de aalouden ook *mal* noemden, gelyk de Franschen noch: vermits die afkeerige en ongenезelyke quaal by uitnemendheid een booze krankheid is. Even zo noemt men de *peft*, van het Latynsche *peftis*, de ziekte.

MELDEN is van 't Hebreeuwſche מלל, *milleel*, uitspreken. מלה, *millah*, is een reden, of melding.

MELK is by Willeramus, *milicho*, *miliob*, en *miloch*. *Honigh ende miloch is under thiner zungon*. Honig ende melk is onder uwe tonge. Hier van verſchilt het Hoogduitsche *milch* zeer weinig. De aaloude Engelfaxen zeiden *meolc*, en *molec*. *Melken* was by de Grieken ἀμύλαιν, *amelgein*. Hier van vormden de Latynen, met afwerping der *a*, *mulgere*. Uit het Griekſche word *melg*, en uit het Latynſche *mulg* voor afgoknipt. Maar *c* of *k*, en *g* zyn wiſſelletteren. Dus noemen zelf de Latynen eenen melkemer *multrale*, en zo word daar uit *mulc*, *molec*, en *melk*. By de Grieken beduid μελίχιος, *meilichios*, of μελίχ, *meilichos*, zoet. Μέλι, *meli*, was honig, die dikwyls by melk geſtelt word. Dus zeggen wy, *zoete melk*. Ja, μέλα, *melka*, was by hen melk, of melkſpyze. Van melk maakt men kaas en boter, welke de Latynen noemen *caseus* en *butyrum*, het laaſte uit het Griekſch. Ziet *Boter*. Maar vermits zo de oude Grieken,

ken, als Latynen, van onze aaloude voorvaderen boter, na 't getuigenis van aaloude schryvers, uit melk eerst hebben geleert te maken, zo is het bedenkelyk, of zy die naamen niet waarschynlyker aan ons schuldig zyn, dan wy aan hen. Hier meen ik de naamwiege van 't berugte vlek *Molkweeren* ontdekt te hebben. *Molk* is, gelyk wy toonden, *melk*. *Weerd* is een groene landsreek. Ziet *Weerd*. *Molkwoerd* is dan melkweide, 't geen lichtelyk in *Molqueren*, of *molkweren*, voor *Molkweerden* verandert kan zyn. Hoe verre dan de tusschenwydte is, *Molqueren* heeft dus al vry wat naamgemeenschap met *Betblehem Ephratba*.

MELKER, voor hommer, draagt dien naam, om dat die stoffe in witheid naar melk gelykt. *Hom* gis ik te komen van 't Latynsche *homo*, genomen voor *man*, om dat de *bommers* de mannekens onder de visschen zyn.

MEM, het zelve met *man*, is de naam, dien de zuigelingen eerst leeren geven aan de moeders, gelyk *taat*, en *tata*, by de Grieken *tetta*, aan de vaders.

MENGEN is van 't Grieksche *μινγεῖν*, *mignuein*, waar by *mengen* nader komt. De Hoogduitschen zeggen *miffchen*, van 't Grieksche *μίσγειν*, *misgein*, mengen. De oorsprong daar van is 't Hebreuwische *מִשַׁח*, *masach*, mengen.

MENNEN is van 't Latynschè woord *minare*, of *minari*, 't geen gebruikt word van beesten voort te dryven, 't geen door dreigen, prikkelen, en slagen pleegt te geschieden. *Voffii Etymol.*

MENSCH, *mensche*, schreven de aalouden *mennisco*. Dus leeft men by Willeramus: *Gelocchet manigara mennischen*. Lukt menige menschen. *Menniskon gesichte*, menschen gezicht. Zy zeiden ook *mennisch*, *mennischen*. *Mennischen sun* was menschen zoon. Hier van is *mensch*, en *menschon*, verkort. *Men* is *man*, en dat beduid *mensch*. *Men* zegt dat, *men* doet dat, is, het enkel voor 't veelgetal gestelt zynde, de menschen zeggen dat, de menschen doen dat, als in *duizend man*, voor duizend mannen. Wy eigenen den naam *man* alleen toe aan het mannelyk geslacht; maar by de aalouden gaf men dien naam ook aan vrouwen.

wen. De Engelsaxen zeiden *wifman*, en *wifman*; voor wyf; waar van de Engelschen noch hun *woman* hebben. Dat was gelijk wy zeggen, een *manmensch*, en *vrouwemensch*. Het blykt, dat zy geloofden, dat ook de vrouwen menschen waren, dewyl zy daar aan ook den naam van *man* gaven. *Mennenu* waren dienstmaagden, en *mennen*, dat is, *manin*, een dienstmaagd, gelyk *man* ook een knecht of dienstbaare betekende. Zo zeide Willeramus: *In der doufe wurde wir Christo man*, in den Doop worden wy Christo man, dat is, dienstknechten. Daar van heeft een *leenman* zynen naam. Ziet *Man*. Dat aaloude *mennisco* was eigentlich een *adjectivum*, of bywoord, b. v. *mennisch cyn* was het menschelijk geslacht. *Cyn* was *kunne*; geslacht, gelyk *Angelcyn*, ook *Angelcynne*, het Engelsche volk, in een geschrift van Koning Ælfred, waar in *on Englisc* ook staat voor in 't Engelsch. *Mensch* is dan niet van het Hebreuwsche *אדם*, *enoosch*, een mensch, noch van 't Latynsche *mens*, het gemoed, de ziel; maar van 't aaloude Duitsch *men*, voor *man*, 't welk beduidde een mensch, een persoon, ymand. *That ge willen ikat odre men eowe ne don, ne dat ge that odre monum*, 't geen gy wilt dat andere mannen (menschen) u niet doen, doet gy dat andere mannen niet. *Mannes bus* was een mans, ymands huis. Van dat *man* is *mennisch*, mannelijk, waar onder dan persoon, of iets diergelijks verstaan word, 't geen uitgedrukt was in *mennisch cyn*. Maar het gebruik heeft daar van een zelfstandig woord, of *substantivum*, gemaakt, gelyk van meer andere geschied is. Van dit *man* zeiden de aalouden ook *manag*, voor menig, 't geen de Hoogduitschen noch uitspreken *manch*. *Menig* is dan *mannig*, daar veele mannen, of menschen zyn. De aalouden noemden menig ook *monegum*, en meenige *monige*, en *monegra*. Hier van stamt ook *gemeente*, en *menigte*, zo veel als gemante, en mannigte. Dus staat *gemeen*, dat tot veele mannen of menschen behoort, tegen *byzonder*.

MERG, of *morg*, kan zyn van *morruw*, vermits het merg is het morwe in de beenderen. Men spreekt dit dus wel uit. *Morg kooken* is murw kooken. *Merg* stamt van 't Grieksche *μυελος*, *muelas*, *merg*. *R* en *l* zyn wisselletteren, en de uitgang

gang is na den Nederduitschen trant verandert. De Latynen hebben daar van hun *medulla*, met geen mindervorming. Ja, daar van spruit *morw*, 't geen zeggen wil, als merg. Immers is 't een gemeene spreekwyze, *zo zacht als merg*. Maar *merg* kan ook zeer wel gebragt worden tot het Hebreeuwsche מֶרְג, *moach*, met tusschenvoeging van een *r*, gelyk dikwyls. Van *merg* is *nitsmergelen*, tot het merg uitzuigen.

MERK schynt door een vreemde vervorming verbastert te zyn van het Grieksche χαρακτήρ, *charakter*, een ingedrukt teken, zo dat *ch* is overgegaan in *m*. Doch op die zelve wyze is *mille* van χίλιοι, *chilioi*, duizend.

MERRIE, of *meere*, noemen wy een moederpaard, van 't aaloude *mar*, *mare*, *mabre*, en *mark*, dat in 't gemeen een paard betekende. Zo noemt men een koe met den gemeenen naam van een beest. Maar mogelyk schuilt in merrie het Fransche *mere*, moeder.

MES kan verkort en versmeed zyn van het Grieksche μάχαιρα, *machaira*, een zweerd, of mes; of 't kan zyn van *metzgen*, dat by de Hoogduitschen noch slachten beduid, en waar toe een mes gebruikt word. Anders kan men op 't Latynsche *metere*, *maayen*, *affnyden*, *denken*: want zy verwisselen zelf *t* in *s*. in *meta*, *messui*, *messum*, en *messis*.

MET is van 't Grieksche μετά, *meta*, en van *met* is *med* of *mede*. *Met* was by de ouden ook wel aan. *Doet dyn genade met hem*. Zo zeggen wy ook, *met ymand wel of qualyk handelen*. *Met dien*, was terstond. *Met dien quam daer Gods bant*. Dit schreven zy ook *mettien*. 't Is met dat, t. w. dat dit gebeurde, te gelyk daar mede. Wy zeggen daar voor qualyk, *met een*, als *ik ga met een*.

METAAL is van *metallum*. L. 't Is bedenkelyk, of dit niet afftamt van 't Hebreeuwsche כְּרִיִל, *bedsel*, tin, door verwisseling van *b* in *m*, en zo komen wy aan *medalie*, een penning van eenig metaal.

METEN is van 't Latynsche *metiri*. Doch het aaloude gemeene wortelwoord is van 't Hebreeuwsche מָדַד, *madad*, metten.

METZELEN zoude door letterwiffeling en verzetting konnen verbaftert zyn van 't Latynfche *cementum*, cement, bereide kalk, en metzelaar van *cementarius*, doch 't zoude ver zyn. Nader is het Hebreeuwſche מֶצָדָה, *mezad*, kasteel, of veſting. Dan is metzelen zodanige ſtichten, muurwerk maken. Maar daar is een nader en klaarder oorſprong, naamelyk het Hebreeuwſche מֶלֶח, *melet*, kalk: want daar mede metzelt men. Zoude daar van ook *mortel* wel verbaftert wezen?

MEYSEN is meid, dienſtmaagd. *Worcnnyten* waren by de aaloude Engelfaxen werklieden. *Thin theowe, and thine wylne, and thin weorcnyten*, uw knecht en uw dienſtmaagt en uwe werklieden, of arbeiders. Hier van betekende *maeyſnieden*, of *meysnieden*, by de ouden dienſtboden. *Alle die maeyſnieden, ende alle de dienſtboden, ende twee. Die meysniede ſullen volgen al leincen.* 't Word wel in 't gemeen gebruikt. *De coningben hebben targher dan hare mesniede*, dienſtvolk. Dit noemden zy ook *meysſenie*. Maar eigentlyk paſte dit op vrouwſperſoonen. De ouden zeiden *meiſſen*, en *meiſſenen*, voor dienſtmaagd, van 't welke ons woord *meiſſen*, en *meisje* geſproten is. Zy noemden een dienſtmaagd ook wel *maerte*, niet van de bezorgde Martha, maar dat had den zelve oorſprong met *meiſſen*, naamelyk *maagd*: want van *maagd* word *maeid*, *meiſſen*, gelyk uit gezegt, gezet; en de *r* in *maart* is een letterverbaftering, of inſlanſing. Dat *niede*, of *nede*, quam van 't aaloude *nyten*, en is, zo 't ſchynt, de moeder van ons *nye*. Men leeft dat als een uitgang van verſcheide benaamingen, b. v. *Hertoginne en Graefnede*, *Gravinne*. *Graven ende Graefneden van Vlaenderen*. *Swafenede* was by de aalouden zwagerin, *mersneden* waren krameryen. *Goeden ende mersneden*, waaren.

MIDDAG noemden de aalouden *middendag*. Willeramus: *War thu rouwes umbe middendach*, waar gy ruſt om den middag. *Middendag* is het midden des dags, en daar van is middag verkort. Ik heb by de ouden ook gelezen *middach dagbes*, gelyk wy zeggen, de avond des dags.

MIDDEN is ook *middel*: want *n* en *l* zyn wiſſelletteren. Of men kan *midden* aſcheiden van 't Latynfche *medium*, en *middel* van

me-

medistillium, beide het midden. Van *midden*, of *middel*, is *midde-laar*, *bemiddelen*, en *middel* ter verkryging, om dat dit tusschen 't begin en einde komt.

MIEDPENNING is een woord, dat elders een huurpenning beduid, waar voor de ouden ook zeiden, *een voorpant ende godspenninck*. *Mieden* was huuren. *De Balyu was gemiet met gedge*. Dit quam van 't aaloude *mede*, *med*, loon, hure, waar voor de Engelschen noch *meed* zeggen, gesproken, zo 't schynt, uit het Grieksche *μῆδος*, *mifbos*, loon. *Mietan* was omkoo- pen. *Medseates* waren gaven waar mede men ymand omkoopt. *Ne unfod nafre medseades*, *fordon hi ablendap ful oft wifre monna*, en ontfang gy nooit giften, want zy verblinden zeer dikwyls wyze mannen.

MIER is van *μύρμηξ*, *murmex*. G. een mier.

MIK is van *mikken*, beoogen; ergens op *mikken* is daar op letten, en 't ooge houden. Men noemt dan een schandpaal een *mik*, om dat die daar aan opgehangen zyn aan yders oogten schouwspel verftrekken. *Mik* komt dan over een met *kaak*. Ziet *Kaak*.

MILD zoude kunnen zyn van 't Hebreewfche *חַמַּד*, *cha-mal*, goedertieren zyn, door afhouden van het hoofd, als in meer woorden gebeurt. Hier mede komt over een, dat by de aaloude Duitschen *miltida* barmhertigheid betekende, *miltida* is milthede. *Inti fu miltida in cannu*, ende zyn barmhertigheid in geflachte. *Luc. 1: 50*.

MILT. Ziet in *Mals*.

MINDER is van *minor* L. kleinder.

MINNEN. Ziet *Beminnen*.

MIRAKEL is van *miraculum*, een wonder, L. gelyk *orakel* van *oraculum*, *spektakel* van *spectaculum*.

MIS komt van *missen*, 't geen feilen en ontbreken beduid. Dus zegt men, *zyn doelwit missen*, en *zyn oogmerk missen*. Daar van is zonde *misdaad*. Dus vind men al by Otfried: *Mistun thes kindes*, zy misten 't kind. *Thar er es mista*, daar hy het miste. Beidezints zyn daar van veele woorden t' zamengeftelt, b. v. *misbegryp*, *misgaan*, *misgewas*, enz. Dus was al in gebruik by

de aalouden. B. v. Willeramus zegt : *Tbu niet schandliches we duoft, thas minan ougan mislucbe*, gy en doet niet schandelyks, dat myne oogen *mislykt*, dat *misluchan* staat tegen *guodlicban*, behagen. Ziet in *Gelyken*. Dus zien wy, wat *misselyk* zeggen wil. 't Is mislykelyk, mishagelyk. *Missgiangen* was misgaan, *missitruwin* mistrouwen. De Franschen zeggen, gelyk de Vlamingen, daar voor *mes*, en gebruiken dat alleen in koppelwoorden, als *mesaise*, *mesadvenir*; maar laten nu de *s* doorgaans achter; b. v. *mepriiser*, *meprendre*. De Hoogduitschen en Engelschen gebruiken dat gelyk wy. Tot dezen oorsprong mag men zonder missen de misselyke Paapsche *Mis* brengen, want alles is daar in *mis*.

MISBAAREN, of *mesbaren*, was by de ouden misbaar maken. Zy zeiden ook *baren*, voor razen, tieren. *Dat baren van der zee*. Ziet *Baaren*. *Gbi ghebareet*, baart, beert, tiert. Daar voor zeiden zy ook, *veele speils ende geveerte maken*. Wy hebben noch *misbaar*, *baren*, *handgebaar*, en *gebaarden*, of *gebeerden*.

MISBRUIKEN was in de taal der ouden misdoen. *Zonder teghen ons te mesbruucken*. *Misbruiken* is dan *misbreuken*, van *breken* t. w. de wet, of plichtband. Vergelykt *Psalm 2: 4*. Hier van komt noch *breuke*, voor boete, en *in breuke vervallen*. Anders is *misbruiken* qualyk gebruiken.

MISPEL is van *mespilum*. L. uit het Grieksch.

MISQUAAM was nadeel. *Hi drancket sonder misquaem*. Het tegendeel is, 't *bequam hem niet wel*.

MISSCHIEDEN was by de ouden tot nadeel gebeuren, *Waerom den goeden meschied*. *Zo en sal di niet meschien*.

MISSCHIEN is niet van *mis*, maar van *mits*, *mits schien*. *Schien* zeiden de ouden by verkorting voor geschieden. *Sciet* was geschied, *geschiente* geschiedenis, en *die geschieten* de geschiede dingen. Hier van is ook *geschichten*. *Misschien* is dan *mits schieden*, *mits* dat het geschiede. De ouden zeiden ook *by schien*, by 't geschieden, gelyk by *aldien*. Hun woord was ook *mag schien*, 't geen zy ook wel vol uit schreven, *mag geschien*, 't mag, of kan, geschieden. *Misschien*, *mag schien*, en

mogelyk is dus het zelve. Hier mede quam over een hun woord *viellicht*, dat is, 't viel of geviel licht. Men zegt dat *qualyk wel licht*, of *veel licht*.

MISSELYK. Ziet in *Mis*.

MIST is *mest*, of *mefing*, om dat het land daar door gemist, of gemest word. Hier van zegt men, een *mistboop*, of *mestboop*, om het land te misten, of mesten. 't Is dus waarheid, *Die mist die mist niet, maar die niet mist, die mist*, t. w. de welgevoede vruchten. Anders konde men giffen, dat *mist* verbastert is van 't Grieksche $\mu\iota\sigma\theta$, *minbos*, of $\mu\iota\theta\eta$, *minthe*, *stercus*, drek. Maar waarom noemt men nevel *mist*? Is 't om dat ze iets baat tot de vruchtbaarheid der aarde, of om dat ze zomtyds stinkt? 't Zal mogelyk zyn van 't Engelsche *moist*, of Fransche *moite*, zo 't schynt uit *humidus*, L. vocht. Immers *mot* en *mist* is by ons het zelve.

MISTELUIN, gemengt graan, is van *miscellaneum*, L. mengeling, van 't Latynsche *miscere*, uit het Grieksche $\mu\iota\sigma\kappa\epsilon\upsilon$, *miskein*, mengen.

MITSGADERS is van *met*, mede, en *gaders*. De ouden schreven wel *metgaders*, gelyk zy voor *mitsdien* zeiden *met dien*. *Gaders* is te zamen. Ziet *Gader*. zo is *allegader* alle vergadert, alle te zamen. Op die wyze zeiden zy *teinegadre*, t' eenegader, of by *waerften*, te gelyk, of by beurten.

MODDE van *Gompen* is de eigen zuster van *smoddemuil* en *morffebel*, die alle de netste niet en zyn. Haar moeder is *modder*. Zoude haar Vaderland *Gompen* wel ergens in 't onbekende Zuidland liggen? Men kan 'er de verkens na vragen.

MODDER hiet by de ouden *moeyer*. *Sy viel in eenen vuilen moyer*. Hier van hebben wy ons woord *muyeren*, en *moer van wyn*, *oly*, enz, dat niet *moeder*, maar *modder*, bezinkzel, zeggen wil. *Modder* schynt te stammen van 't Grieksche $\mu\upsilon\delta\alpha\eta$, *mudán*, verstikken, rotten, en verderven, door te veel vochtigheid. Daar van is mogelyk *mottig*. Of liever, *modder* is van $\mu\alpha\upsilon\pi\delta$, *mauros*, zwart, donker, dewyl *modder* zodanig is. De ouden noemden *modder* ook *more*, en *moor*, of *moer*, dat verkort is van *moddere*, en *modder*. *Moor* of *moer* was *mod*

derig land, moeras : gelyk zo *mêr*, en de *moeren*, voor turf-land by ons noch bekend zyn. Ziet ook in *Moeras*.

MODE tegenwoordige wyze, stamt van het Latynsche *modus*, nu.

MOED schynt door omkeering te zyn van 't Grieksche *δύπος*, *thumos*, gemoed, moedigheid, toorn, gelyk *moet*, een snede, van *τομή*, *tombis*, een afgesneden stuk. *Moedwillig* is niet van moeten, een gedwongen wil; maar van *moed*, moedig, trots, stout, wiens moed dus zynen wil opvolgt. De ouden zeiden dus *overmoed*, gelyk wy *hoogmoed*. Van *moed* zyn veel woorden t' zamengesteld, als *grootmoedig*, *kleinmoedig*, enz.

MOEDE is van 't aaloude *muatben*, vermoeyen. Willeramus: *Thu ne muothest niet*, hy en word niet vermoeit. *Muotba* was moede. *Moede* komt in naam en daad van *μοχθεῖν*, *mochthein*, arbeiden, of *μογεῖν*, *mogein*, arbeid en moeyelykheden dragen. Hier van is ook *moelte* iet dat ons moede maakt. *Moete* was in de oude taal ook tyd, om door eenige moeite daar in iets te doen. *Dat si geen moete en hebben*. Die spreekwyze hoort men noch wel.

MOEDER is by de Hoogduitschen *mutter*, en by de Engelschen *mother*. Dit kan afgeleid worden van der Latynen *mater*, of der Grieken *μήτηρ*, *meter*, moeder, van *μέτρος*, *metra*, de baarmoeder. De Persiaanen zeiden *madar*, of *mader*, en de aaloude Engelfaxen *meder*. *Ara thinum fader*, and *dinre meder*, eert uwen vader, en twee moeder. In de aaloude Duitsche taal was *met*, en *met*, spyze, voedzel, waar na het Grieksche *ματρία*, *mattua*, lekkerny, niet qualyk gelykt. *Maetbu* was voeden. *Une met* is noch bekend by de Franschen, en de Engelschen zeggen *meat and drink*, spys en drank. Daar toe breng ik *moeder*, om dat zy haar kind voed, en van spyze verzorgt, en daar mede komt dan *vader*, voor voeder, over een. Ziet *Vader*. En om die beide by haare voedsterlingen aan den disch te voegen. *Broeders* kunnen zyn *brooders*, broodgenooten aan de zelve tafel. *Zuster* voor *zuchster*, van 't aaloude *zieben*, optrekken, opvoeden. *Ziehen jonga* was jongen opqueken,

ken, *zigt een opvoeding*. Zoon kan dus zyn voor *zaben*, een opgetogene, opgevoede, en *dochter*, 't geen de Hoogduitfche zeggen *tochter*, het zelve, met een vrouwelyken uitgang. Doch ziet die woorden.

MOEDERTAAL is die, waar uit andere talen geboren zyn, waar in de Hebreuwfche den voorrang heeft, als de moeder van alle zulke moeders, zo dat die oudgrootmoeder mag getitelt worden, te weten voor zo veel die de eerste geweest is, en haare overblyfzels in andere fpraaken verfpread zyn. Maar ymands *moedertaal* is ook die hem van zyne wiege af geleert is. Wat is de reden, dat die geheten is de *moedertaal*, en niet de *vadertaal*, daar men in 't tegendeel zegt het *vaderland*, en niet het *moederland*? 't Is om dat de moeders meer dan de vaders de jonge kinderen toefpreken, aan de borften, of op den fchoot, en de armen. Dus leeren zy hem allengskens naftamelende de woorden vormen. Doch 't is het *vaderland*, om dat de vrouw den man ter bywooning moet volgen, en de vaders moeten de kinderen daar in verzorgen en befchermen.

MOEIE is van 't Latynfche *amita*, vaders zuster. De *a* is voor afgeworpen. *Moei* is dan een goede vrouw, dewyl zy zonder hoofd is. Maar zoude *moei* wel zyn van *moeyen*, *be-moeyen*, om dat zy te veel voor *moeyal* fpeelt? Ik heb geen reden om over myne moeyen te klagen. Doch ziet in *Oom*.

MOEITE is verkort van *moeibede*, moedeheid, van 't Griekfche $\mu\acute{o}\theta\eta\varsigma$; *mōthos*, of $\mu\acute{o}\chi\theta\eta\varsigma$, *mōchtbos*, arbeid, vermoeying. *Moeite* is vermoeying, quelling, arbeid.

MOERAS komt uit de t' zamenvoeging van *moer* en *as*. *Moer* is verkort van *modder*. Dus noemt men *moer* de modder, waar van men turf maakt, doch niet van *moeder*, fchoon dat *yaerje* daar op fpeelt:

Gelukkig is het land

Daar 't kind zyn moer verbrand.

Naamelyk de menschen aarde, hun eerste moeder, waar onder turf gerekent word. *As* was in de ealoude taal, gelyk *a*, water, of een rivier, maar ook al wat flykig, poelig, waterig, en zompig is, van 't Griekfche *ἀρις*, *afis*, flyk. *Moeras* zegt dan

dan een modder zomp. De ouden noemden waterige landen *meerſchen*, 't geen zeggen wil *moeraſſchen*. Hier van is *morſſig*, zo veel als *moeraſſig*, vuil, en *morſſen*, *morſſebel*, *morspot*, *morsbeuling*, enz.

MOERBEZIE is van 't Latynſche *morum*; of anders *moerbezie* is zwarte bezie van het Griekſche *μαυρος*, *mauros*, zwart, moerbezie.

MOES ziet in *Appel*, en *moeskoppen* in *Roerzemoezen*.

MOETEN was by de ouden ook *mogen*. *Ik bid dat ics werdig moet worden*, dat is, mag. *Op dat wi geloent moeten werden met werdigen loen*, mogen. Wy zeggen in dien zin, *gy moet dat niet doen*, voor gy moogt niet.

MOEYEN, of *moyen*, was moeite maken, quellen, moeyelyk vallen, vermoeyen. *Waarom moyen mi die moniken dus veel. Een broeder was ſeer gemoyt van ſine gepenſen*. Wy zeggen ook, *moeit my niet*, maakt my geen moeite.

MOF is een naam van ſmaad en verachting, die men wel geeft aan zekeren landaard, om hunne lompe taal en zeden. Dit zal zyn *muf*, verſchimmelt, van een onaangenaamen geur, waar in de oudheid noch onbeſchaaft is. Ziet *Bot*.

MOFFELEN is verkort van *mondvollen*, met vollen monde eeten, of opeeten. Dit word by gelykenis tot ymand verſlinden, ombrengen, overgebracht. Ziet *Pſalm* 14: 4. *Jef.* 9: 11.

MOGELYK is 't geen door eenig *vermogen*, of magt, kan uitgewerkt worden. Maar in een anderen zin was *mogbelic* by de ouden *welgedaan*. *Mogbelic van aenſchouwen. een ſchoon mogbelic man*. Wy zeggen, *een mogelyken broer*, die zyn meugje wel mag, en by ziet 'er zo *mogelyk uit*.

MOGEN is geoorlooft zyn, en ook wel ſmaaken. Maar by de aalouden was *mugan*, mogen, te zeggen, konnen. *Wileramus: Muga wither drivan*, konne weder dryven. Hier van is *magt*, en *vermogen*.

MOKKE. Ziet in *Smokkelen*.

MOL is zo genaamt om de zachte huid, van 't Latynſche *mollis*, zacht, waar van wy ook *mollig* voor zacht zeggen. Anders

ders konde men *mol* aanzien als een verkorting van 't Hoogduitsche *maulwurf*, muilwerper, om dat die aardwroeter dezelve met zynen *muil*, of snuit, opwerpt. Hier van noemen de boeren hun werken in de aarde *mollen*, en 't werktuig een *molbord*. Maar wat is *veemol* te zeggen? Zoude het wel willen zyn *wiemol* van *wieden*, om dat die schadelijke worm de wortelen der kruiden afryt, en die zo als uit wiede?

MOLEN, en *molenaar*. Ziet in *Maalen*. Maar waar van heet dat bekende vischje een *molenaar*? 't Zal zyn om dat de verwe van zyn vel naar de klederen der molenaars gelykt.

MOLIK, een schrikbeeld, of *bulleman*, is zo niet genoemd naar den gruwelyken afgod *Moloch*, die verslinder der kinderen; maar is een verkorting van 't Grieksche *μορμολύκειον*, of *μορμολυκῆιον*, *mormolukeion*, een afgryfslyk spookzel, een bytbau. Men vind *moluk* in 't midden van dat woord, 't geen als een weerwolf in *molik* verandert is.

MOLQUEREN. Ziet in *Melk*.

MOM, *momme*, een maske, is van 't Grieksche *μομμά*, *momma*, of *μορμά*, *morma*, anders *μορμού*, *mormoo*, een lelyk schrikbakhuis, een gryns. Hier van is *vermommen*, en *mommekans*, als de spelers vermomt zyn, en *mombakkhuis*.

MOMBOOR vind ik by de ouden dus verscheidentlyk geschreven: *Momboor*, *monboir*, *manbour*, *mambour*, *mondbaer*, *monbaer*, en ook *mombaer*, en *momber*. Men zeide ook *mundeburde*, en *mundevorde*. Dit maakt my den oorsprong en rechten zin van dat woord onzeker. Ik kan niet nader giffen, dan dat het is t' zamengesteld van *mond* en *oor*. Door *mond* versta ik dan een voorspraak, en door *oir*, of *oor*, een kind, of erfgenaam, van 't Latynsche *heres*. Dit voldoet de zaak; want een *momboor* is de mond, of voorspreker en verdediger, van een weeze. In dien zin was *vermondschap* by de ouden voogdy, en *beveurmonden* bevoogden. De Hoogduitschen noemen een voogd noch *voormunder*. 't Is niet zonder wedergade, dat *d* of *t* overgaat in *b*. By de Grieken is de verwisseling van die letteren niet onbekent, en zo is ons *baard* gevormt van 't Latynsche *barba*, en woord van *verbum*. Daar word ook wel een *b* tusschen in gelascht,

Hh

lascht,

lâcht, als in *bembd*, voor *hemt*. Daar zoude in *momboor*, voor *mondaor*, wel een omkeering zyn van *oormond*; maar zulke levert de oude taal meer uit, b. v. *leedtogbe* voor *tochtleider*, *totolf* voor *olftoot*, *spinnekop* voor *koppespin*, en dus zeggen wy een *kakkebroek* voor een *broekbekakker*. Of ziet hier noch wat anders. De ouden noemden een weeskind een *mondebyn*. Daar van is by ons noch *mondig*, die zyn jaaren gekregen heeft, om zelf zich te konnen verandwoorden, en zyne goederen te bestieren, maar *oumondig* is, die voor zich zelve noch niet kan of mag spreken. *Boor* kan zyn van *beuren*, opheffen, dragen. Een voogd zoude dan zyn een *mondboor*, om dat hy de zorge van het weeskind heeft opgenomen, en draagt: Vergelykt *Deut.* 1: 31. By de Grieken was *ἀπειν*, *oorein*, met zorg bewaren, ja daar van is ons *bewaren* gevormt, door voorhechting van het Duitsche voorzettel *be*, en een *w*, gelyk meer geschied. Zo moet een *mondboor* een zorgvuldig bewaarder van de goederen der weezen zyn.

MOMPELEN. Ziet in *Mond*.

MOND zal zyn van 't Latynsche *mandere*, knaauwen, 't geen het werk van den mond is; mits dat hy tanden hebbe. De aaloude Engelfaxen noemden den mond *mutb*. Dit kangebragt worden tot 't Grieksche *μῦθ*, *mutbos*, een woord, of reden, om dat men met den mond spreekt. Zo was *vermonden* in de oude taal verkondigen, uitspreken. Daar toe behoort *mompelen*, voor *mondpelen*; 't en ware dat in *mompelen* schulde het wordeken *mu*, dat een klein en duister geluid te kennen gaf. Daar van was by de Grieken *μύειν*, *muein*, sluiten, *μύζειν*, *muzein*, met gesloten lippen door den neus spreken, en *μύειν*, *muëin*, in heimelyke en heilige dingen, die elk niet hooren mocht, te onderwyzen. Zulk een leeraar wierd genoemt *μύσος*, *mustes mysta*, een mompelaar, en dat dus geleert wierd *μυστήριον*, *mysterion*, *mysterium*, een verborgentheid, iets dat niet opentlyk uitgesproken, maar als binnen 's monds gemompelt moet worden. Van dit *mu* hadden de Latynen ook hun *muffare*, en *mufftare*, binnen 's monds spreken, *mompelen*, gevormt.

MONIGEN was by de ouden het misouwelteje ontfangen, of gelyk men met een bastaardwoord zegt, *communiceren*, van

com-

communicare L. *Si brochte die sieken dat si brochten ende monighen souden. Die jongeren duerden in der Apostelen leeringe, ende moninghe des broods te breken. Doe hi al die laden gemonicht hadde. Zy noemden het zelve ook muynigen. Het gebruik heeft dat woord nu geheel onder ons uitgemonstert, en wy wenschten het zelve van de zaak: maar wy gunnen dat echter hier plaats tot een staaltje van woordenverbaftering, op dat diergelyke minder vreemd voorkomen.*

MONIK is gezegt *alleenwooner*, cenzaame, van 't Griekschē *μόνος*, *monos*, alleen en *οἰκίον*, *oikeion*, woonen. Hier van was *monachus*, monik, gevormt.

MONSTER is van 't Latynsche *monstrum*, *monstrare*, ver-
toonen. Een *monstier* is een wanschapen schrikdiar, hoedaanig men om de vreemdigheid aan kykers pleegt te vertoonē. 't Is anders niet ongerymt dat te brengen tot *monere* L. vermaanen, om dat monsters van ouds gehouden wierden voor *prodigia*, voortekens, die van eenig naderend onheil vermaanden. *Monstier* is ook een *staal*, waar door getoont word, hoe de gantsche koopmanschap is. Insgelyks is *monstier* een voorbeeld, dat toont hoe men na moet volgen. *Monstieren* is het krygs- of scheepsvolk overzien, die zich dan vertoonē moeten. Maar *Monstier* is ook een klooster, verkort van *Monasterium*, dat zeggen wil, een alleenwooning.

MOOR, moriaan, is van 't Griekschē *μαυρός*, *mauros*, zwart. Of zoude het niet kunnen stammen van 't Hebreuwische *נֹכָר*, *nichtaar*, zwart zyn van hitte. De laatste lettergreep word wel meer alleen behouden.

MOORD is van 't Latynsche *mors*, de dood, gesproten uit het Griekschē *μόρος*, *moros*. Dus zegt men, *mors dood*, en tot een vloek; *dat u de moord steke*. Hier van is *moorden*, *vermoorden*, *moordenaar*, enz. De ouden zeiden *moerdaden*, waar van *moorden*, voor *moorddaaden*, verkort is. Zo gebruiken wy noch *moorddaadig*. In 't tegendeel zeiden zy *moorders*, voor *moordenaars*.

MOOT. Ziet *Moed*.

MORELLEN, zwarte kerffen, zyn om de zelve reden zo genaamt als de mooren. Ziet *Moor*. Hh 2 MOR-

MORGEN lands is van 't Griekſche *μωρην morgē*.

MORGEN ſtamt van 't Hebreewſche *מָרָן*, *maachbaar*, *morgen*, de volgende dag, door een gewoone verwiffeling van letteren. Maar de *morgenſond* behoort niet tot morgen, maar tot heden. Hier van zal dan een andere oorsprong zyn. Ik giffe dat dit verbaſtert en vervormt is van het Griekſche *ἡμέρα*, *hemera*, dag. Zo wenſcht men malkanderen *een goeden morgen*, als goeden dag, avond, en nacht, 't geen alles op heden ziet.

MORREN is verkort van *murmureeren*, uit het Latynſche *murmurare*. Een *diminutivum* daar van is *morkelen*, *murkelen*.

MORSSELEN, vermorfelen, kan afgeleid worden van 't Griekſche *μυσῖλειν*, *muſſillein*, in kleine stukjens ſnyden. Anders kan men 't brengen tot het Latynſche *mordere*, byten: want dus *morfelt* men de harde ſpyze. De Latynen zelf verwiffelen de *d* in *s*, in *mordeo*, *morſi*, *morſum*. Zo was *morſula* een beetje, waar van ons *morſel* is, dat een brok, of beet, beduid. Zy veranderden de *s* ook in een *t*, en noemden een vyzel *mortarium*, een mortier, by de ouden ook een *morſel* geheten. Wy zeggen voor *morſſelen* ook *mortelen*, te *morſſelen*, en te *mortel*, of *mortelen ſtampen*. *Mortel*, of *morter*, is bereide kalk.

MORSSEN. Ziet *Moeras*.

MORSSIG. Ziet *Mot*.

MORWEN, ſchynt te ſtammen van 't Latynſche *mollire*, zacht en week maken, dewyl *r* en *s* wiffelletteren zyn. *Wen*, of *ven*, is een uitgang van veele onzer woorden, als *verwen*, *ſerven*, enz. Ja hier van ſchynt ook *meuken* te zyn, als ware het *murwken*, gelyk *weeken*. Ziet ook *Merg*.

MOS der boomen is van *muscus*. L.

MOSSEL, of *moſſchel*, die ook viſch wil zyn, komt van 't Latynſche *musculus*. Maar om de gelykenis ward ook wel een rochel zo genaamt.

MOST is van *muſtum*. L.

MOSTAARD kan t'zamengetrokken zyn uit het Latynſche *muſtum ardens*, brandende moſt, gelyk in meer Latynſche woorden gezien word, b. v. *prudens is porro videns*, voorzichtig, di-

ZUM,

rum, dei ira missum, enz. Dus komt uit die twee woorden *mustard*, en daar van ons *mostard*. De reden van die benaaming zoude zyn, om dat *mostaard* gemalen wierd met verjuis, in de Franfche taal groen sap, dat een soort van most is, en zy prikkelt de tong, waar om ook *brandnetelen* dien naam dragen.

MOT is een bekende schadelyke worm, en draagt dien naam om dat ze in vochtige en gestikte klederen groeit. Dus is *mot* de zuster van *made*, zo zy niet den zelve naam hebben: want *a* en *o*, *d* en *t*, zyn wisselletteren. *Mot* is mist, *mottig* nevelachtig en vochtig, van 't Latynsche *madidus*, nat. Daar van schynt ook *muf*, en *muffig*, stinkende, te spruiten, door verandering van *t* of *d* in *f*, gelijk wel meer geschied. Maar *motte*, of *mot*, was in de taal der ouden ook een verken, en een hoer. Dat *motte*, voor hoer, en *motbuis*, voor hoerhuis, is noch in gebruik. *Mot*, voor verken, was by hen ook *mor*. Hier van stamde *morffig*, zwynachtig, dewyl de verken in de modder vroeten. Waar van doch word een hoer een *mut* genoemd? Is 't om dat een hoer in uitwerking zeer wel gelykt na een verdervende *mot*? *Spreuk*. 6: 26, 33. Is 't dat hoerenkotten in de schemering meest bezocht worden, *Job* 24: 15. en vermuft en verduft plegen te wezen. Of is 't om dat hoeren vuile en stinkende verken zyn? 't Is alles waarachtig.

MOUW is zo 't schynt verbaftert van *manica*. L.

MOZEGAT is waar door men de keukenvuiligheid uitspoelt. Dit zal zyn *noesgat*, met verwisseling van *n* in *m*, gelyk de Latynen *lima*, een vyl, gevormt hebben van 't Grieksch *λίμη*, *rhinæ*, en *marceo* van *ναρκω*, *narkoo*. *Noes* was by de ouden drek. *In sinen mont wordet een gat, daer syn noes doorginc*. Doch laat de *m* behouden worden. By de aalouden was *mos* slyk. *Mozegat* is dan drekgat, of drekgoot. Men kan hier uit afnemen, wat *mozejanken*, en een *moosjanker* zeggen wil: 't geen ik niet nader zal uitpluizen. *Mosmeyer* was by de ouden, die op de vuilicheid der straten moest passen.

MUDDE is van 't Latynsche of Grieksche *modius*, zekere koornmaat. 't Geen afftamt van 't Hebreuwfche מִדָּה; *mid-dah*, een maat. Hier van is ook een *muddeken*, of *mujsje*, door

welke dikwyls te ledigen, zommigt zich zo ontauchteren, dat ze den gantschen dag met een nat zeil loopen.

MUGGE is van 't Grieksche *μύια*, *muia*, waar van ook de Latynen hun *musca* gevormt hebben. Het zegt een zuizer.

MUIL, voor mond, stamt van 't Latynsche *mala*, kaak; doch het gebruik heeft dat met *bek* in eenen rang gestelt. Men zegt ook *smoel*; maar dat is verkort van 't Hoogduitsche *das Maul*. *Muilen* aan de voeten zyn van 't Latynsche *mullei*. Een *muilezel* stamt van *mulus*. L.

MUIS is van *mus*, L. of *μῦς*, *maus*, Grieks. Maar waar van is de *muis* in de hand zo genoemt? Is 't van 't Latynsche *musculus*, een muisje, of een spier? Of zoude het wel zyn, om dat ze gelykt na een muis, wiens steert de duim is? Immers om die reden heet men aardakers *aardmuizen*.

MUITEN is van 't Latynsche *mutare*, veranderen. Zo *muisten* de vogelen, wanneer zy hunne vederen verwisselen, en oproerige wederspanningen door na verandering te staan. Ziet *Spreek. 24: 21*. Een *muit* is eigentlyk een vogelkouwe, waar in zy *muiten*; doch het word ook tot andere sluitrokken overgebracht.

MUIZENNESTEN in 't hoofd te hebben, is een spreekwoord van die veel bekommeringen in hunne herffens broeden, byzonder, over nietige dingen. Zoude dat zien op die aardige fabel van den zwangeren berg, die een muisjen baarde? Maar liever, dit *muizennesten* is eigentlyk *muisenesse*, herffenschim, inbeelding, dwoepery, van het oude *muisenieren*, zyn hoofd met sufferyen breken. De Franschen zeggen dus *amuser*, en de Engelschen *muise* peinzen. Hier na zweemt zeer hun *business*, bezigheid.

MUL is van *maalen*. De ouden zeide *gemul*. Dus zegt men, tot stof maalen. *Mul* heeft dus namaagfchap met *meel*. Ja, men zegt *zaagmul*, en *zaagmeel*. Ziet *Gemul*.

MUNK was in de oude taal een *ruin*, 't zy dan van *minken*, om dat hy gefneden is; of van *monik*, om dat de moniken niet huwelyken mogen. Vergelykt *Matth. 19: 12*. Om die zelve reden is *Non*, in de oude taal een *bagyn*, en een *gesneden zog*.

Men

Men mag dan bagynen zwynen, en de kloofers verkenskotten achten. Doch dat die alle zo gesneden zyn, wederspreekt dikwyls aan de ervarentheid, al was schoon een *munk* by een *non* opgesloten. Ziet *Non*.

MUNT is versmolten van 't Latynsche *moneta*. *Munten* is dus geldslaan. 't *Is op u gemunt*, is 't zal u gelden. Maar *uitmunten* is van 't Latynsche *eminere*, uitsteken.

MUS, het bekende vogeltje, is een genan van *muis*, om dat zy beide koorndieven zyn.

MUSKES is van 't Latynsche *moscus*, *muscus*. *Muskadel-druij*, en *muskaatnoot*, schynen van den aangenaamen geur dus genoemd te zyn. Doch *muscus* is een nieuw woord. Zoude het wortelwoord hier van niet zyn het Grieksche *μύρον*, *muron*; welriekende zalve? *R* en *s* zyn dikwyls wisselletteren. Immers de Latynen noemen een nootmuskaat, of muskaatnoot, daar van *maxmyristica*: waar uit *muskaat* schynt t'zamengetrokken, en verbastert te wezen. Men vormde daar van *muscata*, en *moscbata*.

MUSTEL kan afstammen van 't Grieksche *μύστικον*, *mustelein*, of van 't Duitsche *morsselen*, zo dat *mustel* is *morstel*, een morsseling, gelyk *kraakeling* van *kraaken*, dewyl die om de hardheid kraakt, of knapt. Of *mustel* moest verbastert zyn van 't Latynsche *crustum*, *crustulum*, korsteling, vermits dat hard gebak als enkel korst is; doch zulk een letterwisseling is onge woon. Wy blyven by 't eerste. Ziet in *Morsselen*.

MUTS, een hoofdekel, was by de ouden ook *amutse*, en *almutse*. Dit doet my vermoeden, dat *muts* wel mogt stammen van 't Latynsche *amicire*, kleeden; of *amiculum*, *amictus*, een bekleeding, of dekel. 't *Is* een spreekwoord. *Ik heb daar geen muts op*, dat zeggen wil, ik heb daar geen zin in, geen genegenheid voor. Dit komt af uit de aaloude taal. *Muts* beduidde een blinden liefdedrift, mogelyk uit omkeering van 't Grieksche *θυμός*, *thumos*, hevigheid. Maar wat wil het *budje met het mudje*, voor al wat 'er is, zeggen? Ik gis, het *hoedje met het mutsje*, al wat het hoofd dekt, zo van mannen, als vrouwen: 't geen dan tot andere dingen is overgebracht.

MUUR

. MUUR is van 't Latynsche *murus*.

MY is van 't Grieksche *ἐμῖς*, *emoi*, of Latynsche *mibi*, beide uit *ego*, ik, zo dat wy niet alleen dat woord, maar ook de naamvallen overgenomen hebben.

. MYLE is van *milliare* L., ouds tyds een wegmaate van duizend schreden.

MYMEREN schynt te zyn van 't Latynsche *murmurare*, by zig zelven mompelen, morren. De ouden noemden dat *inſchellig zyn*, geſchal in en tot zig zelven maaken: 't welk aan mymeraars eigen is.

. MYNE, waar uit men bergſtoffen graaft, is by de laatere Latynen *minera*, waar van *mineraalen* geſproten is; doch dit word ook tot andere onderaardsche groeven overgebracht.

. MYTE, *houtmyte*, is van 't Latynsche *meta*, een ſtapel. Zo zegt men ook en *booi myt*. Maar een *myte* voor een penning is verkort van *minuta*, klein, verkleint. Dit *minuta*, minuit, is nu eigen gebleven aan den tyd. Maar hier van heeft ook die kleine worm de *myt*, of *myter*, haaren naam. Daar toe behoort ook mede *vermiſelt*.

N.

NAAD is een reet, of ſcheure. Dus zegt men, *de naaden vullen*. Dit is, zo 't ſchynt, van *na*, om dat de zyden dicht by een zyn. Hier van is *naayen*, den naad toehalen, den naad naayen, met een *nadel*, *naalde*, of *naald*. Maar *naad* beduid ook het naaizel zelf.

NAAKT kan verbaſtert zyn van 't Latynsche *nudus*. *D* word wel meer *c*, b. v. *idavés*, *idanos*, *jucundus*. Of *naakt* mag men brengen tot *nacht*, vermits men dan ontkleed is.

. NAALDE. Ziet *Naad*.

NAAM is van 't Latynsche *nomen*, het ontgevelde *ὄνομα*, *onoma*, der Grieken. Zo 't ſchynt van 't Hebreeuwſche *שֵׁם*, *naam*, zeggen. In 't zeggen noemt men de dingen by hunnen naam. *Noemen* is van *nominare*. De ouden ſtelden wel *naem* voor perſoon. *Al 't volc bekennt wel datſtu een vrouwe naem biſte van*

gro-

groter doechden. *Waar om snytste der vrouwen eer of tamelicheit, die borsten van een vrouwen naam.* Ziet in *Erfgenaam.* 't Is een oud spreekwoord: *In Nomine Domini incipit omne malum*, in den Naam des Heeren begint alle quaad. Dit wil zeggen, dat van sehynheiligen allerlei boosheid gepleegt word onder voorwending en den dekmantel van godsvrucht. De oorsprong der spreekwyze is, dat ouds tyds geschriften gemeenlyk plagten te beginnen met deze inleiding: *In nomine Domini*, 't welk als een zegenwensch was over het volgende, gelyk *Psalms* 124. 8. *Sit felix faustumque.* Dit was zelf by de Heidenen in gebruik. *A Jove principium.* Op die wyze plagt men wylen eer boven brieven enz. voor de dagtekening te schryven, *Laus Deo, Looft God boven al.* 't Begin van testamenten is noch volgens den gewoonen slender, *In den Naame Gods. Amen.* Maar achter zulk een schoon hoofd volgt dikwyls een vergiftige schorpioenssteert. Zo is ook noch een spreekwyze, *Gaat heen in Gods naam. Had ik doch in Gods naam dat gedaan!* Dit wil uitdrukken, met verwachting van zynen zegen, en vertrouwen op hem, als *1 Sam.* 17: 45. Zo 't wel gezegt word.

NAAN, een dwerg, is van 't Latynsche *nanus*, of Grieksche *νανος*, *nanos*, van *νη δνω*, niet na boven, om dat zulken als kruipertjes dicht by de grond blyven, en niet hoog opwasschen. Dus heet men dwergboomtjes *naantjes*.

NAAR, voor verschrikkelyk, droevig, heeft buiten twyfel den zelven oorsprong met *nors*, schoon het gebruik in de betekeningen verschil gemaakt heeft.

NAARSTIG, *neerstig*, was by de aalouden *neernstig*. Dit zal komen van 't aaloude *eren*, ploegen, of *ernsten*, inoegsten, waar toe men vlytig moet zyn, en de handen uit de mouw steken, om zig te *geneeren*. Het zelve is *noestig*, noest, voor *oegstig*. De *n* is een voorhechtzel, als in *des nochtens*, voor *des ochtens*.

NAASTEN is die ons naast is, *proximus*. Ziet *Hand.* 17: 26.

NAAUW is van *na*, dicht by, en dus *benaauwt* 't geen te na is, en daar om perst, drukt, en klemt.

NACHT is van 't Griekſche *νύξ*, *nuw*, of *νύξ*, *nubos*, nacht, duifternis: waar van ook de Latynen *hunc-naw* hebben. Dit ſtamt van 't Hebroeuwiſche *לַיְלָה*; *uouach*, *ruſte*, vermits de nacht de verordende ruſt tyd is. *Pſalm* 104: 19-23.

NACHTEGAAL is een koppelaar, uit *nacht* en *gaal*, en wil zeggen by verkorting *nachtgadal*. *Gadelen* was in de oude taal zingen, of kneuteren, gelyk de vogelen. Dit was verbaftert van 't Latyniſche *garrine*, 't geen van den zang der vogelen gezegt wierd. *Avium garritus*. *R* en *d* zyn wiſſelletteren. Een *nachtgaaal* is dan een nachtzinger, vermits hy zyn helder keeltje wel den gantschen nacht door laat hooren, als andere vogelen roeſten.

NADEREN is nader komen, van *na*. Het zelve is *naken*, *genaken*.

NAGEL op vinger of teen, is verbaftert van 't Latyniſche *unguis*. Maar *nagel*, voor ſpyker, zal den zelveu oorsprong hebben met *naald*, dewyl door *nagelen*, als naayen, iets t' zamengevoegt, en vaſt gehegt word.

NAR zoude men niet tegen de zaak kunnen aſſeiden van 't Latyniſche *narrare*, vertellen, om dat *narren* veel dwaaze praat plogen te voeren. *Spreuken* 15: 2. By de Grieken was *νάρη*, *nare*, een zottin. Maar *narren* was een woord, 't geen de ouden gevormt hadden van 't grimmen der honden. *Niet bytende narren, aſt baſſen*. Dus zeggen wy van eenen grammoedigen, hy is *nar-eig*. By de ouden was *ar* gram, daar een *n*, gelyk in meer woorden, voorgelt is, en dus hebben wy *nar*, gelyk van *ark* is *nork*. Een *nar* is dan een booze zot. Tot dit *nar* in dien zin kan men ook *norſch* brengen, als willende zeggen, *narriſch*.

NASTELING, *neſteling*, 't geen men ook zegt *nafel*, en *neſtel*, is naadſteling, en behoort tot *naden*, naayen, gelyk *naald*, en *nagel*. Maar *neſtelen*, *verneſtelen*, is van een vogelneſt maken, of beroven. *Job* 29: 18.

NAT zoude kunnen zyn van 't Latyniſche *madidus*, door verwiſſeling van *m* in *n*, gelyk *pugnus*, een vuuſt, is van *μυγνυ*, *pugna*. Maar liever, *nat* ſtamt van het Griekſche *νότης*, *notis*, voch-

vochtigheid, van *vleev*, *veein*, vloeyen, zwemmen, of liever *vóiev*, *naein*, vlieten, wellen.

NATUUR is van *natura*. L.

NAVE is het zelve met *navel*, gelyk haspe en haspel, en beduid dat in 't midden is. Zo is een 'er *navel* in den buik, en een *nave* in een rad, het middelste hout, waar in de spaaken gevoegt zyn. *Navel* is van het Griekische *ὀμφαλός*, *omphalos*, of Latynsche *umbilicus*, navel, met een voorgehechte *n*.

NAU, *naauw*, zoude konnen zyn *na u*, voor naar u toe, daar wyd van u af, en uitwaard is.

NAZAAT kan stammen van *zaad*, dan is 't *nazaad*, nakomeling, nakrooft; of van *zitten*, zo dat dus *nazaat* beduid een nagezetene, een navolger, die de plaatze van zynen voorzaat bezit.

NEB is het zelve met *sneb*, als *links*, en *slinks*. Ziet *Sneb*. Hier van is *nypen*, *knypen*, *nebbelen*, voor *nypelen*, gelyk vogels met hunne nebbes doen.

NEDER was in de aaloude taal *uithana*. Willeramus: *Thibtha uithana sint*, die daar beneden zyn. *Neden* en *neder* is het zelve, gelyk *oven* in *boven*, en *over*. Ziet *Boven*. *Neder* was by de ouden laag. *Hi want die dore al te neder*. Zo zeggen wy, *van boven neder werpen*. *Neder* zal zyn van *onder*, door letterwisseling, en verplaatzing. Van *neder* is *nederig*.

NEEN is van het Latynsche *non*, uit het Hebreuwfche *nie*, *een*, *neen*, *niet*, daar een *n* voorgeklampt is. Anders kan 't ook zyn *ne een*, *niet een*.

NEEREN is gevormt van 't Latynsche *nutrire*, voeden. Zich *geneeren* is dan zich voeden, zynen kost winnen. Hier van is *neering*, daar men zich door geneert. De voorzichtigheid eifcht, dat men zyne teering na zyne neering aanstelke. Daar van zegt men ook *goede neering*, *slappe neering*, van 't verkoopen der waaren. Hier van stamt ook *neerftig*, vlytig om zich te geneeren. Anders ziet *Naarftig*. Mogelyk word door letterverzetting hier uit *ernftig*. *Erneeren* zweemt na het Griekische *ἀρνυμαι*, *arnumai*, ik neme, ik verkryge, gelyk *wy zeggen*, den kost krygen.

NEFFEN is het zelve met *neven*. *V* en *f* zyn wisselletteren.

NEGEN is van *novem*, L. Doch de Hoogduitschen zeggen *noun*, en de Engelschen *nine*. Dit komt nader by het Grieksche *εννέα*, *ennoa*, negen; alleen is het hoofd afgeslagen. Ik breng ook daar toe liefst ons *negen*, door tusschenvoeging van een *g*, in plaats van der Latynen *v*. De Tartaren hebben in hunne taal ook *nyn* voor *negen*.

NEIGEN is van 't Grieksche *νεύειν*, *neuein*, zich buigen. Hier toe behoort dan *nygen*, en ergens toe *geneigt*, of *genegen* zyn. *Neiging*, *genegentheid*, en *toegenegentheid* is met gunst, of begeerte, ergens toe te hellen, of gewend zyn. Het tegendeel is *afkeer*.

NEK stamt van 't Hebreuwische נָחַ, *nouang*, bewegen, om dat men den nek heen en weder, op en neêr, bewegen kan. Daar van is *nikken*, en *knikken*, voor genikken. *Nikke neder*, was in de oude taal, buig uwen nek neder. Anders zoude *nek* kunnen omgekeert zyn van 't Grieksche *κινειν*, *kinoin*, bewegen, gelyk men ook zegt, de *nik*.

NEMEN kan spruiten van 't Grieksche *ἀρνούμαι*, *arnumai*, ik neem, ik vat, zo dat echter het hoofd niet mede genomen is.

NES is *nas*, nat. Dus zegt men, *de eyeren nes*, of *nis*, kooiken, dat is, nat en slorpbaar. Zo is *glas van glat*.

NEST heeft een nader oorsprong van 't Latynsche *nidus*, naamelyk het Grieksche *νεοστία*, *neostia*, of *voostia*, of *noffia*, een vogelnest. Daar van is *nestelen*. Willeramus: *Thiu duva thietbar nisthelot*, de duif die daar nestelt.

NET, een gaarn, kan zyn van 't Grieksche *νήθειν*, *nethein*, spinnen, weven, of afgekort van 't Latynsche *netum*, dat met gaarn overeenkomt, dewyl men de netten daar van breid. Anders mogt men denken, dat net zo genoemd is van *nat*, om dat het dikwyls te water moet, en nat word. Maar *net*, voor zuiver, rein, zinnelyk, is van *netten*, natten, nat maken, wasschen. Dus zegt Willeramus: *Mit sanguine genezzet*, met bloed genet, *genat*, gewasschen. *Mit zabarin zih nezzen*, is met traan-

traanen zich nat maken. Anders kan dit *net* het hoofd zyn van 't Latynsche *nitidum*, net, blinkende.

NETEL, in 't Hoogduitsch *nessel*, zal zyn van 't Grieksche *νάσσειν*, of *νάσσειν*, *nusseln*, *nutteln*, prikkelen.

NEVE, *neef*; is van 't Latynsche *nepos*. *V* en *p* zyn wisselletteren. Of *neve* zoude kunnen gebragt worden tot *neven*, die in een gelyken afstand van den stamtronk met ons is. Dat komt dan over een met *vedder*, vaderling. Tot *neve* behoort ook *nicht*, voor *nift*, als in *kracht* voor *kraft*. Van dit *nift* is mogelijk geboren *nufje*, een smaadnaam, voor *nichtje*, of *niftje*, gelyk de Brabanders zeggen een *nichteken*; dat wel een quaa-de betekening heeft, gelyk weten, die *neef Jan van Spanje* kennen.

NEVEL is van 't Latynsche *nebula*. *B.* word *v.* *Met de nevelkar verhuizen*, is met de noorder zon doorgaan, zich in 't donker wegpakken.

NEURIËN is van 't Grieksche *νευρίζειν*, *neurizein*, treurzingen.

NEUS is van 't Latynsche *nasus*. Willeramus heeft *nasa*. *Tbin nasa is samo wighus*, uw neus is als een krygshuis. De Hoogduitschen zeggen *nase*, en de ouden, *nose*.

NEUTELEN zegt men by de Zeeuwen *meutelen*. Het be- duid dingen van klein belang uitvoeren, zich met een *treuzeneus* bezig houden. Ziet *Treuzeneus*.

NEYEN is 't briesfen, of hinniken, der paarden, van 't Latynsche *binnire*. 't Hoofd is afgekap.

NIER is omgekeert van 't Latynsche *ren*. De oude Latynen zeiden ook *rien*. Is *ren* van 't Grieksche *νεφρός*, *nephros*, een nier, als Vossius meent, zo is daar in mede een omkeering, en vry grooter verandering.

NIET is t' zamengesteld uit *ne* en *iet*, niet *iet*, gelyk *nergens* van *ne ergens*, niet ergens. Maar *niets* is een verkorting van *nietwes*, voor niet wat, gelyk *ietwes* is *ietwas*, *ietwat*. Zo zegt men *iet of wat*. In de aaloude taal is *terit ju niowibt*, niets deert u. Willeramus zegt: *Bez ne lustet bin nie wethes*, beter en lust hem niets. Ziet in *Wes*. De spreekwyze *niet dat*, voor niet

met al , niet het allerminste , was al in gebruik by de ouden. *Daer bleef niet dat.*

NIEUW is van 't Griekfche *νέος* , *neos* , of het Latynfche *novus*.

NIEZEN *gis* ik te zyn van *neus* , om dat de herffens zig door de *neus* ontlafien. In 't Hebreewfch is *נשׁוּף* , *gnatifchoot* , *niezingen*. Buiten twyfel is dat gevormt na 't geluid van ymand die *nieft* , 't geen wy ook wel uitdrukken door *Hattiefch*.

NIKKEN , voor *knikken* , *Ziet* in *Nek* , en *Knikken*. Maar *nikken* is ook den nek breken. *Zo nekt* , of *nikt* , men de *viffchen*. 't Spreekwoord zegt , *hy is genikt* , voor zyn kracht is gebroken , *hy heeft het weg*. Dat *nikken* zoude anders kunnen gebragt worden tot het Latynfche *necare* , *dooden*.

NIKKER is een naam , dien men aan den duivel geeft , en is vervormt van 't Latynfche *niger* de *zwarte* , gelyk men zo de *zwarte negers* noemt. In 't byzonder was *nekker* in de oude taal een *waterduivel*. *Vernikkert* zyn is als *beduivelt* , en *betovert* zyn. Dus noemt men *duivelskonft* , *tovery* , *zwarte konft*. Doch dat is uit een misverftand van *νεκρομαντεία* , *nekromanteia* , als ware dat *nigromantia* , daar het een *wicheling* uit de *dooden* betekent. De *Nikker* is dan de eigen broër van *Heintje Pik* , om dat zy beide wel na *moriaanen* , of *zwartmakers* , gelyken.

NIMMER is *nie meer* , *niet* , of *nooit* , *meer*. De ouden zeiden daar voor ook wel *nichte meer*. *Nimmermeer* is dan *niet meer* *meer* , en heeft zo een *overtollig aanhangzel* , als in *ietwes* , *iet wat*.

NOEMEN. *Ziet Naam*.

NOEN is van 't Latynfche *nona* , de *negende* , t. w. *uure*. Zo *werpen* ze dan de *v* weder weg uit *novem*. *Ziet Negen*. By de Romeijnen was onze *twaalfde* , of *middaguure* , de *uure* des *ontbyts*. Wy zeggen *fchoofryd*. De *negende uure* , volgens die *dagrekening* onze *derde uure* na den *middag* , was de *tyd* van hun *avondmaal* , die hen als ons *middagmaal* was. Het *veranderde gebruik* heeft daar van den *middag* geheeten den *noen* , en 't *middagmaal* genoemt het *noenmaal* , *fchoon* dat het *avondmaal* *ouds tyds* *plagt* te *wezen*.

NOEST,

NOEST, een quaest, is van 't Latynsche *nodus*, waar voor de Grieken ὄζος, *ozos*, zeiden. Het zelve is *knoest*, *knuiſt*, met een voorgehechte *k*, en daar van komt *quaest*, een *quaestig houtje*. Maar *noest* voor naarstig zal van oegft zyn. Ziet *Naarstig*.

NON wierd eertyds toegepaſt op ongehuwelykte. Een *monik* wierd genoemt *nonnus*, en een bagyn *nonna*. In onze taal kent men alleen het laatste. Maar *nonne* was in 't oude Duitsch ook een gesneden zeuge, gelyk *munck* een ruïn, om de zoete overeenkomst tusschen zulk een klooster en koldier. Ziet in *Munck*.

NOOD schynt verbastert te zyn van 't Latynsche *neceſſe*, noodzaakelyk, uit het Griekſche ἀνάγκη, *anagkæ*. Ja dat zal nader zyn, dewyl *g* wel meer verwiffelt word in *d*, b. v. van τρώγω, *troogoo*, word *rodo*, en van γλυκύς, *glukus*, *dulcis*. Zo dan van νῆγ, *nag*, *nood*. 't Voorſte en achterſte is afgesnoeit. Willeramus: *Hic duot mir nichol nood*, het doet my groote nood. *Ni was imo es nebein not*. Hem en was des geen nood. De ouden zeiden, *al datter noot ende beboeflyek was*. Dus was ook *nootdruſtig* noodwendig. *Die lucht is nootdruſtig om te verademmen*.

NOORDEN zal zyn van *nors*, ſtuur en bars, om dat dit wereldgeweſt door de koude zodanig is. Willeramus zegt: *Bure thigh northwind*, beurt u, verheft u noordenwind. Mogelyk is *Noord* van *Nod*, Gen. 4: 16.

NOOT is van *nux* L. De aalouden zeiden *nuz*. Willeramus: *Itb gieng in then nuzgardon*, ik ging in den nootenhof.

NORSCH. Ziet in *Nar*. Anders mogt men denken dat *norſch* noordsch was.

NOTE, het jaarlyk akkergewas, wierd ouds tyds genoemt de *note*. *Soe die polres ingingen ofte besouten wierden, dat een note daer by verloren bleve*. *Note* is 't genot der vruchten. Onze Zeeuwſche boeren zeggen in dien zin noch de *note*, of *neute*, voor 't jaarlyks akkergewas.

NU is van 't Griekſche νῦν, *nun*, dat de Hoogduitschen noch zo behouden hebben. Dit ſtamt van 't Hebreeuwſche נָּו, *naa*, nu.

NUCH-

NUCHTEREN. Ziet in *Ochtend*. De *n* is een voorzetzal, als in meer woorden.

NUT, en *nuttig*, is van genieten. Ziet *Gemieten*.

NYD was by de aaloude Engelfaxen *nithe*, en *nythe*, 't geen quaadheid, boosheid, betekende. Hier van noemt Melis Stoke eenen veldslag een *nydspel*. In den *nytspele*. Met *nide* met vyandschap. Een *nydige* is zekerlyk een vyandig mensch, en een boosaard. 't Zoude kunnen zyn, dat nyd was t' zamengetrokken uit het Latynsche *invidia*, om dat de oogen des nydigaards niet mogen zien, dat het den naasten wel gaat.

NYGEN is van zich neigen, nederbuigen: 't geen nu aan de vrouwen word toegeigent.

NYNAGEL kan willen zyn *nydnagel*, om dat de ouden dit voor een teken hielden, dat ymand benyd wierd, gelyk het tuiten der ooren, dat 'er van ymand gepraat wierd, enz. Anders zeiden zy ook *nypnagel*, dien men afnypt. Maar een nagel *nyden* was al in de oude taal de punt omkloppen. Dat past hier op zeer wel.

NYPEN, *knypen*, voor genypen, is van *neb*. Ziet *Neb*. Doch dat word by gelykenis ook tot andere nypende en knelende dingen overgebracht.

NYVER is gevormt van *yverig*, met een bygevoegde *n*.

O.

OCH ARM, en *och armen*, was al by de ouden een klaaglyke uitroeping. *Och* komt overeen met het *ah* der Latynen, gelyk wy ook zeggen *ach*. Ziet *Ach*. By de Grieken was *ὀχθαομαι*, *ochthaomai*, ik zuchte. Ja dit *Πᾶς*, *aach*, was al gebruykelyk by de Hebreen. Onder *och armen* zoude dan kunnen verstaan worden mensch, of iets diergelyks, als in *och armen bals*, *och armen bloed*. Maar *och armen* is *och bearme*. By de aalouden was *bearme* schade, leed, verdriet. Ziet in *Armoede*. *Och arme* is dan als ô leed! ô jammer! ô smerte! och wat ramp! Men zoude mogen gissen, dat van dit *och armen* komt het woord *karmen*, *kermen*, waar van dan *kriemen*, en mogelyk ook *kruenen*,

men, spruit. Dan zoude *cb* uit *och* zyn overgegaan in *k*. De ouden stelden dikmaals een afgeknotte letter van een voorgaande woord in den gevel van 't volgende: gelyk men nu wel zegt *noom* voor myn oom, *nork* voor een of den *ork*, eigentlyk een soort van felle visschen, doch by gelykenis een booze nar. Zo is *smoel* uit het Hoogduitsche *das maul*, de muil.

OCHTEND, en met een voorgestelde *n*, *nochtend*, komt myns oordeels van 't Latynsche *octo*, acht. By de Romeinen was *nona*, de negende uure, de tyd van hun *cæna*, of avondmaal, die onze derde ure na den middag was. Des middags hadden zy ook wel hun *prandium*, of middagmaal; Doch dat was maar als een vroegstuk, ontbyt, of morgenmaal, en zy bewaarden hunnen meesten honger tot het avondmaal. Wy doen des middags doorgaans het beste en smaakelykste maal, waar toe de naam van *noen* overgebracht is. Ziet *Noen*. De *ochtend* is dan de gantsche morgenstond daar voor, gelyk by de Romeinen was tot hun achtste uure, onze tweede. Hier van is *nuchteren*, die tot op dien tyd geen spyze noch drank genuttigt heeft.

OEFFENEN was een woord van een veel wydstrekkender betekening by de ouden, dan by ons. Zy zeiden b. v. *het lant oeffenen*, voor bebouwen, en *God oeffenen*, voor hem eeren en dienen. 't Was hunne taal: *Dat lant oeffenen oft bouwen. Een oeffenaer ende dienare syns*, dat is, van hem, t. w. God. *Wie oeffent ende aenbedet dat onbekent is. Wy zeggen dus, den Godsdienst oeffenen*. De Hoogduitschen hebben *uben*.

OESTER is van 't Latynsche *ostrea*, uit het Grieksche *ὄστραον*, *ostræon*. By hen is *ὄστρον*, *osteon*, een been, en daar van *ὄστρακον*, *ostrakon*, een schelp, die de oesters by uitnemenheid hard hebben.

OEVER is van *over*, boven, dewyl die hooger dan 't water is.

OF, *oft*, gebruikten de ouden wel voor indien, zo. *Oftu een propheet bist, waerom en propheeteerste niet. Oft, (zo, indien) onse vaders wisten dat bi waerliken die Gods soene was, waerom cruyften si hem?* Wy zeggen dus ook, *of dat eens gebeurde*, voor indien, zo. *Of* is van 't Hebreuwfche *ו*, *o*. De Franschen zeggen *ou*.

OFFEREN is van 't Latynsche *offerre*, aanbieden, opdragen. Dus is een *offerande*, niet offerhande, een aangeboden en opgedragen zaak. *Heb. 5: 1. Hande* is een uitgang van *adjectiva*, en geeft voort te kennen, b. v. *allerhande*, *veelerhande*, enz.; doch *and*, en *ande*, is een uitgang van *substantiva*, als in *vyand*, *warande* enz.

OKKERNOOT is *akernoot*, en *aker* het zelve met *ekel*. De aalouden hebben ook dien naam daar aan gegeven om eenige overcenkomst. Zy worden mede genoemd *walnooten*, dat is, groote nooten: want *wal* was by de ouden groot, dewyl *wal* uitheemsch beduidde, en men gewoon is dingen, die groot en uitmuntende zyn, van verre te brengen. Dat *wal*, voor groot, is in *walvisch*, en *walrus*.

OLM, *olmboom*, is van *ulmus*. L.

OLY is van *oleum* L. of *ελαιον*, *elaion* G.

OLYF is van *oliva*. L.

OLYK is verkort van *odelyk*, als *qualyk* van *quaadelyk*. *Ode* was in de oude taal ledig, gelyk noch by de Hoogduitschen. *Olyk* is dan ledig van deugd, of iets diergelyk. *Olyk* word ook gezegt voor onpaffelyk, slecht gestelt, en voor loos. Een *olyke boef*. Doch dat is mogelijk van *callidus*, L.

OM is de kop van 't Grieksche *αμφι*, *amphi*, of de steert van 't Latynsche *circum*.

OMHELZEN noemden de ouden *balzen*, van hals. 't Is den hals omarmen. Hier van is *bekelzen*, iets bevatten, inhouden, begrypen.

OMTRENT is om 't *rand*, om, of by, den rand, gelyk bykants:

ON is een voorzettel, waar mede veele woorden en benaamingen t'zamengeftek zyn. Het spruit van 't *aana* der aalouden. *Aana funda* was zonder zonde. Dit wierd verkort in *a*, als *adelig* was zonder deel. Dus *awys* zonder wysheid, *amachtig* zonder magt. Uit dit *aana* is gevormt *on*, 't geen de Hoogduitschen zeggen *ohn*, zonder. *Ohn aufgerottet zu bleiben*, onuitgeroeit te blijven. Dus zeggen wy, *ontrouw*, *onmagtig*, *ondeugd*, *ongelukkig*, voor zonder trouw, magt, deugd, geluk.

Ja.

Ja, zo krygt *on* wel dé betekening van quaad, als *ongeval*, *onkruid*, enz. Anders word dit wel ten goede genomen, als *onnozel*, *onschuldig*. Ook wel voor iets dat niet geschieden kan, als *ondoentlyk*, *onmogelyk*, *onuitsprekelyk* enz. In dat alles ligt de betekening van *zonder* opgesloten. Dus zoude *on* zeer waarschynlyk kunnen stammen van 't Grieksche *ἀνευ*, *ἀνευ*, zonder. De ouden verwerden menigmaal *on* met *ont*, hoewel die in 't hedendaags gebruik veel plegen te verschillen. Wanneer *on* voor *ont* moest komen, knipten zy *ont* wel af; doch dan maakt het een geheel tegengestelden zin, b. v. *onbindelycke banden* wilde zeggen *onontbindelyke*. *On* betekende wel *aan*, of *in*. Dus zeiden de ouden, gelyk wy noch, *onstucken*, en *ontwee*, voor *aan stukken*, in twee. *Ander scoerden haer clederen onstucken*. *Die rechter wort ontslape*, soe dat men hem niet en mochte wrecken. *Ontslape* is in slaap. Zo zeiden zy, *ontwaer worden*, en in 't gewaer worden. *Sy moghen dit wesen*, of oock in 't ghewaer worden. *Ontwaer worden*, voor *gewaar*, is noch wel in gebruik.

ONBEHENDELYK was handeloos, onvoorzichtig. *Si liet dat seve onbehandelic op een tafel staen, so dattet viel, ende s'vantet ontween*. *Bebendig* en *handig* gebruiken wy noch.

ONBESCHOFT is *onbeschaaft*, ongeslepen, lomp.

ONDER was by de aalouden *untar*, en *under*. *Onder* is wel *tusschen*, en zo stamt het van 't Latynsche *inter*. *Inter homines*, *onder de menschen*. *Onder anderen*, 't geen de ouden uitdrukten, *onder die ander*. *Dit leeft men daer onder die ander*, *ondertusschen*, *onderwylen*. Zo zeiden de ouden, *onder tyden*, en *onder jaren*. Doch *onder* is ook beneden, en komt dus over een niet met *inter*, maar met *infra*. Menige woorden en beernaamingen zyn met dit *onder* t' zamengestelt.

ONDERDAAN, en *onderlaanig*, is *ondergedaan*, van 't oude *onder doen*, voor *onder brengen*, *onderwerpen*. *Die die van Romen alle die werelt onder hen gedaen hadden*.

ONDERSTAND is *ondersteuning*. Zo zeiden de ouden: *Si onderstaet mi met haer handen*. Dit komt over een met *opstaan*.

ONDERTROUW is *onderlinge verbindens tot hawelykstrouw*.

ONDERWINDEN is zich inwinden, inwikkelen, om iets uit te voeren.

ONGEL, kaarsroed, is van 't Latynsche *unguen*, vet, smeerzel, van *ungere*.

ONGELD is geld, dat men moet missen, gelyk *onkost*. *On* is dikwyls *wan*, of *geen*, als *ongunst* wangunst, *ongenade* geen genade. Ziet in *On*.

ONGERYMT is onredelyk. Dus zeiden de ouden *ongerympte*, verkort van *ongerymthede*, voor onregeltheid, 't geen niet past, en redenloos is. *Te verboeden alle ongerympte*. Om een dom en redenloos mensch te beschryven, zeiden ze, *zy en verstaen rym noch reden*. Dit komt van *rym*, dat voegen en passen moet. Dus zien wy in wat achting rym was by de ouden. Hier om wierden alle gedenkwaardige dingen in zangrym gestelt, om in de geheugenis der nakomelingen bewaart te worden. Die rymdichters wierden in groote waarde en eere gehouden. 't Geen wy zeggen, *in rym*, noemden de ouden *in rythme*, dat by de Latynen was *rythmus*. Dit stamt van 't Grieksche *αριθμός*, *arithmos*, getal, om dat rymversen aan een zeker getal van lettergrepen gebonden zyn.

ONGUUR was by de ouden *ongier*. Zy zeiden, *ongbiere beesten*, *ongbiere dingen*, voor verschrikkelikke, yzelyke, als of men zeide onbegeerde. Dat *ongier* is nu verandert in *onguur*. Wy zeggen, *een onguur mensch*, *onguur weder*.

ONNOZEL is onschuldig. By de ouden was *nosen*, *noesen*, beschadigen, en *nose* schade. *Deirende oft nosende*. *Quic dat noselic is*, gedierte dat schadelyk is. De oorsprong is 't Latynsche *noxia*, schade. *Onnozel* is dan *innocens*, die niemand schade gedaan heeft, of doet, *innocens*, *innoxias*.

ONSTUUR is storm. Zo schreef Willeramus: *Tbaz si sine winian ne geirredan nud eynegemo ungestiuro*, dat zy zyn liefte niet vervoerden door eenig gestorm. Dus mede de ouden: *Desen onweder ende onstuer*. De Hoogduitschen hebben dat *onstewer* noch, en wy zeggen, *ongestuur weder*, voor ruw, buyig en stormig. Men zoude mogen gissen, dat dit *onstuur* verwisselt was in *onstaimig*, of *ongestaimig*, door verandering van *r* in *m*, gelyk de

de Latynen *autem* gefmeed hebben van *αὐτάρ*, *autar*. De ouden hieten dat ook *bedrusche*, gedruis. Hier van komt *stuurs*, *steuren*, of *stooren*, *steurnis*, en ook *storm*. Nu vermits een *stier* by uitnemenheid *stuur* ziet, zo heeft die stootkop van zyn vriendelyke oogelyntjes zynen naam; en wy zeggen van een zuurmuil, hy ziet als een stier.

ONT is een voorzetzels van veele woorden, en beduidaf. Zo is *ontnemen* afnemen. Ook los of vry. Zo is *ontknoopen* los knoopen, *ontvlieden* vry vlieden, en verbreken. Zo is *ontdoen* te niete doen, *ontstellen* in onorden brengen, enz.

ONTFANGEN is 't zamen gestelt van *ont* en *vangen*, *afvangen*, en zo van ymand iets aannemen. Anders zoude het konnen gebragt worden tot het Grieksche *ἐμφύναι*, *emphunai*, omhelzen, omvangen, vast houden. Hier by is nader het Hoogduitsche *empfangen*.

ONTGROOTEN, en *ontboogen*, zeiden de ouden, voor te groot of te hoog worden, of zyn. Op die wyze zeggen wy *ontwasschen*, *ontschieten*.

ONTLATEN was by de ouden aflaten, zich los maken, of ontslaan. *Ik ontilate mi van allen zaken*. Dit kan spruiten van 't Grieksche *λύειν*, *luein*, los maken. Nu is *ontlaten* dooyen. *Het weër ontilaat*, het ys smelt, en wors los gemaakt, dat gestremt en gebonden was.

ONTLYKEN, by de ouden *ontlikenen*, was vermommen. *Si plagen hem op desen dach te ontlikenen, sommige cleeden hem met buyden van coyen*. *Hem* is voor hen. Wy zeggen dus noch, *het is my ontiliken*, 't gelykt niet meer. Het stamt dan van *Gelyk*.

ONTMAAGDOMT was een woord der ouden. Dus vind ik vertolkt *Zyrach. 20: 2*. *Die begeerte eens gemaecten mans ontmagbedomt eene jonge joncvrouwwe*. *Gemaect* is daar ontmaakt, een gesnedene. *Ontmaagdomt* is als ontweduwte, onthoofd, ontyft.

OOFT was by de aalouden *ovita*, *ofet*, en *ovaz*. Willeramus: *Samo in sbemo boumgardo allerstahta ovaz*, gelyk in den boomgaard alle slacht van *oost*. Dit schynt te spruiten van 't Grieksche *ὄπωρα*, *opora*, de herft, en ook herftvruchten.

P en *f* zyn wisselletteren. Zo is *croft* van *crypta*.

OOG zal voor afgesneden zyn van 't Grieksche *ὄκος*, *okkos*, of Latynsche *oculus*, een oog. *K* of *c* worden *g*, en dus van *ok*, of *oc*, oog. Anders mogt men denken, dat ooge komt van 't aaloude *ougan*, vertoonen. Willeramus: *Thie bin iter salutis ougan*, die hen den weg der zaligheid toonen. *Thaz her sich mir erougada*, dat hy'zig my vertoonde. Nu, aan het ooge word alles vertoont. De Hoogduitschen zeggen *auge*. Willeramus heeft *ougan*. *Sine ougan sint samo duvan*, zyne oogen zyn gelyk duiven. By de Gothen waren *augona meina*, myne oogen. Leid dat ons niet tot het Grieksche *ἀγνῆ*, *auge*, glans, licht, dewyl de oogen blinken, en 't licht zien? *Oogen* is van oog, gelyk hanteeren van hand, voeteeren van voet. *Oogen* is ook nu zien, en *beoogen* bezien, bedoelen.

OOGAPPEL schynt vervormt te zyn van 't Latynsche *oculi pupilla*. Hoe oog van *oculus* is, ziet in Oog Appel is verfmee van *pupilla*, dus genoemt van het popje, of beeldje, 't welk in 't oog, als in een spiegeltje, vertoont word. Wy zeggen, het manneken in 't oog. Dit acht ik beter gegrond, dan dit tot een appel om de rondheid te brengen.

OOGENBLIK is het zelve met een opslag van 't oog, dat daar door *blikt*. Dus zegt men, *de blikken opslaan*, 't geen raffer en lichter geschied, dan de oogenleden te fluiten, en men noemt de oogen wel *blikkers*.

OOGLUIKEN is voor iets de oogen fluiten, dat niet willen zien, door de vingeren zien. Ziet *Luik*.

OOGST, *oegst*, is verkort van *Augustus maand*. Het gewas, 't geen dan ryp is, noemt men den oogst, en 't inzamelen *inoegsten*.

OOIT, immer, 't eeniger tyd, schynt te zyn van het Grieksche *αἰ*, *aei*, altoos, altoogs, altyd; doch de betekening is verandert.

OOK is van 't Hebreeuwche *אָך*, *ach*. De Hoogduitschen zeggen *auch*.

OOM zoude kunnen verbastert en zamengesmolten zyn van 't Latynsche *avunculus*, zo dat *oom* van *avun* komt. Maar ik moet

moet ook aantekenen, dat in 't Arabifch **ام**, *am*, beduid oom, en **اممات**, *ammāt*, moei, waar voor ook gezegt word *moetje*, dat na *mat* zeer wil gelykt.

OOR is van 't Latynfche *auris*. Maar *oor*, voor erfgenaam, is van 't Latynfche *heres*, 't geen gefproten kan zyn van 't Hebreuwifche **ור**, *jarafch*, beërven, bezitten. Ziet in *Oorsprong*.

OORBEREN, *orberen*, nuttig gebruiken, is *oorbaaren*, van *oorbaar*, nut, voor *overbaar*, zeer vruchtbaar, van *baaren*. Maar *orten* was in de oude taal overfpaaren. Daar van is 't een fpreekwoord: 't geen men *heden ort*, overte, overfpaart, *is morgen goed voeder*. Dat noemden de ouden *oorate*, *overate*, 't geen de zatte beesten nu met walging verfmaden, maar morgen uit honger graag eeten.

OORD is van 't aaloude Engelfaxifche woord *eordian*, wonen, aftammende van *aerda*, of *eorde*, aarde, waar op men woont. Van dat *eordian* komt een *oord*, een woongewest. 't Kan zyn dat de *Tartarifche Horden*, volkeren, die zekere landftreken bewoonen, daar van dien naam hebben: want by hen zyn veele Duitfche woorden. Zo zegt men de Zwitferfche *Kantons*, van *Kanten*, of woonhoeken. By de Grieken was **ἄρος**, *horos*, een landpaal.

OORDEEL is t' zamengeftelt van *oor* en *deel*. Dit wil niet zeggen, dat de rechters *Midaffen* moeten zyn; want dan zouden de ezels op den rechterftoel best paffen, vermits zy in dien zin den voorrang in *oordeelen* hebben. Maar *deelen* was by de ouden *vonniffen*, een *deelvonniffen*. *Oor* was wel by verkorting *over*, hoewel in niet *korttooren*; maar in *ooranbeere*, overgrootvader, *oormondig*, overmondig, grootfprekende, *oorbadig*. Dus is de zaak, die de voornaame reden of werker is, *oorzaak*. Hier van daan komt, dat *oor* de betekening van groot heeft, b. v. *oorschalk*, voor *overfchalk*, is een groote *fchalk*. Dit *oor*, voor *over*, zeer, of groot, drukken de Hoogduitschen uit door *ur*, b. v. *uralt* is over oud, aaloud, zeer oud. *Uhr alte Könige*, aaloude Koningen. *Ur alter vatter*, overoudgrootvader. Dat *ur* is van *uber*, gelyk ons *oor* van *over*, en beduid het zelve. Zo lees ik
in

in den Lofzang van Zacharias, vertaalt in 't aaloude Engelfaxifch: *Thie van averolt warun*, die van overoud waren, van overoude tyden. Dus is by de Hoogduitschen *ursprung*, oorsprong, de aaloude springbron. Daar voor zeiden de ouden ook *oorhave*, 't geen der Hoogduitschen *urheber* is, 't welk betekent overaanvanger. Hier toe kan men brengen *oorconde*, voor een groot en gewichtig getuigenis, en zo mede *oordeel*, voor een vast gerichtvonnis, dat boven en over alles is, en waar door de Rechter aan elk der pleiters zyn deel toewyft. In 't byzonder wierd ouds tyds genoemt het *Ordel*, oordeel, die gerechtelyke, maar Godverzoekende, proeve van schuld of onschuld, die door vuur of water plagt genomen te worden. *De dag des oordeels* is Gods groote algemeene vonnisdag. Doch wy breiden de betekening van 't woord *oordeel* ook verder uit, gelyk elk kan oordeelen, die oordeel heeft.

OORKONDEN was in de oude taal getuigen, *oorcontfchap* getuigenis, en *oorconde* getuigenis, en getuige. *De werelt sal ftaen tegen ons in oorcontfchap. God zal Rechter en Oerconden fyn. Met oorconde of tugers. Oirkonden fyn die Willem van Brederode, Ogier Willem van Herck, enz.* Dus fchryft men noch, *ten oirconde, of in oorkonde der waarheid.* Is 't om dat dit oorkonden is *aan het oor konden*, of kondigen? *Zeggen ende orkonden.* Dat dit zoude ipruiten van een oorlap ter geheugenis te geven, is belachelyk. Anders kan *orkonden* zyn den *oor*, of nakomeling, dit kond te doen, en *orkonde* een getuigenis, ook voor volgende tyden. Maar best behaagt ons, dat *orkonde* is *overkonde*, een groot en gewichtig getuigenis, dat gelooft mag worden. Ziet in *Oordeel*.

OORLOF, en *verlof*, is van 't aaloude *verlouwven*, toelaten. Willeramus: *Min sponsus havet verlouwan*, myn Bruidegom heeft toegelaten. De aaloude Saxen zeiden, *gif alyfe*, geefoorlof, laat toe. In de wetten van Koning Alvreed las ik: *Mit bara leafan*, met haar toelaten, waar in genoegzaam de eigen letteren van *oorlof* zyn. Van dat *louwan*, *leafan*, hebben de Engelfchen hun *leave*, laten, en *geleaf*, verlof.

OORLOG, of gelyk de ouden fchreven, *oorloge*, is t' zamengeftelt

stelt uit *oor*, 'en *loge*. *Oor* is hier uit *over*, en beduid groot, of zeer. Ziet in *Oordeel*. *Liegen* was in de oude taal ook verschillen, of gefchil hebben. Dus schreven zy: *Het liegt of verschilt veel*. Hier mede komt over een onze spreekwyze, 't kan niet *lieden*, voor verschillen, feilen, missen. *Oorlog*, is dan verschil in den hoogsten trap. In een anderen zin is *oorlog* een gat in 't oor.

OORSPRONG is t' zamengelascht van *oor* en *sprong*. *Oir*, of *oor*, was afkoming. Dus zeiden de ouden: *Si is sonder oer verstorven*, en *mans oor*, een mannelijk erfgenaam. Dit *oor*, *oir*, *hoor*, en *hoir* (want zo verscheiden schreef men 't) noemen de Franschen noch *hoir*, en komt van 't Latynsche *hæres*, erfgenaam, uit het Grieksche *αἶρεν*, *airein*, nemen, of liever *αἶρεν*, *hairein*, in den zelve zin. *Sprong* is de welle of ader, waar uit iets ontspringt, of voortvloeit. Anders is *oorsprong* oversprong. Ziet in *Oordeel*. Doch *oorsprong* word van menschen, of wateren, tot andere dingen overgebracht.

OORT was in de oude taal punt, of spits, het uiterste. *Oort*, *oort ganc uit der scheiden*, scherpte des zweerds gaat uit de schede. Wy zeggen dus noch, *een oort van een mes*. Men kan dit brengen tot het Grieksche *ῥῶσ*, *horos*, een eindpaal, uiterste, of 't Latynsche *ortus*, 't begin. De punt is 't uiterste, of 't begin, van 't mes.

OORVYG is *oorveeg*, of *oorvaag*, ymand met de hand een vaag aan 't oor geven, bequaam om de vliegen, die daar op mogten zitten, af te vagen. Dit gaat echter zachter toe dan een vaag door de koon te krygen. Men noemt die ook een *oorlap*. De reden ziet in *Klap*. Ook een *oorband*. Zoude dat zyn, om die *oorlap*, of de *ooren*, vast te binden? Of is *oorband* *oorwant*, als men ymand met de *want*, te weten, waar in de hand steekt, aan 't oor slaat? Dat zoude dan *ten oorkonde* zyn.

OORWORM kan zo genaamt zyn, om dat ze, als men zegt, geern in de ooren kruipt; of 't kan verbaftert zyn van *hoornworm*, om dat zyn steert gehoornt is. Hier om zegt men ook een *hoornbeest*.

OOSDRUP, of *boosdrup*, wil zeggen *huisdrup*, die van 't huis-

huisdak drupt. Nader is *oas* by 't Hoogduitsche *haus*, huis. Anders mogt men op *boozen*, *uithoozen*, denken; maar men behoude het eerste.

OOSTEN zweemt naar het Latynsche *oriens*; *r* en *s* worden verwisselt; maar ik oordeel het te spruiten van *ufsteen*, *uphsten*, in de taal der aalouden opstaan, om dat de zon daar opstaat, of ryft. Willeramus: *Nu willen ich ufsteen*, nu wil ik opstaan. *Nu heiset her selvo sie uphsten*, nu heet hy zelve haar opstaan. Immers de Hoogduitschen noemen den dag van des Heilands verryzenis *oostertag*, dat is, *auferstehungtag*, opstandingdag. Zeer licht kan van *ufsteen oosten* worden. Anders na *oost* gelykt al wat het Hebreeuwische *מָצָא*, *matza*, uitgaan, en *מָצִיחַ*, *motza*, uitgang. Vergelykt *Psalen 19: 6*.

OOTMOED was by de aaloude Engelfaxen *eodmodum*. *Hi lyste mit eodmodum his warn*, hy geve met ootmoed zyne geweren, wapenen, waar voor men nu zegt *geweer*. *Her geschwota odmueti sinero thiwi*, was, hy aanschoude de ootmoed zynner dienstmaagd. Anders zeiden de aalouden *ot muat*. *Ot* was *aad*, ledig, en dus was *ootmoed* ledig van moed, die niet moedig en trots is. De Hoogduitschen hebben dit *ode* voor ledig noch.

OP heeft gemeenschap met het Grieksche *επι*, *epi*, en *επιρ*, *buper*, die beide ook op betekenen.

OPENEN zoude konnen verbastert zyn van 't Grieksche *οίγειν*, *oigein*: want *g* word wel meer *p*, b. v. uit *λαγώς*, of *λαγώς*, *lagoas*, *lepus*, een haas. Doch nader is het Latynsche *aperire*, openen.

OPLUIKEN was openen, open doen. *De becken opluyken*. *Hi loec op die dore ande lieten in*. *Met oppelaken ogben*. Dit *opluyken* noemden zy ook *ontluyken*, en wel *ontpluycken*, met een tusschengelaschte *p*. *Die vogelen begunsten haer vlogelen te ontluyken, ande haren bec te ontdoen*. *Luyken*, en *toeluyken*, is sluiten. *Propheciën beloken in donkerbeden*. *Beloken Paschen* is de zondag, waar mede de Paaschweek besloten word, en zo mede *beloken Pinxteren*. Ziet *Luik*.

OPPER, voor hoop, word by ons alleen toegeëigent aan hooi.

hooi. De ouden namen dat woord ruimer, b. v. *te eenen oppere van nyeuwe vruchten*. Opperen is ophoopen.

ORDEN, ordening, is van 't Latynsche *ordo*, en dat, zo 't schynt, van 't Hebreuwsche *רָדַף*, *adar*, in ordre stellen, schikken.

ORGEL is van *organum*, G. en L.

ORK is een felle visch. Daar van zegt men, *een quaden ork*, en *steekt u de ork*, of *work*?

OS kan zyn van 't Latynsche *bos*, doorafkapping van het hoofd, uit het Grieksche *βίσκειν*, *boskein*, weiden. *Offen* worden geweid. Of zy moesten zo genoemt zyn van hun moedertaal *boe*. De aalouden noemden een os *oxa*, de Engelschen noch *ox*, en de Hoogduitschen *ochs*. Zoude dit niet zyn van *außen*, *auxein*, groeien, 't geen van offen in een vette weide geschied.

OTTER is van 't Latynsche *lutra*, zonder hoofd, dat op *lammer*, voor *umbra*, gezet is.

OUBOLLIG schynt te willen zyn *oudbellig*, als van eenen ouden suffenden bol; of anders *afbellig*, 't geen ongerymt, of qualyk luid. Maar liever het is *bolbellig*, dat is, herflenloos, waar van zulk een bol hol is; of verkort van *holoverbellig*.

OUD acht ik verbaastert te zyn van 't Latynsche *vetus*, door letterverzetting, op zulk een wyze als van *das* geworden is *sch*. De Hoogduitschen zeggen *alt*. Dit zoude in bedenking kunnen brengen, of het Hebreuwsche *שָׁנָה*, *cheled*, tyd, eeuwe, leeftyd, daar in niet schuilde. Anders kan men denken op *שָׁנָה*, *ad*, eeuwe. Ziet *Job* 15: 10. Hier mede komt *עֹלָם*, *olam*, over een, waar van zyn zal het Grieksche *ἑωλόθεν*, *heoolos*, het voorgaande, het oude. Mag men ook niet denken op het Latynsche *avum*, uit *avus*, of 't Hebreuwsche *אָב*, *av*, of *ab*; Vader? Vergelykt *Job* 15: 10. *Oudvaders* wierd van de ouden regelmatiger geschreven *oudevaders*. Anders noemden zy die ook *ouders*.

OUDERS zyn by ons zulke, van welke wy geteelt zyn; en dus gebruikte men dit voorheen wel in 't enkel getal, *ouder*. Maar *ouders* waren ook wel *ouden*. *Jongelinc du wilt ons bedriegen,*

die vroeders ende die ouders van Ephesien, de wyzen, en de ouden: Het tegendeel was jongers, en in 't eengetal jongen. Ouderling staat tegen jongeling. Zy zeiden ook wel ouder, voor ouderdom, kinderlycke ouder, en oudde, verkort van oudbede, gelyk gezondde, jongde.

OVEN schynt te stammen van 't Hebreuwfche **אָבֵן**, *aphab*, kookken. Anders van 't Griekfche **βαυνος**, *baunos*, waar van onze voorvaderen den gevel hebben afgeworpen, en blyven dus nader by **ἀειν**, *aein*, branden, braaden. Of zoude oven zyn open: gelyk men zegt, *het gaapt als een oven?* Dikwyls worden *v* en *p* verwiffelt.

OVER schynt zynen oorsprong te hebben in 't Hebreuwfche **עָבַר**, *abar*, overgaan, voorbygaan, maar het Griekfche **ὑπερ**, *huper*, kan daar aan niet minder namaagschap rekenen. Over had by de ouden verscheide betekeningen. Zeer dikwyls was over voor. *Sy lieten hem over doot leggen*, voor dood. *Dese sententio hout men wel overt sekerste. Het volc beweende desen man over doot. Hi ontfincken over syn vader*, hy ontving hem voor zynen vader. *Hi ginc ter kerke, ende trat onder die overste*, onder de voorsten. Over wierd ook wel verwiffelt met *op*. *Doa viel Erasmus over syn knien*. Maar ook dikwyls *op* met over, b. v. *Mannen die wy setten mogen op dit werc*. Over was wel meer. Wille-ramus: *Wir gebugegä thinere spure over then win*, wy geheugen uwe borsten boven den wyn. Dus drukte over een *superlativus* uit. *Dies ghy overveel hadt een overheilich broeder*. Overclær. Ik las by de ouden, *overdeur merckelyc*. Over deur is als een dubbele *superlativus*, van den hoogsten nadruk. Op die wyze zeggen wy, *overgenoeg, overaanmerkelyk, doorgeleert*. Maar over had zeer dikwyls eene beduiding ten quaade, b. v. *Overganger der eewen*, was overtreder der wet, *overdaad* was wandaad. *Bistu Andreas, die predikes die overdadighe ewe*, die godlooze wet. *Ik gedoge grote overdaet van dy*, overlast. *Bi ongeredender overdaet*, door redenlooze wandaad. *Die ydelheid ende die overdaet van den kersten gelove*. *Overate ende overdrancke tonnyde, tonstonde*. *Doverwille der quadre werdt wrakich ende overbrakich*. *Overhorich* was ongehoorzaam, waar tegen staat *onderhorich*. *Overhorende, overmoet*,

moet, overbrekicb, wederfpannig, overwaen verwaantheid, overwille, moctwil, en dus overspel echtbreuk. Ziet in *Spel*. Wy hebben noch in gebruik overtreeden, overspel, overdaad, enz.

OVERDAAD, en overdaadig, is verquisten, doorbrengen. Dus zeiden de ouden: *Du hebbes dyn goet met dinen putiers* (boelen) *overghedaen*.

OVERDRAGEN was in de oude taal oycreekomen, te zamen verdragen, of verdrag maken. *Verdrag* zal verkort zyn van *overdrag*. Dus zien wy, wat *eendragt* en *tweedragt* wil zeggen.

OVERLYDEN, of gelyk de ouden schreven, *overliden*, komt van *lyden*. *Lyden* was overgaan, doorgaan, voorbygaan. *Doe processie leet voer dat huys*, voorbyging. *Phase*, dat is *des Heren overliden*. *Ic leet over di*, ik ging u voorby. *Hi had syn zyt ydelyc overliden*. *Ic 60 jaer overliden synde*. *Drie rivieren overliden*. *Ic overlyde of late achter*. *Sterven* noemden zy, gelyk wy noch, *overlyden*, om dat een gestorvene is voorbygegaan, of overgegaan. *Die meinsche overlydt en goet benen als een schaduwe*. *De doet des goeden es anders niet dan een overliden der pinen tot weelden*. Zy zeiden, *hi heeft die werelt overliden*. *Op dat hi met een kostelycke doot soude overliden dese werelt*. Ook, *overliden deser wereldt*. De zin van *overleden* is dan het zelve met het Latynsche *obiit*, voor *abiit*, hy is weggegaan, en 't geen men met een bastaardwoord zegt, *hy is gepasseert*. Anders mogt men denken, dat *overlyden* was *over lyden*, of 't lyden te boven komen: 't geen waarlyk op een zalig overledene past. *Openb.* 14: 13. De ouden hebben op de dubbelzinnigheid van dat woord dus niet onaardig gespeelt. b. v. *Hets wel een salich lyden, dat den vyand voorby doet lyden*. Van dat *lyden* is *voorleden*, 't geen de ouden ook zeiden *achterleden*. Men leeft by hen, *die voorgbeledendingen*, en *voorleder lieden wercken*, dat is by verkorting, *voorledener*. Wy hebben dat *overlyden* en *voorleden* van hen geërft. Daar van noemt men ook een overdragt, in bastaardtaal *transport*, een *verlyd*, en zegt, *verlyd doen*. Doch 't is wonder, dat het gebruik die *lyden*, een goed Duitsch woord, en zeer gemeen, zelf noch in de Plakkaaten van Keiser Karel V., niet langer heeft willen.

lyden, maar geheel uitgemonstert, en voor billioen verklaart, zo dat het in 't vergeetboek geraakt is. Beter zoude *passceeren* voor *lyden* zyn oude wettige plaats weder inruimen, en zynen weg weder na Vrankryk passeeren. Ik denk, dat tot dit *lyden* behoort onze spreekwyze, *een goed of quaad leven leiden, een gerust leven leiden*, enz. 't Is waar, *leiden* kan zyn bestieren: maar beter brengt men het tot *lyden, liden, leeden*. Dus spraken de ouden: *Zyn gbeduren ende wesen leeden, leven leeden, en haer leven overliden*, doorbrengen. *Lede* is leiding, of ook gang. *Zes* is van *liever lede* zachtjens, met een zoeten gang.

OVERSLOP was overkleed. *Een klein vonckel viel in zyn wit danne overslop*. 't Is een overtrekzel, anders *oversloef*, gelyk de ouden ook de voorhuid noemden. *Stopboozen* zyn kousfen, die men boven over de andere trekt. Dit komt van *sluipen*, 't geen by de Hoogduitschen noch is *schlauffen*. Ziet ook *Stop*.

OUTER. Ziet *Altaar*.

OUWE, *auwe*, was by de ouden, gelyk noch by de Hoogduitschen, een weiden, of akker. *Nassouwe* is natte weide. Hier van hebben wy noch *landouwe*, 't geen qualyk geschreven word *landsdowwe*.

OUWEL is verbastert van 't Latynsche *oblatus*, het geofferde, om dat het Pausdom in de misselyke Missie van dat misgebak een misoffer wanschepet. Gelyk *owael* is ook *obly*.

O WOPE is een verbaasde of treurige uitroeping, gelyk *ci-las! och arm! leider!* Dit *wope* is niet *wapen*, gelyk *a l'arm*, maar dat woord *wope* beduidde by de ouden *geschrei, geweën*. De Engelschen hebben daar van noch *to woops*, weenen. *Owope!* is dan, *ô beweenylyke zaak!* Ik las echter by de ouden ook *waphene, heu, slaes!*

OXEL is van 't Latynsche *oxilla*, of Hebreeuwische *אֵיזֶל*, *atziel*, de oxel.

OXHOOFD is een bekent wynvat. Maar waarom geeft men daar aan den naam van *oxhoofd*, dat is, ossenhoofd? Dit kan ik niet raden. 't Zal mogelyk zyn uit een byzonder geval, gelyk de reden, waar om de vergaderplaats der kooplieden genaamt word de *beurs*. Zoude het niet kunnen wezen van zulk een

een merk , dat daar op plagt gestelt te worden , gelyk nu op de biertonnen geschied. Mogelyk heeft een *anker*, een kleinder vat, van iets zodanigs ook dien naam.

OYE, het wyfje van schaapen, is van 't Latynsche *ovis*. De *v* is uitgeworpen, gelyk in *oi* van *ovum*. Zo hebben wy het verloren Grieksche *ois*, of *oids*, schaaap wedergebracht. 't Is hier mede als met *meere*, dat eerst in 't gemeen een paard beduidde, maar daar na aan de moederpaarden is toegeëigent.

OYEVAAR wierd zeer verscheidentlyk van de ouden geschreven. Zy noemden dezen vogel *oyevaer*, *odevaer*, *ouvaer*, *oudervader*, *ouwevaer*, enz. De naam van *oyevaer* past zo 't schynt beter op eenen *ram*, als vader der *eyen*. Dus zyn 'er viervoetige oyevaars met hoornen. Doch misschien draagt deze vogel dien naam, om dat de jongen de ouden voeden, zo dat *oyevaer*, voor *oudervader*, is *oudenvoeder*. Om die reden noemen de Hoogduitschen hem *storch*, van 't Grieksche *σὸρξ*, *storge*, de natuurlyke liefde tusschen ouders en kinderen. Maar is *oyevaer* en *oude vader* het zelve, zo mag men alle de oude vaders wel oyevaers heeten.

P.

PAAL is van *palus*. L.

PAAR, een koppel, is van *par*. L.

PAARD komt in letteren overeen met 't Hebreuwische **פרד**, *pered*; doch dat beduid een muilezel, zo dat de betekening van dat woord verandert zoude zyn, gelyk wel meer geschied, wanneer woorden uit de eene taal in de andere overgaan, byzonder in de naamen der dieren. Het paard is met die benaaming al vry verder bekend geweest, dan in ons wereldgewest: want de *Persaanen* en *Partbers*, oude en magtige volkeren in Asien, zyn daar van benoemt, om dat zy groote paardenminnaars en beryderys waren. De ouden noemden een paard ook *hors*, *ors*, en *ros*. Het laatste is noch bekend, en daar van *roskam*, *rossuischer*, *rossmolen*, enz. Ziet *Ros*.

PAAUW is van *pavo*. L.

PACHT

PACHT schynt voorafgeknipt te zyn van 't Latynsche *vestigal*, allerlei inkomgelt van vracht, tol, huur enz. *Vest* word lichtelyk *pacht*: want *v* en *p* zyn wisselletteren. Zo komt van *πῦρ*, *pur*, vuur.

PAD, een weg, is van 't Grieksche *πάτην*, *patein*, betreden.

PADDEBLOOT is zo bloot als een padde.

PAK is het hoofd van 't Grieksche *Φάκελος*, *phakelos*, een bundel, waar van de Latynen hun *fascis* gesmeed hebben. *Pakken* is tot een zak maken. Zo pakt en zakt men.

PAL is mogelyk van *paal*. *Pal staan*, is staan als een paal, vast en onbeweeglyk. Immers dus zegt men van ymand *by stond als een staak*.

PALEIS is van *palatium*. L.

PALING is poeling, dewyl die zich in de poelen onthoud.

PALLEEREN, opcieren, is van 't Latynsche *polire*, glad en net maken, fraai opschikken. Hier toe behoort *palullen*, vodden, daar kinderen, of gekken, meê pronken.

PALM, een boom, een gedeelte van de hand, en een maate, die men daar mede neemt, zyn alle van het Latynsche *palmus*, of *palma*, dat die zelve betekeningen heeft. Van *bandpalm* is *palmflag*, de flag dien men met en in de hand geeft, om den koop toe te slaan en bevestigen. Daar van is ook *inpalmen*, ontleent van een touw, dat men met de hand allengskens inhaalt.

PAN gelykt schier afgebroken te zyn van *panarium*, L. een brootkorf: maar dan moest het gebruik aan de *pan* een ander gebruik toegeeigent hebben, om pannetje vet te spelen. Het zal verkort en verbastert zyn van 't Latynsche *patella*, een panne, daar ook de *dakpannen* na genoemd schynen.

PAND kan verbastert zyn van 't Latynsche *pignus*. Of anders, *pand* is band, een verbindenis, die verbonden, of waar door men verbonden word.

PAP is van 't oude Latynsche woord *pappa*, of *papa*, kinderspijs. *Vide Voss. in Etym.*

PA-

PAPEGAAI is van *gaai*, een bonte vogel, en *paap*. Mifschien om de raarheid en dierheid van dien vermaakelyken klapper met mooye vederen, in de oude tyden, waar om hy voor den gemeenen man niet was, gelyk Paters vaatje. Of zouden wy de Indiaanen zynen naam naklappen?

PAPIER heeft dien naam van 't Egyptifche Nylgewas *Papyrus*; wiens bladeren men ouds tyds kliefde, om op te fchryven. Dus zegt men een *blad papier*, anders een vel, van *φύλλον*, *phullon*, of *folium*, een blad. Anders kan *vel* overgenomen zyn van *vel* uit *pellis*. Ziet *Parkement*. Wy hebben dan in *papier* den naam behouden om 't gebruik, schoon de stoffe nu geheel anders is.

PARKEMENT, *Perkement*, is dus genoemd van de Stad *Pergamus* in Afien, wiens Koning Attalus dat eerst uitvond om op te fchryven, in plaats van 't Nylpapier. Men zegt een *vel perkement*, om dat het van fchaapsvellen bereid word. Oneigentlyk noemt men dat een blad. Maar *blad* en *vel* worden in papier en perkement verwiffelt, om dat ze van een gebruik zyn, en malkanderen gelyken. Hier van zegt men ook een *blad* van een boek.

PARLEMENT, en *perlement*, komt van 't Fransche *parler*, fpreken, 't geen de Moniken in hun bastaard Latyn hadden misvormt tot *parlare*. *Parlementen* was by de ouden in rechtsgeeding treden, pleiten. *Doe die vader metten fone vore den Keifer parlamente of dingede. Dan fal die Rechter metten quaden perlementen, ende falfe verspreken* (beftraffen) *van den wercken der ontformberticheit, dat fi se niet en hebben gedaen.* *Parlementum*, parlement, was by de ouden het zelve met *mallus*, maal, t' zamenspraak, naamelyk van pleitende in de vierschaar voor de Rechters; en zo wierd dat overgebracht om de vergadering der Rechters zelf te betekenen. Hier van hebben de *Parlementen* in Vrankryk en Engeland, als de hoogste Gerichtshoven, hunnen naam. Maar *parlement* was by de ouden ook murmurering, gemor. *Doe dat perlement verrees.* Zo zegt men noch wel, *by begon te parlementen*, en ik wil geen *geparlement booren*.

PARTE is bedrog. Zo zegt men, *ymand een part spelen*,
M m vreem-

vreemde parten. Dit stamt van 't Grieksche *πράξις*, *prattēin*, bedryven, 't geen in een quaden zin genomen word. Hier van is *πράξις*, *praxis*, *praktyk*, dat een bedryf, en ook list betekent. Maar *parten* was in de oude taal ook wrevelig morren. *Die kinder van Israel waren gekeert in partinge.* Zo *parten* de kinderen.

PAS is van *passus*, L. een schrede, uit *spatiari*, spanffeeren, wandelen, of liever van *pando*, *pandi*, *passum*, voor schryden.

PASSEN op iets, voor dat gade slaan, acht geven, zoude misschien kunnen gebragt worden tot het Latynsche *pensare*, wegen, omdat men past op dingen, die men van gewigt acht; doch dit voldoet my zelve weinig. Men bedenke iets naders. Maar *passen*, voor meeten, en *passer*, weet ik niet te brengen dan tot het Latynsche *spatium*, tusschenwydte, omdat men die afmeet. S word wel meer afgeworpen, of bygevoegt.

PATRYS is van *perdix*. L.

PAVEYEN, *plaveyen*, bevloeren, is van 't Latynsche *pavire*. Daar van heet men een vloersteen een *plavuis*.

PAUSDOM is in de oude taal 't ampt van Paus. *Paus* is van *Papa*, Vader, waar om hem de zyne noemen den heiligen Vader. Zo is *Priesterdom* het ampt van Priester. De ouden zeiden ook *Pauschap*. *Int eerste jaer des Pauschaps Heer Alexander.* *Dom* is het zelve met *heid*, als *Christendom*, en *Christenheid*. 't Kan ook wel gebragt worden tot het Latynsche *dominium*, gelyk *Don* verkort en verbastert is van *dominus*, heer. Zo zegt men *eigendom*. By Willeramus leeft men *berduom*, *Herduomes doghter*, Princendochter. Voor *beerdom* zegt men nu *heerschap*. Maar het *Pausdom* beduid by ons de Pauselyke leere, of Roomsche Kerk.

PAYEN was bevredigen. *It sal u gepaeyt wesen*, ik zal u bevredigt wezen. Doch dat noemden de ouden ook *paeyfen*, en *peysen*. *Ihs Xps* is tusschen beiden middelbaer, ende maect ons *paeyfen* tegen Gode. *Tytus* wort opten knape *gepeyst*. *Dat men den vader paeyfen sal.* *Paeyns*, *peys*, is vrede, van het Latynsche *pax*, vrede. *In der missen*, na dat die *paes* gegeven was, t. w. *pax vobiscum* gezegt. By ons is *paeyen* noch te vreden stellen.

PEER

PEER is van *pyrum*. L.

PEERLE, *perel*, is van *peer*, om de peerswyze gedaante der meestgeachte.

PEERSCH, *paarsch*, kan verbastert zyn van 't Latynsche *caeruleus*, 't geen echter eigentlyk hemelsblauw betekent. C of k word wel meer p, b. v. *lupus* van *λύκος*, *lukos*, een wolf.

PEET, *peter*, is verbastert van *pater*, doopvader gelyk meter van *mater*, doopmoeder. Dus is *peet* en gevader het zelve. Ziet in *Gevaren*.

PEILEN komt van *paal*. 't Is de paal der diepte naspeuren.

PEK, *pik*, is van *pik*. L. In 't Hebreuwisch is 't פֶּקֶט, *pet*.

PEKEL schynt te zyn van 't Grieksche *πέκκη*, of *πέκκη*, *pekke*, schoon dat eigentlyk gekookten wyndroeffsem beduid, by de Latynen *facula*, van *fax*, droeffsem.

PEKELZONDE is het zelve met *pikkedit*, en verbastert van 't Latynsche *peccatillum*, een zeer klein zondeken, een beuzeling. Hier toe behoort ook een *pekelhoer*, die van de geringste soort zulker schotverkens is.

PEL was by de ouden een dekkleed. *Du baddes voor gulden pellen ondueren deckelkens*. Hier van noemt men een kleed, dat op de baar over een doodkist gespreid word, een *pelle*, en men zegt een *dooppelle*, voor een doopluur. Dus heet men ook een *schel* een *pel*, dewyl de vrucht daar van bedekt is. De boonen *pellen*, is die uit de pel of bast doen, en zo zegt men *afpellen*, en *uitpellen*. De oorsprong is het Latynsche *pellis*, vel, huid.

PELGRIM is versmeed van 't Latynsche *peregrinus*, een vreemdeling. Maar deze uitheemsche vogel heeft al veele van zyne vederen moeten laten en verwisselen, eer hy by ons huisvesting en burgerrecht erlangde. In 't Pausdom eigent men dien naam toe aan bedevaartgangers, die met eenen palsterstaf en Sint Jaks schelpen opgepronkt plegen de slenderen. De aalouden noemden in de vreemdelingschap omzwerven *wallen*. Ziet in *Waal*.

PELS is van 't Latynsche *pellis*, een vel, gelyk *vlies van vellus*, om dat de pelffen met vellen, of bont, gevoedert wierden.

PEN is van 't Latynsche *penna*, een veder, en *penna* mogelijk van *pinna*, om dat de pennen als pinnen in de vogelen steken

PENS is van 't Latynsche *pantex*, of *pantices*, ingewanden. Daar van is *pansfier*, *panscier*, *pansyzer*, dat den buik bedekt.

PERK kan verbastert zyn uit het voorgedeelte van 't Latynsche *circulus*, een kring. Wel meer gaat *c* over in *p*. Zo word *spolium* van *σκυλον*, *skulon*, roof, buit, en dus van *circ* perk.

PERSIK is zo genoemd naar *Persien*, van waar die vrucht eerst is overgebracht. *Malum Persicum*.

PERSOON is van *persona*. L.

PERSSEN, *pressen*, is van 't Latynsche *premere*, drukken, prangen, pressen, perffen. Zy wisselen zelf *m* in *s*, en zeggen van *premo*, *pressi*, *pressum*. Pressen is dan perffen, gelyk treden terden, branden barnen. Daar van is *perffe*.

PERUIK schynt te zyn van het Hebreeuwische *פְּרָאָה*, *perang*, hair.

PESERIK schynt zamengesmeed te zyn van *penis nerva*, zo noemt men die een *bullepees*. Anders kan dat zyn van *pees*, na de vorm van *osterik*.

PEST is van 't Latynsche *pestis*, *pestilentia*. Doch dat zoude kunnen spruiten van 't Hebreeuwische *פְּשֵׁט*, *paschat*, aanvallen, overvallen. De ouden noemden ze gelyk wy ook *de sterfte*. *Van der sterfte sterven*. *Ons Here sende hem al ten swaren plaghe, die men die sterfte beet, dat is, dat men van de pestilencie sterft*.

PEULEN is van *pel*, en *peulvruchten* zyn pelvruchten. Ziet *Pel*. Anders kan de oorsprong zyn het Hebreeuwische *פֶּל*, *pool*, een boon. Hier van zoude ook *boon* door letterwisseling kunnen gesproten zyn.

PEULUW is van 't Latynsche *pulvinar*, of *pulvillus*, een kuffen.

PEUTEREN schynt te zyn van 't Latynsche *fodere*, of *fedicare*,

dicare, graven. *F* en *p*, *t* en *d*, zyn gewoone wisselletteren. Zo word *paulum* van *Φαῦλον*.

PEYSTEREN is spyzigen van 't Latynsche *pascere*, voeden, weiden. De Franschen hebben daar van ook hun *paistre*. Maar gelyk ons woord *spyzigen* word gebruikt voor spyze geven, en spyze nemen, zo was ook by de ouden *peysteren*. Zy zeiden, *peistert mi*, spyzigt my, en *berde wel te etene ende peysteren*. Men zegt nu gemeenlyk *pleysteren*, met een tusschengevoegde *l*, voor zich ergens uitrusten, en verversen, en een *pleistorplaats*. Ik twyfel niet, of van *pascere* komt *spyze*, en *spyzen*, en *spyzigen*, door voorstelling van een *s*, die weder word afgeworpen in *pastei*. Dus vormen de Latynen van *ὑπέρ*, *hyper*, *super*.

PIEK, *pyk*, is van *pikken*, steken. Ziet in *Bikken*. Maar *spies* is van *spits*

PIEPEN is van *pypen*.

PIER is van *πεῖρειν*, *peirein*, doorbooren. Zo doen die wormen de aarde, als zy 'er uitkruipen.

PIK is een heimelyke vyandschap en wrok, in welken zin de Engelschen dat woord noch gebruiken. Daar van is die spreekwyze, *een pik op ymand hebben*, en *zy pikken 'er altemaal op*.

PIKKEDIL is een geringe misdaad, een zaak van gering belang. Ziet *Pekelzonde*.

PIKKEL, een stapel van een stoel, is van 't Latynsche *pediculus*, een steel, van *pes*, een voet.

PIKKEN is van *bikken*, want *b* en *p* zyn wisselletteren. Ziet *Bek*.

PIL kan zyn van *πικεῖν*, *pilein*, eeten, instoppen. Zo noemt men een hagt een *pil*, of stopper. Maar anders is *pil* van 't Latynsche *pila*, een bal, ziet *Bal*. *Pilula* was balleken, pilleken.

PILAAR, een zuil, is van 't Latynsche *pila*, 't geen ook die betekening had.

PILGIFT is een geschenk aan eenen doopeling. Dit is verkort van *pupilgift*. *Pupillus* is by de Latynen een jong of onmondig kind. Dit is een *diminutivum* van *pupus*, of *pupa*, en daar van is *pop*.

PILOOT is *peillootsman*, 't geen men ook verkort tot *lootsman*, en *loots*.

PIMPELEN, voor zoopjens florpen, kan afftammen van 't Griekfche ἐμπιμπλᾶν, *empimplân*, opvullen. Of 't is verbaftert van *pypelen*, door een gelykenis van jonge kinderen, die uit een pypkan of lul lurken.

PIMPELMEES noemt men een teer zwak menfchje, door gelykenis van een zo genoemt klein teer vogeltje. Of 't moest wilken zyn *pepelmensch*, dewyl de ouden ook zeiden een *pepelinck*. Zoude dat wel afgeleid zyn van *papilio*, een pepel, kapel, of pennevogel, die een zeer zwakke worm is. *Pepelzot* noemden de ouden een simpel menfch.

PIN is van 't Latynfche *pinna*, dat ook een fcherpte betekende.

PINCEEL is van *penicillus*, L. een borfteltje, of quaftje.

PINK kan verbaftert zyn van 't Latynfche *cymba*, een vifchfchuit. Ja, zoude hier in wel zyn een 't zamentrekking van *piscatoria navis*, een vifchfchip, gelyk in *refpyt* van *respirandi spatium*? Dit is niet geheel verwerpelyk. Ziet *Refpyt*.

PINT, een drinkvat van gepegelde maat, is van 't Griekfche πίνειν, *pinein*, drinken. De Latynen zeiden ook *pinta*. Hier van is *pinteleeren*, uit pinten pooyen.

PINXTEREN, van 't Griekfche πεντηκοστή, *pentakofta*, wierd van de ouden ook genoemt *Sinxen*. Dit is een staaltje; hoe de uitheemsche woorden verbafteren kunnen.

PIP, fnotterigheid, is van 't Latynfche *pituita*, fnot.

PISSEN is van 't Griekfche πίσειν, *peisai*, besproeyen.

PIT, kern, zoude kunnen ftammen van *byten*, dewyl men met de byters de fchelp moet breken, wil men het *pit* der noot eeten.

PLAAG is van 't Griekfche πληγή, *plaga*, een wonde, flag, of pynolyke quelling, waar van de Latynen hun *plaga* hebben.

PLAASTER, pleifter, is van *emplastrum*, G. en L.

PLAAT is van 't Griekfche πλατός, *platus*, breed, of van *plat*.

PLAATS kan afgeleid worden van 't Griekfche πλαξ, *plax*, een vlakke, of πλατός, *platos*, breedte. Anders van 't Latynfche

sche platea, een straat. Men zoude ook mogen gissen, dat plaats verbaftert was van 't Latynsche *locus*, een plaats, met voorrechting van een *p.* Zo vormen de Latynen *peto* van *αιτιω*, *aitoo*, ik begeere.

PLAKKAAT is een plaatschrift van de hooge Overheid. *By onsen briefven van placcate.* De ouden schreven ook *plackaert*. Ziet in *Kaart*. Anders *plakkaat* kan zyn van 't Grieksche *πλαξ*, *plax*, een breede tafel, een bord, waar op men wetten schryft, of plakt.

PLAKKE, by de ouden *plecke*, en *placke*, was plaats; *Concidigen ende uitroepen in allen die plecken van onsen landen.* Dus zeggende Zeeuwen noch, een *plek*. Dit *plek*, of *plak*, is van 't Grieksche *πλαξ*, *plax*, een landstreek, vlakke. Tot dit *plakke* breng ik *plakken*, als zeggende plaatzen, op een plaats vast hechten. *Plek* is ook een vlek, om dat het een bezoetelde plaats is.

PLAMMOTEN is *palmotten*. *Palm* is de handpalm. *Motten*, *motten*, is mottig; vuil en slordig behandelen.

PLANEET, dwaalsterre, is van 't Latynsche *planeta*, uit het Grieks.

PLANK is van 't Latynsche *planca*.

PLANSSEN is storten, of het zelve woord met *plassen*. Hier van is *plas*, en *ploussen*. *Ploussen* is ook plotzen, en pletzen.

PLANT is van 't Latynsche *planta*; en *planten* van *plantare*.

PLAS schynt te zyn van 't Latynsche *palus*, een poel, of moeras. Anders van *plassen*, storten.

PLASDANK is *plasydanck*, van 't Latynsche *placere*, behagen, gelyk *pacis* van *pax* komt. Ziet in *Payen*. Zo behaalt men een *plasdank*, als men zich schikt naar ymands zinnelykheid, om hem te gelieven, gelyk menschenbehagers plegen.

PLASREGEN is van regen die *plast*, dat is, met geluid op de aarde nederstort. Of anders heeft *plasregen* dien naam, om dat hy *plassen*, waterpoelen, maakt. *Plassen* is in 't water stoderen. Men zegt *wassen en plassen*. In of door 't water *plassen*, is met geluid daar in slaan, of doorwaden.

PLAT

PLAT is van 't Griekſche *πλατύς*, *platus*, breed, plat. Hier van heeft ook de *plaat*, een bekende platviſch, dien naam.

PLATEEL, een ſchotel, is van 't Latynſche *patella*, met een tuffchengelaptoʒ.

PLATS was in de taal der ouden gantschelyk, t'eenemaal. *Plats ne gbeene. Plats met allen een niet bedyen*, gantschelyk niet bedyen, of gedyen. *Hy viel plats op ter aerden*, waar voor wy *plat* zeggen, of *plots*. *Sgoedts plats onbelemmert ſtaen*. Wy behouden *plat* in *plat afſlaan*, *plat af ontkennen*, *plat nedervallen* enz. En mogelyk is *plots* daar uit geboren.

PLEIDOOI komt van 't oude *plaideren*, pleiten. De Franſchen zeggen noch *plaidoyer*. 't Wortelwoord kan zyn 't Hebreuwich *לפל*, *pilleel*, in 't gericht oordeelen.

PLEIN, een vlakke, is van 't Latynſche *planum*, vlak, effen.

PLEITEN, in de oude taal ook *pladeren*, *playeren*, *plaideren*, ſpruit van 't Latynſche *blaterare*, *bleeten*, *kakelen*, *zwetzen*, waar van ook *flateren*, *flarien*, en *fleeren* gevormt is. Dit geeft van de pleiters een ſlecht denkbeeld.

PLEK, plaats. Ziet in *Vlak*.

PLENGEN mag wel verbaſtert zyn van 't Latynſche *libare*, ſtorten, plengen, zo wel als *zinken* van *fidere*. *L. P* is dan een voorzetzal.

PLETTEN is van 't Griekſche *πλάσσειν*, *plæſſein*, of *plættein*, ſlaan, breken; of liever *pletten*, *pletteren*, is van *plat*, *platten*, plat ſlaan, of duwen.

PLIGT komt van *plegen*. *Plicht* was in de oude taal een ſchuld, en *plegen* is doen, 't geen men verſchuldigt is. b. v. *den godsdienſt plegen*. Maar *plegen* word ook ruimer genomen voor bedryven, 't zy ten goede, als *barmhertigheid plegen*, of ten quade, als *een ſchelmſtuk plegen*, en daar van *pligtig*, *medeplichtig* aan eenige miſdaad. Byzonder is *plegen* doen, 't geen men gewoon is. *Het plagt zo te zyn*. De menſchen plegen hen zelve te be-minnen.

PLOEGEN ſtamt van 't Griekſche *πλεῖν*, *plein*, omkeeren, omwenden, om dat de ploeg de aarde omwerpt, en
men

men aan 't einde der voore gekomen zynde, weder omkeert.

PLOMP, stomp, bot, is van 't Latynsche *plumbus*, loot-achtig. Dit word overgebracht om dom en onbeendig te betekenen. Zo zegt men een *plomp mes*, en een *plomp mensch*. *Plomp* staat dan tegen scherp en schrander, gelyk der Latynen *obtusus*. Een *plompaard* steekt in 't vel van een *botterik*, die niet scherpzinnig is. *Plompen* was plomp, stomp maken. *Als syn bec te crom wert, om dat hi hem niet letten sal, steekt (stoot) hi hem ende plompten op een steen*. Maar in een anderen zin is *plompen* in 't water plotzen.

PLONDER, *plunder*, was in de oude taal huisraad. *Plonderen* is dan die rooven en wegnemen.

PLONSSSEN is van *πλύειν*, *plunein*, wasschen.

PLOYEN kan gebracht worden tot het Grieksche *πλέειν*, *plein*, omkeeren, of tot het Latynsche *plicare*, vouwen, 't geen daar van ook stamt. *Ploye* is *plicatura*, een vouw. Anders is 't van *πλέκειν*, *plekein*, vlechten, weven, vouwen.

PLUGGE is iets dat van geen waarde of deugd is. Mogelyk is dat een verkorting van *plonderinge*, oude afgesleten huisraad, rommeling. Een *plug* is dan een deugniet. Zo noemt men een ondeugend vrouwmensch een *vodde*.

PLUIM is van 't Latynsche *pluma*, een veder.

PLUIS zal komen van 't Grieksche *πλύσις*, *plufis*, wassching, en dus is *pluis* het zelve met net. *Pluis* is klaar, zuiver. Men zegt, 't is 'er niet *pluis*, dat is, niet klaar, niet helder, daar hapert wat.

PLUIZEN, *uitpluizen*, zal zyn voor *pluimzen*, daar de *m* om de gemaklykheid der uitspraak uitgepluift is, van *pluim*. *Pluisjes* zyn pluimtjes, kleine vedertjes; doch het word ook tot diergelyke dingen overgebracht.

PLUKKEN is niet geheel onwaarschynlyk verbastert van 't Latynsche *legere*, voor oplezen, plukken, dewyl een *p* wel meer een voorhechtzel is, en *g* in *k* word verwisselt. Dus hebben zelf de Latynen van *legere lectum*. Ik stem toe van dit woord, en alle diergelyke, dat deeze redeneering niet vastelyk betoogt, 't is elders zo, dienvolgens hier mede; maar echter dit besluit

N n

gaat

gaat door: gefchied dit in andere woorden, 't kan hier dus mede zyn. Dit is een genoegzaame grond tot giften.

PLUNJE fchynt te zyn van 't Griekfche πλύνειν, *plunein*, waffchen, zo dat *plunje* eigentlyk zegt wafchgoed. Maar het gebruik heeft dien naam in 't gemeen uitgebreid tot klederen, doch byzonderlyk flechte. Zo zegt men *flecht in de plunje*, en de bootsgezellen noemen hun fcheepsgewaad *de plunje*. Miffchien behoort daar toe *plugge*. Ziet *Plugge*.

POEDER, voor *pulver*, is verbaftert van 't Latynfche *pulvis*, stof. 't kan ftammen van 't Hebreewfche פֹּדֶר, *pour*, Dreken.

POEL, een moeras, is van 't Griekfche πηλός, *pelos*, flyk, waar van de Latynen hun *palus*, een moeras, gevormt hebben. Wy zeggen ook, *een modderpoel*. De ouden noemden poelen en moeraffen *broek*, dat is, breuk, gebroken land.

POEPEN is van *piepen*; of na 't geluid van een fluijpwind, of achterklapper, gevormt, welke grondtaal de neus beft verftaat, en gewaar word, en dus neuswys is.

POES heet men een kat, van *poeften*, blazen, 't geen de katten plegen te doen, al hebben zy geen warmen bry te verkoe-len; φουάειν, *phuffân*, is blazen.

POETZEN, voor opfchikken, beter maken, ftamt van *bet*, en is te zeggen *beteren*. Dus *poetst* een fcheerder den baard, en die gaarne mooi zyn, *poetzen* zich op. *B* en *p* zyn wiffelletteren. Hier van fpruit buiten twyfel *bezem*, voor *betzern*: want nieuwe bezemen vagen fchoon.

POETZENMAKER is verfmeed van *bootzenmaker*, een maker van bootzen, dat is, nabootzingen, gelyk de aapen de daaden der menschen nabootzen. Doch 't gebruik neemt dat ook ruimer, voor allerlei kluchtbedryf. Ziet *Bootzen*.

POEZEL is van *pufus* L., een jongetje, of *pufa*, een meisje, die wel meeft, als *cupidoortjes*, poezel, en zacht van vel plegen te zyn. *Poezen* was in de oude taal kuffen, 't geen men aan zulke meeft pleegt. Daar van is die vleinaam, *myn poes*, of *poesje*.

POFFEN, voor blazen, fchynt verkort te zyn van 't Griekfche ποίφουσαιν, *poiphuffein*, hevig blazen. Ik meen daar is klaar te

te beſpeuren het Hebreuwsche פּוּחַ, *phouach*, aanblaazen, doorblazen. Of liever het bootſt na 't geluid, dat een blaſet maakt, *puf, puf*. Daar van komt *puffen*, en *poſſen*. Zo is 't ook met ſnorken, naar *ork*, 't geluid van een ſnorkende. *Snis* meermaals een bywerp, gelyk in *ſnochtens*. Een *poſ* is een geluid, dat dus klinkt, door vallen, berſten enz. Dus ſpreekt men daar van, *poſ zeide 't*. Zo noemt men een zakpiſtool een *poſſer*. Van *poſſen* komt niet alleen *poſhans*, een opgeblazen ſnorker, maar ook een *dikke paſzak*, en *verpaſt*, voor opgeblazen, door verwiffeling van *o* in *a*. 't Geen men echter ook zoude konnen brengen tot *paſzak*, en *verpaſt*, dat in de zaak op een uitkomt. Na dien trant heet men een dikke koek een *poſſer*. *Poſſen* word ook genoemt *pochen*, voor opgeblazen roemtaal ſnorken, om dat *f* dikwyls overgaat in *ch*, b. v. *kraſt* in *kracht*.

POJEN is van 't Latynſche *potare*, drinken; doch geeft ook gulzig drinken te kennen.

POK heeft tot een *diminutivum* *peukel*, *peukeltje*, voor *pokje*, *pokkeltje*. Dit kan verbasterd zyn van *puif*, *puifje*. Ziet *Puiſt*. Anders zoude men *pokken* konnen brengen tot het Griekſche *ποικίλος*, *poikilos*, gevlekt, geſpikkelt, 't welk op de *pokvleken* paſt.

POL is het zelve woord met *boel*, vermits *p* en *b* wiſſelletteren zyn. Dit is van Griekſche afkomst, *παλλικός*, *pallakos*, is een boel, *παλλών*, *pallakō*, een boelin, by de Latynen *pellex*. Maar aller grootmoeder is het Hebreuwsche *פּוּלָה*, *pilegeſch*, een bywyf.

POLDER is, zo 't ſchynt, *poelder*, van *poel*, als beſtaande uit poelen, moeraffen, en ſchorren, die bedykt en tot land gemaakt zyn.

POLS is van 't Latynſche *pulsus*, een ſlag of ſtoot. Hier van draagt de ſlagader dien naam. *Polſſen*, plonſſen, is in 't water ſlaan, of ſtooten, van 't Latynſche *puſſare*. Daar toe gebruikt men een *polſſtok*. Maar *polſſen* is ook wel den *pols* taſten. Zo *polſt* men ymand, wiens grond en meening men onderzoekt.

POLYSTEN is van 't Latynſche *polire*, glad, effen, en blinkende maken.

POMP schynt te zyn van 't Latynsche *puppis*, 't achterfchip, daar de pompen byzonder plegen geplaatst te zyn. Zo komt *hompelen* van *huppelen*.

POMPOEN is van 't Griekfche *πέπων*, *pepoen*, waar van ook de Latynen hun *pepo* hebben.

POND is van 't Latynsche *pondo*.

PONT, een vaartuig, is van 't Latynsche *ponto*.

POOK, een steekgeweer, is van 't Latynsche *pungere*, steken: Maar *poek* voor ingewand, is van 't Griekfche *πόκη*, *poke*, een zak. Anders kan men 't brengen tot het Duitsche *buik*, met verwisseling van *b* in *p*.

POORT, van 't Latynsche *porta*, is een deur; maar wordt byzonder aan groote gebouwen en Steden toegeëigent. De oorsprong is mogelyk het Hebreeuwfche *פָּוּר*, *paar*, openen. Het wierd van de ouden overgebracht om een Stad te betekenen. *Des Rechters soen van der poort*. *Gemeene raed der poert*. *De havene ende poort van Vlissingen*. Hier van komt *borger en poarter*, *poorter der Stede*, *borger*, en *portesse*, *borgeres*, by de ouden. Anders noemden zy burgers ook *burgen*, en *burginne* was burgeresse.

POOS, een ophouding, ruste, is van 't Latynsche *pausa*, en *poozen*, *verpoozen*, van *pausare*.

FOOT, een voet, is van 't Griekfche *πατέιν*, *patein*, gaan, treden, gelyk *pad*. *P* en *v* worden in *poot* en *voet* verwisselt.

POOTEN, voor planten, is van 't Griekfche *φύτεύειν*, *phuteuien*, planten, en daar van is *poot* een plant.

POP is van 't Latynsche *puppus*, of *puppa*, een jong kindje: want zy verbeelden jonge kinderen, en die spelen daar mede. By gelykenis gaat dit wel tot andere dingen over, die rond zyn, en als een poppenhoofd, of popje, vertoonen. Zo maken eenige wormen *poppen*. By ons noemt men de wyfjes der vogeltjens *poppen*, mogelyk om dat zy de jongen voortbrengen.

PORREN zeiden de ouden ook *purren*, en *peuren*. Dit was zich ergens na toe begeven. *Si porreden ende toghen*. *Dat sy daer uut porren*, vertrekken. *Soo waer dat hen de poorters van Middelburg porren*. *Te roerene of verpurrene van steden te steden*. *Raeringe of deurpurringe van wandelen of gaen*. Men zegt noch,

ergens na toe peuren, en op den loop peuren. Hier van is *verporren*, van zyn plaats bewegen; en *aanporren*, aandryven. Dus zegt men, *ymand een por geven*, voor een duw, of stoot. Van *porren* is ook *spoor*. Ziet *Spoor*. Dit schynt te stammen van 't Latynsche *porro*, verder, die daar van ook vormen *porrigere*, *portendere*.

POST, een vischje, is van 't Latynsche *porculus*. Maar *post*, voor paal, styl, is van 't Latynsche *postis*, van *ponere*, stellen; *pono*, *posui*, *positum*. Hier van zegt men, *ymands post*, waar op hy vast en pal moet blyven staan, van *positus*, gestelt. Dus staan schildwachten op hunne *posten*, en *postpaarden* zyn, die op zekere plaatzen ter verwisseling gestelt zyn. Dit is de oorsprong van *post*, *te post loopen*, *postwagen*, enz.

POT schynt afgesneden te zyn, van 't Grieksché *ποτήριον*, *poterion*, *poculum*, een drinkvat. Dus zegt men elders noch, *een pot bier*, voor een kan. Doch 't gebruik heeft den naam *pot* ook tot andere vaten uitgebreid. De ketel moet den pot niet verwyten, dat hy zwart is. Kinderen zorgen voor hunnen *spaar-pot*, waar in zy alle hun geld t'zamenbrengen. Hier van noemt men den *pot* alle het ingelegde geld, waar om gespeelt word. Dat wil ook het Zeeuwische spreekwoord, *botje by botje leggen*, als elk het zyne bybrengt, 't is *potje by potje*. Elk moet zyn spaar-potje uit den hoek halen, en in 't gelag geven.

POTBOEVE is het zelve met *pannetekker*, *schuimer*.

PRAALEN zal het zelve woord zyn met *brallen*, dewyl *b* en *p* dikwyls verwisselt worden. Dus zeiden de ouden *heppen* voor *hebben*, *pim* voor *bim*, *ben*. Ziet *Pracht*.

PRAAMEN is van 't Latynsche *premere*, drukken. Dus is *praam* persse.

PRAATEN is van 't Grieksché *φράζειν*, *phrazein*, zeggen, verhalen. Nader is in letterklank het Grieksché *πράττειν*, *pratein*, doen, bedryven. Dan zoude *praaten* doen zyn, 't geen veele praatvaers, die niet geerne arbeiden, wel zoude behagen. Men heeft echter een diergelyke verwisseling der betekeninger wel meer, b. v. by de Engelschen is *read* lezen, 't geen in zynen oorsprong reden voeren, redeneeren, beduid. By de Laty-

nen is *legere* lezen, van 't Griekſche *λεγειν*, *legein*, zeggen. In de oude taal was een *praktyſchryver*, of *praetkens ſchryver*, een almanachmaker. Men zegt, 't zyn maar *praatjens*, dat is, beuzelachtige vertellingjes, almanachs voorzeggingen, of loopjes.

PRACHT is van 't aaloude *prych*, hoogmoed. Ziet in *Practen*, en *Pryken*. Mogelyk is daar van *prachelen* verkort tot *praalen*.

PRANG ſchynt verkort te zyn van *praming*, uit *pramen*, van *promere*, en daar van is *prangen*, drukken, perſſen.

PRANGEN, ſcherp tegen den wind op loeveeren, zal van 't Latynſche *promere*, drukken, perſſen, dus genoemt zyn, om dat het ſchip daar door tegen den wind als opgedrongen, en opgeperft word.

PRATTEN, trots of ſtuurs zyn, kan afgeleid worden van 't Griekſche *περιττος*, *perittos*, uitſtekende, dewyl zulke *pratte*, *preuſche*, trots, bars, en fops zyn, om dat zy in hunne inbeelding meer en beter zyn dan andere. By de aalouden was *pryt* een gezwel, en ook opgeblazenheid des gemoed, en de Engelfchen noemen hoogmoed en trotsheid noch *pride*. Dit word overgebracht, tot die zich uit misnoegen ſtuurs aanſtellen, als *prattende kinderen*.

PREDIKANT is van 't Latynſche *praedicans*, *praedicator*, en *prediken* van *praedicare*, verkondigen.

PRENTEN is van 't Latynſche *promere*, drukken. *Inprenten* is indrukken. Daar van noemt men druk van letteren, of beelden, die door opdrukking geſchied, *prent*.

PREVELEN zoude konnen zyn van *revelen*. Ziet *Revelen*. Dan is *p* een voorhechtzel.

PREUTELEN, *proffen*, is eigentlyk het geluid, dat een kookende pot maakt. Maar het word ook op andere knorrepotten toegepaſt. *Preutel* was in de oude taal een hoop preutelaars. Men zegt noch wel, *alden preutel*. Van *preutelen* is *pruilen* verkort.

PRIEEL, een begroeit zommerhuisjeo, is van het Latynſche *pergula*.

PRIEM

PRIEM kan afftammen van 't Latynfche *framea*, een pyl, of fpies. Zo hadden zy geleert van de Duitschen, aan welke dat geweer eigen was. Of anders van *premere*, drukken, om dat een *priem* is een fcherpte, waar mede men *doorpriet*, door-drukt.

PRIESTER is van 't Griekfche *πρεσβυτερος*, *presbiteros*, en betekent niet offeraar, maar ouderling.

PRIK is het zelve met *pik*, schoon daar een *r* tuffchen ingelafcht is. Zo is *prikken*, pikken, en daar van *prikkelen*, *prikkel* enz. Dus zeiden de ouden *wekken*, en *wrekken*. Mogelyk heeft een *prik*, of lamprei, dien naam, om dat haar hoofd als met verfcheide gaten geprikt is.

PRIL is van *praalen*, het zelve woord met *brallen*, schoon het gebruik de betekening wat heeft verandert.

PRINS is van *Princeps*. L.

PROEVEN, *beproeven*, is van 't Latynfche *probare*, betoogen, bewyzen, en beproeven. *Proeve* is *probatio*, betoog, toetze, en onderzoek.

PRONKEN is verciereren, *pronk*, cieraad. Maar *pronken* is ook zich ftatig gelaten. Op beide wyzen *pronkt* wel de bruid. Anders is *pronken* pruilen, en pratten.

PRONSSELING fchynt af te ftammen van *pronken*, als wilde het zyn *pronkseling*. Maar 't woord gebruikt van lorren en voden, gelyk waar mede de kinderen hunne poppen oppronken. Hier van zal *prullen* verkort, en verffikt, zyn, voor *pronkselingen*.

PROP kan het zelve woord zyn met *pop*, voor een rond stopzel, als *prik* en *pik*. Ziet *Pdp*. *Froppen*, en *opproppen*, is met prop-pen vullen.

PROPHEET is van 't Griekfche *προφήτης*, *prophetas*, een voorzegger.

PROYE is van 't Latynfche *præda*, roof.

PRUILEN. Ziet *Preutelen*.

PRUIM is van *prunum*. L.

PRUSCHEN is het zelve met *bruischen*, fchuim opwerpen. Ziet *Bruischen*.

PRUIS-

PRUISTEN is wel het zelve met *bruiffchen*, schuimen. Maar *pruiffen* is ook niezen, 't zy van *brieffchen*, om dat het na dat geluid eenigzins gelykt, of om dat het ook snot, en quyl, doet uitwerpen.

PRULLEN zyn dingen van geener waarde, als waar mede gekken, of kinderen, pronken, die men ergens in een hoek by een imyt. Ziet *Pronffeling*.

PRY is het zelve met *prooi*, en beduid eigentlyk de vangst, of het aas, van verscheurende dieren. *De wolven volgen der pry*. Men zegt, *een stinkende pry*, om dat het overschot zulker aazen blyft liggen verrotten. Maar men maakt daar van ook een vrouwen smaadnaam, het zelve met *karongie*, en *aas*.

PRYKEN is het zelve woord met *pronken*, maar in een andere vorm gegoten. Of het kan afstammen van 't aaloude *prych*, hoogmoed. Ziet in *Pracht*.

PRYZEN is roemen, loffpreken, en ook schatten, waardeeren. Nu zegt men *prifeeren*, van 't Fransch *priser*, 't geen zy van 't Latynsche *pretium*, prys, waarde, loon, of van onze voorouders hebben. *Het is schuldig gepresen te wesen van ponde te ponde*. *Prys* is waarde, *de prys van de waare*. Ja, hier toe behoort ook *pryzen*, voor roemen, om dat men daar door eene waarde aan iets toefchryft. Zo zeggen de Latynen, *in pretio habere*, in prys of waarde hebben. De kapers nemen *pryzen*, doch dat zyn *prinsen*, buit, roof, als *pry*: 't geen de Fransche *prife* zeggen, van 't Latynsche *prekendere*, vatten, nemen. *Prys* is ook een eerbewooning, voor die zich best ergens in gequeten heeft, van 't Latynsche *praemium*.

PUIK is van 't Griekfche *πύκα*, *puka*, nauwkeurig, konftig.

PUILEN, *uitpuilen*, is van *pullulare*, uitbotten; of liever van *bult*, *buil*, *uitbuilen*.

PUIMSTEEN is van *pumex*. L.

PUIN zoude kunnen stammen van 't aaloude *buen*, en *puan*, bouwen. Dit betekende by hen wel woonen, in plaats van wooningen stichten. Zo zegt Willeramus: *Ir tha bouwot in Syon*, gy die woont in Syon. Maar van bouwvallige wooningen word *puin*.

PUIST

PUIST is van 't Latynsche *pustula*, en dat van *pus*, etter. Een *puistje* is dan een etterbultje.

PUIT, by de Zeeuwen een kikvorsch, kan dus genoemd zyn van 't Grieksche *βυθός*, *buthos*, moddergrond, om dat zy zich daar in des winters onthouden; of van 't Latynsche *potare*, dikwyls drinken, 't geen zy doen können, zo dikwyls als zy willen. *Puiten* is dan gezegt zuipers. Dit puitenleven behaagt zonderling aan een soort van tweebeenigē en roodgeneusde puiten, die men in Zeeland dikwyls in de kroegen ziet. Deze zyn geen Zeeuwfche nachtegaalen, schoon zy daar wel een nacht doorbrengen. Ook zyn zy geen *quaakers*, die op een ledige ton staan, maar zy zitten liever voor een volle, waar van zy wel niet scheiden, voor dat zy die op den bodem gezet hebben. Alleen hebben zy een grooten afkeer van water te drinken. Onder tusschen verdienden zy wel te water en te broode gezet te worden; en dat zoude hen dikwyls gezonder zyn. De *puiten* moeten zodanigē bescamen, dewyl zy in den overloed maar hun nooddrift inzwelgen. Doch dat geslacht word ook elders gevonden.

PUKKEL is van *pok*.

PUL is, zonder een scherf te worden, gebroken uit het midden van 't Latynsche *simpulum*, een kruik. Anders mogt men denken op de laatste lettergreep van 't Hebreuwfche *בֵּל*, *nebel*, een vleesche, of kruik. Dan zoude *bel* verwiffelt zyn in *pul*.

PUNT, voor stip, is van 't Latynsche *punctum*: maar voor spits, is 't van *pungere*, *punctum*; steken.

PUT kan gebragt worden tot het Grieksche *βάθος*, *barhos*, diepte. *B* word *p*. *Putten* noemden zy *ἀφύσσειν*, *aphussein*; of tot *πιτίσειν*, *potizein*, drenken, waar toe een put dient; doch naast is dat by 't Latynsche *puteus*, een put.

PUYE, *puide*, is van 't Latynsche *podium*, een uitstekend voorgetimmer.

PYL zoude konnen stammen van 't Latynsche *pilum*, een werppyl. Dit quam van 't Grieksche *βάλλειν*, *ballein*, werpen. *βέλος*, *belos*, was een werptuig, en *βολή*, *bole*, een worp.

Bal en *pyl* hebben dus den zelven oorsprong. Maar om de gelykenis noemt men ook een scheute een *pyl*, wyl zy uitschiet. Een *pyl* heet men ook een *schicht*, van *schieten*, en een *slijts*, van *sletzen*, waar van *flanssen* is.

PYN komt van 't Grieksche *πῦν*, *poine*, of *πόνος*, *ponos*, straffe, smerte, arbeid, moeyelykheid. Voor dat alles namen 't ook de ouden. *Pynen* was zwaaren arbeid, of moeite, aanwenden. *Nemmermeer en sultu pinen om dingen die du niet crigen en moges. Spisen die bejaget en vercregen waren met grooter pinen.* Zo hebben wy noch tot een spreekwoord: 't is de *pyne niet waardig*, dat is, den arbeid, de moeite; of 't moet zyn, 't is te *pynen niet waardig*, daar om moeite aan te wenden. By de oude was *pyn* ook boete, verbastert van *pene*, uit het Latynsche *pæna*. *Op de pyn van den ban.*

PYPEN is van *piepen*, uit het Latynsche *pipare*, of *pipire*. Een *pyp* is een fluit waar mede men piept. Maar dit word tot andere lange en holle dingen overgebracht, die men ook *pypen* noemt. Doch 't is onaangenaam, wanneer men met quaftige *pypenstellers* te doen heeft, die veele nooten op hunnen zang hebben.

Q.

QUAAD kan door letterwisseling stammen van 't Grieksche *κακός*, *kakos*, quaad. 't Is nader by *κότος*, *kotos*, wrok, van *κοτέω*, *kotein*, gram zyn. Wy gebruiken gram, quaad, en boos ook als gelykluidende woorden. Vergelykt *Spreek. 29: 22.* Anders mogt quaad wel zyn van het aaloude *kalt*, voor drek en vuiligheid, 't geen de Hoogduitschen noch noemen *koth*. Hier van hebben wy *kotsen*, braaken. Immers dit past zeer wel op het zondenquaad. Ziet *2 Pet. 2: 22.*

QUAAL. Ziet *Queelen*.

QUAK is iets weinigs, dat overgeschoten is van spyze, of iets diergelyks. Maar *quak* is ook een beuzeling, een niets waardige zaak. De oorsprong is my onbekent: want tot *quaad* durf ik het niet brengen. Hier van is *zyn goed verquakkelen*, dat in
beu-

beuzelingen en nietige dingen verquisten, en verspillen. Zo zyn 'er die hun *trouwte verquakkelen*. *Quakjes* zyn beuzelpraatjes, en een *quakkelvorst* is die niet doorvriest, en weinig te beduiden heeft.

QUAKKEL is by de Chaldeen כַּקְלִי, *caclie*, en van hen is die naam tot ons, zo 't schynt, overgevlogen.

QUAKZALVER is *quakkelzalver*, aan wien men zyn geld *verquakkelt*; of die niet volmeestert, gelyk *quakkelvorst* is die niet doorvriest. Anders, om dat ze het bedrogen volk met *quakjes* en beuzelpraatjes misleiden, en *quakken* verkoopen.

QUALYK is verkort van *quaadelyk*.

QUAMEN, en *quam*, is 't *praeteritum imperfectum* van *komen*, waar voor de aalouden ook *queman* zeiden. Dit *komen*, en *quam*, weet ik nergens by de ouden gevonden te hebben tot een overtollig stopwoord, op die wyze als zommigen dat nu t' elkens, als een keurlyk gierbloemtje, in hunnen taal gebruiken. b. v. *Ik kome te hooren*, voor ik hoore. *Zy quamen dat te doen*, voor zy deden dat. Hier toe moet gebragt worden de spreekwyze, wanneer men met gebeerden uitdrukt de wyze, hoe ymand iets dede: *Hy quam zoo*, t. w. te doen.

QUANSUIS las ik nergens by de ouden. Dit zal verbastert zyn uit het Latynsche *quasi*, *quasi vero*, als of 't ware. Of *quanswys* is *kakswys*, als *kaks*. Ziet in *Kak*. Doch dat *kaks* is ook zelf van *quasi*. Maar ziet hier wat beters. De Vlamingen zeiden *quametsus*, dat is, *quam* het *sus*, indien 't zo *quam*, of als *quame* het zo, gelyk als of 't ware. 't Is dan van dien aard als *mag schien*. *Hy heeft hem in 't laetste quamet-sus* (*quansuis*) *laten gesegghen*.

QUANT houde ik voor een ineengedrongen bastaart van *quidam*, schoon hy zeer misvormt, en aan zynen vader ontleken is. Men zegt, *een looze quant*, *een slechte quant*, 't is *een quant*, *een wakkere quant*. In de oude taal was *quant* een mangelaar, die waren met ymand verwisselt, een ruilebouter. *Quantzelen* was ruilen, mangelen. Hier van komt *verquantzelen*, zyn goed door een dwaaze en schadelyke tuisching of verwisseling weg helpen. Die dat doet, is een *quantzelaar*, en 't is even-

veel, of hy dus het zyne *verquantzelt*, of *verquakkelt*. Dit *quantzelen* schynt te zweemen na *changer*, verwisselen. *Quantzelen*, voor wisselen, wierd ook genaamt *tuiffchen*. Ziet *Tuiffchen*. Een *quant* beduidde daar om een tuifschgezel. Maar zoude men *quant* niet mogen afleiden van *quinkt*, of *quint*, in de oude taal *dwecpery*, zotheid? Een *quant* is dan zulk een, die (als men zegt) vreemde quinten in 't hoofd heeft. Doch van wat geweest en landaard deze *quanten* ook mogen wezen, zy zyn niet weinig door de hekel gehaalt en vermoemt, zo dat ze genoegzaam *incognito* by ons verkeeren.

QUAST, een houtknobbel, is van *off*, een tak, waar van ook *oest*, *noest*, en *knoest*, of *knuiſt*, in den zelve zin met *quast* spruit. Hier van noemt men by gelykenis een grilligen styfkop een *quast*, een quastig houtje, dat zich niet licht laat beschaven. *Quast* is ook een quispel, gelyk men dus zegt, een *witquast*, en *quassen* zyn ahangzelen, om eenige gelykenis naar een quast of knoest.

QUEELEN zeiden de ouden voor *quaalen*. Hier van was *queelen* met quaalen bevangen zyn. Dit *queelen*, gelyk ook *quaale*, is van *quellen*. Wy zeggen ook, *by quelt*, of *gaat quellen*, en *quelling* is quaale, gequel. Hier van schynt ook *quyl*, en *quylen* te spruiten, vermits dat van eene quaal kan veroorzaakt worden. Maar *queelen*, voor zingen, behoort hier toe niet. Dit stamt van 't Latynsche *quori*, 't geen ook van 't zingen der vogelen gebruikt wierd. *R* en *l* zyn wisselletteren. Daar toe behoort ook *quetteren*. Anders ziet *Quoesten*.

QUELLEN is plaagen, moeite, smerte, en verdriet aandoen. Willeramus: *Ich van him gequelet si*, ik van hem gequelt zy. Dit stamt van 't Grieksche *σκέλλειν*, *skullein*, quellen, moeylykheid aandoen. De *s* is afgeworpen.

QUENE was in de oude taal vrouwe, wyf, van het Grieksche *γυνή*, *gune*, dat ook in 't gemeen een vrouw, of wyf, beduid. By de aalouden was *kunu*, en ook *kun*, vrouw. Dus brengt F. Junius by uit overoude Deensche gedenkstukken, *Rada kunu mina*, Rada myn vrouw. De Engelsen vormden van *kun* *cuven*: want gelyk *g* dikwyls overgaat in *k*, zo waren

Q en e genoegzaam de zelve letters in klank. *Horcwen* was een huurwyf, of hoer. Hier van maakten de ouden *quene*. *Hoe gaerne soude ic wt dese quene gaen*. Wy zeggen noch, een *oude queen*, voor een besje. De aaloude Saxen zeiden *saldowene*. Maar de naam van *kun*, en *quena*, wierd byzonder aan een Koningin toegeëigent. *Sutbdales quen* was de Koningin van 't Zuiden. Dus noemen de Engelschen de Koningin *the Queen*, 't geen by uitnemendheid is Vrouwe, gelyk der Koningen naam zo is *Sire*, Heere. Ziet *Heere*. By de Engelschen is *quean* een hoer, mogelyk van 't Grieksche *κωνος, koimos*, besmet, ontrein, *κωνισιον, koineion*, is een hoerbuis.

QUEESTEN, gelyk ook *quetteren*, komt van 't aaloude *quetban*, zeggen, spreken, praaten, en komt over een met *kozen*. Ziet *Kozen*. De Engelschen hebben dat woord in dien zin noch.

QUESELEN was in de oude taal beuzelingen met ernst behandelen. *Queselingen* waren beuzelingen, van 't Latynsche *quisquillie*. Een *quezelaer*, en *quezel*, is dan; die zich met beuzelingen ophoud.

QUIDAM, een naam van verasmaading en verachting, byzonder toegeëigent aan gekken, is overgenomen van 't Latynsche *quidam*, ymand. Men wil daar mede zeggen, dat zulk een is een naamlooze en onbekende, gelyk by de Grieken *ο' δεινα, bo deina*; of dat die niet waardig is onder eerlyke, en verstandige, menschen genoemd te worden; zo dat de betekening dan ten quaade word gebruikt, als *boef*, *schalk* enz. *Quidam*, voor ymand zonder naam, is dan de broeder van N: N.

QUIK was in de taal der ouden iets, dat zich waardig beweegt. Zy zeiden, *liebt ende quik*. *Die die een byl op syn boest quitte*. *Tobias hond verblide, synen staert queckende*. Dus blykt, van waar wy zeggen een *quikstaert*, en *quikzilver*, 't geen de Latynen noemen *argentum vivum*, levendig zilver. En vermits een vaardige werkzaamheid uit een inwendige kracht leven aanwyft, zo was *quicum* en *cucu* by de aalouden levendig. *Cucu seob*, levendig vee. *Gif mid hem quicum sy funden*, indien by hem iets levendigs zy gevonden. By *Willeramus* is *doden erquekkan*, doo-

den levendig maken. *Thaz her dodon erquekkeda*, dat hy dooden opwekte. Hier van komt ons woord *verquikken*, 't geen de ouden uitdrukten, *te bequeckene*, en *queeken*, *opqueeken*, voeden. De ouden noemden een kind *quic*, dat is, queekeling, queek, en *quic* was by hen ook vee. Dit *quik* is van 't Grieksch *κίς*, *kikus*, kracht, sterkte, uit *κίειν*, *kiein*, gaan, bewegen. De oorsprong is het Hebreeuwſche *קוץ*, *coach*, sterkte kracht.

QUINKSLAG is van 't oude *quinke*, *quinkte*, *quinkt*, dwepery, malligheid. *Slag* word op doen en ſpreeken toegepaſt. Zo doet ymand wel *domme ſlagen*, die grof te werk gaat, en een ſnapper *ſlaat* 'er zyn tong in. Een *quinkſlag* is dan een malle en kluchtige daad, of praat.

QUINT betekende by de ouden winſt, gelyk noch by de Zeeuwen. Dit ſtamt van 't Latynſche *quinta*, *ſcil. pars*, het vyfde, t. w. winſtdeel, gelyk dus b. v. de intreſt vyf ten hondert plagt te zyn.

QUISPELEN is het zelve woord met wiſpelen. Ziet *Wiſpelen*. De ouden noemden een ſteert een *quiſpel*. *Quiſpel* is ook een *quaſt*, waar mede men ſtrykt, of ſprengt, van 't herwaards en derwaards bewegen. Anders *quiſpel* zweemt al wat na het Latynſche *penicillus*. Mogelyk is ook *quiſpelen* en *giſpen* een woord, dewyl *qu* en *k* met *g* verwiffelt worden.

QUISTEN, *verquiſten*, zal zyn van *quyt*, voor *quytſten*, *quyt* maken. Zo plagten de ouden dikwyls een *s* tuſſchen woorden in te voegen, b. v. *baerſen* was baaren, *naerſen* naderen, *vermeerſen* vermeerderen, *verklaerſen* verklaaren. Een *verquiſter* is dan een *quytmaker*.

QUYL. Ziet *Queelen*.

QUYT was in de oude taal los, vry. Zy zeiden, *quyt worden gelaten*. *Ik ſallen gans ende vri quyt laten gaen*. Doch zy gebruikten *quyt* ook wel in dien zin gelyk wy. *Hy wort des heilige vaders quyt*. *Hy wort des melaetſchen menſchen quyt*. *Quyten* was vry maken. *Ten waer dat hi hem zelven grootelic quitede*, anders en ſoude hi niet wtcomen, dat is, 't en ware hy hem zelven voor een groot rantzoen vry kocht. Daar van heeft *quitancie*, *quytſchrift*, dien naam. Men zegt, *zich wel quyt van zynen plicht*,

plicht, dat beduid, door plichtbetrachting zich los en vry maken van dat geene, waar toe men verbonden, of verschuldigt, was. De wiege van die spreekwyze is al in de aaloudheid. Willeramus: *Nu willon ich bimo thero genathan enquetban mit wilitigero geborsamegheyd*, nu wil ik hem quytten der genade, dat is, myn plichtschuld afdoen voor de genade, met gewillige gehoorzaamheid.

R.

RAAD was by de ouden een weggelegde schat, van *reden*, bereiden. Hier van is *voorraad*, 't geen te vooren bereid is, *te raade houden*, te voorraade houden. *Raad* was ook waar in iets weggelegd, en bewaart word. Dus is *bonichbraat* de *raate*, of *raad*, waar in de honig is, en *schaprade* een spinde, of eetenskaskas, omgekeert van *raadschap*, om dat daar in *schappen*, of borden, zyn, om den *raad*, of voorraad, op te leggen.

RAADEN is van 't Latynsche *rerī*, achten, meenen. *In praeterito*, *ratus sum*. Die ymand raad, zegt hem zyne meening, wat hy acht goed, of best, te zyn.

RAAF. Ziet *Rooven*. Een raaf is een dief en roofvogel. Hier van zegt men, *hy steelt als een raaf*; doch zulke worden dikwyls ravenaazen. Anders kan 't afgeleid zyn van 't Hebreuwfche *עורב*, *oreev*, een raaf, van *ערב*, *ereb*, de avond, gelyk men zegt, *een nachtraaf*. Daar van sproot ook 't Latynsche *corvus*.

RAAM, waar op, of in, iets word uitgespannen, schynt gevormt te zyn van *ruim*, by de Hoogduitschen *raum*. *Raamen*, voor passen, mikken, treffen, zoude daar van kunnen ontleent zyn, om dat iets in een raam net passen, en sluiten, moet. Maar zoude *raam* niet kunnen verbaftert zyn van *vorm*, door afwerping van den gevel? Immers iets *beraamen*, en *beraaming*, is een zekere vorm daar van ontwerpen.

RAAP, een knol, is van 't Latynsche *rapa*, of *rapum*, om dat men die van 't veld raapt. *Raapen* is van *rapere*, rooven.

RAAUW, *rouw*, *ruw*, schynt te komen van 't Latynsche *crudus*, raauw. De *c* is achtergelaten, als in 't Latynsche *alapa*

pa

ra van 't Griekſche *κόλαφος*, *kolaphos*, een *klap*, of *lap*, aan 't oor.

RABELLEN, ras en onverſtaanbaar ſpreken, is vermaagſchapt aan *babbelen*. *B* word wel meer *r*, b. v. by de Latynen *arripio* uit *abripio*. Of 't is *rammelēn*: want *b* en *m* zyn dikwyls wifſelletteren. Zo noemt men een ſnateraar een *rabbelaar*, een *rammelelaar*, en een *babbelaar*, daar men noch een *ravelaar* kan byvoegen, tot een geheel kakelrot, en ſnappilde, waar van *zwetzer* overdeken, en een *rommelpot* het gildewapen is. 't Zoude konnen ſtammen van 't Hebreeuwsche *רמ*, *roebb*, twiſten. By de Latynen is *rabula*, een *zwetzer* en *kakelaar*, een ſmaadnaam, dien men aan Advokaaten gaf.

RABOUT, een guit, ſielt, deugniet, is een ſmaadnaam, zo 't ſchynt, geërft van den Vriefchen Koning *Radbout*, dat is, *ſtouteraad*, by omkeering, of *radde bode*, bekend niet tot zynen lof in de oude geſchichten, gelyk *Droes* is overgebleven van *Drufus*. Op die wyze noemt men een verrader een *Judas*.

RACH, ſpinneweb, is de romp van 't Griekſche *αράχνη*, *arachne*, een ſpinnekop, en ſpinrach. De Latynen zeggen *aranea*, ſpin. Wy hebben dan dit woord niet van hen, maar onmiddelyk van de Grieken, met afkapping van kop en ſtaart. Van *rach* is *ragen*, de ſpinnewebben weg vagen, en *rachsboofd*.

RAD, *rat*, is van 't Latynſche *rota*, een wiel. Dit zoude door afkorting konnen ſtammen van 't Griekſche *ῥόδιον*, *rhothein*, gedruis maken, en met een drift voortloopen, dat beide van een rad geſchied. Maar *rad* is ook rap, ras. De aalouden zelden *braut*, *bradar*, *bradast*, *rad*, *radder*, *radst*. *Hr* wierd uitgeſproken als *chr*, *chrad*. Dit ſtamt van het Griekſche *ῥαδίνος*, *rhadinus*, ſnel, gezwind: 't geen mede paſt op een rad, om de ſnelle omwending.

RAKET, een ſpeeltuig bekend by de kaatzers, zal zyn van 't Hebreeuwsche *רקק*, *rakak*, opſpringen.

RAKEN gelykt na 't Hebreeuwsche *רָקַע*, *rakag*, uitſpannen, uitbreiden. 't Geen uitgebreid word, raakt en raakt wel aan andere dingen.

RAKKER is *rekker*, pyniger,

RAL,

RALLEN, *rollen*. Ziet in *Ratel*.

RAM kan men afleiden van 't Griekſche *ῥάμν*, *rhoomæ*, ſterkte, vermits de *ram*, met zyne hoornbotzingen, een ſtrydbaar dier is, en daar om aan den oorlogsgod Mars toegeëigent. Vergeelykt *Daniel* 8: 3. Ja, *Ram* word by omkeering van *Mars*, als de *s* is afgestooten. In de aaloude taal der Kymbren was *rom* ook ſterk. Zoude dat wel ſtammen van 't Hebreuwiſche *רָם*, *raam*, hoog, verheven. Zo draagt ook een ram zyne hoornen. Van *ram* is *rammeyen*, met geweld ergens tegen aan bonzen. Dit is ontleent van de *stormrammen*, of muurbrekers der aalouden. De Grieken noemden een ſchaap of ram ook *ῥῆν*, *rhæn*.

RAMPEN was by de ouden ramp, ſchade, onheil lyden. *Wanneer dit landt rampede ende beſouſede*. Hier van *ontrampeneren*, beſchadigen, breken, ontſtellen.

RAND ſchynt te komen van *rond*, om dat de rand rondom iets is. Ziet *Rind*.

RANG ſtamt mogelyk van 't Hebreuwiſche *רָנַךְ*, *arach*, of *gnarach*, in orden ſtellen, ſchikken.

RANK is van *ranken*; dat in de oude taal het zelve is met *rekken*, 't geen van uitſpannen en buigen gezegt wierd. *Rank* is lang en dun, uitgerekt, en ook krom en gebogen. Dat beide paſt op *wyngaardranken*, die lang, dun, en bochtig zyn. Men kan *rank* ook afleiden van 't Griekſche *ῥᾱκῆς*, *rhakis*, een ſcheut, of *ῥαχῆι*, *rhachai*, wyngaardranken. De wortel hier van zoude kunnen zyn de laaſte lettergreep van 't Hebreuwiſche *שֵׁרֶת*, *ſoreek*, een edele wynſtok. So is dan afgefnoeit, en een *n* ingevlochten. By gelykenis noemt men ſlinxe ſtreeken, *quaade ranken*. Men mogt giffen, dat *rank*, voor treek, verbaſtert was van 't Griekſche *πράξις*, *praxis*, daad, bedryf, door afwerping der *p*, en een ingelaſchte *r*, als meer geſchied.

RAP is van 't Latynſche *rapidus*, ſnel, afgeknipt.

RAPEN is van het Latynſche *rapere*, raapen, rooven. Anders kan men 't brengen tot het Griekſche *ῥᾱπειν*, *drepein*, plukken, verzamelen. Dan is de *d* afgeworpen, als in *exuo* van *ἐκδύω*, *ekduoo*. Van *rapen* is *roffel*, een ſchop, waar mede men den drek opraapt, of opſchept. *P* is *ff* geworden.

Pp

RAS

RAS was by de aalouden *rades*. Willeramus: *So su biroades scal gegruozet werthan*, zo zy haar ras zal gegroot worden, groeyen, of liever gegroet, aangefproken, gevryt worden. *Ziet Groeten*. *Rad* en *ras* is dan het zelve woord, en beiden verkort van *rados*. Hier van kan een *rad* dien naam hebben, om dat het ras omwentelt. *Ziet Rad*. *Recelease* was by de oude Engelfaxen loom, vadzig. Dus schreef Koning Alveed: *That men sceolden swa recelease wurdan*, dat menschen zouden zo traag worden. Dit *recelease* is rasseloo. De oorsprong zal zyn *reeden*, bereiden. Hier van komt ons *reeds*, *alreeds*, *alreede*, *albereids*. Anders kan *ras* t' zamengetrokken zyn van 't Grieksche *ῥαδιος*, *rhadios*, licht, gemakkelyk, of *ῥαγδαίος*, *rbagdaios*, haastig.

RASPEN kan schynen te zyn van 't Grieksche *ῥάσσειν*, *rbassein*, aanstooten, breken; of anders van 't Latynsche *radere*, wryven. *D* gaat over in *s*, zelf by de Latynen, in *rado*, *rafi*. *P* is een tusschenzetzel, als in *promo*, *prompsi*, *sumo*, *sumpsi*. *Raspe* is van *radula*, L.

RATEL is van 't Grieksche *κρόταλον*, *krotalon*, waar van de Latynen hun *crotalum*, en *crepitaculum* hebben. Het zegt een kloptuig, waar op men slaat, of klopt, om geluid te geven. Hier van is *ratelen*, geratel maken. Dus is zommiger tong als een *ratel*, of klapspaan. Een verkorting van *ratelen* is *rallen*, en *rellen*. *Gerel* is geratel, geklap. Van *ratelen* is ook *rotelen*, *renselom*, *κρόταλος*, *krotalos*, was een ratelaar, snapper.

RAVOT schynt te komen van *rabout*, zich als rabouden aanstellen.

RECHT is van 't Latynsche *rectus*. Dit word toegeëigent op het zedelyke. De regelmaat van alle recht is dus de wet. *Mich. 6: 8*. Hier van worden *Rechters* genaamt, die volgens zulk eene wet recht moeten vonnissen. Hunne vierfchaar is het *gericht*, anders mede geheten de *Rechtbank*. 't *Gerecht* is ook wel de strafplaats, daar het vonnis word uitgevoert, en de beul is de scherprechter. De aalouden noemden het *gericht*, *gerihtii*. *Rechthouders* zeiden de ouden voor *Rechters*, 't geen daar van verkort schynt. Dus zegt men noch *Wethouders*, *boekhouders*, *bankhouders*. *Rechten* is gericht houden, vonnis wyzen, en pleiten.

RECH-

RECHTER, in rechter hand, zyde, enz. acht ik te stammen van 't Latynsche *dexter*, door verwisseling van *d* in *r*, als meer geschied, b. v. Zo is *corium*, L. van *κόδιον*, *kodion*. G.

RED was by de ouden maate. Zy zeiden, *de red of macte*. Dit schynt te zyn van 't Latynsche *ratum*, *pro rato*. Daar van is *evenredig*, gelykmatig.

REDEN is van 't Latynsche *ratio*.

REEF. Ziet *Reep*.

REEKS, *raaks*, is het zelve met keten. De ouden schreven, *ketenen*, of *raecksen*. Dus noemen wy een *sleutelreeks* een keten, waar aan een bos sleutels hangt. Buiten twyfel is dat van *raken*, om dat de eene schakel aan de andere raakt. Hier van word *reeks* overgebracht tot andere dingen, b. v. een *reeks van jaaren*. Van *reeks* word ook *reeft*, *ryft*, *ryge*, en *rye*. Zo is een *reeft ajuin* een reeks, *reeften*, en *rygen*, is *reeksen*, tot een reeft of reeks maken.

REEN was in de oude taal een paal, of scheiding. Dus worden noch reën en scheidgrippen tusschen landen gedolven. *Reenboom*, en *reensteen*, was paalboom, en paalsteen, en *reelgenoot* een buurman op 't veld.

REEP, een touw, is van 't Grieksche *ῥίψ*, *rhips*, of *ῥίπος*, *rhipos*, een willigen tak, of teen, waar mede men bind. Dit word tot andere banden overgebracht. De Grieken noemden touwen *ῥόπος*, *rhopos*, en *στροφῆς*, *strophoi*, daar dan steen voorzetzel kan zyn, gelyk de Latynen eertyds voor *lites* zeiden *σλίτες*. Zo noemen de Engelschen een touw noch *rope*. By gelykenis is een *reep* een baan, een lang smal stuk. Dus zegt men, *een reep doeks*, enz. Ik denk, dat *reep* tot *reef* geworden is, in *een reeffe in te binden*, 't zy dat dit zeggen wil een touwtje, of een streepje van 't zeil. *P* en *f* zyn wisselletteren.

REEPEN, *reupen*, hekelen, is van 't Latynsche *rapere*, rukken. Dit wierd ook genaamt *reten*, van door de reeten der hekel halen.

REESSEM is van 't Latynsche *racemus*, een tros. Een *reesssem ajuin* is het zelve met een reeft.

REET is van *ryten*, scheuren. De Latynen zeggen *rima*.

Pp 2

REFE-

REFEREIN, zo bekend by de oude Rethrofynen minjoot is van 't Latynsche *referre*, verhaalen, om dat de gedichten verhaalt, en opgezegt wierden.

REGEEËREN, en *Regent*, is van 't Latynsche *regere*. Dit zweemt al wat na 't Hebreeuwſche רָגַל, *ragnab*, weiden. Koningen zyn herders.

REGEL is van *regula* L. een rechte ſchreef, of lyn, van *rectus*, recht. Dus ziet men, waarom een voorschrift, 't geen men ſtipteſyk, zonder afwyken, opvolgen moet, genoemd word een *regel*. Vergelykt *Deut.* 17: 20. *Gal.* 6: 16. Tot *regel* zoude men ook *reeks*, en *rye*, kunnen brengen, of *reke*, en *ryge*: want *g* gaat over in *ks*, als in *rego*, *rex*.

REGEN was by de aalouden *ren*, *raegn*, en *regan*. Willeramus: *Ther regan is furo*, de regen is voorby. De ouden zeiden ook *reyn*, voor regenen. Dit za een verkorting zyn, gelyk in *ſeynen* voor ſegenen. De oorſprong is het Griekſche βρέχειν, *brechein*, nat maken, regenen; of liever ραίνειν, *rbainein*, beſproeyen. Anders zoude men mogen giffen, dat dit ſproot van *rein*, zuiver, om dat de regen met zyne druppelen waſcht, en reinigt. Vergelykt *Ezech.* 22: 24. Of *regen* is omgekeert van 't Hebreeuwſche רָגַל, *nagar*, uitgeſtort worden, vlieten, gelyk *kuffchen*, van רָגַל, *nafchak*.

REI is achter afgeknipt van 't Latynſche *chorea*, een zingende dansbende, uit het Griekſch; of 't is van *ry*, een reeks, dewyl danſſende malkanderen wel by de hand houden, als in een ronden dans.

REIGER, een bekende vogel, maar onbekende naam, heet in 't Griekſch ἐρωδιός, *eroodios*. Hier van vormden de Latynen, door verzetting en verwiffeling van letteren, *ardea*, en de Franſchen hebben dat 't zaamgeſmolten tot *heron*. Ik twyffel niet, (hoe vreemd het mag ſchynen) of daar van hebben wy ons *reiger*, door atkapping van hoofd en ſtaart, en verwiffeling van *d* in *g*, als in meer woorden geſchied. Zo word van *rod* *reig*, waar aan de Duitsche uitgang *er* gehangen is.

REIKEN kan ſchynen te zyn van 't Griekſche ὀρέγειν, *oregein*, langen, uitſteken, uitſtrekken; of van *rekken*. Zo is *reikhalzen* rekhalzen, en *toereiken* toerekken. **REI-**

REIZE, maal, werf, is van *reizen*, en *reizen* van *ryzen*. Die reizen zal, ryft, en maakt zich op, hy begeeft zich op de beenen.

REIN is van 't Griekfche *ῥαῖνον*, *rhainein*, opgieten, befproyen, waar door iets rein en zuiver gewaffchen word.

REKEL zweemt niet qualyk na 't Hebreuwfche *רָקִיל*, *raciel*, een achterklapper. Mogelyk heet men een *bond* daar van een *rekel*, dewyl hy achter nabaff. Immers 't is een fmaadnaam; en tuffchen *bond* en *rekel* is geen meer onderscheid, dan tuffchen zwyn en verken.

REKEN was in de oude taal herftellen, vermaken, bezorgen. Hier van zegt men noch, *gerak en gemak doen*, 't *buis in rak en dak houden*, en 't *vuur rekenen*, voor dat bezorgen.

REKENEN zoude men kunnen brengen tot *reke*, rye, om dat in 't rekenen de fommen op *reken* geftekt plegen te worden. Of men moest op *reden*, *redeneeren*, denken, vermits de *reden* in 't rekenen byzonder geoeffent word. Hier mede komt over een het Latynfche *ratiocinari*. *D* gaat wel meer over in *k*. Zo is *jucundus* van 't Griekfch *ιδανός*, *idanos*. *Rekenen* was in de taal der ouden ook achten. *Hi plach feer gerekent te fyn*. *Ik achte mi felf voor een dorper tegen dat kint mi te rekenen*. Wy zeggen dus mede: *waar reket gy my voor?* Even zo was een fpreekwyze der Latynen, *in numero*, of *nulla numero esse*, *aut haberi*.

REKKELYK is redelyk. Dus zeggen wy, *een rekkelyk man*, die de reden plaats geeft, en gezeggelyk is. By de ouden las ik, *reckelyck en godvruchtigh*. Mogelyk wil dit zyn *rekenlyk*: want rekenschap noemden de ouden ook wel reden. *Gi fult Gode reden geven van allen uwe wercken*. Maar *rekkelyk* kan ook zyn van *rekken*, uitrekken, voor involgen, toegeven.

RELLEN, fnateren, kan gebragt worden tot *ratelen*. Ziet *Ratel*. Maar 't kan ook verbaftert fchynen van 't Latynfche *delirare*, raaskallen, dweepen. Zo is *gerel*, en *rammeling*, van *deliramentum*. Anders gelykt *gerel* wonder wel na *garrulitas*, gefnap, dat my fchier beft behaagt.

RENNEN, *runnen*, loopen, is van 't Griekfche *ῥέειν*, *rheein*, dat eigentlyk vloeyen beduid, en van waterloop gezegt word;

en zo kan ook regenen daar van stammen. Of liever, *rennen*, *runnen*, is van 't Latynsche *ruere*, met drift en geweld loopen, en invallen. Hier van is *ren* een kooi, waar in de opgesloten beesten *rennen*, loopen. *Runnen* is ook stollen, tot klonters zamen loopen.

RENT is van 't Latynsche *reditus*, inkomst, of van *reddere*, wedergeven. Dus zegt men, *dat geeft wel*, voor brengt veel vrucht en voordeel. *Rent* en *woeker* is dan het zelve. De ouden zeiden ook *reveninge*, voor rente, van *revenire*. De Kamer van *reveninge* was 't geen men nu noemt de Kamer van *rekening*, of de *Rekenkamer*, die over s' Lands inkomsten gestelt was. De Franschen hebben van dat *redenire* hun *revenu*.

REPPEN is *rappen*, spoeden, van *rap*. Zo zegt men *rept u*. Maar *reppen*, voor melden, zal zyn van *roepen*.

RESPYT is zamengetrokken van 't Latynsche *respirandi spatium*, adempoozing, tyd om adem te scheppen, en dus uitstel. Dit is een klaar staaltje van woorden dezer soorte.

REST is afgekort van 't Latynsche *residuum*, het overige; van *restare*, reften, overblyven.

REUK is van *ruiken*, *rieken*, en dat, zo 't schynt, van *rook*, *rooken*, om dat de reukdeeltjes uitwaassemen, en een soort van rookdamp zyn. Of liever 't is van 't Hebreeuwse ריח, *roach*, reuk.

REUPEN. Ziet *Reepen*. *Afreupen* is afscheuren.

REUS was by de ouden *rius*. En *rius* verwoent, een verwaande reus. De Hoogduitschen zeggen noch *riese*. Dit komt van *ryzen*, om dat een reus door zyn lengte hoog boven andere opgerezen is.

REUTEL, *rotel*, *reutelen*, *rotelen*, is van *raselen*.

REUY. Ziet *Roeyen*.

REVELEN, raaskallen, is van 't Latynsche *revelare*, openbaaren, om dat het waarzeggen met onzinnigheid vergezelschap ging. Mogelyk komt van *revelen* *prevelen*, door voorhechting van een *p*, dewyl onzinnigheid wel in, en by zich zelve doet praten en mompelen, 't geen dan verder uitgebreid word.

RIB word om de gelykenis ook aan andere dingen toegeëigent, b. v. de ribben van een blad, schip, enz.

RICHEL, voor grendel, schynt t' zamengesmolten te zyn van 't Latynsche *repagulum*. Doch 't gebruik heeft dien naam nu ook verder uitgebreid.

RICH-

RICHTER is het zelve met *Rechter*, *richten* met *rechten*, *oprichten* met *oprechten*, enz. 't Stamt alles van recht. *E* en 't zyn wisselletteren.

RIDDER is *ryder*, van *ryden*.

RIED is gesnoeden uit het midden van 't Latynsche *arundo*, daar noch de *n* uitgevallen is. Zo wierd *rud* tot ried.

RIEKEN is van 't Hebreuwsche ריח, *beriech*, in *bipbil*, ricken.

RIEM, een roeituig, is van 't Latynsche *remus*. *Riem*, voor band, is achter afgesnoeden van 't Latynsche *lorum*. Een *riem* papier is een bindzel.

RIF schynt door een vreemde versmieding vervormt, en in een geklonken te zyn uit *diapragma*, het middelrif; doch het word voor een geraamte genomen. By de aalouden was *ref* de buik. Zy schreven ook *brif*.

RILLEN is verkort uit *riddelen*, een *diminutivum* van *ryden*. Ziet in *Koorts*. Het zelve is *trillen*, daar een *t* voorgehecht is, voor *te rillen*, gelyk *te breken* in de oude taal was *breken*.

RIMPEL, *rompel*, zweemt na 't Latynsche *ruga*. Ik gis, dat het zyn wil *krimpel*, van *krimpen*, daar de *k* is afgeworpen, die weder verandert is in *sch* in *verschrimpelt*, of *verschrompelt*, voor *verrimpelt*.

RINDE was by de ouden bast, of schorffe, gelyk noch by de Hoogduitschen. Willeramus heeft *uzera rinda*, de buitenste bast. Hier om noemt men de eikenbasten, welke de lederbereiders bezigen, *rind*, *rin*, of *run*. Dit zal zyn *ronde*, dewyl de bast den boom of de takken omringt. Anders kan men *rinde* brengen tot het Grieksche *rhinos*, *rhinos*, vel, huid, vermits de bast de huid van den boom is.

RING is het zelve met *kring*; alleen is de *k* afgeworpen. Ziet *Kring*. *Omringen* is met een ronden kring omgeven.

RINGELEN, *ringelooren*, is een gelykenis van dieren, die met een keten geboeit, en omgeleid worden. Ymand een *ringel* geven is hem omdraayen.

RINKELROOYEN, en *rinkinken*, geeft eigentlyk te kennen de brooddronken dertelheid en uitgelatenheid van zulken, die

die by avond en ontyden langs de straaten zwerven, en aan de ringen, kloppers, en bellen der deuren *rinkelen*; schoon het ook in een ruimer betekening gezegt word. *Rooyen* zal zyn, den lichtmis spelen, gelyk men zegt, *kaal en berooit*.

RIPS is *reptile*, een kruipende worm, van *reper*, L. kruipen.

RISPEN, *oprispen*, is van 't Latynsche *rustare*, *crustare*.

RITZELEN is een *diminutivum* van 't oude *rezen*, beven. Zo *ritzelen* de loveren van den wind.

RIVIER is van 't Latynsche *rivus*, een beek, uit het Grieksche *ῥέειν*, *rheein*, vloeien. De oorsprongbron is het Hebreeuw-sche, of liever Chaldeeuw-sche *רִיב*, *reva*, bevochtigen.

ROCH, of *rog*, is van *raja*, L. *ῥ* word *g*.

ROCHELEN, en *ruchelen*, is een schor geluid maken. Dus word het balken van een ezel genaamt, om zyn helder keeltje. Hier van is de fluim, die rochelende geloft word, een *rochel*. Aan dat rochelen is *krochen* vermaagschapt. 't Is een schor geluid uit een holle borst, als uit een kroch, of kelder, voortbrengen. *Rochelen* stamt van 't Latynsche *raucus*, heesch, en geschied om het slym op te halen, dat de keel schor en heesch maakt.

ROEDE was by de aalouden een stam, of staak. *Onroede aban-gen*, was aan de roede gehangen, naamelyk de kruisstam. In de houttuinen zyn *roeden* lange boomstammen. Dit word ook toegeëigent aan een garde, of rys, van 't Grieksche *ῥάβδος*, *rhabdos*, of van 't Latynsche *rudis*. Dus zegt men, een *hengelroede*; en *roede* is de naam van die bekende landmaate. Ook heet een *roede* het zamengebonden straftuig van verscheide roedekens.

ROEF is in de oude taal een verwelfzel, een vertrek, of kamer. Die naam is nu alleen eigen gebleven aan den roef van een schip; behalven dat een *rossiaan* hoerenwinkels heeft. *Roef* is buiten twyfel gevormt, door omkeering der eerste lettergreep, van 't Latynsche *fornix*, een voute, een welfzel.

ROEKELOOS. Ziet in *Roken*.

ROEMEN kan zyn atkomst rekenen van 't Hebreeuw-sche

sche **roem**, *roum*, verhoogen, verheffen, 't geen door roemen geschied, *Pfalm* 34: 4. en zo behoort daar toe grootspreken. *1 Sam.* 2, 3. *Jude* v: 16. Daar van stamt het Grieksche *ῥῆμα*, *rhema*, een woord, of reden, en 't Latynsche *rumor*, 't gerucht, de maare. Zo zeggen wy, *roemruchtig*.

ROER komt van het oude *robr*, ried, gelyk de Hoogduitschen dat noch heeten, dewyl het een holle pyp heeft. *Robr* schynt te zyn van *roeren*, om dat een ried licht bewogen word.

Matth. 11: 7.

ROERDOMP word zo genaamt van *robr*, ried, en *dommen*, een dof geluid maken, 't welk die vogel doet, door in 't riet zynen bek in den modder te steken, en zo te roepen. Dus zeiden de ouden ook een *roertromp*, dewyl hy zo in 't ried trompt, of trompet, en *mosekoe*, dat is *slykkoe*, om dat hy in 't slyk een geluid maakt als een koe.

ROEREN zoude kunnen verfmolten zyn van *ronderen*. Immers zo zeggen wy *omroeren*, voor rond om draayen. Hier van hieten de aaloude Engelfaxen den hemel wel *rodere*, dewyl die gestadig omdraait. Ziet ook *Roeyen*. In eenen anderen zin word *roeren* ook voor bewegen en aanraken gebruikt.

ROESTEN, en *te roest gaan*, zegt men van hoenderen, die op hunne rekken vliegen om te slapen. Het is, zy gaan *rusten*, of ter *rust*. Hier van is *roest*, 't geene uitflaat van yzer, dat rust en stil ligt.

ROET was by de ouden ook genoemt *zoet*, door het tegenstelde. Hier van is *bezoetelen* beroeten, zwart maken, als schoorsteenvagers.

ROEYEN was by de ouden *roeyeren*, en *royeren*, 't welk betekende bewegen, voortstooten. *Die scipluden gingen wt ende roeyerden dat schip, mer si en mochtens niet verroeren.* Van dat *roeyeren* stamt *roeren*, en *roeyen*. Hier van is ook *roeder*, 't geen wy by verkorting zeggen 't *roer*, waar mede het schip geroert, gekeert, gewend, en beeftert word. Daar toe breng ik mede dat gewoone vaarwoord *reuy*, wanneer het roer moet worden omgelegd, om het schip te doen wenden, of *reuyen*. Hier toe behoort ook *oproer*, en *opruiden*, ophitzen, aanstooken, of dat

laatste moest *opraaden* zyn; doch ik kies het andere.

ROEZEMOEZEN is t' zamengesteld van *roezen* en *moezen*. *Roezen* is raazen. Dus zegt men, *eenen roes drinken*. *Moezen* was moes haalen, dat is, by de boeren om vry buit loopen, 't geen anders ook genoemt wierd *moeskoppen*, en op de gaerde loopen. *Roezemoezen* is dan aangaan als een dulleman.

ROGGE zoude konnen verkort en verbastert zyn van 't Latynsche *tritium sibiricum*; doch dan moest het al wel gemaalen, en gebuilt zyn. Evenwel men heeft wel diergelyke woorden. Men zoeke iets beters; of bekenne met my onkunde.

ROK kan gevormt zyn van 't Grieksche $\rho\acute{\alpha}\kappa\omicron\varsigma$, *rbakos*, grof laken, de stof tot rokken.

ROKEN, of *roeken*, was by de ouden gade slaan, bezorgen, in acht nemen. *Si en sullens niet sere roken*. *Hi en heeft niet gerocht van dynre wet*. Dus spraken al de aalouden. Wille-ramus: *Thaz thu min niet vergezzan no haveft, ande min ruochest*, dat gy my niet vergeten en hebt, ende my gade slaat, bezorgt. *Ana ruah*, was zonder zorge. Laater zeide men *roeke*, of *roke*. *Verrokeloof* was veronachtzaamt. *Dat aldusdanigen soen sulcke moeder soude mogen verroekelosen*. Zoude dit *roken*, *roeken*, wel niet mogen gesmeed zyn uit het Latynsche *curare*, bezorgen, door omkeering van *cur*, als meer geschied? Maar dat woord is nu als een rook uit het gebruik verdwenen. Echter daar van is overgebleven *roekeloos*, *verroekeloozen*, en *verroekeloof*. *Roekeloos* is dan in den grond het zelve met *zorgeloos*, *achteloos*; evenwel de ouden gebruikten 't ook wel, gelyk wy, voor lichtvaardig en onbezonnen. *Doen een comenscap wt syn roekeloosheit*.

ROKKEN is de spinnewiels bol, met vlas als eenen rok omwonden, anders genoemt een *rokkenshoofd*, waar van *spinnrokken* verkort is. *Rokken*, en *rokkenen*, is dat omwinden zelf. Dit *rokken* kan gebragt worden tot *rok*; of tot *rekken*, om dat de spinter dat opgewonden vlas tot draaden nitrekt; of tot *rukken*, vermits zy gestadig daar aan rukt. Met dat laatste stemt overeen, dat men eentas hooi noemt een *rok*, dewyl daar uit met den hooihaak gerukt en geplukt werd. Men zegt by gelykenis,

nis, *quaad rokkenen*, of *berokkenen*, mogelyk uit de bekende spreuk, en geschiedenis van Narfes.

ROLLEN zal zyn van 't Latynsche *volvare*, rollen, wentelen, en *rol* uit de eerste lettergreep van *volumen*, een rol, of opwindzel. *V* is dan in *r* verwisselt. Anders zoude men konnen giffen, dat *rol* verkort was uit het Latynsche *rotula*, een radje. Van 't *oprollen* noemt men een lange lyst een *rol*, gelyk zo ouds tyds de boeken *rollen* waren. Vergelykt *Psalm* 40: 8. Daar van draagt het boek der vierfchaar noch den naam van de *rol*. Bekent is te Romen de *Rota*. By de ouden was *rol* een rad, 't geen omrolt. Op *rollen*, is op raderen.

ROMER, *roemer*, een bekend wynglas, heeft mogelyk dien naam naar de Romeinen, om dat zy die in deze gewesten eerst gebragt hebben. Dan zoude *romer* willen zeggen een Romeinsch drinkvat. Immers de Hoogduitschen noemen de Romeinen noch die *Römer*.

ROMMELEN is van *rond maalen*, omloopen. En vermits door dat ras te doen, een geluid verwekt word, zo beduid *rommelen*, en *rammelen*, een grof en donker geluid maken. Hier van heeft een *rommel*, *rommelpot*, en *trommel* den naam. *Rommeling* is tuig van geringe waarde, dat uit de hoeken opgerommelt, en opgeschommelt is. Een *kever*, die om zyn omdraayen en geruisch een *malenaar* genoemd is, hiet om die zelve reden by de ouden ook een *rommel*.

ROMMELZODE is gevormt van *rommel*, en *zoode*, 't geen eigentlyk past op visch. *Zoode* komt van *zieden*, en zegt een zieding, of het geen gezoden word. *Rommel* is van *rommelen*, uit alle hoeken opschommelen. Hier van is *rommeling* een vermenging van allerlei geringe dingen onder malkanderen. Dus is *rommelzode* een kookzel van allerlei kleine visschen. Hieraan is gelykvormig *mengelmoes*, een mengzel van allerlei moes.

ROMP, een hoofdeloos lichaam, is afgekapt van 't Latynsche *rumpere*, breken.

ROMPELEN, *rimpelen*, schynt versmeed te zyn van 't Latynsche *rugare*, fronsfelen, rimpelen; en dus *rimpel* het zelve met *ruga*. *G* word wel meer verwisselt in *p*. Dus vormen de

Latynen *lepus*, een haas, van 't Grieksche *λαγώς*, *lagoos*. *Mis* tusschengelascht, en *l* en *r* zyn wisselletteren.

ROMPSLOMP is t' zamengekoppelt van *romp* en *slomp*. *Romp* is *rompel*, of rimpel. *Slomp* is s lom, slim, krom. Ziet *Jes.* 27: 1. Of *slomp* was slodderig. Dus noemden de ouden een *slompbosc*, 't geen wy zeggen, een *slodderkous*, dat verbastert is in *slodderuos*. *Romp**slomp* is dan rimpelig en krom, of slodderig, het tegendeel van net, glad, en effen. Zo doet men iets *rompslomp*, in 't ruw.

· ROND is t' zamengedrukt van 't Latynsche *rotundum*. Daar van verschilt ons *rondom* weinig. Van *rond* kan *rad* gevormt zyn, met uitwerping der *n*, ja ook *rot*, voor een hoop volks van rondom t' zamengeloopen. *Rond* betekende by de ouden onbeschaaft. *Met ruden ronden example onderwyfen*. Insgelyks oprecht. *Rond ende van goeder trouwen*. *Rondelic ende onbesnedelic leven*, dat is, na de oude oprechtheid en eenvoudigheid. Dezen zin heeft dat oude spreekwoord: *Goedronds, goed Zeeuws*. *Goed ronds* is gelyk goed arms, goed geefs, goed lachs. Iets *rond uit zeggen*, is eenvoudig, en zonder bewimpeling.

RONKEN, snorken, is van 't Grieksche *ῥῥῆναι*, *renkein*, ronken. Zy noemden een gesnork *ῥῥῆσις*, *ronchos*. Daar van hadden de Latynen hun *rhonchissare*, en *ronchus*. Maar dat is atkomstig van de algemeene taal der slaapende ronkers, gelyk ook *snorken*.

ROOD is gekuipt midden uit het Grieksche *ῥυθρός*, *eruthros*, rood.

ROODJONK wierd van de ouden genaamt *rood jook*. *Jonc* en *joec* was in hunne taal het zelve. Ziet in *Jong*. Die naam past op deze quaal, dewyl ze meeft eigen is aan de jongheid. Of men moest *joec* brengen tot *joocken*, jeuken. De ouden hieten ze ook *roodvonc*, als waren de roode vlekken roode vonken.

ROOF is van *rooven*, *rapina* L. Ziet *Rooven*.

ROOK was in de aaloude taal *riuch*. By Willeramus is, *eyncleyyna riuchgerda*, een kleine rookroede. *Rook* komt in letterklank na by het Hebreuwsche *רוּחַ*, *ruach*, wind, en byzonder het aaloude *riuch*; maar ik wilde wel een gepaster oorsprong we-

weten. 't Moest zyn, om dat de wind den rook verdryft.

ROOM schynt gemaakt te zyn door omkeering der laatste lettergreep van 't Latynsche *cremor*, room. Op zulk een wyze komt het Latynsche *forma* van 't Grieksche *μορφή*, *morphe*, vorm.

ROOS is van *rosa*. L.

ROOSTEN, en *rooster*, zyn van het Latynsche *torrere*, braden, roosten, door letterverzetting, en tusschenvoeging van *s*.

ROP. Ziet *Krop*.

ROS is in de taal der aalouden een paard, 't geen zy ook zeiden *hors*, en *ors*. *Ros* schynt van reizen te stammen, om dat het daar toe van veel gebruik is. Hier van is noch eengewoone spreekwyze, *reizen en rotzen*, voor rossen. Zy zeiden mede *rossyde*, en *rossede*. Wy hebben van *ros* noch *roskam*, *rostuischer*, *rosmolen*, *rosbaar* enz.

ROS, roodachtig, is van 't Grieksche *ῥοῖος*, *rhousios*, waar van de Latynen hebben *ruffus*, en *rufus*. 't Kan ook zyn van *roos*, *roseus*, roosverwig. *Rosen* was by de ouden *ros*, of rood zyn. *Deze is blinckende ende rosende, rodende in den cruce*.

ROT, een hoop volks, een bende, kan afgeleid worden van 't Grieksche *ῥοθός*, *rothos*, een gedruis, een gemompel; dat van zulke geschied. Of *rot* kan gebragt worden tot *rond*, of *rad*, dewyl zulk een *rot* is als een zwerm byen in 't ronde t' zamengeloopen. Ziet *Rond*.

ROTEN is *rotten*. Dus zeide men oudelings, en noch, *vlas roten*, en *in de rote leggen*.

ROTS is van 't Latynsche *rapes*, een klip, of rotssteen. Anders van *ῥαξ*, *rhoox*, een afgebroken steilte, hoedanige rotzen en klippen zyn. Hier zien wy ook een omkeering van 't Hebreuwfche *רצ*, *tzour*, een rots, uit *routz*.

ROTZEN is *rossen*, te *ros*, of te paarde ryden. Dus zegt men, *ryden en rotzen*. *Afrossen* is afroskammen.

ROUW is nu droefheid, zo in 't hert, als uitwendige be-
tooningen; maar de aalouden namen dat voor berouw, of boet-
vaardigheid. Willeramus zegt, *mit ruowon trābene*, met traan-
nen van berouw. *Tuot ruowa*, was doet boete. *Du ruwe ist*

nach der schulde gut. De rouw, boete, is na de schuld goed: Zelf wierd 'er wel een *b* voorgeklampt. *Hriwun* was berouw.

RUGGE schynt te zyn van 't Grieksche *ῥάγχις*, *rbachis*, de ruggraat. De aaloude Saxen noemden die *ruste*. Zoude dat zyn, om dat rustende veel op den rugge liggen?

RUIGTE kan gebragt worden tot het Latynsche *rudetum*, ruw opslag in ongebouwde aarde van onkruid, distelen, doornen, enz. Dit word overgebragt tot schuim van slechte ondeugende menschen, als onkruid der aarde.

RUILEBUITEN is een koppelwoord van *ruilen*, en *buiten*, dat alle beide mangelen, tuischen, of wisselen beduid. *Ruilebuiten* is ruilen en buiten. De ouden hadden veele zulke spreekwyzen, b. v. *ietwat*, *neenniet*, *nimmermeer*, *wiegewagen* enz. Zo zeggen de Vlamingen *ikik*, voor ik, en wy *glibberglad*, *gribbelgrabbel*, enz.

RUIM, *ruimte*, is van 't Grieksche *ῥῦμα*, *rhuma*, een tusschenwydte, of open plaats tusschen de huizen. Zo zegt men *een ruim veld*, *ruim baan maken*.

RUISCHEN schynt gevormt te zyn van 't geluid, dat ruischende dingen maken. Of stamt van het Grieksche *ῥοῖζον*, *rboizein*, gedruisch maken. *ῥοῖζος*, *rboizos*, is geruisch, 't geen afschynt te stammen van *ῥεῖν*, *rhecin*, vloejen, en dus eigentlyk op wateren past.

RUIE, wynruid, is van 't Latynsche *ruta*.

RUITERS heeten by de ouden geredene, 't geen zeggen wil rydende. *Wagen ende paerden en geredene*. Dus zeggen wy, *de man komt te paerde gereden*. Ik las by Willeramus: *Thaz gereide Aminadab*, het rytuig van Aminadab. *Ruiter* kan zyn van 't Grieksche *ῥῦθρον*, *rhuthron*, een toom, een-breidel, van *ῥῦειν*, *rhuein*, trekken. Dan zoude een ruiter een trekker zyn, om dat hy het paard met den toom trekt, wanneer hy 't wil bestieren. Zoude daar van het roer van 't schip, eertyds *roeder*, wel dien naam niet gegeven zyn, om dat het als de toom van 't schip is? Doch het zelve woord *ῥῦθρον*, *rhuthron*, beduid ook een bevaarder, dewyl zy wel gebruikt wierden om de reizigers op de wegentegen de struikroovers te beveiligen. Hier toe wierden in

't zo genaamde H. Land verscheide Ridderordens opgerecht. Maar *ruiter* zal, zo wel als *ridder*, zyn *ryder*, van *ryden*, 't geen de ouden zeiden *riiban*. Waer van ook stamt *Ritmeeſter*, een hoofdman van eenen hoop paardevolk. *Ruiters* en *ridders* waren oorlogslieden. Hier van noemden de ouden de ſtryden- de Kerk *de ridderlike kerke*, en zy zeiden, *een ridderschap ende wechten*. Men kan tuffchen *ruiters* en *geredene* dit onderscheid maken, dat *ruiters* zyn ryders, ridders, en *geredene* wagenruiters, die op krygswagenen gevoert wierden. Willeramus: *Ich hebbe thich vriendinna min gemaazet minemo reidewaganon Pharaonis*, ik heb u myne vriendinne gemeten, vergeleken mynen ryd wagenen van Pharao. *Ruters* in 't gemeen waren bezolde- lingen; en zo waren 'er ook ruiters te voet. *Doe nam hiruters aen tho peerde ende tho voete*. Tot onderscheiding noemden zy het paardevolk *reysige ruters*, dat mogelyk zeggen wilde *roſſige*. Maar om dat zulke dikwyls overlaf deden, betekende een *ruiter* ook een roover. *Een ruyter of roover genaemt Barabbas*. Dus zeiden zy, *rooven en ruyten*. Ziet *Ryden*.

RUKKEN is waarſchynlyk geſproten van 't Griekſche *ῥυκναι*, *rbuein*, trekken, door tuffchen voegen van *kk*, zo is *vertolken* van *vertaalen*.

RUMOER is van 't Latynſche *rumor*, gerucht.

RUND, *rind* is van 't Chaldeeuwſche *רנד*, *redab*, ploegen. *Rundvee* is dan ploegvee, dat men voor den ploeg ſpant. Hier toe wierden in de Ooſterſche geweften meefl offen ge- bruikt, en daar om worden die byzonderlyk *runderen* ge- heten.

RUST, by de aalouden ook *raſt*, ſchynt te ſtammen van 't Griekſche *ῥασην*, *raſſoone*, ruſt, uitſpanning des gemoeds. Maar *ruſten* was ook *rouwan*. Willeramus: *Sage mir war thar rouwes*, zeg my waar gy ruſt. De Hoogduiſchen zeggen *ru- ben*, en wy *ruſten*, daar dan, gelyk meer, een *s* ingelaſcht is.

RUSTING is gereedschap, toebereiding. Willeramus: *Al thaz geruſte*, al de toeruſting. Wy zeggen ook wapenruſting, *toegeruſt*, enz. Dit ſtamt van *ruſten*, en zegt zulke werktuigen, of

of wapenen te hebben, waar op men geruft mag zyn, dewyl men voorzien is van 't-noodige.

RUT is in 't spreekwoord, *Ik ben rut*, voor ik heb niets meer overig. Dit ziet op *Ruth* 1: 21. Anders zoude men het kunnen houden voor een verkorting van *reinuit*. Maar wat is, *Ik ben blus*? Zoude dat welspruiten van *bloezen*, *bleuzen*, beschaamt zyn, om dat men niets heeft, en zeggen, *Ik ben bleuzend*?

RUW is van 't Latynsche *rude*. Hier van heeft schurft den naam van *ruid*. *Doorruet tot den top van dynen hoofde*, doorruidig.

RUWAARD kan afgeleid worden van *ruwe*, by de aalouden *rufte*, en zegt dus *Rufbewaarder*. Maar *ru*, *rue*, *ruwe*, en *roe*, betekende ook regeering. Hier van is de roede van *justitie*, of 't gericht, noch een teken. Men noemt plaatzen, die onder een gerichtsbefier geordent zyn, elders noch de *Roede*, b. v. de *Roede van Doornik*, *Meenen*, enz. Dit laatste past best op het ampt van een *Ruwaard*, als die de hoogste Amptenaar is, om het recht en de regeering te oeffenen. By de Engelschen beduid *rule* regeeren; doch dit zal stammen van 't Latynsche *regula*.

RUZI was by de aalouden droefheid. *Aruzen* waren zorgen, bekommeringen. Hier van zegt men noch, *ruzi* zoeken, *inruzi* geraken, in moeyelykheid. Zoude dat wel tot *raazen* moeten gebragt worden, of tot 't Grieksch $\rho\omicron\iota\zeta\theta$, *rboizos*, geraas, geweld?

RYDEN is van 't aaloude *riiban*, 't geen men brengen kan tot *rede*, schudding. Hier van hiet de koorts by de ouden de *rede*, of *ridde*, om dat ze een schudding aanbrengt. Hier van is *rillen*, en *trillen*, als een *diminutivum* van *reden*, uit *redelen*. Immers ryden geschied met schudden en schokken. De ouden zeiden ook *ryderen*, en *ryeren*, voor rillen en schudden. Ik durf dit tot het Latynsche *tremere* niet brengen. Men ziet dan, hoe *ryden* zo wel op een wagen, als op een paard geschied, ja ook in een schip. De ouden eigenden dat woord ook daar aan toe. *Schepen riden*. Wy zeggen mede, *op anker aan een kabel ryden*,
om

om dat het op en neder bewegen van 't schip, door de hobbelende golven, naar het schokken van die te paarde ryden gelykt. Dus word gezegt: *gelyk het schip ryd en zeilt*. Ziet *Ruiters*. Zoude men daar in de laatste lettergreep van 't Hebreuwsche פָּרֵד, *pered*, niet zien? Ziet *Paard*.

RYF, *ryfel*. Ziet *Ryven*.

RYGEN, *aanrygen, toerygen*, is van *ryge*, een rye, of reeks. Hier van is *rygneftel*. Men *rygt* paalen aan een snoer. Daar van word *aanrygen*, en *doorrygen*, ook tot andere dingen overgebracht. Zo *rygt* men vleesch aan een spit, en men *doorrygt*, dat is, doorsteekt een mensch met een spics.

RYK, gebied, is van 't Latynsche *regnum*. G en k zyn wisselletteren, en de uitgang word afgeworpen. Dus is in 't tegendeel *ryg* van *ficus*. L. *Ryk* is ook gegoed. Zoude dat zyn, om dat die de heerschappy hebben schatten en overvloed bezitten? Dan is *rykdom* van *ryk*. Maar men kan dit ook omkeeren, dat *ryk* is van *rykdom*, om dat ryke Heeren zyn, en gebieden. Maar niet alle zyn *schatryk*; men vind ook *botryken, doofryken*, enz., botterikken, dooverikken. Zoude *ryk*, voor wel gegoed, niet gevormt zyn uit de eerste lettergreep van 't Hebreuwsche רָכַשׁ, *recoefch*, verkregen bezitting? Immers van *rec* kan licht *ryk* worden.

RYKSDAALDER is *Ryksdaller*, 't geen de Hoogduitschen zeggen *reichsthaler*, van Joachims dal, uit wiens mynen die zilver Ryksmunt eerst geslagen wierd.

RYMEN. Ziet in *Ongerymt*. Maar *rymen* geschied niet alleen van dichters; de winterkoude doet dat ook. 't Is ook waar, dat zommig *rym* wel *rym* gelykt, om zyne koude, *quia friget*. Dit laatste *rym* word ook genoemd *ryp*, en komt van 't Latynsche *pruina*.

RYNSCH is een smaaknaam ontleent van den Rhynschen wyn.

RYP was by de aalouden de oogst, en *ripan* maayen, mogelyk van *rapen*, rooven, dewyl de rype en gemaaide vruchten van 't veld in de schuuren gevoert worden. Dit noemt men ook nu, *den oogst rooven*. Hier van is ook ons woord *rypen*, en

Rr

ryp,

ryp, dat bequaam is om gemaait of geplukt te worden. Doch het word ook tot andere dingen overgebracht, b. v. een *rype zweer*.

RYS, een graangewas, is van *oryza*, G. en L.

RYS, voor tak, schoot, is van *ryzen*, opwaards wassen. *Ryzen* kan door omkeering der eerste lettergreep zyn van 't Latynsche *surgere*, opstaan, waar uit *surculus*, een *loot*, spruit. Van *rys* komt *ryffelen*, *ritzelen*, een geruisch maken gelyk de telgen, die door den wind geschud worden. Ja, daar van kan *ruiffchen* zyn. Tot *ryzen* behoort *ritzig*, of anders tot *ryden*.

RYST is *reeks*. Ziet *Reeks*. Anders gelykt dat wel na 't Latynsche *restis*, een touw.

RYTEN is van 't Grieksche *ρήσσειν*, *rhæssein*, ook *ρήσειν*, *rhætein*, scheuren, breken, ryten. De Hoogduitschen zeggen noch *reiffen*. De Latynen vormden daar van *rumpere*, breken. Van *ryten* is een *ryte*, of *reet*, een scheur, spleet, *ruptura*, *rima*. 't Zoude kunnen zyn, dat het wortelwoord was 't Hebreuwfche **רץ**, *raatz*, breken, bryzelen.

RYVEN zal zyn van *rapen*, of *rooven*, door gewoone letterwiffeling: want men raapt de steenen en 't onkruid met de *ryve* te zamen, om die weg te doen, en 't land te effenen. Van *ryven* komt *ryfelen*, *ruifelen*, *roffelen*. Een *roffel* is een groote schaaf, die de ruwigheden effent. Mogelyk stamt ook van *ryven* wryven, als verryven. Immers de ouden zeiden *ryven*, voor *wryven*. Zo heet noch een *rasp* een *ryve*, om dat men daar op wryft, of heen en weêr ryft.

S.

SALAAD is van *salt*, *fout*, en beduid eigentlyk ziltige of ingezouten dingen, als kappers, olyven, enz. Vergelykt *Job* 30: 4. Doch het gebruik heeft die betekening nu ook tot andere dingen, byzonder raauwe kruiden, uitgebreid. Den zelve oorsprong met *salade* heeft *zult*.

SALIE is van *salvia*. L.

SAP is van 't Grieksche *σπῆδος*, *spodos*, *sap*, yochtigheid, door
voor

voorhechting van een *s*, als in *super* uit 't Grieksch *ὑπέρ*, *hyper*, of omkeering der laatste lettergreep. De Latynen zeggen *succus*. Doch 't kan ook gebrogt worden tot zuipen. Ziet *Sop. Sap* kan ook zyn van *sapere*, smaaken.

SARREN schynt het zelve woord te zyn met *tergen*, van 't Latynsche *irritare*. *Sarren* en *tarten* zyn ook zeer na vermaagschapt.

SAUSYS is van 't Grieksche *ἰσικος*, *iscos*, by de Latynen *insicium*, een spyze van klein gekapt vleesch, gelyk zulke worsten zyn.

SCHAAF is van *schaaven*, en dat van *schuiven*: want een *schaaf* is een schuiftuig, en *schaven* geschied door *schuiven*. Dit zoude kunnen stammen van 't Latynsche *scabere*, krabben, wryven, waar ook een foort van heen en weër schuiven is.

SCHAAKSPEL is dus genaamt van *schaaken*. *Schaaken* was in de oude taal rooven, van 't Latynsche *ficarius*, een moordenaar, straatschender, roover, zo genoemd naar *sica*, een moordprijem. Een *schaaker* was een struikroover. De ouden hietenden bekeerden moordenaar, den *goeden schaecker*. Den *belyende schakerre*, en die *wenende sondaerfe*. Hoewel *schaaken*, en *ontschaaken*, nu bepaalt word tot het rooven, en vervoeren, van een maagd. Die naam past zeer wel op dit spel, dewyl men daar in malkanderen belaagt en beloert, om des tegenspelers schaakschyven te roven. Hier mede stemt overeen, dat de Latynsche taal die noemt *latrunculos*, roovertjes. Het vast zetten van den Koning heet *Schaak mat*. In 't Persiaansch is *Schach mat* de Koning is dood: 't geen de zaak wel uitdrukt. Noch tegenwoordig worden de Koningen van Perzie genoemd *Schach*. Gelyk de Persiaanen veele woorden met de Duitschen gemeen hebben, zo kan ook die spreekwyze, te gelyk met dat spel van hen tot onze voorvaderen overgekomen zyn. *Mat* zal stammen van 't Hebreeuwische *מָת*, *meet*, dood, van *מוֹת*, *moet*, sterven. Dit is ook overgegaan in onze taal. By de oude Vlamingen was *maten* doodslaan, 't geen men noch zegt *matzen*. Een heirhamer hiet daar van een *matshamer*. Doch dat kan men ook brengen tot het Grieksche *μάχη*, *machæ*, stryd, gevecht. *Schaakmat* is dan, de *schaak*, dat is, het spel van den tegentuifcher, of de

Koning, daar 't gantsche spel aanhangt, is *gemast*, afgemaakt: 't Is 'er dood meê uit, gelyk men spreekt. Hier van is ontleent die spreekwyze: *Deerlyk in de mat geraken*, dat is, in drang en verlegentheid, zo dat men niet weet, waar men heen zal.

SCHAAL is een drinkvat, mogelyk zo genoemd van de *berfschaal*, uit welke de ouden wel dronken, maar ik niet graag bescheid zoude doen. Ziet *Kop*. Dit *Schaal* was een droog bekeneel, van 't Grieksche *σκελειν*, *skellein*, droogen, dat oorspronglyk zoude kunnen zyn van 't Hebreeuwſche *קלה*, *kalah*, met voorhechting van een *s*. *Schaal* is ook een ſchotel, van 't Latynſche *scutella*. Hier van heet een *weegſchaal*, waar aan ſchotels hangen. Deze wierd ouds tyds genoemd *blye*, van 't Latynſche *bilanx*. En *schaal* is ook een ſchel, of baſt, waar in iets ligt, en beſloten is.

SCHAAMTE ſchynt te zyn van 't Griekſche *σχῆμα*, *ſchæma*, een gedaante. Zy hadden *ευσχῆμων*, *euschæmoon*, voorzedig, welvoegelyk, eerlyk, en *ἀσχημων*, *aschæmoon*, onbetaamelyk. *Ἀσχημονεῖν*, *aschæmonein*, was zich ongeſchiktelyk, ſchaamtelooſ draagen. Zo hebben wy *beſchaamt*, en *onbeſchaamt*. Vergelykt *Jes*. 3: 9. *Jer*. 3: 3. *Rom*. 6: 21. Schaamte vertoonſt zich in het gelaat.

SCHAAP zal zo genaamt wezen van het Griekſche *σκεπεῖν*, *skopein*, dekken, bedekken. Paulus gebruikt dat woord voor dekzel, 1 *Tim*. 6: 18. Een *schaap* heet dan dus, om dat het zelf met een wollige vacht gedekt is, en daar door ook aan de menſchen dekzel verſchaft. Ziet *Jab* 31: 20. Anders *Schaap* kan zyn van 't Hebreeuwſche *שֹׁאֵף*, *chaſaph*, ontblooten, dewyl ſchaapen geſchooren worden. De Hoogduiſchen zeggen *ſchaff*. *כַּחֲשִׁימִים*, *chaſiphim*, waren kleine veekudden. Doch dan is 't hoofd in de loop gebleven, en *saph* ſchaap geworden.

SCHAAR, *scheer*, was by de aalouden *ſcire*, 't welk gelykt na 't Griekſche *σχίζειν*, *ſchizein*, of Latynſche *ſcindere*, ſnyden, *scheuren*, waar toe ook *ſcheeren* behoort. Hier toe dient een *schaar*, of *scheer*. *Shire* was in de aaloude Engelfaxiſche taal een ſcheur, of deel. Dit word in de naamen van veele Engelfche landgeweſten gevonden, b. v. *Middelſexbire*, *Jorksbire*, enz.

enz. By de Groeningers, en andere, zegt men daar voor *deel*. Om de gelykenis noemt men de groote *tengels* van kreeften *scheeren*.

SCHAAR is een vergaderde hoop, 't zy dan een ongeorden- de menigte, of een gefchikt heir. Ziet in *Herberg*. 't Kan zyn dat *scara*, *schaar*, gefmeed is van *ze gaer*, te gader. Immers daar van is *schaermutſelen*, *schaarmengen*, als de ſchaaren zig in ſtryd mengen. Ziet in *Befchaaren*.

SCHAARS is ſcharp, ſcherp.

SCHAATZEN oordeel ik dus genoemt te zyn van ſchuiven, als ware het *ſchuiſtzen*. Men ziet dat nader, om dat men ze ook hiet *ſchoverlingen*, en *ſchaverdynen*. *Schrikſchoenen* wierden ze mede genaamt van *ſchrikken*, ſchryden. Zo is *overſchrikken* overſchryden.

SCHACHEREN is door koophandel woekeren. Dit woord heeft zynen oorsprong van de Joden, die al van ouds aarts- ſchacheraars zyn. Zy hebben verſcheide verbaſterde Hebreuw- ſche woorden in hunne gewoone taal gemengt. Een van deze is *ſchacheren*, niet van 't wortelwoord *שׂוּר*, *saacar*, huuren, maar van *שׂוּר*, *schaakar*, bedrieglyk handelen, liegen. Dit drukt zulk een handelwyze zeer wel uit. Christenen behooren dit, met *kabafferen*, aan de Smouſen te laten.

SCHACHT, of *ſchaft*, is van 't Latynſche *scapus*, een ſteel. Dus zegt men, *een ſchacht van een ſpies*, *een ſchacht van een pen*, enz. Een *ſchaft* noemt men ook een maate van uitgedolven aarde, 't zy van 't Griekſche *σκάπτειν*, *skaptein*, graven; of lie- ver van de *ſchacht*, of *ſchaft*, de roede, maar mede die *ſchaften* gemeten worden.

SCHADE, verlies, nadeel, komt van 't Hebreuwſche *שׂוּר*, *ſchadad*, verwoeſten, vernielen.

SCHADUWE was by de aalouden *scada*, en *ſchado*. Wille- ramus: *Ich ſaz under ſinemo ſcada*, ik zat onder zyne ſchaduw. *Thie ther gerno ſcado in thero bizza ſuochent*, die daar gaarne ſcha- duw in de hitte zoeken. De ouden zeiden *ſcae*, *ſcaede*, *ſcaeye*, en *ſcheme*. *Befchemen* was beſchaduwen. Van dat *ſcheme* is ons

woord *schim*, een spookzel, *umbra*, gelyk ook *schemeren*. Dit stamt niet duister van 't Grieksche *σκιά*, *skia*, of *σκιμα*, *schæma*, een schaduw. *Schaduw* is gelyk geeluw. Doch de oorsprong hier van is buiten twyfel het Hebreuwsche *שָׁמַיִם*, *shofshech*, duisternis. De eerste lettergreep is afgeworpen.

SCHAFFEN was in de oude taal bedryven, handelen. In dien zin zeggen wy, *ik heb niet met u te schaffen*, te doen. Ziet in *Gescheften*. De ouden zeiden ook *schappen*. Dus is *koopmanschappen* koophandel bedryven. Hier van is *schappelyk*, die zich wel draagt in zynen handel.

SCHAFT is van 't Latynsche *scapus*, een steel. By de aalouden waren *schefti*, pylen, schaften.

SCHALK was in de aaloude taal een knecht. *Nu forlaz thu thruchtin thiman scale*, nu laat gy Heere uwen knecht gaan. Ziet in *Maarschalk*. Dit *schalk* schynt te stammen van 't Hebreuwsche *שָׁלַח*, *shalach*, zenden. Dus is *schalk* een zendeling, en het zelve met bode, Apostel, en Engel. Maar een *schalk* is nu een loosaard, een listige bedrieger, om dat de knechten al van ouds dikwyls zodanige waren in hunne heeren te bedriegen. Plautus en Terentius verbeelden dat in hunne toneelspelen. Anders, *schalk*, voor loos, kan ook afgeleid worden van 't Latynsche *callidus*, listig, of verkort zyn van *schadelyk*. 't Is al aardig, dat op de zelve wyze by de aalouden *theorwe* was een dienst knecht, (Ziet *Dienst*) en *thiob* een dief, waar voor de Hoogduitschen noch zeggen *dieb*. Even zo noemden de Latynen de knechten wel *fures*, dieven, omdat veele beruchticht waeren van haakige vingers te hebben.

SCHALMEI is van *geschal*. Maar wat wil *mei* zeggen? Is 't een tak die doorgeboort is, om daar op *geschal* te maken, gelyk *sluit* ook een telg beduid? In noch ouder tyden bediende men zich van riedhalmen, en diergelyke pypen, tot blaastuig. Ik denk dat *mei* is een uitgang, als in *hamei*. *Schalmei* zoude ook van *galm* kunnen zyn, voor *galmei*, met een *f*.

SCHAMELHEID betekende by de ouden eerbaare schaamte, van *schaamen*. *Scamel maghet*, eerbaare maagd. *Onschamel* was

was schaamteloos, oneerlyk. *Leven mitten onscamelen loon*, leven van den oneerlyken loon. Zo noemt men de schaamtele- den ook de *schamelheid*. Wy zeggen, een *schamel mensch*, voor een arme, om dat de armoede in 't bedelen wel *befchaamt* doet zyn. Ziet *Luc. 16: 3*.

SCHAMEN. Ziet *Schaamte*.

SCHAMPER. Ziet *Schimpen*.

SCHAND, *schande*, *smaad*, *oneere*, is waar over men zich moet *schaamen*. *M* en *n* zyn wisselletteren, als in *alffem* en *alffem*. Of liever *schande* is schending, schennis, van *schenden*, dewyl ymands eere daar door word geschonden. Dit zal zyn van 't Latynsche *scindere*, scheuren, in stukken snyden. *Schande* was in de taal der aalouden *bismeer*, dat is besmeering, bezoe- teling, bevlekking, gelyk wy noch zeggen, een *Schandvlek*.

SCHANDAAL, voor ergernis, is van 't Grieksche *σκάνδαλον*, *skandalon*, aanstoot. Maar *schandaal*, voor eerloosmaken- de straf, is van *schande*.

SCANDBROK, ook wel schendbrok, van *schande*, of *schenden*, word gezegt even als *bedelbrok*, *galbrok*. Dan is *brok* het zelve met *stuk*, gelyk een *stuk schelms*, een *stuk diefs*. Men verwisselt *stukken*, en *brokken*. Een *schandbrok* is ook een *schand- vlek*.

SCHAP, waar op, of in, iets gelegd word, kan gebragt wor- den tot het Grieksche *σκευος*, *skeuos*, een vat, of tot *σκεπειν*, *skepein*, bedekken, verbergen. 't Zegt dan, waar in, of op, iets is weggelegd. Hier van is *schaprado*.

SCHARDYN, *sardyn*, is van *sarda*. L.

SCHARREN is van *schabere*, krätzen, krabben, of van *schrabben*.

SCHATTEN is op waarde of prys stellen. Dus zegt men, *iets hoog schatten*, waardeeren en achten. *Schatten* is ook ymand de betaling van een zekere geldsomme opleggen, 't geen men met een bastaardwoord noemt *taxeren*. Hier van komt *schattin- ge*. 't Word ook gebruikt van 't verordenen der geldboeten. By de aalouden was *scathen* in een boete verwyzen, en *geschat- thot* in een boete gedoemt. Dit quam niet van *schat*, gelyk het eer-

eerste; maar van *scead*, schade. De ouden zeiden van boeten te betalen *eenschatte*, enkel, *tweeschatte*, of *twyschatte*, dubbel; dus *drieschatte*, *vierschatte*. *Hy sal gelden twyschatte*, is hy zal dubbel of tweevoudig betalen. *De schade vierschatte beteren*, leiden zy uit, de schade viervoud betalen. *Tweeschatte* zeiden zy ook *twyvout*, *vierschatte*, *viervoud*. Men leeft by hen, *tweeschatte geld*, *twyschatte erfpanden*, *twyschatte landen*, *tweeschatte erven*, *anderhalfschatte landen*.

SCHAVEN is van *schuiven*. Ziet *Schaaf*. Anders zweemt het zeer wel na 't Hebreuwsch שָׁוָה, *schavah*, effen, gelyk zyn, gelyk iets door schaven gemaakt word.

SCHAVOT is *schauw*- of *schouwwat*. *Vat* is een gemeen woord, en past op al wat iets bevat, en dus is een *schouwwat* een verheven tooneel, waar op de gerichtstraf aan misdadigen van de omstaande kykers aanschouwt word, een schouwtoneel. Tot dat *schouwen* behoort ook een *schouwspel*. Van *schavot* is *schavotteeren*, opentlyk voor de wereld ten toon stellen, en als aan de kaak te schande maken. Hier van schynt verkort te zyn *schoffeeren*, hoewel dat nu word toegeëigent aan 't ont-eeren van een maagd, die daar door voor de wereld word geschonden, dat is, in schande gebragt.

SCHAVUIT zoude konnen gebragt worden tot *schavot*, als zulk een, waar mede men een schavot zoude mogen vercierren, een *schavotguit*. Maar magchien is het *schabguit*, een guit die met een gelcheurde *schabbe*, of rok loopt, of *schobguit*, als *schobbejak*. Ziet *Schobbejak*. Anders, *schavuit*, en *schuifuit*, is een nachtuil. Zo heet men ymand wel meer een uil, een hond, een bok, een verken.

SCHEDEL schreven de ouden *scheydel*, en is zo genaamt van *scheiden*, *scheeden*, om dat het hair daar scheid, naar de eene of de andere zyde des hoofds. Dus zeiden zy een *scheidmaaltyd eten*, voor een scheidmaaltyd. Hier van quam by de aal-ouden *sceel*, en *scele*, voor afscheiding, onderscheiding, 't geen wy noemen *schil*, en *geschil*, of vershil.

SCHEEF, verdraait, is van 't Grieksche *skaios*, *skaios*, of van 't Latynsche *scævus*, verdraait, krom.

SCHEEL

SCHEEL schreven de ouden *scheluwe* , gelyk geel geluwe , kaluwe , deluwe , faluwe , waar ook wel zonder *we* , als wy. *Scheel* is van 't Griekſche *σκολιός* , *skolios* , ſcheef, verdraait. De aaloude Engelfaxen zeiden *ſcyleage* , en *ſceoleag* , ſcheeloog, *ſcul-eaged* was ſcheeloogig. Het zelve was *ſcheyvel* , waar uit *ſcheel* , en *ſcheef* , verkort is. Ziet ook *Schelen*.

SCHEEL, voor dekzel. Ziet in *Schuilen*.

SCHEEM, en *ſchemeren* , Ziet in *Schaduwē*.

SCHEEN, het voorſte van 't been , is van *ſchynen* , om dezelve reden als *aanſchyn*. Ziet *Aangezicht*.

SCHEEREN is van 't Griekſche *κείρειν* , *keirein* , afnyden , ſcheeren , daar een *s* voorgehecht is. Maar *ſcheeren* was by de ouden , gelyk by ons , ook *ſchertzen*. Melis Stoke zegt: *Sulc bilt over ſceeren* , hield dat voor ſcheeren , gekſcheeren , boertea. Wy zeggen ook , *ſcheerje my?* houd gy my voor den gek? Dit komt van *ſcern* , 't geen by de aalouden was beſpotten , en *ſcerni* beſpottling. De Engelfchen zeggen noch *ſcorne*. *Schern* is drek van 't Griekſche *σκώπ* , *skoor* , *ſtercus*. 't Is dan eigentlyk ymand als eenen gek verachtelyk te behandelen , als of men hem , na 't ſpreekwoord , op den miſthoop gevonden had. Doch het gebruik heeft die betekening wat verzacht. Van dat *ſcheeren* , *ſchernen* , komt een *ſcherluin* , ſcheerluyn , die de luiden ſchernt , ſcheert , en beſpot. De ouden zeiden voor *ſcherners* ook *ſchermers* , *ſchermers* ofte *beſpotters*.

SCHEIDEN noemden de aalouden *ſkeithen* , en *ſcheidan*. Willeramus : *Skeithe vane mir* , ſcheid van my. *Scheiden* was ook onderscheiden. *Wie verro her geſcheythan is van anderon heyligon*. Hoe verre hy geſcheiden , onderscheiden , is van andere heiligen. Willeramus heeft ook *underskeithet* , onderscheiden. Dit *ſcheiden* kan afgeleid worden van 't Griekſche *σκηδάν* , *skedán* , verſpreiden , of van *σχιζάν* , *ſchizain* , klieven , ſplyten , waar van de Latynen hebben *ſcindere* , in *præterito* , *ſcidi*. *Schaiden* , voor weg gaan , vertrekken , is van 't Latynſche *cedere* , afſcheiden , van *abſcedere*. *Verſcheiden* is van ons ſcheiden door de dood.

SCHEL kan gebragt worden tot het Griekſche *σκέλον* , *skel-*

skellein, dorren, droogen. Dus beduid het eigentlyk een drooge baft, fchoon het ruimer gebruikt word. Anders is *schel* van 't Griekfche $\sigma\kappa\alpha\lambda\theta$, *skulas*, huid, die afgetrokken word. *Schel* en *fchaal* is het zelve. Zo zegt men *eyerfchellen*, en *eyerfchaalen*. Van *schel* is *schellen*, de fchel afdoen, en *schelferen*, en *schelfer*, een atbryzeling van de fchel. Ziet ook *Schaal*.

SCHELDEN kan zyn van *fchuld*, *befchuldigen*, ymand eenige fchuld of misdaad opleggen, en verwyten. Hier mede fkomt over een, dat de aalouden fchreven *fchulden*, voor zy *fcholden*. Of van *schellen*, de fmaadtaal luidkeels nitkryten, uitbellèn, en als aan de klokcreep hangen. *Zyft fchelden* is opentlyk van de fchuld ontfiaan, en vry fpreeken.

SCHELEN was verfchillen by de ouden. *Vreemde woorden en fchelen een menfche niet*. Wy zeggen ook, *dat fcheelt my niet*. Mogelyk wil *fcheel* zien te kennen geven verfchillig zien, twee voor een zien, of anders zien dan andere menfchen.

SCHELFER is van 't Griekfche $\kappa\alpha\rho\phi\theta$, *karpbos*, allerlei drooge vuiligheid, als de fchelfers van 't hoofd, drooge fchurft, enz.

SCHELLEN, voor klinken, komt van 't zaloude *skellan*. Willeramus: *Tbin ftemma skella in minon oron*. Uwe ftemme fchelle, klinke, in myne ooren. Schynt dat niet wat te luiden na 't Hebreuwfche קלל , *kalal*, klinken? Hier van is *gefchal*, en een *fchel*, voor een bel, of klokje. Mogelyk ook een *fchellink*, een klinkaard. Met dien naam was die munt al bekend by de aalouden.

SCHELVISCH draagt dien naam van zyn kleine en vafte *fchellen*, of fchubben. De ouden noemden fchubben ook *fchillen*, *fchillen*. Dus kan 't ook zyn *fchelfvifch*, van *fchelfers*. Ziet *Schel*. *Schel* is dikwyls het zelve met *fchelp*, b. v. *noofchelpen* zyn *noofchellien*. De *p* is meer een byvoegzel. Maar het gebruik onderfcheid die meeft.

SCHELM ftamt van 't Latynfche *felus*, een fchelmftuk, en ook een fchelm. Anders zoude het komen afgeleid worden van *flim*, gefpelt op de Hoogduitsche wyze *fchlim*. *Slim* is niet alleen krom, verdraait, verkeert, en ook *liffig*, loos; maar het

het beduid insgelyks quaad, boos. Daar van is *flimmer*, erger. Een schelm en een booswicht maken dan in zonnenschyn maar eene schaduw. Wy voegen dus wel t' zamen, *een flimme schelm*.

SCHEMEREN is schaduwachtig en donker zyn. Zo schemeren duistere oogen, en na 't ondergaan der zon volgt de *schemeravond*. Dit is van *schem*, schaduw. Ziet *Schaduw*.

SCHENDEN komt van *schande*, en is eigentlyk schande aandoen met woorden, of daaden. Zo *schand men ymands goetdru naam*. Maar *schenden* beduid ook breken, ontzieren, bederven, als *boomen schenden*, enz. Ziet *Schande*. *Schennis* is verkort van *schendennis*.

SCHENKEL is van 't Grieksche *σκέλος*, *skelos*, een been, uit het Hebreuwische *שׁוּבַר*, *schook*, een schouder, schenkel.

SCHENKEN, voor ingieten, is al by Willeramus: *Ich skenken thich wyn*, ik schenk u wyn. *Sinka* was een schenker. Dit stamt van 't Hebreuwische *שׁוּבַר*, *schakab*, in *hiphil*, te drincken geven. Maar *schenken* is ook uit milddaadigheid begiftigen, vereeren, mogelyk van 't Hebreuwische *שׁוּבַר*, *schakab*, beschenken.

SCHEPEL, een bekende koormaat, is mogelyk dus genaamt van *scheppen*, gelyk klepel van kleppen, om dat men daar in graat schept, tot dat die vol is.

SCHEPENEN zal zyn van *schaffen*, voor verrichten, beschikken, bestellen, (Ziet *Schaffen*) dewyl zy de Stads gerichtsaken, en diergelyke, te verordenen, en uit te voeren hebben. *Schepenes* zyn dan *Schaffenes*, *Schaffers*.

SCHEPPEN is vormen, wezen en gestalte geven. Dit is in volle kracht alleen aan God eigen, die de schepzels als zyne maakzels gevormt heeft. *Rom 11 20*. Ziet in *Gescheften*. Maar *scheppen* is ook putten, koozen. Zo *schept men water*. Dit komt van 't Grieksche *σκαπη*, *skaphe*, een schepvat, en dat stamt van 't Hebreuwische *שׁוּבַר*, *schakab*, *scheppen*, putten.

SCHEPTEK, is van 't Grieksche *σκαπτρον* *skaptron*, of

Latynsche *sceptra*, een rykftaf; of gebiedftok, buiten twyfel uit שֵׁבֶט, *ſchebbet*.

SCHERLINGS zitten is ſchrydelings, van *ſcherden*, voor ſchryden, gelyk terden voor treden.

SCHERMEN was al van ouds *vechten*, dat ſtammen kan van 't Griekſche *χάρμη*, *charma*, vechtſucht, en ook ſlyd, daar een *s* voorgehecht is. In dien zin zeggen wy, *ſchermen en vechten*, in de lucht *ſchermen*, *ſchermmeester*, *ſchermschool*, *ſchermdegen*, die echter maar tot een ſpiegelgevecht dienen. De aalouden noemden *beſchermen* ook wel *ſchermen*, doch meeft ſchreven zy *beſchermen*, gelyk wy. Willeramus: *Thie the Griſtenbeyd cunnon beſkirman*, die de Chriſtenheid konden beſchermen. Dat zegt wel eigentlyk eene verdediging door krygswapenen; maar word ook wyder uitgeſtrekt. In dien zin hebben wy een *ſcherm*. Maar zoude men dit niet mogen brengen tot het Hebreeuwſche שָׁמַר, *ſchamar*, bewaren, behoeden?

SCHERP zoude kunnen verbaſtert zyn van 't Latynſche *aſper*. Doch waarom niet liever van 't Hebreeuwſche חֶרֶב, *chereb*, zweerd?

SCHERVEN is het zelve met *kerven*, klein ſnyden. Ziet *Kerven*. Hier van is *ſcherf*, een ſtuk van een gebroken aarden vat, of iets diergelyks. Doch dat laaſte kan men ook brengen tot het Hebreeuwſche שֶׁרֶף, *cheres*, een potscherf, zo dat dit woord volgens de lezing omgekeert is.

SCHEUREN is van 't Griekſche *σχίζω*, *ſchizein*, of liever 't Latynſche *ſcindere*, ſnyden, ſcheuren, ryten. *Scheur* is van *ſcifſura*. Ziet *Schaar*. Daar toe behoort ook een *ſchaard*. Of 't zal zyn van 't Hebreeuwſche שָׂרָף, *ſcharab*, los maken.

SCHEY, *ſcheide*, *ſcheede*, wierd van de oude Engelfaxen gezegt ſey. Doch *ſey*, of *geſey*, waren by hen ook ſchoenen: want ſchoenen zyn de ſcheeden van de voeten, en dus handſchoenen handſcheeden. Men hoort dat *ſey* klaarder in *geſchoeit*. Zo las ik in de zeer oude Bibelvertolking *Ezoch. 16: 10. Ic ſceuryde dy mit blaewwen ſcuen*.

SCHICHT, een pyl, komt van *ſchieten*. Daar van is *ſchie-lyk*,

lyk, voor *schichtlyk*, gelyk een schicht haastig en onverwacht komt. Anders konde *schietlyk* ook zyn *schietelyk*, want men noemt ymand *schietende*, die haastige invallen krygt. Dit word wel overgebracht om vreemt en ongerymt te betekenen, dewyl het overhaastigde nitt geredenwikt is. Voor *schietlyk* zegt men wel *schierlyk*, met een overtollige tusschengelapte r, b. v. *Schier of morgen*, dat is, nu of morgen. *Schicht* is na de vorm van *geschicht*, geschiedenis, en gelykt wel na *sagitta L.* By de Hebreën was *קשת*, *keschet*, een booge, dat weinig verschilt van ons woord *geschut*.

SCHIETEN zweemt zeer na 't Latynsche *sagittare*, met pylen schieten. Maar dat woord is oorsprongelyk Duitisch. Hier van is *geschut*, voor schiettuig, en *schutter*, voor schieter. De ouden zeiden by verkorting *schut*, en *schuts*, gelyk ook *schutten*. Dus is *wildschut* wildschutter. Onze aaloude voorvaderen droegen den naam van *Scythen*, niet om dat zy bloode schyters waren, gelyk men nu zegt van zulken, die zich van bangheid bevuilen; maar *schyten* was *schutten*, *schieten*, *schietters*, waar in zy boven alle andere volkeren meesters, en verschrikelyk waren. Na hen noemden de Grieken boogschutters *σκυθαι*, *skuthai*. Hier van spruit *sagittarius* by de Latynen.

SCHILD zoude kunnen gebragt worden tot het Grieksche *σκυλον*, *skulon*, een afgevilde huid, om dat de schilden ouds tyds van huiden gemaakt, of daar mede overtrokken wierden. Maar liever leide ik *schild* af van *schuilen*, als *schuilt*, om dat men daar achter schuilt.

SCHILDEREN heeft twee zeer verschillige betekeningen. Het beduid maalen, en gewapent de wacht houden. Beide komt van *schild*. Het eerste, om dat de schilden al van over oude tyden bemaalt wierden met allerlei verwen en figuren. Die dat deden, waren *schilders*. Het andere, om dat zulke wachthoudende altoos den schild, zo wel als het zwaard, by zich hadden. Dus is *schildwacht* van schild, of *schilderwacht*.

SCHIMPEN, *schampen*, en *schamper*, is van 't Grieksche *σκαπτειν*, *skooptein*, met schimpige gebeerden bespotten. Hier van is *scomma*, een schimp- of smaadresen.

SCHIP is gemaakt van 't Grickische *σκάφη*, *skaphe*, *scapha*, L. van *σκάπτειν*, *skaptein*, uitholen; en dus zegt het eigentlijk een boot, die uit een boom geholt is. Maar de schepen der aalouden waren eerst zulke booten, en men voer niet straks met schepen van drie masten naar Oostindien. Hier om worden de scheepsgasten noch *hoatsgezellen* genoemd. De aalouden zeiden *schef*, de Hoogduitschen *schif*. *Schiffes stuur* was 't stuur van 't schip. Zo is *Schaffhausen*, de naam van die Zwitserse stad; *Schiphuizen*, en *schaffier* is havenmeester.

SCHOBBE zweemt wat na 't Latynsche *scuama*, een schub, doch ik breng het tot *scabero*, schrabben, waar van *scabies*, krauwfel, schurft, stamt. Ziet *Schrabben*. Hier aan is: *scalpère* vermaagschapt. Maar *schobbe* was in de oude taal een dekzel, gelyk ook *schabbe*, en daar toe dienen de schobben, of *schubben*, aan de visschen.

SCHOBBEJAK schynt te zyn van *schak*, *schab*, dat by de aalouden schurft betekende, van *scabies*, L. *Schurftboid* veroorzaakt schobben; ja, *schobben* zyn eigentlijk afgekrabde jeukende schurftrooven. By *schobbe* is gevoegt *jak*, mogelyk van *ak*, etter, of walgelyke vuiligheid. Ziet *Akslen*. *Schobbejak* is dan *schobbeäk*, met een tuschengevoegde *j*, om de welluidendheid, en is te zeggen, ymand met schurftetten, gelyk de onreine bedelaars en luisbossen, van hoedanige elk een akker heeft. Men zegt ook wel *een schobber*. De Engelschen noemen schurft noch *scab*, en *scabby* is schubbig, roovig. *Rap* is ook schurft, en *rappen* zyn rooven, schubben. De aaloude Saxen hieten een rove *rave*, en dat is vervormt tot *rappe*. Zo zegt men *rappig* en *rnidig*. Ziet *Ruw*. *Schobbejak* is dan van 't adelyk, of aktyk geslacht van *Jan Rap*, en zyn maat: want deze verachtelyke krauwagie geeft hen het meeste tydverdrijf. Daar van zyn meer spreekwyzen ontleent; b. v. *een schurft schaup*, *een schurft de zaak*, *schurft leert wel krauwen*, enz. Maar in de Engelsche taal doet zich noch een andere oorsprong op. *Skabby* is gescheurt, geslentert, en *jak* beduidt een kleed van slechte stoffe. 't Is dan zulk een, die met bedelaars lompen loopt. Ziet ook *Jakbals*.

SCHOE

SCHOE is van 't aaloude *sey*. Ziet *Schey*. De ouden zeiden *scyo*, voor *schoe*. *Hi maecte mitten scyoje gesluit*. En de aalouden schreven *scu*, en *scuobe*. Willeramus: *In thimemo scuobe*, in arwe *schoe*. Dit gelykt wél na 't Grieksche *oxwt@*, *skutos*, *huid*, *leder*, waar van de schoenen gemaakt worden. *Schoeyen was niet alleen schoenen aandoen*, maar ook *koussen*. *Si waren met coufen gescoeyt*. Ziet *Kous*.

SCHOELIE, een smaadnaam, breng ik 't huis tot *schullen*. 't Is zulk een, die om zyne booze bedryven de oogen der menschen zoekt te ontschuijen. Vergelykt *Job 24: 14-17*. *Jes. 29: 15*. *Job. 3: 20*. *Eph. 5: 11, 12*. I *Theff. 5: 5-7*. Een *schoelie* is dan een dwisterling, by de Latynen *nebulo*, *tenebrio*, *lucifuga*.

SCHOER is een vlaag, in de taal der aalouden. Zy zeiden een *donnescuro*, *renscur*, *bagalscur*, *scurawindis*, dondervlaag, regenvlaag, hagelvlaag, windvlaag, of bui.

SCHOF komt van *schoven*, en dat van *schaffen*. *Schof*, of *Schoft*, is dan verkort van *schaftyd*, of *schafte*, dewyl de arbeiders dan uit hun werk plegen te scheiden, om te *schoven*, dat is, te *schaffen*, of *eten*. Maar 't gebruik heeft de werktyd tuschen die schafmaalen ook een *schof* genoemd. Anders is *schof* het driftwerk, van *schuiven*, voorby dryven. Zo zegt men, *het schof dryft*.

SCHOFFEEREN was by ouden schande en smaadheid aandoen. *Dat die sterke maghet des Rechtters mogentheit geschoffiert hadde*. *Geconsuyft ende geschoffiert*. *Sijn Heer* (Heir) *wort geschoffiert van den volke van Sintilie*, schandelyk geslagen. Dit zal komen van 't Grieksche *exaltiv*, *skooptajn*. Ziet *Schimpen*. Daar aan is *schavotteeren* niet ongelyk.

SCHOFFEL, een *schup*, of *schop*, zyn van *schoppen*, *schuppen*, of liever van *scheppen*. P en f zyn wisselletteren. Hier van word gulzig en ongeschikt eten genaamt *inschoffelen*, dat op lepelzugtige past.

SCHOFT, een schouder, zoude kunnen zyn van *schuiven*, om dat ze op en neder kan trekken. Hier van *schoeweren* in de oude taal *scheuken*, *scheukeren*, *huiveren*, van koude de *schoften*, of *schouderen*, heen en weer trekken. *Schoft* was een buktenaar, of

of een die hooge schouderen heeft, 't geen ook een smaadnaam is geworden. Mogelyk heeft een *mantelſchoef* dien naam, om dat die op de ſchouderen hangt.

SCHOK is een ſchudding, van *ſchokken*, mogelyk verbaſtert van 't Latynſche *ſuccuſſare*, ſchudden; een *ſchok* is een ſoortſchikking, van *ſchikken*. Daar van is ook *ſchakeeren*, voor *ſchokkeeren*.

SCHOKKEN, en *botzen*, of *butzen*, ſchynt het zelve woord te zyn met *ſchudden*; wiens oorspronk ziet in *Schudden*: even gelyk *prangen*, *praamen*, en *perſſen*, is van *premere* L. drukken, *perſſen*; hoewel men *prangen* miſſchien ook tot *angere*; *benauwen*, zoude kunnen brengen, als wilde het zyn *verangen*: ja, *prangen* zoude kunnen een zyn met *dringen*, door verwuſſeling van *p.* in *d.* Zommige zullen vreemd en ſchier ongelooſſyk achten, dat woorden in de zelve taal, zulk een vervorming ondergaan zouden. 't Is echter zo, en dit moet ons te minder doen verwonderen, dat woorden uit andere ſpraaken overgenomen, zo verbaſtert zyn. Dit moeſt ook zo wezen, om Babels Toornbouwers onverſtaanbaar te maken. Wy hebben dit vry gemeen in onze moedertaal. B. v. wie kan twyffelen, of *klaveren* en *klauteren* is het zelve woord? echter hoe verſchillig zyn de letteren? Dus is het ook met *poſſen* en *plonſſen*, *zinken* en *zakken*, *glippen* en *glyden*; met *ſlippen*, *giſpen* en *goeſſelen*, *zwenken* en *zwaayen*, *tergen* en *ſarren*, *kloppen* en *klutzen*, *pikken* en *prikken*. Zeer dikwyls wierd een overtollige *s* en *r* tuſſchen woorden ingelaſcht, waar van wy noch overblyfzels hebben. Zo is *leerze* van *leer*, *puſſe* van *putten* enz. Daar worden ook dikwyls letteren by-en afgedaan, of verwiffelt. Tot een ſtaaltje, dus is *blutzen* en *blutze* van *botzen*.

SCHOL, een yſſchylve, kan zyn van *ſchel*, vermits die is een *ſchel*, of korſt, van 't water; of van *ſchuilen*, vermits dat daar onder verſholen is. Maar *ſchot*, een platviſch, zoude, om de gelyk vormigheid, dien naam konnen gekaapt hebben van 't Latynſche *ſolea*, een tong.

SCHOLPEN acht ik het zelve woord te wezen met *golpen*, of *gulpen*, daar een *s* voorgheecht is, gelyk in *ſlinx* van *linx*.

SCHOM-

SCHOMMELEN schynt te komen van *schimmel*. Iets schimmelt, 't geen lang bedompt en stil ligt. Dus noemt men een *schommelboek*, waar in men allerlei rommeling wegwerpt: *Schommelen*, *omschommelen*, en *opschommelen*, is dan verschimmelde dingen weder opzoeken, en te voorschyn brengen.

SCHOMMELKOK behoort niet tot schimmel, maar tot *schuim*. De aalouden hieten dat *schom*, en de Hoogduitschen noch *schaum*. *Schommel* is van *schom*, gelyk droppe van drop. *Schommelkok* is dan *schuimelkok*, *schuimkok*, die den pot schuimt, en diergelyke geringe en morsfige keukendiensten verricht, waar toe de koksjongens plegen verheven te zyn, anders getijelt koks krauwels. Zo zegt men ook een *schommelmeid*. Van *koks krauwel* zal verbastert zyn *keukenklouwer*.

SCHONK is een bot, of been, 't geen schynt af te stammen van 't Hebreuwfche *שן*, *schook*, een schenkel, of been. Hier van word een *ham* ook genaamt een *sbenk*, en een *bout* een *sbenkel*.

SCHOOF zoude kunnen verbastert zyn van 't Latynsche *fascis*, een bundel.

SCHOOL is van 't Latynsche *schola*. De ouden noemden een scholier *schoolenaar*, gelyk wy zeggen een molenaar.

SCHOON is mogelyk van *schyn*, glans, luister. Vergelykt, *Hoogl.* 6: 10. *Pred.* 11: 7.

SCHOOREN zoude kunnen zyn *schoeren*, met de schouderen ondersteunen; 't geen dan tot andere dingen word overgebracht. De Latynen hebben *fukire*, wiens laatste daar na zweemt.

SCHOORSTEEN is t' zamengevoegt van *schoor* en *steen*. Dit schynt een zeldzaame benaaming; maar de oorsprong is wel op te speuren. Ik twyfel niet, of dit komt van den haardsteen, waar tegen men in de oude en arme tyden plagt vuur te stooken, en welke diende om de brandstoffe te schooren en ondersteunen. Dit ziet men noch in zommige gewesten in arme boeren hutten. Tegenwoordig heeft men muuren, en yzere platen. Nu nemen wy dat woord *schoorsteen* zo ruim, dat wy ook de rookpyp daar onder begrypen; ja wy eigenen dien naam

T t

daar

daar aan wel byzonder toe, als in *schoorsteenvagen*, en *schoorsteenvager*. Men noemt de schoorsteen ook *schouwse*, 't geen eigentlyk de rookpyp uitdrukt, van *schouwen*, dewyl men die buiten de huizen ziet uitsteken, en daar uit kan men den rook zien opryzen. Hier in stelt men den *schouwvager* te werk. Maar men zoude *schouw* ook kunnen brengen tot het Grieksche, *καίειν*, *kaiein*, branden, met een voorgehechte *s*. Immers de schouw is een vuurstede, daar men stookt en brand.

SCHOOT zal afgeftamt zyn van 't Hebreuwsche, *שׁוּט*, *schoet*, zetten, om dat men kinderen op den schoot zet. Hier van noemden zy de billen *שׁוּט*, *schoet*, dewyl men daar op zit.

SCHOOYEN is gevormt van *om goo gaan*, gelyk de ouden spraken, dat is, om Gods wil langs de deuren gaan bedelen. *Godeman*, of *goyman*, was een bedelaar, *godewyf*, of *goywyf*, een bedelaares, waar voor men zegt een *schooyer*, en *schooyster*. *S* is een voorhechtzel. Men ziet ook hier uit, hoe het gebruik de woorden wel radebraakt, zelf in de eigen taal.

SCHOP is vermaagtschapt aan 't Grieksche *σκαπτείν*, *skaptein*, graven, waar toe men een schop gebruikt.

SCHOP is een voetsloot, van *schoppen*, *schuppen*; of een *schoffel*, van *scheppen*.

SCHOPSTOEL is een *touter*. Die daar op zit, zit niet vast: gelyk immers tusschen twee stoelen in de affche.

SCHORFT, schurft, is verbaftert van *scabere*, waar van *scaber*, ruw, is, ziet in *Schobbejak*.

SCHORRE, een onbedykt land, is van 't Grieksche *αερος*, *scheros*, de strand, of *χέρριος*, *cherrhos*, verlaten, driefft land. Voor *schorren* zegt men ook *scheeren*. Anders, *schorre*, *schoore*, kan zyn scheure, gefcheurt land, dat onbedykt is.

SCHORPIOEN is van 't Latynsche *scorpio*, of Grieksche *σκορπίος*, *skorpios*, buiten twyfel verbaftert van 't Hebreuwsche, *אֲכַרָּב*, *akraav*, een scorpioen.

SCHORREMORRE, is *schernemorre*. *Scherne* was by de ouden drek, *stercus*. Ziet *Scheeren*. *Morre* was insgelyks vuiligheid. Hier van noemden de ouden een verken *morre*. Ziet *Modder*. 't Is dan vuile drek, en *schorremorre* van volk is het lelykste

Ielykfte ſchuim. *Morre* is verkort van *moddere*.

SCHORS is verbaftert van 't Latynſche *cortex*, baſt. Of 't moeft het zelve zyn met *korſt*; doch het eerſte kies ik. *S* is een voorhechtzel, als dikwyls.

SCHOT is ſchieting, van *ſchieten*. Ziet *Gefchot*. Maar *ſchot* is ook ſchutting, van *ſchutten*. Dus is 't ſpreekwoord, *Daar is een ſchot voor geſchoten*, voor 't is belet. Het zelve is, *daar is een ſchofvoorgeſchoven*. *Schotdeuren* zyn ook *ſchofdeuren*, van *ſchuiwen*.

SCHOTEL is van 't Latynſche *ſcutella*, van *ſcutum*, een ſchild, om dat een ſchotel na een omgekeert rondasje gelykt.

SCHOUT was by de ouden ſchuld. *Scout dat men ſchuldich ſal worden. Die scout ſal hi gelden* (betalen) *die die ſchuldich is*. Wy hebben daar van noch *Schout*, verkort van *Schoutheis*, 't welk zeggen wil *ſchuldeifcher*, om dat de ſchulden door zulk een amptenaar gerichtelyk geeiſcht worden. Men kan dat ook tot ſtraffſchulden, gemaakt door miſdaaden, brengen. *Iſt dat men den Grave bede, ſchot, of beervvaart geeft, of conſenteert, ſoo ſal men by vonniſſe van Mannen, tot manen van den Schout, dat vaſt en geſtadig wyzen. Iſt dat eenige poorters ſenden aen den Schout, om op ymand regt te hebben, hy wert gehouden dagh van regte te leggen, anders, bodt en ban te leggen.* Zy zeiden, *scouters ende officiers, ook ſchouteths, ſcoutate, en ſcoltis*.

SCHOUWEN, voor zien, kan ſtammen van 't Hebreeuwſche *ראו*, *ſchaab*, omzien, aanschouwen.

SCHOUW, voor ſchoorſteen, ziet in *Schoorſteen*. Maar *ſchouw* word ook verbaftert van *ſchuit*.

SCHRAAFFELEN is een *diminutivum* van *ſchrabben*, of *ſchraapen*.

SCHRAAG is van 't Griekſche *χαράξ*, *charax*, een onderſteunzel.

SCHRAB is het zelve met *ſchreef*, van *ſchryven*, *ſcriptura*. *Doorſchrabben, uitſchrabben*, is met een doorgehaalde ſchrab uitdoen. Het zelve is *ſchrapen*.

SCHRABBEN, voor *krabben*, is van 't Latynſche, *ſcabere*, *krauwen*, of *ſcarificare*, kleine ſnedekens inſnyden. Brood-

dronken lichtmiffen *ſchrabben* wel de ſtraaten met den degen. De *r* is dikwyls een tuſſchenzetzel, en maakt zo van *ſcabere* ſchrabben.

SCHRANSEN, ſmaakelyk ſchaffen, is van 't Griekſche *νεγριπες*, *kranteres*, de baktanden, om dat die dan druk maalwerk hebben: maar 't word ook wel ten quade genomen voor de ſpyze onbeſchoftelyk met de tanden ſcheuren, en vreeten. Zo mag *ſtokop* luſtig ſchranſſen.

SCHRAAPEN is het-zelve met *ſchrabben*. Zo *ſchraapt* men den brypot. Aan zommigen word de buidel *geſchraapt*. By een *ſchraapen* is door ſchraapen vergaderen. Dus zyn ſchraapers en rapers gildebroeders.

SCHRAM ſchynt het zelve woord te zyn met *ſchrab*. *B* is in *m* verwiffelt.

SCHREEUWEN ſchynt te ſtammen van het Griekſche *νεγιζω*, *krazein*, roepen, waar van de Latynen *ſcreare* vormen. Ik las by de ouden, *hi ſcrauw*, voor hy ſchreeuwde. Het zelve woord met *ſchreuwven* is *ſchreyen*, en *geſchrei* is *geſchreeuw*, b. v. een *krygsgeſchrei*. Doch *ſchreyen* beduid nu ook met *geſchreeuw* weenen. Dus zeiden de ouden *vleuwven*, en *vleyen*.

SCHRIK oordeel ik te komen van *ſchrikken*, dat overſchryden, overgaan, zegt; vermits in ſchrik is een ſchielyke overgang van gemoedsgelalte, uit ſtille kalnte in eene ontroerende vreeze. Dus is ſchrik en ontzetting het zelve. *Verſchrikken* beduid ſchrik aanjagen, en verſchrikt worden.

SCHRIKKEJJAAR is van *ſchrikken*, voor ſchryden. Dus is *overſchrikken*, overſchryden. Een *ſchrikkeljaar* is dan, 't geen den paal van een gewoon jaar overſchryd met eenen dag.

SCHRIL is buiten twyfel het zelve woord met *ril*, voor rilling, daar *ſch* voorgehecht is, van *rillen*.

SCHRINKELLEN is *ſchranken*, *ſchrankelen*. Dus heeft die oude Bibelvertolking, *Jef. 29: 11. Si ſchrinkelden daer neder den ghenen die berifpte in die poorte. Wy zeggen noch voortſchrenkelen*, en een *lange ſchrenkel*.

SCHROBBEN is van *ſchrabben*, *ſchraapen*, en geſchied door

door *schrabben* en *schraapen*.

SCHROLLEN is van *grullen*, door verwisseling van *g* in *sch*, uit het Latynsche *grunnire* het verkens deuntje.

SCHROMPELEN is rompelen, rimpelen. *Gerompelt* en *verschrompelt*, is gerimpelt, en opgekrompen.

SCHROOT is van *schrooden*, *schroeyen*, *afsnijden*. Zo zegt men *schrooden*. *Schroot* is dan, 't geen over al is afgesneden. De ouden noemden een *snyder* een *schrooder*, en een *schroode* is een afgesneden stuk, zo 't schynt van 't Latynsche *scindere*, *snyden*. Ziet *Schaar*.

SCHRYDEN is van 't Latynsche *gradi*, gaan, treden, op zulk een wyze als zy van *γράφειν*, *graphein*, *scribere* gevormt hebben. Dus is *schrede* *gressus*, *gradus*.

SCHRYN, een kist, is van *scrinium*. L.

SCHRYVEN is van 't Latynsche *scribere*, uit het Grieksche *γράφειν*, *graphein*, waar van wy dat middelyk door 't Latyn hebben. *K* en *b* zyn wisselletteren. De Hoogduitschen zeggen *schreiben*. Zo hebben wy *schryven*, gelyk *lezen*, van de Latynen. De ouden zeiden, voor *schryver*, *schriveine*, gelyk wy *Kastlein*, en *waardlein*, van de munte, voor *waarderaar*, van 't Franche *crivain*.

SCHUB is van *scabere* L. Ziet in *Schobbe*.

SCHUDDEN schynt te spruiten van 't Grieksche *σειειν*, *seiein*, *schudden*, bewegen, of der Latynen *concutere*, door afwerping van *con*. *S* word dikwyks *sch*, en *d* is een gewoon tusschenvoegzel. Een *schudde*, is een galgenklepel, waardig om daar aan te bingeken. Anders kan *schudden* van *succussare* zyn.

SCHUILEN, zig onder een dekzel, of in een verborgen plaats verholen houden, kan zyn 't Grieksche *κοιταειν*, *koitos*, hol. Zo schuilt men in hollen en *kuilen*. *K* en *sch* worden verwisselt. In de oude taal was *luuschen*, waar van *schuilen* omgekeert kan zyn. Tot dit *schuilen* breng ik *scheel*, voor dekzel, b. v. *oogscheel*, *scheel* van een dooze, koffer, enz. ja ook *sel* van eenen appel, noot, enz. vermits de vrucht daar onder schuilt.

SCHUILEWINK spelen is *schuiltwinkel* spelen, zig in een

schuilhoek verbergen. *Hoeken en winkels* zyn het zelve.

SCHUIM, schynt te spruiten van 't Grieksche *χέω*, *cheein*, of *χέω*, *chein*, uitgieten, om dat ziedende stoffen het schuim opwerpen. Dan is ook hier een *s* voorgesteld. *Χύμα*, *chuma*, was een uitgegoren vochtigheid. Of 't kan gebragt worden tot *ζέω*, *zein*, zieden. *ζέμα*, *zema*, was een-ziedzel, kookzel, waar van schuim komt. De ouden zeiden *schom*. Van *schuim* is *schuimspaan*. *Spaan* is een houtlepel. Dus zegt men ook een *boter­spaan*. *Spaanen* is met zuik een keukentuig scheppen, of steken. Een *spaan* is een plat stuk houts, en daar men kapt, vallen *spaan­deren*. Daar uit word een *schuim- en boter­spaan* gemaakt, en daar na gelykenze. Doch daar zyn ook *ratel­spaanen*, en *klap­spaanen*, niet van hout, maar van vleesch, die hunne eigen schande niet af maar op schuimen. Men vind die niet alleen by de schommelkoks.

SCHUIVEN zal zyn van 't Grieksche *σείω*, *seien*, bewegen, door tusschenvoeging van een *v*, gelyk gemeen is. *Schuiven* en *schudden* hebben dan eenen oorsprong, maar door 't gebruik een verscheiden vorm en betekening ontfangen. Van *Schuiven* spruit myns oordeels *schuieren*, voor *schuiveren*, het werk der dykers met krodewagens, die zy voortschuiven.

SCHULD komt van 't aalouden woord *syllen*, *syllan*, geven. Ziet in *Betalen*. 't Is dan 't geen men tot betaling geven moet. Dikwyls gaat *s* over in *sch*. Dus schryft Willeramus *sculan* voor zullen. *Tbis sculan wesan*, die zullen wezen, *scal jub*, zal u.

SCHURFT kan afgeleid zyn van *schrobben*, en zeggen schrobzel, gelyk *krauwte* krauwzel, krauwagie.

SCHURK, een deugniet, guit, of boef, is van 't Latynsche *scurra*, een vuilbek, of spotvogel. Het gelykt ook niet qualyk na *schurft*. *F* en *k* zyn wel meer wisselletteren. *Schurk* en *Schobbejak* zyn dan genans.

SCHUTZEL is het zelve met scherm, van *beschutten*. Daar van is ook *schot* (Ziet *Sebot*) en *affschieten* voor affschutten.

SCHUUR zweemt in klank wel wat na 't Latynsche *securus*, zeker, en daar in zyn de geschuurde veldgewassen zeker, en

en veilig. Maar liever breng ik dat tot het Griekſche *σφοδρὰ* *ſooras*, een hoop, een tas. Hier van is *oogelven*, *ſooreuen*, 't zamenhoopen, dat in een ſchuur geſchied. Of zoude *ſchuur* niet zyn van *ſchoer*, een vlaag, ('Ziet *Schoer*,) om dat men daar in voor zulke ongemakken der lucht gedekt is? Niet ongelijk daar aan is een *ſtolpe*, van *overſtelpen*, *overſpreiden*, *overdekken*.

SCHUUREN, ſchrobben, wryven, is van 't Griekſche *σκούω*, *ſkurein*, ſleepen, om dat het ſchuuren geſchied door overſleepen.

SCHUYEREN, Ziet *Schuyven*.

SCHYF, een plat rond, is van *ſchuiven*, om dat men ſchuyven ſchuiven kan, niet rollen als bollen op hun plat. Hier op paſt ook het Latynſche *ſcindere*, ſnyden. Zo ſnyd men eenen appel in *ſchuyven*.

SCHYNEN was by de ouden zich vertoonen, blyken. *Alſt wel ſchynt in den ſtruyt.* *Syn aenſicht ſcheen beſcrompen van tranen.* Hier van is *aanſchyn*, waar aan de Perſoon ſchynt, of blykt. Zo is *oogenſchynlyk* klaarblykelyk. Dus *ſchynt* de zon: *Verſchynen* is te voorſchyn komen, zich vertoonen. En vermits glans het ooge meeft aandoet, word die *ſchynzel* geheeten. Anders is *ſchynen* een gedaante vertoonen. Wy zeggen, *het ſchynt zo*, en *waarſchynlyk*. Maar veele zyn niet 't geen zy dus ſchynen.

SCHYTEN, kakken, een noodzaakelyk werk, doch dat liever gedaan, dan met dien naam gezegt is, komt van het Griekſche *σκατον*, *skaton*, menſchendrek. De ouden hadden dit *ſchynt* zeer dikwyls in den mond, en voegden dat by 't geen zy afkeurden, en verſmaadden, b. v. een *ſchytreiſe*, die geen voordeel aanbragt, een *ſchytworſt*, die maar quakkeſt, een *ſchytvoere*, een onwaardige zaak. Dus zeggen noch de kootjongens, *de koot ſchynt*, als die niet naar hunnen zin blyft liggen.

SERVET is van 't Latynſche *ſervire*, dienen, om dat men zich daar van aan de tafel bedient.

SEVENS, te gelyk, zegt men ook wel *tevens*, maar niet *zevens*.

zevens. *Sevens* is 's evens, des evens, gelyk 's morgens, 's avonds. *Tevens* is te evens, als t' zaamen te zaamen. Dus is *feens zyn* des eens, of diens eens (verstaat daar onder gezint) te zyn.

SJA is een woordeken, 't geen men dikwyls in 't spreken hoort, b. v. *Sja wat raad? Sja wat helpt het?* Dit wil myns oordeels zeggen, *desja*, gelyk men ook zegt *des neen*, dat is, dit ja, of neen zynde. *Des* was in de oude taal dat, of dies. De meening van dit 's *ja* is dan, het zy alzo, onderstel dat dit ja, of zo is, wat raad is 'er tegen?

SIDDEREN, *tzitteren*, zoude kunnen verbaastert zyn van 't Latynsche *tremere*-beven. Men leere my beter.

SIKKEL, zicht, zeiffen, is van 't Latynsche *secula*, en dat van *secare*, maayen, snyden. By de Grieken was ζάγκλη, *zankle*, een fikkel.

SIM, een meerkat, of aap, is van 't Grieksche σίμος, *simos*, een platneus, of van 't Latynsche *simia*.

SIMPEL is van 't Latynsche *simplex*, eenvoudig. *Simpel*, anders gezegt *omnozel*, noemt men eenen verstandeloozen, die niemand bedriegt noch beschadigt. Het tegendeel is een *nor*.

SINTEREN is van *sensire*, gevoelen. L.

SINT REIN UIT heeft het bewind over *Hongeryen*, de gantsche *kalisbende*, en 't gilde der *geldeloozen*, of berooiden, die uit *leuilekkerland* derwaards met de *noorder zon* verhuift zyn. Zyn *feest* word van de orden der *Baarvoeters* plechtelyk geviert van *Wynmaand*, en *Vrouwenligtmis*, tot in de *Vasten*, als *Magerman* kok is; hoewel zy dat liever tot *Sint-Jutmis* uitgesteld wilden zien. Hy voert in zyn vaandel een *bezem*, en *ledigen buidel*.

SIPPERLIPPEN is met het voorste der lippen proeven, van 't aalouden *sippen*, *florpen*, 't geen de Engelschen noch hebben. Dat *sippen* quam van *zuipen*, dat ook *florpen*, proeven, betekende. 't Is dan zo veel als *florplippen*.

SIRE. Ziet in *Heer*.

SLAAF is van *slaven*, *sloven*, zwaaren arbeid doen. Hier van is *afslouen*, *uitslooven*, enz.

SLAAN was by de ouden ook zich ergens toe wenden, of bege-

begeven. Zy zeiden, *ter wysheit slaen, ter herten slaen, slaen tot goeden seden, belachen ende te spele slaen.* Wy zeggen dus, *in de beste vrouw slaan, in den wind slaan, uitslag, het vuur sloeg'er toe, daar sla geluk toe, enz.* Slaen was ook achten. *Hi sloech Marcianus met synre macht voor niet.* Wy zeggen ook, *gade slaen, acht slaen.* Zo gebruikten de ouden het woord *slaen* in verscheide andere spreekwyzen, die noch in zwang gaan, b. v. *Si sloegen offen in den wagen,* voor spanden. *Hi besloegen in sinen mantel, ende droecken,* hy besloeg, wond, hem in zynen mantel, en droeg hem. *Si sloegen op ten weg.* Wy zeggen ook, *de paarden aanslaan, eenen weg of pad inslaan, wel of qualyk slaan,* voor vaaren, enz. Voor *slaen* zeiden de aalouden *slaben, of slaban. Slabente iro brusti,* slaande haare borsten. Willeramus zegt, *se slougan mi,* zy sloegen my. Van *slaben* wierd *slagen,* gelyk van *gaben, gangen,* en dat wierd verkort tot *gen, sten,* en zo als wy spreken, *gaan, slaan.*

SLAAP schynt afgeleid te zyn van *slap,* om dat in den slaap de leden slap en werkloos zyn. Willeramus heeft *slapho.* In *slapho* is in slaap, *slaphon* slaapen. De aalouden zeiden ook *slaf.* Dus schreef Willeramus: *Ich ne slafte,* ik verlap niet. *Mit slaftheyde,* met slapheid. *Slaffe* waren slappe, traage. Hier van is *versloffen,* en *slaffigheid.*

SLABBAKKEN zal verknocht zyn uit *slap* en *bachten.* *Bachten* was in de oude taal achter, en dus *slabbakken* slappelyk yerachteren.

SLABBEN is van 't Grieksche *λάβειν, laptein,* drinken, gelyk de honden, *slabben.* Een *diminutivum* hier van is *slabberen, slobberen.* Anders is *slabben* van *lambere* L. De *f* is dikwyls een voorzetzel. In die woorden is ook een gewoone letterwisseling.

SLACH is geslacht, soort. Willeramus: *Thero slachta was thiu salva,* van die soort was die zalve. Wy zeggen mede, *van dat slag,* voor geslagt. *Tmand slachten* is naar hem aarden. *Slachten* was ook by de aalouden, 't geen wy uitdrukken door gestelt zyn, varen. Willeramus: *Ich besabe wie thaz ouaz in tbeer dala slaghta wortban wara,* ik bezag, hoe het ooft in 't dal slacht geworden was, dat is, hoe het sloeg, of gestelt was. Dus zeggen

gen wy ook, *wel of qualyk slaan*, of *slagen*, voor geflacht zyn, vaaren. Willeramus verklaarde dit door het volgende: *Ande thi u rodou ephela gefchapeda*, en de roode appelen gefchapen ftonden.

SLACHTEN is van *slagen*, *slaan*, of het zelve. Dus zegt men eenen os *slachten*, en *slaan*. *Manflicht* en *manflag* is een

SLAG is van *slagen*, nu *slaan*, en word tot veele betekeningen gebruikt. Onder anderen is *slag* de juiste tyd, en gelegentheid. Zo neemt men zyn *slag* waar. Zoude dat niet zyn ontleent van de flagkooyen, waar mede men vogelen vangt?

SLANG is van *slingeren*, om dat zy haar zeer flingeren kan.

SLAP. Ziet in *Slaap*.

SLECHT, voor eenvoudig, is mogelyk verbaftert van 't Latynfche *simplex*. Maar *slecht* is ook effen, gelyk, en daar van *slechten*, effen maken, *beflechten*, 't gefchil weg nemen.

SLEDE is van *slyden*, glyden.

SLEK is van *slyk*, gelyk de Latynen haar noemen, *limax*, van *limus*, om dat dit dier daar in groeit, en zich onthoud.

SLENDEREN is gaan, wandelen. *Slender* is daar van gang, trant. *Na den gewoonen slender*, is na dien trant, gelyk het gemeenlyk pleegt te gaan. *Slender* heeft dus dezelve betekening met *sleur*. Ziet *Sleur*. *Slenderen* behoort tot *land*, gelyk *belen*, en is *lenderen*, vreemde landen gaan bezien, met een voorgehechte *ften* wandelftaf. Tot getuigen kan men *flennerhincke*, en den waard van *Byleveld* roepen.

SLET, en *sleet*, is van *slyten*.

SLEUR is van *sleuren*, flepen, afkomstig van 't Griekfche *oigen*, *surcin*, trekken, flepen, daar een *l*, als meer gefchied, tuffchen gevoegt is. Ja, mogelyk is *slepen* verfmeed van *sleuren*, om dat men ook zegt *sleupen*, en *p* en *r* zyn wiffelletteren. Men zegt, *na den gewoonen sleur*, gelyk na den gemeenen *slender*, dat is, gelyk de gewoonte medefleept. Een zaak te *sleuren* is die flepende te houden. *Verflouren*, of *verfloeren*, is vertragen, verzuimen, verfloffen. Hier van zegt men, een *slechte floor*, een fleependen.

SLEU-

SLEUTEL, en *slot* zyn van *sluiten*. Onze Zecurwen zeggen zo wel *sleuter*, als *sluiter*.

SLIB is flyk, 't geen glad is, en daar van komt *slibberen*, en *slibberig*. Men zegt ook *slidderig*, en *slidderen*.

SLIEP is een woord, waar mede de kinderen gewoon zyn ymand, dien iets gemist is, uit te jourwen. Zy ftryken met den voorsten vinger der eene hand over dien der andere, en zeggen *sliep, sliep*, 't geen *uitsliepen* heet. Dit komt van *slippen*, en is te zeggen, *slip, slip*, gy hebt een slipper gekregen, 't is u ontslipt.

SLIM, verdraait, krom, is van 't Latynsche *limus*, overdwersch, verdraait. *S* is een voorzetzal. Dit word overgebracht tot *boos*, om dat zulke een krom en verdraait geslacht zyn. Dus is *slim* quaad, arg. Maar *slim* is ook *loos*, en zulke aarden dus na de slangen. *Slim*, voor krom, word ook gezegt *slo*m. *Jes.* 27: 1.

SLINDEN was slokken. *Dat by inslynde die alderbeste suyc-kere*. Hier van was *slande* in de oude taal de keel, welke de Hoogduitschen noch *scllund* noemen, dewyl die de spyze en drank *slind*, inzwelgt. Even zo word de keel genaamt de *storte*, of oudelings *de storte*, van *storten*, dewyl men door dien halstrechter instort. Van dat *slinden* is ons *verflinden*.

SLINGEREN zoude kunnen verbaftert zyn van 't Latynsche *circulare*, omringen, van *circulus*, een kring, dewyl dat door kringwyze omdraaying geschied. *Slinger* zweemt al wat naar het Hebreeuwsche *קלנג*, *kelang*, een slinger.

SLIPPEN is scheuren, spliffen, splyten. Hier van is een *slip*, b. v. in *hemdslip* enz.

SLISSEN is ophouden, stillen. *Te hart so steffede dat onweder*. Wy zeggen dus ook, *eenen twist sliffen*, of *bestiffen*. Mogelyk is lesschen daar van gevormt, door afwerping der *s*. Zo zegt men, *dorst lesschen*, *brand lesschen*, voor doen ophouden; of dit laatste moest tot *blusschen* behooren.

SLOBBEREN. Ziet in *Slabberen*.

SLODDEREN, of *stodderen*, is slap hangen. Hier van zegt men een *sloddervos*, 't geen zyn wil een *slodderkous*, of *slodderboos*,

derboos, dien de kouffen op de hiel en flodderen. *Slodderen* zweemt na *flaccere*. L.

SLOFFEN zyn afgesloofde, of afgeslonste, schoenen, of mui-
len. *Sloffen* is traag en slepende gaan. Buiten twyfel komt
dit *sloffen* van *sleepen*, 't geen de Hoogduitschen noch zeggen
schleiffen. P en f zyn wisselletteren.

SLOKKEN, *slikken*, schynt te komen van het oude *slunde*,
de keel, en zegt dus door de keel zwelgen. Slokken en slinden
zyn dan vermaagschapt. Ziet *Slinden*.

SLOMMER zoude kunnen schynen te zyn van *sloem*, slim,
krom, als wilde het zeggen een inwikkeling en verwerring;
maar liever houde ik dat voor *belemmering*. Ziet in *Belemme-
ren*.

SLOOT, een graft, of delve, is van *sluiten*, om dat daar
binnen iets besloten is.

SLOOVEN. Ziet *Slaaf*.

SLOP is van *sluipen*, een sluipsteegje. Maar *slop*, en *sloof*, is
ook een overtrekzel, waar in iets als *sluipt*, en gesteken word.
Zo is een overkleed een *sloof*, en men steekt een bedkuffen in
een *sloop*, of *slove*. *Slop* is van *sluipen*, als drop van druipen.
Maar *sloopen* is ook ontdoen. Dit kan zyn van 't Grieksche *λυειν*,
luain, los maken.

SLORPEN is van 't Latynsche *forbere*, met tusschenvoe-
ging van een l. Dus is *pleisteren* van *peisteren*.

SLUIMEREN is mogelyk van *luimen*, gelyk men zegt,
een haazenlaap slaapen, gelyk een geveinsde slaaper ymand wel
beloert, en op zyn luimen ligt. Ziet *Luim*.

SLUIPEN wierd by de aalouden gebruikt voor ergens uit
of in komen. Willeramus: *Ich bin uze minen rokche geslophan*,
ik ben uit mynen rok gesloopen, ik heb dien uitgedaan. Hier
van heet een kleed, dat over andere getrokken word, om die te
bewaren, een *sloof*, en men noemt ymand, die vuil en morssig
gekleed is, een *sloof*. Ziet in *Overslop*, en *Slop*. *Sluipen* is nu
zacht en bedektelyk gaan, of komen. 't Schynt eigentlyk te
passen op slangen, die slepende voortkruipen. Zoude sluipen
niet wel verbaftert zyn van 't Latynsche *reperere*, kruipen? Im-
mers

mers *r* en *l* zyn wisselletteren, en *f* dikwyls een voorzetzel.

SLUIS. Ziet *Sluiten*.

SLUITEN zoude kunnen verbaftert zyn van 't Latynsche *claudere*, of liever van 't Grieksche *κλειειν*, *kleiein*, sluiten. Daar toe breng ik een *sluis*, als die den loop van 't water sluit. Of zoude *sluis* wel zyn van 't Grieksche *λυσισ*, *lusis*, een loslating, dewyl de geopende schutdeuren het water uitlaten? dit beide past daar op. De voorhechting van een *f* is gemeen. Dus maakten de Latynen *sus* van *ύς*, *bus*, een verken.

SLYK is een woord met *slib*.

SLYPEN is vermaagschapt aan *sleepen*, om dat slypen door overslepen, of sleipen, geschied.

SLYTEN zoude kunnen verbaftert zyn van 't Latynsche *terere*; hoewel dat door 't gebruik dan vry is afgesleten, en verhandzelt.

SMEDEN is van *smyten*, slaan, kloppen. Ziet *Smyten*.

SMEEKEN is ootmoedig en vleyende bidden. Dit schynt te stammen van 't aaloude *smetelich*, zacht. Willeramus: *Mit smetelichom blandimentis*, met zachte of zoete vleyingen, *Spr.* 18: 23.

SMEEREN is van 't Grieksche *μύρον*, *muron*, zalf, met een voorghechte *f*. *Smeeren* is ook met de kneukels in 't vet zyn.

SMELTEN was in de aaloude taal *myltan*. Dit komt van 't Grieksche *μείλειν*, *meldein*; smelten; of van 't Latynsche *molire*, zacht maken, weeken, met een voorgestelde *f*.

SMET is van *smetten*, smeeren.

SMOKKELEN kan zyn van *smaak*, als *smaakelen*, den smaak voldoen, lékkerbekken; of van *smooken*, door braaden, en kooken, verpot speelen. *Smekken* schynt na 't geluid gevormt te zyn. Anders *mocken*, en *moelen*, was in de oude taal eeten, daar een *f* voorghecht is. Een *mocke* was een snoepster.

SMOOK kan zyn van 't Grieksche *σμούχειν*, *smuchein*, ontbranden, vlammen, vermits de smook een voorbode, en uitwerking van de vlam is.

SMOOREN is van 't Latynsche *mergere*, onderdompelen,

met een voorgehechte *f.* Maar *smooren* is ook stooven.

SMOTZE zal het zelve woord zyn met *motte*. Ziet *Mos*.

SMOUS is de naam, dien men gemeenlyk aan Joden geeft. Dit is verbaftert van *Mofes*, en wil zeggen, *Mofes volk*. De *f* is een voorhechtzel, gelyk in *smoel* van *muil*, uit het Hoogduitsche *das maul*.

SMOUT, smeltvet, is van *smelten*, Men zeide ook *smolt*.

SMUISTEREN is van *smeeeren*, *smeeuren*.

SMUK, oppronkzel, cieraad, zoude komen stammen van 't Griekfche *σμήκειν*, *smachein*, afvagen, afwiffchen, en zo opschikken.

SMULLEN, pannetje vet spelen, is *smailen*, van *smuil*, *muil*. Zo zegt men, *dat beetje is niet te vermuilen*. *Smullen* is dan lekkerbekken, *smeeeren*.

SMYDIG is zacht, handelbaar, buygzaam. 't Is *smedig*, gelyk gegloeit yzer, 't geen men smeden kan.

SMYTEN was al by de aalouden slaan. Hierom noemden zy een' smid *smidde*, vermits die door *smeyten* zyn ambacht verricht. Willeramus: *Halsziretka die über gesmisbet sint mit geleledes listweyfteres hand*. Halscieraaden die 'er gesmeed zyn met eens geleerden konstenaars hand. *List* was konst. *de wijse Gods list*, Gods wyze kunst. *Smeyten* is van 't Griekfche *σμιτείν*, *smootein*, slaan. Buiten twyfel is *smeden* geboren van dit *smeyten*. De aalouden zeiden *smitan*, en *smeytan*. Van het laatste komt *smisse*, en der Hoogduitschen *schmeiffen*, maar van *smitban* ons *smeyten*.

SNAAK is gesproken van *smakken*, 't geen by de ouden praaten beduidde. De Hoogduitschen zeggen noch *schmacken*. Een *smak* is dan eigentlyk een aardige en kluchtige praater, en *smakery* zulke redenen.

SNAAR is van 't Griekfche *νεῦρον*, *neuron*, of Latynfche *neruus*, een zenuw, of snaar, met een voorgehechte *f.* Hier van is ook *smoer*.

SNAPHAAN was in de taal der ouden een straatschender, en struikrooyer. *Een wreet tyran ende snaphaen*. *Haen* was een vechter, welke naam ontleent was van dien ftrydbaar kampvogel. Daar van zegt men ook een *smoeshaan*: 't wil zeggen

een

een *snoefbaan*, een *snoover*, dat is, een snorker of pocher, van *snoeven*, snuiven, windbreken, grootspreken. Dus ook een *wreemden baan*, den *bouten baan spelen*, enz. Men hiet zulke gezellen ook *baanenvetren*, om dat ze die tot cieraad als pluimen op den hoed droegen. *Snappen* was met 'er haast rooven, of wegnemen. Hier van zegt men *opsnappen*, *toesnappen*, met een *snap iets doen*, *snapreisje*. Ziet *Snappen*. Maar hoe komt een roer aan den naam van een *snapbaan*? Is 't om dat die gasten zich van zulk een geweer bedienden? Ik denk, dat zy eer dit gevonden was, dus al genoemd zyn. De reden zal wezen 't *snap* of ras overspringen van den *baan*, zo geheten na de gelykenis van een haanskop.

SNAPPEN komt van *snabbe*, *snebbe*, en dus is dat woord van de vogelen ontleent, die de snep op en toe doen, en dus iets *opsnappen*. Daar van is ook *snappen*, voor klappen, en gelyk men zegt, den bek roeren. Ziet in *Klap*. Een *sneep* heeft dien naam van *snappen*, om dat zy zeer gezwind de vliëgen opsnapt, Zo Kilianus het heeft getroffen. Maar men vind overal ook ongevleugelde *snappers*, en *opsnappers*, die vogels van andere vederen dan de sneppen zyn, en welker drek men niet begeert. Liever is *sneep* van *sneb*, om dat die vogel een lange snep heeft, dien hy tot vliëgen vangen minst gebruikt.

SNATEREN is bekort in *snarren*, en zegt kakelen, schetteren, grauwen, snappen. Hier van word een ratelende tong genaamt een *snater*, en men zegt, den *snater roeren*, *gesnater* is gèrel. Dit schynt te spruiten van *snaar*, waar mede geluid gemaakt word. Doch van zulk een snatersnaar beffiert de duivel wel den strykstok, en daar voor zoude men dikwyls beter de ooren stoppen.

SNAVEL is van *snebbe*, bek, en word van neus en mond beide gebruikt. De Hoogduitschen zeggen *schnabel*. Van *snavel* is *snuiven*, dat door den snavel geschied. Hier toe mogt ook *snauwen* wel behooren, gelyk men zegt een quaaden bek geven.

SNEBBE. Ziet *Nebbe*.

SNEE word ook genoemd *sneeuw*, gelyk de ouden zee, en zeeuw

zeeuw zeiden. Dit kan verbastert zyn van 't Latynsche *nix*, met *s*, die dikwyls een voorzetzel is, als in *sneb* voor *neb*, *slinks* voor *links*. Anders kan *snee* zyn van *snyden*, om dat de sneewolk tot vlokken gefneden en gefnippert word. Immers dus zeggen wy by verkorting *snee*, voor *snede*, b. v. *een snee broods*, en *sneeuwen* word elders *snyden* genaamt. Even zo is by de Hoogduitschen *schnee* van *schneiden*.

SNEL schynt verbastert te zyn van 't Latynsche *celeris*, ras, gezwind.

SNEP. Ziet in *Snappen*. 't Is een *sneb*voegel.

SNIK is het zelve met *bik*. Ziet, *Hsk*. Hier van is *snikken* der schreyende.

SNOBBELEN, voor *kussen*, is *snavelen*, van *snavel*, de neuzent' zamen steken. Hier van is *snol*. Ziet *Snol*.

SNOEK schynt dien naam te hebben van *snakken*, voor *snappen*, opsnappen, om zyn slokken; of van *snoeyen*, *snyden*, om zyn scherpe tanden. Zo zeiden de ouden, voor *snoeyen*, ook *sneeken*.

SNOEPEN schynt te zweemen na het Latynsche *cupedia*, lekkere dingen. Maar 't zoude kunnen gebragt worden tot *snappen*, dewyl snoepers het geproefde, om niet betrapt te worden, gewoon zyn met haast op te snappen. Anders, *snoepen* is vermaagschapt aan *snoeyen*. Ziet *Snoeyen*.

SNOER is van *snaar*. Ziet *Snaar*.

SNOESHAAN. Ziet in *Snaphaan*.

SNOEVEN is van *snuiven*. Ziet *Snuiven*. Een *snoever* is een snorker, een windbuil, een blaaskaak.

SNOEYEN is van *snyen*, *snyden*, de overtollige takken afsnyden. Hier van is *snuistering* zo veel als *snoeistering*. Zo was *snoeyelis* in de oude taal *snoeizel*, gelyk *stremmelis* *stremsel*. Maar *snoeyen* is ook boomvruchten te eeten, van 't *snoeyen*, *snyden*, of afbreeken der zelve. De ouden noemden dat ook *snuisteren*, als *snoeisteren*, en wy *snoepen*. *Snoester* was in de oude taal een schel of bast, die men van 't ooft affnoeit. Hier toe kan men *snuistering* ook brengen, als zynde de bolsters, of basten en schellen van 't fruit, dat ook tot andere geringe dingen word overgebragt.

SNOR-

SNOF, *snuf*, is van *snuiven*, *opsnuiven*. Ziet *Snuiven*. Doch wat de *nieuwe snuf* zeggen wil, laat ik de liefhebbers van 't snuif-tabakdoosje, volgens hunne snuifwetten naar de nieuwste mode, verklaren.

SNOKKEN, *snukken*, is van *snikken*, en beduid een trekking, die haastig, en als met *snikken* geschied.

SNOL, een hoer, is verkort van *snobbel*, of *snobbelster*. Ziet *Snobbelen*.

SNORREN is van *snaar*; of anders na 't geluid, dat snel omgedraaide, of voorby vliegende dingen in de lucht verwekken. Zo zegt men, *het wiel snort*, en *voorby snorren*, als eenigzints met een snaartoon.

SNORREPYPEN zal zyn *snaar* en *pypen*, als of men zeide liermans tuigje.

SNOT komt van 't Grieksche *voris*, *notis*, vochtigheid, met een voorgestelde *s*. *Snottolf*. Ziet in *Totolf*.

SNUIT is van *snot*, en betekent de snotpyp, de neuze. De neus *snuiten*, is de snot daar uitdrukken. By gelykenis word dat gepast op een kaars te *snuiten*, en tot de beurs te *snuiten*, 't geen de Latynen *crumenam emungere* noemden. Menschen hooren niet gaarn, dat men hun *neus* voor een *snuif* uitmaakt, dewyl dat verkensachtig luid. Anders de *snuif* is na by den *muil*, en gelykt den *snavel*, als of hy 't zelf was.

SNUIVEN is van *snavel*, met een geluid door den neus blaazen, of ademen. Zo zegt men *uitsnuiven*, en *opsnuiven*. Het Hebreuwsche *snw*, *schaaph*, scheppen, dat op adem scheppen kan toegepast worden, heeft hier mede al eenige gelykenis. De Hoogduitschen zeggen nader *schnauffen*. De *n* is 'er ingelascht. *Gesnuif* is geblaas, en ook opsnuiving. Dit laatste geschied van de liefhebbers uit het *snuiftabakdoosje*, gelyk hunne begrommelde snuivers, of snuiten, dikwyls getuigen. Ziet ook *Snof*.

SOBER, maatig, is van 't Latynsche *sobrius*, nuchteren. Maar *sober* is ook arm. Dus is zommiger beurs in een *soberen* staat, waar om zy de vasten wel moeten vieren.

SOLDAAT, *soldye*, en *bezolding*, komt van *solt*, *zout*, by

de Latynen *sal*, waar van *salarium*, en *salaris*, gevormt is. *Salaris*, bezolding, droeg by de Hebreëen al den naam van מַלַּח, *melach*, zout. *Ezra* 4: 13, 't geen men nu zegt met een bastaardwoord *tractement*. Byzonder word de loon der krygslieden genoemd *bezolding*. Met dat woord vertaalen onze Overzeters *Luc.* 3: 14. het Grieksche ὀψώνιον, *opsoanion*, dat na de letter spyziging zegt, van 't aaloude gebruik, dat aan dienstelingen hunne gezette spyze wierd toegedeelt. Vergelykt *Luc.* 12: 42. Zo gaf men aan de soldaaten brood, 't geen noch *ammunitiebrood* genoemd word, en daar beneven zout. Na dat zout wierd de naam van *bezolding*, bezouting, gegeven aan hunne *leening*, dat zeggen wil, looning, loon. *Zout* was een zinnebeeld van bestendige getrouwigheid. Dus leest men *Num.* 18: 19. van een Zoutverbond. Een *soldaat* is een *solt aat*, een zouteeter, daar wel een dronk op finaakt, als zy 't hebben. De ouden noemden een *soldaat* ook *folder*, *soldenaar*, en *soldenier*. *Dubbelfolders* waren die dobbele foldy trokken.

SOLFER is van 't Latynsche *sulphur*, zwavel.

SOM is van 't Latynsche *summa*; of van 't oude *summen*, voor vergaderen. *Som* is dan 't zaamvergadering. Ziet *Zomer*.

SOORTE is verkort van *sonderte*, afzondering van elk tot zyn slacht.

SOP is het zelve met *sap*. Ziet *Sap*. Maar *Sop* kan ook zyn *zoop*, van *zuipen*, sloppen, dat wel een *zuipje*, of *zoopje*, genoemd word. De Franschen weten wat *soupe*, of *sop*, is; hoewel men hier ook wel *soppen* kookt, en weekt. *Soppelore* schynt verbaftert te zyn van 't Latynsche *forbile*, slopzel. Men zegt wel *soppen*, voor *doppen*, indooopen. *D* zoude kunnen verwisselt zyn in *s*, als *rideo*, *rifi*. Maar daar zyn ook Hebreeuwse woorden, waar toe men *sop* zoude kunnen brengen, 't zy dan שָׁוַי, *schaaph*, inzwelgen, שָׁוַי, *zouph*, zwemmen, of lieft שָׁוַי, *sovee*, sterke drank. Doch ik blyve by 't eerst gezegde.

SOUDEEREN is van 't Latynsche *solidare*, vast maken.

SPAAN is van *spouwen*, splyten, klieven. Dus maken houtbouwers *spaanen*, of *spaanderen*.

SPAA-

SPAAREN is van 't Latynsche *parcere*, met het gewoone voorzetzel *f*.

SPADE, laat, zoude kunnen verbaftert zyn van 't Griekſche *ὀψέ*, *opſe*, des avonds, laat.

SPADE ſchynt te zyn van 't Latynſche *spatba*, een ſoort van een degen, of ſteektuig, waar mede nu de boeren en dykers ſchermen, wanneer zy de aarde *spaden*, of *ſpitton*. Daar van ſtamt ook een *ſpatel*, als een kleine spade.

SPANNEN is van 't Griekſche *σπᾶειν*, *ſpaain*, trekken, uittrekken, ſpannen. Men *ſpant* iets, door dat ſtyf te trekken. Zo ſpant men een trommel, een boog, enz. Een *span* is een ſpanninge van de uitgerekte vingeren. *Spannen* is ook kluiſteren, boeyen, vaſt makén, of binden. *Vangen en ſpannen. Als hi in yſeren geſpannen ſtoot. Hi ſat in yſeren belden (houders) geſpannen, ende alle ſine leden met banden gebonden.* Hier van zeggen wy, *de paarden aan den wagen ſpannen, en met ymand aanſpannen, of ingeſpannen zyn.*

SPAR is van 't Latynſche *sparus*, een ſtaak, of ſteel, en zo behoort ook *ſpeer* daar toe.

SPARKELEN is het zelve woord met *ſprankelen*, door letterverzetting.

SPARTELEN ſchynt te ſtammen van 't Griekſche *σπαδάζειν*, *ſphadazein*, trippelen, de voeten ras bewegen, drillebeenen. Of van *ἀσπαίρειν*, *aſpairein*, trekkebeenen. Het zelve is *σπαρίζειν*, *ſparizein*, en *σπαίρειν*, *ſpairein*. Anders gelykt *ſpartelen* wel na 't Latynſche *palpitare*, dat met afwerping der *f* van 't Griekſche verſmeed ſchynt.

SPARWER, *ſperwer*, ſchynt G. J. Voffius niet qualyk te verklaaren *ſpar-veer*, om dat die vogel de vederen van zyne vleugels in de heete zon ſpart, of uitbreid. *Job 39: 29.* Doch mogelyk wil dat zyn *ſpeur-ver*, om dat hy door zyn ſcherp gezicht den roof verre ſpeurt, als *Job 39: 32.*

SPAT, een natte vlek, of ſprekel, acht ik te zyn van 't Latynſche *sputum*, van *ſpuere*, ſpuwen. *Bſpatten* is beſprekelen.

SPECERYE is van 't Latynſche *species*, en drukt uit een kruidenſoorte.

SPECHT is van *picus*, L. met een voorgehechte *f*.

SPEENEN eigent men eigentlyk nu toe aan de uyers der koeien Dit komt van 't aaloude woord *spune*, of *spunne*, 't geen ook van der vrouwen borsten gezegt wierd. Willeramus: *Bezzere sint thine spune themo wine*, beter zyn uwe speenen, tepels, dan de wyn. *Spunbaft* is by hem welgeborst. Dit sproot van 't aaloude *spoon*, melk. Hier van is de kinderen *speenen*, van de speenen, of borsten, en melk der moeder ontwennen, en een *speenverken* een zoogverken. Om de gelykenis met een tepel, word die bekende quaal de *speen* genaamt.

SPEER, een lans, is van 't Griekische *σπαίρειν*, *spairein*, drillen, schudden. Vergelykt *Job* 41: 20. Of anders van *spar*. Ziet *Spar*.

SPEK is van 't Latynsche *spectile*. Zo noemden zy een zeker en beenloos gedeelte by den navel van een verken; maar wy nemen *spek* in ruimer betekening.

SPEL was by de ouden niet altyd eenig bedryf tot vermaak; maar wierd ook wel in een ruimer zin genomen. By Melis Stoke is *spel* dikwyls werk, bedryf. *Aen desen spele*; *des speels des sy te voren ploen*, voor plogen, pleegden; *van andere spele*. Hy noemt oorlog *nytspel*. *In den nytspele*, is in 't gevecht, in den veldslag. In dien zin is *overspel* een wanbedryf; schoon vleeschelingen dat tot vermaak plegen. *Spreuk*. 10: 23. Dus zegt men, *veel spel hebben*, *ymand spel maken*, dat is, moeite; werk, *een deerlyk schouwspel*, *een treurspel*. Maar *spel* was by Melis Stoke ook het tegendeel van ernst. *In spele*, of *in naerfte*, voor ernst.

SPELD, spelde, *spel*, is van *spil*. Ziet *Spil*.

SPELLEN was in de taal der aalouden verkondigen, en iets duidelyk aanwyzen, en verklaaren. Ziet in *Byspel*. *Spelkouting* was by de aalouden een parabel.

SPELT is van *spelta*. L.

SPENDEEREN, te kost leggen, uitgeven, is van 't Latynsche *pendere*, wegen, betalen, dewyl geld tot betaling ecertyds toegewogen plagt te worden. De *s* is een zeer gewoon byvoegzel; maar dit is weder afgeworpen in *penning*, dat hiervan mede komt.

SPER-

SPERREN is uitspannen. Dus zegt men, *den mond opsperren*. Ik breng dit tot *spar*, of *sper*, dewyl men door tusschenzetting van een zodanig hout iets uitspant, 't geen dan tot andere dingen overgebracht word. *Versperren* is insluiten, betuinen, gelyk door een staaketzel van sparren geschied. *Sperrelinck* was in de oude taal een grendel, of dwarsboom. *Ontsperreren* is ontgrendelen, open doen. *Wunnigarton insperranti*, was in de aaloude spraak, den lusthof ontsluitende. Doch waarom heet een musch ook een *sperling*? 't Zal zyn van 't Latynsche *passer*, gevormt in een *diminutivum* tot *passerlyn*.

SPEUREN komt van *spoor*, en is het spoor waarnemen. Daar van is *bespeuren*, *naspouren*, *opspeuren*. Dus zegt men, *iets op 't spoor hebben*, 't geen men door eenige speurtekennen nagaat. Ziet *Spoor*.

SPIE zoude kunnen voorafgesneden zyn van *spica*, L. een aire, om eenige gelykenis. Immers daar van is *spiker*, en *spykeren*, als met een spie vasthechten.

SPIEDEN was in de oude taal beloeren, belagen. *Een bere na mi spiede*, loerende. *Na syn lyf wort gespiet*. Wy hebben *bespieden*, *verspieden*. Ik twyfel niet of dit is verbaftert van 't Latynsche *speculari*, beloeren.

SPIEGEL is van *speculum*, L.

SPIES komt van *spits*, voor scherp.

SPIKKELEN is het zelve woord met *sprenkelen*, en *bespikkelt* is besprenkelt. Of liever *spikkelen* is van 't Grieksche *ποικίλος* *poikilos*, veelverwig, gevlekt; daar een *s* voorgehecht word.

SPIIL is een tuig, dat lang, dun, en rond is, byzonder dat omdraait, of waar om en op iets omdraait. Hier na noemt men een halm, of diergelyk spruitzel, een *spyl*, mogelyk ook een *spel*, en *spillebeenen*, die kouffen met kintten behoeven. Men zoude daar toe mede kunnen brengen *spillen*, en *verspillen*, als willende zeggen, zyn goed door verquisting dun maken; maar liever leide ik dat af van *spel*, *verspelen*.

SPIILJOEN zoude wel schier kunnen schynen verbaftert te zyn van *speelbandje*.

SPINNEN is van 't Latynsche *perfuno*, een spinrok, en ook een spintaak. De *s* moet hier al mede de gevel zyn. Van *spinnen* heet een *spin*, of *spinnekop*, anders ook *koppespin*, dewyl ze om haare rondheid naar een kop gelykt, wiens hair de pooten zyn.

SPIT kan zyn van *spits*, of liever van *spitten*, doorgraven, doorbooren: gelyk *yemand aan den wand spitten*. Zo spit men ook het land. Anders, dat spitten is het zelve met *spaden*. Ziet *Spade*. Hier na zweemt het Latynsche *passinatio*, delven, spitten. *Spitten* is mede *speeten*. Zo *spit*, *speet*, en *spald* men iets vast met een *spelde*.

SPITS zoude kunnen afspruiten van 't Grieksche *σπίς*, *spizein*, uitsteken, uitstrekken, om dat de spitzen van torens, bergen, enz. hoog uitsteken.

SPITSBROEDERS zyn niet *spiesbroeders*, noch *spysbroeders*, maar *spitsgezellen*, zulke die te zamen tegen den vyand in de spits, het voorste der slagordening, geschaart zyn, en malkanderen getrouwelyk, als broeders, moeten helpen. *Het spits afbyten*, is den eersten aanval uitstaan. Dit is dan in betekenning een met *gezellen*, en *maats*, (Ziet die woorden), en 't heeft met rotgezellen gemeenschap. Dus plagten de Duitschen malkanderen al van overouds *broeder* te noemen. Maar onder ons is noch een andere soort van *spitsbroeders*, die met de *kraankinderen* van Sint Martens gilde zyn, waardig dat men ze door de *spitsbroeden* sage.

SPLINTER is *splyter*, van *splyten*, iets dat affplyt. *Splinternieuw* is nieuw tot een splinter toe. *Speldernieuw* is het zelve, en daar van verbaftert. Maar wat is *spikspeldernieuw*? Ik raade, nieuw tot den splinter van een speke, of spie. *Splinterven* is met splinters affplyten.

SPLISSEN is het zelve woord met *splyten*. Dikwyls worden *i* met *s*, en *ii* met *ss* verwisselt. Dat is gebruikelijk in 't Grieksch, en de Hoogduitschen stellen doorgaans *s* en *ss*, daar de oude Saxen, en wy *i* en *ii* hebben, b. v. *das* voor *dat*, *wasser* voor *water*, *fassen* voor *vatten*.

SPLYTEN, anders *splissen*, is door letterverzetting, en verwisseling

wiffing, ook *spalten*, en *spouwen*. Van *splyten* is een *spleet*, en van *spalten* *tweespalt*.

SPOEDEN komt zelf in letteren over een met het Griekfche *σπευδειν*, *speudein*, haalten. Maar hoe brengt men *spade*, voor laat, daar toe? Zoude het wel zyn, om dat men, wanneer 't laat is, moet spoeden? Of word het beter gebragt tot het Griekfche *δολο*, *opfe*, des avonds, laat?

SPOEL is het zelve met *spil*, iets dat rond, lang, en dun is, hoewel de wevers de *spoel* met het *getouw*, als hun fchepter en throon, nu alleen bezitten.

SPOELEN zoude kunnen verbaftert zyn van 't Griekfche *λουειν*, *luuin*, of Latynfche *laure*, walfchen.

SPOG is van *spuigen*, voor *spuwen*, anders *speegzel* *speekzel*.

SPONDE, *bedsponde*, is van 't Latynfche *sponda*.

SPONS is van *spongia*. L.

SPOOKZEL is gevormt van *spektrum*, L. een gezicht, een verfchynzel. De *e* gaat over in *o*, en de uitgang is naar den Duitfchen leeft gebogen. *Spooken* is zulke verfchyningen maken, en voor *Bytebau* spelen.

SPOOR, voor prikkel, is van *porren*, aandryven. Ziet *Porren*. Zo is *aanspooren*, *aanporren*. De *s* is een gewoon voorhechtzel. By de Hebreen is *פָּרַשׁ*, *parasch*, in *hiphil*, prikkelen, en *פָּרַשׁ*, *perefch*, een ruiters, 't welk dan een prikkelaar beduid, waar toe de spooren dienen. Maar *spoor* is ook een gebaant pad, of voetftap. Willeramus: *Iof ich einech finre spore muga vindan*, of ik eenig zyner spooren moge vinden. Dit *spoor* kan men nafpeuren in 't Griekfche *σφυρον*, *sfyuron*, dat ook den voet beduid. Dus zegt men *voetfpoor*, *wagenspoor*, enz.

SPORRELEN, en *sporreling*, is verbaftert van *spartelen*, en *sparteling*.

SPORT is van *spoor*, om dat de *sporten* aan de klimmers hun *spoor* wyzen. Ziet *Leeder*.

SPOTTEN gelykt wel na 't Latynfche *sputare*, of Griekfche *πυειν*, *ptuein*, befpuwen. Vergelykt *Marc. 10: 34*.

SPOUWEN is *spalten*, *splyten*, van een *klieven*. By de
ou-

ouden was *spouw* een zyde speks, ook *spouw*. Wy zeggen noch *openspouwen*.

SPREEUW is van 't Latynsche *sparus*, of van 't Grieksche *ψαρος*, *psaros*.

SPREIDEN is van 't Grieksche *σπείρειν*, *speirein*, zaayen, strooyen, spreiden, by de Latynen *spargere*.

SPREKEN is van 't Grieksche *φραζειν*, *phrazein*, spreken, met een bygevoegde *s*, als in *schryven* uit *γρᾶφειν*, *graphain*. Of 't kan zyn van 't Latynsche *praedicare*, predikēn, verkort preeken.

SPRENGEN is van 't Latynsche *spargere*, strooyen. Een *diminutivum* daar van is *sprenkelēn*, voor *sprengelen*. Hier toe behoort ook *sprankelen*, en *sprankel*, dat van vuur gezegt word, gelyk *sprengel* van water, zout enz. *Besprenkelen* zeiden de ouden ook *beparsen*, uit *spargere*, *sparsi*, wy *bespatten*, daar de *r* in *t* verwisfelt is, of de *rs* in *tt* uit *sparsum*.

SPRIET zal zyn van *spreiden*, om dat die zig aan den mast overdwarsch spreid: Zo is *spristoogen* spreidoogen, een ooggebrek, waar door de lichtstraalen niēt te zamen vloeyen in het zelve punt, waar door 't gezicht verzwakt, en bedwelmt word.

SPROEYEN is het zelve woord met *sprengen*, en *bespoeyen* met *besprenge*n, *besprenkelēn*. Daar aan is *spreiden* vermaagschapt. Hier van komt de *sprouw*, of *sproe*, op de tonge, en *sproeten* in 't aangezicht.

SPUI is van *spuwen*, dewyl het water daar door als uitgespogen word.

SPUITEN is van 't Latynsche *sputare*, spuwen, dewyl een *sput* het water als uitspuwt. Anders kan men *sput* ook brengen tot *σπυον*, *spuon*, een goot, of buize.

SPUWEN is van 't Latynsche *spuere*, uit het Grieksche *πτύειν*, *ptuein*, daar een *s* voorgeklampt is. Men zegt ook *spuigen*.

SPYKER is van *spike*, een scherpe pin, 't geen de Engelsche uit de aaloude taal noch bewaart hebben. Hier van is ook een *spaa*k, en *speek*. Doch *spyker* word toegeëigent aan yzer; maar *spaa*k, en *speek*, aan hout. *Speek* word ook gezegt *spie*. Hier van spruit ook *spichtig*, rank.

SPYT is van 't Latynsche *despectus*, verachting, om dat verachting *spyt* baart.

SPY-

SPYZE, voedzel, stamt af van *pasceere*, *L.*, weiden, vreden. Ziet in *Peysieren*.

STAAK. Ziet *Steken*.

STAAL is verbaftert van 't Grieksche *χαλυψ*, *chalups*, of Latynsche *chalybs*, staal. *Ch* is in *st* verwisselt.

STAALLEN, en *stallen*, van *stellen*, was in de oude taal de waaren te koop stellen. *Staal* was te koop gestelde waare, en ook een monster, of proeve, der waare, of koopmanschap. *Laken staalen* is dat door een proefteken verkoopbaar en deugdzzaam verklaaren. *Stal* is het zelve met winkel, of de plaats daar men iets stelt, en word zo tot de *stallingen* der beesten overgebracht. *Iets installig* maken is dat onverkoopelyk doen zyn. Dit stamt van 't Grieksche *στειν*, *stellein*, dat ook beduid toebereiden, opschikken. 't Is geen groote lot, als men ymand noemt een *staal*.

STAAN was in de aaloude taal der Grieken *σταν*, *stán*, en by de Latynen *stare*. *Staan* was wel by de ouden verblyf houden. Dus zeiden zy, *hy heeft in veel plaetsen des wereldts gestaen*. Hier van is ons woord *standplaats*; en zo zegt men van een Predikant, *hy staat op, of in zuik eene plaats*. Meer gemak schryft men aan de borgers en boeren toe, als men hen noemt *ingezetene*, en zegt, dat ze hier of daar *gezetten* zyn. Maar 't luid leui van krygslieden, als men zegt, dat ze in garnizoen *liggen*. *Volstant* was by de ouden volstandigheid. Wy zeggen ook *standen staat*. Zy zeiden, *in een goed mans stede staen*, voor 't geene wy uitdrukken, voor een goed man te boek staan, voor een eerlyk man gehouden worden. By de Grieken was *στάδιον*, *stadios*, vast, bestendig. Dus zeggen wy *gestadig*.

STAAREN is van 't Grieksche *θεωρειν*, *theorein*, beschouwen, al mede met voorhechting van een *s*, die nagelaten word in *tuuren*, het zelve met *staaren*, scherp, en geduurig, het oog ergens op houden. Dus is van *staaren sterroogen*, of liever *staar-oogen*; 't en ware men dat nam voor *sterkoogen*. Ziet *Sterk*.

STAAT, *stand*, is te zeggen de toestand en gelegenheid van iets, van *staan*, *standen*. Doch *staat* drukt ook uit hoogheid, dat een staat van uitmuntendheid is.

Yy

STAD,

STAD, of gelyk de Hoogduitschen noch zeggen, *stat*, spruit van *staan*. Het beduid een stede, of plaats: *Besteden* is plaatsen, stede beschikken. Zo zegt men, *ymand ergens besteden, en ter aarden besteden*. De ouden zeiden *des stade*, voor der *stede*. Hier van is *Stadbouder*, en *Stedebouder*, plaatsbewaarder. Maar by uitnemendheid word een benuurde plaats genaamt een *Stad*, of *Stede*. *Sidt op een paert, ende vaer in der stat*. De ouden zeiden ook wel *des steeghes*, voor der *Stad*, en *int stade*, voor in de stad. Van *stad* komt *gestadig*, en van *stede* *steeds*, dat op zyn stede of plaats geduurt. Ook *steeg*, voor *stedig*, 't geen niet voort wil van zyn stede. *Ongestadig* is dat elkens van stad of stede verandert. Doch het word van de plaats ook overgebracht tot den tyd. *Stad*, of *stat*, voor plaats, is nu buiten gebruik, en voor *stede*, binnen de poorte geweken.

STADE was in de taal der ouden nut, voordeel. Zy zeiden *onse stade*, ons nut. *Wat sal mi dat te staden doen of baten? Andere staden ende loonen. Niet helpen noch in staden staen. Haer gebet stont alle menschen in stade*. Zo zeggen wy noch, *dat zal wel te stade komen*. Dat *stade* is *stede*, op de rechte plaats, te pas, 't geen de ouden ook uitdrukten, *te punte komen*: waar van ons *puntig*, net, aftamt. *Gestaden* was plaats geven, toelaten, gedogen. *Hy en wouts niet gestaden. Alst God hem gestadighen wilde*.

STAF, by de Hoogduitschen *stab*, kan gebracht worden tot het Grieksche *σειβειν*, *seibein*, wandelen, gaan, om dat een staf daar toe dient. Anders kan men *staf* afleiden van 't Latynsche *stabilire*, bevestigen, en *stabilis*, vast, om dat men op een staf steunt, en vast staat. Doch allerlieft breng ik staf tot *steyen*, stevigen, steunen, waar toe hy gebruikt word. Mogelyk worden letteren *boekstaven* genoemd, om dat de geschreven woorden als op die staven steunen, daar de gesprokene straks in de lucht verdwynen.

STAKE is geslachttak. De ouden zeiden, *een stake oft struke daer 't gheslachte af descendeert*. Anders noemden zy dat ook *veter*. *Die maget is geboren van David, ende dat wter veter van Nathan*. Nu zegt men de *lyn*, of *linie*. *Veter* zal zyn van *vader*, en beduiden vaderlyke atkomst. Hier van is *vetter*, of *vedder*,

voor

voor neef. Wy gebruiken dat woord *staak* in dien zin noch. Een *staak* is eigentlyk een tak, die ergens in gesteken word, 't geen overgebracht word tot een geslachtboom. Van *staak* is *staaketzel*, ingesteken staaken.

STAL kan zyn een verkorting van 't Latynsche *stabulum*. Of het komt van 't aaloude *steal*, stede, plaats. Zo schreef Koning Alvreed: *That we nu enigne an steal habbath lareowa*, dat wy nu eenige leeraars in de plaats hebben. Hier van hebben wy de spreekwyze, *myn goed is noch niet op zyn stel*. Stallen is op een stal, of verblyf plaats, bestellen. Hier uit zien wy, wat zeggen wil een *paardstal*, een *koestal*, een *schaapstal*, een *stelle*, enz. Zo was by de Latynen *stabulum*, stal, en *stabulare*, stallen, van *stare*, staan. In 't Grieksch vind men een beestenhouk ook genoemt *στάλη*, *stale*. De ouden eigenden *stal* ook toe aan menschen. Zy noemden een waard een *stalman*, en een waardin een *stalvrouw*. *Dit was een groot stalwyf, die den stalman wel wiste dye die wonden genas*. Even zo zeiden zy *schipman*, voor schipper, *hangman*, voor beul, gelyk wy *bootsman*, *schieman*, *lootsman*, *stierman*, *voerman*, *akkerman*, *timmerman*, enz. *Stalknechten*, en *stalbroeders*, waren bezoldelingen van eenen *stal*, of die by elkanderen geherbergt waren, het zelve met *gezellen*. Anders ook zulke, die t'zamen op eene wacht gestelt waren: want *liutstal*, *luidenstal*, en *heirwacht*, was by de aalouden het zelve. Nu is een *stalknecht*, die den stal bedient. Deze *bestellen* de paarden. Doch dat bestellen zal niet behooren tot *stallen*; maar tot het Grieksche *στάλην*, *stellein*, dat ook beduid toerusten. *Bestelt bier* is dat lang op eene plaats stil heeft gelegen. *Bestallen*, en *stollen*, is runnen, styf worden, zyn vloeybaarheid verliezen, en dus zo veel als *bestillen*.

STAM, een boomtronk, is van 't Grieksche *σῆμα*, *stema*, of, gelyk ook dat, van *staan*. Maar dit word overgebracht tot *gestacht*, dat gelykvormig is aan een boom met zyne takken, die daar uit voortkomen. *Psalms* 128: 3. De Latynen noemen dat na de Grieken, *stemma*.

STAMELEN. Ziet *Stom*.

STAMPEN schynt gevormt te zyn van *stappen*, met een

tuffchengelafchte *m*, als in dompelen van doopen , en trampen van trappen. Men *stamp* dan eigentlyk met de voeten ; doch het word ook tot ander stamptuig uitgebreid. *Uitstampen* is stampvoetende uitjouwen.

STANDAARD is van *staan* , *standen* , een opgerichte bannier , waar by de krygslieden in den ftryd moeten staan , zonder dezelve te verlaten , en die zelf geplant word op overwonnen plaatzen.

STANGE, een ftaak, of paal, is verkort van *ftaaninge*, uit *ftaan*, gelyk fpane van fpanninge.

STANK, van *ftinken*, reuk van zich geven, word nu alleen gezegt van een quaden en onaangenaamen reuk. Maar by de aalouden was *ftank* een goede en liefelyke reuk. Willeramus: *So loupbon wir in themo ftanke thinere falvon*, zo loopen wy in den *ftank*, dat is, reuk uwer zalve. *Ther ftank thinero falvon is over alle ftankwurze*, de *ftank*, reuk, uwer zalve is over alle *ftankwortelen*, dat is, welriekende kruiden. *Ther ftank thines mundes is famo ther fuozen-epbelo*, de *ftank*, reuk, uwes monds is gelyk der zoete appelen. Even zo gebruikt Willeramus het woord *ftinken*. *Tho begunda min falfwurcz meer and meer ze ftinchene*, doe begon den myne zalfwortelen, fpeceryen, meer en meer te *ftinken*, rieken. *Wide ftinchent*, wyd rieken. Dat woord is dan gebleven, maar de betekening ten quade verandert. Op die wyze word *rieken* wel genomen voor eenen quaden reuk geven. Men zegt *het riekt*, voor het *ftinkt*.

STAPEL was by de ouden een grondvest, waar op iets staat. *Waer op fyn der aerden ftapelen vast gemaect*. Dus zegt men een *ftapel* van een stoel. Van *ftapelen* is *ftapel* een hoop. *Stapelen*, en *opftapelen*, is op een grondslag, of grondfteun, ophoopen. In dien zin heeft een Stad van zekere waaren den *ftapel*, en 't *ftapelrecht*, om dat die koopmanschappen daar *gestapelt*, dat is, opgelegd, of opgeflagen worden. Dit zal komen van 't Latynfche *ftabilire*, bevestigen. Maar wat is *ftapelgek*? Wil het zyn tot op den grond gek, doorgek, gelyk grondgoed, grondig geleert; of is 't opgehoopt gek, tot in den kruin gek? 't Komt op een uit.

STAP-

STAPPEN is van 't Griekſche *σειβαν*, *ſeibein*, treden, of betrappen, betreden, naamelyk den weg, door gaan en wandelen. *B* en *p* zyn wiſſelletteren, als in ſchrappen en ſchrappen. Hier van is *ſtap*, een ſchrede, *voetſtap*, enz.

STEDE. Ziet *Stad*.

STEEG, voor ſtraat, komt van *ſtygen*, en dat van 't Griekſche *σειχων*, *ſeichein*, wel geordent gaan. En gelyk klimment opwaards en nederwaards geſchied, zo ſtygt men ook op of af. De Hoogduiſchen noemen en trap *ſtege*. Van dat *ſtygen* is *ſtygbengel*, *ſtegelreep*, voor ſtygelreep, en *ſteiger*, of *ſteger*, ook *ſteigeren*, en *ſteil*, verkort van *ſteigel*, of *ſtegel*, 't geen noch is in *ſtegelreep*. Men dient, om door de wereld te komen, wel ſteegen voor ſtraaten te kennen. Dit *ſtygen* was zo al gebruikt in de aaloudheid. *He nyther aſtah to helle*, was, hy ſteeg neder ter helle. *And he aſtah up to beofenum*, ende hy ſteeg op ten hemel. *Steeg* was by de aaloude Hoogduiſchen *ſtehic*. *Stehic in bimil*, ſteeg in den hemel. *Steyga* was een opgang. Wille-ramus: *Thiu ſteyga tha man ze themo diſche uph ſcal gaan*, de trap daar men tot den diſch op zal gaan.

STEEL is afgebroken van 't Griekſche *σειλεχος*, *ſtelechos*, 't geen uit de wortel opſchiet in kruiden en boomen, of waaraan de vruchten hangen. Maar dit word ook tot andere dingen overgebracht, b. v. een *bezemſteel*.

STEELEN, dievery plegen, kan aſtammen van *ſtil*, om dat dieven dit ſtil en heimelyk uitvoeren; of van 't Griekſche *ſτερειν*, *ſterein*, berooven. Niets is gemeener dan de verwiffeling van *r* en *l*. By de Hebreën is *לָצַד*, *natzal*, berooven. De laaſte lettergreep zweemt al wat na *ſteelen*.

STEEN kan zyn van 't Griekſche *οſταν*, *oſteon*, een bot, of been, van *ιſταν*, *biſtan*, ſtaan, om dat het lichaam daar door ſtaat, en anders toevouwen zoude. De ſteenen zyn als debotten der aarde. Zo is ook *ſteen* van *ſtehen*, ſtaan. 't Kan ook zyn van het Griekſche *ſια*, *ſia*, of *ſιον*, *ſtion*, een ſteentje of ſteen, dat van *ſαν*, *ſtao*, ſtaan ſpruit.

STEEN was by de ouden een gemetzelt gebouw, en in 't byzonder een toren, kasteel, of gevangenhuis. Dus is te Mid-

delburg noch 's *Gravenstein*. Dan was *steen* voor *steenhuus*. *Eenigh steenhuys*, oft *eenigh ander buyfinghe*. Maar *steen* noemden zy ook het cohier, de lyt, de rolle, waar in de schattingen, of geschotten, opgetekent stonden. Dus is by ons noch bekend de *steenrolle*. De reden van die benaming is my duister. Zoude het wel yerkort zyn van *stedenrolle*, waar in de steden, of plaatzen, daar de landen liggen, en hunne grootte opgeschreven staan? Of zoude *steen* genomen zyn voor paal, paalsteen? 't Komt op een uit.

STEENEN, voor kruchen, is van 't Griekfche *σῆναι*, *stenazein*, zuchten; of van *σῆνος*, *stenos*, bang, benauwt, waar van komt *stev*, *stevoin*, zuchten, steenen, ons eigen woord. *ἀσθενάζειν*, *asthenazein*, of *ἀσθενείν*, *asthenein*, was ziek en zwak zyn, hoedanige plegen te *steenen*.

STEERT, 't geen zo wel niet geschreven word *staart*, is van *stieren*, om dat de staart der visschen en vogelen in 't zwemmen en vliegen dezelve bestiert, gelyk een roer, of stier, en fluur, het schip. Daar mede bestieren de honden ook hunnen loop.

STEK was by de ouden een paal, of bepaaling, het zelve met staak. Zy zeiden, *tonsen lestien stecke komen*. De *stecke* oft *thende der fortun*, de perkpaal, of 't einde, der fortuin. *Gestaette leere* was vastgestelde, *gestaet* bepaalt. Hier van hebben wy ons spreekwoord, *voet by stek zetten*, niet afwyken van den staak, of paal. Van *staak* is *stek*, die ingesteken word, en ook *stok*. *Befstek* is een bepaaling. Dus zegt men, *binnen 't bespek blyven*. *Befstek* is ook een ontwerp, waar in bepaalt word, hoe iets wezen moet. *Den arbeid staaken*, is den zelve daar zynen paal stellen, en laten steken.

STEKEN, prikkelen, prikken, is van 't Griekfche *σίζειν*, *stizein*. Met *steken* komt *sikken* over een. *Steken* was by de aaloude Engelfaxen *stician*, 't geen gelezon wierd *stikian*. *Sticcell* was een prikkel. Dus noemt men doornen en distelen noch *stekels*, en *stekelachtig*. *Στίγμα*, *stigma*, was een geprikt teken, en als wy zeggen, een brandmerk. *Steken* was by de ouden ook stooten: gelyk wy zeggen, *ymand van zich steken*. Zy gebruykten het ook voor tegen ymand opstaan. *Die tegen hem staken*.

ken. Hoe dorstu tegen die sieken. Wy zeggen *opstieken*, voor zich verheffen. De wind *sieekt op*. *Doorstieken* en *doorstoeten* is het zelve. Ziet mede *Verstieken*.

STELLEN is vermaagfchapt aan *stallen*, plaats geven. Ziet *Stal*, en *Stallen*.

STELPEN, en *stempen*, schynt te zyn van *stollen*, *stillen*, doen stil staan.

STELTEN zyn *steelen*, of *stylen*; 't en ware men dit liever bragt tot *steil*, voor *steilten*, dewyl men daar op *steil* en verheven gaat

STEM zal zyn van 't Griekfche *σῆμα*, *stoma*, mond, redēt, om dat de mond de stem der woorden voortbrengt. Vergelykt *Luc. 21: 15*.

STEMPELEN is *stampelen*, een *diminutivum* van *stampen*, of hard drukken, gelyk *trampelen*, *trappelen*, *trippelen*, is van *trappen*, *trampen*. Van dat *stempelen*, en *stampen*, is een *stempel*, gelyk *klepel* van *kleppen*. *Stempel* is het zelve met *stampet*, schoon het gebruik in de betekeningen wel verschil maakt. Dit woord *stempelen*, en *bestempelen*, ziet men nu dikwyls als een zonderling pronkwoord ongerymt en belachelyk ingestampt, en voor goede munt in de hand geduwt, daar men het beter zoude uitstampen, om voor een gevoegelyker woord plaats te ruimen.

STENG, en *stengel*, is het zelve woord met *stang*. Ziet *Stang*.

STER is het onthoofde *ἀστήρ*, *asteer*, der Grieken. Doch vermits de Perfaanen ook zeggen *stbar*, en de Tartaaren *stern*, gelyk de Hoogduitschen *stirn*, en wy, *gestiernte*, zo kunnen de Grieken zelf dat wel uit een ouder bron geschept hebben. Daar toe leid ons de naam van de beroemde Koningin *Esther*, een Ster.

STERK stamt van 't Griekfche *σῆρ*, *sterrhos*, vast, sterk. De laatste *r* is in *k* verwisselt. Zo is van *balssterk* *balssterrig* gevormt. Dus kan *steroogen* zyn *sterkoogen*, de oogen sterk op ymand houden, als *Hand. 3: 4, 5*. Doch ziet ook in *Staaren*.

STERVEN is volgens de giffing van Becanus, by Kilianus, naar zynen trant, *stee erven*, om dat men door 't sterven een vaste

vasfe verblyfftede erfte. Dit is een zinspeling, die op de zaak past. Dus gelooft en verwacht een Christen tot zynen trooft. 't Is zeker, dat ook onze aaloude voorvaderen, zelf in 't Heidentom, de onfterfelykheid der zielen geloofden. Ik achte *sterven* afgeleid te zyn van 't Griekfche *σείπειν*, *sterein*, berooven, ontblooten, maar overggaan in een lydenden zin, vermits de dood van 't leven en alles berooft. Ziet *Pfalm* 49: 18. 't Is gemeen, dat de Latynen en Duitschen wel een *v* tuffchen de klinkletteren van een Griekfch woord inlaffchen, tot dienst der uitspraak. Ziet in *Geven*. Maar beter zullen wy noch hooger opklimmen, en *sterven* brengen tot het Hebreeuwfche *סָתַר*, *saatar*, verborgen zyn, dewyl een doode van voor de oogen in 't graf verborgen word. Daar achter is dan de Duitsche uitgang *vengehecht*.

STEVEL, *leerfe*, is van *styf*, en zo veel als *stysel*.

STEUNEN is van *staan*, staande houden, als drenken, doen drinken.

STEUR, een visch, is van 't Latynfche *sturio*.

STICHTEN zoude konnen verbaftert zyn van 't Latynfche *struere*, *struatum*, bouwen.

STIER is van *stuur*, om zyn stuur en wreed gezicht. Ziet *Onstuur*. Anders kan *stier* en *varre* beide afgeleid worden van het Latynfche *taurus*, uit het Chaldeeuwfche *תור*, *toor*, een os, by de Hebreen *תור*, *schoor*.

STIEREN, *stuuren*, is van 't Griekfche *σείπειν*, *sterein*, ordentlyk voortgaan. *Bestieren* is maken dat dit gefchied.

STIK was in de oude taal ook *stek*, en *stok*, 't zy van 't Latynfche *stipes*, of liever van *stiaak*, uit steken. Zy zeiden ook *stikvol*, *stikziende*, *stikblind*, *stikdonker*. Dit *stik* is van *steken*. Dus zegt men *stikdonker*, 't geen zyn zal *steekdonker*, gelyk *steekblind*, om dat men in de duifternis de handen moet van zich steken, om te tasten. Zo zegt men: *Ik kan niet een steek zien*. Maar men kan *stikblind* ook nemen voor *stekblind*, dat is *stokblind*, die met een stok na den weg moet tasten.

STIKKEN. Ziet *Steken*.

STIL-

STILLEN schynt den zelve oorsprong te hebben met *stallen*, en *stellen*, ergens plaats doen houden, rusten. Zo dat *stijl* van de handen of voeten is overgebracht tot de tonge.

STILLEKAMER, en verkort, *stille*, was by de ouden een gemakhuisje. *Si droech dat kint in eenen nacht ses werven totter stillen. Doen die Paesus ter stillen gaen soude, so scoerde bi syn fundament.* Wy zeggen noch een *stilletje*, en *stelletje*. De reden zal zyn, om dat men de natuur daar op heimelyk en in stilte ontlast. *St!* wilde zelf by de Latynen zeggen, *stil!* zwyg! Zy hebben dat mogelyk uit de taal onzer voorouderen geleert.

STIPPEN is het zelve met *prikken*. *Stipt* is *stippelyk*, op een stipje.

STOEL zoude kunnen zyn van *stal*, voor stede, en dus beduiden een zitplaats. Maar *stoel* kan ook spruiten van 't Latynsche *sedile*, een zitting, of zetel. Laat maar de eerste e uit, en gy behoud *sdile*, dat *stoel* word.

STOF komt van 't aaloude *stubbe*. Willeramus: *Vone themo stubbe alleroflaghto pimenton*, van het stof van alle slacht, allerhande, speceryen. *Stubbe thes ertbescon gothankon*, stof van aardse gedachten. Zo was ook de taal der ouden. *Dat gestubbe of ghemul van uwen voeten.* De Hoogduitschen zeggen noch *staub*.

STOK, voor wandelstaf, Ziet in *Stek*. Maar *stok* is ook een gevangenisklok, waar in de voeten der gekerkerde worden *gesteek*. *Psalms 105: 18.*

STOKNAR word zo genoemd van de zotskolf, waarmede hy zich vermaakt; of het kan zyn van op een stok te paarde te ryden. *Verstokken* is verstyven als een stok, anders versteen, verhard.

STOKVISCH draagt dien naam, om dat hy in dorheid en hardigheid gelykt naar een stok, en moet geklopt en gebeukt worden.

STOL is van *stollen*, (Ziet in *Stal*) een gestolde brok, of klonter. Dus zegt men, *stukken en stollen*.

STOLP, een hut, is van *stelpen*, over heen stelpen, dekken.

STOM is van 't Griekſche *στος*, *astomos*, *εσμα*, *stoma*, is mond, of reden, en dus *astomos* een mondelooze, of die geen redenen voeren kan. Hier van is het hoofd afgeſlagen. Die doodelyke wonde maakt ons woord *stom*. Dit *stom* kan ook afgeleid worden van 't Hebreewſche *דומה*, *douma*, of *דומה*, *daam*, ſtilzwygen, met voorhechting van *f*, *דומהם*, *doumaam*, is zwygende. Hier van is *stamelen*, zo veel als ſtommelen, om dat een ſtamelende een onbeſpraakte mond, en belemmerde tong heeft. Dus is ook *weg ſtommelen* iets ſtommelings weg doen. *Stamelen* word ook genoemd *dakkelen*, 't geen een *diminutivum* is van *bakken*, dewyl hakkelaars, door hun ſtamelende tong, de woorden als tot hakmoes kappen.

STOMP, een afgehouden boomtronk, is van 't Latynſche *stipes*, een paal, of ſtaak. Of liever van 't Griekſche *σμος*, *stumos*, een tronk. Dikwyls word *m* ingekſcht voor *p*. Zo is b. v. *dampelen* van *doopen*. *Stamp*, voor bot, is op die zelve wyze van *stupidus*, dom.

STOND, voor ure, of tegenwoordige tyd, is van ſtaan. Dit zegt nu, de ſtaande tyd, tuſſchen den voorledenen, en toekomenden, die eigentlyk maar een vloeyende ſtip is.

STOOKEBRAND is *brandſtooker*. Zulk een omgekeerde woordenkoppeling vind men in onze moedertaale veel, b: v: *quifgoed*, voor *goedquifter*, *bedilal*, voor *albediller*. Dus is *kortzwywl* *wyl*, dat is *tyd-korting*.

STOOKEN, aanſtooken, opſtooken, voor aanhitzen, kan zyn van 't Latynſche *instigare*, aanzetten. *In* is afgeworpen, als zynde maar een voorzetzal, en *g* in *k* verwiffelt, dat gewoon is. Anders, dat *stooeken* is van 't aaloude Engelfaxiſche *stician*, ſteken, prikkelen, 't welk ſtamt van 't Griekſche *stizen*, *stizein*, dat het zelve beduid. Dus is aanſtooken, opſtooken, te zeggen aanprikkelen, aanſpooren. Dit word toegepaſt op gramschap, enz. Het Latynſche *instigare* ſpruit ook van dit Griekſche woord. Maar *stooeken*, in *vuur ſtooken*, zal verbaſtert zyn van *ſtichten*, en het zelve woord met *ſtuiken*, in orde op een ſtapelen: gelyk men zo turf ſtuikt. Dus zien wy ook, wat *verſtuiken*, van hand of voet, te zeggen is, namelyk dat die uit
haare

haare rechte ſchikking is verſchoven.

STOOTEN zoude kunnen verbaſtert zyn van 't Latynſche *studo*, *studium*, met een voorgehechte *s*.

STOPPEL is van *stipula* L. een halmsaad *stipula* L.

STOPPEN is van 't Griekſche *stopen*, *stophein*, verdikken, vullen, waar van de Latynen hun *stipare* hebben. De ouden zeiden, *den dorſt ſtoppen*. *Dat ſi baren dorſt ſtoppen mogen mit myn bloot*. Dus zegt men, *goed ſtopt geen gierigheid*. De ouden hietten werk *stoppe*, van *stupa* L.

STORM zweemt na 't Latynſche *turbo*, een wervelwind. De *s* is een gewoon voorzetael, en de uitgang gefchocit na den Duitschen leeft. Anders ziet in *Onſtuur*. Maar buiten twyfel is het van het Griekſche *stoma*, *stoma*, een hevige en geweldige drift, of aanval. Wel meer is *st* een voorhechtzel.

STOVE, *ſtoof*, komt van 't aaloude *stova*, een plaats. Zo ſchreef Koning Alfreed: *Ure gildan the the stas stova er beo-*
don. Onze ouders, die deze ſteden, plaatsen, tot hielden. Hiet van is, zo 't ſchryft, *stova*, by de Engelſchen een Stad. De Hoogduitschen noemen een kamer, of vertrek, daar een kacheloven is, *stube*. Dus zeggen wy een *meſtove*, en daar van heftt een *ſtoof*, voor een vuurſtede, dien naam. Dit woord overgebragt tot ons. keukenwoord *stooven*, en *ſtaffaan*. Een *ſtoof* is ook een zweetbad, en de koet *ſtoof*, die voorever ligt. Ziet *Stuiven*.

STOUT ſchymt te ſtaamen van 't Griekſche *stoma*, *stoma*, zich beroemen, en vernieten.

STRAAL is verſmeed van 't Latynſche *radius*, met voorhechting van *st*, gelyk dus de aaloude Latynen zeiden *stadius*, voor *locus*, *stis*, voor *lis*; en de *l* is veranderd in *r*. Zo vormen de Latynen *lathyrus* van 't Griekſche *latyrus*, *latyrus*, en *laeris* van *laeris*, *laeris*, dapper. Mogelyk is dat ook verkort uit *stradel*, gelyk zaal uit zadel. Men noemt den angel der byen een *straal*, en hun ſtecken *stralen*, oth dat zy dien als een ſtraal van zich ſchieten.

STRAAT is van 't Griekſche *stria*, *stria*, of Latynſche *stratum*, gevloert, gepaveit, om dat de ſtraaten zodanig zyn.

Dat word echter ook tot andere wegen, zelf in 't water, overgebracht.

STRAATVERKEN is een scheldnaam, ontleent van de verken van Sint Teunis, die zonder herder, over al waar zy wilden, langs de straaten liepen, en in den drek wroetteden.

STRANDEN noemden de ouden ook *stranghen*. By *tempeest stranghen*. Opt *strangh*, op 't strand. Het laatste hoort men by ons noch wel, gelyk elders *steegje*, voor *steedje*.

STREEP, *striep*, is mogelyk het zelve woord met *reep*, (Ziet *Reep*) of stamt daar van af. Wel meer is *st* een voorhechzel; gelyk ouds tyds by de Latynen gezegt wierd *stlocus*, voor *locus*, *stlites*, voor *lites*. Dus is *stronk* voor *tronk*. 't Is een spreekwoord: *Daar loopt een striep door*, t. w. door de herffenen. Dit is ontleent van de stamwapenen, waar in een schuinse doorgehaalde streep het merkteken is van bastaardy. *Stroep* kan ook komen van *stria* L. een *streep*.

STREMMEN is *strammen*, stram maken, zo dat iets niet voortgaat, gelyk *belemmeren* is *belammen*. Dus word melk, bloed, of water *gestremt*, als het verstyft, en de vloeyendheid benomen word. *Stramme leden* zyn styve. Een *diminutivum* van *stremmen* is *stremmelen*.

STRENG, *strang*, een band, is van 't Latynsche *stringere*, binden, toctrekken. Ziet *Strik*.

STREVEN, voortpoogen, schynt te stammen van 't Grieksche *σπρωγναι*, *sibreugesthai*, zich uitflooven. Wel meer word g verwisselt in *v*, b. v. *favus*, honigraad, uit 't Grieks *φάγην*, *phagein*; 'eeten.

STRIEM, *straem*, is van 't Latynsche *struma*, een gezwel, dewyl striemen oploopen, opzwellen: of misschien van *riem*, om dat zulke lydtekenen door geesselriemen geslagen worden. Daer is dan *st* voor gehecht, gelykt meer geschied. Ziet in *Stroep*.

STRIBBELEN kan zyn een *diminutivum* van *streven*, voor tegenpoogen, wederstreven: want *b* en *v* zyn wisselletteren. Of van *stryden*, gelyk *glibberen* van *glyden*. *D* word wel *b*, als *dis*, *bis*.

STRIB-

STRIBBELING gelykt zeer wel na het Griekſche *σπῆλος*, *ſtriblos*, krom, ſchalk, verkeert. Zulke plegen ſtribbeling te maken.

STRIK, het zelve met *ſtrang*, en *ſireng*, kan afgeleid worden van 't Griekſche *σείγγος*, *ſrangos*, gedraait; Of van 't Latynſche *stringere*, toehalen, toeknoopen, toebinden. *Stringo* vormt *ſtrinxi*, *ſtrictum*.

STRONK is het zelve met *ſtruik*, gelyk *ſtronkelen*, en *ſtruis-kelen*, waar van ook *ſtrompelen* gemaakt word. *Stronk* is gevormt van *tronk*, met een voorgestelde *s*, als in *ſtreek*, en *treek*, uit het Latynſche *truncus*.

STR . . . ſtamt van 't Latynſche *ſtruntus*, en beduid eigentlyk een ſchildwacht, die na een kinkhoorn gelykt.

STROOK, voor *ſtreek*, reep, ſtreep, ſchynt te zyn van 't Griekſche *στροφίον*, *ſtrophion*, een langwerpig rond, of riem; doch beter word dat gebragt tot *ſtreek*.

STROOM zal zyn van 't Griekſche *στροβός*, *ſtrobos*, een kolk, of wiel, hoedanige draayingen men in ſtroomende wateren veel ziet. Hier mede komt over een *στρομβός*, *ſtrombos*, een tol, of iets dat omdraait.

STROOPEN is van 't Griekſch *στρέφειν*, *ſtrephein*, omkeeren, buigen, dewyl 't geene ſtroopt, zig ombuigt. Dit geſchied ook in 't aſtroopen, of willen, der huid, als blykt in de palingen.

STROOT wierd van de ouden genaamt de *ſforte*, om dat men daar door de ſpyze en drank in de maag ſfort.

STROOYEN is van 't Griekſche *σπρυννύειν*, *ſtroonnuen*, waar van de Latynen hun *ſternere*, ſpreiden, ſtrooyen, ontleont hebben. Van *ſtrooyen* is *ſtrooy*, *ſtroo*, ſtrooizel, om dat het geſpreid word. Zo komt het Latynſche *ſtratam* daar mede over een, die *ſtramen* voor ſtroo hebben.

STROP kan zyn van *ſtroopen*, voor toefstroopen, en dus heeft het de zelve betekening met *ſtrik*. Of 't is van 't Griekſche *στρέφειν*, *ſtrephein*, draayen, dewyl ſtroppen gedraait worden. Uit dien oofsprong was *στροφός*, *ſtrophos*, by de Grieken een gedraait, of gevlochten, touw, en *ſtrophium*, of *ſtroppus*, by de Latynen een band.

STRUIF zal komen van 't Griekſche *σπῆσι*, *σπῆσις*, omwending, om dat men een ſtruif in de pan omkeert. Dus zyn *ſleſſen*, dunne pannekoeken, *ſetzen*, van omſetzen, omwerpen.

STRUIK is niet onwaarschynlyk verbaſtert van 't Latynſche *frutex*, een ſpruit. Anders is *ſruik* van *ſronk*. Ziet *Stronk*.

STRUIKELEN, het zelve met *ſronkelen*, en *ſtronkelen*, is eigentlyk aan een *ſruik*, *ſronk*, of *ſtomp*, aanſtooten.

STRUILEN is verbaſtert van *ſtrooyelen*, uit *ſtrooyen*, of anders van *ſtraalen*, uitſtraalen, uitſporten.

STRUIS is van *ſtruthio*, G. en L.

STRYDEN ſtaamt af van het Griekſche *στῆναι*, *ſtrateuein*, oorlogen, vechten.

STRYKEN, voor overwryven, zoude men kunnen brengen tot het Latynſche *ſtringere*, of liever *tergere*, en geeft te kennen een voortgaande beweging over iets maken. Zo ſtrykt men de hand ergens over. Om die reden was *ſtryken* in de aaloude taal gaan, reizen. Willeramus: *Tba ich ſie alle durchſtrycht*, doe ik ze alle doorſtreek, doorging. En de ouden zeiden: *De poorters ſtreken wt*, ende *ſtreken ter porten weder*. Wy ſpreken dus noch, *gaan ſtryken*, voor weg gaan, *landſtreek*, en *ſtreek in den wind*, die de ſchippers wel een gang doet gaan in 't lavetren. *Slinkſche ſtreken* zyn averechtſche gangen. Doch dat ſtryken kan zyn van 't Griekſch *σῆεν*, *ſteichein*, gaan.

STUPEN was in de oude taal buigen, krommen. Hier van zegt men noch, *ſtuipen en nigen*. De *poonen*, vlaagen, noemt men *ſtuipen*, om de wringing en vertrekking der leden.

STUIVEN is van *ſtuibe*, ſtof. Maar in de oude taal was *ſtuiven* voorover liggen, als in het ſtof, en ter aarden. Hier van zeggen de jongens, *de koot ſtuift*, of *ſtooft*, wiens tegen-deel is *ſchyten*. Ziet *Schyten*. Een *ſtuive neus*, was een platte en ingedrukte neus.

STUIVER is van *ſtuiven*, om de lichteheid van die geldmunt. Ze ſtuift ook zeer lichtelyk uit de beurs.

STUK is deel. De ouden zeiden *een ſtuk tyds*, gelyk wy een ſtuk wegs, of weegs. Maar het gebruik heeft van een ſtuk een

een geheel weten te maken. Dus zegt men *stuk voor stuk*, een *stuk lakem*, een *stuk schelmis*, een *stuk diefs*, een *lony stuk vlesofch*. Zo is 't ook wanneer het een bedryf of werk beduid. Men zegt, een *boos stuk*, een *schelmstuk*, een *dieffstuk*, een *meesterstuk*, een *grooffstuk*, een *fraai stuk*, een *stuk werks*, en *werksstuk*. De aard dertaal zoude in alle die, en diergelyke koppelwoorden van twee *substantiva* een *s*, 't merkteken van den *genitivus*, vereifchen, zo dat men sprak en schreef *faberisstuk*, *meestersstuk*, enz. gelyk ik by de ouden gelezen heb *paeschsruand*, en wy uitdrukken in *ryksstaf*, *scheepslading*, enz. Maar 't gebruik heeft om de welluidenheid en gemakelykheid der uitpraak, die *s* dikwyts uitgezift. Maar de *s* behoort niet in 't zamenvoeging van een woord en naam, b. v. *timmerman*, *schryfvader* enz. 't Kan ook voor afgefnippert en verbogen zyn van 't Latynsche *segmentum*, een afgefneden stuk, van *seg* zoude dan *stuk* gevormt wezen. *T* word wel meer tuffchen ingevoegt. En *g* in *k* verandert.

STUUR, *suurs*. Ziet in *Onstuur*.

STYF is van 't Griekfche *στυφός*, *stiphros*, vast, sterk, *styf*, *στυφόν*, *stufhein*, was doen verstyven. Anders mogt het verbaftert zyn van *ἀστυφός*, *astempheos*, onbeweeglyk, onoverwikkbaar. Van *styf* is *verstyven*, *styf worden*, *styfzal*. Maar *styven* is ook *styf maken*, *stevigen*, voor *styuigen*, ondersteunen, versterken. *Styf en stevig* is het zelve. Van *styf* is ook *stievel*, en *staf*.

STYFVADER, en *styfmoeder*, is niet van *styf*, hard, onbuigzaam, als een *styf kop*, en *styfzinnige*; maar van *styven*, voor ondersteunen, en versterken, gelyk men zegt, *ymand te styven*. Hun plicht is het huis weder te *styven*, waar uit de dood fchoorbalken gerukt had.

STYL, voor fchryfwyze, is van 't Latynsche *stylus*, een fchryfpriem, waar voor wy een pen gebruiken. Maar *styl*, voor zuil, steunzel, is van 't Griekfche *στυλος*, *stulos*, of *στάλη*, *stales*, een pilaar. Anders konde men *styl* ook tot *stellen* brengen.

STYVEN kan stammen van het Griekfche *στέβω*, *steboin*, doen staan. Maar *styven* van lynwaad, of iets diergelyks, is van 't Griekfch *στυφόν*, *stufhein*, verdikken, doen *styf* worden.

SUIKER is van *saccharum*, G. en L.

SUK-

SUKKELEN was in de oude taal *struikelen*. By ons is noch *sukkelen* niet wel voort kunnen. Zo is dan *tr* uitgeworpen.

SUS, voor aldus, of zo, was by de aalouden dus al gebruike-lyk. Wy zeggen noch, *zus of zo*. Maar *Sus* is ook een teken, dat men zacht moet spreken, gelyk *st!* stil. Dat *sus* kan afgekort zyn van *sufurrare*, mompelen, luisteren. Hier van is *sussen*, doen zwygen, stillen. Ziet *Zuyen*.

SYFFELEN, en *schulffelen*, komt van 't Latynsche *sibilare*, een fluitend geluid maken, gelyk de slangen. Zo maakt men *geschuiffel*. Hier van spruit de smaadnaam, een *schuiffelbout*; 't wil zeggen een die zich bedient van een gauwdiefs fluitje. *Bout* is een uitgang van meer diergelyke naamen, b. v. *rabbout*, ja 't kan willen zyn *schuiffelrabbout*.

T.

TAAI is van 't aaloude Saxische *tob*. Zy noemden een taaye wisse *tobgerd*. Dit *tob* is van *riebeu*, *tyen*, trekken, om dat men taaye dingen buigen, en trekken kan. Anders kan men taai trekken tot het Latynsche *tenax*, vasthoudende, klevende, en daar van is *tets* verbaftert.

TAAK is van 't Latynsche *taxa*, *taxatio*, uit *taxare*, *schatten*.

TAALEN is taal voeren, spreken. Het gelykt wel na 't Grieksche *ἄλλογεν*, *dialegein*, tweespraak houden, of na *ἑταγεν*, *thelgein*, streelen. Dus zegt men, een *streelende tong*. De ouden gebruikten dat woord van vriendelyke taal. *Si hadde der soete sprake, om aen haer te talen*, dat is, om door zoet spreken aan haar te trekken. Hier van is *lieftaalig*, die een liefelyke taal heeft, en *liefgetal*; schoon die betekening ook wel verder dan tot de taal uitgestrekt word. *Hoewel dattu door dine heiligkeit wille veel menschen bequame en liefghetal biste*. *Lieftaalig*, of *lieftallig*, noemden de ouden ook *talweerdig*. *Eersaem ende talweerdich van manieren*. *Taelmannen* waren redenaars. *Hoe veel ruden worden saligher dan taelmannen*. *Wedertalen* was tegen spreken. *Dingtaalen* zyn pleitredenen. Ergens na *taalen* is daar na vragen, en *taal noch teken vernemen*, geen gewag gewaar worden. By de Engelschen is *taalen* of spreken *talk*. Dus zeggen

wy

wy folk, en vertolken, voor vertaalen, Van taalen is ook vertel-
len.

TAART is van 't Latynsche *tracta*, om de uitgerolde korst. Doch men zegt ook *soorte*, en zo kan het zyn van *torta*.

TAAT is de naam, welken de natuur als aan de zuigelingen leert den vader geven, gelyk de moeder te noemen *mem*. Daar in openbaaren zich de eerste spraakbeginzelen. By de Grieken was *τίτα*, *tetta*, een eernaam van jongen aan ouden, gelyk men nu zegt Bestevader. Van dat *taat* is mogelyk *tateren*, hakkelende en kromtongende spreken, gelyk de jonge kinderen stamelen, en babbelen. Ziet *Beteutert*.

TAATZE, een breedhoofdige nagel, die by zommige boeren onder de schoenen geslagen word, is van het zaloude *tatze*, *tatze*, het onderste der poot van een wild dier.

TAFEL is van 't Latynsche *tabula*, een plank, waar op de ouden aten, en waar van men noch tafels maakt.

TAK is het zelve met *tik*. Zo spelen de kinderen *takje*. Dit komt van 't Latynsche *tangere*, aanraken, aanroeren; of van 't Grieksche *θίγειν*, *thigein*. By de Engelschen is *take* aanvatten, nemen. Mogelyk is daar van een bekend hystuig *takel* genoemd. Doch een *takel* is ook een scheepstouw, en de schepen worden *vegetakelt*. Dit heeft eenen anderen oorsprong. *Taeckelen* was in de oude taal binden.

TALMEN kan verkort zyn van *taallemmen*, voor verlammen, lamtaalig zyn. Maar liever breng ik dat tot *taallymen*: want men zegt ook *lymen*, en *lymende* spreken. Ziet in *Lymfang*. Maar *talmen* word van traag spreken ook tot zulk een werken overgebracht, en daar van zegt men *talmer*, *talm*, en *talmary*.

TAMMEN, *temmen*, is van 't Latynsche *domare*, of Grieksche *δομάειν*, *domaen*.

TAND is van 't Grieksche *τίσσειν*, *tendein*, eeten, waar toe de tanden dienen; of van 't Latynsche *dens*. Willeramus heeft *zene*. *Tbine zene*, uwe tanden, en zo de Hoogduitschen *zahn*.

TANG schynt te kunnen gebracht worden tot het Latynsche *tangere*, aanroeren, om dat men met een *tang* iets aanraakt, en

grypt. 't Spreekwoord is, niet geen tang aantasten. Maar liever, *tang* zal komen van *tenere*, houden. Hier van heet men *tengels* de klauwen van dieren, en de scheeren van kreeftsch, om dat zy daar mede als met tangen vast houden.

TANGER, teer, schrynt te zyn van 't Grieksche τάνγνι, *tange*, een verlies der natuurkracht, en vermindring.

TAP. Ziet *Tepet*.

TAPYT is van 't Latynsche *tapetum*.

TAS, een hoop, en zo al gebruikt by de aalouden, is van 't Grieksche τάσειν, *tassein*, stapelen, in 'ordre stellen. Maar waarom heeft een *geldbeurs* dien naam? Zoude het zyn, om dat het geld daar in *gestaft*, en by een vergaert word? Of is 't, om dat men in de beurs moet *tasten*?

TE is van 't Grieksche τῶ, b. v. τὸ θέλει, καὶ τὸ ἐπιφέρει, te willen, en te doen.

TEDER, teer, kan gebragt worden tot het Grieksche τέλειω, *terien*, waar van het Latynsche *tener*, *teder*, gevormt is. Maar de aaloude Engelsaxen zeiden *tydder*, voor broos, kost duurende. Mogelyk stamt dat van *tyd*.

TEEN, voor wisse, zal zyn van 't Latynsche *tenax*, taai. Ziet *Taai*.

TEEN, *tee*, is magschien verbaftert van het Latynsche *digitus*. Doch de aalouden zeiden *ta*, en dus kan 't afgeleid worden van 't Grieksche τείνειν, *teinein*, uitstrekken, dewyl de teenen uitstrekzels, en als takken der voeten zyn. Daar op verheffen zich, die geerne lang waren.

TEERLING is verbaftert van 't Grieksche τετραγωνος, *tetragoonos*, vierkantig, dat geen kleine verandering is, en echter ontwyfelbaar.

TEGEL, *tichel*, is van 't Latynsche *tegula*, en dat van *tegere*, dekken. Een *tegel*, of *tichel*, is dan eigentlyk een dak- of deksteen. Hier van is *tegel- of ticheloven*, *tegel- of tichelbakker*, enz.

TEGEN was by de ouden ook *met*, *aan*, *omtrent*. *Hi verkreech vrede tegen de weduwe*, dat is, met. *Christus maect ons payzen tegen Gode*, met. Even zo zeggen wy, *God behoort zyn liefde*

tegen ons, aan ons. Anders was tegen ook voor. *Ik bekennis myn ongerechtigheit, ende myn sonde is altoos tegen mi. Hi bedal dat niemant tegen hem op en stonde, noch hem die stat ruimde; voor hem opstond, noch plaats ruimde. Als of hi hem gaerne gegroet hadde, ende tegen sinen heer opgestaan had, voor. Dus zeggen wy, tegen over.*

TEGENWOORDIGHEID wient van de ouden ook niet qualyk uitgedrukt door *vooroogenheyd*. Het is o' zamengestelt van *tegen*, dat is, voor, tegen over, en *woordigheit*. Het laatste kan men brengen tot *woorden*, of tot *worden*. In den eersten zin zal *tegenwoordigheit*, en *tegenwoordig*, uitdrukken zulk een byzyn, waar in men woorden met ymand, die voor om is, kan wisselen. Melis Stoke zegt, dat si daer te jehbevoerde stonden, tegenwoordig. Op die wyze is *andwoord* zo veel als *ander woord*, dat van een ander op de woorden van den eerst sprekenden weder gezegt word. Ja, by de aaloude Franken plagt Gods *andwoord* zyn tegenwoordigheit te beduiden. Willeramus: *Thaz man an Godes andwarde cumt*, dat men tot Gods tegenwoordigheit kome. *Zi Godis antwurte*, was tot Gods tegenwoordigheit. *Thaz se geantwurtiten inan Gote*, dat zy hem Gode vertegenwoordigden, voorstelden. Doch *tegenwoordig* kan ook zyn *tegenwordig*. Dus las ik wel by de ouden: *Is dar sake dat hi niet tegenworden en is*, 't geen de Hoogduitschen uitdrukken door *gegenwurtich*. Of anders kan men tegenwoordig opleiden tot *ward*, van *waren*, waarnemen, gewaar worden, zo dat het is *tegenwardig*, iets 't geen men tegen, dat is, voor zich gewaar word. Dus was *middenwaert* by de ouden in 't midden. De Hoogduitschen noemen tegenwoordigheit *gegenwart*, dat hier mede overeenstemt. Men kieze uit deze drie oorsprongen den besten. De aalouden zeiden ook *gajenworde*, en verkort, *genwert*. *Gajen* is by omkeering *jegan*, waar voor de Hoogduitschen *gegen*, wy *tegen*, of ook wel *jegen*, *jegenwoordig*. De *j* spruit dan niet uit *r*, maar uit *g*, als in *jonst*, uit *gonst*. Op die wyze word *gy* uit *g*, en uit het oude *gouw* ons *jou*.

THANS was by de ouden *te hant*, en *te hants*. Het betekende doe, op dien tyd, straks, iets dat ter hand, by de hand,

gereed is. Wy hebben daar van *t'hans*, *alibans*, nu, strak, en *naderband*.

THENT was by de ouden, *tot dat*. *Men bespottese so lange thent si doot was*. *Thent si leerde swighen*. *Tenden die seven jaren*. Dus is 't noeh een gebruikelijke spreekwyze: *Tennen maat, tennen geld*, voor *t'enden*. 't Wil zeggen, dat de betaling zal eindigen, daar de werkmaate eindigt. *Thent* is dan *te bent*, voor *end*, tot het einde. Men gebruikt dit *thent* in dien zin elders noch. Ja mogelyk is ons *tot* daar uit gesmolten.

TËIL noemt men in Zeeland den steert van een kabeljau. Dit komt van *tegl*, een staart in de taal der aaloude Saxen, onze voorvaderen. Dit sproot van 't Latynsche *tegere*, dekken, gelyk *tegel*. *Teil* is dan *dekzel*, waar toe de steert den beesten mede gegeven is; hoewel niet aan de visschen. Te onrecht is dan de *teil* by ons alleen aan den kabeljau eigen gebleven. Evenwel de andere dieren zullen dat niet benyden, zo zy maar hunnen steert behouden; zonder den onttelden vos te willen gelyk zyn. De Engelschen hebben nu in hunne taal geen steert meer; maar vergenoegen zich met een *tail*. Doch *teil*, voor een aarden vat, is afgebroken van 't Latynsche *fitile*. 't Gebruik heeft *fic* afgeknot, en *tile* behouden, waar uit *teile* verbakken is.

TËKEN zal voorafgeknot zyn van 't Grieksche *τεκμαριον*, *tekmarien*, een zeker teken. Anders ziet in *Toonen*.

TELG zal spruiten uit het Grieksche *θαλλος*, *thallos*, groentje, en is dus een groene tak, een mey.

TELJOOR, voor tafelbord, is eigentlyk een snydbord, waar op men de spyze snyd, van 't Latynsche *taliare*, of liever het Franche *tailler*, snyden.

TËLLEN kan gebragt worden tot het Grieksche *τελειν*, *telein*, wegen, doch dat ook tot tellen word overgebragt, om dat geld gewogen, en ook getekt wierd. Doch 't kan ook vermaagschapt zyn aan 't aaloude *syllen*, geven, betalen, dat door tellen geschied. Ziet *Betalen*. By de aalouden was *zelan* noemen, melden. Willeramus: *Ahu thu zelist*, alzo gy telt; noemt. *Zaldon sie aller wywo saligofsa*, telden, rekenden, noemden ze aller wywen zaligste. Ziet in *Getal*.

TE MALE was by de ouden zeer, of ook t' eenemaal. *Si lach te mael opter aerden, geheel. Sy hadden alle den nacht te mael niet gevangen. Te male verdorven worden. Dit zeiden zy voller uit, al te male. Daer wort si al te male verlost van den duvel, gantschelyk. Het zelve was alinghe, van al. Die alinghe stad, al, of de gantsche Stad. Het tegendeel was niet te mate, gantsch niet. Die davelen pynden mi so seer dat ic niet te mael spreken en mocht. Heden is altemael, en t' eenemaal, noch in gebruik. 't Is altemaal, niet allemaal: want dat beduid t' elkens.*

TE MATE zeiden de ouden voor maatelyk, maatig. *Die te mate goet syn. Gematen was maatigen. Dat si hem gematen souden van giericheden. Te mate is gelyk te passe, tot maate. Ziet Maat.*

TEMMEN, het zelve met *tammen*, kan men afleiden van 't Latynsche *domare*. Ziet *Tammen*. Maar 't kan ook gebragt worden tot *toorn*, voor *toomen*, betoomen. Hier van spruit *tam*, getemt, getoomt, en mogelyk ook *däm*, dewyl het water daar door *gedämt*, dat is, getemt, of getoomt word. Ziet *Däm*.

TEMPEL is van 't Latynsche *templum*.

TEMPEREN is van *temperare*. L.

TEN is een verkorting van *tot den*, gelyk *ter*, van *tot der*. In *ten eersten, tentweeden*, enz. word *maale*, of *werve*, verstaan. De ouden zeiden, *ten eersten male, ten anderen male*, of *mael*. Dus ook *eerstwerf*, enz. en *eenwerf*, *eens*. *Eenwerf dair hi reed*. En met uitlating van *mael*, of *werf*, *eens of twees*. *Men segge hem dat hi eens of twees ter weke biechte*.

TENT is de voorgevel van 't Latynsche *tentorium*, van 't Latynsche *tendere*, spannen. *Tentum* is gespannen, wyd uitgestrekt. *Jes. 54: 2*. De Hoogduitschen zeggen, gelyk de aalouden, *zelt*. Ziet in *Gezel*.

TEPEL komt van *tip*, gelyk *stippel* van *stip*, en is *tippel*. Van *tip* is ook *tap*, en *tappen*, en ongetwyfelt mede *top*. B. v. de *top* van een berg is het spits, het scherp, de punt, het uiterste, of hoogste. *Spizzon thero bergo*, zyn by Willeramus de spitzen, of toppen, der bergen. Zo word dat bekende vrouwe-

lyk hiltuig genoemd een *tip*, om dat het puntig toeloopt: *Tepel* is dan de tip, of top, van de borst, en wel een *diminutivum*, het tipje. Anders kan *tepel* zyn van *papilla*, door verwisseling van *p* in *t*. Ziet *Top*.

TERGEN is myns oordeels verbaftert van 't Latynsche *irritare*. Het zelve woord is *larren*.

TERNEN is by de Hoogduitschen *trennen*, en betekent van een scheiden, verdeelen. In dien zin zeggen wy, icta los ternen.

TERTEN, *tarten*, acht ik te stammen van 't Grieksche *ῥαῖν*, *tharrhein*, of *ῥαῖν*, *tharfein*, moedig zyn. Hier van was *ῥαῖος*, *tharfos*, of *ῥαῖος*, *thrasos*, stoutheid, moedigheid. *Thraso* is een opfnyder, en pochhans, gelyk Goliath; *s* en *t* zyn gewoone wisselletteren. Anders mogt men *terten*, gelyk tergen, brengen tot het Latynsche *irritare*.

TEST, een aarden pot, is van 't Latynsche *testis*.

TET, voor tepel, is van 't Grieksche *τετῖος*, *tisibos*, en dat van 't Hebreuwische *ת*, *dad*, een man.

TEUGEL is van *tyen*, trekken. Ziet in *Ruiter* en *Then*. Daar van komt *teugelen*, *beteugelen*, *inteuugelen*, mer een toom bedwingen.

TEULEN, voor het land bouwen en bearbeiten, kan gebragt worden tot het Latynsche *tellus*, de aarde. Anders tot *colere*, dat het zelve akkerwerk beduid. Wel meer gaat over in *t*, b. v. *arista* komt van *arisco*. *Teelen* is het zelve woord, of immers daar aan zeer na vermaagschapt, hoewel het gebruyk dat van 't veldgewas tot de lysvruchten heeft overgebragt. Een boer noemden de ouden een *teleman*.

TEUTEBEL, of *totebel*, is een smaadnaam, 't zamengeslascht van *teut*, of *toot*, en *bel*. *Toot* is het zelve met *bek*, of *muil*, en by de Zeeuwen noch wel zo gebruikt. *Bel* is een verkorting van *snottebel*. Zo is dan *teutebel* gezegt *snottebeltoot*, *snotmuil*, anders getitelt *snotolf*. Dus ziet men ook wat *babbeltoot* zeggen wil. 't Is *babbelmuil*, 't en ware men dit liever afleidde van *tooth*, tand by de Engelschen, en dan zoude het zyn *babbeltand*. Maar in *teutebel* is een omkeering, gelyk in *totof*. Ziet

To-

Zetel. - Tot *bel* behoort ook *morffebel*, zo dat tuffchen een teutebel en morffebel weinig keur is. Men kan een Paris daar van laten oordeelen.

THANS is het oude *te bands*, waar voor zy ook zeyden *toe bandes*. *Al te hant* was terftond. Wy hebben daar van *alt' bans*. 't Wil zeggen by de hand, en gereed, en dus nu.

THROON hebben wy van 't Griekfche *θρόνος*, *thronos*, dat ook de Latynen ontloenden. De aalouden hadden daar voor een bequaam Duitfch woord, *herftuole*, heerftoel. Willeramus: *This Keyfere and thie Cuninga, ande andere wereldfureften, thie nu fittend an therna herftuole*, de Keizers, en de Koningen, ende andere Wereldvorften, die nu zitten op den Heereftoel. Wy zeggen, *Zetel*. Dit *heerftoel* is ook *heerfchftoel*: want zulke Heeren heerfchen. Anders zegt men *Ryksftoel*,

TIERELIEREN is eigentlyk op een lier *tieren*, of fpielen: maar 't gebruik heeft dat aan den zang der vogelen toegeeygent; zo echter, dat de liermans hun draastuig en mantel behouden hebben.

TIEREN, *razen*, fchynt verbaftert te zyn van 't Latynfche *tyrbare*, *beroeren*, *beroerte* maken. Maar *tieren*, voor groeyen, Ziet in *Egelen tier*.

TIKKEN, *aanraken*, is van 't Griekfche *θίγω*, *thiggin*.

TIKTAKKEN is een woord, dat gevormt fchynt na 't geluid der klappende fchyven. Anders *tikken*, en ook *takken*, is aanraken. De ouden koppelden dikwyls woorden van een betekening, b. v. *ruilebuiten*, *wiegewagen*, enz.

TILLEN, *opbeuren*, *opheffen*, is van het Latynfche *tolere*. Maar wat wil zeggen, *daar is iets op til?* 't Zal zyn, daar staat iets opgeheft, of te voorschyn gebragt te worden.

TIMMER zoude konnen verbrod, en verhoetelt, zyn, door 't gebruik, van 't Latynfche *tignum*, *timmerhout*. Dit is niet vreemder, dan dat *ficht* gefmeed is van *structura*. G word wel meer *is*, b. v. *fulmen van fulgere*. *Timmeren* is dan *contignere*.

TIN is verfmolten van 't Latynfche *stannum*, daar de *fafge* fchuimt is.

TINNE is van 't Latynfche *pinna*, *muurfpits*. *P* is *t* geworden, als in *verto*, L. van *τῆρον*, *trepoo*, G.

TIN.

TINTEL is van 't aaloude *onten*, ontsteken. *Gif fir sy ontended*, zo 'er vuur zy ontsteken. *Se that fyr ontent*, die dat vuur ontsteken. De *t* is een voorzetzel, gelyk in *trommel*, *dfiant*, en de uitgang *l* is gemeen, als in lepel, kogel. Men zegt ook *tondel*, en *tonder*. Anders kan het tintel genoemd zyn van de tintelende vonken.

TINTELEN, voor flikkeren, is afkomstig van het Latynsche *scintillare*, vonken. *Zo tintelen* de sterren. Daar van is *tintzel* ontvonkzel. *Tintelen* beduid ook prikkelen, kittelen. *Zo sintelen* de vingers wel van koude. Dat stamt van *titillare*, jeuken, kittelen. Dit noemt men ook *finteren*, van *sentire*, gevoelen. **L.** Ziet *Sintoren*.

TINTEN is de diepte van een wonde peilen. Dat is van 't Latynsche *tentare*, beproeven.

TIP is het zelve met *timp*. Ziet in *Tepel*.

TIREBUS is een naam, dien men aan een gek geeft. Dit spruit van 't Latynsche spreekwoord, *Stultior Choræbo*, dwaazer dan Choræbus. Van dezen verhaalt men, dat hy de zeegolven wilde tellen, schoon hy nooit verder dan tot vyf komen konde. 't Is wat zeldzaams, hoe die *Choræbus* by onze spraakgenooten is bekend geworden; hoewel hy 'er niet ongeschonden doorgeraakt is. Ik denk dat hy zynen naam ook vermoet geloent heeft aan eenen *Quirus*, die hem gelykt, als of hy 't zelf was. Men behoeft dan niet te twisten, wien van beiden men voor den wyften moet houden.

TITEL is van 't Latynsche *titulus*, een opschrift. Het word ook voor een eernaam genomen. 't Grieksch was *τίτλον*, *titlos*.

TITZEN, zachtjes aanraken, schynt te zyn van 't Grieksche *θίγειν*, *thigein*, of anders van 't Latynsche *tangere*, aanroeren, of liever *titillare*, kittelen. 't Is het zelve met *tikken*, en *takken*. Mogelyk behoort ook *toetzen* daar toe.

TOBBE, een kuip, zoude kunnen verbastert zyn van het Grieksche *θίβη*, *thiba*, eigentlyk een biezen kist; maar dat ook ruimer gebruikt word voor al waar in men iets legt, en bewaart.

TOB-

· **TOBBEN** is van *taben*. Ziet *Toveren*. *Hobben en tobbedrukt* nu uit een moeyelyke bezigheid.

· **TOE** is een woord, waar mede men ymand tot iets aanzet, en wil zeggen, ga toe, of tast-toe. Dus schreef ook Melis Stoké al: *Nu toe metter vaert, Hannyn, Pieter, ende Gberaert.*

· **TOEKOMST** was by de ouden aankomst. *Als hi hoorde van die toecomste des beilighen vaders Sinte Antonius lichaem. Des Gods Soens toecomste in den vleysche. Ghriftus onsen Heer syn toecomst. Toecomelinc* was aankomeling, Jodengenoot. Wy zeggen dus ook, *de toekomst van Ghriftus, toekomende dingen.* Zo is *toekomen*, voor *toebehooren*, aankomen, en aanbehooren.

· **TOER**, voor beurt, of ordre, stamt van 't Hebreuwfche *תור*, *tour*, order, schikking. Het zelve is *תור*, *thoor*. Maar voor een rondte zal het zyn van 't Latynsche *tornare*, omdraayen, of liever uit de eerste lettergreep van *torques*, een *keten*, afftamende van *torquere*, omdraayen, omwinden. Hier toe behoort *tournooy*.

· **TOESTEMMEN**, dat is, met de stem erkennen en bevestigen, drukten de aalouden uit door *jeben*, 't geen wy nu zouden zeggen bejaën. Willeramus: *Si bejebent ze thir gefelskiphe*, zy bejaën, belyden, stemmen toe, zich tot uw gezelschap, t. w. te behooren. *Jab* was belydenis. Hier hebben wy den oorsprong van ons woord *ja*; of liever, dit stamt daar van: Maar *g* en *j* zyn wisselletteren. Gelyk de *g* dikwyls overging in *i*, b. v. gelegd in geleit, gezegt in gezeit; zo weder de *i* in *g*. Dus zeide men in de aaloude taal *bigihan*, en *bejan*, voor belyden, *bigiht*, en *bijht*, *bijeh* en *bijah*, was beleden. Hier ligt dan klaar de wortel van het woord *biegen*, voor belyden, en biegt. *Pigibt domuatlibba* was in 't aaloude Frankisch een demoedige biegt, of bekentenis. Nu zegt men noch *wel*, *bejaat*, of *beneent*.

· **TOETEN**, anders *tuiten*, is het geluid, dat men door blaazen op horens maakt; buiten twyfel om den klank dus uit te drukken. Hier van zal *toteren* een *diminutivum* wezen. 't Is een spreekwoord: *Hy weet van toeten noch van blaazen*, om dat men met horens en trompetten wel een teken geeft.

Bbb

TOET-

TOETZEN zal zyn van het oude *tiēzen*, aanraaken, mogelijk verbaftert van 't Latynsche *tingere*.

TOEVEN is verbeiden, en ook eenen, vertoevendem wel omtalen. Vergelykt Gen. 18: 7.

TOGEN, voor toonen, vertoonen, hoe ongelooftlyk, ja belachelyk, dat aan onbedevene in de letterwiffeling mag fchynen, kan door eenen gewoonen weg gebragt worden tot zien. 't *Præteritum imperfectum* van zien is *zagen*. De Hoogduitschen zeggen *faben* & *faben*; doch *b* word dikwyls *g*, gelyk het aaloude *draben* dragen. Dus word ook van *ziēben* gezogen. Nu is 'er niet gemeener dan dat *z* verwiffelt word in *t*, dat eigen is aan de oude Saxifche taal, en nu noch aan de onze. b. v. *wazzer* word *water*. Dus word dan van *zēben*, zien, *zogen*. De *a* gaat over in *e*, de reden daar van is, om dat *zogen* niet is *zien*, maar doen zien, in welk geval de klinkletter dikwyls tot onderscheid word verandert. B. v. *Vellen* is doen vallen, *drunken*, doen drinken, enz. Willeramus zegt: *Zoyga mir thin anluzza*, toon my uw aanschyn. De Hoogduitschen hebben, voor *toogen*, *zeigen*, gelyk de aalouden, *zeigēn*. Hier toe kan gebragt worden *zeiken*, by de Hoogduitschen *zeichen*, om dat het iets toogt. Willeramus: *Mit manigen zeichnen gelasthet*, door veel tekenen, wondertekenen, genoodigt. *Ch*, gelyk *g*, word dikwyls *k*, en *z* word *t*, en dus van *zeichen*, *teken*. Van *toogen* is *betooogen*, *aantooogen*, *betaog*, *betaooging*, *verteog*. Het zelve met *taogen* is *toonen*, dewyl *g* dikwyls overgaat in *n*, b. v. van *aynweg*, *agkwa*, word *anckwa*, een anker. Zo noemt men hier in winkels de *toobank* by verkorting de *toog*. Maar dat kan ook zien op de scharifade, die uitgetrokken word. Ziet *Fym*. Anders kan *toonen* de middelmoet zyn van 't Latynsche *ostendere*. Doch mogelijk hebben de Latynen dat woord ontleent van onze voorvaderen, en verkleed naar hunne wyze, maar deze niet van hen. Zo blyven wy by onzen Duitschen oorsprong.

TOL is van 't Griekfche *τῆλον*, *telos*, vaargeld, fchatting op vervoeren te water, of te lande. De Latynen hebben daar van hun *telonium* gevormt. Anders kan men *tel* brengen tot het aaloude *syllan*, *geven*, *betalen*: want *tol* moet betaalt worden.

Mat.

Mat. 17: 25. Rom. 13: 7. S' wærd x. Ziet in Betalen. Tol is ook top, een draaituig; maar dat behoort tot Tuilen.

TOLK. Ziet *Tuilen*.

TOMBE is van *tumba* L.

TON is van 't Latynsche *tina*, of *tinium*, een seker wyuwet. Of Ziet in *Toon*.

TONGE is verſmeed van 't Griekſche *γλῶττις*, *plhōngos*, gehid, ſtem, toon. Het hoofd *ph* is afgeſneden tot lichter uitſpraak, en de ſteert *os*, om dat ze te lang naſcepte. Dus bleef de romp, *tong*, over, en daar mede maakt men ſtongehid. Doch anders kan *tonge* verkort zyn van *tooninge*, bit *toon*, gelyk *bang* van *boomtinge*, *ſtange* van *ſtaaninge*, *ſpange* van *ſpanninge*. Maar Willeramus zegt *zango*. *Under thier zangon*, onder uwe tonge. Dus hebben ook de Hoogduiſchen *zange*. Hier van is *zingen*, dat met de *tong* op een zekeren toon, en klaakmaat, geſchied. Zo hebben ook *deun* en *aang*, hoe wreecat zy van welkanderen ſchynen, eenen oofſprong.

TOON, gehid, wyze, is *tonus*, G. en L. Hier van is *doen*, klinken, en *zingen*, ook een *deun*, voor lied, en mogelyk ook *ton*.

TOONEN. Ziet *Togen*.

TOORN is by de Hoogduiſchen *zorn*. Of dat zoude konnen gebragt worden tot het Hebreuwſche *צור*, *zorn*, *zag-nam*, of Latynſche *ira*, laat ik aan de overweging van anderen. Inimmers de verbaftering zoude zeer groot zyn.

TOORTS ſchyn't te zyn van 't Latynſche *ortum*, gedraait, om dat ze van touw gedraait is. Even zo zeggen de Latynen *funale*, touwlicht. Hier mede komt een *pekerans* overeen.

TOOYEN, *optooyen*, *voltooyen*, *voorzol*, kan zeer wel gebragt worden tot het Griekſche *επιμαίνω*, *hetoimazein*, bereiden. Anders kan het ſtammen van *toogen*, zich vertoonen, waar toe het optooyen geſchied. Ziet *Togen*.

TOP is waarſchynlyk gedraait uit het Latynſche *turbo*, iets dat omloopt. Maar *top*, voor 't bovenſte, was by de ouden ook *ſep*, en *ſep*. Dit zoude konnen verſmeed zyn van 't Latynſche *apex*, het opperſte. Anders Ziet in *Tepel*. Of *top*, voor 't hoogſte, is 't *op*, het opperſte.

TOR, een kever, zal zo genoemd zyn van 't Latynsche *tornare* draayen, dewyl die in 't ronde vliogt.

TORN is een aanval, of stryd. Zo zegt men *een torn doen*, *een wakkeren torn uitfaan*, enz. Dit stamt van *tornoy*, of *tournooy*, die oude speelstryd; zo genoemd van *tourner*, *tornare*, omkeeren, omzwenken, 't geen daar in geschiedde.

TORTELDUIF is afkomstig van 't Hebreuwsche **תור**, *thoor*. De Latynen verdubbelen dit, en zeggen *turtur*. Hier van schynt *troetelen* te zyn, voor *tortelen*, om dat tortelduiven haare gade zeer beminnen, en malkanderen op haare wyze veel vriendschap bewyzen. Willeramus schreef. *Tbine buffelom fū fāmo turtulduvan*, uwe wangen zyn gelyk tortelduiven.

TOREN komt van 't aaloude *thore*, *thor*, een poort, die de Hoogduitschen noch zo heten, en waar van ons *deur* is, te kennen gevende daar men deur of door gaat. Van dat *thore*, zeg ik, is *toren*, om dat ouds tyds boven de Stads poorten de sterkste krygsvestingen tegen de vyanden, en tot eene wykplaats der poorteren, plagten te zyn. Hier toe behoorden zulke gebouwen, die hoog uitstaken, als rondeelen, en diergelyke. Zodanige torens noemden zy een *wigbus*, dat is, oorlogshuis, nu blokhuis, of kasteel. Willeramus: *Alfo thaz wigbus andere thie mania civitatis overdrephet*, gelyk het wyghuis, de toren, de andere Stads muuren overtreft. *Wig*, of *wyge*, was oorlog. Met 'er tyd is *toren* ook den naam van andere hooge spitzen en gebouwen geworden. Anders is *toren* van 't Latynsche *turris*, 't geen zy vervormt hadden van 't Grieksche **πύργος**, *purgos*, een burt, een toevlucht, waar toe de torens dienden. Ziet *Recht*. 9: 51. Niet onwaarſchynlyk ook kan *toren* gebragt worden tot het Hebreuwsche **תור**, *thour*, bespieden, dat van zulke hoogten geschieden kan. Anders tot **צור**, *tzour*, een rots, waar van **מצור**, *matzoor*, een vesting beduid.

TOT, kan afftammen van 't Latynsche *ad*, tot, met een voorgehechte *t*.

TOTE, *toot*, *tuite*, is van 't Latynsche *tutulus*, iets dat uitsteekt. Dus zyn 'er gevlochten *hairtuiten*, *kannen met tuiten*,
ſchoe

Schoenen met tuiten, traanen met tuiten, koppen met tuiten, enz. By de Romeinen was *tutulus* een spitze priesterhoed; hoedani-ge onze bestevaders plagten te dragen. Maar *tote*, voor mond, word zo genoemd van de uitgesteken lippen. Daar van zegt men een *tustemuil*, het zelve met *bliktaand*, en een *tote zetten*.

TOELEN zweemt na 't Grieksche *τοδαζειν*, *toothazein*, bespotten, uitmaken, schelden; maar ik gis dat het verbastert zal zyn van *taateren*. Ziet *Taat*.

TOTOLF is de *toot*, het bakhuis, van een *olf*, dat is, *alf*, zeker spookzel of bytebau, Ziet *Alf*. Men gaf dien naam ook aan een molik, of strooyen man, waar aan de snyders wel nieuwe klederen pasten. Diergelyke staan voor de paruiwkinkels. *Totolf* is dan de zuster van aapenbakhuis. Dus verstaat men ook wat *snotolf* is, t. w. een lelyke snotmuil. Maar *Totolf*, gelyk *totebel*, word gezegt by omkeering, voor *olftoot*, als *muilaap*, voor *aapmuil*, en *koppespin*, voor *spinnepop*. Ziet in *Teutebel*.

TOVEREN is een *diminutivum* van het oude *tobben*, by de Hoogduitschen *toben*, onzinnig zyn, raazen, om dat van ouds zulke tovenaars en toveressen, als van den duivel bezeten en gedreven, zich aanstelden gelyk onzinnige, byzonder die waarzeggingen pleegden. De Gothen noemden de Hexen *alte runen*, dat is, oude mompelsters. Vergelykt *Jes. 8: 19*.

TOUTEREN is van *touw*, in een touw schongelen, en *souw* van *tyen*, trekken, Ziet *Tyen*.

TRAAG zoude kunnen verbastert zyn van het Latynsche *tardus*, langzaam, laat, traag.

TRAANEN zyn by Willeramus *trabene*. *Mit wirthegare ruowon trabene geslozet*, met waardige rouwtraanen afgespoelt. De aaloude Engelsaxen schreven; *mid teherum*, met traanen, 't geen de Vrankē zeiden *mit zabarin*. *T* en *z* wierden onder hen verwisselt. Zo ondergingen de zelve woorden verscheide vorming. De oorsprong schynt te zyn het aaloude *trego*, smerte, droefheid, want die veroorzaakt traanen. Anders behoort dit tot het Grieksche *θρήνη*, *threnos*, rouw, rouwklagt, gehuil. Hier van zyn *threni* klaagliederen. Mogelyk stamde ook *trego* daar van, want *n* wel meer verandert in *g*, b. v. *rainoo*, *rainoo*, in *rigo*, ik besproeyc.

Bbb 3

TRA-

TRADE was by de ouden een pad, waar op men *troed*. Dit komt over een met *droef*, of *drou*.

TRANS, een omkring, zoude kunnen verbaftert schynen van *kran*, wanneer *k* in *t* verschapen zoude zyn. Of 't moest stammen van *vand*, met een voorgehechte *t*.

TRANT is gang, of trode, van het oude *tranten*, waar van noch in gebruik is het woord *trantien*. Dus zeggen wy, waar dien *trant*.

TRAPPEN, *trampen*, wiens *diminutivum* is *trappelen*, *trippelen*, *trampelen*, geeft den naam aan *trappen*, waar langs men opgaat, en *trippen*, een geringe foort van muilen: want men trapt met trippen, en wel op trappen. Ik denk, dat *trappen* stamt van 't aaloude *drephan*, gaan, treden. Ziet in *Draven*. *D* en *t* zyn wisselletteren. *Betrappen* is niet alleen betreden, maar ook onverwacht overkomen, verrassen, op de daad vinden; doch dit laatste zal zyn van 't oude *trappen*, dat bedriegen beteekende. Das noemden zy een *maizenval* een *trappe*. By de Grieken was *trawen*, *trawin*, drijven trappen, of treden.

TRECHTER is van 't aaloude *thurch*, waar voor de Hoogduitschen noch zeggen *durch*, en de Engelschen *through*, door, om dat men door een trechter giet. Van dien zelve oorsprong is *troch*, eigentlyk een waterbak, of goot, een drinkbak. Zo zegt Willeramus: *In zacin trugelin*, in twee waterbakjes. Hier van is ook het oude *trecht*, een veer of overvaart; 't en ware men dat heyer tot *trakken*, reizen, bragt.

TREEFT is vervormt van 't Latynsche *tripes*, een drievoet.

TREEK schynt wel gesneden te zyn uit het midden van 't Grieksch *εστραχια*, *estrebais*, schalkheid, loosheid. Of anders, men kan dat brengen tot het Latynsche *trice*, verwerkingen, inwikkelingen, om dat men door *treken* ynzand verwert, en verstrikt. *Treek* is het zelve met *streek*. Zo zegt men looze *trecken*, en *stresken*. Doch het zoude ook kunnen verbaftert wezen van *drag*, dewyl *t* en *d*, *k* en *g*, wisselletteren zyn.

TREFFEN kan verbaftert zyn van 't Latynsche *ferire*, slaan, raken.

TREIN,

TREIN, wyze, gang, is van 't Latynfche *tenere*.

TREKKEN is van 't Latynfche *trahere*. *H* gaat over in *k*; die men hooren kan in *traxi*, ik heb getrokken, en *traxum*, getrokken. De uitgang *ere* word *n*, gelyke *scribere*, fchryven. *Trekken* was by de ouden ook reizen. Wy zeggen mede, *ergens na toe trekken, vortrekken, doortrekken, afrekken, wintrekken, enz.* De vogelen *trekken*, is die hebben kunnen vliegtyd. Daar van is *overtrek, enz.*

TREVES zoude konnen een Duitfch woord zyn, en afstammen van *trouw*, die dan belooft is, om malkanderen binnen dien tyd niet te beoorlogen.

TREUREN is verbaftert van 't Latynfche *tristari*, bedroeft zyn.

TREUZENEUS drukt uit eene zaak van geringen prys. Dus zegt men by ons: *Men koopt dat voor een treuzeneus.* *Treuzen*, by de Franschen *trou*, was in de oude taal een gat, mogelyk van 't Griekfche *τρυμα, truma*, van *τρειν, truem*, booren. Daar van hebben wy noch een *tryzel*, een doorgaate graanzift, en *tryzelen*, graan door de gaten niften. *Neus* is *nus*, noot; *Wille-ramus*: *Ich gieng in thon nootgarden*, ik ging in den nootenhof. De Hoogduitschen zeggen noch *nufs*. Een *treuzeneus* is dan een noot met een gat, die niets waardig is. Dus hebben de Latynen mede tot een spreekwoord, *nec cassū nuce dignum*, geen ledige noot waardig; en wy zeggen, 't zyn nootjes met gaatjes, 't is niets waardig, 't komt op niet uit. Van *tryzelen* is *tryzelaar*, of *trouzelaar*. Dus heet men een *traagaard*, om dat *tryzelen*, of *ziften*, een langzaam werk is.

TRILLEN. Ziet *Rillen*, en *Dritlen*. Doch *trit*, op den *tril* zyn, enz. kan ook verkort zyn uit *trippel*, van *trippelen*, gelyk hil uit heuvek.

TROEF in 't kaartspel is *triumf*, van 't Latynfche *triumphus*; zege: want die beste *troef* heeft, wint het spel. Hier van is 't spreekwoord, *geen troef hebben*, voor moedeloos en neerflagtig zyn.

TROKKEEREN, by de Engelschen *truk*, koophandel dryven, neemt men voor de eene waare te verwisselen met de andere.

dere. Mogelyk stamt dit van 't Latynsche *disfrabere*, *disfractum*; verkoopen aan veelen, uit *trahere*, trekken. Zo zeggen wy, *daar is trek in de waar*, en *ze word wel getrokken*, voor wel verkogt, daar is aftrek. *Uitdraagster* zoude ook niet qualyk gelyken na *uittrukster*; hoewel dat ook zeer wel tot *uitdragen* kan gebragt worden, vermits de waaren van zulke by de hui-zen worden omgedragen, en geveilt.

TROKTAFEL is van *trok*, by de ouden een streek, of stoot. *Een veele daer eens opgetrokken was*, gestreken. *Hadde by noch eenen trock op die veele behoort*. Zo zegt men, *ymand eenen trek geven*, dat is, een slag, of stoot. Hier van heeft een *troktafel* dien naam; dewyl men daar op met een kolf stooten geeft op den bal. *Trok* zal zyn van *tractus*. L.

TROM, *trommel*, Ziet in *Drummel*.

TROMPEN breng ik tot het Grieksche *θριαμβειν*, *thriambeuein*, of 't Latynsche *triumphare*. 't Is triumph, overwinning, blaazen. Hier toe gebruikte men *trompetten*. Dit blykt my nader, om dat de aaloude Duitschen die noemden *triumben*; en *drumbon* was trompetten, trompen. *Dryman*, en *dreman*, was by de Engelsaxen juichen, vreugdegeschal maken, en *dream* gejuich. Maar *tromp*, een speeltuig, kan zyn van 't Grieksche *κρέμβαλον*, *krembalon*, een rateltuig.

TRONIE, voor aangezicht, stamt buiten twyfel van het Grieksche *θεωρεῖν*, *theoorein*, aanzien, bekyken.

TRONK is van 't Latynsche *truncus*. Ziet *Stronk*.

TROONEN, *astroonen*, afsprachen, schynt te zyn van 't Grieksche *ὀτρύνειν*, *otrunein*, aanporren. Ziet *Truggelen*.

TROOSTEN is van het oude *treeffen*, vermaanen, moed geven. Mogelyk stamde dat van 't Latynsche *tristis*, droevig, treurig, om dat troost de droefheid verzacht, of verdryft.

TROS kan gebragt worden tot het Grieksche *ἀτρός*, *atbroos*, by een vergadert; om dat daar in veele bezyn te zamengevoegt zyn. Anders is 't achterafgekapt van 't Grieksche *βότρος*, *botrus*, een *druiventros*.

TROSSEN, *torssen*, was in de oude taal t'zamenbinden. *Tor-
seel*

seel was een band, van 't Latynsche *tortum*, gedraait, en ook een t' zamengebonden pak. Hier van zegt men een *tros druiven*, om dat die aan den steel als t' zamengebonden en gepakt zyn. De *tros* van 't leger is de pakkagie. *Trosboeven* zyn de jongens, die pakken en zakken moeten, als 't leger opbreekt. Nu is *torssen* met arbeid dragen, om dat zulke pakken zwaar vallen.

TROTS is door atkorting, en letterverzetting, van 't Grieksche *θάρα* , *tharfos*, of *θρασ* , *thrafos*, vermetenheid, stout-held.

TROUW is van 't aaloude *drut*, *draut*, getrouw, en ook bemint. *Druthin God*, of *Gott*, was de getrouwe, en ook de lieve God. Zo word dit beide in getrouwde echtgenooten vereischt. 't Zoude kunnen zyn, dat dit *drut* stamde van 't Hebreuwsche *דוד*, *dood*, een beminde, door tusschenvoeging van een *r*. *Trouwen* Ziet in *Huwelyk*.

TROUWANT, anders *trawant*, of gelyk de Vlamingen spreken, *trauwant*, is eigentlyk een vertrouweling, en lyfwachter, aan welker trouwe Koningen en Vorsten hunne lyfsbescherming toevertrouwd. Ziet i *Sam.* 28: 2. Maar die naam is overgegaan tot een landlooper, leuyaard, en ledigganger, gelyk in *ruiter*, en meer andere geschied is. De ouden zeiden dus, *leven op trawanterye en bliterye*. Dat *bliterye* is van 't Latynsche *blitum*, iets dat niet deugd, 't is dan deugnietery. Dus zeiden zy *mulieres bliteræ, meretrix blitera*. Van *landtrawanten* is verbaftert ons *lanterfant*, en *lanterfant*. Doch ziet van deze 't geen my noch beter behaagt. De oude Gelderschen zeiden *drabant*, en *dravant*; van 't aaloude *drepben*, gaan, loopen, draven. Hier toe moeten *trawanten* gereed staan, op hun Heers bevel. *Matth.* 8: 9. en dat geschied ook van landloopers. De ouden noemden zulk een mede een *lorenfaes*, en *lorenfant*, 't zy van *verloren*, of *lorre*.

TROUWEL, *troffel*, by de Engelschen *trowel*, schynt te zyn van 't Latynsche *trulla*, dat mede die betekening heeft. Hier in schynt men iets van 't Hebreuwsche *טואח*, *tuach*, bstryken, te speuren. Metzelaars wierden van dat metzeltuig ook genaamt *betrouwers*. *Die betrouwers kennen die steenen*.

TROUWENS is een gemeen tusschenwoord, voor in trouwe, of waarheid, ter goeder trouwe.

TRUGGELEN is van 't Grieksche τρώτης, *trooktæs*, een bedrieger, die zich van listige treeken bedient. By de aalouden was *trug* bedrog, drog, en daar van komt *bedriegen*. Mogelyk is *troonen* daar van verkort. Dit behoort tot *trokken*, koophandel dryven, om dat zulke handelaars dikwyls bedriegers zyn. *Truggelen* is dan een bedriegelyke handel, waar door men ymand om een treuzeneus het zyne atbeedelt, afpraat, en afhandig maakt. Hier van komt een *truggelaar*.

TRYFELEN is beuzelachtige en nuttelooze dingen bedryven. Zo is *trifse* by de Engelsen een beuzeling, en nietige zaak. Wy zeggen *spelen en tryfelen*, een *tryfelaar*. *Tryffelen* is van 't aaloude *truffe*, bedrog. Hier van is *tryfelen*, ymand bedrieglyk aanlokken, en bedriegen, gelyk valsche speelders plegen. Om die reden word tryfelen en spelen t' zamengevoegt. Dus komen tryfelaars, loters, dobbelaars, op de jaarmarkten, en bedriegen de jongens.

TRYZELEN. Ziet *Treuzeneus*.

TUCHT. Ziet in *Tyen*.

TUIG, een woord schier zo ruim van betekening als *ding*; schynt te stammen van 't Grieksche τύχος, *tuchos*, een instrument, of werkgeredschap, van τεύχειν, *teuchein*, bouwen.

TUILEN is van een *tol*, anders ook genaamt een *top*, van 't oude *toppen*, omdraayen. 't Is een spreekwoord, *ymand zynen tuil laten uittuilen*, dat is, zynen tol laten uittollen. De tol tuilt zynen tuil uit, wanneer hy omdraait zo lange, tot dat hy blyft liggen. Dit word by gelykenis tot een mensch overgebracht.

TUIMELEN schynt gesproten te zyn van het Grieksche θυμίλη, *thumelæ*, een verheven plaats, waar van de Latynen hun *tumulus*, en *tumulare*, vormden. θυμηλικός, *thumelikos*, was by de Grieken een buitelaar, of springer op een schouwtoneel. *Tuimelen* is dan eigentlyk hol over bol, van boven neder buitelen. Mogelyk is *buitelen* van *tuimelen* verbaftert. Zoude 't ook niet kunnen spruiten van *tol*? Liever is *tol*, en *tollen*, verkort van

tui-

tuimel, en *tuimelen*. Zo beduid het omrollen, omwentelen. Een *tuimelgeest* is, die alles 't onderste boven keert, en omwend.

TUIN komt van 't aaloude *betinan*, betuinen, besluiten, omheinen. Hier van is *tuin* een houten vlechtzel, of heining, en *tuin*, voor hof, om dat die een betuinde, of omheiningde, plaats is. Van dit *tuin* schynt te spruiten het Engelsche *town*, een Stad, dewyl de steden daar eerst met tuinen en staaken, in plaats van muuren en wallen, omringt waren. Ja, zoude *tuin* niet zyn de oorsprong van *tinne*, voor trans? De Hoogduitschen noemen een afheining *zaun*, en een tand *zahn*, zo dat tuin ook een verkorting zoude kunnen wezen van *tanden*, die staan nevens malkanderen, en dus ook de tuinstaken, byzonderlyk in een staketzel, 't geen niet qualyk op de zaak past.

TUISCHEN is van *tusschen*, tusschen twee handelen, en zo is *tuischen* als *tweeschen*. De ouden noemden dat ook *tommen*, te ommen, over en weder iets doen. Dit past dan op mangelen, ruilen, buiten, verwisselen. Hier van heeft een *paardentuischer* dien naam, dat dikwyls geschied door vermangeling. Maar *tuischen* is ook *spelen*, byzonder met kaarten en dobbelsteenen, waar toe makkers moeten wezen. Zo voegen *tuischers* by *spelers*.

TUIT. Ziet *Tote*.

TUITEN, voor klinken, is van 't Latynsche *tinnire*. Zo *tuiten de ooren*.

TULBAND, een Turksche hoed, is van 't Latynsche *turbo*, iets dat spits toeloopt. *R* is in *l* verwisselt.

TUSSCHEN is van 't aaloude *zuein*, *zui*, *twy*, twee, en dus in 't midden van twee. De Hoogduitschen zeggen *zwischen*, en *zwei* is by hen twee. Dus heeft Willeramus *zuifchan*. *Zuifchan minan brusten*, tusschen myne borsten.

TUUREN, steroogen, is van 't Grieksche *ἀθρεῖν*, *athreein*, of *θεορεῖν*, *theoorein*, zien, beschouwen. Maar de eerste oorsprong is het Hebreeuwische *תור*, *tour*, verspieden.

TUYEREN schynt te zyn van *touw*, en beduid vast knopen, binden. *Tuyer* was een band, byzonder waar mede men

beesten vast maakt, *tuyer* was ook een lang aan een verknochte reeks; en *getudert* verknocht. Wy zeggen ook, *vast tuyeren*, *aan een tuyeren*. Voor *tuyeren* zeiden de ouden ook *todderen*. Daar van is een *todde*.

TWEERNEN komt van twee, is zo veel als tweeën, verdubbelen. Zo zeiden de ouden ook *gedubbeleert*, en *gedrievoudigt*. Het zelve met *tweernen* is *twynen*, en daar van *twyn*, *getweernt*. of verdubbelt garen: want de ouden zeiden ook *twy*, voor twee, gelyk *dry*, voor drie. Anders komt *twynen* al zeer na by 't Hebreuwsche *תָּוַן*, *tavab*, spinnen.

TWEESPALT komt van *spalten*, *splyten*, *spouwen*. 't Is in twee gespalt, of gespleten, het zelve met *tweedragt*, dat niet over een draagt.

TWEEVULDIGEN was by de ouden verdubbelen. Wy gebruiken dat woord niet, schoon wy *tweevoudig* daar van behouden; maar zeggen dus *vermenigvuldigen*: 't geen de ouden ook noemden *vermenighen*.

TWISTEN komt van twee, 't geen de ouden ook zeiden *twy*, en *twyt*, en *sten*, van *stehen*, staan, zo als de aalouden ook wel *gen*, voor gaan, zeiden. Ziet in *Oosten*. *Twisten* is dan *twee staan*, aan twee zyden, en *twist* is tweestant: want in een twist staat men tegen malkanderen, in twee gescheiden.

TWYFELEN is in twee vallen, zo dat het oordeel, of ge-
love, wederzyds overheft, en niet geheel eene zyde weet te verkiezen. *Twyselaer* was tweeling. *Thomas die genaemt is twyselaer*. De Hoogduitschen zeggen even zo *zweifelen*, van *zweien* *fallen*. De aaloude Engelfaxen drukten dat uit *twinan*, en *tweonan*, tweeën. *Tweonende* was twyfelachtig. Dit komt over een met het Grieksche *δισταζειν*, *distazein*, en Latynsche *dubitare*, de oorsprong van ons *dubben*, en *dutten*.

TWYG, voor tak, schynt te spruiten van twee, en eigentlyk een gaffel te beduiden.

TYD is van *tyden*, trekken, reizen, om dat hy gedurig voort *tyd*, en nooit stil staat. *Job* 9: 25, 26. *Jes*. 38: 12. Willeramus heeft *zid*, de Hoogduitschen *zeit*. *Zidech* was tydig. Van *tyd* komt het *getyde*, of *ty*, 't geen op zynen gezetten *tyd*, ebt, en vloeit.

TYEN,

TYEN, *tyden*, voor gaan, reizen, trekken, vind men al by de aalouden. Willeramus: *Ande thibent ouch*, ende gaan ook voort. *Ande siu so fure thibet*, ende zy zo voor gaet. De ouden spraken dus mede. *Ambrosius tyde derwaert. Syn jonger tyde met Sinto Pieter te Romem wert. Hi tide in Asien. Dat kint daer si toe tiden so vele weges.* Wy zeggen ook, *ergens na toe tyden, op den loop tyden, ergens op uit tyden, of tyen.* Dit tyen is van 't aaloude *ziben*, trekken. Willeramus: *Zich mich nach thir*, trek my na u. De Hoogduitschen zeggen noch *ziehen*. *Ziehen* word ons *tyen*, door verwisseling van *z* in *t*, gelyk gewoon is, b. v. in Willeramus: *Quekken wazzaro puzza*, put van levend water. Van dat *ziehen* word *gezogen*, en daar uit ons *getogen*, *getrokken*. Zo word een zwaard *getogen* uit de schede. Dit kan ook zyn de oorsprong van *voltooyen*, voor *voltogen*, *voltrekken*, vermits *g* dikwyls overgaat in *j*. Zo schryft Willeramus: *Then wert het jegivan*, dien word gegeven. Buiten twyfel is van dit *ziben*, trekken, *zene*, of *zenuwe*, hoedanige wy ook noemen de *trekkers*, zo mede *zeel*, een *trektouw*, en door verwisseling van *z* in *t*, *teen*, een *wisse*, *touw*, daar men mede trekt, en *teugel*. Wy zeggen insgelyks, *getogen op een reizze*, 't geen men noemt, *een tocht doen*, *uitgetogen*, *doorgetogen*. Daar van hebben wy benevens *tocht* ook *vertocht*, *achtertocht*, *aftocht*, *uittocht*, *doortocht*, *overtocht*, enz. De ouden noemden *tocht* een *toghe*, als in *leedtoghe*, tochtleider, maar ook *teug*, of *teughe*, gelyk wy zeggen *een teug wyns*, een trek, of *dronk*, *haustus*. *Ziben* was by de aalouden *optrekken*, *opvoeden*, *opqueken*. Dus zeiden zy *ziben jonga*, en wy noch even zo, *kinderen optrekken*, en *opgetogen*, voor *opgevoed*. Hier van is *tucht*, by de Hoogduitschen *zucht*, noodig tot de opvoeding van kinderen, en *tuchtigen*. Zo mede *lyftocht*, 't geen dus beduid levensvoedzel, en *lyftochten*, levensvoedzel bezorgen. *Zubte* was by de aalouden *jong*, of *queek*, en wierd van menschen en beesten gezegt. *Zucht* betekende een opvoedeling. Dus zegt Willeramus: *Zuinelero zubte*, tweelingen. *Zob* was een jong hondken. Maar nu is *zob* geworden tot *zog*, en geheel in den drek geraakt, vermits die naamalleen aan een moêrverken eigen

is gebleven. Hier ligt, myns oordeels, de echte oorsprong van *zoon*, en *dochter*. Voor *zoon*, zeggen de Hoogduitschen *John*, als een *gezobene*, getogene, optrekking. *Dochter* noemen zy *tochter*, dat van het zelve woord stamt. Om onderscheid te maken, is verandering in eenige letteren, en in den uitgang, die in *zoon* mannelijk, en in *dochter* vrouwelyk is, gebragt; maar volgens de regelmaatigheid: want de verwisseling van *b* in *g*, *z* in *t*, en *t* in *d*, is gemeen.

TYGEN, in *optygen*, *aantyygen*, is *tichten*, iets opleggen, beschuldigen. Ziet in *Biegtien*.

TYK, als in *bedtyk*, zal zyn van 't Latynsche *theca*, al waar in men iets steekt, of bewaart. Maar in een *tyk* steekt men de pluimen.

U.

U, een buiging van *gy*, is van 't onthoofde *tu* der Latynen. De ouden zeiden *du*, en *dy*. Ziet in *Ik*.

UIL is van 't Latynsche *ulula*, en dat van 't Hebreuwsche *היליל*, *beliel*, huilen, 't geen de Latynen noemden *ululare*. De ouden zeiden voor *uil* ook *huil*. Een *uil* is dan een *huilder*, om zyn naar geschreeuw. Dit geschied ook van de honden; hoewel men die den naam van *uilen* niet verwaardigt, als wel zeker slach van menschen. Het gehuil van uilen en honden hield men al van ouds voor een quaad voorspook.

UIT was by de aalouden *uz*. Zo is by Willeramus, *uzgegozen* uitgegoten. De Hoogduitschen zeggen *aus*, en de Engelschen *out*. Dit is verbastert van 't Grieksche *ix*, of *iž*, *ex*. Zoude de oorsprong niet zyn van 't Hebreuwsche *צח*, *choutz*, buiten?

UITDRAGEN was in de taal der ouden ook uitvoeren. *Van deser sake was die Keyser wtdrager*. Wy zeggen dus noch, *ik zal 't voor u uitdragen*.

UITHEEMSCH komt van 't aaloude *bama*, een huis, wooning. Zo was *Mynster bama* een kloosterhuis. *Hama* wierd ook gezegt *beim*, en van wooning overgebragt tot vaderland, en ge-

geboorteplaats. Een *inbeemsche* is een inhuizige, of ingeborene, een *uitbeemsche*, die hier niet t'huis behoort, een uitlander. Wy denken, dat dit *heim* komt van *bemelen*, dekken. De aalouden zeiden voor *bemel*, die alles dekt, *bamal*, en *amal*. Dus zoude *heim* zyn dak, 't geen dikwyls voor huis genomen word. Zo zegt men, *onder een dak wonen*.

UITROEYEN, en *uitroeden*, is uitwortelen. De ouden zeiden ook *uitraden*. Dus zien wy het Latynsche *eradicare*. *Radix* is een wortel. By de Engelschen is *root* noch een wortel; hoe-wel *roede* in onze taal een tak of schoot beduid. Men zegt een *molenroede*, om dat die is als een tak van den molen. Ziet *Roede*.

UITVAART was by de ouden begravenis, lykstaati. Zy zeiden ook *uitvaer*. Een *eerlike wvaer doen*. Op die wyze zeggen wy noch, ymands *uitvaart* houden, of vergezelschappen. De reden is niet zo zeer, om dat de ziel uit het lyk is gevaren, of verreeft, als wel om dat het *uitvoer*, of uit wierd *gevoert*, na buiten: 't geen ouds tyds naar graffteden buiten de poorten plagt te geschieden.

UNSTER, een weegtuig, zal verbaftert zyn van 't Latynsche *statera*. Mogelyk is *un* een, en *ster*, dan verkort van *statera*.

USURPATEUR is in bastaardtaal een onwettig aanmaatiger, van 't Latynsche *usurpator*. De ouden hadden een echt woord, en noemden zulk eenen een *ongebruiker*. *Versoecken aenden on-weldigher oft on-ghebruiker*, 'dat hy die goeden ruyme. Waar om heeft het gebruik dat nu in ongebruik gebragt, en voor een uitheemschen *usurpateur* met onrecht doen wyken?

URE is van 't Grieksche *ωρα*, *boora*, of 't Latynsche *hora*. 't Is een spreekwyze, *ter goeder uure*, dat is, ter gelukkiger tyd, b. v. *gy zyt ter goeder uure gekomen*, recht van pas, en met voorspoed. Dit acht ik te spruiten uit het Heidendom: want zy waanden, dat 'er tot eenige onderneming gelukkige, en ook ongelukkige dagen en uren waren. Om die te weten, en daarna hunne bedryven te schikken, gebruikten zy wichelaaryen, en onder deze mede het lot. Door dat middel zocht Haman

naar

naar eenen gelukkigen dag, om zyne bloedige raadslagen tegen de Joden in 't werk te stellen. Ziet *Esfb.* 3: 7, 13. Vergelykt *Esfb.* 1: 12. Hier in bestond geen klein gedeelte van de wysheid der Chaldeen. Het zelve was ook in gebruik by de aaloude Duitschen. Hier van zal ook zyn *den tyd kavelen*, dewyl *kavelen* ook loten was, *en den tyd wikken*, voor *wichelen*. Zy waren gewoon hunne byeenkomsten, tot gewigtige beraadslagingen, en besluiten des nachts te houden. Dit schynt oorsprong gegeven te hebben aan 't woord *avontuur*, 't geen van een goed en quaad geval gebruikt word, om dat dus met den avond de tydwichelaary in 't werk gestelt, of opgevolgt wierd. *Avontuur* is dan *avond-uur*.

UYER is van 't Latynsche *uber*.

V.

VAAK, gis ik af te stammen van *waken*, dewyl het lange waken vaak, of slaapzucht, veroorzaakt. *W* en *v* zyn menigmaal wisselletteren. De ouden zeiden vakeren, voor vakerig zyn, en de aaloude Saxen noemden vaak *facinga*. *Facon*, was vaak hebben, slaaperig zyn. *Vaak*, voor dikwyls, is van 't Grieksche *πίνα*, *puka*.

VAAAL kan spruiten van 't Grieksche *φαλός*, *phalos*, wit. Anders mag het zyn van 't Latynsche *gilvus*, of *helvus*, dat ook vaal beduid. Dus is *vesper* van *ἑσπέρα*, *hespera*. *G* en *h* worden wel meer *v*. De Grieken zeiden *βαλίος*, *balios*.

VAAAN acht ik het zelve woord te zyn met *baan*, gelyk *vaandel* en *hanier*. Ziet in *Baan*. *B* en *v* zyn gewoone wisselletteren. Dus zeggen de Latynen *aufero*, voor *abfero*, en *pavor*, van 't Grieksche *φόβος*, *phobos*, vreeze.

VAAANDEL, of *vendel*, is een verkleining van *vaan*, gelyk droppel van drop, en stippel van stip. Het zweemt wat na 't Latynsche *vexillum*, vendel. De *diminutiva* plagten ook uit te gaan op *lyn*, b. v. *oogelyn*, *maagdelyn*. Dus hebben de Hoogduitschen *lein*, en *lin*. Maar tot bekorting wierd de steert wel afgesneden, en alleen de *l* behouden. Zo komen wy aan *vaandel*, voor *vaanlyn*, vaankyn, vaanken, vaantje. VAAR,

VAAR, vreeze, is van 't Latynsche *vereri*, bevreesst zyn, duchten. Hier van is *vervaaren*, bevreesst maken, en *vervaart*, bevreesst. Zo mede *gevaar*, waar in men reden heeft tot vreezen.

VAARDIG. Ziet in *Varen*.

VAART, van *varen*, reizen (Ziet dat woord) word nu toegeëigent aan een waterreize. Dus zegt men, *op de vaart gaan*, gelyk in zee gaan. Anders is *vaart* een vaarwater. By de aalouden was *fart*, en *fert* in 't gemeen een tocht, of reize. *Geferti* waren reisgezellen. Ziet *Gevaaren*. Zo was ook by de ouden *vaert*, of *vaerde*, in 't gemeen een reize, of tocht, als in *beirvaart*, *kruisvaart*, enz.; en dus zeiden zy *dagvaerde*, voor dagreize. *Si wanderden woert veertich dachvaerden lanc. Menich mile ende menich dachvaert. So wie des daghes eens wel merkt, bi doet een grote dachvaert*, dagreize. Ziet ook in *Dagen*. *Vaart* beduid infigelyks een snellen voortgang. Zo zegt men, 't *schip vaart*, met een vaart loopen. Daar van was het oude woord *varyncke*. *Varyncke ofte schier. Sy moeten varyncke ofte schier wederkomen, so dat die schipper niet verlet wort.* Wy zeggen, iets met 'er vaard doen, en vaardig. Hier mede komt overeen *dryvens*, en *dryvende*. *Ik ga zo dryvens*, terstond, dat van *draven* kan zyn. 't Was een spreekwoord der ouden, *aan velde ende gen vaerde*, voor te lande ende te water. Op een diergelyke wyze zeggen wy, *in velden en wegen*.

VADĒM is *vatem*, van 't oude *vaten*, voor vatten. 't Is zo verre men met beide de uitgestrekte armen vatten, of reiken, kan. *Vadem* is daar van ook een draad, of touw, waar mede genaait word. Dus zegt men, *een naald vademen*, voor draaden.

VADER leeft men dus ook by Willeramus. De Persiaanen zeggen *phader*, en de aaloude Engelfaxen *fader*, en *fæder*. De Hoogduitschen hebben *vatter*, en de Engelschen *father*. Dit kan zeer wel afftammen van het Grieksche *πατήρ*, *pater*, of Latynsche *pater*. Maar wy kunnen ook blyven by eenen inheemschen oorsprong. *Feed* beduid in 't Engelsch noch voeden. Hier uit kan *vader* zyn *voeden*. Ziet in *Moeder*. Immers daar van heeft *vee* dien naam. Ziet *Vee*.

VADZIG is van 't oude woord *vadden*, slap zyn, verwel-

Ddd

ken.

ken. Hier van komt ook *vodde*. Dat *vadden* schynt wel verbastert te zyn van 't Latynsche *flaccere*, verwelken, en *vadzig* van *flaccidus*; hoewel *fastidiosus* daar na ook al wat zweem heeft.

VAGEBOND is van 't Latynsche *vagabundus*, een omzwerper, landlooper.

VAGEN, *vegen*, kan zyn van 't Latynsche *verrens*. Zo maken zy zelf *seges* van *serere*, en *agna* van *ἀγνῆ*, *arne*.

VAK, een ledige ruimte, is van het Latynsche *vacuum*. 't Is in de oude taal een ruim vertrek, en opening.

VAL schynt omgekeert uit de eerste lettergreep van *lapsus*, en *vallen* dus te zyn van *labi*. *P* en *b* gaan dikwyls over in *v*. Of anders, *val* kan stammen van 't Hebreuwfche *בָּאָל*, *naphal*, vallen. De laatste lettergreep *phal* is genoegzaam *val*, *vallen*. 't Hoofd is dan afgevallen. *Vallen* was in de oude taal ook gebeuren. *Al valt et bi*, gelyk komt het by, gebeurt het. *Wy zeggen, 't valt zo, 't geviel, geval, toeval, voorval*.

VALDEUR gelykt wel na 't Latynsche *valve*. Doch dewyl dit eigentlyk vouwdeuren betekent, breng ik *valdeur* liever tot *vallen*, toevallen, gelyk valbrug.

VALK is van *falco*. L.

VALLEI is van *vallis*, L. een dal, een laagte. Anders is 's een afdaling, van *vallen*.

VALSCH is van *falsus*. L.

VANDEN was in de oude taal komen bezoeken. *Men mach wel geloven dat die goede Engelen dicwyle hoer broeders vanden en troosten. Si vandede die sieken. Si was van den Heer gevant ende getroeft. Die armen te vanden, ende hem in node bi te staen.* Dit *vanden* komt van *vinden*. Dus zeiden zy, *bi gevant*, voor hy vond. 't Is noch onze spreekwyze, *ymand komen vinden*. Zelf *vanden* is elders noch in gebruik, voor bezoeken van kraamvrouwen.

VANGEN zoude kunnen versmeed zyn van 't Latynsche *vincere*, overwinnen, of *vincire*, binden, dewyl men overwonene vangt, en bind. *Wy zeggen, vangen en spannen.* De *aalouden* zeiden *faken*, gelyk noch de Hoogduitschen.

VAR

VAR is van 't Hebreuwſche פָּר , *par*, een jonge os.

VAREN, by de aalouden *farān*, *ferān*, en *varān*, is gaan, komen, reizen. Miſſchien is dat van *verre*, wyd afgelegē, zo dat *varen* is zich ververren, verre weg gaan, en ſtaat dus tegen naderen, of genaken; ſchoon het ook tot herwaards, of aan komen door 't gebruik overgebracht is. Of *verre* moeft zyn van *vaaren*. Ziet *Verre*. Willeramus: *Ich willo varan ze themo mirrbe bergo*, ik wil gaan tot den myrrheberg. *Sino ther min wino verid al in ſprungen*, ziet myn lieffte komt al in ſprongen, ſpringende. *Varen* was dan niet ſlechts eigen aan te ſchepe reizen, of varen, dat is, gevoert worden, op een wagen, maar de ouden zeiden ook, *bi voere op een ezel*. *Sidt op een peert, ende vaer in der ſtadt*. Een groot Coninc was die wt voir op eenen galden wagen. *Varen* zeiden de ouden van allerlei gaan, komen, en reizen. *Het geviel dat ſi opwaerts voir*, (ging) *dat ſi aerden vioelkens (fleskens) voirde* (voerde, droeg) *in baren mantel*. *Doe bi in Papien varen zoude*, ingaan. *Die tegen die Goten gevaren was*, uitgetrokken. *Zy zeiden, tot God varen*. *Hi liet die duve al heimelic varen, ende ſi vloech*. Zo zegt men, *opvaren, ten hemel varen, de Engel voer weg*. *Varen* is mede gebeuren, wedervaren. *Hi aenmerſte hoe dat daer gevaren was*. *Hoe bi bad gevaren*, hoe 't hem vergaan was. Dus is onze ſpreekwyze, *wel of qualyk varen*. *Hoe vaart gy?* hoe gaat het met u? *Laat ze varen*, heenen gaan. Hier van is *vaardig*, gereed tot de reize, *tegen ymand uitvaren, dagvaart, welvaart*, enz. Dit *varen* ſtamde van 't Griekſche φίρεσθαι , *phereſthai*, varen, zich hebben. De Grieken zeiden ook φίρεσθαι καλῶς , qualyk varen, en φίρεσθαι καλῶς , wel varen. Daar van hadden mede de Latynen hun *ferari*, gevoert, gedreven worden.

VAST, by de aalouden *fæſt*, en *feſt*, gelykt wel na het Griekſche ἔσως , *beſtoos*, of ἔσθηκως , *beſtækoos*, vaſt, beſtendig. Daar van is *beveſtigen*, vaſt maken.

VASTEN ſchynt te ſtammen van 't Griekſche ἀπας , *apaf-tos*, nuchteren, die geen ſpyze geproeft heeft. Maar *vaſten* word zomtyds genomen voor den vaſttyd. Zo komt *vaſtelavond* voor de *vaſten*, dat is, voor de vaſting. *Vaſten* word gezegt

voor vaste, en dus is 't een *substantivum* f. g. Maar *vasten* is ook een werkwoord, zich van voedsel onthouden.

VAT is van 't Latynsche *vas*, Of *vat* komt van *vatten*, en is dus een algemeene naam, welke past op alles, wat iets bevat. Zo is 't lichaam een vat van de ziel.

VAZE is een verbaftering en verkorting van *phantasia* G. en L. een inbeelding, herffenschim, en dweepery. Dus zyn *vieze vazen* vieze herffenschimmen.

VECHTEN is van 't aaloude *vechtan*, of *fehban*. Willeramus: *Siu cunnon alle maghtigan wole veghtan*, zy konnen alle magtig wel vechten. Het wortelwoord van *vechten* is *wyg*, 't geen by de aalouden een oorlog, of veldslag, betekende. *Cbuoni in wige*, was koen in den oorlog, *wigewaphane* waren krygswapenen, *wigant* een krygsman, een vechter, een kampioen, *wighus*, en in later tyden *wyghuis*, een blokhuis, een vesting. *In wortos wige* is in woordentwift. Van dat *wige* komt ons woord *vechten*: want de verwisseling van *v* en *w* is gemeen, b. v. van *val-lum* word *wal*. 't Zoude echter ook konnen zyn, dat *vechten* sproot van 't oude *veete*, vyandschap, haat. Ziet *Vyand*, te meer om dat de aaloude Saxen schreven *fehban*. Men kan ook denken op 't Latynsche *pugnare*, en *pugna*. *P* word *v*.

VEDEL, *veel*, is van 't Latynsche *fidicula*, verspannen na den Duitschen toon.

VEE komt van 't aaloude Saxische woord *feob*, van *voeden*. Ziet *Vader*. De naam van *vee* komt dan eigentlyk toe aan tamme dieren; die men voed, of weid. Zo is van *voeden* ook *vet*, wel gevoed. In *vee* is de eerste lettergreep van 't Latynsche *pecus*, maar de *p* is in *v* verwisselt. De Grieken zeiden *πῶν*, *poou*, een kudde, 't zy dan van *πᾶν*, *pacin*, of *πᾶν*, *pân*, bezitten, dewyl daar in de meeste rykdom, of bezitting, ouwelinx bestond; of van dat zelve woord, voor zo veel het smaaken, proeven, verzadigen, voeden beduidde. Daar van hadden de Latynen hun *pascere*, weiden, en zo mede *pecus*, gevormt. Dat woord betekende dan eigentlyk beesten, en zo gebruiken wy 't heden; maar by de aalouden was het gemeen aan alle eigendom, bezitting, en het zelve met *have*, hebbing, iets 't geen men heeft,

heeft, van *haven*, hebben. *Agen feob* was eigen bezitting. Zy noemden geld ook *feob*, *Gif du feob te borb gefylle dinum geferan*, indien gy geld te borg geeft uwen gezellen, en zeiden *cucu feob*, levendig vee, tot onderscheiding van ander vee, of have. Om dat de rykdom der ouden meest in vee gelegen was, zeiden zy wel *vee*, voor erve en bezitting, of ook wederom erve, voor vee. Van dit *feob* schynt *feudum*, leengoed, te spruiten, als ware het *veedom*.

VEEG. Ziet in *Vyand*.

VEEL is van 't Grieksche *πολύ*, *polu*, veel. *P* word *v*. Anders, *veel* zoude kunnen zyn van *multum*, gelyk *waare* van *merx*. Dan is *veelte* verkort van *multitudo*, of *veelbede*.

VEEN schynt af te stammen van 't Latynsche *fenum*, hooi, dewyl dat geen koorland, maar beestenweiden verschaft; doch nu eigent men dien naam toe aan turfgrond.

VEER is van *varen*. Over dat *veer* of de zee van Galileen *varen*. *Veergeld* is vaargeld. De ouden noemden dat *veerschat*; van schatten, op een zekeren penning stellen. Anders zeiden zy *sciploen*, en *vuergelt*, wy *vracht*. Daar is ook een *wagenveer*.

VEERSE, *verse*, is van *var*, met een vrouwelyken uitgang.

VEGEN. Ziet *Vagen*.

VEIL is van 't Latynsche *venalis*, te koop. Hier van is *veilen*, te koop bieden.

VEILIG is mogelyk van heilig, onbeledigbaar.

VEINZEN is van 't Latynsche *ingere*, verziereu, zich gelaten. *G* word *f*, gelyk van *spargo sparsi*. *Geveinst* is *fictus*.

VEL is van 't Latynsche *pellis*, huid; of anders van 't Grieksche *πάλλος*, *pallos*, de schorffe. Een *vei*, of vuil en lelyk vel, is een smaadnaam. Van *vel* is *villen*, de huid aftrekken, en *vervellen*.

VELD zoude kunnen verbastert zyn van *wald*, woud. *Ven w* zyn wisselletteren.

VELGE, uit welke de rand van een rad bestaat, is van 't

aaloude *velgan*, omwentelen, uit het Griekſche *ἐλάειν*, *beilein*.

VELLEN is doen vallen, gelyk *drenken*, doen drinken, *leggen*, doen liggen, *voeren*, doen varen.

VELTEN. 't Is een ſmaadelyk ſpreekwoord en vloek: *Loopt voor Sint Velten*, dat is, *Valentyn*, die van 't Pauſdom over de vallende ziekte geſtelt is, om dat *Valentyn* gelykt na *valt heen*. 't Is dan een quaadwensching, als *loopt aan de gale*; en dus wensche men ymand de vallende ziekte toe.

VENEZOEN is van 't Latynſche *venatio*, jachtvang.

VENKEL is van *feniculum*. L.

VENSTER is al bekend by Willeramus: *Her ſiebet ur then venſtron*, hy ziet uit de venſteren. *Ze einemo fenſtra*, tot een venſter. Dit ſtemt over een met het Latynſche *fenestra*, 't geen men brengt tot het Griekſche woord *φαινω*, *phaino*, lichten, ſchynen. Zo noemt men een *venſter* ook een licht. Maar by de Hoogduiſchen heet dat *fenſter*. Vermits nu *fenſter* in hunne taal is duiſter, zo ſchynt in bedenking te kunnen komen, of *fenſter*, *venſter*, door een tegentaal, niet zeggen wil, 't geen de duifternis verdryft. Dus noemen de Hoogduiſchen het ook *tagloch*, een gat daar de dag door ſtraalt.

VENT, *veint*, is verkort van *veynoot*. In de taal der ouden was *veynoot* een gunſteling. *Sconincs veynoot*. Ook was *veynoot* een amptgenoot, of makker, waar voor de aalouden zelden *ginaz*. Daar van hebben wy *genoot*, *bedgenoot*, *dondgenoot*, *deelgenoot*, *diſchgenoot*, *eedgenoot*, *medegenoot*, enz. Van dat *veynoot* is *veynt*, of *vent*. Dus noemt by ons een vrouw haren man wel myn *veynt*, of myn *vent*, en men noemt mannen, of karels *venten*, of *venters*, en een jongetje een *ventje*; Doch dat zoude met het zelve recht ook op de vrouw paſſen. Evenwel die be-naaming, ſchoon in zich zelve goed, is nu de vriendelykſte niet, om dat het gebruik daar door iets nadeeligs en verachte-lyks pleegt te kennen te geven. 't Is met *vent*, even-gelyk met *kerel*. Men zegt een braave *vent*; maar ook met verontwaardiging, *die vent*, *vent*, een *vuile vent*, een *lelyke vent*, een *booze vent*, een *loſſe vent*, enz. By de ouden was *vent* ook een boer, en zy noemden een jongen een *veintken*. Dit laaſte *vent* quam mo-

mogelyk van *vente*, nu *veen*, eigentlyk hooiland, van 't Latynsche *fanum*. Wy zeggen een veenboer.

VENTEN is van 't Latynsche *vendere*, verkoopen. *Vente* is *venditio*.

VENYN is van *venenum*. L.

VERBAZEN is van 't oude *basen*, verbystert hier en daar loopen. *Verkaast* is dan verbystert. Van dat *basen* is ook *biezen*, *bissen*. Zo zegt men *de koe bist*. *Biestmelk* is van een koe, die gebiest heeft.

VERBERGEN stamt van *bergen*, behoeden, veilig stellen. Dit schynt te komen van *berg*, hoedanige men tot veiliggeschuilde plaatsen gebruikte.

VERBEUREN, in een boete vervallen, kan verbastert zyn van *verbreuken*, want *breuk* is ook boete, van *braken*, of liever *verbooren* is *verbeteren*. *Boete* wierd ook *betering* genoemd. Ziet in *Boeten*. Dus zeiden zy, *remedie of boete*.

VERBLUFFEN is *verblaffen*.

VERBLYDEN zeiden de ouden, voor zich verblyden, gelyk bedroeven, voor zich bedroeven, droevig zyn. 't Was een groetenis, *verbliden moestsu*. *Sy groete hem ende seide Here myn, verbliden moestsu*. Dus zeiden de Grieken *χαίρει*, *chaire*, zyt vrolyk. *Bly* was by de aalouden gelaat, zo is verblyden dan eigentlyk een vrolyk gelaat maken; dat echter een verheugt herte onderstelt. Dus komt dat overeen met goede cier maken. Ziet in *Blyde* en *Cier*.

VERBOLGEN is *verbelgt*, van *belgen*. Ziet *Belgen*.

VERBOND is verbinding.

VERBUIST is van 't Grieksche *βύζειν*, *buzoin*, opvullen, gelyk van dronkaards met drank geschied. Daar van is by de Engelschen *to bouse*, zuipen. *Verbuisst* is dan verzopen, door dronkenschap onluffig. By de Hebreen is *שָׁבַב*, *sabab*, zuipen, zich dronken drinken. Zoude *buiszen* daar van niet vervormt zyn? Dan is *buiszen* het zelve met *zuipen*, schoon de letteren verzet zyn.

VERCIEREN stamt van 't aaloude *ziren*. Willeramus: *Alfo thiu wald thoms lichamen ziret an menniskon gesichte*, gelyk het

gewaad het lichaam verciert in der menschen gezicht. *This thin bus ziren*, die uw huis verciereu. Dit kan afgeleid worden van *cier*, cieraad. Ziet in *Cier*. Doch de aalouden zeiden voor *ziren* ook *sciren*. Dus vind men by Willeramus *ziresbe*, en *sciresbe*, voor cieraad. Op die zelve wyze zeiden de ouden *verschieren*, en *verschieren*. De reden is deze: vermits by de ouden *c* en *k* voor alle *vocalen* het zelve geluid had, zoude *cieren* gespelt hebben *kieren*, en hierom moesten zy in de plaats van *c* schryven *ch*, of *sch*. Doch mogelyk zoude hier uit in bedenkking kunnen komen, of *cieren* niet spruit van 't aaloude *sciren*, scheuren, deelen; dewyl de cierlykste pronkklederen ouds tyds veelverwig waren, of uit veele geschakeerde deelen bestonden. Ziet *Gen.* 37: 3. en 2 *Sam.* 13: 18. De ouden maakten kostelyke en konstige werken uit veele stukken en verwen.

VERDEK, een scheepsdak, heeft dien naam uit de oude taal behouden. Men zeide *verdekt*, voor overdekt, bedekt, gelyk verderven, en bederven.

VERDELGEN, uitdelgen, is van 't Latynsche *delere*. De aaloude Saxen schreven *fordiligan*.

VERDERVEN is zonneklaar van 't Latynsche *perdere*. Verwiffelt maar *p* in *v*, dat gewoon is, en gy hebt van *perder*, *verder*. De uitgang *e* word *ven*, als in *geven*, *leven*, enz. De aalouden schreven *ferterron*.

VERDOEN was om 't leven brengen. *Hi was mitten moordenaren verdaen*. Dus zeggen wy noch, *zich zelven verdoen*.

VERDRAG komt van het oude *overeendragen*, wegens iets over een komen.

VERDRIET zal zyn van 't Latynsche *tristis*, treurig, met het voorzetzel *ver*. Willeramus heeft *verthruzit*, voor verdriet. *Verthruzit mich thero werelde*, verdriet my der wereld. *This ther nu niwane verthruzit ze arbeydens*, die 'er nu nooit verdriet te arbeiden. De oorsprong hier van is het Grieksche *τρίσις*, *truffs*, arbeid, en ook smerte, leed.

VERDWYNEN, gelykt wel na *verdunnen*, dun worden, en verteeren. Maar ik neem *verdwynen* liever voor *vertwynen*, van het oude *twint*, dat *niets* te zeggen was, mogelyk van *wind*,

wind, gelyk men zegt, 't is *maar wind*, voor 't is niet metal. *Verdwynen* is als tot wind, en niet, worden. Van dien zelve oorsprong zoude ook *verzwinden* kunnen zyn.

VEREEREN, voor schenken, is ontleent van de gaven of geschenken, waar door minderen aan meerderen ouds tyds eere bewezen: 't geen in de Oostersche landen van onderdaanen aan Koningen en Vorsten noch in gebruik is. Maar door zulke giften geschied ook eere van meerderen aan minderen, of van evengelyken aan malkanderen.

VERGADEREN is van 't Grieksche *ἀγειρεν*, *ageirein*, verzamelen. Ziet *Gader*.

VERGANZEN. Ziet in *Hans*.

VERGEN zal zyn van *vragen*.

VERGETEN kan schynen verbaftert te zyn van 't Latynsche *oblivisci*, vergeten, waar by nader komt het Hoogduitsche *vergeffen*. G word verwisselt met v. Zo is *vestis* van 't Grieks *γῆσις*, *gestis*, *venter*, voor *γῆρας*, *genter*, en *ligones*, voor *levones*, van *levare*. Met *vergeten* schynt met *vergiften* maagfchap te kunnen rekenen, schoon ik niet weet, of het van zwaard, dan of het van spilzyde is.

VERGIIFT is een quaade en schadelyke gift, die word ingegeven. 't Voorzetzal *ver* word dikwyls in 't quaade bygebragt, b. v. *verdrinken*, *vergaan*, *verleiden*, *verraaden*, enz.

VERGUIZEN stamt van 't aaloude *verkuzen*. Willeramus: *Nieman ne verkuze mich*, niemand verachte my. *Thu divitias mundi verkiusest*, gy veracht de rykdommen der wereld. 't Is dan het tegendeel van *kiezen*, gelyk verachten van achten. By de ouden was *guisen* verachten, bespotten, een *guise*, verachting, bespottung, het zelve met *guich*. Zo zegt men, *een guize zetten*, en *den guich na steken*, voor met een uitgesteken tong, of vingeren, ymand verachtelyk bespotten, 't geen ook genoemt word *guicheltjes* achter ymand maken.

VERHAANT was by de ouden *ontbaant*. Zy zeiden, *een verbaenden kapoen*.

VERHABZAKKEN is verbyten, van *happen*, en dus, gelyk verbluffen, ontleent van quaade honden.

Ecc

VER-

VERHALEN was wederhalen, wederkrygen, by de ouden. *Wederverhaelde stercheid des lichaems.* Onverhalic was onwederkrygelyk. Dus zegt men noch, *op ymand iets verhalen*, en *op zyn verbaal, of haal, komen*. Hier toe kan men ook *verhaalen*, voor vertellen, brengen, als waar door de zaak weder opgehaalt word. Zo komen wy aan een *verbaal*.

VERHEERGEWAADEN, anders genaamt het leen verheffen, was een leen-erkentenis aan den Leenheer opbrengen. *Een onsterfelyk leen, te verheergewaden, alst na rechte verschynt, met een paer witte hantschoen.* Gewaden was by de ouden kleeden. 't Is dan den Heer een gewaad toebrengen. *Hergewade* betekende ook een heirgewaad, een krygsmantel. Hier toe kan men ook het eerste brengen, om dat leenverheffingen dikwyls bestonden in spooren, handschoenen, en diergelyk krygstuig.

VERHEUGEN stamt mogelyk van *hoog*, om dat de blydschap doet opspringen, en 't hoofd opheffen, 't geen de droefheid doet hangen, en nederslagtig zyn. *Habak. 3: 18.* Daar van komt *heugelyk*, voor verheugelyk.

VERHUÛREN. Ziet *Huuren*.

VERKEEREN is omgaan in de onderlinge t' zamenleving. Maar het beduidde ook een anderen gang gaan, of doen nemen. Ziet *Wederkeeren*. Gemeenlyk beduid dat een omwending ten quaade. Zo is *verkeert, averecht*. Men noemt het dobbelen op 't verkeerbord *verkeeren*. 't Zal zyn om dat dit spel gestadig verkeert en verandert, om de ongewisse teerlingworpen; behalven dat de menschen door die dobbelzucht niet zelden verkeert en verdorven worden. De ouden noemden de *verkeerborden*, niet zonder reden *verkeertberden*, en *verkeerde berders*.

VERKEN is van 't Latynsche *porcus*, door gewoone verwisseling van *p* in *v*, gelyk zo *pellis* tot *vel* is geworden. Wy zeggen, een verken schouwen voor *gantsch*, of *ongantsch*, dat is, beschouwen, en keuren voor gezond, of ongezond. Ziet in *Heiland*. Ik las by de ouden: *Machumet seide dat men dat verken schouwen soude voor onsuver*. Doch dat *schouwen* kan zyn schouwen, myden. Dit past ook byzonderlyk op mottige tweebee-

nige

nige verkens. Van *porcus* is mede een *berg*, of *berg*. Men zegt ook een *beer*, 't geen stammen zal van 't Latynsche *verres*. *V* en *b* zyn wisselletteren. Doch *beer* is van *berg* onderscheiden, gelyk een haan van een kapoen.

VERKLIKKEN, *beklikken*, schynt te stammen van *klinken*, en is het zelve met *beklappen*. Zo is een *klikkebil*, een *klappei*.

VERLATEN was in de oude taal vergeven. In dien zin zeiden zy, *de zonden verlaten*. *Verlatenisse* was vergeving. Dat *verlaten* beduidde vry laten, ontslaan. Hier van komt *aflaat*. *Verlaten* was dan ook quytshelden. *Veurste* was geen *verlaet*, borgen is geen quytshelden. *Veurste*, of *vorste*, betekende by de ouden uitstel. Maar in eenen anderen zin is *verlaten*, alleen laten, begeven. Zich *verlaten* op eenig Persoon of zaak, is daar op vertrouwen en steunen, gelyk die zig geheel hangt en werpt op de schouderen van een ander.

VERLIES is van 't Grieksche *λύσαι*, *lusai*, of anders van *ὀλύσαι*, *olusai*, verderven, en verliezen.

VERMAAK, verlustiging, is als een hermaking, herstelling. Dus zeggen de Latynen *reficere*, en *recreare*; daar de droefheid en onlust doen quynen.

VERMAANEN is van 't Latynsche *monere*, erinneren, vermaanen, met het Duitsche voorzetzal *ver*. De ouden gebruikten wel *vermanen*, voor bezweeren, dagen. Ziet in *Maanen*. Wy zeggen, *ymands geboorte vermaanen*, voor hem die indachtig maken.

VERMAAREN was by de ouden ruchtbaar maken, van *mare*, tydinge, gerucht. *Hi vermaerde*. *Om synen prys te vermaeren*. Daar van is *vermaart*. Ziet *Maar*.

VERMANNEN was verkloeken, aanmoedigen. *Die martelaers hebben hem zelven vermant*, ende *syn gegaen tot haer passie waert*. Wy zeggen noch, *Ik durve my dat niet vermannen*, ik ken my daar toe niet mans genoeg.

VERMAST, voor loom en vadzig, is *vermeest*, overmeest, verpast.

VERMETEN is zich stoutelyk aanmaatigen meer dan onze maat is. 2 *Korinth*. 10: 13.

Eee 2

VER-

VERMEYEN is zich vermaaken , als in den aangenaamen Meytyd, of met groene meyen bekranssen, en vercierren.

VERMINKEN. Ziet *Incke*.

VERMOGEN is magt hebben om iets uit te werken. De ouden gebruikten het ook voor lyden, van 't Grieksche *μoγῆν*, *mogein*, zwaaren arbeid uitstaan. Dus zegt men, *ymand niet te vermogen*, dat is, niet te kunnen lyden, of verdragen.

VERMOLMT, of *vermolsent*, is *vermult*, vermaalen.

VERNIELEN is verkort van *vernietelen*, vernietigen.

VERNOOI was in de taal der ouden leed, verdriet. *Si en helpen niet in node, noch in vernoye, noch in anxte*. Dit *vernooi* kan zyn van *nood*, of van *noode*, ongaarn, uit het oude *noeyen*, *noyen*, *vernoeyen*, schadelyk zyn, van 't Latynsche *nocere*, bescha-digen. Maar het betekende ook *moeyelyk zyn*. Dus zeggen wy, *ket moeit my*, voor het spyt my, 't is my verdrietig en leed. *N* is overgegaan in *m*. Zo zeggen wy, iets *noode*, of *nooy*, doen, ongaarn, met weêrzin. Dat *noode* is *noy*, voor met *vernooi*. Wat anders is, *iets van noode doen*, want dat is uit noodzaake.

VERNUFT, verstand, noemden de aalouden *anvernunft*. De Hoogduitschen zeggen noch *vernunft*. Willeramus heeft *vernumft*. *Thiu vernumft sinero wordo*, de verneming, de zin, 'het verstand zyner woorden. *Vernuft* wil dan zeggen dat geene, waar mede men verneemt, begrypt, verstaat.

VERONLEDIGEN was bezig houden. *Dat wi in dit werck niet veronledigt worden. Hi heeft dagelics onledig geweest van te prediken. Wy zeggen, ergens mede onledig zyn, en ik kan my daar toe niet verledigen. Maar veronledigen was by de ouden ook vullen. Dye ander luden hadden al die herbergen veronledigt. En verledigen was ledig maken. So sal ic dese stat verledigen, ende sal se doen eeren, dat men se woest beeten sal. Eeren is ploegen, van 't Latynsche *arare*.*

VERRE is van 't Latynsche *porro*, voorder. *P* en *v* zyn wisselletteren. Zo is *vuur* van 't Grieksche *πῦρ*, *puur*. Anders konde het stammen van *vaaren*. Zo reist men verre.

VERROT, *wrot*, zoude kunnen verbastert zyn van 't Latynsche *putris*. *P* en *v* worden verwisselt.

VERS

VERS is van 't Latynsche *versus*, een regel, van *vertere*, wenden; vermits de schryver na 't eindigen van de schreef, zyne hand weder na vooren moet wenden.

VERSCH, *fris*, is van 't Latynsche *viridis*, groen, onverwelkt. Doch 't word ook tot andere dingen overgebracht.

VERSCHAALLEN is door in de schaal te blyven staan, onsmakelyk worden.

VERSCHEIDE is van het woord der ouden *verscheit*, dat onderscheid betekende. *Verscheit der onsuwer beeste van den suveren.*

VERSCHOONEN, van *schoon*, is zich schoon en rein maken. Dus verschoont zich, die een schoon hemt aandoet, in plaats van dat vuil, of nat, was. Vergelykt *Zach: 3: 1. Zich verschoonen* is ook zich verontschuldigen. Maar waarom word vry laten van de straffe, en spaaren, *verschoonen* genaamt, als *Ezech: 7: 9?* De reden is, om dat zulke dan gehandelt worden, als waren zy schoon, en niet onrein, of schuldig. *Ezech: 20: 7.*

VERSCHUIVEN was in de oude taal verstootten. *Si verscoefen*, zy verftiet hem. Daar van zegt men, *een verschoveling.*

VERSEN, voor hiel, gelykt wel na 't Hebreuwsche פֶּרֶסָה, *pharsab*, een klaauw, of hoef; doch dan is de betekening verandert. Dit gebeurt echter wel meer in overgenomen woorden.

VERSTEKEN was verstootten, verdryven, afwyzen. *Versteke dyn vyanden van di. Dat syn die Joden, die van God verstecken worden om haer ongelowicheit.* Daar van komt *verstekeling*, verstooteling, verschoveling, *ergens van verstecken zyn*, en *verstek.* *Steken* was stooten. *Wie so den anderen bi den bare grypt, of met vuysten, of met stocken slaet, iof in grammen sinne tegens hem steket, iof werpt, iof grypt, bi salt den Here beteren x. schell.* *Verstecken* was ook afgedreven. *Die wint stac daer na weder aen ende jagede dat scip voert, ende seylden, ende verstacken wel 40. dagen lanc tegen baren wille, altoes noortwert seylende.*

VERSTUIKEN. Ziet in *Stooken.*

VERTEEREN is *vertederen*, teer, dun, mager maken, of

worden. Ziet *Teder*. Dus word dit woord op verscheide dingen toegepast, die vermindert worden.

VERTELLEN. Ziet in *Getal*.

VERTIEREN, voor verkoopen, komt van *teeren*, even gelyk *flyten* in den zelven zin gezegt word. 't Is dan de waaren verminderen, en quyt worden.

VERTROUWEN is zich op ymands trouwe en waarheid verlaten.

VERVAAREN kan gebragt worden tot het Grieksche *φίπας*, *phareas*, bullebakken, die ymand vervaaren, en schrik aanjagen. Anders is *vervaaren* zo veel als *ververren*, van *verren*, dewyl men verre wykt, en vlied, van 't geen men vreeft. Dus zeiden de ouden: *Si ontveren dat aenschyn Godts te beschouwen*. Gelyk wy zeggen *naarderen*, hadden zy ook het tegengestelde woord *ververderen*. *Dat sy hem van my ververderden*, dat zy van my afweken. Of *vervaaren* behoort tot het oude *vaer*, vreeze, en *gevaer*.

VERWANTEN, bloedvrienden, maagen, zal zyn voor *verwambten*, buikgenooten, van 't aaloude *wambo*, *wambon*, buik, ook *matrix*, *vulva*, waar van de Engelschen een vrouw *woman*, voor *wombman*, heeten. Zo zegt Willeramus: *Van thero magathe wambon*, van den buik der maagd. *Min wambo erbeveda*, myn buik beefde. Doch dit word tot andere medezellen overgebragt, als *eedverwanten*, voor eedgenooten, *vloekverwanten*, enz.

VERWAREN was oudelings weerbaar, sterk maken, vestigen, 't geen men nu met een bastaardwoord zegt, *fortificeren*. *Wern* betekende by de aaloude Engelfaxen wapenen. *He sylle mid eadmodum bis wern*, hy geve met ootmoed zyne wapenen. *Dolige bis wærna and bis yrtes*, hi verbeure zyne wapenen en erven, dat is, eigendommen, goed. Van *wern* komt *verweeren*, *weer bidden*, *geweer*, *borstweer*, enz. Men zegt, *in de weer zyn*, van *in de wern*, in de wapenen. *Weer en wapen*. *Verweeren* is dan eigentlyk zich met wapenen verdedigen, waar voor wel gezegt word *verdegenen*, als met den degen *verweeren*: 't geen magtschiën het rechte woord is.

VER-

VERWATEN was gedoemt, vervloekt, verbannen. *Di- versche ketteren voortyden verdomt ende verwaten. Verbannen of verwaten synde. In 't verwaten doen, was in den ban doen. Ziet in Bannen. Waten* gelykt naar het Grieksche *ἀτι, ατῆ*, zonde en ook schade. Het eerste verdient, en het andere werkt den ban. Dikwyls is *w* een voorzetzal. Zo is van 't Grieksch *ἔργον, ergon*, werk, en van *εἶς* wezen.

VERWEENT was in de oude taal teder, wellustig. *Die verweende coninginne, die teder verweende joncfrouwe. Buiten twyfel is verweent, verweeldt: want zo zeiden zy ook, eenen verweelden jongelinc. N en l* worden meer verwiffelt. B. v. men zegt *slikbeet, en snikbeet*. Maar *verweent* was ook verwaant, trots. Melis Stoke: *Als een ries verweent, die sinen wille doet. Als een verwaande, hoogmoedige, reus.*

VERWERREN gelykt wel na 't Grieksche *ἔρις, eris*, twist, doch ik breng dat tot het aaloude *irren, dwalen, en doen dwaalen*, met een voorgehechte *w*. De Hoogduitschen hebben dat *irren*, voor dwaalen, noch.

VERZADIGEN is van 't Latynsche *satiare, of saturare*, en *sat* is voor afgeknipt van *satiatus*, verzadigt, of *satur*. Wy zeggen ook wel *zat*, voor 't Latynsche *sat, satis*, genoeg. *Verzaadigen* zoude kunnen gebragt worden tot *zaad*, voor brood.

VERZAKEN is verzagen, verzeggen, ontzeggen, ontkennen, loochenen. *K en g* worden dikwyls verwiffelt.

VERZIEREN was overleggen, beraadflagen, verzinnen. *Doen si begonsten te versieren hoe si den vader ter doet mochten brengen. Dese manier van tormenten was van den wreeden vleysbouwers (beulen) verciert, uitgevonden. Nu word verzieren van verçieren onderfcheyden.*

VERZOENEN, vrede maken, en *zoew, verzoening*, bevrediging, is van *zoenen, kussen*, om dat een zoen of kus was het teken en zegel van de herstelde liefde en vrede: gelyk verzoende nu malkanderen daar op de hand geven. *Verzoenen* was in 't byzonder by de ouden de bevrediging tusschen eenen doodslager en de bloedmaagen des verslagenen. Zy hieten dat *mondzoenen*, en zulk een verdrag *mondzoen*.

VEST,

VEST, de naam van een bekenden onderrok, is voorafgesneden van 't Latynsche *vestis*, een kleed.

VET, by de Hoogduitschen *feist*, zoude kunnen stammen van 't Hebreuwfche *vet*, *tapbas*, gemest, of vet, zyn, door afwerping der eerste lettergreep, dan word van *fas* lichtelyk *vet*. Anders *vet* is van *voeden*, gevoed. Ziet in *Vee*.

VETEREN waren in de oude taal riemen, banden, boeyen, kluijters, gelyk het Latynsche *vincula*. Zy zeiden, *met veteren ende sloten*. *Hi deden naeft met veteren slepen aen eenen wagen, syn dochter began die banden te cussen*. *Hi seide dochter en cusse mine veteren niet, mer cusse sint Pieter ringen*. *Hi nam met veteren drie geselingen met syn bant*. *Hi wert gevangen, gegrepen ende gebonden mit veel ysere veteren, ende met cluyfteren, ende gesloten*. Om dat dit woord zo algemeen beduidde iets waar mede men kluijsterde, of vast bond, zal het mogelyk willen zyn *vatter*. Een *veter* is nu een *boei*, en een *nesteling*.

VEULEN is van 't Latynsche *pullus*. *V* en *p* worden verwisselt.

VEZE schynt voorafgespleten te zyn van 't Latynsche *festuca*, een stoppel, een splinter, een zier, of veze. Anders kan *veze* stammen van 't aaloude *vabs*, hair. Willeramus: *Thaz vabs themo balse adberet*, het hair hangt aan den hals. Hy noemt dat ook *bare*. *In einemo bare thines balfes*, in een hair van uwen hals. Maar die naam *vabs*, of *fabs*, wierd ook tot andere kleine en dunne dingen overgebracht. De oorsprong schynt te liggen in *ulas*. *Vassire* was by de aalouden een schaar, waar mede men haar of draaden atknipt. Zo komen wy aan een *veeze*, *veesken*, *vezelen*. *Vadem*, voor draad, is *vassem*, *veffem*. Daar van zegt men, *een naald veffemen*, voor *vademen*, of draaden. In *fnezen*, voor *vezen*, *vezelen*, is een tusschengelaschte *n*.

VEZIKKEN, luisterende spreken, is gevormt van 't geluid, zo als men zegt, *vizze*, *vizze*. Doch de ouden noemden dat ook *veselen*. Hier van schynt ook te zyn *vysten*, welke zachte achterklap de aaloude Latynen noemden *visire*, of *vissire*.

VICTORIE is van 't Latynsche *victoria*, overwinning, zegge.

VIEL-

VIELLICHT is 't viel, of geviel, licht. Dus zeggen de Hoogduitschen mede, *vielleicht*. Men zegt daar om qualyk wel licht, of veellicht. Ziet in *Misschien*.

VIEREN heeft verscheide betekeningen, en zo verscheide oorsprongen. *Vieren* is van *vier*, vuur, vuur ontsteken, branden. Daar van is *zegevieren*, victoriebranden. Maar *vieren* is ook van 't Latynsche *feriari*, en zo viert men eenen feestdag, door dien te onderhouden met stilstaan van 't gewoone werk. Hier van zegt men *vier-avond*, of *heilig-avond* hebben. Die spreekwyze is ontleent van de feestdagen, welker vieringruste met den avond aanving. Eindelyk *vieren* is ymand, of iets, involgen, toegeven. Dus zegt men, *ymands hoofd vieren*, en *bot vieren*, of *invieren*. Ik gisfe dat *bot vieren* is boot vieren; hoewel men ook zegt, *bot geven*.

VIERSCHAAR is een oud woord. De ouden zeiden, *de vierfchaar bannen*, en *in gebannen vierfchaer*, (Ziet *Bannen*) *tvierfchaer dagen*, voor ter vierfchaar, *ter vierfchaerne gaen*, *eyfchen ter vierfcharne*, voor ter vierfcharene, met een aangehangen *ne*. *Vierfchaare* zegt een *fchaare* van *vier*, 't zy om het viertal der rechteren in oude tyden, of, zo andere meenen, om den aanklager, beschuldigden, voorfpraak, en rechter. Men leeft in eenen brief van 't jaar 1419, gemeld in de Zeeuwfche Chronyk, fol. 292: *Wanneer dat eenig poorter eenige erve in dit voorfz land aenstervende van rechter vire*. Men zoude konnen gifsen, dat dit *vire*, was een omkeering van 't Latynsche *jure*, recht, waar van men zecht een *jurist*, rechtsgeleerde. *Vierfchaar* zoude dan zyn rechtsfchaar, gelyk men zegt de rechtsbank. Maar ik vermoede, dat *vire* is een verkorting van vierfchare, voor vierfchaarrecht.

VILEIN is van *vilis*, L. flecht, veracht; of van *villanus*, een boer, een dorper.

VILLEN komt van *vel*. 't Is *velen*, 't vel aftrekken, in den grond het zelve met *pellen*. Dus zegt men *vervellen*, van vel verwiffelen.

VINDEN zal zyn van 't Latynsche *invenire*, daar *in* is afgefaoet, en de uitgang verandert naar de Duitfche wyze.

VINGER is *vanger*, van *vangen*, om dat men met de vingeren vangt, of grypt. Van *vangen* word *ik ving*. By de ouden was *vingerlinc*, en *vingerlyn*, een vingerring. *Si stac die vingerlincke vinger voort*.

VINNIG acht ik verkort te zyn van *vehementig*, uit het Latynsche *vehemens*, hevig.

VINK is het voorlyf van 't Latynsche *ficedula*, met een tusschengevoegde *n*. Of men kan haar zelf vragen, hoe zy heet.

VISCH is van 't Latynsche *piscis*, met gewoone verwisseling van *p* in *v*. Doch het wortelwoord zal zyn het Hebreeuwsche *vis*, *phousch*, vermenigvuldigen, dat by uitnemendheid van de visschen geschied. *Vischbeun* is *vischben*. *Ben* is een korf van teen gevlochten, en dus *vischbeun* een ben, of korf, waarin men den visch levendig houd. Doch dit word ook wel tot andere vischkerkers overgebracht. Maar wat wil *vischkaar* zeggen? Zoude het wel zyn van 't aaloude *karen*, voor keuren, om dat men de visschen, die daar in besloten zyn kan *karen*, keuren, en uitscheppen, welke men wil? Of is *vischkaar*, *vischgaar*, om dat de visch daar in te gaar, en de vangst by malkanderen vergaert is. Inimmers *g* en *k* zyn gewoone wisselletteren, b. v. God, Kot.

VITTEN komt van *vatten*. 't Is ymand ter berisping ergens op vatten, 't geen de ouden ook zeiden, *begrypen*. Anders, *vitten* kan stammen van 't Latynsche *vitium*, een feil, gebrek, ymand over gebreken hekelen: gelyk wy zo *pikkedil* gevormt hebben. Mogelyk is ook van *vitium* de *vyt* in de vinger, waar over Sint Vitus gestelt is, gelyk Sint Job over de zweeren.

VITZE, een graangewas, is van *vicia*, L.

VLAAG, een buy, is van *vliegen*, om dat ze overvliegt, en van den wind voorby gedreven word. Zo zegt men *jacht-sneeuw*.

VLADE is van *vadde*, by de ouden een zeer week gebak. Hier is een *l* tusschen gevoegt, als in *pleisteren*, voor *peisteren*. Anders mogt men op het Latynsche *placenta*, een koek, denken.

VLAG is, als *vlaag*, zo genoemd van *vliegen*, om dat de wind

Wind die steeds doet vliegen, en bewegen. De ouden zeiden *vlaggeren*, en *flaggeren*, voor slap hangen. Dit kan men brengen tot het Latynsche *flaccescere*, en *flaccere*, slap zyn. Even zo is *slag* by de Engelschen slap zyn, hangen. *To bang flagging*, is slap en wapperende hangen. Doch een vlag wappert geduurig door den wind.

VLAK is van 't Latynsche *planus*, vlak, effen. *P* en *v* zyn wisselletteren. Zo is *vlek* en *plek* een vlakte, van *planities*.

VLAM is van *flamma*. L.

VLAS. Ziet in *Veze*.

VLECHTEN is van 't Grieksche *πλεκειν*, *plekein*, vouwen, vlechten. Anders kan men 't brengen tot het Latynsche *pletere*, buigen, of *pletere*, vlechten. *P* en *v* worden dikwyls verwisselt. Hier van is *vlecht*.

VLEDERMUIS, vleermuis, heeft dien naam van *stedderen*, *vlederen*, in de oude Duitsche taal vliegen. Van dat *vlederen* is *vledderik*, *vlederik*, *vlerik*, en by verkorting ons *vlerk*. *Vledermuis* is dan *vlerkmuis*. Dus zegt men *stedercyn*, gelyk de vliegende jicht.

VLEESCH heeft in letterklank groote gelykvormigheid met *vlies*; doch de zaak is daar van verschillig, en moet derhalven eenen anderen oorsprong hebben. Ik weet niets nadersuit te denken, dan het Latynsche *filum*, een draad, dewyl het vleesch draadig is, en in draaden geschild en gesplit kan worden: dat op geene andere deelen des lichaams past. Doch deze myne gissing zal voor een betere gewillig wyken. Zoude men ook mogen gissen, dat vleesch kan stammen van 't Hebreuwische , *lechem*, dat wel eigentlyk brood, maar in een ruimer zin allerlei spyze betekent? De laatste letter afgeworpen zynde, blyft *leche*, en dat word door voorstelling van een *v* *vleche*, 't geen licht kan overgaan tot *vlesche*, *vleesch*. Laat, die kan, iets beters uitvinden. 't Is wat vreemds, dat vleesch en ziel by ons in naambedeutung zo onbekent zyn. *Vleesch* eigheden de ouden ook visschen toe. *Vleesch der visschen*.

VLEGEL, een dorchtuig, is van 't Latynsche *flagellum*, een geessel, of vlegel. *Vlegel*, een smaadnaam, Ziet in *Kinkel*.

VLEK. Ziet *Vlak*. *Vlek* is ook een bezoetelde plaats, en daar van *bevekken*. *Vlekken* en *openvekken* is van *vlak*, *vlakken*, doorklieven, vlak open leggen. *Vlek*, voor smet, noemt men ook wel *vlak*, gelyk *plek* en *plak*. Dit kan zyn van 't oude *blak*, zwart.

VLERK is verkort van *vlederik*. Ziet *Vledermuis*. Men noemt die ook een *vleuk*, dat verkort is van *vleugel*. *G* en *k* zyn wisselletteren; of *r* moest tot *u* versmolten zyn. Ik gis dat van *vlederik* is *veder*, door uitzifting der *l*, gelyk meer geschied, en zelf in *vogel*, van *vliegen*.

VLESSCHE, *flessche*, komt van *vlies*, om dat de vleeschen van vliezen, of leder, plagten gemaakt te worden, gelyk men 'er noch wel heeft. Zo waren *vleeschen* lederzakken, schoon die naam verder is uitgestrekt. Anders kan *vlessche*, of *flessche*, zyn van 't Grieksche *φιάλη*, *phiala*, of *φιάλις*, *phialis*, by de Latynen *phiala*, een schaal, of vleesch.

VLETTEN, een woord bekend by de dykers, komt buiten twyfel van *vlotten*, of de zooden met vlotten, of te scheep, aanvoeren: gelyk *karren* by hen is de aarde met karren bybrengen.

VLEYEN is van 't Latynsche *blandiri*, vleyen. *B* en *v* worden verwisselt. Ziet ook in *Flikkeflooyen*.

VLIEGEN stamt van het Latynsche *volare*. Van *vliegen* zeiden de ouden *vleggher*, voor vlieger, en daar van spruit ons woord *vleugel*. *R* en *l* zyn wisselletteren, als in *seuter* en *sloutel*. Een *diminutivum* van *vliegen* is *vliegelen*, en *vlichelen*. By dit laatste komt *vleugel* naast. *Vleugelen* is by gelykenis de handen op den rugge binden, daar de vleugels der vogelen zyn. *Vliengen* was by de ouden ook vlieden. De aalouden zeiden *flioben*. Willeramus: *Fliugh vone mir*, *wine min*, vlieg, dat is, vlied van my, lieffte myn. De ouden spraken even zo, *hi vlooch*, voor hy vlood. *Hi vloech in die woesteye*. Ziet *Vluchten*. Wy laten nu het *vliegen* voor de vogelen; hoewel een *vlieg* byzonder als een *vlieger* benoemt is. By gelykenis word *vliegen*, voor snel voortspoeden gebruikt.

VLIEM, *vlym*, is verbaftert van het Grieksche *φλεβοτομον*, *phlebotomon*, een laattuig.

VLI-

VLIERING, opperste zoldering, is mogelyk *vloering*; of verkort van *vliegering*, gelyk men zegt de *baanbalken*.

VLIES is van 't Latynsche *vellus*, een vacht, een vlies, mogelyk uit het Grieksche *φλοῖς*, *phloios*. Zy noemden villen *φλοῖζεν*, *phloizein*. Hier aan is *vel* vermaagschapt.

VLIETEN is van 't Latynsche *fluere*, vloeyen, met een tusschen gevoegde *l*. Zo is *vloeyen* en *vlieten* het zelve. Of liever, vlieten is van *fluitare*, vloten.

VLO, hoe vreemd dat mag schynen, is van 't Latynsche *pulax*, uit het Grieksche *ψάλλα*, *psalla*, een vloob. In die korte naam van drie letteren zyn drie veranderingen; doch die alle in afleidingen zeer gewoon zyn. De *p* gaat over in *v*, de *l* word verschoven, en de *u* verplaatst, en verwisselt in *o*. Op een diergelyke wyze vormden de Latynen *sal* van *ἄλς*, *als*. De ouden schreven in 't veelgetal *vloën*, met twee lettergreepen, waar voor wy *vlooyen* hebben, gelyk koeyen, voor koeën.

VLOED is van 't Latynsche *fluvius*, uit *fluere*, vloeyen, vloed, gelyk *vliet* van *vlieten*. *Vloed* past wel op alle waterloopen; maar 't gebruik heeft dat byzonder aan 't oploopende water toegeëigent. Dus is *vloeyen* gestelt tegen *ebben*, en *vloed* tegen *ebbe*. Men noemt *vloeimerk* het aangedrevene, waar uit men kan merken, hoe hoog het water opgevloeit is. Anders zegt men ook *waatervloed*, *traanenvloed*, *bloedvloed*. Ja, *bloed* schynt van vloed te zyn, door verwisseling van *v* in *b*. Ziet *Bloed*.

VLOEK is by Willeramus *fluoghe*. *Mit bitteremo fluoghe*, met bitteren vloek. *Mit thi fluobbunt juwib man*, was in de aaloude Vranksche taal; als de menschen u vloeken. Zoude vloeken niet verbastert zyn van 't Grieksche *φαυλιζεν*, *phaulizein*, uit *φᾶλλος*, *phaulos*, vuilbekken, smaadelyk en bespotelyk spreken, schelden?

VLOK is van 't Latynsche *flocus*. Anders konde men denken, dat het quam van *plukken*. *Vlok* past eigentlyk op hair, of wol; maar by gelykenis zegt men, *sneeuwvlokken*. Ziet *Psalm* 147: 16.

VLOOT komt van *vlooten*, *vlotten*, vermits de schepen die in de diepte gebragt zyn, t'zamen op de golven vlotten, en dobberen. Van *vlotten* heet ook een *vlot*.

VLOTTEN is van 't Latynsche *fluitare*. Ziet *Vlieten*. *V* en *f* zyn wisselletteren.

VLUCHTEN zweemt wel na 't Latynsche *fugere*, vlieden, met een tusschengevoegde *l*; doch het zal affstammen van *vliengen*, gelyk *vleugel*. Ziet *Vliegen*. Zo is *vlucht* vlieging, en ook vlieding.

VLUS, *vlusch*, was in de taal der ouden *ras*. *Wat reddens heeft di dus vlus tot desen geroepe verweckt?* 't Is *vlugs*, *vlachos*, dat men ook zegt *vliegens*. Het zelve is *flux*, *flugs*, een *flux kavel*, met 'er *vlucht*, *vlugge vogelen*, van *vliegen*.

VLYEN, *vlyden*, kan zyn van 't Latynsche *plicare*, vouwen, iets tusschen in vouwen of *slikken*. Ziet *Flikken*. *V* word dikwyls van *p*, en de *c* is uitgeworpen, gelyk ook van de Franschen, in hun *plier*.

VOCHT schynt verbaftert te zyn, van 't Latynsche *udus*, nat.

VODDE. Ziet in *Vadzsg*.

VOEDEN kan gebragt worden tot het Latynsche *fovere*, koesteren, broeden. Ziet *Vader*. Daar van is *opvoeden*, *voedzel*, en ook *voederen*, *voeder*, dat op het spyzigen der beesten word toegeëigent. *Fovere* voor broeden, warmen, is ook de oorsprong van *voederen*, en *voer*. Zo *voedert*, of *voert*, men een rok met vellen.

VOEDSTEREN is van *voeden*. Zo zegt men *voedsterbeer*, *voedster*, *voedsterling*.

VOEGEN zoude kunnen verbaftert zyn van het Latynsche *jungere*, t'zamenvoegen, 't geen niet vreemder is dan *kaboel* voor *gewoel*. By Willeramus leeft men, *Vogat ze samane*, voegt te zamen. Men kan dat anders ook brengen tot het Grieksche *πηνυειν*, *pagneuein*, t'zamenlaffchen.

VOEREN kan gebragt worden tot het Grieksche *φειν*, *pherein*, of Latynsche *ferre*, dragen, brengen; of liever tot *vehere*, voeren. Anders kan *voeren* zyn van *varen*. Ziet *Varen*.

By

By de ouden was zeer gemeen het woord *voere*, het zelve met *geveerte*, voor bedryf, werk. Wy hebben dat *voeren*, voort bedryven, in oorlog *voeren*, het woord *voeren*, uitvoeren, *volvoeren*, uitvoering, *uitvoer*. *Voeder*, voor wagenvracht, is *voeringe*. b. v. een *voer booi*.

VOET is van 't Griekfche *πους*, *pous*, by de Latynen *pes*, een voet. Het wortelwoord zoude kunnen zyn 't Hebreewfche *פֶּד*, *pefang*, een fchrede, of *פֶּד*, *bhous*, vertreden. De Hoogduitschen noemen een voet *fuff*, dat overeenftemt met het Hebreewfche *bhous*. *Bb* is *f*, of *v*. Dikwyls zyn *p* en *b*, *f* en *t*, wiffelletteren. By de Grieken was *φοιτᾶν*, *phoitân*, gaan, wandelen, dat met de voeten gefchied. 't Geen wy zeggen, *opftaande voet*, drukten de ouden uit door *voetftaens*, *eensgancx*, *ftaphants*, *voorvoets*, *rechtevoort*, *vlucfchs*. *Rechtevoort* is noch wel in gebruik, voor nu.

VOGEL is van *vliegen*. Ziet *Vliegen*, en *Vlerk*.

VOL fchynt verbastert te zyn van 't Latynfche *plenus*. Of liever, 't is van 't Griekfche *βυλλός*, *bullos*, opgepropt.

VOLK is van 't Latynfche *vulgus*, 't gepeupel.

VOLKOMEN was in de oude taal volmaken, volbrengen, uitvoeren. *Doen ende volcomen*. *Zy hebben dat in allen fynen punten volcomen*, nagekomen, volbragt. Hier van is *volkomen* noch by ons volmaakt, *onvolkomen* onvolmaakt; hoewel de betekening wel wat ruimer word genomen, en *volkomen* zegt gantsch, geheel, ten vollen. 't Is derhalven niet eigentlyk, maar door gebrek van bequamer uitdrukkingen, wanneer God *volkomen*, en *volmaakt*, genaamt word; vermits dat alleen eigen is aan maakzels, of fchepzelen.

VOLTOOJEN. Ziet in *Tyen*.

VONK'acht ik verbastert te zyn van 't Latynfche *fomes*, een vonkzel. *M* word wel meer verwiffelt in *n*, b. v. *alffem* in *alffen*.

VONNIS wierd ouwelinx gefchreven *vondniffe*, en *vondiffe*, van *vinden*. Want het is een uitspraak van den Rechter, hoe hy het pleitgefchil naar onderzoek heeft *gevonden*. Men leeft by de ouden ook *vognis*, en *voghnis*. *Voogd* was mede een Rechter,

ter, gelyk men dus zegt een *Landvoogd*. 't Is dan de rechterlyke uitpraak.

VONT, by de ouden een doopvat, is van 't Latynsche *fons*, een fontein.

VOOGD schynt te zyn van 't Griekfche *βοηθός*, *boethos*, een helper. Dit wierd ook aan een opziender en verzorger toegeëigent, b. v. een *Landvoogd*. Een *hoerenvoogd*, is een roffiaan.

VOOR is van 't Griekfche *πρό*, *pro*, dat ook de Latynen hebben. De Franschen vormden daar van hun *pour*. *P* en *v* zyn wisselletteren, als dikwyls gezien is. *Voor* was by de ouden voor voorig, voorgaande. *Die voor coninghen*. Dus zeggen wy, *voorouderen*, in *voortijden*, *voormaals*. De *voorders* waren in de oude taal de voorzaaten. Zy zeiden ook wel *vooren*, in plaats van voor. *Hi sittet voren syn scaep koye*. Zo zeggen wy *alvoorens*, *al vooren*, van te vooren.

VOORBAARIG was by de ouden voornaam, voortreffelyk. *Edele ende voorbaare mannen*. *Voerbarighe here*. *Die beleiders ende die voerbarige lude*, *leitsmannen*. *Jesús is naam van groter voerbaricheden*, uitmuntendheid. *Hi was saer voerbarich in syn miraculen en leeringhen*. Nu is de betekening van dat woord wat verandert.

VOORD, *vorder*, stamt buiten twyfel van 't Latynsche *porro*. *P* is in *v* verwisselt, en de nasleep afgekap.

VOORDEEL is voor of tot deel. Melis Stoke schryft: *Heer Gye soude syn voordeel al toter Mafsen hebben Zeelant*, voor zyn deel. Anders is 't *vooruitdeel*, gelyk voorrecht.

VOORE, *voor*, komt van *varen*. 't Is de groeve daar de ploeg doorgevaren heeft.

VOORGEBURGTEN, of *voorburchten*, waren die wy nu noemen voorsteden, gebouwen voor den burcht, of de Stad. Dus verziert het Pausdom een voorburcht van de hel.

VOORN, een visch, is van 't Latynsche *varius*.

VOORRAAD is 't geen te vooren gereed of bereid is. Ziet in *Raad*. Anders *voorraad* kan zyn *voor-at*, 't geen om te eeten te vooren opgelegd is.

VOOR-

VOORSPOED is van 't aaloude *spede*, welvaren. Koning Alvreed schreef: *Thara the tha spede hebben*, zy die voorspoed, welvaren, rykdom hebben. *Hu him tha speow*, hoe 't hem doe wel ging. Dit noemden zy ook *wela*. *Getbone wela*, *getbone wisdom*, zo wel in rykdom, als in wysdom. *Spoeden* is haastig voortgaan; doch zo is 'er *voorspoed* en *tegenspoed*. Men zegt, *goeden spoed hebben*.

VOORTS is van 't Latynsche *porro*, verder.

VOORWAARDEN zyn *voorwoorden*, woorden van het geene te vooren bedongen is, voorbesprekken. De ouden zeiden ook *waerd*, voor *woord*. Of het moest gebragt worden tot *waren*, *bewaren*, als voorbedingen, die bewaart, of waargenomen, moeten worden, *cautelæ*.

VOOS is verkort van 't Latynsche *fungosus*.

VORK is van *furca*. L. Ziet *Gaffel*.

VORSCH zoude kunnen verbastert zyn van 't Grieksche $\Phi\rho\nu\sigma$, *phrunos*; doch dat in die taal eigentlyk een pad beduid. De Hoogduitschen zeggen *frosch*.

VORST is *Voorst*, of *Voorste*, om dat zodanige den voorrang hebben. Willeramus: *Vore then furesten thirro worelde*, voor de Vorsten der wereld. Ik las ook by de ouden wel *Vorster*, 't geen zyn kan *Vorsteher*, voorttander.

VORST, van *vriezen*, is by letterverplaatzing voor *vrost*. Dus zeggen de Hoogduitschen *frost*, en wy *vervrozen*. Zo is *frisch*, *versch*, en *gort*, *grut*.

VOS is van 't aaloude *fossa*, een gracht, van het Latynsche *fossa*, om dat de vossen zich holen graven. Willeramus heeft *voben*. *Fabent uns thie luzzelon vobon*, vangt ons de kleine vossen.

VOUTE, een boogswys overwelfzel, kan verbastert schynen van 't Latynsche *fornix*, of betekenen *vouwte*, van *vouwen*.

VOUWEN zweemt wel wat na 't Latynsche *volvare*, rollen, wentelen. De ouden zeiden *volden*.

VRACHT is van 't Grieksche $\Phi\rho\rho\tau\sigma$, *phortos*, last; of verkort van 't Latynsche *vectura*, voering. *Phortos* is eigentlyk

G g g

d c

de last, die van eenschip gevoert word. *Vracht* kan ook zyn van *brengen*, gelyk *wrak* van *breken*. *Vracht* beduid den last, en ook het voerloon.

VRAGEN is van 't Latynsche *rogare*, met een voorgehech-
te *v*.

VRANK is het zelve met *vry*, en alleen daar by noch in ge-
bruik. Men zegt, *vry en vrank*. Zoude dat niet wel afstam-
men van 't Hebreuwſche פָּרָק, *pharak*, *vry maken*? Daar is
maar een * tuffchen gevoegt, als meer gewoon is. Maar dien
is weder uitgeworpen in *vry*, met verandering van den uitgang,
en *p* in *v*, als in *vrank*. De aaloude *Vranken*, onder onze voor-
ouderen, droegen daar van hunnen naam, als zynde een *vry*
volk, gelyk de *Frye Friesen*. Deze hebben *Vrankryk* overmeest-
tert, en naar hen doen noemen. Ziet *Vry*.

VREDE, by de Hoogduitschen *friede*, komt van het aal-
oude *frithe*. Willeramus: *Von then stundon thaz ich frithe ande*
sine hulde gewan, van de stonde, dat ik *vrede* ende zyne hulde,
gunst, gewan. Zy zeiden ook *fridu*, en *frido*. *Frido* *winniscaf*
waren *vrede*maaltyden. Dit quam van *freuwan*, *verblyden*.
Willeramus: *Wer vreuwen uns*, wy verheugen ons. *Freuwida*
was *vreugde*. De Hoogduitschen zeggen noch *freude*. *Vrede* is
dan *vreugde*; immers deze woorden zyn zeer na vermaagschapt,
en *vrede*, als de bron van alle heil, is de oorzaak van *vreugde*.
Vreden was in de taal der ouden *bevredigen*. *Doe wouden sine*
broeders syn quellenisse vreden, zyn *quelling* te *vreden* stellen. *Hi*
worde gevredet, *bevredigt*. *Aldus worden die poorters gevreet*.

VREEMD acht ik t' zamengesmolten te zyn van *ver*, *wyd*,
en *heim*, of *beem*. Ziet *Heim*. 't Is dan te zeggen *vergebeemt*,
als *uitbeemſch*.

VREETEN kan gebragt worden tot het Latynsche *vorare*,
inſlokken. Dat hadden zy gevormt van 't Griekſche βοει,
bora, *spyze*, *voeder*. βορος, *boros*, was een *vraat*, by de Laty-
nen *vorax*. Zo ging *b* over in *v*, als menigmaal. Anders, *vree-*
ten is *vereeten*, *overeeten*. Het voorzetzal *ver* brengt dikwyls
een betekening ten quaade toe aan de woorden, b. v. *verdrin-*
ken, *vertreden*, enz. Zo mede *over*. De ouden zeiden, *overate*
ende *overdrancke tontyde*, *tonſonde*.

VREE-

VREEZEN kan spruiten van 't Griekſche φρίσσειν, *phriſſein*, ſchrikken, yzen; of van 't Latynſche *vereri*, duchten. Ziet in *Blazen*. Maar lieft breng ik dat tot het aaloude Duitſche woord *reſen*, *rezen*, voor beven. Dat *rezen* ſtamt mogelyk van 't Griekſche ρυγῶ, *rhigos*, koude, verſtyving; ρυγῆν, *rhigein*, by de Latynen *rigere*, was koud en ſtyf zyn. Nu dat werkt de vreeze. Zy zeiden ook *reden*. Ziet in *Kourts*. *Vreezen* zal dan zyn voor verreezen, gelyk verſchrikken. Op die wyze word *vreeten* van *vereeten*. *Vreezen* en *beven* word by een geſtelt. *Vreezen*, voor *verreezen*, is als *vrot*, voor *verrot*.

VRIEND was in de taal der aalouden *frigond*. Men zoude *vriend* kunnen brengen tot *fritbe*, vrede, en dus zoude vriend te zeggen zyn vredegenoot, om dat vrienden in vredeleven. De Hoogduiſchen zeggen *freund*, 't geen nader komt by *frewen*, *vrewen*, waar van vrede ſtamt. Ziet *Pſalm* 41: 10. en *Jerem.* 20: 10. Of liever, *frigond*, vriend, is van 't aaloude *frigen*, be-
minnen, om dat vrienden malkanderen lief hebben. *Spreuk* 17: 17. Ziet in *Vryen*. De ouden zeiden ook *onvriend*. *Die vriend ende die onvriend*. Dus wy mede, *ymand te onvriende maken*, *onvriendſchap*, *onvriendelyk*. De aaloude Engelfaxen noemden vrienden en vyanden ook *leofran* en *ladran*, dat is, *lievers* en *leders*, dat zyn kan *leedhebbers*, voor haaters, of beledigers. *Ne odre dan leofran, and odre dan ladran ne deme du*, en oordeel gy niet anders de lievers, en anders de beledigers. Zy zeiden ook *freond*, vriend, en *feond*, vyand, haater. Ziet in *Vyand*.

VRIEZEN kan afgeleid worden van 't Griekſche ρυγῆν, *rhigein*, of Latynſche *rigere*, kout en ſtyf zyn. Anders kan men 't brengen tot φρίκη, *phrika*, kilte, winterkoude. Dan zoude *v* een voorhechtzel, of *k* in *z* verwiffelt zyn. Doch *vriezen* is mogelyk *veryzen*, tot ys maken, gelyk *vreeten* *vereeten*. Van *vriezen* is *vorſt*; of liever *vorſt* is van 't oude *vorſen*, of *vorſten*, voor vriezen.

VROED is van 't Griekſche φρονεῖν, *phronēsis*, voorzichtigheid.

VROEG is verbaſtert van 't Griekſche πρωῖ, *provi*, des morgens vroeg. De ouden zeiden *vroe*. *Stant op vroe, ende ſtaet in den wech*. P word v. Ggg 2 VRO-

VROLYK. Ziet in *Vrouw*.

VROOM fchynt door bastaardy af te stammen van 't Latynsche *probus*, deugdzaam. *V* en *p* zyn wisselletteren, en de steert is na den Duitschen leest gefchoeit. In de oude taal was *vroom* nut, voordeel. *Tot uwer vroom* is tot uw voordeel. En zekerlyk een vroom is nut voor hem zelve, en voor andere. *Vroom* was by de ouden ook groot, sterk. *Alexander was een vrome tovenaer*. *Vroomelyc sryden* was dapperlyk, kloek. Wy zeggen ook een *vroom man*, voor lyvig, gelyk *kloek na zyn jaaren*. *Vroom* en *kloek* worden dan op de zelve wyze van lichaam, als van ziel gebruikt.

VROON was in de oude taal *gemeen*, van *vooren*, buiten. *Vroondienst* was een gemeene dienst, *vroom* een gemeene schatting. *Vroonland* is by ons, dat vry van *vroom*, of schatting, is. Ziet *Vry*.

VROUW zoude kunnen gebragt worden tot den zelve oorsprong met *vriend*, en dus *vrouw* willen zeggen vriendin, of liefste. Maar beter word *vrouw* afgeleid van 't aaloude *frouwen*, *frewwen*, *vrewwen*, vrolyk zyn, verblyden, verheugen, 't geen de Hoogditschen noch zeggen *frewen*. Dus heeft Willeramus *vrewwe*, voor vreugde: *Wer vrewwen ans ana thich*, wy vervrolyken ons aan u. *Frauw* was by de aaloude Franken blyde. *Frauwertak* betekende een blyde dag. Willeramus schreef: *Hiz geskiede an sinemo maheldaga*. *Hiz gescagh ouch an themo daga sinero freuwe*. Dit geschiedde op zynen huwelyksdag. Dit geschiedde ook op den dag zynere vreugde. *Froë* waren by de aalouden blyde. Dit noemden de ouden *vro*, en daar van komt ons *vrolyk*, gelyk deugdelyk. Hier toe breng ik *vrouw*, by de Hoogditschen *frau*: want de vrouw moet zyn de vreugde van den man. *Gen. 2: 18*. *Spreuk. 5: 18*. Becanus had dan by Kilianus uit *vrouw* niet behoeven te pynigen *vro-bou*, die de vreugde houd, of vrolyk houd; hoewel hy in den zin van dat woord niet verre miste. Onze afleiding is ongewrongen, natuurlyk, en klaar. *Huisvrouw* is dan te zeggen *huisvreugde*, de vreugde van 't huis; immers zy behoort te trachten om dat te wezen. Ziet *Spreuken 31*.

VROUCHT

VRUCHT is van 't Latynsche *fructus*. Dit sproot buiten twyfel van 't Hebreuwsche פֶּרֶץ, *pharach*, uitbotten, bloeyen. Maar *vrucht* is in de oude taal ook vreeze. *Vruchten* beduidde vreezen, 't geen de Hoogduitschen noch noemen *furchten*. Hier van is noch in gebruik *godvruchtig*, voor godvreezende. Dus spraken de aalouden: *Ziht in niht mit vorhten an*, ziet hem niet met vreeze aan. By Willeramus zyn *nachtvorhten* nacht schrikken.

VRY was by de aaloude Engelfaxen *freoh*. Ik gis dat daar van *vrank*, en *vroom*, stamt. Dit zoude kunnen spruiten van 't Grieksche φρέειν, *phreein*, uitlaten, loslaten. Anders Ziet in *Vrank*.

VRYEN wierd van de Vlamingen ook genoemd *vrienden*, en dus zoude het tot *vriend* behooren. Maar *vryen* spruit van 't aaloude *frigen*, beminnen, waar uit door de gewoone verwisseling van *g* in *j* wierd *fryen*. Onze voorvaderen in 't Heidendom noemden Venus de Mingodin *Friga*, en *Frea*. Daar van is de weekdag haar toegewyd, van de aaloude Saxen genoemd *Friagedeach*, welken de Engelschen daar na *Friday*, en wy *Vrydag* heeten. Tot *vryen* behoort *vryer*, en *vryster*. Zoude *vryer* willen zeggen *vrybeer*? Neen; zo weinig als *bouwer*, boër, *bouwbeer*. Gewisselyk alle *vryers* zyn geen *beeren*, schoon het spreekwoord is, *alle vryers ryk*; en hoe zal men *vry* noemen, die door redenlooze minnedriften dikwyls elendig verslaaft zyn? *Vryer* is een verkorting van *vryaer*, gelyk *inwooner* van *inwoonaer*: want *aer* was een gewoone uitgang. De ouden zeiden *riddaer*, voor ridder, *predictuer*, voor prediker, enz. Zo zeggen wy zondaar, redenaar, metzelaar, enz. Doch *aer* wierd verkort in *er*, gelyk *maer* in *mer*, *daer* in *der*, *waert* in *wert*. Dus is *vryaer* niet tot *vrybeer*, maar tot *vryer* geworden. Maar wat zullen we zeggen van *vryster*? Is dat *bevydster*, die haaren minnaar *vry* maakt? Neen; zy legt hem eerder aanden band. Of wil *vryster* zeggen, die *gevyd* word? 't Kan niet zyn in *vryheid* gefelt: want zy word daar door onderworpen aan eenen man en heer. 't Moet dan zyn, om dat ze van den *vryer* of minnaar bemint word. Doch die naam *vryster* begrypt een

ruimer zin. Zekerlyk uit kracht van die benaaming, mag zy zich het *vryen* zo wel aanmaatigen als de *vryer*, gelyk klapper en klapster, looper en loopster, beide klappen, en loopen. De *vrysters* die dan niet wachten kunnen, of willen, tot dat zy gevryd worden, zullen in der daad *vrysters* zyn, zo zy zelve *vryen*. De mode is nu juist wat anders; doch een gemeene regel lyd wel uitzondering.

VRYTHOF, ook *vryhof*, en *vrihof*, was een voorhof van een kerk, of een voorplaats, van *vry* of *bevryd*, omdat dit in 't Pausdom een vryplaets is. Die naam is elders noch in gebruik. Maar de ouden breidden deze benaaming ook wel verder uit. Dus hieten zy het Parady een *vrythof van weelden*.

VUIL kan zyn van 't aaloude *ful*, dat eigentlyk beduidde verrot. *Fuler lichamo* is een verrot lichaam, *fulitha*, vuilte, verrotting, en *verfuulet* by Willeramus verrot. Nu word de betekening van dat woord verder uitgebreid. Verrotten en vervuilen is echter noch wel 't zelve. Maar liever, *vuil* is van 't aaloude *wollan*, besmetten, verontreinigen. Willeramus: *Wie skal ich sie bewollan*, hoe zal ik ze besmetten, bezoetelen, bevuilen? *Thar bewal sich thiu muoder*, daar verontreinigde zich de moeder. 't Is gemeen dat *w* in *v* overgaat. Hier van was *woll* in de taal der aaloude Engelfaxen pest, gelyk wy zeggen de besmettelyke ziekte. *Vuil* zoude ook kunnen spruiten van 't Grieksche φούλος, *phaulos*, dat leui en slordig betekende. Een *vuilik* is dan een leuyaard, hoedanige onghavent, vuil, en slordig plegen te zyn.

VUIST komt van *vast*, vast houden. De Hoogduitschen zeggen *faust*, van *fest*, of wel *fassen*, vatten, vast grypen. Dus hebben wy van vast *grondvest*; *bevestigen*, *vesten*, voor vestingen, vastigheden, en *erentfeste*, vast in eere. Doch *vuist* kan ook verbastert zyn van 't Latynsche *pugnus*.

VUUR word ook geschreven *vuer*, *vuir*, *vier*, *vyer*. 't ontleent dan den klank der *u* van de Grieken. Willeramus heeft *fiur*, de Hoogduitschen *feur*, de Engelfchen *fire*. Dat alles is van het Grieksche πῦρ, *puur*, vuur. *P* gaat over in *f*, en *v*. Maar het grondwortelwoord zal zyn 't Hebreuwfche אור,

ov, licht, mét een voorhechtzel van *p* of *v*.

VYAND is van 't aaloude *fiē*, haaten. Hier van quam *fient*, *feond*, *fiant*, *fyant*, en gelyk men nu zegt, *viant*, of *vyand*. Zy noemden den duivel *dfiant*; de *vyand*, en *fiant mannaſcines chumnes*; *vyand* van 't menſchelyk geſlacht. Zy zeiden ook *viend*, en *viende*, gelyk de Hoogduiſchen *ſeinde*. *Fiantſchafſen* was *vyandſchap* oeffenen. *Vyanden* zyn dan haaters. Vergelykt *Pſalm 139: 22.* en *Matth. 5: 43.* Van dat *fiē* was by de ouden *veete*, *veede*, wrok, haat, verborgen *vyandſchap*; doch het wierd ook gebruikt voor openbaare *vyandſchap*, en oorlog. Daar van ſpruit mogelyk ons woord *veeg*, als betekenende, dat de dood op ymand met zynen pyl *vyandig* loert en mikt. Anders konde men dat brengen tot *wig*, of *vechten*, gelyk men zegt, ymand op de ſlachtbank brengen. Dit komt op een uit. Tot *fiē* behoort ook *fy*! iets haatelyks en verfoeylyks, als ook *feex*, een haatelyk wyf, een *hex*.

VYG is van *ſitus*, L. De oorſprong is 't Hebreuwiſche *פֶּבַע*, *phag*, een onrype *vyg*.

VYLEN ſchynt te zyn van 't Griekſche *φάλοειν*, *phalunein*, blinkende maken. De aaloude Engelfaxen noemden een *vyl feol*. Anders is *vulen* vermaagschapt aan *villen*, om dat door beide het buitenſte woord afgedaan.

VYSTEN, by de oude Latynen *veſſire*, kan zeer wel gebragt worden tot het Hebreuwiſche *שָׁחַח*, *baäſch*, of *vaäſch*, ſtinken.

VYVER is een verkorting van 't Latynſche *vivarium*, een houwplaats van levendige dieren; maar dat het gebruik nu alleen aan viſſchen toeëigent. De ouden zeiden ook een *wyer*, en dus al Willeramus: *Wiaeren ze Eſebon*, *vyvers* te Hesbon.

W.

WAADEN is van 't Latynſche *vadare*, en in den oorſprong het zelve woord met *baaden*.

WAANEN, voor meenen, is van een aalouden oorſprong by de Engelfaxen. *Hi ne wendon*, zy waanden niet. Zy ſchreven ook *wenan*.

WAAR,

WAAR, waarachtig, zal zyn van 't Latynsche *verum*, door verwisseling van *v* in *w*, gelyk van *vallum* is wal. *Waarteken* is teken van waarheid. *Waarzeggers* wierden van de ouden aardig genoemd *waerlieghers*, die liegen, dat zy de waarheid zeggen. Ziet *Mich.* 2: 11. *Waarliegherschap omme dadt verboden is, ne gelieft* (behaagt) *maar te meer*. Maar *waar*, voor op wat plaats, zal behooren tot *waerts*. Ziet in *Elders*.

WAARD, en *waardin*. Ziet *Wertschappen*.

WAARDIG. Ziet *Waaere*.

WAARE schynt verbastert te zyn van 't Latynsche *merx*, koopmanschap, door overgaan van *m* in *w*. Zo vormden de Latynen *vellus*, een vlies, van *μαλλος*, *mallos*, en *pulvinar* van *pluma*. Dus zegt men elders in Hoogduitschland *mir bollen*, voor *wir wollen*, wy willen. *W* is in *m*, en in *b* verwisselt. Tot *waare* behoort *waarde*, de prys die de waare mag gelden, endus ook *waardig*, en *waardeeren*; doch dat word van koopwaaren ook tot andere dingen overgebracht.

WAAREN wierd by de aaloude Engelfaxen genoemd *worian*. Het beduid heen en weér zweeven. Dus zegt men, *de schimmen waaren*. *Waaren* kan verkort schynen van *wanderen*, voor wandelen. Een *diminutivum* van *waaren* is *werlen*, voor *waarelen*, en, met een voorgehechte *d*, *dwerlen*.

WAART schreven de ouden ook wel *vert*, voor *vaert*, en verwisselden dus *w* in *v*, gelyk gemeen was. *Daz fuir havit ufvert sinen zug*, het vuur heeft opwaard zynen tocht. Dit schynt het rechte te zyn, van *varen*, gaan, reizen. Zo kan men 't nemen in *opwaard*, *nederwaard*, enz.

WAASSEM is het zelve woord met *aassem*, doch daar is een *w* tot een gevel voorgesticht. Ziet in *Aassemen*.

WAAYEN is tot ons overgewaait uit Griekenland in *αειν*, *aein*, blaazen, waayen, daar een *w* voor geklampt is. Dat geschied in veele woorden, die van de Grieken overgenomen zyn, en met een klinkletter beginnen, b. v. van *αισμος*, *aïsmos*, word waassem, van *εργον*, *ergon*, werk, van *εικειν*, *eikein*, wyken, van *αγκυλος*, *ankulos*, winkel, enz. Voor *waayen* zeiden de ouden ook *winden*, van wind. 't Zoude niet geheel ongerymt zyn

zyn *waayen* tot winden te brengen, dewyl *d* dikwyls over gaat in *y*, b. v. *broeden* in *broeyen*. Niet ongelijk hier aan is, dat *branden braayen* voortbrengt.

WAGEN was by de ouden bewegen. *Een cleen wint doet wagen de telgen van eenen bome. Hi dede dat huis wagen*, beven, schudden. Van dat wagen is *wiegen*, heen en weder bewegen, en *wiege*. Het op en neder bewegen van kinderen, die ten wedereinde zitten op een hangend dwarshout, noemden de ouden *wiegenwagen*, wiens *diminutivum* is *wiggelen*, *waggelen*, 't geen zy ook zeiden *wagelen*. Mogelyk behoort *wankelen* daar toe mede. Van dat *wagen* heeft ook een *wagen*, het bekende voertuig, zynen naam, om dat hy gestadig bewogen word, hotft en schud, hoewel men *wagen* ook zoude kunnen aanmerken, als verkort en verbastert van 't Latynsche *vehiculum*, door verwisseling van *v* in *w*, en *b* in *g*, als meer gebeurt, en afknotting van den steert. Van *wagen* komt insgelyks *wage*, *waag* *schaal*, of *weeg* *schaal*, en *wegen*, dewyl een *waag* door 't gewigt op en neder bewogen word. *Weeg* *schaal* is weegschotel. Hier van is *wagen*, iets onzekers ondernemen, dewyl men 't juist gewigt voor af niet zeker kan giffen. Dit word voluit gezegt, *iets in de weeg* *schaal* *stellen*, naamelyk of 't geluk den evenaar dus of zo doe overslaan. Maar *wagen* was ook geluid maken. Hier van is *gewagen*, *gewag* *maken*, melden. *Ouden boecken hoer ic gewagen. Wagen* noemde men eertyds golven. *Si seylden voer winde ende voer wage*. Wy zeggen, voor wind, en voor ty. *Die waghens der zee*, de baaren. 't Kan zyn om de beweging, of om 't gedruiſch. Ziet *Pſalm* 107: 25. *Luc.* 21: 25. Ik meen dat de spreekwyze, *in wegen en velden*, eigentlyk is *in wagen en velden*, dat is, te water en te lande. Dus zien wy ook wat *wagenschot* te zeggen is. *Schot* is schoot, gewas. 't Beduid dan hout dat als golfswyze gevlekt is, en veel gebruikt plagt te worden om *schotten*, *schuttingen*, *beschietingen*, in de huizen te maken. 't Is een spreekwoord, *het land zal 'er van wagen*. Dit kan beduiden daveren, of klinken.

WAGGELEN is van 't Latynsche *vacillare*. Ziet *Wankelen*.

H h h

WAK

WAK was in de oude taal *vocht*, en *wachheit* nacheid, *vochtigheid*. Wy zeggen noch, 't is *wak weder*, voor *vochtig*, *week*. Hier toe behoort *weeken*, *weiken*, in water *zacht* of *week* maken. Ziet *Week*.

WAKEN schynt verbaastert te zyn van het Latynsche *vigilare*, dewyl *v* en *w*, *g* en *k* verwisselt worden.

WAKKER beduidde by de ouden wel zeer, grootelyks. *Wacker van Gode bemint*. Wy hebben noch die spreekwyze, in *wakker loopen*, *wakker studeren*, niet slaaperig en vadzig.

WAL, voor *dyk*, of *muur*, is van 't Latynsche *vallum*, mogelyk van 't Grieksche *βάλλειν*, *ballein*, *werpen*, om dat men eenen *wal* opwerpt. *Wal* is ook de *waterkant*. Zo zegt men, *aan den wal liggen*. *Wal* was in de aaloude taal een *golf*, van *wallen*, *wellen*, *wentelen*. Eindelyk *walle*, of *wale*, was een *afgrond*, of *diepte*. Daar van heet men noch eenen *diepen kolk* een *weel*, of *wiel*, een *wieling* is een *diepe draaikolk*.

WALEN, en *wallen*, was ouds tyds in de vreemdelingschap *dwalen*, en *omzwerven*. Zo 't schynt van 't Latynsche *palare*, hier en daar *loopen*. *P* word verwisselt met *w*. De aalouden noemden eenen vreemdeling een *wael*, en *waelen*, 't geen nu tot een bekend volk bepaakt is. De Hoogduitschen noemen een *pelgrim* noch *wahifart*, *waalvaart*. Dus zyn alle *pelgrims* in 't Nederduitsch *waalen*. Van dat *walen* is *dwalen* met een *voorgehechte d*. Het zelve woord met *dwalen* is *doelen*, daar de *w* uitgeworpen is, zo dat men dit tot *dol* niet behoeft te brengen. Ziet *Dwalen*.

WALLEN was by de ouden *zieden*. *Wt eenen wallende pot*. *Wallen als een pot*. Dit *wallen* komt van *wala*, of *welle*, een bron die water uit de diepte opwelt, en waar na een *ziedende pot* gelykt. Dit zal *spruiten* uit het Latynsche *bullire*, *opborlen*, *zieden*. *B* en *w* zyn wisselletteren. Van dat *borlen* is *born*, of *bron*. Wy zeggen noch, *de pot is op de wal*, op 't *zieden*, en *opwallen*, voor *opzieden*.

WALNOOT is van *waal*, *vreemd*, van *buiten* *aangebragt*, gelyk men zo *schoone*, *grootte* en *fmaakelyke vruchten* uit andere gewesten *pleegt* te halen. Men meent, dat de *okkernoot*

ten

ten eerst uit Perſien herwaards gekomen zyn.

WALVISCH kan dus genoemd zyn van *wal* diepte, vermits die viſch zich om zyn grootheid in de diepte moet ophouden; of van *wallen*, zieden, om dat hy door een hevige beweging de zee als doet zieden. Ziet *Job* 41: 11, 22. Hy is ook in deze gewesten een vreemdeling.

WAMBUIJS, *wambes*, *wammes*, iſt' zamengeſtelt uit *wamb*, en *buis*. *Wamb* was by de ouden buik. Willeramus: *Thin wamba is ſamo weizes houpb*, uw buik is gelyk een hoop weite, terwe. *Buis* is eigentlyk een holle pyp; (Ziet in *Bus*) maar die naam word ook overgebracht tot andere dingen, die iets in zich beſluiten. Men noemt elders een mans rok noch een *buis*. *Wambuis* is dan een buikrok. Dit komt overeen met *panſier*, een yzeren wambuis om den *pens*, of buik, een *pensyzer*. Dus zien wy ook, waar om men de buikſtukken van eenen kabeljau noemt de *wammen*.

WAN, voor ledig, zonder, zoude het hoofd kunnen zyn van 't Latynſche *vanum*, ydel, lichtveerdig, leugenachtig; maar 't ſchynt liever te behooren tot het Griekſche *aneu*, *aneu*, zonder, met een voorgevoegde *w*. De aalouden zeiden *wanne*. Willeramus: *Thin navale is getbrado naph*, ni *wanne trinchenes anich*, uw navel is een gedraaide nap, niet, of nooit, ledig van eenigen drank. *Wan weſan*, was ledig wezen, ontbreken. *Was ju jowwitbes wan*, was u iets gebrek? Dus zegt men noch, *bet wat is wan*. Hier van is t' zamengekoppelt *wanbope*, *wangeſtatte*, *wanluſt*, *wangelove*, *wantrouw*, *wanſchepzel* enz. Daar *wan* in dit alles een gebrek aanwyſt. Van dit *wan* ſpruit *weinig*, zo veel als *wannig*. Maar *wan*, voor een zuivertuig van koorn, als ook *wannen*, uitwannen, komt van 't Latynſche *vannus*.

WAND, voor muur, is van een aalouden oorſprong. Willeramus: *Sino wa her ſelvo ſted hinder unſer wande*, zie waar hy zelve ſtaat achter onzen wand. Dit *wand* komt van *winden*, vlechten, om dat de wanden ouds tyds plagten te beſtaan uit gevlochten horden, overſtreken met leem, of diergelyke ſtoffen, gelyk men die in zommige gewesten noch wel ziet. *Wand*, en *want*, was in de oude taal, ſtoffe, waar uit iets gemaakt word.

Zo was *want* laken, en een *wandsnyder* een kleermaker. Hier van is een *want* een wolle handschoe. En *want* was gereedschap. Ziet in *Ingewant*, om hier niet te veel wand over hoop te halen.

WANDELEN breng ik tot *wallen*, in de vreemdelingschap omreizen. Magfchiën is het daar van een *diminutivum*, of *frequentativum*. Anders mogt men denken, dat het verbaftert was van 't Latynsche *ambulare*, door voorhechting van *w*, en gewoone verwisseling van andere letteren. Zo zweemt *wandelen* ook na 't Grieksche *ἀλαομαι*, *alaomai*, ik zwerf om. Immers daar van kan *wallen* zeer wel gevormt zyn.

WANGE is myns oordeels vervormt van het Latynsche *gena*.

WANHAGEN was in de taal der ouden mishagen. Dus zeggen wy *wanbedryf*. *Wanhopen* noemden zy *mishopen*.

WANKELLEN, en *waggelen*, is van 't Latynsche *vacillare*. Hier toe zoude ook *wiggelen* kunnen gebragt worden, indien dat niet behoorde tot *wiegen*. Ziet *Wagen*.

WANNEER is van 't aaloude *wanne*, een tydwoord, afgestamt van 't Latynsche *quando*: want *qu* en *w* hebben by na den zelven klank. Willeramus. *Thax ich ne wanne ne kume*, dat ik niet ooit en kome. *Ne wanne*, is *ne quando*.

WAPEN is van 't Grieksche *ὄπλον*, *hoplon*. *H* is overgegaan in *w*. De letterklank is wel nader by 't Latynsche *vapulare*, geslagen worden; doch daar toe behoeft men geen wapenen, dan lydzaamheid, of gaan loopen. *Wapenrusting* is een koppelwoord uit *wapen* en *rusting*, om dat een welgeharnaste daar op, als veilig, tegen de vyanden gerust, uitgerust, en toegerust is.

WAPPEREN. Ziet *Wippen*.

WARM zoude kunnen atkomen van het Grieksche *θερμὸς*, *thermos*, heet, warm. Anders, warm zoude kunnen zynen oorsprong hebben van 't Hebreeuwfche *בָּצַר*, *bagnar*, of zo andere lezen, *vaär*, branden. *V* en *w* zyn wisselletteren, en de *m* een Duitsche uitgang.

WAREN was al in de gryze aaloudheid gade slaan, in acht nemen. Willeramus: *Her sibet uz iben venftron ande wardet van iben*

ben lnebergen, hy ziet uit de vensteren, en neemt acht uit de lynbergen. *Lyn* kan zyn lynwaad, of touw, en *bergen* berging, schuiling, 't zy dan achter lynwaad, of een touwvlechtzel, hoedanige men noch voor de vensterglazen stelt. *Wara duon*, was opmerken. Willeramus: *Ne duont thes niet wara thaz ich so salo bim*, en neemt des niet waar, dat ik zo zaluw, bezoe- telt, zwart, ben. *Doth wara thes cuninges*, neem waar, be- schouw, den Koning. *Ich duon minon wingardon selvo alliz ana wara*, ik neme mynen wyngaard altoos aan zelf waar. Hier van zeggen wy *bewaren*, 't welk eigentlyk beduid een opmer- kend oog op iets hebben, waarnemen. Hier om was by de ouden *verwaren*, gewaar worden, vernemen. *Clemens*, die een *voorsienich man was*, wilde *verwaren dat namaels geschien mochte*. *Doe si geen hulpe ontwaer en worden*. *Sy moghen dit weten, of ook int gewaer worden*. Doch de *w* wierd wel verandert in *g*, of *gu*. Ziet in *Gardenier*. Dus hebben de Franschen daar van hun *guarder*, en *reguarder*, gevormt; en wy *boomgaard*, *wyngaard*, *roo- zenggaard*, enz. dat is, een veld, of hof, waar in die gade ge- slagen, en bewaart worden. Dit waren komt van 't Griekische *ἀραιν*, *ourein*, of *ἀραιν*, *voerein*, met zorgvuldigheid en nauw- keurigheid bewaren. Hier is een *w* voorgehecht.

WASSCHEN zoude konnen zyn van 't Griekische *ῥεῖν*, *buein*, regenen, nat maken; doch ik bringe dit liever tot *water*, by de aalouden *wazzar*, en by de Hoogduitschen noch *wasser*. *S* en *t* zyn wisselletteren. *Wasschen* is dan bewateren. *Waden* heeft den zelven oorsprong. Anders by de Hebreen is *דבב*, *eibbees*, wasschen, afwasschen. *P* word wel verandert in *w*, en dus zoude *wasschen* van de laatste lettergreep konnen ge- vormt zyn.

WASSEN, voor groeyen, vind men dus al by Willeramus: *Siu ne wassen ande bluoye under him*, zy wassen en bloeyen niet onder hen. *Thea ana wassen thie meyston thruvon*, daar aan waf- sen de meeste druiven. Men vind ook by hem *gewassen*, *Sin un gewassen*. *Gewasduom* is wasdom, lengte. *Thin gewasduom is gelych ther palmon*, uwe lengte is gelyk de palmboomen. Dit zal spruiten van 't Griekische *αυξεν*, *auxein*, of *αβξεν*, *aëxein*,

H h h 3

daar

daar een *w* voorgehecht is. Hier by bleven de aaloude Engelfaxen zeer na met *wæxan*. De Hoogduitschen zeggen *wachsen*. Doorgaans verwisselden de aalouden de Griekische ξ in *hs*, waar voor wy *fs* hebben. De Latynen schynen van 't Griekische hun *crefcere* versmeed te hebben.

WAT is van 't Latynsche *quid*, gelyk *wan* van *quando*. Ziet *Wanneer*.

WATER is van 't Griekische $\acute{\upsilon}\delta\omega\rho$, *hudoor*, water. De *h* verwisselt in *w*, die ook dikwyls een voorstelzel is. Ziet ook in *Aker*.

WEBBE is van 't Griekische $\acute{\upsilon}\phi\eta$, *huphae*, weefzel. *H* word *w*.

WEDDEN komt van 't aaloude *wedde*, een pand. *To wedde syle*, te pande geven. De reden is, om dat het wedden geschied op de verbeurte van iets, dat men als een pand stelt. Zo zegt men, *pand verbeuren*. *Unbewed* was by de aalouden onverlooft, die noch geen trouwpand heeft ontvangen. *Weotoma*, ook *weotman*, was een huwelyksgave. Dus schreef Willeramus: *Tho ber himo selwemo maholda mit themo wibhemo fines heiligen blodes*, doe hy zich zelve vergemaalde, verhuwelykte, met de huwelyksgave, het trouwpand, van zyn bloed. Dit *wedde* stamde van 't Griekische $\acute{\epsilon}\delta\nu\alpha$, *edna*, een trouwgifte, daar al mede een *w* voorgeklampt is. Maar de betekening van *wedde* wierd dan ook verder uitgebreid, en beduidde een verdrag, loon, pand, enz. Zo is een *wedde* noch een loon, of bedongen jaargeld. Dit hebben wy geërft van de aaloude Engelfaxen, by welke *wed* was een verdrag, en een pand. Maar in den laatsten zin nadert dat by 't Latynsche *pignus*, een pand. *Pignore certe* was wedden.

WEDER, *wæd*, is van 't Griekische $\alpha\acute{\iota}\theta\eta\rho$, *aithar*, de lucht, om dat het weder een luchtsgesteltheid is.

WEDER was by de aalouden een *ram*, by de Hoogduitschen noch *wider*. Dit kan zyn om zyn stootzucht, want weder is tegen; of liever, van 't aaloude Engelfaxische *were*, man. *We-re odde wif*, was man of wyf. By ons hoort men noch *wel weerenvleesch*.

WE-

WEDER is wederom, ten anderen maal. Men zoude schier mogen gissen, als wilde dit zyn *tweeder*, zo dat de *t* afgeworpen zoude zyn. Dit moet zo vrent niet schynen: want dus komt *weifelen* van *twyfelen*. Maar *weder* was by de ouden ook *tegen*, gelyk *wider* by de Hoogduitschen. *Wederman* was party, *wederwerp* voorwerp, of *tegenwerp*, *wedersaker*, en *wedersake*, een tegenstrever, en verschil. Wy hebben dat dus in veele woorden en naamen behouden, b. v. *wederstaan*, *wederspreken*, *wedersreven*, *wederparty* enz. *Weder* is mede elk van zyn zyde, *wederzyds*, *over en weder*, *van wederkanten*; en zo ligt daar in ook *tegen*. Dus is *wedergade* tegengade, of anders *tweede gade*, als tegen over de andere. Ziet *Gen. 2: 18*.

WEDERKEEREN was by de ouden de werking van ymand, die wederbrengt. *Ik salse wederkeeren*. Nu beduid dit woord geen overgaande werking. Wy behouden die echter in *afkeeren*, *omkeeren*, *verkeeren*, enz. Ziet *Keeren*.

WEDERSPANNIG is tegen ymand aangespannen. Ziet *Spannen*.

WEDERWAARDIG zeiden de ouden ook *wederwordich*, en *wederwordeg*, 't is dan *tegenwordig*, dat het ymand tegen word, of tegen gaat. Anders mogt men op *varen* denken.

WEDUWE was by de zaloude Saxen *widow*, en *widuwe*. *Earme widuwe*, arme weduwe. De Hoogduitschen hebben noch *wittwe*. Men verkort *weduwe* tot *weeww*. 't Zoude een zinspeling zyn, zo men daar van wilde maken *wee u!* of van weduwe *wee u!* *wee!* hoewel de staat van een weduwe dikwyls waarlyk elendig, en vol wee is. Of zou dit passen op die met een weduwe trouwt? Zekerlyk dat zoude de vryers weinig aanmoedigen, en weinig goeds voorspellen. Doch ik laat dat op zyn beloop, en wil geen weduwen schynen te beledigen. *Weduwe* is van 't Latynsche *vidua*, 't geen zeggen wil een gescheidene, t. w. van den man, door de dood. Zo is *viduus* een *weduwenaar*, waar voor de ouden ook zeiden *weduwær*. *Weduwaren ende weduwen*. De oorsprong is het Grieksche *ιδιός*, *idios*, een eenzaame, een afgezonderde. De Latynen voegden daar voor een *v*, als in *vitulus* uit *βιττός*, *italos*, een kalf, *idware*

was

was ouds tyds afscheiden, alleen laten, berooven. De ouden zeiden ook voor weduwe, *witvrouwe*, om dat zulke rouwdragende in 't wit plagten te gaan.

WEE is in de oude taal smerte. *Si serf sonder wee. Letzel of weette aendoen. Doe hem syn been niet wee en dede.* Wy hebben dat woord noch in *baarenswee*, *bertenwee*, *weedom*, *weemoedig*, en *wee*! De oorsprong is het Latynsche *ve*, uit der Grieken *vai*, *ouai*. Ou word *v*, en *w*. *Wee* wierd van de ouden ook uitgesproken *wach*. *Wach myne goede man. Hy seide wach noch wee.* Of liever dat wilde zeggen *ach*: want *ach*, of *och*, en *wee* zyn gelykluidende klaagwoorden, maar het laatste ook een bedreiging.

WEEK, een tydkring van zeven dagen, kan schynen te zyn van 't Latynsche *vices* beurten: want een week bestaat uit de beurten van dag en nacht. *Genesis* 1: 5. en 8: 22. Anders spruit dat van *wyken*, gelyk tyd van *tyen*. Ziet *Tyd*. Hier toe breng ik ook *week* voor zacht, 't geen de ouden ook noemden *wac*. Ziet *Wak*. Aardig bragt Hoofd dit te zaamen: *De weeke weeken waeken*. Zo *wyken* ook *weeke* dingen voor zulke, die harder zyn.

WEELDE was in de oude taal *weelbede*. Dit stamt van 't aaloude *wela*, voorspoed, rykdom. Ziet in *Voorspoed*, en *Verweent*. Anders kan men het tot *wel* brengen, gelyk *welwaren*. Ziet in *Welgaan*. Mogelyk spruit dit alles van *vol*, zo dat *weelbede*, *weelde*, het zelve is met *volbede*, *vulte*, 't geen overeenkomt met *welbede*, daar alles volop is en wel. Ziet *Wel*. Van *weelde* is *weelderig*, en *weelig*.

WEENEN is van 't Grieksche *ivoiv*, *onoun*, daar een *w* voor geplaatst is. Anders kan *weenen* op die zelve wyze zyn van *ivav*, *inav*, uitstorten. Hier van quam *ivvovmai*, *innuomai*, ik ween, ik stort traanen. Doch men mag *weenen* ook brengen tot *wee*, om dat *wee* doet weenen. Hier toe dient, dat de ouden voor *weenen* wel zeiden *weeben*. 't Is dan van *weedom* schreyen, gelyk weklagen. Hier van kan *weemoedig* zyn *weemoedig*: 't geen anders behoort tot *wee*, druk, smerte, en een bewogen gemoed daar over uitdrukt.

WEER-

WEERBARSTIG is myns oordeels *weêrborfig*, dien iets tegen den borst is, zo dat hy zich ongewillig, en wederstrevig, betoont.

WEERD, *waard*, is een streck weiland. Hier van hebben noch verscheide gewesten hunnen naam, b. v. *Ablasserweerd*, *Bommelerweerd*, enz. Dit komt van 't aaloude *wirta*, of *wurta*, groente, 't geen ook gezegt wierd *vert*, van 't Latynsche *viride*, by de Franschen *verd*.

WEEREN is *wederen*, wederstand, of tegenstand, bieden. Hier van is *afweeren*, *uitweeren*, *verweeren*, *geweer*. Ziet ook in *Verwaren*. By de aaloude Saxen, en noch by de Engelschen is *war* oorlog. Hier toe kan men *weeren* brengen, en *geweer*. Dit kan zyn van 't Hebreeuwse וָרָב, *gerab*, twisten. G word *w*.

WEERWOLF wil zeggen, die nu mensch, en dan weêr wolf is, na de fabel der ouden.

WEES, *weeze*, komt mogelyk van 't Grieksche παῖς, *pais*, een jongen. Dikwyls word *p* in *w* verandert.

WEET was by de ouden bekendmaking. *Het wert die weet gedaen*. Dus zegt men ook by ons *de weete doen*, en 't is een gewoone uitdrukking in de Plakkaaten der Hooge Overheid: *doen te weeten*.

WEG was by de aaloude Engelfaxen *weg*, en *wæg*. Dit kan schynen verbastert te zyn van 't Grieksche ἀγυιά, *aguis*, een wyk, en *weg*, wanneer *w* een voorzetzal zoude zyn. Maar nader is het Latynsche *via*, een weg. Doch *weg* mogt ook wel komen van *weg*, heenen, om dat men zich daar op *weg* begeeft. Of men moest het brengen tot *wagen*, bewegen, vermits men voortgaande zich daar op beweegt. Dan zoude een wagen en *weg* den zelve oorsprong hebben.

WEGEN is van *waage*. Ziet *Wagen*.

WEIDEN schynt te zyn van *wyden*. Dus zegt men *uitweiden*. Of 't is wyds en zyds over de weide loopen; en zo be- duidde het ook op de jacht gaan, als blykt uit een *weidzak*, of *weidtas*, *weidmes*, *weidman*, *weidvogel*, havik. *Weiden*, voor zig uitbreiden, past op de oude wyze der veehoeding.

Ziet *Gen. 13: 9*. Of liever, *weiden* is van *voeden*, gelyk *pascuum*, een weide, van *pascere*. Maar *ingeweid*, en *ontweiden*, is verbaftert van *ingewand*.

WEIFFELEN is wankelen, op twee zyden hinken, niet vaft in zyn fchoenen ftaan. Ja 't fchynt het zelve woord te zyn met twyfel, (*Ziet Twyfel*) alleen is de *t* afgelaten.

WEIGEREN zoude konnen verbaftert zyn van 't Latynfche *negare*.

WEINIG was by de aalouden klein. Willeramus: *Ihen weynegon dieron*, den kleinen dieren.

WEITE is terwe. Willeramus zegt *weizesbough*, voor terwenhoop. Dit fpruit van 't aaloude *wiz*, wit, by de Hoogduitschen noch *weis*. Willeramus: *Min wino is wiz ande rued*, myn liefste is wit en rood. De terwe is wit, en de blankfte de beste. Anders kan men ook denken op 't Hebreuwfche *חִטָּב*, *chittab*, *terwe*. *H*, en *ch* worden wel meer in *w* verandert.

WEITS, prachtig opgefchikt, komt van 't aaloude *wad*, of *gewade*, gewaad, kleeding. Daar van zeiden zy *wathelich*. Willeramus: *Ich bin wathelich*, ik ben fchoon, opgeciert. *Thime wathelicheit*, is uwe fchoonheid. By de ouden was *weidelyk* treffelyk. *Paulus was een sonderlinge weydelike mensche der doebden*.

WEKKEN is van 't aaloude *wecchan*. Willeramus: *Thaz fie fe ne wecchan*, dat zy ze niet wekken, dat is, doen waken. De ouden zeiden ook *wrekken*.

WEL, voor goed, kan zyn van 't Latynfche *bellus*, fraai. Of zou't wel zyn van *willen*, dewyl men 't geen wel is wil? Anders, vermits de aalouden *wel* noemden *weole*, en *wole*, zoude men mogen denken, dat *wel* ftamde van *wol*, en zeggen wilde, dat vol, of volkomen is, daar niets aan gebreekt. *V* en *w* worden verwiffelt. De Hoogduitschen noemen *wel* noch *wol*.

WEL EER is 't geen de ouden zeiden *wylen*, of *wilen eer*. Dus, *te wyle*, *terwyle* en *dikwyls*, voor *dikwylen*.

WELGAAN, welvaren, voorspoedig zyn, is afgedaalt van de aaloudheid. *Ne deme du oderne dom dem weolegan; oderne dam ear-*

earme, en oordeel gy geen ander oordeel, vonnis, den welgaanden, en een ander den armen.

WELK was by de aaloude Engelfaxen *fwilce*. *Mid fwilce brægla he in eode, mid smilce gang he ut*. Met zulk een kleed als hy in quam, met zulk een ga hy uit. De *genitivus* van *welk* was by de ouden *welks*, *welckens*, en *welkers*. Dit *welk*, voor hoedanig, zal zyn van 't Latynsche *qualis*.

WELKEN, verdorren, is van 't Grieksche *ὀλέκομαι*, *olekomaï*, ik verga, ik sterfe. *W* is een voorzetzel.

WELKOM zeiden de ouden beter *welgekomen*. *Wi syn blide dat gi wel comen syt*. *Si groeten aldus, Wel moet gi comen syn*. Men zegt, *ymand welkom heeten*. Dit komt niet van *heeten*, voor noemen, of gebieden, maar *wenschen*, uit het Grieksche *αἰτῆν*, *aitein*, begeeren. *Ælfred Kyning hateth gretung Wulfsige Biscoop*. *Alvreed Koning heet groetenis aan Wulffig Biscoop*. Dus zegt *gebieden* ook *wel wenschen*, begeeren. *Zo gebied men zich in ymands gunst*, en doet men *zyn gebiedenis*. Doch het laatste kan zyn van onzen dienst aanbieden. De Hoogduitschen zeggen *erbiesten*.

WELLEN, opwellen. Ziet *Wallen*.

WELVEN, overwelven, schynt te zyn van 't Grieksche *εἰλεῖν*, *beilein*, of Latynsche *volvete*, rollen, wentelen. Dus is een *gewelf*, of *gewulft*, een rolzel, of overrolzel.

WENDEN is dus al gebruikt by Willeramus: *Wende thine ougon vone mir*, wend uwe oogen van my. De aalouden zeiden ook *wanten*, en *vanten*. *Vanta sib zi in*, wendde zich tot hem, en *wanta iz fon imo*, wendde dat van hem. Anders, *wentent ougun ze imo*, wenden de oogen tot hem. Een *diminutivum*, of *frequentativum*, van wenden is *wentelen*, *wendelen*. *Wendel* was in de oude taal een *herre*, en ook een *wendel-* of *wenteltrap*. *Ingang of wendel ter zaligheid*. *Daer was enen ronden wech als eenen wendelsteen*. Van *wenden* is ook *winden*, *omwinden*, *windel*, en mogelyk ook *wiel*. *Wenden*, en *wentelen*, schynt wel wat te zweemen na 't Grieksche *εἰλεῖν*, *beilein*, of Latynsche *volvete*, rollen, wentelen, ook *vertete*.

WENKEN schynt, door letterverplaatsing, endoor voorhechting

hechting van een *w*, verbastert te zyn uit het Grieksche *νεύειν*, *neuein*, aanduiden, wenken.

WENSCH kan affpruiten van 't Grieksche *εὐχή*, *euche*, dat een gebed, en een wensch betekent.

WERELD schreven de ouden *warelt*, *werelt*, *werrelt*, *weirelt*, en *werlt*, 't geen de Hoogduitschen verkorten tot *welt*. De Engelschen hebben *worlt*. Ik zie geen reden om *wereld* af te leiden van *werren*, vermits de wyze Schepper daar in alles zo wel geordent heeft, dat ze geenzints Babel is; schoon onder de Wereldlingen veele werringen zyn. Ik gisse dat *wereld* is van *weren*, by de ouden, en noch by de Hoogduitschen, *duuren*, om haare bestendige duurzaamheid. Vergelykt *Prediker* 1: 4. In die gissing word ik versterkt, door dat eene aaloude Engelsche vertaaling van Mariâs Lofzang heeft: *So ber sprach zi unsen fateren Abraham inti sinemo samen zi werolti*, alwaar *zi werolti*, is geduuriglyk, in der eeuwigheid. Ja, *werolt* schynt te willen zeggen, een ouden duur. Dus komt *wereld* met eeuw overeen.

WERF is van 't aaloude *werffen*, voor werpen, gelyk de Hoogduitschen noch spreken, om dat het uitwerpen der scheeps-ladingen daar geschied. Doch die betekening word ook noch ruimer door afleiding genomen.

WERK, by de aalouden *werch*, en *werc*, komt van 't Grieksche *ἔργον*, *ergon*, met een voorgehechte *w*, als in *waayen* van *ἄειν*, *aein*. Van *werk* is *werken*, waar van de aalouden vormden *woracht*, en gewrocht. Willeramus zegt: *Gewrocht is thiu were*, de borstweering is gewrocht. Wy hebben dat *gewrocht*, voor gewerkt, noch.

WERPEN schynt verbastert te zyn van 't Grieksche *ῥίπτειν*, *rhiptein*, wegwerpen, nederwerpen. Zo was *ῥίπη*, *rhipe*, een werping, waar van een voorgestelde *w* lichtelyk *werp* vormt. De ouden zeiden voor een *werp*, of *worp*, *worpmael*. *Si en dorsten hem nacomen op een worpmael met eenen steen*, een steenworp.

WERREN was in de oude taal twisten. Dit kan afgeleid worden van 't Grieksche *ἔρις*, *eris*, twist, met een voorgehechte *w*. Dus zegt men, twist en verwerring.

WERT-

WERTSCHAPPEN, of wel, met uitlatinge der *t*, *werscappen*, en *werscepen*, was by de ouden gastery houden, 't geen zy ook noemden *maektyden*. *Wertschap*, of *werscap*, was een gastsmaal. *Gbereide een werscap*, bereid een gastsmaal. *Sommige andere die bereiden allen den nacht overvloedige werschappen, ende werschappeden allen den nacht te werschappen en te spelen*. *Du werscaps in weelbeden*, gy gastereert in weelde. *Gerechte van werschappen*, tafelgerecht. Dus heeft onze Overzetting *Marc. 6: 69. Zy zaten by weertschappen*, by gelagen. Hier van hebben wy noch *buiswaard, waard, waardinne*.

WERVELEN is omdraayen. Hier van heeft een *werveldien* naam, en een *wervelwind* is een draaiwind. Dit zal verbastert zyn van 't Latynsche *vertere*, omkeeren.

WES was by de ouden wiens, gelyk *des diens*, en *den dien*. Wy hebben daer van behouden *weshalven*, *desgelyks*. Maar in *ietwes* is *wes* van 't aaloude *waz*, waar voor de Hoogduitschen noch hebben *was*, wat. *Ietwes* is dan te zeggen *ietwat*, met verdubbeling, gelyk de ouden zeiden, *neen niet*, en *niets niet*, voor gantschelyk niet. Zo was *alsbeels* gantschelyk geheel, heel en al.

WESPE is van *vespa*, L.

WEST acht ik te zyn van *wasschen*, zo veel als *waschfee*, om dat de zon zich daar des avonds, naar de aaloude misbevatting, ging wasschen, of in de zee dompelen.

WET komt van *weten*, dewyl ze bekent word gemaakt, en yder die weten moet. Hier om vind men gemeenlyk in de Plakkaaten der Hooge Overheid; *Doen te weten*. Anders kan men *wet* brengen tot het aaloude *wit*, wysheid, wetenschap, om dat de wysheid der wetgevers daar in blykt. *Wetachtich*, of *witachtig*, was wettig. *Witachtige mannen*, *wetachtige sone*.

WETEN zal zyn van 't Grieksche *εἶδεν*, *eidein*, zien, dat tot weten en kennen word overgebracht.

WETTEN, voor scherpen, is van 't aaloude *waet*, *waete*, scherpte, zo ik gis van 't Latynsche *acies*, met een voorgehechte *w*, en overgang van *f* in *t*.

WEVEN is van 't Grieksche *ἔφαρ*, *buphân*, of *ἔφαίνεν*,

buphainein, weven. *H* gaat over in *w*. De Hoogduitschen zeggen *weben*, en daar van is *webbe*. *Weven* is ook heen en weder bewegen. Zo doet een wever op zyn getouw, met zyn lichaam en weefstuig.

WEZEL is van 't Latynsche *mustela*. *M* word verwisselt in *w*. Zo is *waare* van *merx*.

WEZEN betekende by de ouden niet alleen de zelfstandigheid, maar ook de hoedaanigheid en toestand, waar in iets is. *Van wat wesen bistu. Wel wesen*, was welvaren. *Al die gene diet doen, sullen wel wesen*. Wy zeggen noch, 't *gemeene welwezen*, en *ergens wezen van hebben*, voor aandoening. *Wezen* stamt van 't Grieksche *εἶναι*, *esesthai*, zyn, wezen, of van 't Latynsche *esse*, met een voorgeklampte *w*. *Οὔσια*, *ousia*, is wezen.

WICHELAARS noemden de aalouden *wygbelingen*. *Hi navolgde die wygelingen*. Dit sproot van *wyg*, oorlog. 't Waren dan eigentlyk zulken, die uit eenige voortekenen *voorwikten*, wat uitslag een oorlog hebben zoude. Dus blykt ook van waar *wikken*, en *voorwikken*, stamt, wiens *diminutivum* is *wichelen*. Hier toe plachten de oude Duitschen het hinniken, of brieffchen, der paarden byzonderlyk in acht te nemen.

WICHT heeft een onzekeren oorsprong, 't zy dat het verbastert is van 't Grieksche *πῶς*, *pais*, een jongen; 't zy van *week*, teder, zwak, een wekeling; 't zy van *wieg*, en *wiegeling*; of iets diergelyks. Dit word nu gezegt van een kind, of weerloos mensch, *een onnozel wicht*: maar de ouden noemden boosdoenders *quade wichten*. *Balingen ofte quade wichten te vange*. Daar van zeggen wy noch *een booswicht*, *een hellewicht*.

WIE zal gevormt zyn van 't Latynsche *quis*, *wie*.

WIEDAUW is eigentlyk een willigen weide. *Wied* was by de oude Saxen een band, uit het Latynsche *vincire*, binden, en ook willighout, dat om te binden gebruikt word. *Auw* is weide. Ziet *Ouwe*.

WIEDE, een wisse, of roede, is van 't Latynsche *vites*.

WIEK, hoe onwaarschynlyk dat mag voorkomen, is van vlerk, of vleugel, want men zegt daar voor ook *wleuk*. Doch in

in *wiek* word de *v* verwisselt in *w*, en de *l* uitgezift. Zo is een *molenwiek* een *molenrolerk*. Maar *wiek*, voor heeltuig, is buiten twyfel verbastert, en verkort, van 't Latynsche *penicillum*, dat ook een *wiek* betekent. *P* word *w*.

WIEL is verkort van *wiegel*, uit *wiggelen*, het *diminutivum* van *wagen*. Ziet in *Wagen*. Of *wiel* is van *wallen*, *wellen*, *wentelen*, dewyl het omwentelt, 't geen de Hoogduitschen zeggen *weltzen*, en zoude als dan gedraait zyn uit de eerste lettergreep van 't Latynsche *volvare*, vermits *v* en *w* wisselletteren zyn, kan van *vol* lichtelyk *wiel* worden. Daar van is ook *velge*. Ziet *Velge*. *Wiel* betekende by de ouden ook een bagynhulsel. Doch dat was verkort van *wydel*, uit *wyden*. Die *wiedele der nonnen*. Anders kan *wiel* ook zyn van 't Latynsche *velum*, een dekzel. Ziet in *Begyn*.

WIEROOK is *wyrook*. De ouden zeiden *wierooc*, en *wyrooc*, gelyk *wien*, *wyen*, *wyden*, en *wieden*, voor heiligen. Met *wierooc*, met *gewiet water*. Reukwerk, en berooken, diende tot *wyden*, en *inwyden*: waar toe de *wyrook* byzonderlyk gebruikt wierd.

WIGGELEN. Ziet *Wagen*.

WIKKEN is *wichten*, van *wegen*. Maar *wikken*, een soort van erten, is van 't Latynsche *vicia*.

WIL is van *willen*, en dat van 't Latynsche *velle*. By de Grieken is *βουλομαι*, *boulomai*, ik wil. *B* word *w*. De Hoogduitschen blyven daar by nader met hun *wollen*.

WILD komt van *walt*, *wolt*, *woud*, vermits de wilde dieren in 't woud, of bosch, zich plegen te onthouden. Dus is een *wildeman*, een *woudman*. Of, *wild* zoude kunnen gebragt worden tot *wil*, die onbeteugelt zynen wil of drift volgt.

WILDBRAAD word zo genaamt van *braaden*, om dat *wild*-vang meest gebraden word.

WILKEÛREN is met vryen wil kiezen, en toestemmen. En tie lieden *wilcoerden* dat *gemeenlike met vrien moede*, ende *nament al in groten goede*. Ziet *Keur*.

WILLIGEBOOM is te zeggen, *gewillige boom*, om zyn *gewillig*, of licht, groeyen, wanneer maar een poot in de aarde word

word gesteken. Men moet dan schryven *willigeboom*, niet *wil-ligenboom*, gelyk nootenboom, pruimenboom, om dat nooten en pruimen *substantiva* zyn, welke staan *in genitivo*, voor boom van nooten, boom van pruimen, gelyk menschenkinderen zyn kinderen der, of van de, menschen, en gerstenbrood is brood van gerste. 't Is waar, men zegt appelboom, peerboom, enz.; doch dan is appel en peer een verkorting van appelen en peeren, dat by de ouden gemeen was. Maar *willige* is geen *substantivum*, maar een *adjectivum*.

WIMPEL was in de oude taal een dekzel, 't geen wel wat zweemt na 't Latynsche *velum*. Hier van is *bewimpelen*, bedekken. Maar *wimpel*, voor een soort van vlaggen, is buiten twyfel verbastert van 't Latynsche *aplustre*, of *amplustre*, de scheepsvaan, of vlag, met een voorgehechte *w*.

WIND is van 't Latynsche *ventus*, gelyk *wal* van *vallum*. Of zoude *wind* wel zyn van *wenden*, dewyl die, als men zegt, een losse vogel is, en zich na alle strecken draait en wend?

WINDEN is van *wenden*. Dus zegt men *omwinden*, *opwinden*, dat door om of op wenden, en draayen, geschied. Daar van komt een *windel*, of *windeldoek*, en een *windaas*, dat omgewend word met een rad. 't Is eigentlyk een *wend-as*, gelyk een *wagen-as*, *molen-as*, van 't Latynsche *axis*, een spil, waar op of om iets draait, een *windelboom*.

WINDHOND is dus genoemd van zynen snellen loop, die by den wind word vergeleken. Of 't zoude verkort konnen zyn *gezwindbond*: want by de oude Saxen was *giswindon* snellen. Maar de Latynen noemden eenen windhond *canis venaticus*. Ik zoude wel denken, dat *wind* van *venaticus* was afgeknot, en verbastert.

WINKEL is hoek, van 't Grieksche *ἄγκυλος* $\text{\textcircled{C}}$, *ankulos*, bochtig, hoekig, of van 't Latynsche *angulus*, een hoek. *Die duvel* (voor duive) *scoet in een winckel*, schoot, vloog, in eenen hoek. Wy zeggen noch, *in boeken en winkels*. *Winkelbaak* is hoekhaak, gehoekte haak. Dit *winkel* word tot een koop- of werkplaats overgebracht.

WINNEN is van 't Latynsche *vincere*, overwinnen. Ziet ook in *Landman*. WIN-

WINTER word by Kilianus uitgelegt *Wintbeer*, als een heer van stormen en winden; of *win-taer*, om dat men verteert, 't geen des zomers gewonnen was. Ten minsten 't is een zinspeling, die beide waarheid behelst. De ouden noemden overwinteren *den winter doen*. *Winteren* was winter zyn. *Waniet doe winterde*. Dus zeggen wy ook, *het zomert gelyk het wintert*. Zoude *winter* niet kunnen zyn van *wenden*, om dat het jaar dan wend, om weder op 't nieuw te beginnen? De ouden gaven daar om den naam van *Wendelmaent* aan de wintermaand, de laatste van 't jaar.

WIPPEN is vermaagschapt aan *wispelen*, uit het Latynsche *vacillare*. Een *diminutivum* van *wippen* schynt *wapperen* te zyn.

WIS, vast, zeker, gewis, schynt te zyn van *wissen*, weten, en wil zeggen een zaak, die men ontwyffelbaar weet.

WISJEWASJE is *viesjevaasje*. De ouden zeiden, 't is *vies vaes*, als zy wilden uitdrukken, 't is een beuzeling, een niets waardige zaak. Wy zeggen dus ook *viezevazen*, en *viezevazeryen*. *Vaas* is verkort van *phantasia*, L. Ziet *Vaze*. *Vies* is grillig. 't Is dan te zeggen een grillige herfsendweepery; doch 't word ook tot andere beuzelingen overgebracht. De ouden waren wel gewoon de woorden zo te verdubbelen, met verandering van een klinkletter, b. v. *wiggenwagben*, *fikfakken*, *tiaktakken*, *kieskauwen*, en dus mede *viesvaes*.

WISPELEN is mogelyk van 't Latynsche *vacillare*, wankelen, wiggelen. Hier van is *wispelturig*, wispelduurig, duuren dat wilpelt, heen en weder beweegt, gelyk een hond zynen staart, en dus ongestadig is, dat *wispelsteerten* genoemd word.

WIT is by Willeramus *wiz*. *Min wino is wiz ande ruod*, myn lief is wit ende rood. De Hoogduitschen zeggen noch *weis*. *Z*, of *s*, en *t* zyn wisselletteren. Zoude *wit* wel behooren tot *weten*, om dat *wit*, de verwe van het licht, alles ontdekt, en doet weten, daar de zwarte duisternis het verbergt?

WOEDEN zoude kunnen afftammen van 't Grieksche $\phi\omega\iota\tau\acute{\alpha}\nu$, *phoitan*, woeden, onzinnig hier en daar loopen. *Ph* word *w*.

WOEKER, afkomstig van der aalouden *wocher*, is vrucht. Willeramus: *Of nach themo bluothe thaz wocher sich geschapbe*, of na den bloei de vrucht zich sceppe, dat is, vorme, zette. *Thaz her thar ezze thaz wocher fines eigenen ovezes*, dat hy daar eete den woeker, de vrucht, zyns eigenen oofts. Daar van heeft *woeker* zynen naam, en zeggen wy *woekeren*, *inwoekeren*, *voortwoekeren*.

WOELLEN is van 't Latynsche *volvere*, rollen, wentelen. Zo zegt het zig ongeruft aanstellen, gelyk zieken, die zich op 't bedde t' elkens keeren, en wenden. Zo is *gewoel* rusteloosheid. Daar van betekent *woelen* ook omwinden. Het eerste *woelen* zweemt ook wel wat na 't Latynsche *tumultuari*, oproerig zyn, onrust maken. *M* word wel meer *w*, als in *waare* uit *merx*.

WOESTEN, *verwoesten*, is van het Latynsche *vastare*. Hier van is *woestyne*, of *woesteyne*, een woeste of verwoeste eenzame plaats. Willeramus heeft *wofte*: *Wer ist thiusa thiu uphsferit turgb thie wofte*. Wie is deze, die opgaat door de woestyne. De Hoogduitschen zeggen ook noch *wuffe*. *V* en *w* zyn wiffellerteren.

WOL, by de aalouden *wul*, zal afgeschoren zyn van *vellus*, by de Latynen een vlies, of vacht.

WOLF schynt vervormt te zyn van 't Latynsche *lupus*, met een voorgestelde *w*.

WOLK was by de aalouden *wolcha*, *scato wolcha*, schaduw wolken, nevels. Dit komt van 't aaloude *wollan*, bevleeken. Willeramus: *Wie scal ich sie bewollan*, hoe zal ik ze bevuilen, bezoetelen. De wolken zyn als vlekken in de lucht. De *k* is een bywerpzel, als in *tolk*.

WONDER zoude kunnen zyn van *wenden*, om dat de natuur dan van haar gewoone streek gewend is, of schynt. Anders mogt men op een verbastering van *monstrum* denken, dewyl *m* en *w* wel verwisselt worden. De ouden zeiden *wonder*, voor verwondering. *Hi baddes wonder*. *Die ons in so groten wonder gebrocht heeft*. Op die wyze zeggen wy, *het geeft my wonder*. Wy zeggen, *ik verwondere my daar over*, de ouden, *ic verwondere dat*. *Doe si dat alle verwonderden*.

WOO-

WOONEN is mogelyk van 't Latynsche *manere*, blyven, om dat men zyn blyfplaats heeft daar men woont. *M* word *w*, gelyk *merx waare*. Hier van schynt *wennen* te stammen, en *gewoonte*, of *gewente*, *gewoon zyn* en *gewent zyn*. Zo gewent men aan de zeden daar men woont. Ziet in *Aarden*. Men zoude misschien ook mogen denken, dat *woonen* door letterverzetting van 't Hebreuwsche *וָוַה*, *navah*, woonen, verbastert was. Dus zoude van *vanah* lichtelyk woonen kunnen versmeed zyn.

WOONSDAG was in 't Heidendom onzer voorvaderen *Wodensdag*, of *Godensdag*, toegewyd aan *Woden*, *Wodan*, dien zy ook *Goden* hieten. Deze was dezelve met *Mercurius*, en een der voornaamste Goden van de oude Duitschen, aan wien zy menschen offerden. Mogelyk had hy dien naam van *woonen*, om dat hy 't bestier had over het zelve. Wy hebben die dagbenaaming noch in gebruik behouden, maar verkortenze, tot *woonsdag*, *woensdag*, of *goensdag*.

WOORD zal zyn van 't Latynsche *verbum*, gelyk *baard* van *barba*. Daar door is alles in den beginne *geworden*. *Gen. 1*. De Hebreën stellen woord voor zaak, of daad. Doch onze voorouders in 't Heidendom hebben daar van niets geweten. 't Is niet onwaarschynlyk, dat *woord* en *verbum* beide stammen van *דָּבַר*, *davar*, door afwerping der eerste lettergreep, en verwisseling der *ב* met een *w*. Op die zelve wyze kan wasch zyn van *דֶּבַשׁ*, *devasch*, honig. En in 't tegendeel *דּוֹנָג*, *donag*, wasch, is de oorsprong van honig. *D* is verwisselt in *h*.

WOPE. Ziet in *O Wope*.

WORDEN is van 't Latynsche *fieri*, worden. *F* gaat over in *w*. Dit blykt nader uit *wierd*.

WORGEN kan stammen van 't Hebreuwsche *וָוַהַרַג*, *harag*, dooden, ombrengen. *H* is verwisselt in *w*.

WORM is van 't Latynsche *vermis*. By de Grieken was *ὄρμις*, *hormia*, een dun touwtje, waar na lange wormen wel gelyken.

WORST is van 't Latynsche *farcimen*, opvulling, het zelve

ve met beuling. Ziet *Beuling*. Een *worft* is dan een propdarm. *F* is in *w* verwisselt.

WORSTELLEN noemden de ouden ook *wrastelen*. De Hoogduitschen zeggen *ringen*. Mogelyk is dat van *wringen*, met afwerping der *w*. 't Zoude kunnen zyn, dat ons *worstelen* ook verbaftert was uit *wringen*, dewyl de worstelaars de leden wringen. Immers zo noemt men de *worft* van de voet, daar dezelve aan 't been wringt en buigt.

WORTEL is zeer verbaftert, zo dat komt van 't Grieksche *ρίζα*, *rhiza*, of Latynsche *radix*. Zoude wortel wel zyn van *worden*, dewyl daar uit de boom word?

WOUD, *wold*, een bosch, kan gebragt worden tot het Grieksche *ύλη*, *hule*, een bosch, hout, om dat een woud uit hout bestaat. De *w* is hier al mede een voorzetzal.

WOUTER, *wouterman*, Ziet in *Kabouter*.

WRAAKEN komt van 't aaloude *fracod*, ondeugend, quaad, schandelyk, gering. 't Is dan iets als zodanig afkeuren.

WRAK is brake, breuke. Dus noemt men een *wrak* van een schip, de romp, die gebroken is. By de ouden wierd *b* en *w* wel meer verwisselt, b. v. *beran* was dragen; doch dat noemden de aalouden ook *warian*. Zo is 't in *waden*, en *baden*. Zo is *bargie*, een vaartuig, van *vaaren*. Anders, by de Grieken is *ρᾶσεν*, *rhassen*, *ἀγῶσεν*, *arassen*, aanstooten, in stukken stooten. Dat past op een *wrak*. De *w* is dikwyls een voorzetzal.

WRAT is verbaftert van *verruca* L.

WREED zal mogelyk stammen van 't Latynsche *ferus*, *ferox*, wild, wreed. *F*, *w* en *v* zyn dikwyls wisselletteren.

WREEKEN is misschien verbaftert, en versmolten van 't Latynsche *vindicare*. Daar van spruit *wraak*. Of liever dit is van 't Hebreeuwische *פָּרַג*, *pbarang*, wreken. *P* is verwisselt in *w*. Doch ik geef in bedenking, of daar in niet schuilt het Syrische *Raka*, waar van wy lezen *Mat. 5: 22*. Dan zou 'er (als meer geschied) een *w* voorgehecht wezen. Ziet ook *Wrak*.

WRE-

WREVEL schynt te zyn van 't Latynsche *frivolus*, ongerymt, beuzelachtig; doch 't gebruik heeft daar aan in onze taal de betekening van grammoedige wreedheid, en boosheid, toegeigent.

WRIBBELEN is, voor *wryvelen*, een *diminutivum* van *wryven*, 't welk de Hoogduitschen zeggen *wreiben*. *V* en *b* worden verwisselt. Hier van noemt men *bribbels* de brokken der tanden, waar mede de spyze meer in stukken gewreven dan gebeten word. 't Wil zyn *wribbels*.

WRIKKEN, ook *wreken*, zal het zelve woord zyn met *wringen*. Anders mogt men denken, dat *wrikken* is van *wyken*, voor doen wyken, met een tusschengevoegde *r*, gelyk in *wreken*, voor wekken.

WRINGEN zoude kunnen verwrongen, en verbastert zyn van 't Latynsche *torquere*, draayen, wringen. Doch liever breng ik *wringen* tot *verringen*. *Ring* is rondte, waar in iets word omgedraait.

WRITZELEN is het zelve woord met *ritzelen*, voor *veritzelen*.

WROEGEN was in de taal der ouden aanklagen, beschuldigen. *Als hoer gepense hem wroegen onderlinge, of ontschuldigen. Daer sullen drie wroegers tegen den sondaer staen. Die eerste sal syn de dwel, enz.* Wy hebben daar van behouden een *wroegend geweten*.

WROK is de moeder van *wraak*, en buiten twyfel heeft die dochter daar van haaren naam. *A* en *o* zyn dikwyls wisselletteren. Oordeelkundigen mogen overwegen, of dit beter afgeleid word van *Raka*; (Ziet *Wreeken*) of van 't Grieksche *ὄργη*, *orga*, toorn, door letterverplaatzing met een voorgestelde *w*. *G* en *k* worden dikwyls verruilt.

WRONG stamt van 't aaloude *wreon*, bedekken. *Gif mon nabbe buton anfeld brægle bine mid to wreon, and to werian*, dat is in 't aaloude Engelfaxisch, indien de man niet heeft buiten een eenvoudig, enkel, kleed om hem mede te dekken, en te dragen. Anders mag men *wrong* tot *wringen* brengen. Maar men wringt ook wel ergens iets om, om het te bedekken.

WRYVEN is van 't Latynsche *fricare*.

WULPS is van *wulpe*, of *welp*, welpſch, als jonge wulpen, die dertel en ongebonden plegen te zyn. *Wulp* zal ſtammen van 't Latynsche *pullus*. *P* is overgegaan in *w*.

WYDEN, *wyden*, is heiligen, van 't aaloude woord *wihen*. *Giwiht ſi Trubtin, Got Iſraelo*, geheiligt zy de Heere, de God Iſraëls. Hier van is *wyden*, *inwyden*, *toewyden*, *wyrook*, *wywater*, *wyquaſt*, enz. By de aalouden was *weofod* een altaar. Dit *wyden* zoude kunnen gebragt worden tot het Latynsche *piare*, reinigen; maar beter tot het Griekſche *ἅειν*, *hucin*, beſproeyen, dewyl de reinigingen en heiligingen door beſprengen en waſſchen by Joden en Heidenen verricht wierden: gelyk by de Chriſtenen noch uitwendig geſchied door den H. Doop. Dus zeide Otfried: *Wibit ſib mit douphu*, wyd, of heiligt, zich door den Doop. De *w* is dikwyls een voorzetzel.

WYF is mogelyk van 't Griekſche *οἰφῆν*, *oiphein*, byſlaapen, met een voorgehechte *w*.

WYK is van 't Latynsche *vicus*, een ſtraat, of dorp.

WYKEN is van 't Griekſche *ἕκειν*, *eikein*, met een *w*.

WYLEN was certyds. *Dat wilen was woefſt*. *Wy* behouden *wylen* noch, als *wy* ſpreken van overledenen. *Wylen N. N.* Doch dat drukten de ouden uit door *wylen was*. *By den overlyden van wylen was N. N.* Anders zyn *wylen* maalen, reizen, b. v. *zomwylen*, zommige maalen, *in tyd en wylen*, *dikwyls*, *onderwyl*, *by wylen*.

WYN komt van 't Latynsche *vinum*, gelyk *moſt* van *muſtum*. Dit ſtamt van 't Griekſche *οἶν*, *oinos*, met een voorzetzel van *v*, of *w*. Doch de eerſte gemeene grondwortel is het Hebreuwsche *יַיִן*, *jajin*. By de aalouden was *win*, *wine*, *wyn*, en ook *lieſte*. Willeramus: *Wine min*, myn Lieſte. *Over iben win*, boven den *wyn*. Zoude het wel zyn, om dat hen de *wyn* zo lief en aangenaam was? Immers de Duitſchers waren daar van al van ouds beruchtigt. Vergelykt *Hof. 3. 2.* *Winiſcaf* was in de aaloude taal een minnelyke vriendschap. *Kibalte frido winiſcaf, ni kalichifotiu minna*, hy behoude de vredes vriendschap; niet geveinsde minne. De ouden zeiden *wynbouwers*,

wers, voor wyngaardeniers, gelyk wy *landbouwers*.

WYNBRAAUW schreven de ouden zeer verscheidelyk, naamelyk *wynbrauwe*, *windbrauwe*, *wimpbrauwe*, enz. Ik twyfel niet, of het is *wenkbrauwe*, van *winken*, *wenken*, en *brauw*. Zoude *brauw* wel zyn de steert van 't Latynsche *palpebra*, gelyk *luis* van *pediculus*? Of zoude het verbaftert wezen van 't Grieksche *ὄφρυς*, *ophrus*, de *winkbrauw*? *Brauw* beduidde by de ouden den boord van een wollig, of hairig, vel. *Brauwen* was ook vergieren. De *winkbrauwen* zyn hairig, en vergieren het aangezicht. Van dat *brauwen* kan *braaf* zyn. By gelegentheid van dit woord *brauwen*, in de oude taal, als gezegt is, vergieren, (Ziet *Brave*) vallen myne gedachten weder op *Bruid*, waar van wy hier voor spraken. De Hoogduitschen zeggen *Braut*, en *Brautigem*. Ik geef hier in bedenking, of *Braut*, in onze taal vervormt tot *Bruid*, niet aftamt van dat *brauwen*, en zeggen wil een opgecierde, gelyk zulke dan allermeest plegen te zyn. Zo praat de *Bruid* met pronkcieraaden, bruidspronk. Vergelykt *Jes.* 61: 10. en *Jerem.* 2: 32. Men voege dit by 't geen over *Bruid* gezegt is. Ik vinde daar in wel best behagen.

WYS komt van *wissen*, 't geen *weten* is. Een *wyze* is dan een *wetende*. De aaloude Engellsaxen zeiden *wis*. Zy noemden de wyzen *witan*, en gaven dien naam aan Raadsheeren. *Swat hat witan to richt findan*, zo als wetende, kundige, wyze dat recht vinden. Men kan wys ook brengen tot het Grieksche *ἰσῆμι*, *isemi*, ik wete, met afknotting van den steert, en voorhechting van een *w* tot een gevel. Het Latynsche *sciens* zweemt daar na. Men zegt ymand *iets wys maken*, voor 't hem zo doen weten. In de taal der ouden was de *rykheid* en de *wysheid* de *ryken*, en de *wyzen*. *Doe vraagde bi alle die wysheit van sinen lande. Alle die wysheit ende rykheit vander Stadt.* Dus zeiden zy, *theerschap der werelt*, voor de Heeren, de Grooten: gelyk wy op die zelve wyze den *adel*, of *edeldom*, voor de edelen, en *manschap*, voor mannen. Maar ziet hier noch een bedenking. Dewyl *wiz* in de aaloude spraak was *wit*, kan wysheid witheid zyn, na de witte of gryze hairen, by welke het verstand en de

de ervarentheid te vinden is. *Job 15: 9, 10.* Dat geeft ook de naam van *graven* en *ouderlingen* te kennen.

WYSGEER is de verduitsching van 't Grieksche en Latynsche φιλόσοφος, *philosophus*, een vriend, of liehebber, van wysheid. *Geer* is gierig, begeerig, gelyk in geldgierig, eergierig, enz. Doch *wys* word dan genomen voor wysheid. Dus is zo wel in *wys* als *geer* eene affnoeying, die vry hard voorkomt, en my maar taameelyk gevalt.

WYT zoude kunnen stammen van *uyt*, dewyl wyde dingen uitgebreid zyn. De ouden schreven *wt* en *v uut* voor *uit*, dewyl zy *u*, *v*, en *w* verwenden.

WYTEN, toerekenen, en *verwyten*, is verkort van 't aaloude Saxifche *erwitan*. *Ædwit* was *verwyt*, schande.

WYTING, een bekende visch, is *witting*, van haare *verwe*.

WYZE, voor toon, vois, is van 't Latynsche *vox*, stemme.

Y.

Y; het bekende water voor Amsterdam, Ziet in *Eiland*.

YE, of *ie*, was by de ouden ooit, gelyk *nye*, of *nie*, niet, en nooit. *Meer dan by ye gedaen hadde. Dat en wiste nye mensche. So en hadde ick nye aldus groten blyscap.* Voor het laatste zeiden zy wel *noint*. *Nye* is ne ye, *noint* ns oint, niet ooit. *Nie* was ook niet, of geen, en dus *niemeer*, nooit meer, of niet meer. Dus zeggen de Engelschen, *no man*, of *woman*, geen man, of vrouw, n' *ieman*. By dat *ye* of *ie*, *nye* of *nie*, wierd *man* gevoegt. *Yeman*, of *ieman*, is dan ooit man, waar voor ook gezegt wierd *in man*, voor een man. *So in man ores goed stelt*, zo een man ymand, een anders goed steelt. *Nyeman*, *nieman*, is nooit man, geen man. Hier achter wierd dikwyls een *t* gehangen. Dus zeggen wy noch *ymand*, *iemand*, en *niemand*. Hier van is *ygelyk*, *iegelyk*, elk te gelyk, yder. Willeramus noemt dat *aller egelich*. Op die wyze schreef Melis Stoke *baarlyc*, voor elk van haar.

YDEL

YDEL schynt te zyn van 't Grieksche ὑδλός, *buthlos*, beuzelingen, klapzucht. Zo was ὑδλεῖν, *buthlein*, snateren, ydelheid plegen, ydel zyn.

YGELYK komt buiten twyfel van 't aaloude *eghyle*, *gebete dera eghyle*, boere der zelve elk. 't Is te zeggen *eigenelk*. Willeramus heeft *gewelich*, en *gewelic*; doch ook *aller egelich*, *aller elk*, elk van alle.

YKEN, pegelen, de maate merken, en bepaalen, is van 't aaloude *yk*, de oever, of kant. Hier van is *dyk*, voor *de yk*, die aan 't water eenen paal, en beperking, stelt.

YLEN stamt van 't aaloude *ilego*, terstond. Willeramus: *Stand uph friundinna min ilego*, sta op, myne vriendinne, aantstonds. Dit komt van het Latynsche *ilico*. Zy zeiden ook *galico*, dat zal zyn gauwelyk, gelyk in *gaedood*. Van *ilego*, zeg ik, hebben wy *ylen*, haasten, spoeden, *met 'er yl*, *ylings*.

YS kan schynen achterafgebrokkelt te zyn van 't Latynsche *glacies*, ys. By de Hebreë is יס, *eefsch*, vuur, en niets verschilt meer van ys. Die echter *ys* in dat *vuur* wilden zoeken, zouden hunne onderneming hier mede kunnen verdedigen, dat 'er woorden en benaamingen zyn, welker zin recht het tegendeel van de letter is. B. v. בָּרַח, *barach*, is zegenen, en echter dat eigen woord beduid ook vloeken *Job 2: 9*. Maar dit zal aan veele te koud voorkomen. 't Zal mogelyk meer toestemmers vinden, dat ik *ys* brenge tot *yzen*, beven, trillen, doot zyne kilheid.

YSSELYK, of *eiffelyk*, komt van 't aaloude *ege*, vreeze. Zy zeiden *egeslic*. 't Is dan het zelve met vreezezyk. Ik twyfel niet, of daar van komt *hex*, een toveres, een *feex*, waar van men yft, en afschrik heeft. Dus noemden zy een bytobau *hegeffe*, dat het zelve met ons *hex* schynt te zyn. Daar van dan is *hexen* toveren. Ik denk niet, dat nu de *hexen* van zwaard of spilzyde maagschap rekenen aan de oude kol *Hekate*. Hier af stamt ook ons *yzegrim*, 't geen de aalouden zeiden *egesegrimma*, een yffelyk grimmer, een bullebak. G en j zyn wisselletteren. Doch ik moet echter ook aanmerken, dat *häßlich* by de Hoogduitschen

is lelyk, haatelyk, van *hassen*, haaten, waar aan *yffelyk* al zeer na komt.

YVERIG zoude door letterverzetting kunnen zyn van *vyerig*; vermits aan den yver, als een vyer, branden word toegeschreven.

YVOOR is van 't Latynsche *ebur*, elpenbeen.

YWERS, *iewwers*, is *yewerts*, *iewaards*, ergens. Men zeide daar voor ouds tyds ook *yewerincx*. *Niewwers* is *nyewerts*.

YZEGRIM. Ziet in *Yffelyk*.

YZER schynt door letterverzetting en verkorting verfmeeed te zyn van 't Grieksche *σίδης*, *fideros*. Dit moet niet vreemder voorkomen, dan dat *kauwoerde* is van 't Latynsche *cucurbita*.

Z.

ZAAD is gesproten van 't Latynsche *semen*, zaad. Hier by zyn de Hoogduitschen zeer na gebleven met hun woord *samen*, het zelve met ons *zaad*. De *m* is in *d* verwisselt, en de uitgang verbogen. Dit kan aan 't Hebreeuwche *זרע*, *serang*, zaad, wegens aaloude herkomst, vermaagschapt zyn. De verwisseling van *r* in *d* is zo ongehoort niet. Anders word *r* ook wel *m*, b. v. van *σάρμα*, *sarma*, is *sordes*, en 't Latynsche *semen*, van *serere*, zo veel als *serimen*, waar in men het Hebreeuwche *זרע*; *serang*, zaayen, klaar genoeg als den oorsprong kan bespeuren. De aalouden noemden zaad ook *cyn*, dat wel gelykt naar 't Latynsche *genus*, geslacht.

ZAAGEN is van 't Latynsche *secare*, snyden, klieven, zaagen. Dus verschilt *zaag* weinig van *fica*. *G* en *c* zyn wisselletteren.

ZAAIZOEN kan niet afgeleid zyn van *zaayen*: want dan moest het alleen aan de Lente eigen zyn; maar 't zal komen van *zeit*, voor tyd, gelyk noch in 't Hoogduitsch. Willeramus

mus heeft *zid*. *Tbes ne is wogh niet zid*, dies en is noch geen tyd. *Oen* is meer een uitgang in benaamingen, b. v. *slavoen*, *harpoen* enz. en *f* of *z* is geen ongewoon bywerp. 't *Zaaizoen* des jaars is dan 't *zeitzoen*, de tyd des jaars, als *plantzoen*.

ZAAK is van 't aaloude *sagen*, zeggen, by de Hoogduitschen noch gebruikt. Een *zaak* is dan een *zage*, zeggings, iets waar van men zegt, of spreekt, en dus komt het met ding over een. Ziet *Dingen*, en *Woord*.

ZAAL is van 't Grieksche *αυλη*, *aula*, of Latynsche *aula*, met een voorgehechte *z*.

ZADEL is *zatel*, zetel, en het zelve met *zate*, van zitten; schoon het gebruik in de betekening van *zadelen* *zatel*, nu verschil gemaakt heeft. Ziet in *Zetel*. Van *zadel* is *zadelen*, het zit-
tuig opleggen.

ZAK is van 't Hebreuwsche *צֶקֶת*, *sak*, dat in meest alle bekende taalen overgegaan is. Of dat was, dewyl Babels torenbouwers voor 't scheiden elk na hunnen knapzak vraagden, laat ik Becanus bewyzen. *Ymand den zak geven*, is hem laten varen. *Zakken* was by de ouden in zakken doen. *Si sakte al haer goet*. Wy zeggen ook *pakken en zakken*. *Zakken* is insgelyks het zelve met *zinken*.

ZALIG is van 't Latynsche *salus*, heil, behoudenis. Of liever dit vloeit uit een ouder bron, het Hebreuwsche *צָלַח*, *zalach*, voorspoedig, gelukkig zyn. By de ouden was *zalig* gelukkig, en *onzalig* ongelukkig, elendig. *Als ic salich weder comen ben*, gelukkig, behouden, by de Latynen *salvus*. *Al was hi in anderen dingen salich*, (gelukkig) *nochtans gedogede hi hier in die quaetheit van wederspoediger avonturen*. *Doe die seylen gescoert waren, en die touwen nedervielen, doe wort verloren dye hope der salicheit, ende si mishoopten van salicheden der lichamen*, behoudenis. 't *Was hem alsoe salich als een bat*, vermaakelyk, gezond; *Maria een toevlucht der onsaliger, ende een hoepe der mistroester*. *Si vandede die siecken, ende hadde grote medeliden op die onsalige*. *Onsalicheit deser werelt*, elende. *Zalig* is ook vol en overvloedig: 't geen gelukkig en wenschelyk is van 't goede, maar elendig van 't quaade. Op beide pasten het de ouden wel toe. Zo was

ook hun woord *drucsalich*. Wy zeggen dus mede *gelukzalig*; *godzalig*, *rampzalig*, *armzalig*. 't Is een spreekwyze geërfd van de ouden; *ymand zyn zaligheid zeggen*. *Eenen ygelyc coft by syn salicheit seggen*. De meening is, aan ymand te zeggen, 't geen tot zyn verbetering, nut, en heil dient, door hem zyne feilen voor te houden.

ZALM is van 't Latynsche *salmo*.

ZALUW is van 't aaloude *falo*. Willeramus: *Ich bin falu*, ik ben *saluw*, zwartachtig. Van dit *falo* komt *bezoetelen*, of *bezoedelen*, als of men zeide *bezaluwen*. De Franschen hebben daar van hun *souiller*. Zoude dat niet wel afstammen van 't Grieksche *ἡλιος*, *helios*, de zon, of *sol*, zo dat het eigentlyk zonnebrand beduid. Ziet Hoogl. 1: 6. Anders mogt men denken op het Grieksche *ἀζαλέος*, *azaleos*, dor, geschrookt, geschroeit.

ZALVEN is van 't Grieksche *ἀλείφω*, *aleiphein*, stryken, smeeren; met een voorgestelde *s*. of *z*. Willeramus: *Thiu salva*, *thar mide*, *Maria salvado*, die zelf daar mede Maria zalfde. *Mit allen sben beresten salbon*, met alle de eerste, beste, zalven. Zo zeggen de Hoogduitschen noch *salbe*, als hebbende gemeentlyk *b*, daar wy *v* gebruiken, b. v. *geben*, *geven*, *leben*, *leven*.

ZAMEN is van 't Grieksche *ἄμα*, *hama*, te gelyk. *H* is verwisselt in *s* of *z*. Of anders, dit kan spruiten van het Hebréewfche *זָמַד*, *zamad*, in *niphal*, zich koppelen, in *bipbil*, 't zamenvoegen.

ZARK is eigentlyk een graf, verkort van *sarcophagus*, 't geen de Latynen den Grieken ontleent hebben. Dit zegt *vleeschbeeter*, om dat het vleesch in 't graf opgegeten en verteert word. *Zark* wil zeggen *zarksteen*, *graffteen*.

ZAS is van *zate*, daar de schepen moeten *versaffen*, dat is, eenigen tyd zitten, en blyven, tot dat het water ingelaten is.

ZAT is afgekort van 't Latynsche *satur*. Daar van is *saturare*, verzadigen, en *satiatus*, verzadigt. Zy zeggen ook *fat*, voor *satis*, genoeg.

ZAVEL is van 't Latynsche *fabulum*, zand. Mogelyk is ook *zand* daar van verbaftert.

ZE

ZE is van *zy*, al gebruikelijk by de ouden, die ook zeiden *we* voor *wi*, *wy*, *ge* voor *gi*, *gy*, *he* voor *hi*, *hy*, *me* voor *mi*, *my*, of *myn*. Dit alles hebben wy noch. Dus is *Mevrouw* myn *Vrouw*, *Mejuffrouw* myn *Jongvrouw*, *Mejonker* myn *Jongheer*. Maar de ouden stelden *ze* in *nominativo*, en in *accusativo*. In *nominativo* was *ze zy*, en *zylieden*. Zo spreken wy noch, *ze ging*, *zy liepen*. In *accusativo* was *ze haar*, of *haarlieden*, en *henlieden*. *Dat die Hertoghe se vervolget had*. Even zo zeggen wy, *ik riep ze*, voor *ik riep haar*, of *hen*. De ouden hingen hun *se* gemeenlyk aan de woorden. Wy ook veelyds, b. v. *gingze*, *ging zy*.

ZEDE was by de ouden gewoonte. *Een nieuwe sede*. *Doehi die getide der saligher maghet Marien nyet gebouden en hadde na sine sede*. Dit *zede* is van 't Grieksche $\eta\theta\sigma$, *etbos*, gewoonte, gebruik, *zede*.

ZEE komt van *zieden*, om de beweging en schuiming van haare golven, gelyk de Latynen *fretum* zeiden van *fervere*. Voor *zee* vind men by de ouden ook *seeuw*. Ja, dus spraken al de aalouden, *kiosun sewes*, *zeekusten*. Ziet in *Kusten*. *Des seewes* was in de oude taal, des zees. *Beseewwt goed* was 't geen door zee-water nat was geworden. Zo zeiden zy *overseewsch*, en *overseesch*. Wy hebben een *verzeewwt kostje* voor zulke die verbuift, en van den drank als zeeziek geweest waren: Dus zegt men *Zeeuwen* voor *Zeelanders*, *Zeeuwische terwe*, *Zeeuwische boonen*, enz. Gelyk de ouden schreven *see*, en *seeuw*, zo gebruiken wy *snee*, en *sneeuw*. Op die zelve wyze heeft men nu *Hobreen*, en *Hebreeuwen*, *Phariseen*, en *Phariseewen*, enz.

ZEEL, een touw, kan zyn van 't Grieksche $\sigma\epsilon\pi\acute{\alpha}$, *seira*, een touw, of keten. *R* en *l* zyn wisselletteren. Anders, Ziet in *Tyen*.

ZEEM is van 't aaloude *semst*, *zacht*. Willeramus: *Unsemste ze verwinnene*, onzacht te verwinnen. De Hoogduitschen zeggen noch *sanst*, en wy *zacht*, en *sacht*. Hier van is *zeemen*, *zacht zyn*, *zeomleder*. Men kan ook *bonigzeem* daar toe brengen, dewyl die zoetheid de tong en 't gehemelte zachtjes streelt; daar andere smaaken die meer prikkelen, en snyden.

ZEEP is van 't Latynsche *sapo*.

ZEERIG was in de oude taal bedroeft. *Drove ende serich. Serichede, of seerte*, was droetheid. *Eenparighe zeerigbede*, gedurige droetheid. *Myns herten seer. Zeerigen* was droevig zyn. *Een vader serigbende met bitter droefheit. Beseerighen* was bedroeven, en ook pyn of schade aandoen, waar uit droetheid ontstaat. Hier van is by ons *hertzeer, zeer, zeer doen, bezeeren*, en *hoofdzweer*, voor *hoofdzeer*, daar een *w* tusschengevlyt is.

ZEGE, by de Hoogduitschen *zieg*, is wat anders dan *zegen*. Het beduid overwinning. *Ofte si van allen heidenen wouden hebben segbe*, zo zy van alle volkeren overwinning wilden hebben. De ouden zeiden *tségevechtige gesellen ende medebroeders. Met love des tsegevechtige*, overwinnende, *zege* bevechtende. *Tf* was voor *z*, en *des* voor *der*, als *een salighe scare des ridderen*. Van *zege* komt *zegepraalen, zegeboogen, zegetekenen, zegeliederen*, enz. Zoude het wel stammen van *נָצַח, seca*, by de Syriërs overwinnen? Liever breng ik dat tot de laatste lettergreep van 't Hebreuwsche *נָצַח, nazach*, overwinnen.

ZEGEL is van 't Latynsche *sigillum*, en dat van *signare*, tekenen.

ZEGEN, een vischnet, is van 't Latynsche *sagena*.

ZEGENEN is van *zeggen*, gelyk by de Latynen *benedicere*. 't Is het goede zeggen, door gebieden, of toewenschen.

ZEGGEN is van 't Griekische *λέγειν, legein*. De *λ* is verwisselt in *z*. Anders mag men ook denken op het Hebreuwsche *נָצַח, souach*, dat denken, en spreken beduid.

ZEIKEN voor overvloedig water lossen, komt van *sechen*, dat by de Hoogduitschen noch is gulzig drinken. Dat *zechen* is, zo 't schynt, van 't Latynsche *ficcare*, droogen. *Evacuare scyphos*. Doch hier van zoude ook *seiken, zeiken*, kunnen zyn, als betekenende de blaas droog en ledig maken.

ZEIL is van 't Latynsche *velum*, een zeil. *V* word *z*, of *s*, als *casa* van *cavare*. Dus is *zeilen* van *zeil*. Voor *zeilen* zeiden de ouden, gelyk de Hoogduitschen noch, *seghelen. Si seghelden mit staende seyle voor wynde ende voor waghe*.

ZEIN

ZEIN, een teken, is van 't Latynsche *signum*.

ZEIS, en *zeiffen*, voor fikkel, komt van 't aaloude *sabs*, *sex*, *sex*, *sabs*, *seax*, een degen, of mes. Zo verscheidentlyk wierd dit geschreven. *Daz si mihbili mezzir biezen sabs*, dat zy groote messen hieten *sabs*. Hier van hebben de *Saxen* dien naam gekregen, om dat zy met zulke *sabzen* gewapent waren, even gelyk de *Longobarden*, of langbaarden, van hunne lange heirbylen; schoon andere dien naam tot hunne lange baarden brengen. Ziet in *Hellebaard*. *Handseax* was een pook, *scarsabs*, of *scersex*, een scheermes, *blodsex* een vlym, *negelsex* een mes, of scheer, om de nagelen af te snyden. Anders was *scire* een scheer. Dit *sex* kan zyn van 't Latynsche *secare*, snyden. Ziet in *Sikkel*. Men zoude ook kunnen giffen, dat *sachs* stamde van *ziben*, trekken, gelyk wy zeggen, *van leer trekken*.

ZEKER zal verbaflert zyn van 't Latynsche *certus*, gewis, zeker; hoewel *securus*, veilig, nader by de letteren is. By de Hebreen is *קש*, *scheker*, leugen. Het geheele onderscheid tusschen *seker* en *scheker* hangt aan eene stipverplaatzing.

ZEKEREN was by de ouden, gelyk noch by onze boeren, zich wettig door ondertrouw verbinden, en dus trouwverzekering geven. Het zelve is by de laatstgenoemde *storien*, voor in de Consistorie verschynen. Nu heet men dus wel de vergadering, of vergaderplaats van Kerkelyken; maar de ouden zeiden ook, *de Consistorie van den Hove*. *Zekeringe* was ondertrouw. *Bruiloften*, *voorbruloften* oft *zekeringen*, *nabruloften*. *Gezekert* was verlooft.

ZEMELLEN is van 't Latynsche *simila*, *similago*, by de Grieken *σμιδαλις*, *semidalis*. Dit was eigentlyk uitgezifte terwenbloem; maar 't gebruik heeft ons daar voor in den naam van *zemelen* slechts het uitziftzel gelaten.

ZENDEN zoude kunnen verbaflert zyn van het Grieksche *σἄλλειν*, *stellein*, zenden. Ziet *Bestellen*.

ZERP is van 't Latynsche *acerbus*, wrang, zuurachtig.

ZES. Ziet in *Getal*.

ZETEL is van 't aaloude *sedale*, van 't Latynsche *sedile*. *Gisdale* waren zittingen. Ziet in *Zadel*.

ZET-

ZETTEN heeft zynen oorsprong van het Hebreeuwſche *צתו*, *ſchout*, zetten, ſtellen.

ZEV is van *zeveren*, dat ziften was in de taal der ouden. *Daer leende ſi een ſeve om tarwe mede te ſeveren.* Dit ſchynt zynen oorsprong te vinden in het Griekſche *σειειν*, *ſeiein*, of *σειειν*, *ſuein*, heen en weder bewegen, 't geen ziftende geſchied. Mogelyk heeft het oude wiegdeuntje, *Seuie*, *ſeuie kindje*, hier zyn wiege. By de Grieken was *σειειν*, *ſeithein*, ziften, dat van het Nederduitſche woord weinig verſchilt.

ZEVER is verbaſtert van 't Latynſche *ſaliva*, ſpeegzel, daar *ſi* uitgezift is. Of zoude het zyn van *zeveren*, ziften? om dat de zever door de klieren als uitgezift is, en word uitgeworpen.

ZEUR is *zier*. Dus zegt men, *een leur of zeur*, een treuzeneus, een niet waardige zaak.

ZIEDEN is van 't aaloude *ſod*, water: want zieden is aan kookend water eigen. *Zode* is een zieding, of ziedzel. De Grieken noemen zieden *ζειειν*, *zeein*. Men kan nauwelyks twyſelen, of het eene ſtamt van het andere. Wie hier de voorrang heeft, onderneem ik my niet te beſliffen.

ZIEK is van 't Griekſche *σικκος*, *ſikchos*, zwak. Dus zeggen wy, *ziek en zwak*. Dikwyls word *ziek* ook gevoegt by *zuchtig*, en die beide betekenen niet alleen krankheid en quaad, als in *mildziekte*, *waterzucht*, enz.; maar ook groote begeerte tot iets te hebben, als in *hebziek*, *ſpeelziek*, *ſtaatzuchtig*, *eerzuchtig*, dewyl zieken wel zeer beluſt zyn, en trek hebben tot iets. *Zucht* is van *zihen*, trekken, en dus *zucht* trek. Ziet in *Tyen*.

ZIEL is by Willeramus *ſiela*. *Ir beyliga ſielan*, gy heilige zielen. *Guode ſielan*, goede zielen. *Thie etbele ſelan*, de edele zielen. De Hoogduitſchen zeggen *ſele*, en de Engeliſchen *ſoul*. Zal het wortelwoord hier van zyn het Latynſche *ſal*, *ſolt*, *zout*? Men zoude wel redenen kunnen bybrengen, waar om die benaaming zo ongevoeglyk niet zoude ſchynen, en dus mag dit voor een zinſpeling doorgaan. *Zout* is een zinnebeeld van beſtendigheid, *Num.* 18. 19. De *ziel* is een beſtendig wezen. *Zout*

is

is een zinnebeeld van wysheid. *Kol. 4: 6*. Wysheid heeft in de ziel haaren zetel. Taalkundigen weten, wat al spreekwyzen de Latynen daar van genomen hebben, b. v. *sales*, *falsus*, *sine sale*, *insulsus*, enz. Zout bewaart het vleesch voor verrotting. Zo is *anima pro sale*, de ziel voor zout. Eindelyk zout brengt de aangenaamheid toe aan de spyze, *Job 6: 6*. Hier op word gespeelt *Marc. 9: 50*. Zonder de ziel is het lichaam een afkeerrig aas. *Gen. 23: 4*. Om deze en diergelyke redenen schynt de naam der ziel van zout te mogen ontleent worden. Maar ik heb noch een andere bedenking. *Ziel* is magfchien verkort uit *zibel*, of *zebel*, van *ziben*, trekken, reizen. Ziet in *Tyen*. Dan zoude die naam uitdrukken, dat de ziel is de inwendige oorsprong van alle lichaams beweging, de beweegveer, en trekker. Dan zoude *ziel* en *zeel* vermaagfchapt zyn. Beter onderrichting zal my aangenaam wezen.

ZIEN zeiden de aalouden *zeben*, en *zeban*, gelyk noch de Hoogduitschen *sehen*. Zoblykt, hoe van *zien*, in *præterito imperfecto*, komt ik *zag*, en *wy zagen*. Daar van is *gezicht*, *gezag*, enz.

ZIFTEN. Ziet *Zeveren*.

ZILT is van *solt*, zout.

ZILVER is van 't gebruik versmolten en vergoten in een Duitschen vorm uit het Grieksche *ἀργυρος*, *arguros*, van *ἀργός*, *argos*, wit. Ik weet geen nader myne om den oorsprong van dat woord uit te delven; en men vind verbasteringen, die niet minder zyn. De Alchimisten mogen zien, of zy *zilver* van *sulphur* kunnen maken.

ZIN word niet qualyk afgeleid van *zien*, dewyl 't verstand het oog van de ziel is. Doch liever, dat behoort tot het Grieksche *συνεσις*, *synesis*, verstand, en is daar voor afgekap. De ouden zeiden *zinnich*, voor verstandig. *Dier gelyc en is niet in sinnen noch in wysbeden*. *Ontsinnen* was uitzinnig worden. *Hi woude ontsin- nen*. Een *ongefinde* was een onverstandige. Zy zeiden *affinlicen fondich leven*. Wy gebruiken ook *zin* voor verstand, en daar van *diepzinnig*, *dubbelzinnig*, *kloekzinnig*, *scherpzinnig*, *onzinnig*, *zinne'loos*, enz. Dus zegt men, iets met zinnen doen. *Verzinn-*

478 ZIN. ZIT. ZO. ZOE. ZOG. ZOK. ZOM:

zen is uitvinden, *beziennen*, *bemianen*. *Zin* is verstand, *zin* is lust, *zin* is gehengeniz enz. Maar *zien* heeft dien naam ook aan de andere verneemtuigen des lichaams medegedeelt, en zo heeft de mensch vyf zinnen, schoon geen vyfoogen. 't Is naarymands zin, 't geen aan de ziel of lichaams zinnen behaagt. Van *zin* is *zinnelyk*, *zindelyk* enz.

ZINGEN. Ziet in *Tonge*.

ZINKEN is het zelve woord met *zakken*, en komt van 't Latynsche *fidere*, zinken, te gronde gaan.

ZITTEN is van 't Latynsche *federe*, gevormt van 't Grieksche *ἴζειν*, *bizein*. 't Schynt een vreemde spreekwyze, *ymand achter de hielen zitten*, voor najagen; doch dat is verbaftert van *zitten*, nazetten.

ZO. De ouden zelden, *so lanc so bofer*, *so lanc so meer*, en *hoe snoder so liever*. Wy gebruiken voor zo, hoc. *Hoe langs hoe meer*, *hoe langer hoe boozer*. Zo schynt verkort van 't aaloude *samo*, gelyk.

ZOEKEN kan zyn van 't Grieksche *ζητέω*, *zetein*, of *ζητάω*, *zetazein*, zoeken.

ZOEL, voor warm, word ook gezegt *zwoel*, met een tufschengevoegde *w*. Ziet *Zon*.

ZOET was by de aalouden *suozze*. Willeramus: *Stand apb vane themo suozen slapho*, sta op van den zoeten slaap. Dit komt van 't Latynsche *suavis*, zoet; of men moest denken op het Grieksche *εὐδός*, *eudhos*, dat ook zoet beduid.

ZOETELAAR word ook genaamt een *markentent*, om dat hy in zyne tente markt van eet en drinkwaaren houdt. In de vorming van dat woord is al wat ongewoons en gedrongens. *Zoetelaar* zal zyn van *bezoetelen*, om dat het daar morffig pleegt toe te gaan. Zyn kraam is een *vuilkeukon*.

ZOG. Ziet *Zuigen*.

ZOK is van 't Latynsche *saccus*, by de Grieken *σάκος*, *sichas*.

ZOMER is zo veel als inzamelaar, van het aaloude Saxifche woord *sommen*, vergaderen: want in den zomer worden de vruchten in de schuuren vergadert, of verzamelt. De Hoog-

duit-

duitschen zeggen *sommer*. *Somme* is een vergaderde hoop, 't zy van 't Latynsche *summa*, of van 't Saxifche *sommen*. *Da gesommoden we us*, doe vergaderden wy ons. Hier van is ook *zamen*, *inzamelen*, *verzamelen*, 't geen de ouden zeiden *verzamenen*, en *verzaamt*, voor *verzaament*.

ZOMMIGE, verkort *zom*, schynt te zyn van 't Griekfche *σωμα*, *sooma*, een lichaam, en dat word gestelt voor persoon. Das zeggen de Engelfchen *some bodie*, eenig lichaam, voor ymand.

ZOMP, een natte modderige plaats, is van *zypen*, wiens *diminutivum* is *zypelen*.

ZON schynt haaren oorsprong te hebben van 't Latynsche *Sol*, met verwisseling van *l* in *n*, gelyk wel meer gebeurt. B. v. zo vormden de Latynen *nympha* van *λύμη*, *lumphæ*, en *pampinus* van *ἀμπελον*, *ampelos*. De Deenen en Zweeden blyven daar by nader, in de zon te noemen *sool*. Wy neemen de *l* weder in *zoel*, *zoel weder*, voor warm, 't geen van de zon veroorzaakt word. Doch 't is opmerkelyk, dat zon, maan, en sterren ook by de Tartaren zo genoemd zyn. 't Kan dan wezen, dat de Latynen hun *Sol* ontleent hebben van die aalouden volkeren. Doch laten zy blyven by der Grieken *ἥλιος*, *hælios*, dat al in een zeldzaame vorm tot *Sol* verkneed is. Willeramus zegt *sunna*. *Erwelet also ihu sunna*, uitverkoren als de zon. *Hizza sunna*, heete zon. *Sunnan fart* was in de aaloude taal zonnenloop. Zoude men niet mogen giffen, dat *Son* by de aalouden was de *scen*, de schoone, dewyl zy by uitnemend den naam van schoon mag dragen? *Pred. 11: 7*. Zo noemden zy *God* van *goed*. Ziet *Schoon*.

ZONDAG, de eerste dag der weeke was in 't aaloude Heidendom toegewyd aan de Zon, hunnen voornaamsten God. Christenen vieren dien tot eere van de Zon der gerechtigheid. De ouden zeiden *zonnendag*, gelyk *manendag*, volgens hunnen *genitivus*, 't geen dan is *zonsdag*, *maansdag*, gelyk *dingsdag*, *woonsdag*.

ZONDE is by Willeramus *sunda*. *Ihu anna sunda wesan ni magh*, die zonder zonde niet wezen en mag. De aaloude En-

gelfaxen zeiden *syn*, en de Engelschen noch *sun*. Dit schynt te spruiten van 't Grieksche *σινειν*, *sinēin*, beschadigen, 't geen by uitnemendheid op het schadelyk zondenquaad past. *Jes. 3: 9. Jer. 2: 19.* Daar van was in 't Grieks *σινος*, *sinos*, en *σινωσ*, *sinoor*, een beschadigende, een schade en quaad doende, dat weinig van zondaar verschilt. Anders zoude men zonde kunnen brengen tot het Latynsche *sons*, schuldig. *Jak. 2: 20.*

ZONDER is van 't Latynsche *sine*, uit het Grieksche *ἀνευ*, *aneu*, zonder, met een voorgeklampte *s*. Zonder was in de taal der ouden ook *dan*, gelyk noch by de Hoogduitschen. *Niet en bleef in hem sonder die tonge*, dat is dan, behalven, uitgezondert de tonge. *In alle dat lant en sal niet blijven eenige stede ongequetst, sonder alleen een bedehuis*, uitgezondert. Zonderling was byzonder, alleen op zich zelve. *Si soude een sonderlinge leven leiden*, afgezondert. *Int cruce waren vier houten, elc van desern houte was van een sonderlinge stic*, byzonder. Hier van hebben wy afzonderen. uitzonderen, enz.

ZONTVLOED kan zyn zondvloed, om dat de hemeltegende zonde der vleeschelingen die goddelyke wraakstraf over de eerste wereld bragt. Of 't kan afgeleid worden van 't aaloude *sod*, water, en dus betekenen watervloed. Immers van *sod* is *font*, en *sunt*, een zeenauwte, waar van de bekende *Sont*, en veele andere zeen, en plaatzen, genoemd zyn.

ZOOL is van 't Latynsche *solea*.

ZOOM zoude kunnen zyn van 't Latynsche *summum*, het hoogste, of uiterste.

ZOON wierd van de aalouden geschreven *sun*. *Sun sinan ainacan*, zynen eenigen zoon. Ook *sunu*. *His enmeden sunu urne Drychten*, zyn eenigen Zoon, onzen Heere. Zy verwisselden *u* en *o*, en zeiden dus *suuna* voor zoon, en *sunda* voor zonde. Dit zweemt wel wat na 't Grieksche *υιος*, *hujos*, zoon, als 'er *s*, of *z*, voorgesteld is; doch Ziet in *Moeder*, en *Tyen*. Ik moet echter ook aanmerken, dat *זון*, *oon*, by de Hebreëen is kracht, sterkte, dat zeer wel op een zoon past. Vergelykt *Genesis 49: 3.* en *Psalme 127: 4.* Als hier, gelyk dikwyls, een *s*, of *z*, voorgesteld word, is het zoon.

ZOR-

ZORGE zoude kunnen verkort, en verbaftert, zyn van 't Latynsche *solicitude*, bekommring; of men kan denken op *cura*.

ZOT is mogelyk versmeed uit het Latynsche *stultus*, of *stolidus*. Maar het gelykt beter na 't Chaldeeuwfche *תֹּטֵב*, *schoteb*, een dwaas.

ZOUT, *salt*, *solt*, is van 't Latynsche *sal*, gevormt uit het Griekfche *αλς*, *bals*.

ZUIDEN heeft dien naam gekregen van 't aaloude *sod*, water, om dat het zuiden de reghoek is. Willeramus: *Burethich northwind, ande kum ihu suthene wind*. Beur u op noordenwind, en kom gy zuidenwind. *Suthdales cwen* is de Koningin van 't Zuiden. Ziet *Queen*. Voor *zuid* zeide men ouds tyds ook *sund*. *Sundwestren* was zuidwest. Ziet *Lontvloed*.

ZUIGEN is van 't Latynsche *sugere*. Anders kan zuigen gebragt worden tot het aaloude *ziben*, trekken, want door zuigen trekt men uit. Van *zuigen* is *zog*, zuigzel, dat gezogen word. Zo is by de Latynen *succus* van *sugere*. Men noemt een moêrverken een *zog*, of *zeuge*, om dat zy zo veele biggen te zuigen heeft.

ZUIL komt van 't Griekfche *ξύλον*, *xulon*, hout, om dat de zuilen eerst maar houten balken waren. Voor *zuil* zegt men ook *zwel*. Anders, al zowel kan men 't afleiden van het Hebreeuwfche *זַיִל*, *ayil*, sterkte, en ook een post, of styl, met voorftelling van een *s*, of *z*.

ZUIPEN is by de Hoogduitschen *sauffen*. Het wortelwoord hier van is 't Hebreeuwfche *שָׁבַב*, *sabbab*, *savah*, dronken worden, *שָׁבַב*, *soveb*, was wyn, sterke drank. Zo zeggen wy, de *zoop*, en een *zoopje*.

ZUIVEL is van 't Latynsche *sevale*, of *sevale*, van *sebum*, smeltvet, roet. 't Is waar, dat is eigen aan 't vet der beesten, doch dat is overgebragt tot kaas en boter, het vet van de melk: welke van de Latynen zo genoemd is om de gelykenis, wanneer zy die melkspyz van andere volkeren eerst leerden, en daar toe noch geen eigen naam hadden. Om die zelve reden noemden zy ouds tyds den Elefant *bos*, een os, om dat zy doe geen grooter beest wisten. Men schryft aan een *ei* ook *zuivel*

tes, doch dat wil mogelyk zyn zuipzel, om dat het geflorpt word. *Zuipen* is ook florpen.

ZUIZEN is van 't Latynsche *sufurrare*.

ZULK komt van 't aaloude *suslich*, *suslyk*, zo lik, zo gelyk. *Sus*, voor zulk, zodanig, is dan een goed Duitsch woord: gelyk wy zeggen, *zus* of *zo*, aldus of alzo.

ZUSTER is by Willeramus *suester*. *Broeders ende suesters*, broeders ende zusters. De Hoogduitschen zeggen dus *schwester*. Dit *bruder* en *schwester* vind men zelf in de taal der Perfaanen en Tartaaren. Het zal zyn van *zwei*, twee, waar voor Willeramus heeft *zui*, *mit zuinlero zuchte*, met twee jongen, twoelingen. *Zuene thine spunne sint samo zuoy zuinele kbiße*, twee uwe borsten zyn gelyk twee twoelinggeiten. Een *zuster* is dan een *tweeßer*, of tweede. Op een dergelyke wyze word gezegt in 't gebed van ons Doopformulier: *Noab zyn abtister*. Anders zoude men *zuster* kunnen afleiden van 't Grieksche *ύστερ*, *hustera*, 't geen ook beduid *matrix*, en dus zoude 't overeenkomen met verwant. Ziet *Verwant*. 't Dunkt my niet zo waarfchynlyk, dat men in *zuster* eene verbaftering van 't Latynsche *soror* zoude vinden.

ZUURDEEG gelykt wel na 't Hebreuwfche *זרע*, *seor*, zuurdeeffem. Doch *zuur* kan zyn afgeleid van 't Latynsche *acerbus*, wrang, zuur, zo men hoofd en steert daar van afknot, als in *stomachus*. Dan blyft *cer* over tot *zuur*, gelyk *mach* tot *maag*.

ZWAAR zoude kunnen verbaftert zyn van het Latynsche *gravis*. Ziet in *Zwaluw*.

ZWAARD, zweerd, kan zyn van *weeren*, zich verdedigen. *Weer* en *wapen* stelt men t'zamen. *Weer* beduid al wat tot verweering dient; maar *geweer* en *wapen* gebruikt men als gelykluidende woorden. Zulk een weer of geweer is by uitnemendheid een zweerd. Anders konde men *zwaard* brengen tot het Grieksche *αορ*, *aor*, een degen. De *s*, of *z*, is dikwyls een voorzetzel, als in *slinks*, voor links; en zo vormen de Latynen *serpo* van *ίρω*, *berpoo*. De Grieken noemen een zwaard ook *σίδηρος*, *sideros*, dat eigentlyk beduid yzer. Hier na fchynt
zweerd

zweerd al wat te zweemen. Immers Willeramus heeft *suerd*. *Sin suerd van finemo thibe*, zyn zweerd van zynedye. In de stamrekeningen zeiden de ouden van *zwaardzyde*, en van *spilzyde*, om te betekenen van maanlyke, of van vrouwelyke atkomst, vermits de mannen het *zweerd*, en de vrouwen de *spil* handelen.

ZWAAN wierd van de ouden ook genoemd *zwam*. *M* en *n* worden verwisselt, gelyk in *alffem*, en *alffen*. *Zwaan* behoort dan tot *zwemmen*, en zegt een zwemvogel. Daar van komt ook *zwam* voor spongie.

ZWAGER schynt verbaftert te zyn van het Grieksche *ἐμπύρος*, *bekuros*, waar van de Latynen hun *socer* hebben, en beduid eigentlyk een schoonvader; doch is nu ook van ruimer betekening, gelyk Neef. Van *socer* maken de Spanjaards *suegro*, dat na by *zwager* komt.

ZWAKKEN, *zwikken*, Ziet in *Bezwyken*. *Zwak* zal komen van *wak*, week, en dat van *wyken*. Ziet *Wyken*. *Z* is een voorhechtzel.

ZWALUW zoude zeer zeer wel kunnen stammen van 't Grieksche *χελιδών*, *chelidoon*, 't geen ons niet vreemder moet voorkomen, dan dat de Latynen daar van met gewoone verwisseling van verscheide letteren, en tusschenlating van een *n*, *hirundo* hebben gesmeed. *Ch* is overgegaan in *w*, daar noch een *f*, of *z*, gelyk meermaals voorgehecht is, en de steert verbogen. Zo is *zwaar* van *gravis*. *G* komt met *sb* overeen.

ZWART is van 't Latynsche *ater*, daar een gevel voor gesticht is; of van 't Hebreuwfche *שׁוֹר*, *schacher*, zwart zyn.

ZWAVEL acht ik verbaftert te zyn van 't Latynsche *subtilis*, hoe zeer dat ook is verandert.

ZWEEMEN, gelyken, is van 't aaloude *swemo*, gelyk.

ZWEEP schynt wel wat te zweemen na 't Latynsche *scutissimus*, een geestel, een zweep. *T* zoude kunnen in *p* verandert zyn.

ZWEEREN, voor beëdigen, schynt te zyn van *zwaar*, *zwaaren*, om dat een eed is een zware zaak, waar door men iets op 't allergewigtigst bevestigt, en waar toe men niet lichtvaardig, maar bezwaarlyk, komen moet. Zo zeggen de Latynen *asseverare*, van *severus*. Anders kan *zweeren* zyn van 't Grieksche

sche $\beta\rho\kappa\textcircled{c}$, *borkos*, een eed, uit $\beta\rho\gamma\epsilon\iota\eta$, *eirgein*, bedwingen, om dat een eed ymand dwingt de waarheid te spreken. Of zweeren moest verbastert zyn van 't Latynsche *jurare*, dewyl een eed in 't gerichte moet geschieden. *Zweeren* beduid ook etteren. Dit kan verbastert zyn van 't Latynsche *suppurare*, of 't kan stammen van *wee*, pyn, smerte. Immers zweeren was in de oude taal zeer doen, pynlyk zyn. *Al gewapent mogen sine hepen ende sine leden sere sweren*. Dus zegt men noch *hoofdzweer*, *tandzweer*; en zo heeft *zweer*, *zweeren*, noch dien naam, dewyl dat zeer doet, en smert. *Zweer* en *zeer* is het zelve. Daar toe behoort *sueren*, *seuren*, of *soeren*, gelyk men elders spreekt, *dat seurt my*, voor dat seert my, dat smert my, dat doet my leed.

ZWEET is van 't Latynsche *sudor*, en dat van het Grieksche $\beta\delta\omega\pi$, *hudoor*, water.

ZWELLEN is van *wellen*, met een *s*, of *z*, om dat wellen, opwellen, doet zwellen.

ZWENKEN is omwenden, 't zy van *zwicken*, of *zwinden*, iets gezwindelyk doen. Ziet in *Windbond*. Zo ziet men iets met een *zwenk*, een omkyk, of gezwindheid. Het zelve woord met *zwenken* is *zwaayen*. Van *zwenken* is mogelyk *Zwerk*, de dryvende wolken, die herwaards en derwaards omkeeren. *Job* 37: 11, 12.

ZWIERN meen ik verbastert te zyn van 't Latynsche *gyrare*, omzwenken, zwaayen. G word verwisselt met *w*, en een *s*, of *z*, daar voor gestelt; gelyk in meer woorden geschied, b. v. in *zwaar*, van *gravis*.

ZWYDIG was by de aalouden *swide*, zeer. *Deme du swide ribte*, oordeel gy zeer rechtveerdig. *Swithe fearwe*, zeer weinige. Dus zegt men, *zwydig volk*, *zwydig geld*, voor veel.

ZWYGEN is van 't Grieksche $\sigma\upsilon\gamma\gamma\acute{\alpha}\nu$, *sigân*, met een tusschengevoegde *w*.

ZWYN is van 't Grieksche $\sigma\upsilon\upsilon\textcircled{c}$, *suinos*, en dat van $\sigma\upsilon\varsigma$, *fus*, een verken.

ZYDE is van het Hebreuwische צד , *zad*, zyde.

ZYGEN is het zelve met zinken. Ziet *Zinken*.

ZYPEN is druipen. Ziet *Zomp*.

NA-

NALEZING

V A N

NEDERDUITSCH E WOORDEN,

Gebragt tot hunne Oorsprongen.

GUNSTIGE LEZER.

NA dat myn Taalwerk ter drukperſſe was overgegeven, en reeds verre gevoordert, quamen my noch eenige woorden te binnen, welke ik voor heen niet had opgemerkt; of waar over noch iets nader te zeggen viel. Hier uit ontſtond deze NALEZING, gelyk van druiventroffen, die men in den wynoogſt heeft overgeſlagen. Daar was geen middel om die op den rechten letterrang in te ſchuiven. Ik beelde my echter in, datze den oordeelkundigen niet onaangenaam, en als Fakkelvonken tot opheldering onzer moedertaal mede niet ondienſtig zouden zyn. Liever bragt ik die dan hier zo laat, dan ze geheel achter te laten. Vermits die woorden ook volgens 't A, B, C, geſchikt zyn, is alles ſtraks te vinden.

A.

ABEEL, *abeelboom*, heet by de Latynen *populus alba*. Van *alba* is *abeel* gevormt. De ouden zeiden ook een *albboom*. Dit is van de witheid der bladeren. De Nederduitsche naam is dan overgenomen van het *adjektivum*, gelyk in meer woorden, b.

Nnn

v.

406 ACH. AFG. ALU. AMA. ANK. AVO. BAA. BAG. BAK.

v. Kerke van *kyriakē*, dat is, *kyriakos oikos*, en Dom van *Dominica domus*, des Heeren huis, enz.

ACHT, de Ryksban, leidde ik hier voor af van 't aaloude *echten*. In dat *echten* klinkt klaarlyk door het Griekfche *εχθρος*, *echthos*, haat, vyandschap.

AFGOD is t'zaamgefelt van *af* en *God*. Het voorledeken *af* drukt ook uiteen vliedende, of verfoeyende, afwending van iets, als in *afgryzen*, *afkeer*, enz. Dit past by uitnemendheid op eenen *afgod*, en *afgodery*.

— ALUIN is van *alumen*. L.

AMANDEL is van *amygdalum*. L.

ANKER is van 't aaloud *ankēr*, *vastflechten*, dewyl een fchip door dat gereedschap vast gehecht word: 't geen wy *ankeren* noemen. Of liever dat woord zal zyn van *anker*, uit het Griekfche *ἀγκυρα*, *agkura*, by de Latynen *anchora*.

AVOND ziet hier voor. Nu zeg ik noch, dat op *avond* zeer wel past het Griekfche *ἀφαιμα*, *aphamas*, donker, en dat verdwynt, t. w. het verduisterende en weggaande daglicht.

B.

BAAL, t' zamengepakte, en gezakte, koopwaaren, fchynt te komen van *bal*, *dol*, en eigentlyk zulke, die rond zyn, te betekenen.

BAGGEREN is gebaggert uit het aaloude *oage*, water. Ziet in *Aker*. Het is dan *baaggeren*. *Be* is een gewoon voorzetfel; doch de *e* word dikwyls afgeworpen. Zo is *baden*, *baaden*.

BAKBOORD is de linke zyde van 't fchip; dat boord alwaar de *kombuis* tot kookken en bakken pleeg te zyn.

BALG ziet hier voor. Zoude dit niet zyn van 't Hebreuwfche *בַּלְגָּ*, *balang*, verflinden. Immers de buik verflind zeer veel.

BARBEEL, een vifch, is van *barbus*. L.

BEER, een ongefneeden verken. Ziet voor in *Verken*.

BELEEFT acht ik te zyn van *leven*. 't Beduid dan ymand, die weet, hoe hy met de menfchen moet leven, om aangenaam

te

te zyn, die zyn wereld verstaat, en elk zyn eere geeft. 't Is dan gelyk *bedreven*. Ziet hier voor in *Draven*, en *Dryven*. In zulk een zin is *ervaren van waren*.

BERM, *harm*, by de ouden *baerm*, is een dyk, van het oude *baerm*, een watergolf, vermits die daar van gekeert word. Ziet ook *Dyk*. De *m* achter *baerm* is wel meer een uitgang.

BERNAGIE, een kruid, is van *borago*, L.

BERSTEN, *barsten*, kan gevormt zyn naar 't kraakende geluid der berstende dingen.

BESCHEID heeft ook de betekening van andwoord, bericht. Zo krygt ymand *bescheid weder*. In dien zin kan *bescheid doen*, door drinken, zyn hem met zulk een teuge te beandwoorden. *Bescheiden* is mede *bepaalen*. Dus zegt men, een *bescheiden deel*, en ymand op een plaats *bescheiden*.

BESCHEIDEN, by de Latynen *discretus*, is van *scheiden*, en beduid zulk een, die door een rechtmatig oordeel wel onderscheid weet te maken, en zich daar na schikt en gedraagt. Het Grieksche *επιεικεια*, *epieikeia*, zweemt daar na al iets.

BESCHUTTEN stamt myns oordeels van *schieten*, gelyk *schutter*, *geschut*, enz. *Beschutten* is dan door voorstryden beveiligen, Vergelykt *Jes. 31: 5*. *Beschutten* is dus in betekening het zelve met *beschermen*. Ziet *Schermen*. Doch dat woord is van 't gebruik ook tot een ruimer zin uitgebreid.

BESPIEGELEN is een vertaaling van 't Latynsche *speculari*.

BETE, een moeskruid, is van *beta*, L.

BETONIE is van *betonica*, L.

BEVELEN, en *bevel*, zoude kunnen stammen van *wil*, om dat die beveelt, zynen wil met gezag voorstelt. *V* en *w* worden zeer dikwyls verwisselt.

BEVEN bragt ik hier voor tot *φθβεν*, *phobein* G. maar noch nader is het Latynsche *pavere*, bang of bevreesd zyn; hoewel ook dat buiten twyfel van het Grieksche gevormt is. *P* en *β* zyn gewoone wisselletteren.

BEZUUREN kan gebragt worden tot *zuur*, en zeggen willen dat ymand iets *zuur* opbreekt. Maar 't valt bedenke-

lyk, of dat niet behoort tot het oude *soten*, *seuren*, smerten, zeer doen, van *zeer*.

BOEDEL, sterfhuis, nalatenschap, acht ik het zelve woord te zyn met *buidel*, dewyl daar de buidel te pas komt tot ontfangen en uitgeven.

BOEZEM gis ik dus genoemt te zyn van het oude *boezen*, *poezen*, zoenen, kuffen. In dat *boezen* straalt door het Latynsche *basiare*, zoenen. *Sem* is meer een uitgang, als in *bliksem*, *deegsem*, enz. *Boezem* komt in zin overeen met het Latynsche *Sinus*. Uitwendig heeft de *boezem* de borsten, inwendig het herte en ingewand, daar de liefde woont. Aan beide word daarom ook wel de naam van *boezem* toegeëigent. Yemand aan den boezem drukken, wil daar om hertelyke en nauwe liefde te kennen geven. Noch heden is by de Zeeuwen een vleinaam *poes*, *poesje*, zo veel als *kuffeling*, gelyk hertje, liefste. Zo komt *poes* overeen met het Latynsche *basium*.

BRAK schynt te stammen van *breken*, dewyl de zoutigheid gebroken is van zoet.

BROEYEN, *broeden*, is warm maken. Ziet *Broeden*. Dus past het op het *broeyen* der vogelen, die hunne jongen door warmte uit de eyeren broeden.

BRUID. Ziet ook in *Wynbraauwe*.

D.

DAMMEN, een bekend spel, is mogelyk zo genaamt, om dat men daar in de openingen toedamt, of toeftopt, door 't inschuiven van damfchyven, op dat 'er geene bloot staan om geslagen te kunnen worden. Misschien behoort *dampen* tot *dammen*, zo 't niet in den grond het zelve woord is, met eenen anderen uitgang, gelyk *klemmen* en *klampen*.

DAVEREN kan het zelve woord zyn met *dreunen*, van 't Grieksche *τρέμειν*, *tremein*, of in 't Latynsche *tremere*. Ziet *Dreunen*.

DEGEN zal het zelve zyn met *dagge*. Ziet hier voor. 't Kan ook stammen van 't Hebreeuwische דָּגָב , *dachab*, stooten. Een degen is een stootgeweer.

DEN-

DENNENBOOM spruit van 't Latynsche *pinus*. *D* en *p* zyn wisselletteren. Dus komt van *pin*, daar de steert afgesnoeit is, *den*. De *p* blyft in *pynappel*, de vrucht van een dennenboom.

DOKKEN zal zyn van *duiken*, waar van men zegt *gedoken*. *Opdokken*, *uitdokken*, is dan *opduiken*, *uitduiken*, te voorichyn brengen. Dit is ontleent van de duikelaars, die iets van den grond ophalen.

DONZEN, *doezen*, kan zeer wel zyn van 't Latynsche *tundere*, klopper. *T* en *d* zyn gewoone wisselletteren. *D* word ook wel *f*. of *z*, gelyk b. v. *fons* van *fundo*.

DOOF weet ik niet t'huis te brengen, dan tot het Grieksche *κωφός*, *koopbos*, doof. *K* is overgegaan in *d*. Dus vormden de Latynen *dama*, van 't Grieksche *κμαός*, *kemas*. Maar van waar is *doven*, de wortel van *verdooven*, *uitdoven*, *dof*, *dof*, enz? Zoude dit wel zyn van *dampen*, *dempen*, met een anderen uitgang? Men vind dat in meer woorden, b. v. *stallen* en *stelpen*. Immers men zegt ook *bedooven*, voor *bedolven*, bedompelt, en *uitgedooft* is het zelve met *uitgedompt*.

DOOR zweemt wel wat naar het Grieksche *διὰ*, *dia*, en Latynsche *per*. *P* word wel meer *d*, als in *tudo* van *τῦπτο*, *tuptoo*, ik klop: maar het is verslepen van 't aaloude *thurg*. Willeramus: *Thurg thinan willan*, door uwen wille. De Hoogduitschen blyven daar by nader met hun *durch*, en de Engelschen met *through*.

DORP ziet hier voor. Anders, *Dorp* kan afftammen van 't aaloude *Terp*. Dus noemen de Vriezen opgeworpen hoogten, tot berging in watersnood, waar op met 'er tyd wooningen gebouwt zyn. *Dorp* is dan het zelve met *gebucht*. Ziet *gebucht*. Men zegt elders noch *Terp* voor *Dorp*.

DRAAK is van *draco*, *L*.

DRADE, verkort *dra*, is het zelve woord met *rad*, voor *ras*; doch de letteren zyn geheel verschikt, als in 't Latynsche *sal*, van 't Grieksche *ἄλας*, *bals*, zout. 't *Zal* zyn van *rede*, met een voorgehechte *d*. Ziet *Rede*, en *Ras*.

DRAS zegt men van een doorwatert land. Hier in hoort

men het aaloude *as*, een zomp. Het zal zyn *der as*, de zomp, het zompige. By de Hoogduitschen is *der* noch *de*.

DRAVEN ziet hier voor. Nu voeg ik 'er by, dat *draven* ook zweemt naar het Grieksche *tribon*, *tribein*, slyten. De Latynen vormden daar van hun *terere*, en *terra*. Ziet *Treden*. *tribos*, *tribos*, was een gesleten of betreden weg. Naar dat *tribos* gelykt *dreve*. *D* en *t*, *b* en *v* zyn wisselletteren.

DRENTELEN is *trantelen*. Ziet *Trant*.

DREUTEL is een *diminutivum* van *drol*. *Drol* is verkort van *draayel*. De reden kan men zien en tasten. *Dreuteltje* is dan het zelve met *drolletje*.

DROMMEN, dringen, t' zamenschaaren, kan zeer wel zyn van 't Latynsche *premere*, drukken, dringen, dat in een' t' zamenloop en gedrang van menschen geschied. *P* word wel meer *d*. Dus hebben de Latynen *tudo* van 't Grieksche *τύνω*, *supoo*.

DRUKKEN, persen, was by de aalouden *thruckon*. *Wilderamus*: *Moft uzzon ruoden ephalon gothrubian*, moft uit roode appelen gedrukt. Of nu dit met verwisseling van *p* in *d*, en verandering van den uitgang, als moer geschied, verbaftert is van 't Latynsche *premere*, geef ik in bedenking. Anders mogt men denken, dat het een woord is met *dringen*. Ziet *Schakken*.

DUF noemt men het geene *bedruven* is geweest, en daardoet een onaangenaamen verslikten reuk, of smaak, heeft gekregen. Ziet in *Doof*.

DUIGE is van 't Latynsche *docus*, een tonplank. Hier toe breng ik *dewvik*, *duivik*, *devik*, een tap, dien men in de ton staat.

DUIM is by de Hoogduitschen *daum*, en by de Engelschen *thumb*. Ik twyfel niet, of *duim* is zo veel als *toom*, dewyl die vinger het bestier der hand heeft. 't Is een spreekwoord van ymand die iets vaardig en vast heeft, *by heeft*, of *weet dat op zyn duimtje*. Dit heeft zynen oorsprong uit het boertig zeggen tot kinderen, waar van men iets weet, 't geen zy meenen verholten te zyn: *Ik heb een duimtje, dat klap*.

DWARS,

DWA. EBB. ECH. EEN. EGG. EIG. EIN ELD. ELE. ELF. 47t

DWARS, *dwers*, kan schier schynen verbastert, en verkort, te zyn van 't Latynsche *transversus*: gelyk *waards* van *versus*. *V* en *w* zyne gewoone wisselletteren.

E.

EBBENHOUT is van *ebenum lignum*, L. uit het Hebreuw- sche עֵבֶן, *boben*.

ECHEL, *ecchel*, een bloedzuiger, is dus genoemd van *ek*, *ak*, by de aalouden etter, vuil bloed, om dat die het verdorven en overtollig bloed afzuigt.

EENPAARIG, *eenpaar*, is *eenbaarig*, en *eenbaar*. *Baar*, *paar*, word gevoegt by *een*, als een uitgang, gemeen aan veele woorden. Anders kan dat *paar*, of *paarig*, by *een* geenen zin hebben.

EGGERIG, verkort *eggig*, is verbastert van 't Latynsche *acer*, *acerbus*, zuur, wrang. *C* en *g* worden dikwyls verwisselt. De Franschen blyven daar by nader met hun *aigre*.

EIGEN komt myns oordeels van 't Grieksche ἴδιον, *idios*, eigen. *D* is overgegaan in *g*. Dus zeggen de Latynen *aggero*, voor *adgero*.

EINDE schynt verbogen te zyn van 't aaloude *egge*. Ziet in *Zelfegge*.

ELDER is het zelve met *uyer*. De ouden zeiden ook *uder*, en *euder*. Dit zal komen van 't Latynsche *uber*, een mamme. *B* is *d* geworden. Dus is *uber* gevormt uit het Grieksche ἔβαρ, *outbar*. Men kan ook ons *uder*, *uyer*, *elder*, onmiddelyk daar toe brengen.

ELENDIG ziet hier voor. Hier voeg ik noeh by, dat *elendig* ook afkomstig kan zyn van het Grieksche ἄλβον, *eleci- nos*, deerlyk, waar over men zich ontfermen moet.

ELFT kan verbastert zyn van *alofa*. L. *S* zoude verwisselt zyn in *f*. Zo hadden de Latynen het Grieksche σῦκος, *sukos*, een vyg, verandert in *ficus*.

ELS acht ik versmolten en verkort uit het Latynsche *alnus*, op een diergelyke wyze als *aal* uit *anguilla*.

EN-

ENKEL wierd by de ouden geschreven *eenckel*. Ongetwyfelt heeft dat zynen oorsprong in *een*, gelyk *eenig*, uit *een*, voor ymand. Ziet *Een*.

ERGENS Ziet in *Nergens*.

ESCH, effchenboom, is by de Latynen *Fraxinus*. Zoude *an* daar niet midden uitgekapt, en tot *esch* bediffelt zyn? Immers dat ziet men in meer woorden. B. v: zo is *maag* uit *stomachus*, *Neel* uit *Kornelia*. Men zoude niet zeggen, dat *Neel* de zufter is van *Keed*.

F.

FOEI is van 't Griekfche tuffchenledeken φει, *pheu*, 't geen men leeft *pheuy*, waar door zy ook een verwerping en atkeer uitdrukten. De Latynen fchynen daar van hun *vab*, en *veb*, ja mogelyk ook *faedus*, verfoeyelyk, lelyk, gevormt te hebben.

FOKKER, een ryk geldzamelaar, ftamt af van *Fugger*, een vermaard geflagt in Duitschland, verheven tot de Graaflyke waardigheid, 't welk groote fchatten door koophandel en woeker opgelegd had. Dit is tot een fpreekwoord geworden, gelyk *Cræsus*.

FOLTER fchynt wel wat te zweemen naar het Latynfche *fidicula*, een pynbank. Doch 't zoude al wel moeten gepynigt en verwrongen zyn, eer daar *folter* uitgehaalt is. Evenwel daar zyn woorden die geen minder verwringing geleden hebben. Zo is *Souter* uit *psalterium*, en *Pinxteren*, ook *Sinxen*, uit *Pentokofte*. G. Of wil men een voorbeeld van een Duitsch woord? *Tien* is van *δέκα*, *deka*, G. of *decem*, L. De *d* is verwiffelt in *t*, en voort het woord zodanig vervormt, dat het zynen oorsprong fchier geheel is ontleken. Men verwondere zich dan niet, wanneer iets diergelyks meer voorkomt. Noch meer verschilt *deka*, en *decem*, van 't Hebreuwfche תען, *gnefer*, dat echter de wortel fchynt te wezen.

FORET, *fret*, een klein boortje, is van het Latynfche *forare*, booren.

FRONS-

FRONSSSEN, wiens *diminutivum* is *fronsselen*, stamt af van 't Latynsche *frons*, het voorhoofd, waar in men *fronssels*, rim-pels, trekt. Zy zeggen, *capere frontem*. Tot dat *frons* be-hoort ook *frontieren*, daar men eerst een land aanziet.

G.

GALNOOT is van *Galla* L.

GAREN, voor draad, of draaden, vermoede ik te zyn van *gaeren*, vergaderen. De wever voegt en gadert het garen, de draaden, te zamen tot doek, door zyn getouw. De naayer gadert daar door de stukken, welke hy aan een hecht. Waar om dat *naayen* genoemd word, ziet in dat woord, en in *Garen*.

GARNAAT, *garnaart*, zoude kunnen verbastert zyn van 't Latynsche *gammurus*. Men vind wel grooter vervormingen.

GEBIEDEN, met magt bevelen, acht ik te stammen van 't Hebreuwsche **נָצַח**, *bata*, uitspreken. Een gebiedter wil op zyn woord en gebod gehoorzaamt zyn. Ziet *Psalms* 33: 9. 2 *Sam.* 24: 1, 4.

GEESSEL, en *geesselen*, zeide ik hier voor mogelyk te kon-nen verbastert zyn van *flagellum*, en *flagellare*. Doch ziet hier wat naders. *Geessel* zal zyn van *quispel*, en *geesselen* van *quispe-len*. Het zelve was *gispfen*, wiens *diminutivum* is *gispelen*, en daar van *geesselen*. Ziet *Quispelen*. *K*, of *qu*, en *g* zyn wisselletteren. *Gisp* was een riem. Ziet *Gesp*; maar de *geessels* bestonden uit rie-men. Niet minder verschilt *buppelen*, *bompelen*, en *bobbelen*, schoon het zelve woord.

GENEVERBOOM is van *juniperus* L.

GENGBER komt van het Grieksche *γινγίβερης*, *gingiberis*, waaruit de Latynen *zingiber* maakten.

GEVEINSTHEID schynt afgeleid te zyn van 't Grieksche *Φέναξ*, *phenax*, een bedrieger. Willeramus heeft *veychenes*. *Wanda thu veychenes ande gelichnesses niet ne ruocheft*, want gy geen geveinstheid en gelykenis, nabootzing, en acht. *Geveinst* kan ook zyn van *scelus*. L. uit *ingere*, bootzen, verziern.

GEWEST stamt buiten twyfel van *wezen*, zyn. 't Is dan daar eenig land zyn wezen heeft, of is. *Ge* is een gewoon voorledeken.

GEWOON, anders *gewent*, gis ik te stammen van *woonen*: want de landen, waar in byzondere volkeren wonen, hebben hunne eigen zeden, welke men leert navolgen. *Gewoonste* is verkort van *gewoonbede*. Hier mede stemt *aard* in zin over een. Ziet *Aarden*.

GLINSTEREN is van *glans*. Ziet *Glans*. De *l* word uitgeworpen in *geinster*, vonk.

GOLPEN, *ingolpen*, *uitgolpen*, schynt te spruiten van *golve*, en te willen zeggen met golven inzwelgen, of uitspouwen. Ziet *Golve*. *V* en *p* zyn wisselletteren. Hier van is een *golp*, en mogelyk ook een *zwalp*, en *zwalpen*, door verwisseling van *g* in *w* met een voorgestelde *z*, als in *zwieren* van *gyrare*. *Golpe* was in de oude taal een kolk; hoedanige 't water inzwelgen, en weder uitwerpen.

GOM is van *gummi*. L.

GRAAUWEN bragt ik hier voor tot *grouwen*. Maar 't kan ook zyn van *grauw*, grys, voor oud, om dat oude lieden wel *grauwig*, dat is, knorrig, en gemelyk, vallen.

GRANAATAPPEL draagt dezen naam van 't Koningryk *Granada*, in Spanje, daar die vrucht veel en schoon wies, en naar elders wierd verzonden. Zo word om die reden een *perfik* genoemd van *Perfie*. Anders mogt men denken, dat de *graanen*, of kerlen, welke in dien appel zyn, daar aan zynen naam hebben doen geven.

GRENDËL is t' zamengesmeed uit het voorledeken *ge*, en *rendel*, uit *rand*, op zulk een wyze als *grenzen*. Een *grendel* word voor den rand der deur gefchoven.

GRENZEN schynt te mogen afgeleid worden van *rand*, met het voorzetzel *ge*, als in *gewest*. 't Is dan *gerandsen*, de randen, of zoomen, van een land. Men schreef ouds tyds *grentsen*. *S* is dikwyls een tusschenzetzel.

GROF gelykt niet qualyk naar het Latynsche *crassus*, dik, grof; hoewel *gravis*, zwaar, in letterklank nader is. *Cras* zoude kunnen *grof* geworden zyn, door 't verwisselen van *c* in *g*, en

en *f* in *f*, als in meer woorden. Maar ik blyf hier voor geen borge. De *g* is behouden in *grossus*. Ziet *Groot*.

GY, in 't enkel en veelgetal, zoude zynen wortel kunnen hebben in 't Hebreuwsche *amhechtzel* ג, *cha*, en ח, *chem*. *Cha* verschilt weinig van *gy*, en slyd de *m* van *chem*, daar schiet over *che*, en dus *ge*, *gy*.

H.

HAAGDISSE is zo geheten van *haag*, of *bege*, waar onder die dieren zich veel onthouden. *Isse* is een vrouwelyke uitgang, als in *Abdisse*, enz.

HALF is van het Grieksche *ημι*, *hemi*, half. De uitgang is verbogen op die wyze, gelyk van een *elf*, en van twee *twalf* gevormt is.

HEER ziet hier voor. Dit kan ook zynen oorsprong hebben van 't Grieksche *κυριος*, *kurios*, heer. *K* word dikwyls vervormt in *b*.

HEINING acht ik te zyn van *Heim*. Ziet *Heim*. 't Zoude dan zyn *heiming*, iets waar door de huizen met hunne hoven wierden omzet, en afgeschut. Het gebruik neemt dat nu ook in een ruimer zin. *M* en *n* zyn dikwyls wisselletteren.

- HEMEL ziet hier voor. Ik zal hier noch eene bedenking byvoegen, welke ik als een giffing aan de toetse der oordeelkundigen overgeve. In 't Hebreuwsch is *שמים*, *schamajim*, de hemel. In *ש* is de *b* begrepen. Dus hebben wy *bama*. De uitgang is verbogen in *l*, 't geen meer geschied. Hier uit is dan *bamal*, en *amal*, der aalouden, en zo ons *bemel*. Dewyl nu de hemel alles overdekt, kan *hemelen*, voor bedekken, daar van gesproken zyn. Op een diergelyke wyze kan *Hel* zyn van *הל*. Ziet *Helle*.

HEUMIG zal zyn van 't Latynsche *humidus*, vochtig.

HOEK zoude kunnen vervormt zyn uit het hoofd van 't Latynsche *angulus*. Doch liever mag men denken op het oude *eck*, 't geen de Hoogduitschen noch hebben, anders genoemt *egge*. *G* en *k* zyn dikwyls wisselletteren. Ziet *Zelfegge*. Voor

eck is dan *β* tot een voorgevel gesticht, en dus *bek* verbouwt tot *boek*.

I.

JUWEEL is van *κεῖμαλιον*, *keimelion*, G. een kleinodie.

K.

KAAUW, een bekende vogel, roept dus zelf zynen naam uit.

KALCYSTEEN is een keisteen, waar mede men de straten paveit, of vloert. Zoude dat stammen van 't Latynsche *calcare*, met de voeten betreden? Hier van was *calx*, een hiel, en *calceus*, een schoe. Het zelve zal zyn *kezelsteen*, of *kyzelsteen*. Ik denk dat zelf *kei* daar van verkort is.

KALM zoude konnen omgekeert zyn van 't Latynsche *malacia*, stilte, kalmte. Doet men den uitgang *ia* weg, men behoud *malac*, en omgekeert *calam*, kalm. Zulke woorden zyn 'er meer. *Kalmte* is van *kalmbede*.

KANDEEL schynt in den eersten opslag een koppelwoord uit *kan* en *deel*: doch dat levert geen gepasten zin uit. Vergelykt *Ledekant*. Ik oordeel *kandeel* gevormt uit het Latynsche *talidum*, warm: gelyk wy dus mede zeggen, *wat warms*. Buiten twyfel hebben de Engelschen van dat *calidum* ook hun *caudle*. De Franschen heeten *kandeel* dus *chaud-eau*, 't geen echter beter op *Koffy*- of *theedrank* past.

KARIG, spaarzaam, vrek, is van *carus*, L. duur.

KASTANIE, en met een tusschengevoegde *r* *karstanie*, is van *castanea* L.

KAVALIE is een oud bouwvallig gesticht, van *vallen*. *Ka* was by zommige der aalouden 't voorzetzel *ge*. Men noemt zulk een *kavalië* ook een oude *kraak*, van *kraaken*.

KEEREN, voor wenden, zal zyn van 't Grieksche *γυροῦν*, *gyroun*, by de Latynen *gyrare*, rondom draayen. G word *k*.

KEFFEN is zekerlyk het zelve woord met *baffen*. Ziet *Baffen*.

fen. *B* is *k* geworden: ik denke uit het voorzetsel *ge*, als meermaals. *Gebeffen* zoude dan tot *keffen* verkort zyn, 't geen nader is, wanneer men voor *ge*, met zommige aalouden, *ka* stelt.

KETTER bragt ik hier voor tot *Ketzen*. Maar wil ymand het liever verbaftert en verkort achten uit *Hereticus*, G. en L. ik zal het niet wederfpreken. Men vind wel woorden, die niet minder misvormt zyn.

KIEUWEN der viſſchen, is van *kaauwen*, dewyl zy die open toe doen. Hier van zal ook *kies*, een baktand, zyn voor *kieuws*.

KLAM kan zyn van *klemmen*, om de kleefachtigheid.

KNEVELEN komt van het oude *knevel*, een boeiband. Ik geef in bedenking, of dit niet verbaftert mag zyn van *kabel*. *N* word wel meer ingelafcht, b. v. *knaauwen*, van *kaauwen*, en *b* en *v* zyn wiffelletteren. *Knevel* was ook een knoop, van *knobhel*. Hier van zoude *knevelen* konnen zyn vast knoopen; toeknoopen, dat op banden paſt.

KNIBBELEN, 't geen ook wel gezegt word *kibbelen*, zoude door tuſſchenvoeging van een *n* kunnen zyn van *kyven*, igelyk *wribbelen* van *wryven*, en *knabbelen* van *knaauwen*, het zelve met *kaauwen*.

KOMBUIS is verbaftert van *kookbuis*. *Buis* word voor ſchouw genomen.

KOMENY, een gaarkeuken, ſchynt te zyn van 't Latynſche *caminus*, een ſchoorſteen.

KOU, *kooi*, *kevie*, is van *cavea*, L.

KRAAM ziet hier voor. Dit zoude door letterverzetting, gelyk in meer woorden, zeer wel konnen verbaftert zyn van 't Hebreewſche מָכַר, *macar*; verkoopen. Hier van ſpruit מְכָר, *mecer*, koopmanſchap, de wortel van het Latynſche *merx*, waare.

KRAUWEL is van *krauwen*, naar zich haaken.

KROCHEN ſchynt het zelve woord te zyn met *kuchen*, daar een *r*, als meermaal, tuſſchengelafcht is. Anders, ziet hier voor in *Rochelen*.

KROLLEN, het kermis houden der katten in den Maart, is

het zelve woord met *grollen*. *G* is in *k* verwisselt.

KRUISBEZIEN, *kruisdoornbezien*, *kroesbezien*, zyn dus vernoemt uit het Latynsche *crispe*. *Crispa* is *kruis*, of *kroes*, geworden.

KRYGEL is van *krygen*, oorloogen, vechten, en beduid krygszuchtig, vechtachtig. De uitgang is als in *derstel*, *voetmetel*.

KRYTEN kan zeer wel zyn van 't Latynsche *quiritare*, kermende om hulp roepen. *K* word lichtelyk uit *qa*, en de uitgang naar den Duitfchen leeft vervormt.

KUNNE, *keune*, en *krulo*, een bekend ruinkruid, is van *canela*, L.

L.

LAATSTE bragt ik hier voor tot een Griekfche bron; maar beter blyft men by *laat*, *spade*. Anders Ziet *Lyf*.

LAURIER is van *Laurus*. L.

LIST behoort tot *Loos*.

LOMBAARD, een leenbank, draagt dien naam van de *Lombardiens*, of *Langbaarden*, een volk waar onder groote en beruchte woekeraars waren.

LOOS, voor listig. Ziet hier voor. Maar zoude *loos* niet kunnen zyn de middelmoet van *dolosus*, L. bedrieglyk.

M.

MALUE is van *malva*, L.

MAST is een bekend fcheepftuig; maar zo licht niet tot een zekere naambron te brengen. Men zegt ook *mastboom*. Zoude *mast* dus heten van de denneboomen, die men daar toe gebruikt, en ook mastboomen noemt? Doch ik twyfel niet, of die dennenboomen worden *mastboomen* geheten, om dat men ze tot *masten* bezigt. Ik zoek dan eenen anderen oorsprong; en 't zy my geoorlooft door giffingen, als in 't donker, daar na te tasten. De lezer oordeelt of die waarfchynlyk zyn. *Ma* was in

in de taal der aaloude Schythen, onze voorvaderen, een schip, en *a* water. Zoude *ma* wel zyn *im a*, in 't water, gelyk de Hoogduitschen noch zeggen *im*, voor *in dem*, en willen uitdrukken een ding, waar mede men in 't water is, of vaart, een vaartuig? Dan zoude dit *ma* ouder zyn, dan de eigen naam der schepen. Vergelykt *Exod.* 16: 15. Of zoude *ma* wel gevormt zyn van 't Hebreuwsche מַגִּים, *megajim*, 't geen andere lezen *meajim*, de buik, vermits de schepen holle buiken ter lading hebben? By de Grieken heet een schip *naūs, naūs*, of *νάυς, naos*, waar van de Latynen *navis* maakten. Dat *na* gelykt naar *ma*, dewyl *m* en *n* dikwyls verwisselt worden. Noch heden noemt men by ons een zeker scheepsgevaarte; dat tot laden en lossen van grooter schepen gebruikt word, een *maat*. In 't Hebreuwisch is מַיִם, *majim*, water, waar voor de Egyptenaars *mo* zeiden. Men ziet, wat gelykluidendheid *ma* en *a* daar mede heeft. Tot dat *ma*, een schip, breng ik *matroos*, een scheepsgast, of bootsgezel. Wat *maat* zeggen wil, Ziet in *Maat*. Maar *matroozen* is eigentlyk de naam van schiplieden, en zo ik gisse, een ander woord. Dit behoort dan tot het aaloude *ma*, een schip. Doch wat is *troos*, of *roos*? Beduid dat iets; of zal men 't enkel voor eenen uitgang houden? Hier sta ik onzeker. De Franschen noemen een matroos *matelot*. Ik twyfel niet, of zy hebben ook dit woord oorspronglyk van onze aaloude voorvaderen, gelyk de naamen der winden, maar verflukt naar hunne mode. *T* en *l*, *f* en *t*, zyn gemeene wisselletteren. Men mag mede in bedenking nemen, of van *ma*, een schip, niet komt *maaren*, *meeren*, een schip met touwen vast maken. Doch laten wy eindelyk komen tot *mast*. Ik gis dat het verkort is van *ma-ast*. *Ast* was in de aaloude taal een boom, en betekent by de Hoogduitschen noch een boomtak. Dit *ast* is de wortel van ons *quast*, *knoest*, *noest*, by de ouden ook gezegt *oest*. Wie ziet in *ast* niet doorschynen het Hebreuwische אֵץ, *gnoetz*, een boom, een hout? 't Komt noch nader, als men aan *y* den klank van *a* geeft. *Ma-ast*, versmolten tot *mast*, is dan naar de letter te zeggen een schipboom. Die naam past ten vollen op de zaak. By de Latynen is een *mast*, *malus*,
waar

waar in men al mede dit *ma* hoort. Zoude in *lus* het Griekſche ὄλη, *bulae*, holt, hout, niet konnen ſchuilen? Dan zal *malus* zyn een ſcheepshout, het zelve met ſcheepsboom. Doch heeft ymand geen zin, om zich in dit *ma* te ſchepen, hy mag het met zyn *maſt* laten varen, en wat beters zoeken.

MEDE, *mel*, een bekende drank, is van eenen Griekſchen naamtronk. Μέλι, *meli*, is by hen honig. Den drank daar van gemaakt, noemen zy *hydromeli*, betekeneude gehonigt water, of ook *melicratum*, honingmengzel. Wy hebben μέλι, *meli*, honig, daar van afgeſchuimt, en dat verbrouwt tot *mede*. *L* is in *d* verwiffelt, als b. v. in *meditari* van μελετᾶν, *meletan*, overpeinzen. Of ook *mede*, een bekend verfkruid, dus genoemt is, om dat de wortels de kleur van geelen honig hebben, kan men overwegen. By de Grieken was μέλιτῶ, *miltos*, en by de Latynen *menium*, *menie*, of vermilioen. De meeverwe zweemt daar na.

MEETEN, by de Grieken μετρεῖν, *metrein*, en by de Latynen *metiri*, hebben gezaamentlyk hun wortelwoord in 't Hebreuwſche מָדַד, *madad*, meeten.

MEENEN is het zelve woord met *waanen*. *M* is met *w* verwiffelt.

MERKEN, voor zien, vernemen, zoude konnen ſlammen van het Griekſche ὁραεῖν, *boraein*, zien, verſtaan. Dus is 'er een *m* voorgevoegt, gelyk in *mundus*, *L.* rein, van *unda*, waterbaare, waar mede men reinigt. Hier van beduid *merken* ook tekenen, dewyl het gezicht iets daar aan kent. *Ken* is een Duiſche uitgang van veele woorden. Hier toe breng ik *merk*, voor merkteken, liever dan tot *charakter*.

MUF is van *mucidus*, *L.* vochtig, duf, verſchimmelt.

MUIZENNESTEN bragt ik hier voor tot het oude *muiseneeren*. Nu voeg ik 'er by deze bedenking: Zoude dat *muiseneeren* wel ſpruiten van de *Muſen*, de Dichtgodinnen, om dat het dichten ſuf- en herſſenwerk pleegt te zyn?

MUNTIG zegt men van een koe die ſtierig is. Dit is verbaſtert van *mantig*, of *mannig*. De ſtier is de man van de koe. Ziet *Koe*. De ouden zeiden ook een *manskoe*, of *manſekoe*. Het zelve

zelve is een *kufte*, of *gufte*, koe. Hier uit is niet duifter af te nemen, waerom een Bruidloft in de oude taal *koeft* hiet.

MUTSAARD is van 't oude *moetsen*, *muisen*, uit het Latynfche *mutilare*, afknotten: want een *mutfaard* word gemaakt van afgeknot hout. Dus noemt men een paard, of hond, wiens ooren, of fteert, afgeknot zyn, een *moetze*.

MUZYK is van *Mufica*. L.

N.

NERGENS is t' zamengeftelt van *ne*, dat is, niet, en *ergens*, gelyk *niemand* van *ne* en *iemand*. Voor *ergens* zeiden de ouden *yewerincx*, en voor *nergens* *nyewerincx*. Hier van is nu noch verkort *ieuwers*, en *niewwers*, uit *ye*, en *nye*. Ziet *Ye*. Dit is van tyd ook tot plaats overgebragt. Of *ergens* door letterwiffeling zoude mogen verbaftert zyn van 't Latynfche *usquam*, geef ik in overweging. Immers *f* en *r*, *qu*, of *k*, en *g* zyn wiffelletteren.

NOCHTANS fchreven de ouden *nochtan*. Willeramus heeft *noch tanne*, en *nochtbanne*. *Tanne*, *thanne*, is by hem *dan*. Dus zegt het *noch dan*, 't geen de Hoogduitschen omkeeren tot *dennoch*.

O.

OCEAAN is van *Oceanus*. L.

ONDERDAAN ziet hier voor. Ik zal 'er noch iets ter overweging bydoen. By de aaloude Saxen, en noch by de Deenen, noemde men Vryheeren, of Baronnen, *Thane*. Zouden dan *onderdaanen* niet zyn zulke, die onder hun gebied waren? Verder; zoude dit *Thane* niet, zo wel als 't Spaanfche *Don*, konnen verbaftert zyn van 't Latynfche *Dominus*, Heer? Ja, zouden de Deenen daar van dien naam niet konnen aangenomen, of gekregen hebben, dewyl zy door hunne krygstochten oudstyds veele gewesten hebben overheert? Immers zy zyn met dien naam (maar wat meer dan voor duizend jaaren) bekend geworden. Dus zouden de Deenen in die betekening naamgenooten zyn van de

Ppp

He-

482. OND. ONG. ONT. PAC. PAS. PEI. PEP. PER. PEZ. PIL.

Herulen, dat is, *Herlein*, Heertjens. Meer Duitſche volken hadden diergelyke benaamingen, b. v. de *Quaaden*, de *Goibon*, dat is, Goeden, de *Wandalen*, dat is, Wandelaars, enz. Hier aan is gelykvormig, dat andere zig noemden, of genoemd wierden, *Vranken*, en *Vriefen*, dat is, Vrye.

ONDERHAVE is de naam van een kruid, die ook verwrongen is tot *bondsdruf*. *Onderhave*, en *bondsdruf*, zoude konnen verbaſtert zyn uit *groendrave*, dewyl dat ook 's winters groen blyft. Maar ongetwyfelt is het beide vervormt van den Latynſchen naam *hedera terreſtris*. *Hedera* is *onderhave*, en *bondsdruf*, geworden. Dus worden de overgenomen naamen dikwyls mismaakt, zo dat ze weinig naar hunnen oofsprong meer zweemen, en wel geheel wat anders gelyken.

ONGESTUUR ziet hier voor in *Onſtuur*. Het ſchynt te willen zeggen, 't geen niet geſtuurt of beſtuurt kan worden, en als toomloos is. Zo word dit toegepaſt op uitgeborſten onweder.

ONTBIEDEN heeft den zelve oofsprong met *bode*. Ziet *Bode*. 't Is eigentlyk door een' bode iets doen zeggen.

P.

PACHT bragt ik hier voor tot *veſtigal*; maar beter en nader is het Latynſche *pactum*, verdrag.

PASTINAAK is van *paſtinaca*. L.

PEILEN bragt ik hier voor tot *paalen*. Maar noch beter word dat mogelyk afgeleid van 't Griekſche *βάλειν*, *ballein*, werpen. Hier om noemden zy een peillood, dieplood, grondlood, *βολίς*, *bolis*.

PEPER is van *piper*. L.

PERK is buiten twyfel van 't Griekſche *περκα*, *berkas*, een affchutzel. *H* is in *p* verwiffelt, gelyk *palus*, een poel, L. uit *πελος*, *helos*. G.

PEZERIK zal zyn *piſſerik*.

PILGIFT bragt ik hier voor tot *pupilgift*, ik heb noch een andere bedenking, indien *pel* behoort tot het doopvat, als gezegt

PLE. PLO. POP. POS. PRO. PUL. PUN. QUE. RAA. RAD. 483

zegt is in *Kerspel*, zo wil *pilgift* mogelyk zyn *polgift*; zo veel als doopgift, dewyl ze by die gelegenheid aan de jonge doopelingen word gegeven.

PLAVUIZE, een vloersteen, is verbastert van *parvimentum*, L. de vloer. De uitgang is vervormt, en een *l* daar tuffchen gelacht. Zo is *parveyen*, en *plaveyen*, van *parvire*; L. bevloeren.

PLEURIS stamt van 't Grieksche *πλευρις*, *plouritis*, zydepyn.

PLOEGSCHEER was ook de naam van een *kouter*, van *scheuren*, om dat die de aarde open scheurt, of stryd. Ziet *Scheer*.

PLOFFEN zal het zelve woord zyn met *plotzen*, waar van *plotzelyk* stamt. Ziet *Plass*. Das is *baffen*, *blaffen*, *bassen*, en *keffen* een woord.

PEPELIER, verkort *peppel*, een boom, is van *populus*. L.

POSTUUR is van *postura*, L. gesteltheid.

PROVE een toegelegd deel, is van *præbenda*, in 't Monikenlatyn. Nader bleven de oude Vriezen daar by met hnt *promis*. Van dit *prove* is een *proventier*, en 't *proventiershuis*.

PULVER is van *pulvis* L. stof.

PUNT is van *punctum*, L. uit *pungere*, steken. Hier toe kan men ook *pook*, en *pikken*, brengen. G word *k*. Zelf is *s* in *punctum*. N is uitgezift.

Q.

QUELLEN, ziet hier voor. 't Zoude ook kunnen zyn een *diminutivum*, verkort van *quædalen*, uit *quæd*. Mogelyk is mede *quæd* uit *quæd*, door een verwisseling van *d* in *l*: gelyk *lachryma* L. is van *δάκρυμα*, *dakryma*, G. een traan.

QUETZEN acht ik afkomstig te zyn van *quæd*, en dus uit te drukken *quæd* doen, beledigen. In de oude taal was ook *quets* *quæd*. De *f* werd in zulke woorden wel meer ingelast; b. v. *baarsen* was baaren, en *scherffen* scheeren. Ziet *Scheeren*.

R.

RAAR is van *rarus*. L. zeldzaam.

RADYS is van *radicula*. L.

Ppp 2

RA-

RAKET ziet hier voor. Dit kan door letterverzetting en afkorting ook gevormt zyn van 't Latynsche *reticulum*, een netje, gelyk de kaatszeven zyn.

RALLEN, *rellen*, is verkort van *ratelen*, rammelen, wanneer de mond gaat als een *ratel*. Ziet *Ratel*.

RAP, *ras*, en *rad*, kunnen alle gebragt worden tot het Latynsche *rapidus*, snel. *Rap* is het afgekapte hoofd. *Ras* is gesmeed uit het hoofd en den steert, het tusschenlyf *pida* is uitgeternt, en verzwolgen. De ouden waren daar by nader met hun *rades*. Ziet *Rás*. In *rad* is de *p* afgeworpen, en *d* in de plaats geschoven. Hoe *rad* het zelve is met *dra*, Ziet in *Dra*.

RAPIER gelykt naar 't Latynsche *rapina*, roof: waar toe de degen misbruikt word.

REDDEN, uithelpen, verlossen, bevryden, schynt al wat te zweemen naar eene verkorting van 't Latynsche *redimere*, vry koopen, lossen; doch liever breng ik dat tot het Nederduitsehe woord *reeden*. Ziet in *Gereed*. Men zegt van een' belemmerden, *Hy is in 't ongereede*. *Redden*, voor *reeden*, is dan de beletzelen weg doen, zo dat ymand bereid en vry is.

REKENEN is het vuur onder de affche schrobben. Dit kan stammen van 't aaloude *rake*, of *reke*, een egge. *Raken*, en *rakelen*, was toeëggen, dit word van het zaad onder de aarde te verbergen, overgebragt tot het vuur.

REKKEN kan mogelyk stammen van *recht*, recht uitsteken. Dus zegt Willeramus: *Min win rabta fina hand in zę mir*. Myn lief rekte zyne hand in tot my.

ROOVEN is van *rapere*. L. O is in *a*, *p* in *v* verwisselt, en de uitgang naar den Duitschen trant verbogen.

ROTZEN, en ook *Ros*, voor paard, kan stammen van 't Hebreuwsehe רוצה, *routz*, loopen. Dan is een *ros* een looper, gelyk men zegt, een *klepper*.

RUW, *rou*, *ruich*, en *ruidig*, stamt alles van 't Latynsche *rudis*, ruw, en is maar een woord, schoon zo verscheidentlyk geschreven, gelyk *baffen*, *blaffen*, *bassen*, en *keffen*. Zo speeld het gebruik met de woorden, zelf in de eigen taal.

S.

SAVIE, *salie, self*, is van *salvia*. L.

SCHABBE, een overrok, noemden de ouden ook *schobbe*. Zoude dat wel vermaagschapt zyn aan *schobbe*, *schubbe*, der visschen opperkleed?

SCHARREN noemt men het schraapen, schrabben, of krabben der hoenderen. Ik twyfel geenzins, of dit is verkort van 't Latynsche *scabere*, schrabben. Hier van zal zyn *beschaaren*, voor *bescharren*, by een scharren, t' zamenschraapen. Ziet *Beschaaren*. *Schaare* is dan een t' zamengeraapte menigte. Wy zeggen dus noch, *opgeraapt volk*.

SCHELLING, een bekende munt, had dien naam al by de aalouden. Zy schreven *scellinc*, en *scilleng*. Men kan dat brengen tot *scellan*, schellen, klinken. Ziet *Schellen*. Anders tot *syllan*, geven. Ziet *Betaalen*. *S* en *sch* worden dikwyls verwisfelt, b. v. *sullen* en *sculan*. Beide die afleidingen passen op *schelling*. Hy klinkt, en word uitgegeven. Doch dit is ook gemeen aan andere geldstukken. Om wat reden dan die naam byzonder aan een schelling toegeëigent is, weet ik niet.

SCHELWORTEL, een kruid, is van *chelidonium*, G.

SCHEUKE, een hoeren naam, gelykt men zegt *boeren en scheuken*, zoude men mogen brengen tot het Latynsche *scortum*, een hoere, zo 'er geen nader oorsprong by de hand was. Het stamt van *scheuken*, *schokken*, heen en weder schuiven, gelyk ymand pleegt te doen, die van de luizen gebeten word. Een *scheuk* wil dan zeggen een luizige hoer.

SCHIEMAN, mede verbastert tot *scheeman*, hiet by de ouden ook *schimman*. Dit is oogenschynlyk verbogen van *schipman*, dewyl hy voor op 't schip zyn werk heeft.

SCHIMMEL kan afgeleid worden van *schuim*, om dat die als een schuim word uitgeworpen, en daar na gelykt.

SCHORTEN, *schorssen*, zweemt wel naar het Latynsche *succingere*, en zoude daar van door lettersmelting kunnen verbastert zyn, gelyk *schokken* van *succussare*. Vreemt wierd dik-

wyls omgesprongen met de overgenomen woorden. Tot een staaltje, van *Pittacus*, een Papegaai, maakten de ouden *Sittik*, en *Sitkust*. *Ocsael* was booge zaal by de Moniken.

SCHOUDER zoude konnen verbastert schynen van 't Latynsche *succuffare*, schokken, dat met de schouderen geschieden kan. Dus komt *schouder* overeen met *schoft*. Ziet *Schoft*. 't Zweemt ook wat naar *scapula*, L. het schouderblad.

SCHRANDER zoude konnen verbastert zyn van 't Latynsche *acer*, scherpzinnig. *Sch* is wel meer voorzetzel.

SCHROBBER, en *reeuwer*, was in de oude taal zulk een, die pestzieken oppaste. Zy hadden dien naam, om dat zulke huurlingen doorgaans gewoon zyn de goederen ten roef met diefachtige handen t' zamen te schrobben. Dat *reeuwen* is buiten twyfel rooven, gelyk de ouden dus *fleewwen*, voor vleyen, zeiden. *Preeuwen* is by de Zeeuwen noch steelen, en zo een *p* voor *reeuwen* gevoegt.

SCHUIT zal zyn van *schip*, met verbuiging van den uitgang.

SCHYN, licht, glans, luister, zoude konnen afspruiten van *schoon*, om dat niets schooner noch lieffelyker is dan het licht. Ziet in *Zan*. De Hoogduitschen zyn nader by *schyn* met hun *schon*, 't geen zy uitspreken als *scheun*. *Schyn* zeggen zy *schein*.

SINT JUTMIS is een spreekwoord geworden, om uit te drukken eenen dag, die nooit komt: gelyk de Latynen zeiden, *Ad Kalendas Gracas*. Een tydgenoot daar van is *Sint Nimmermeer*. De gedachtenis is nagelaten van den beruchten *Paus Johannes*, verandert in *Pauzin Johanna*. *Jut* is een verkorting van *Janneke*, waar door zy schier aan zig zelve is ontleken. Hy, nu zy, bragt in een plechtelyken Paulelyken omgang een zoet kraamkintje ter wereld, en wierd daar door van *Papa* tot *Mamma*. De Roomsche Kerk had geen zin in dat mirakel: waarom zy met geene roode letteren in den Almanach, noch met geenen heiligen dag, geëert word; ja, men zoekt haaren naam daar geheel in 't vergeestboek te stellen. Meermaals zegt het woord *mis* eenen zo genaamden heiligen, of feestdag, waar op de *Mis*

se

ter keeren van dien Dagheitig word gezongen, b. v. *Sint Jans wisse*. *Bemis*, voor *Berds wis* enz.

SLAAP des hoofds word, volgens Killianus, dus genoemd, om dat die in 't slaapen met de hand of een kussen ondersteunt is, en men daar op ligt, en rust. De slaap komt in de oogten, als die slaapen rusten. Dit heeft myne toestemming.

SLAKEN is ontspannen, van *slak*, het zelve met *slap*. *P* en *k* worden verwisselt.

SLEMPEN, brassen, zoude ik wel gissen te stammen van de levenswyze van dien slopenden vrek, uitgedrukt door het Grieksche woord *λαμπρός*, *lamproos*, Luc. 16: 19. Dit word verstaalt *prachtig*, maar beduid eigentlyk *blinkends*, gelyk ook de Latynen dus zeggen. *Splendide vivere*. Stelt een *s* voor *lamproos*, en gy zult haast een *slapper* hebben. Mier van heet men een brasmaaktyd een *slomp*. Van *slampen* vormt men *slampampen*, welke verdubbeling een vergrooting uitdrukt, als in *lactachen*, *rinkinken*, enz. By *slampen* voegt men dikwyls in eenen adem *deimpen*. *Slampers*, en *deimpers* zyn brassezellen. *Dampen* zal zyn *dampen*, damp opgeven, dewyl de opsteygende dampen van een overladen maag de hersens bedwelmen, en dronken, vadzig, en *dempig*, of *dampig*, doen zyn. Ziet ook *Dampen*.

SLIDDEREN is een *diminutivum* van *sliden*, en dat het zelve woord met *glyden*, voor *gelyden*. Ziet *Glyden*, en *Lyden*. *G* word verwisselt in *s*, gelyk *slippen* en *glippen*. Hier vind ook *slede* zynen oorsprong, dewyl die voortglyd, of voortslid. Anders ziet ook in *Glad*, en *Sleds*. Ik twyfel, of zelf *slippen* en *slippen* tot die bron niet behoort. *P* en *d* worden wel meer verwisselt.

SLOE gelykt al wat na *sloot*, een gracht; maar ik acht dat verkort te zyn van 't oude *slonds*, de keel; en dus is *sloe* en *kil* het zelve, naamelyk daar een harwe doortocht van water is.

SLORDIG kan verkort zyn van *slodderig*; of men kan 't afleiden van het Latynsche *fordidus*, vuil, met een tusschenge-lachte *l*.

SMAALEN schynt wel gevormt te zyn van *smal*, en te willen

len zeggen, dat men smal, of met verkleining, van ymand oordeelt en spreekt. Het tegendeel is *breed opgeven*. Doch ik meene dat *smaalen* verkort is van *smaadelen*, en dus een *diminutivum* van *smaaden*.

SMAKKEN is het zelve woord met *smyten*. De uitgang is slechts verbogen. *Smyten* is vermaagschapt aan *smeden*. Ziet *Smeden*.

SMET zoude zeer wel kunnen verbaftert, en verkort zyn van 't Latynsche *macula*, een vlek, of smet, met een voorgehechte *s*, en verwisseling van *c* in *t*, als meer geschied. Zo vormden de Latynen *arista*, een rype air, van *arescere*, dorren. *Mac* word dan *met*, en met een *ssmet*. Ik weet wel, dit zal licht als niet waarfchynlyk; maar verre gezocht, en zelf misschien belachelyk, voorkomen aan die in de afleidingen en vormingen der woorden, gelyk ook in de verwisselingen en smeltingen der letteren, ongeoeffent zyn. Maar het geene in veele andere voorbeelden ontwyfelbaar gebleken is, kan ook hier wettig plaats hebben. Ik heb wel in bedenking gestaan, of ik dusdanige woorden van een duisteren oorsprong, en myne vermoedens, en gissingen, daar over, zoude voorstellen; vermits zommigen hier wel een vooroordeel mogten opvatten zelf tegen zulke, die klaarder en gewisser zyn: maar ik schreef ook voor kenners, die daar van met grond kunnen oordeelen; en houde my verzekert, dat deze hier in geene ongerymtheid zullen vinden; volgens het geene ik in myne voorreden gezegt heb. Die de schriften van den geleerden *Bochart*, en diergelyke, gelezen hebben, zullen gunstiger vonnis vellen. Ik zal myn doelwit bereiken, wanneer taalkundige, die meer licht en hulpmiddelen hebben dan ik, hier uit aanleiding nemen tot nader onderzoek, verbetering, en vervulling, van dat in myn werk gebrekkelyk is.

SMIKKELBROK, anders *snikkelbrok*, is *slikkelbrok*, een brok, die ingeslikt word.

SNABBELEN zal stammen van *snavel*, en dat van *snebbe*, *nebbe*.

SNAKKEN is van *snikken*.

SNEU-

SNEUKELN, *snoeyen*, of *snaayen*, en *snoepen*, ^{het snoeyen} ^{modaig} ve woord, met zo verscheiden uitgang; doch het eerste is een *diminutivum*.

SNEUVELEN, *snevelen*, stamt van het oude *snevel*, ongeluk. Hier van quam *sneven*, rampspoedig zyn, bezwyken. Het *diminutivum* is *snevelen*, *sneuvelen*, ongelukkig aan 't einde komen. Zoude men het Hebreuwsche *גַּוַּל*, *gnavel*, hier niet als in 't verschiet zien?

SNIKHEET is *slikboot*, dat men in den mond niet kan verdragen.

SNUFFELN is een *diminutivum* van *snuiven*. Ziet *Snuiven*. 't Word aan jachthonden toegeëigent; maar ook ruimer gebruikt in *doorsnuffelen*, enz.

SOLLEBOLLEN is zool over bol; anders hol over bol, 't onderste boven spelen, by Kilianus. Hier mede komt *billebillen* over een. 't Wil zeggen op den kop staan, zo dat de hielen hooger zyn dan de billen.

SOMBER kan zyn van 't Latynsche *umbra*, schaduw; en willen zeggen, dat het gelaat overtrokken is.

SPANNEN schynt te zyn van het Latynsche *expandere*, uitbreiden, uitstrekken, uitrekken.

SPELONK is van *spelunca*, L.

SPENDEEREN. Ziet hier voor. Ik zeg nu noch, dat in de oude taal *spinden* te zeggen was verdeelen; uitreiken. Zoude daar van een eetenskas wel een *spinde* heeten, dewyl men daar uit de spyze haalt?

SPRANKEL, *sparkel*, is van *springen*, gelyk de vuurvonken plegen. Maar *sprengel* is van *sprengen*.

SPRUIT gelykt niet qualyk naar 't Latynsche *stirps*, een stam, als *struik* naar *frutex*, een heester. Doch *struik* is *stronk*, van *tronk*.

STEVEN is van het oude *steva*, de ploegsteert, van 't Latynsche *stiva*. De schepen doorploegen met hunne *stevens* de zee, gelyk de ploegen de aarde.

STIERBOORD is de rechte zyde van 't schip, daar de stierman zyn plaats heeft.

BEIND. Ziet hier voor in *Stranden*. Ik denk dat dit stamt van *rand*; daar *st* voorgehecht is, als in *strop*, en *storm*.

STREEK heeft eenige overeenkomst met het Latynsche *stratus*, een landstreek. Doch 't kan ook zyn van *strekken*, uitsrekken, of *stryken*, reizen.

STRIBBELEN. Ziet hier voor. Doch mogelyk is *stribbelen* ten *diminutivum*, van *stryden*, gelyk *glibberen* van *glyden*, zo veranderen de woorden wel meer. *D* word *b*. Ziet in *Momboor*.

SYROOP, *stroop*, is van *syrupus*. L.

T.

TAAANEN is van het oude *tano*, *tanno*, het stof, of meel, der eiken basten. Dus taarit men netten, enz.

TAFEREEL, een schildery, is van *tabula picta*. L.

TAK is mogelyk van *staak*, met afwerping der *s*, om dat de takken als in den boom steken.

TALIE is van *taliare*, L. by de Franschen *tailler*, snyden, dewyl daar een snedetecken, of kerf, in de el is.

TEEREN leide ik af van 't Latynsche *terere*, slyten, verslyten. Zo *teert ymand uit*, en *teert zyn goed op*, door dat gestadig te verminderen. Hier toe behoort dan de *teering*, en mogelyk ook *teer*.

TEIL, *teel*, kan zyn van 't Latynsche *testa*, een aarden vat. Zo hebben ons *teil* en *teft* den zelven oorsprong, schoon de steert verschilt, en *t* tot *l* is geworden.

TIEN. Ziet in *Folter*.

TREDEN meen ik te ontdekken in 't Latynsche *terere*, slyten, afflyten. Daar van hebben zy *terra*, de aarde, die door betreden versletten word. Wy zeggen in dien zin, *de straat-beenen slypen*. Immers het *supinum* van *terere* is *tritum*, 't geen de Latynen hebben in *via trita*, een betreden weg. Wie bespeurt daar in niet den oorsprong van *treden*, en *trede*? De ouden bleven daar by noch nader, dewyl zy *terden*, en *terde* zeiden.

TROTS schynt te zyn van 't aaloude *thrade*. Willeramus: *So wie thrade ther persecutorum mina warum*, hoe trots de bedreigingen

gingen der vervolgers waren. *Tbrade* was *trede*. Zoude dit wel ontleent zyn van den hoogmoedigen tred van zodanige pothanffen?

TUIL, een bosje t' zamengebonden bloemen, is *tuyel*, uit *tuyeren*, vast binden. Ziet *Tuyeren*. Maar *tuil*, voor een opstekende tuit, of kuif, zal zyn *tuitel*, van *tutulus*. Ziet *Tota*.

TYM, een kruid, is van *thymus*, L.

U.

UN was in de aaloude taal tot daar toe, en *unus* ter tyd toe. De Gelderschen zeggen in dien zin daar voor noch *ben*. *Hem te zomer*.

V.

VECHTEN. Ziet hier voor. De oorsprong daar van is het Grieksche *εχθρα*, *echthos*, haat, vyandschap, daar een *v* voor geklampt is. Hier van stamt ook het aaloude *wych*, of ten minsten het vloeit uit een gemeene hooger bron.

VENKEL, *vennekool*, is van *feniculum*, L.

VERJUIS is verbastert van 't Latynsche *viride jus*, groen sap, om dat het van groene en onrype druiven geperst word.

VERNEN, en *verent* by de ouden, was verkort uit *verjaarent*, van voorleden jaar. Dus zeiden zy *verent wyn*, en *vernen wyn*. Even zo zeiden zy by smelting *center*, voor *conwinter*, een beest dat eenen winter oud is.

VERRE. Ziet hier voor. 't Schynt een zeldzaame spreekwyze, om *verre vallen*. Wil dat zyn om 't verste? Zo verre iets vallen kan? By de aalouden was *furo* voorby. Willeramus zegt, *iber regan is furo*, de regen is voorby. Dus kan *verre* van dat *furo* afkomen, en tot *voor* behooren.

VERSLENST is mischien van *flaccidus*, L. slap, verwelkt.

VERSUFT komt my voor als verbastert van 't Latynsche *stupidus*. 't word meer ingeschoven, en *p* en *f* verwisselt.

VESTEN, voor stads grachten, is van *vestigen*, vast en sterk maken, om dat ze daar toe dienen.

VIOLE, *violier*, *vlier*, is van *viola* L. maar *fool*, een vles, van *phiala*, een schaal. L.

VOKKEN, *fokken*, is het zelve woord met *voeden*, schoon de uitgang ook hier in verschilt. *Opvokken* is opvoeden, opqueeken. Ziet *Vee*, en *Voeden*. Op een diergelyke wyze is *smakken* en *smyten* een woord.

VRIES, een soort van warm laken, draagt dien naam, om dat het zyn gebruik heeft des winters, wanneer het vriest.

VUURENHOUT word zo genoemd van *vuur*, om dat het licht en helder brand.

W.

WAN. Ziet hier voor. Maar *wanzoude* ook kunnen versmeed zyn van 't Latynsche *inane*, ydel, ledig, met voorhechting van een *w*, gelyk zeer dikwyls geschied.

WANTE, een handschoe, kan zyn van *manica*, L. *Men w* zyn wisselletteren.

WEDEROM acht ik gevormt te zyn van 't Latynsche *iterum*.

WERS, *wars*, is *weerscb*, *wederscb*, gelyk *rynsch*, *geelsch*, enz. Het beduidt dat *weder is*. *Weder is tegen*. 't Is dan, 't geen tegen de borst is. Dus is men *wars* van spyze, die men tegen heeft gegeten.

WEST. Ziet hier voor. Nu voeg ik 'er by: *West* zoude ook kunnen verbaftert zyn van 't Latynsche *vespera*, de avond. Ouds tyds noemde men het *zuiden*, den *Middag*, en het *Westen* den *Avond*, gelyk het *Oosten* den *Morgen*, volgens den Zonloop.

WETEN kan gebragt worden tot *wit*. Ziet in *Graaf*. Daar toe behoort *wys*, en *wysheid*. By de Hoogduitschen is *weisz*, noch *wit*. *S* en *t* zyn wisselletteren. Vergelykt *Job* 12: 12. Zo is *wetenschap* en *wysheid* in den grond het zelve.

WICHT. Ziet hier voor. Dit zal zyn van *wiege*, en willen zeggen een *wiegeling*. Het gebruik echter breid de betekening verder uit.

WON-

WON. WRA. WRI. WRY. ZED. ZEE. ZEG. ZEL. 493.

WONDE breng ik tot het Latynsche *vulnus*, een wonde. *V* en *w* worden verwisselt. *L* word meer *n*. Dus is *nympha* van 't Grieksche *λύμφη*, *lymphæ*. De uitgang *nus* in *de* is naar onzen trant verbogen. De ouden noemden een wonde ook *yncke*, van *iEus*. *L*. Men zoude anders mogelyk in bedenking mogen nemen, of *wonde* dus niet genoemt was van *winden*, dewyl die omwonden, en verbonden, moet worden.

WRAT, *werte*, is van *verruca*. *L*.

WRIEMELN is *wormelen*, 't gekrielt van wormen. De Latynen zeiden *vermiculari*. Men zegt ook *griemelen*. *W* is *g* geworden.

WRYVEN. Ziet hier voor. Men zegt, *schryven en wryven*. Dit spruit uit de aaloude wyze van schryven in wasschen tafelskens, waar op het geschrevene, zo 't niet wel was, weder uitgewreven, en herschreven, konde worden, gelyk nu op de schalien.

Z.

ZEDERT stamt af van 't aaloude *zid*, tyd. Ziet *Tyd*. De ouden zeiden ook *fidert*, *sint*, en *sichtent*.

ZEER, voor smerte, droetheit, kan zyn 't Hebreuwfche *ציר*, *tzir*, *צירם*, *tzirim*, zyn ween, smerten, uit *צור*, *tzour*. Willeramus heeft, *Geseeret havestu mir min berzo sueter min gemabela*, Gezeert, gewond, zeer gedaan, hebt gy my myn herte zuster myne gemaalin. Noch eens: *sie sluogan mich*, *sie seredan mich*, zy sloegen my, zy bezerden my.

ZEGENEN is van *zeggen*, gelyk het Grieksche *εὐλογεῖν*, *eulogein*, en 't Latynsche *benedicere*, wel, of het goede spreken.

ZELDEN kan zyn van *insolens*. *L*.

ZELFEGGE is anders: *zelfkant*, en *zelseinde*. *Self*, *sulf*, was by de aaloude Saxen het uiterste, het einde. *EGGE* was een hoek, of kant, gelyk noch by de Hoogduitschen *ekke*. Zo is dan *zelfegge*, naar de letter, de uiterste kant. Dit oude *Sulf* had zekerlyk zyn begin in 't Hebreuwfche *אֶד*, *sooph*, het einde, het uiterste, daar een *l* tusschengeslanst is.

494. ZEL. ZEN. ZEV. ZIE. ZOG. ZOL. ZWA. ZY. AAS.

ZEIN is buiten twyfel van *teken*, by de Hoogduitschen noch *zeichen*. Men ziet daar in het Grieksche *σημαίνω*, *semeion*, teken. Niets is gemeener dan de verwisseling van *t* met *s*, of *z*. De Latynen zeggen *signum*.

ZEND was by de ouden verbastert uit *Synodus*. Ziet *Concilie*.

ZENEBLADEREN is van *sema*. L.

ZENNEP, mostaardzaad, is van *sinapi*, L.

ZEVENBOOM, en *savalboom*, is van *fabina* L. Die afleiding is zeker, en echter de letterverandering vry groot.

ZIEN, ziet hier voor. Het zoude kunnen eenen oorsprong hebben met het Latynsche *cernere*, of daar van verbastert *zyn*. Snyder den uitgang af, gy behoud *cern*. De *r* word dikwyls uitgezift, Lichtelyk kon dan van *een zehen* en *zien*, worden. Maar zoude men *zien* niet tot *schyn* kunnen brengen? Ziet *Schyn*. Immers ziet men het *schynsel*, of licht. *Sch* en *s* worden dikwyls verwisselt. Laat deze gissingen een prikkel zyn, om iets beters na te speuren.

ZIER zoude wel kunnen geknipt zyn uit het midden van 't Latynsche *acarus*, een veesje. *Car* is niet verre van *zier*.

ZOG, *zange*, een moerwerken, kan zyn van *sus*. L. ; of van *zogen*, dewyl zy veel biggen te zuigen geeft.

ZOLDER gelykt wel naar *salarium*, L. dat ook voor een korenzolder genomen word.

ZWAAYEN en *zwaaken* schynt een woord te wezen, 'hoe zeer dat in vorming verschilt.

ZWACHTEL kan verbastert zyn van *fascia*, L. een band, een windel.

ZY in 't vrouwelyk geslagt, en zy in 't meervoudige, schynt schier achter afgeknepen van 't Latynsche *ipsa*, en *ipsae*.

T O E G I F T.

AASDOM is een Vrietsch woord. Dus las ik in een zaloud gedenkstuk : *By richte banne, ende by aasga danc, by rechte ban, ende by aasdom*. En in een ander: *Jef die Decken om wyf aeschet, ende her des katibet*. Indien de Decken een wyf aescht, en-

ende haar des, dat is, daar van betigt. *Aeschen* was eischen, een gerichtelyken eisch tegen ymand doen. Van dat *aeschen*, eischen, is noch gebruikelyk *Eischer*, voor Aanklager, Aanlegger, in de Vierfchaar. Wat *Aasdoms recht* is, weten de Rechtsgeleerden.

ADEL bragt ik hier voor tot *alt*, oud. Maar *adel* kan ook afftammen van 't Hebreeuwſche אדיר, *addier*, heerlyk, voortreffelyk. אדר, *eder*, is voortreffelykheid, dit past op *adel*. *R* is dan in *l* verwiffelt, gelyk gemeen is.

AMERY word gezegt om uit te drukken een' zeer korten tyd, een oogeblik. Dit is verkort, en t' zamengesmolten, uit *Ave Maria*, waar van men in 't Pausdom een prevelgebedeken maakt. In een *amery* zegt dan, in den tyd, waar binnen men een *Ave Mary* spreekt.

BAAUWEN is van 't Griekſche βοάειν, of βοᾶν, *boan*, roepen, bulken. Hier van zegt men, *nabaauwen*.

BEDREMMELT zal zyn *bedrommelt*, uit *drommelen*, een *diminutivum* van *drommen*. Ziet *Drommen*.

BEEMD is verkort van *geboomte*, of boomgaard. De Hoogduytschen zeggen *bäume*.

BESCHUIT, by de Franschen *biscuit*, is van 't Latynſche *bis coctum*, tweemaal gebakken, en daar om genoemt *tweebak*. Ziet in *Keuit*.

BLYVEN is by Willeramus *belivan*. Under *himo belivan*, onder hem blyven. Niet onwaarſchynlyk ſtamt dit van 't Hebreeuwſche בל, *loun*, vernachten, blyven. *B* kan een voorzetzel zyn uyt *be*, en *v* word wel meer tuſſchen in geſhoven.

BONZING, of *bontzing*, is mogelyk dus genoemt van bont, om dat zyn huid tot peltery bereid word. De ouden noemden dat dier ook *viffe*, buyten twyfel van *vysten*, om zynen lelyken ſtank. Dus ziet men, wat een *visje*, voor zulk een *bontje*, zegen wijl.

BORGE bragt ik hier voor tot *Præs. L*. Maar liever zoek ik den oorfprong in *borg*, *burg*, een plaats van veilige verzekering en geruſtheid, om dat zulke zich tot verzeekering ſtellen.

Doch wat wil *borgen*, voor zonder betaling leveren, zeggen? 't Zal zyn ymands belofte, en goed geloof, voor verzekering aannemen. Maar zederd de dood van *Jan Credit* zyn veele met zulk een borge niet te vreden.

BRALLEN oordeelde ik hier voor het zelve woord te zyn met *praalen*. Doch my schiet noch wat anders te binnen. Zoude *brallen* niet vermaagschapt wezen aan *brullen*, een woord, dat naar 't geluid der brullende dieren schynt gevormt te zyn? Van *brallen* is *uitbrallen*, met een hoogdravende luidruchtigheid uitspreken, als ware het uitbrullen.

BUCHEL, een bult, is zo veel als *buigel*, van *buigen*, of *hoog*, en beduid dus eigentlyk een omgebogen hoogte. De Hoogduytschen noemen een heuvel *büchel*. Daar van stamt hun *bückel*, *pückel*, voor bult, gelyk ook ons woordt *peukel*, *peukelsje*, voor puistje.

CINGEL is van *cingulum*. L. een gordel, en dus omcingelen van *cingere*. R is in l verwisselt.

DEUIT Ziet in *Keuit*.

DIEF was by de aaloude Engelfaxen *theof*. Maar *theowe* betekende ook een knecht. Ziet *Dienst*. *Knechten* en *Dieven* waren dan ouds tyds genans, buyten twyfel om dat zy dikwyls in eene huid staken. Om die reden hieten de Latynen de knechten ook *fures*. *Quid domini facient, audent cum talia fures?* Dief drukt dan in zynen oorsprong niets quaads uit, en zegt slechts een dienstbaare. Doch 't is met dat woord gegaan als met *schalk*. Ziet *Schalk*. Even zo is *beudel*, verkort *beul*, van *pedellus* L. Een *Pedel* en *Beul* zyn dus echte broeders van eenen vader. De naam van *beul*, by de Hoogduytschen *buttel*, is dan in zyne grondbetekening zo wreed en hatelyk niet, als het gebruik dien nu opneemt. Zo hebben *beul* en *dief* een gelyk naamlot. Eertyds konden'er rechtveerdige dieven, barmhartige beulen, en eenvoudige schalken zyn; maar het gebruik lyd dat nu niet.

DINGEN, voor pleiten, ziet hier voor. De wortel is het Hebreuwische דין, *doun*, richten. Daar van was דין, *din*, een vonnis, of rechtszaak. 't Heeft dan den zelven oorsprong met *doemen*.

DUCH-

DUCHTEN is mogelijk van 't Griekſche *δέος*, *deos*, vreeze, en heeft zo den zelve wortel met *bedeess*. Ziet *Bedeess*. Men denke niet, dat dit onwaarschynlyk, en te verre gezocht is. Niet weinige woorden van eene ontwyfelbaare afſtammung zyn noch vry meer verbaſtert.

ELGER schynt verbaſtert, en verkort, te zyn van *aalscheer*.

ETZEN acht ik te komen van *eten*, by Willeramus *ezzen*, en noch in 't Hoogduitsch *essen*, om dat het ſterk water in de kopere platen ineen.

FAIZANT is van *phasianus*. L.

FARHEER is verbaſtert van *Parochiebeer*, anders gezegt *Parochiaan*, en *Farkerk* is *Parochiekerk*. Ziet in *Kerſpel*. Voor *Far* zeggen de Hoogduitschen *Pfar*, uit *Par*.

FIGUUR is van *figura*. L.

GELEGENTHEID ſtamt af van *liggen*. Dus paſt dit eigentlyk op landen; maar 't word ook tot tyden en zaaken overgebragt.

GENAKEN is by Willeramus *nachan*, en by Otfried, *naben*. *Ich wille mich then nachan*, ik wil my dien naderen. *Ich wanda thaz ich mich himo hadde genaachtet*. Ik waande, dat ik my hem hadde genadert. Dit woord is gevormt van *na*, *naby*. De Hoogduitschen zeggen noch *nabe*, en *naben*. *Nab-ban* is *naby* hebben, en *nab-gban*, *naby* gaan. *Ons ge* is een voorledeken. Hier toe kan men ook *negen* en *nygen* brengen.

GOM is van *gummi*. L.

GRAVEEREN, ingraven, is van 't Griekſche *γράφειν*, *graphein*, ſchryven, 't geen ouds tyds door ingraven geſchiedde *Job*. 19: 23, 24.

HASPEL luid niet qualyk naar *handſpel*. Die benaaming zoude niet ongepaſt zyn op dat windtuig, dewyl het de hand in 't haſpelen geſtadig bezigheid verſchaft, die maar ſpel is, en geenzins zwaare arbeid.

HOEVE, de naam eens boerenwoonings, met de toebehorende landeryen, kan gebragt worden tot het aaloude *beven*, heffen, gelyk gezegt is in *Hof*. Of anders, zoude *hoef* wel willen zeggen *behoef*, en uitdrukken, zo veel een landman noodigh heeft,

om met de zynen van te leven?

HORDE zoude kunnen verbaftert zyn van 't Latynsche *gerre*, tusschenwanden, waar toe zulke van hout gevlochten, en met leem bestreken, horden plagten gebruikt te worden, gelyk op zommige plaatzen noch wel geschied. *E* en *b* zyn dikwyls wisselletteren.

KAM, de kroon en 't kruincieraad van een Haan, stamt buiten twyfel van 't Latynsche *comere*, vercierien.

KATER is 't mannetje van de *kat*, gelyk *doffer* van de *duif*.

KEUIT, een soort van klein bier, was in de aaloude taal *koyt*. Dus staat in een oud Vriesch gedenkstuk: *Item sebilma nen koyt bagara bruba, den inbrouwen biaer*, ook zal men geen keuit hooger brouwen, dan inbrouwen bier. Myns oordeels is 't klaar, dat dit *koyt* zynen oorsprong heeft in het I atynsche *coctum*, by de Franichen *cuit*. Men vind dat ook in *beschuit*, voor *bis-kuit*. Ziet *Beschuit*. Zo ruim gebruiken de Latynen hun *coquere*, en *coctum*. Zy zeggen *coquere panem*, brood bakken, en *coquere cerevisiam*, bier kookken, of brouwen. Maar mag men dan nu thee- en koffydrank niet met ruim zo veel recht *keuit* noemen? Ziet in die woorden ook *bruba* en *brouwen* verwisselt, als gelykluidende, of de zelve. Vergelykt ons gezegde over *Brassen*, en *Brouwen*. Ik geve hier in overweging, of gelyk *keuit* is van *coctum*, alzo *dewit* niet zoude mogen stammen van *datum*, L. gegeven, dewyl die kopere munt gangbaar, of gevens geld was, en al van ouds meer wierd uitgegeven dan goude dukaaten.

KLAVEREN, *kleveren*, is van 't aaloude *klyf*, een steilte, een hoogte, van *clivus*, L. een heuvel. Zo is dan *klaveren*, of *kleveren*, *klyveren*, dat is, tegen een hoogte of steilte opklimmen. Maar *klyf*, *klijf*, was ook *kloof*, een spelonk.

KNOET stamt af van den Deenschen Koning *Canutus*, *Knut*, naar wien zyne onderdaanen genoemt zyn *Knoeten*. Of 't is om dat die naam *Knut*, *Knoet*, onder hen zeer gemeen was: gelyk men om die reden de Westfalers heet *Johannekens*.

KOEPSEL is mogelyk afgeleid van *kop*, om dat koepels dien vorm hebben, en hoofdwyze verheven zyn.

KON-

KONGERAAL is van *conger* L.

KOPPEN gelykt in letterklank en zaak wel naar het Griekſche *κίπτεν*, *koptein*, houwen, ſnyden, dewyl de huid word gekerft. Maar 't zal genoemt zyn naar den kop, het werktuig, waar mede dat geſchied. Om die reden heet dat ook *potten*.

KORIANDER is van *coriandrum*, L.

KRIELEN zal zyn eene verkorting van *kriemelen*, en dat het zelve met *griemelen*, verbaſtert van *wriemelen*. Ziet *Wriemelen*. *W*, *g*, en *k* zyn wel wiſſelletteren. Van dit *krielen* is *krioe-len*, en *gekrioeel*, een gewriemel onder elkanderen.

LAK is van *laaken*. Zo zegt men, *ymand een lak opwerpen*, dat is, een *laak*, of *laking*.

LAMPREI is van *lampetra*. L.

LAVENDEL is van *lavendula*. L.

LEEST is van 't aaloude *leeſten*, volbrengen, mogelyk afgeſnoeit van 't Griekſche *τελεῖν*, *telein*, voltooyen. Willeramus: *Her leyſtet alſo her gebiez*. Hy volbrengt gelyk hy beloofde. De Hoogduiſchen hebben dat *leyſten* noch. Een *leeſt* is dan, waar naar iets gewrocht word.

LESSCHEN kan zyn van 't Griekſche *λίγειν*, *legein*, doen ophouden.

LESSE is van *leſſio*. L.

LIGUSTER is van *liguſtrum*. L.

LONGE word ook genoemt de *looze*, 't zy om de losheid, en voosheid van haare ſtoffe; of liever, om dat ze tot de loozing der ingehaalde lucht dient. Zoude *longe* geen verkorting konnen zyn van *loozinge*, gelyk *ſtanz* van *ſtaaninge*?

LOUTER zal zyn van 't Griekſche *λούειν*, *louein*, zuiver waſſchen.

MAGISTRAAT is van *magiſtratus* L.

MESTEN kan zyn van 't Griekſche *μεῖβον*, *meſſoun*, vullen, *μεῖβς*, *meſſos*, is vol

MOES betekende by de aalouden ook allerlei ſpyze. Ziet in *Appel*. Ik zal dit hier nader bewyzen. Een aaloud Vriechſch gedenkſtuk zegt: *An dera tredde tyd dis deys, dada Romera Heran war bira moes weran*. Aan de derde tyd des dags, als de Room-

sche Heeren over hun moes waren. Wy zeggen, over tafel zyn. *Dagamusz* was by de aaloude Vranken morgenontbyt, een vroegstuk.

MUNTE, een kruid, is van *mentha*. L.

PAS, en 't Latynsche *passus*, een trede, of schrede, komt oorspronglyk van 't Hebreeuwse *פסד*, *pasach*, overspringen, voorbygaan. Of anders van *פסג*, *pasang*, gaan, schryden, voortgaan. 1 Sam. 20. 3. Ja, van dat laatste is mogelyk *springen* verbaftert.

PELTERY, bont, is *vellery*, van *pellis*, L. vel.

PENNING kan kromtongende verbaftert zyn van 't Latynsche *pecunia*, geld, en dus willen zeggen een stuk geld. Wanneer de uitgang word afgeschroeit, blyft over *pecun*, en zeer licht heeft het gebruik daar van *penning* konnen vermunten. Anders, Ziet in *Spenderen*.

POLEI is van *pulegium*. L.

PORCELEIN is van *portulaca*. L.

POYEREN is buiten twyfel van *pieren*, om dat men met pierwormen poyert.

PUUR, zuiver, louter, is van *purus*. L.

QUEDE APPEL hiet in 't Latyn *malum cydonium*. Van dat *cyd* schynt *quede* vervormt.

RECHTEHAND. Ziet in *Rechter*. Anders, dit kan willen zeggen, de rechte hand, als welke de waardigste, sterkste, en werkzaamste is, en dus recht eene hand. Men leert ook daar om de kinderen die gebruiken.

SCHEPEN bragt ik tot *schaffen*. Ziet *Schepen*. Zommige leiden dat af van *schafhin*, heenschaffers, 't geen wy noemen, aan een kant helpen. De reden zoude zyn, om dat Keizer Karel de Grootte zodanige had aangestelt tot Rechters, over eenige verwonnen en oproerige volkeren, om, wien zy wilden, straks ter dood te doen brengen. Maar zoude men *Schepen* niet mogen afleiden van eene Hebreuwse bronader? *שפוט*, *schapbat*, is oordeelen, rechten, en *שופט*, *schopheet*, een Richter. Dit is het eigen ampt der Schepenen; en t kan wel overgaan in *n*.

Zo

Zo maakten de Latynen *pinus*, een pynboom, van 't Griekſche *πίνος*, *pinus*.

SCHERSSEN, voor *scheerſen*, is van *scheeren*, met tuſſchenvoeging van een *s*, 't welk zeer gewoon was by de Vlamingen, en Vriezen, gelyk zo de laaſte van *Vriſen*, vryen, *Vriſen* gemaakt hebben. Ziet *Scheeren*.

SCHETS, een ontwerp, of ruwe aſſchaduwing, en *ſchetzen*, *aſſchetzen*, heeft zynen oorsprong in 't Griekſche *σκια*, *skia*, een ſchaduw:alzo uit omtrekking der ſchaduw de ſchilderkonſt eerst geſproten zoude zyn, *σκιάζειν*, *skiazein*, is overſchaduwen, *beſchaduwen*.

SCHILDEREN bragt ik hier voor tot *ſchild*. Maar liever, *ſchilderen* ſtamt, gelyk *ſchets*, van 't Griekſche *σκια*, *skia*. *Σκιδειν*, *skiaein*, was beſchaduwen, aſſchaduwen. Om de t'zamenlooping van zo veele klinkletteren, is dit woord naar den Duiſchen leeft vervormt.

SCHOER is een vlaag. Ziet *Schoer*. Zoude dat wel verkort zyn van *ſchover*, ſchuiver? Ziet *ſebof*. Zo zegt men, het *ſchoverzeil*.

SCHOFT, een ſmaadnaam, acht ik te zyn eene verkorting van ſchavuit. Ziet *Schavuit*.

SCHONGELEN, touteren, by de Hoogduiſchen *ſchaukelen*, is verbaſtert van 't Latynſche *oscillum*, of *oscillatio*, het touterſpel. Zekerlyk eene groote vervorming; maar die buiten twyfel ſchynt te wezen.

SCHOPPEN, *ſchuppen*, met de voeten ſtooten, kan afkomſtig zyn van 't Griekſche *κόπτειν*, *koptein*, kloppen, treffen, daar een *s* voorgehecht is.

SLIPPEN komt my voor als het zelve woord met *ſluipen*, of ten minſten zeer na daar aan vermaagſchapt. Dus is ontſlippen ontſluipen.

SLUYER kan gevormt zyn van *ſlinger*, om dat een ſluyer ergens om geſlingert, of gewonden word.

SNYDEN is bediffelt van 't Latynſche *ſcindere*, ſnyden.

SPANSEEREN, wandelen, in 't Hoogduiſch *ſpatzieren*, is van 't Latynſche *ſpatiari*, treden, gaan, wandelen.

STRUILEN is een verkorting van *ſtroeyelen*, gelyk *drillen* van *draayelen*.

SYBERSCH word gezegt van een soort van bonte katten. Dit stamt buiten twyfel van *Syberien*, een gewest dat kostelyke pelteryen, en bonten uitlevert, alwaar ook veel zulke katten zyn.

TRUILEN, ook *druilen*, kan zeer wel verbaftert zyn van treuren, ouds tyds *trueren*, en noch wel *truiren*. Ten *d*, *r* en *l* zyn wiffelletteren.

TYDINGE is van *tyden*, reizen, een loopmaare, gelyk *boodschap* is van *bode*. 't Is het bericht, dat een reizende brengt. Spreuk. 25. 25.

VILT is van 't Latynsche *vellus*, een vlokkig vlies.

VIN is van *pinna*. L. *P* is in *v* verwiffelt, gelyk in *vel* uit *pellis*:

VLYT was by de aaloude Vrankens *fliz*, vlytig *flizech*, en *flizzen* bevlytigen. Willeramus: *Ich willon thes flizan*. Ik wil dat bevlytigen. *Flizent zich*, bevlytigen zich. De Hoogduitschen noemen vlyt noch *flisz*, en vlytig *fliszig*. Ik denk, dat dit afgeleid is van 't aaloude *flitzen*, vliegen (Ziet in *Flits*) om dat een vlytige niet draalt, maar als voortvliegt in 't benaarstigen van zyn werk.

VOCHTEL noemt men een degen. Dit wil zyn *vechtel*, van *vechten*.

VORM is van *forma*. L.

VOOS schynt t'zamengetrokken te zyn uit het Latynsche *fungus*, gelyk *aal* uit *anguilla*. Dus is *koert* by de Geldersche boeren *koebirt*, koeherder.

WROETEN zoude wel kunnen verbaftert, en verkort wizen van het Latynsche *eruderare*, uit puin ophalen. Dan is 'er een *w* voorgehecht.

ZOK, by de Latynen *foccus*, stamt beide van 't Hebreuwsche כֶּסֶף , *sooch*, of סֻכָּה , *succah*, een dekzel, van כָּסָה , bedekken: want een *zok* dient om de voeten te dekken.

ZORGEN bragt ik hier voor tot *sollicitudo*, of *cura*. Maar my nader bedenkende, twyfel ik nauwelyks, of het is van 't oude *zeerigen*, verkort tot *seuren*. Ziet in *Zeerig*. *Zorge* is van *zeerighede*: want *zorgen* geschied met *kommer*, en is een soort van droefheid.

ZY-

ZYDE stamt, zo 't schymt, van 't Hebreuwsche פָּדָה, *sadien*, by de Grieken en Latynen *findon*, een soort van zeer fyn linnen. Anders is zyde verbaftert van 't Latynsche *sericum*, zyde.

Dus heb ik myne Fakkeld der Nederduitsche Taal voltooit. Ik hope dat ze den lust van anderen zal ontvonken, om meerder licht toe te brengen. 't Zal my genoeg zyn, zo ik het spoor getoont, en aanleiding gegeven heb tot verdere ontdekkingen. Ik heb nu naar vermogen het myne gedaan. Maar heeft onze Moederspraak zulk eene overgrootte verwantschap byzonderlyk met de Grieksche en Latynsche, als uit eene menigte van ontwyselbaare woorden en benaamingen hier voor betoogt is, zo blykt, dat zy weinig grond hebben, die, om quansuis zuiver Duitsch te schryven, uitwannen al wat hen te veel naar het Grieksch of Latyn zweemt, schoon het gebruik daar aan borgerrecht heeft gegeven; by voorbeeld, Filosoof, Psalm, kapittel, exempel enz. en daar voor zeggen Wysgeer, Snaarlied, hoofdstuk, voorbeeld enz. Ik wil dat niet afkeuren, wanneer men slechts door nieuwverzonnen Verduitschingen zich niet onverstaanbaar maakt. Maar waarom die gebruikelijke aangenomen woorden dus gevloeden? Wilde men al het Grieksch en Latyn uit onze taal monstren, daar zoude weinig overschieten, en men wel haast moeten stom staan. Ja zelf, meest alle die vertaalingen stammen van eenen Griekschen of Latynschen tronk, gelyk in dit werk te zien is. Ik wil echter niet, dat men met nieuwe Grieksche en Latynsche lappen in onze gewoone taal te sliken, zal pronken, wanneer het aan geen echte en zinryke Nederduitsche woorden ontbreekt. Zekerlyk onze Moederspraak is zinryk, krachtig, en sierlyk. Maar daar om vereisch ik niet, dat men alle de overjaarde, en genaturalizeerde (ik kan my verstaanbaarst met dit Onduitsch woord uitdrukken) vreemdelingen geheel zal verbannen.

B E D E N K I N G.

't Zoude myns oordeels nut en vermaakelyk zyn, en onze Moedertaal zonderling ophelderen, indien ymand, die daar toe bequaamheid had, verklaarde de Nederlandsche gewoone spreek-

woorden, waar in doorgaans veel zinryke aardigheid en nadruk opgewonden ligt. Ik zal'er maar twee tot staaltjes voorstellen. Men zegt, om de redenlooze schraapzucht van een kaarigen en spaarigen kinderloozen vrek uit te drukken: *Hy heeft kind noch kraai*; dat is, noch inwendige, noch uitwendige reden van aanporring daar toe. Ouders hebben uit de natuur in zich een drift, om voor de kinderen, als hunne erfgenaamen, te spaaren: en 't schreeuwgeluid der kraayen is *spaar, spaar*. In 't tegendeel, men zegt van een onbekommert Lichthart: *Hy laat violen zorgen*. Dit is ontleent uit het getuigenis des Zaligmakers, van 't onbezorgt wassen der bloemen. Matth. 6: 28. Violen te laten zorgen, is dan de zorg te bevelen aan die *zonder eenige zorg* zyn, en dus geheel zorgeloos te wezen, zo door zich zelve, als door anderen. Diergelyke spreekwoorden gaan'er meenige dagelijks in zwang, waar van de sprekers, noch hoorders, geen reden weten te geven. Dit zoude dan eene stoffe zyn voor kundige Taallievers. Ik heb nu myne voorgestelde en opgenomene taak volwrocht. Dus zij hier het

E I N D E.

OUD EN NIEUW ;

O F

Vergelyking der oude en nieuwe Nederduitſche Taal
in vorming en ſpreekwyzen, dienende tot een

F A K K E L ,

*Om de oorsprongen der Hedensdaagſche ongeregeltheden
aan te wyzen , en licht te geven*

Tot verdere beſchaving van onze Moedertaal.

D O O R

C A R O L U S T U I N M A N .

VOORREDEN

AAN DEN

TAALKUNDIGE

LEZER.

Wanneer de Heer *ARNOLD MOONEN*, in zyn leven myn geëerde vriend, voor eenige jaaren zyne Nederduitsche Spraakkonst in 't licht bracht, merkte ik dezelve aan als een volslagen meesterstuk in die soorte, waar door den Vaderlander ongemeene dienst tot eene bedisselde, beschaafde, en gepolyste taalvorming geschiedde. Ik beken ook dankbaar daar uit veel geleert te hebben. Echter behield ik over eenige dingen twyfel; en de Heer *MOONEN* zelf bracht verscheide gebruikeleke spreekwyzen by, die met zyne spraakregels niet overeenstemden. Ik las ook schriften van eenige anderen over die stof, en bemerkte hiër en daar verschil. Onder deze behaagde my zonderling de

VOORREDEN AAN DEN

Idea Linguae Belgicae Grammatica, zonder naam des Schryvers uitgegeven. Ik keurde goed, dat die tot de oudheid opklom; vermits onze moedertaal eene overlevring der vaderen is, en niet nu eerst geboren. Dewyl ik nu hem van den Heer MOONEN, en anderen, wel zag verschillen, en ik my met geen bloote stellingen, of onzekere gissingen, vergenoegde, dreef my de weetzucht, om uit myne eigene oogèn te zien, en zelf eenige der oudste Nederduitsehe boeken te doorsnuffelen. Ik wendde my niet tot de aalouden, als Willeramus, en zyne tydgenooten, van welke ik my immers in 't naspeuren der oorsprongen onzer taal bedient heb: maar tot schryvers van wat laater eeuwen; vermits wy daar van onze spraakvorm middelyk ontfangen hebben. Zeer groot bevond ik de gelykheid en overeenstemming in de vorming, schikking, en spelling der woorden, spreekwyzen, enz. Zo dat my hier uit ontwyfelbaar bleek, hoedanig de gemeene taal was van die tyden. De boeken die door my gebruikt zyn, waren deze.

MELIS STROKE, Schryver der oude Hollandsche Rymchronyk, nu genoeg bekend. Ik mag hem ten opzichte van tyd den voorrang geven; en moet ook tot zynen lof getuigen, dat hy doorgaans regelmaatiger spreekt dan wel anderen; hoewel de gemeene taalfeilen van zyne eeuwwe hem dikwyls al mede aankleven.

Een NEDERDUITSCH E BIBEL; die bewaart word in onze kerkelyke Vergaderplaats te Middelburg, onder andere boeken. Men heeft daar in alle de Kano nyke en Apokyphe Schriften des Ouden Testaments, uitgenomen alleen het Boek der Psalmen. Om wat reden

T A A L K U N D I G E N L E Z E R .

den dat ontbreekt , kan ik niet raaden. Ook is 'er het Nieuwe niet bygevoegt. Het besluit luid dus : Hier eyndt die Propheet Malachias. Deese jeghenwoordighe bible met horen boecken , ende elc boek mit alle syne kapitellen. Bi eenen notabelen meester wel overgheset wt den Latyne in Duytsche , ende wel naerstelic gecorrigeert ende wel gespelt : was gemaeft te Delf in Hollant mitter hulpen Gods , ende by ons Jacob Jacobs soen ende Mauricius yemants zoen van Middelborch ter eeren gods , ende tot stichticheit ende lerynghe der kersten gelovighen menschen. Ende word voleyndt int jaer der incarnatien ons Heeren duyfsent vierhondert zeven en tseventich , den thienden dach der maent Januario. Ik twyfel niet , of die Overzetter heeft met een goed oogmerk zyn best gedaan. Hy widerspreekt ook in zyne voorreden , dat men den Bibel aan de Leeken onthield. Het blykt , dat hy al vry goede gedachten van zyne vertolking gehad heeft , om dat hy verzoekt en bedingt , dat niemand daar in lichtelyk iets zoude veranderen. Ondertusschen is de waare zin van Gods woord daar in zeer menigmaal misvormt , op een jammerlyke wyze , en geheel onverstaanbaar. Dit dede my beklagen het ongeluk van die eeuwen , waar in de Nederduitsche Lezers van niets beters voorzien waren , en noch zeer weinigen zo veel genoten.

Een oude Vlaamsche VERTAALING van BOËTHIUS de Consolatione Philosophiæ , met wydloopige uitleggingen , zonder naammelding van den schryver. Dit boek in groot folio is gedrukt te Gend , by Arend de Keyfere , 1485 , en word bewaart by dien ouden Bibel.

VOORREDEN AAN DEN

Ik vond in dat boek vry veel Monikengeleerdheid in de Philosophie van die tyden , en belezeneheid in de schriften der Oudvaderen ; maar ook belachelyke bewyzen van domme onweteneheid , en dwaaze bygelovigheden des Pausdoms. 't Schynt, dat hy den Bibel nooit had gelezen, vermits hy de woorden van Paulus dikwyls toeschryft aan Christus , en die van Christus aan Paulus , enz. Evenwel heb ik ten aanzien van de oude taal , uit hem al veel geleert , schoon alles vol is van ongeregeltheiden.

Een oude Nederduitsche VERTAALING van de GULDEN LEGENDE , gedrukt by Peter van os in die stat Zwolle. In den jaer ons lieves Heren MCCCC ende XC in November des donre daghes voor sinte Katherine, het Winterstuk. Noch eene Vertolking van dat gantsche werk , gedrukt te Antwerpen by Hendrik Eckert van Homberch in 't jaer MCCCCC en vyf. Dit laatste heb ik voor alle de anderen doorbladert , en dat gaf my aanleiding om ook die in te zien. Onder den walge-lyken leugenstank van dat heilloos grolboek , 't geen de Papisten uit schaamte nu zoeken te verduisteren , en dat men in die onwetende eeuwen als Euangelium geloofde, en in de handen der menschen stak , vond ik omtrent de oude taal zo veel opheldering , dat het my dit versje uit de pen dede rollen , en daar voor schryven :

*Kon eens Virgyl noch goud vergaeron
Vut drek van dichter Ennius :
Doorwroet men dees bedrekte blaeren ,
Taalminnaars doen hier even dus.*

Het

T A A L K U N D I G E N L E Z E R.

*Het Neêrduitsch, dat hier word gelezen,
Toont hoe men doe gesproken heeft.
Dit kan ons nu ten fakkell wezen,
Die licht aan woord en spreekwyz' geeft,
Waar na men zonder oudheids kennis,
Als oogenloos, in 't donker tast;
Daar doch 't gieraad van tong en pen is,
Dat z' op een zuivren spreekstyl past.
't Gebruik vergat veel oude woorden,
Waar van noch heden spruitzels zyn.
Wie van hun oorsprong nimmer hoorden,
Die konnen niet den minsten schyn
Van waarom zy dus spreken, toonen,
Als wyl men 't dus nu is gewent:
't Geen veeler feil niet kan verschoonen,
Die d' eigenschap der taale schend.
Gy die dan wilt de spraak beschaaven,
En woorden kennen in hun aard,
Gy moet van puinen op te graven,
En ouden drek, niet zyn vervaart.*

De WYNGAARD van Sinte Franciscus, gedrukt te Antwerpen, by den zelvén Hendrik Eckert in 't jaar 1518. Aan dien Wyngaard vind men enkel stinkende druiven, gelyk in de Gulde Legende. Hoewel die zelve oude taal daar in is, echter begint ze nu en dan wat geregelder te worden, en meer na de onze te zweemen, een blyk, dat die Wyngaard jonger is.

Een oude Nederduitsche overzetting uit het Latyn van HET LEVEN ONS HEEREN, door den Monik

L^V.

V O O R R E D E N A A N D E N

LUDOLF. Dit komt met de voorgaande twee in taal, styl, en stoffe over een, en begint ook regelmaatiger te zyn.

PLAKKAATEN van Keiser Karel V t' zamen in folio gedrukt te Gend, in 't jaar 1559, waar uit men in de oude taal mede licht ontfangt.

Behalven deze heb ik noch gelezen eenige oude stukken in de Zeeuwfche Chronyk van Smallegange, en in A. Matthæi Analec̃ta veteris ævi.

Na het doorfnuffelen van alle de genoemde Boeken, quam noch in myne handen een oud Nederduitsch gedrukt werk in quarto, onder dit opschrift: *Vertroestinghe des menschen levens wt der heiligher schriften.* De schryver was niet gemeld. *Achter stond:* Dit boec is volent te Delf in Hollant int jaer ons Heeren dufent vierhondert ende negenentseventich opten twintichsten dach van Novembri. *De inhoud doet zien, dat het gekomen is uit den koker van een hygelovigen Monik.* Onder die geene welker spreuken hy aanhaalt vind men ook die Heilighe wif Seneca, en Dyogenes die heilighe meester. Zoude hy in zyn Brevier wel niet mede ingelascht hebben: *Heilige Seneca, en Heilige Diogenes, bid voor ons?* In dit boek vond ik wel dezelve woordenvorming, spelling, enz. als by die voor genoemde; maar zelden de overtollige e achter de verba infinitiva in regimine, en mede niet achter veele benaamingen: welke wel byzonderlyk den Vlamingen eigen was. De naamgeslachten waren van dien schryver ook doorgaans beter in acht genomen, en stemden redelyk wel overeen met het hedendaagsche gebruik; hoewel niet in alles. *Dikwyls was hy ook zich zel-*

T A A L K U N D I G E N L E Z E R .

zelve niet gelyk , zo dat de regelmaatigheid niet was zonder verwerring . Was dit dan de spreektrant van die laater eeuwen in de geschriften van zulken , by welke doe de geleerdheid was , zekerlyk zal die in 't gemeene dagelyks tonggebruik niet beschaafder geweest hebben . Ik heb in myne Aanmerkingen niet zo zeer gade geslagen de regelmaatigheden , als wel de ongeregeltheden , om de bron te ontdekken , waar uit de laatste in onze tegenwoordige taal zyn afgevloeit .

Meer wand luste my niet over hoop te halen ; en ik meende genoeg tot myn oogmerk opgezamelt te hebben . Hier door vond ik myne twyfelingen over veele zaaken opgelost , en ik moest daar aan dank wyten , dat ik uit die boeken onder zo veel wantaal , verwerringen , en ongeregeltheden , heb begonnen myne Moedertaal recht te leeren verstaan . Hoe walgelyk dan de stoffe der meeste mogt zyn , ik beklage de moeite niet , welke tot het doorzoeken van my besteed is in eenige afgesnipperde uren . En schoon ik eerst gantsch geen opzet had om iets dien aangaande te schryven , oordeelde ik daar na , dat mogelyk mynen spraakgenooten niet onaangenaam noch onnuttig zoude zyn , zo ik hen myne aanmerkingen mededeelde . Dit kan voor een tweede deel van myne Fakkels der Nederduitsche Taal verstreken .

Uit die genoemde boeken is dit werkje opgemaakt . Ik heb in de bygebragte uittrekzels niet t' elkens uitgedrukt , wat oud schryver dus spreekt , dewyl dat myn opstel onnoodig te veel zoude hebben doen uitdyen . Weinigen hebben doch die boeken ; en de zaak is van dat belang niet . Men mag geruustelyk daar op vast gaan , dat het aange-

V O O R R E D E N A A N D E N

baalde, dus gespelt, uit de eene of de andere van die gemelde genomen is. Wie ook oude gedenkstukken leest, zal zekerlyk zulke en diergelyke dingen daar in zelf aantreffen.

Iemand, die geen smaak heeft in lekkernyen van deze soorte, zal mogelyk met eene opgefronste neus my vragen: Waar toe al dit beslag? Wat raakt ons hoe men certyds sprak? Wilt gy het vermuste en verschimmelde Hottentots weder invoeren? Is 't niet genoeg, dat wy weten, hoe men nu spreekt? Hier op zal ik met welnemen dus antwoorden:

Deze eeuw is al vry oudsgezint. 't Is de mode met een vlag en wimpel van oudheden te braveeren; en in daar in bedreven te zyn, stelt men eene zonderlinge geleerdheid: 't geen ik niet tegenspreke. Men weet hoe zorgvuldig en nauwkeurig geleerde en taalkundige mannen acht geven op de letteren, die ergens in een bouwvallig stuk muurs, of opgedobven steenbrok te lezen zyn. Bekent zyn de dikke Folianten, welke de vermaarde Gruterus daar mede vervulde, en wat meer anderen hebben gedaan. Hoe is men in zyn schik, wanneer men eenig oud Grieksch woord heeft opgebagert, of van 't Latyn, 't geen de moeder van Evander voortyds sprak? Hoe opmerkende neemt men de taalvormingen en veranderingen waar? Ondertusschen is dat aaloude Grieksch en Latyn al zo Barbarisch by het laatere, als de taal der aaloude Nederduitschen by de onze. De tyd en 't gebruik hebben de ruwigheden afgesleten, en afgeslepen. Maar waarom zullen wy minder weetzuchtig zyn omtrent het oude Nederduitsch, tot het welke wy eene zo veel nadere betrekking hebben?

't Is

T A A L K U N D I G E N L E Z E R .

't Is 'er wel verre van daan , dat ik beoogen zoude de oude onbeschaafde wan- en wartaal weder in te voeren. Ik bedoel dat al zo weinig , als weder ter baane te brengen den holbolligen rymtrant van de oude refereinen , rondeelen , enz. met alle den ouderwetschen huisraad en worgbrokken van jent , saen , minjoot , jolyt , idoon , Prince , en diergelyke praakwoorden , door de oude edel Artisten koen rhetorykelyck gecomponeert. Zekerlyk dan zoude ik my al zo bespottelyk aanstellen , als of eene Bruid met de huik en lobbe van haar besjes overoudgrootmoeders overoudgrootmoeder wilde pronken. Ik hoor zelf noode dat zommigen , wanneer zy ergens een verouderd woord onder de rommeling hebben gevonden , dat straks als een raare parel in hunne reden vlechten , dikwyls zo gierlyk en oordeelkundig , als of men eenen ouden , afgesleten , en weggevoeren lap sikte tusschen in een nieuw kleed. Men moet spreken om versfaan te worden , en daar toe zich bedienen van woorden en spreekwyzen , die bekend en in gebruik zyn ; doch om de beste uit te kiezen , is taalkunde en oordeel noodig. Vergeefs zouden ook myne poogingen zyn , indien ik de oude taal weder nieuw wilde maken. Al zo gemakkeelyk zoude ik een regiment kikvoerschen de drikkonst , of een krab het recht uit gaan , leeren. Een gerimpelt vel ward niet licht weder glad , noch een tandelooze bes weder herschapien tot een jong meisje. De tonge van Jan Alleman is aan geen spraakwetten van letterzifters te binden ; en 't gebruik voert daar in een eigenzinnige en onafhangebyke meesterschap. 't Zoude evenwel goed zyn , indien men eenige te onrecht uitge-

VOORREDEN AAN DEN

monſterde woorden weder gangbaar kondemaken, in plaats van opgedrongene baſtaardtaal.

Myn hoofdoogmerk is alleen hier door aan te toonen, hoe wy aan veele woordenvormingen en ſchikkingen komen, en uit wat bron de ongeregelheden vloeeyen, van welke onze dagelykſche ſpreekwyzen krielen, ſchoon weinigen die opmerken. Deze meen ik hier ontdekt te hebben, zo dat men nu klaar kan zien, hoe 't daar mede gelegen is, en iets zekers bepaalen tot verſtand en verbetering van de taal; 't geen ten minſten ſchryvers verriichten kunnen.

Men heeft als eenen algemeenen ſtokregel aan te merken, dat niemand ſtiptelyk in ſpreken of ſchryven altoos moet willen opvolgen de gewoone taalregelen, of zyne reden zal dikwyls langdraadig, gemaakt, en ſtram zyn, en door vreemdheid de ooren van den toeboorder verveelen. Het gebruik bemint de vloeeyendheid en kortheid, en verandert of verſmelt daar om wel eenige letteren, of knot wel iets af, dat anders daar by moeſt wezen. By voorbeeld; na de ſpraakwetten moeſt men zeggen: God heeft zynen eigenen Zoon niet geſpaart: maar tot bekorting en welluidendheid zegt men: God heeft zyn eigen Zoon niet geſpaart. Regelmaatsig moeſt men zeggen: Het quaad loont zynen eigenen meeſter. Maar men bekort dit, dus: 't quaad loont zyn eigen meeſter. Zo mede: Ik heb eenen vruchtbaarderen boom gezien. Doch men zegt, ik heb een vruchtbaarder boom gezien. Op die wyze zegt men myn vrouw, voor myne vrouw: want de e word voor een vrouwelyk zelfſtandig naamwoord dikwyls afgelaten. Dit moet men echter niet misbrui-

T A A L K U N D I G E N L E Z E R.

bruiken , noch te verre uitbreiden , als een dekmantel van alle ongeregeltheden en taalfeylen. Om zich daar voor te kunnen hoeden , is noodig , dat men wete , hoe het regelmatig moet zyn ; en dan zal men kunnen oordeelen , wat voor een goed gebruik , of voor wan- en kromtaal moet gekeurt worden. 't Gebrek van dit te weten heeft my voor heenen zelf , zo in rym als onrym , feilen doen begaan , die ik nu zoude vermyden.

Ik heb in 't lezen opgemerkt , dat nauwelyks eenig Nederduitsch geboort word , in wat gewesten het ook zy , en hoe zeer de uitspraaken ook verschillen , of men vind het by de ouden , zo dat zy alle zich met den verroefsten degen der outhed zouden kunnen verweeren. Hier is ook bewaarheid : Gelyk de ouden zongen , zo piepen de jongen. Elk meent , dat zyne taal de beste is. Het gebruik wil na de verscheidenheid der landstreeken hier vonnis vellen.

My is gebleken , dat de spreektrant der ouden zeer veel gevolgt is in onze laatste overzetting des Bibels ; doch gezurvert van veele ongeregeltheden. Niettemin daar zyn 'er hier en daar noch al eenige ingeslopen , gelyk men zal kunnen zien door vergelyking van myne aanmerkingen met die vertolking. Neemt tot een staaltje Rom. 10: 10. Met ter herten geloofst men. Ter is na de oude wyze voor der. Herte is by die vertaakers , gelyk by ons , onzydig , b. v. Jer. 17: 9. Arglistig is het herte. 't Moest dan regelmatig zyn , met het herte. Maar uit de oude geslachtverwerring stellen zy daar voor het vrouwelyke ter , voor der. Hier door word herte in regimine herten. Ik heb dus by de ouden gelezen der

V O O R R E D E N A A N D E N

herten , voor des herten , en wt eener quaader herten. Van alle haerder herten. In de volgende woorden , met den monde , voor met den mond , is het gewoone oude aanhangzel , de letter e.

Men zoeke in dit myn werkje geen volledige Nederduitsche Letterkonst , die men by den Heer MOONEN onverbeterlyk kan vinden ; maar alleen eenige Aanmerkingen , die elk afzonderlyk op haar zelve bestaan. Om die reden , en om dat my 't bescryven niet luste , heb ik op de nettigheid der ordre weinig acht geslagen , maar de aanmerkingen op 't papier gebragt , gelyk zy my voorkamen. Groater zoude het getal der zelve geweest zyn , indien ik alles had opgerekent ; maar myns oordeels was dit voor tegenwoordig genoeg. 't Zal my aangenaam zyn , indien liefhebbers van onze schoone Moederspraak zich hier door aangespoort vinden om dit myn werk te verbeteren , en verder te treden : waar toe het aan overvloedige hulpmiddelen geenzints ontbreekt.

Ik heb doorgaans behouden de benaamingen gebruikelijk in de Latynsche Grammatica , vermits die termini artis , of kunstwoorden zyn , bekend aan alle die eenige taal uit boeken geleert hebben. Zy die eenigzints geoeffent zyn , verstaan die beter dus , dan eenige vertaalingen ; en de onbedrevene zullen zo weinig weten , wat de noemer , baarer , gever , aanklager , roeper , en afnemer is , als wat nominativus , genitivus , dativus , accusativus , vocativus , en ablativus , wil zeggen. Zelf zal eene ruime omschryving hen weinig helpen. Het zelve past op andere diergelyke uitdrukzels der spraakkunde. Gelieft echter ymand haar verduischt te zien , en nader te leeren ,
by

T A A L K U N D I G E N L E Z E R .

hy kan ze vinden in de Nederlandsche Spraakkonst van den Heer MOONEN.

Daar was wel stoffe geweest om meer aanmerkingen te maken; doch ik laat die over voor anderen; en 't zal my zeer lief zyn, indien dit myn werkje verstandige taalminnaars opwekt, om 't geene hier ontbreekt te verbeteren en te voltooyen.

OUDE EN NIEUWE;

O F

Vergelyking der oude spreekwyze met de Hedensdaagsche.

I.

By de oude Nederduitschen waren veele woorden en benaamingen in gebruik, die nu t' eenemaal onbekent, verouderd, en vergeten zyn. Uit eene menigte zullen deze weinige tot een staaltje verstreken. *Reeken* was acht geven, *gewegen* den weg wyzen, *eren* ploegen, *lyden* door of voorby gaan, *bebemen* bewoonen, *dwaen* wasschen, *wiplanen* uitwischen, *erre* worden gram worden, *runen* mompelen, *luuschen* schuilen, *vromen* baaten, *volstrengen*, *volleesten*, en *volkomen*, volbrengen, *verknappen* dienstbaar maken, *verstriden* overwinnen, *veronrechten* verongelyken, *versten*, of *veirsten*, uitstellen, *vertyen* verloochenen, *vertissen* verwerpen, en een groot getal diergelyke. Dus was *aerbede* gramschap, *getelte* een legerplaats, *geredene* ruiters, *schalc* een knecht, *goem* zorge, acht, *dervenbrood* ongezuurt brood, *incke* een wonde, *korre* een aas, *vernooi* verdriet, *twint* niet, *inaas*, en *inaderen* ingewand, *potersaem* lastig, *everhuis*, en *everscure*, een verkenskot, en veel meer zodanige. Ik ontleen hier niets uit de gryze aaloudheid, en klim niet op boven de tyden van Melis Stoke, die geschreven heeft voor omtrent 400 jaaren; hoewel het gebruik van de meeste dezer woorden zich tot veel laater tyden heeft uitgestrekt.

Het gebruik, de heerschende taalmeester, of dwingeland, heeft daar voor andere woorden ingevoerd. Maar 't is te verontwaardigen, dat veele goede en zinryke Nederduitsche woorden hebben moeten plaats ruimen voor een schuim van bastaardtaal, die men meest den Franschen afgekaapt en afgelorst heeft.

2.

Zommige woorden hadden certyds eene andere betekening,

T t t

dan

dan wel nu. By voorbeeld, *geloven* was beloven, waar van noch gezegt word, een gelofte, *vergift* was begiftigt, *beboeden* was verbergen, *bouwen* was bewoonen, *wederkeeren* was wederbrengen, *gloeyen* was gloeyende maken, *dalen* was doen dalen, vernederen, *verwarmen* warm worden, *verblyden* verblyd worden, of zyn, *bedroeven* bedroeft zyn, treuren. Dus schreven zy, *de coninc beweende ende bedroefde synen sone*. Ja, dit verschilde wel zo verre, dat gantsch het tegendeel daar door gezegt wierd. Zo was *stinken* in de aaloude taal een aangenaamen reuk van zich geven. Willeramus: *Sie stinken mit then bezzeffen salvon*, zy rieken als de beste zalven. *So loupden wit in themo stanke thineré salvon*, zo loopen wy in den reuk uwer zalve. *Suoxen stank* was zoeten reuk. *Thie wide stinkent mit themo stanke bone opinionis*, die wyd stinken, rieken, met den stank, reuk, van goede meening. *Bekeeren* was by de ouden verkeeren. *Bekeer der ewe*, verkeerder der wet. *Ontslapen* is nu in den slaap vallen, en word dus aan sterven toegeëigent, doch het beduidde by de ouden uit den slaap opgewekt en wakker worden. Zy zeiden dus, *verweelt ende doet ontslapene*. Een *ontslaper* was een opwekker. Zo was *antweten* niet weten. By de ouden was *comparich* gedurig, *echter* noch, boven dien, enz.

3.

De ouden waren gewoon werkwoorden van zeer veele be-
naamingen te vormen. Dus zeiden zy *mannen* voor eenen man
nemen. *Hi becoorde se niet dat si mannen soude*. *Maaltyden* was
maaltyd houden, *feesten* feest houden, *kranken* krank zyn, *va-
keren* vakerig zyn, *vruchten* vrucht dragen. *De cruden vruchten
ende bloeisemen*. *Drukken* was bedrukt zyn, *droven* bedroeft zyn,
vleyschen slachten. *Als runderen ende scapen vleyscheden lysse*. Hier
van was *vleyschhouwer* beul. *Tyran felle vleyschowwer*. *Schepen* was
te schepe gaan, *rosen* en *roden* roos- en roodverwig zyn. *Deft
is blinckende ende rosende, rodende in den cruce*, enz.

Hoewel veele dezer woorden, gesmeed van *substantiva*, nu
van 't gebruik uitgemonstert zyn, echter zyn 'er eenige be-
houden, en ook nieuwe gevormt. Dus zegt men *visschen*, en
vogelen, voor *visschen* en *vogelen* vangen, en na dien trant,
bet

het galgt beter, dan het borgemeester. Zo mede; *de dochter is gemant, een schip bemannen*, gelyk Melis Stoke al schreef, *bi spydet ende mannet*, hy verzorgde het van spyze en manschap. Wy gebruiken noch *schepen, inschepen, overschepen, witten, ronden*, voor wit en rond maken, *schorpen* voor scherp maken, en menige diergelyke.

By deze gelegentheid moet ik met een woord zeggen, dat zomtyds twyfelachtig schynt, of het naamwoord van 't werkwoord, dan of het werkwoord van 't naamwoord gesproken is. Om dit te onderkennen, zy een stekregel. 't Geen in natuur eerder is, moet voor den wortel gehouden worden, b. v. *kroonen* is van *kroon*, *kleeden* van *kleed*, *pluimen* van *pluim*, *melken* van *melk*, enz. om dat 'er een *kroon*, *kleed*, *pluim*, en *melk* in wezen moet zyn, eer men daar mede kan *kroonen*, *kleeden*, of *pluimen*, en *melken*. Maar anders is het, wanneer het naamwoord de werkdad of uitwerking van het werkwoord betekent. Dus is *loop* van *loopen*, *maal* van *maalen*, *gebouw* van *bouwen*, enz. Op die zelve wyze is *bakker* van *bakken*, *naaister* van *naayen*: want schoon die personen zyn, eer zy dat werk doen, echter worden zy *bakker*, of *naaister* genoemd van dat ambacht geleert te hebben, of te oefenen.

4.

By de ouden was dikwyls geen onderscheid van mannelyk, vrouwelyk, en onzydig geslacht; immers zy begingen daar omtrent een zeer wanschikkelyke vermenging en verwerring: waarom zy zeer veel naamwoorden gebruikten in een ander geslacht dan wy, zelf wel tegen den aard der zaaken, door verwerring der voorzetzen. Zy zeiden *dit jongelinc*, *dat tafel*, *die boek*, *menschelycheit*, voor deze jongeling, die tafel, dat boek, de menschelykheid. *De ouders van desen magbedeken*. Op die zelve wyze schreven zy, *velken des vordes*, voor deraarde, *een man van der blyede*, voor des bloeds, *Cardinalen des kercken*, voor der kerke. Zo mede *den wereld*, *een kint der doot*, *tuorhoofst zal den herte gelyken*. Hier uit sproot ook de verwisseling en verwerring van *des*, *der*, *dan* enz. *Int midden der eylant*, voor des eilands, *van desen dinc*, van dit ding, *de contra-*

rie weten ; het contrarie , de eeuwige leven , in den bezighen van den leven , de en den voor het. In den vyfften capittel voor in het vyfde. Om die zelve reden was het *substantivum* en *adjectivum* dikwyls van een verſcheiden geſlacht , b. v. *mine vader* , *one grote man* , *een cleine kint* , *drooghe broot* , *een vermakelic* , *vrollic wyn* , *eene wilt ezels volen* , *een ſcone ende vrome calſkyn* , *uwe vleyſche* , *ſine heilighe vleiſce* , *een cleine kint* , *onſe volc* , *tot ene wiwe* , *wysheit Gods dat alle herten verlicht* . Si namen ſinen lichame , ende grovenſe , voor zy namen zyn lichaam en begroeven het. Een beeft die men offeren mach , ſi ſal heilich weſen , iſt dat hyt wiſfelt , men ſalſe brengen enz. voor een beeft dat men offeren mag , het zal heilig wezen , is 't dat hy het wiſfelt , men zal het brengen enz. Dus gebruikten zy *beeld* , *beeft* , *lichaam* , en genoegzaam alle andere naamwoorden , onverſchillig , en in wat geſlacht het hen in den mond , of in de pen , viel. By voorbeeld , zy zeiden , *die beeft* , en *dat beeft* , *eenighe beeft* , en *mitten beeft* . *Dat beeft dat daer doot was* , *die beeft was een groot hont* . Die verwerring ging zo verre , dat ze dikwyls het onderscheid tuſſchen *by* en *zy* , *hem* en *haar* , niet waarnamen. By eenen knecht als ſy regneert , by eenen gehaten wiwe als hi genomen is in huwelic. Een eerſaem vrouwe openbaerde hem , en des anderen nachtes ſo openbaerde hi hem ook , hi hem voor zy haar. Catharina , deſen bebbe ic geſien , ende met hem geſproken , deſen voor deze , en hem voor haar. Als haer joncwiven (dienstmaagden) te gemoete quamen , ſoo volgede ſi hem , hem voor haarlieden. Hoe hi hem vinden ſouden , hi voor zy. *Dat derde is niet minre dan die twee ander* , *mer ſi en is niet min ſterc* , zy voor het. Echter ſpraken zy ook noch wel met eene regelmaatige geſlachtenonderſcheiding , b. v. *Ghi ſult eten den offe* , *dat ſchaep* , ende *die gheite* . Dus ſtaat ook na malkanderen in de oude vertaaling van Boëthius : *De minne Gods* , *de vreeſe des virdoels Gods* , *de ducht der bellen* , *de bande des doods* , *de druc der verlorener zielen* , *dat vlammente vier* , *dat ſtinkende zulpbur* , *de heſche brand* . Boven dien verwiffelde de ouden wel de getallen , en zeiden b. v. *dingen* voor ding , en *dinc* voor dingen. *Van eenen dinghen ic my verwondere* .

Uit die oude taal is noch by ons overgebleven deze ongeregeltheid ,

gêltheid, dat wel een voorzetledeken met het *substantivum* niet overeenstemt. Gelyk de ouden zeiden, *van dien steden*, van die stede, *in dien wolcke*, in die wolk, *noch ter tyt*, *van dier tyt*, zo zeggen wy, *tot dien einde*, voor tot dat einde, *uit dien hoofde*, voor uit dat hoofd, *in der tyd*, voor in den tyd, en *ter ooren komen*, of *ten ooren*, voor tot de ooren: want *oor* is onzijdig, maar *ter* vrouwelyk, en *ten* mannelijk. Dit vind men ook in veele bywoorden, die t' zamengefelt zyn, met *dien*, voor dat, b. v. *indien*, *nadien*, *byaldien*, enz. Hier van is ons spreekwoord, *de beeft*, of *de beeste*, *spelen*. Men ziet dan uit wat bron die spreekwyze van *Hooft* gevloeit is: *Ik wil dien beeste toonen*. Dus is 't by ons zeer gemeen, dat in 't begin van een reden *dat*, voor die of deze, gestelt word, b. v. *dat is een wys man*, *dat is een schoone vrouw*, enz. Even zo zegt men, *het is een wys man*, voor hy is, enz. Of ook *dit*. Hier uit spruit ook, dat in sommige onzer spreekwyzen het *substantivum* en *adjektivum* van verschillig geslacht zyn, b. v. *van gantscher herten*, *gantscher* is vrouwelyk, en *berte* onzijdig. Eindelyk hier ligt de grond, waarom het geslacht van niet weinige naamwoorden onzeker, of onverschillig is, en verscheidentlyk gebruikt word, b. v. *loon*, *dood*, *sneeuw* enz., dewyl daar van geen vaste algemeene regels kunnen gegeven worden, of immers zeer weinige, die noch veele uitzonderingen hebben, en alles ahangt van 't gebruik, dat verscheiden en veranderlyk is. Men moet de netste schryvers en beschaafste sprekers daar in volgen. Hierom keuren wy het werkje van den Heer *D. van Hoogstraaten*, over de *Geslachten*, voor zeer nuttig; en het konde vermeerderd worden. 't Is ook aan te merken, dat het *adjektivum*, door 't wordeken *is*, of *zyn*, van 't *substantivum* gescheiden zynde, zelf in 't vrouwelyk of meergetal, geen *e* aanneemt, b. v. men zegt, *eene goede vrouwe*, *wyze mannen*, en daar van, *eene vrouwe die goed is*, niet goede, *mannen die wys zyn*, niet wyze; schoon de ouden dus wel spraken.

Door die verwerring der geslachten wierd veroorzaakt, dat de ouden by mannelijke naamwoorden wel vrouwelyke, en by

vrouwelyke mannelijke voorzetzels stelden. Zy zeiden wel; *Hi is totter Paus gekomen*, voor tot den Paus. Zo was mede, *ikeisers rechter* voor des Keisers, *die last twoerds des heeren*, voor des woords, *op den buys* voor op het huis, *die boverdie des tytlycken eers*. Maar byzonderlyk stelden zy zeer gemeen des voor der; en zeiden gelyk des vaders, zo ook des moeders. Om die bede syns vaders, ende syns moeders; hoewel zy ook der moeder gebruikten. Op die zelve wyze zeiden zy, *eens vrouwe stemme, des woderwes, des moeders oerdel, des zons, des zees, des wysheits, des ootmoedicheits, des armoeden*. Om die reden is de mannelijke uitgang s gehecht aan die vrouwelyke naamwoorden. Zy spraken ook wel regelmatig, *der moeder vloer, der wysheit tresoor, by sit op ter wysheit troen*. Maar dan voegden zy de s daar noch wel achter. *Egipten der bofer wereldds, des ootmoedicheits, des groten veelheits*.

Hier van heeft zynen oorsprong, dat wy zeggen, *des wereldds*, voor der wereld, dewyl wereld vrouwelyk is. De ouden gebruikten *wereld* ook als mannelijk. *ic liet desen werlt*. Zo *myne moeders broeder*, voor de broeder myner moeder, of van myne moeder. Dit heeft altyd plaats, wanneer een vrouwelyk *substantivum* voor een ander *substantivum in genitivo* gestelt word, b. v. *wysheids roem, oudheids kennis, bruids cieraad*, voor de roem der wysheid, de kennis der oudheid, 't cieraad der bruid.

6.

Gelyk de ouden de geslachten niet in acht namen, zo maakten zy ook dikwyls een bystere verwerring in de *casus*, of naamvallen, zelf tusschen het *substantivum* en *adjectivum*, als blykt uit deze staaltjens: *Men seit dat Paulus dese Dianisum openbaerde dat hi behoort had in den derden bemel. Dat hi die coningen openbaerde in eenre sterre. Hi gaff syn knecht sinte Loy. Hi seide hem wat hi den heelt gedaen hadde. Volget der sterven. Dat die sonen boers vaders souden syn onderdanich. Dat deeksel van synen ongelovigen herte. Daer quam een arm ende versmaden man. Die last twoerds des heren. Gbedenc des groten heren ende verwaerlic. Die heiligen name dyns glorie is gebenedyt. Banden der werelt begeerlyckheits.*

lykheits. Gelyc den viere altyds upwaert wille. Den joc ende den rinc crommen enen harden bals. Eenen opzitter eens ezels, ende een opzittere eens kemels. Van minen boelken die ic hielt. Den kosteliken steen die zi heeft is baren eyghen wil. Sinen vader quam. Imenschelicheit, is in den hemel eenen spiegel. Ghy sult onsen oversten wesen. Dat dit den langhen weg was die bi gaen sonde. Dat in der werelt gheen groter moerderen ende weerdigen afaet en is. Men dede synre voedsteren upwaert hangen, voor men dede zyne voedster ophangen. Een sticke gebradens offen vleysch. St loveden ende danckeden den almachtigen God, ende synre heiliger bruyt sinte Barbara. Spiegel des eeuwigh lichts. Servaes nam van den hemelschen sloteldragher den stoetelo van den hemelscher woninghen. Een groete swaer kethene. Dyn macht is gelyck eenen buke die vol wynts is. Dien ouden omvree is neder geleyt. Het was doen een groten duer tyt ende groten honger. Den belyende schakere. Iets diergelyks gebeurde wel in woorden, door het enkel en veelvoudig getal te verwerren, b. v. Om die dinghen die di niet en beswaert, voor bezwaaren. Drye Herodes die vermaert bewet geweest, voor hebben. Dese minsters (ministers) si sal hoer seiven bedriegen, voor zullen. Syn plantboemen wort gemenichsfoudicht, voor worden. Der mannen licht sullen wesen, voor zal. Dat overblyve sullen wesen, voor zal.

Hier van is overgeërfst, dat men zegt, den man komt, dien beer woont daar, enz. Zo mode, goed ciet maken, goed koop kopen, voor goeden, de dood sterven, op de loop geraken, de voor den. Dat alles is ongeregelt, en overgebleven uit die oude verwerring: welke het gebruik onbeschaaft heeft gelaten; maar de reden verbeteren moest.

7.

Uit de zelve verwerring der geslachten en naamvallen ontstond, dat de uitdrukkingen der ouden dikwyls twyfelzinnig waren. B. v. Om nootsake was Maria Joseph tot eenen brudegom gegeven. Wie was hier de brudegom? Joseph, of Maria? Naar de woordenschikking, Maria. Het wordeken aan zoude de zaak beslist hebben. Doese die Vader omgahelset had. Van wie geschiedde de omhelting? Van de vader, of van de dochter?

Twas

't was noot dat men hem gaf een goet engel te behoeden. Wie moest behoeden? Hy den engel, of de engel hem? Den serpentes sulden den ghemulle broot wesen? Wie is hier 't brood? Overouder-vader die Godt genadich sy. Is 't God aan hem, of hy aan God? God is 'te kercke, voor Gods. Ja, de woorden zeiden wel recht het tegendeel van 't gemeente. B. v. Het was wel betamelyc dat onse Heer sinen knacht dienen soude. De zin is, de knecht onzen Heer. Dese joncfrouwe verbief onsen lieven Heere boven de nature. De meening is niet zy God, maar God haar. Als een spranckel die den wint wech jaghet, voor dien de wind weg jaagt. Si bief se alle sot, 't wil zeggen, alle hieten haar zot. Hi vont een arme man, die een beeste gequetst had! 't Wil zeggen, dien. Een jongelinc die een edel wyf ondertrouwen woude, mer nochtans veronwerde byt, ende vloech, die voor dien, vloech is vlood. Doe brochte eenen swarten bont sine rechterbant. 't Wil zyn, de hond bragt de hand.

Uit het overblyfzel van die verwerring hoort en leeft men zomtyds noch wel diergelyke dubbel- en twyfelzinnige uitdrukkingen, ja wel zodanige, die ongerymdelyk het tegendeel van 't gemeente zeggen. Tot een staaltje, dus spreken zommigen de zesde bede: *Leid ons niet in goen verzoeking.*

8.

De ouden maakten dikwyls hunne woorden zeer lang, door voorzetzels, tusschenvoegzels, en aanhangzels. Dus zeiden zy *gheworden*, en *ghewordene*, voor worden. Byzondér was dit in de benaamingen. *Ghewarich* was waar. *Te kennen den ghewarighen God, ende of hi ghewaerlic een is.* Dogbentachtigheden waren deugden, *ghebédinge* gebed, *ghetochte* tocht; *groeiendebeit* groei, *gerechtverdicheit* recht, *gerechtelicheit* gerechtigheid, dat eigentlyk rechtheid is. Zy zeiden *gheberechtelyk*, voor gerechtelyk, rechtlyk, *vroechdelyk* was vrolyk, *bebloedich* bloedig, *elckertlic* elk, *erveachticheit* erve, *weselinghen* weezen, *verstandeniße* verstand, *onbekeniße* onkennis, *kennenisse* kennis, *quellenisse* quelling, *ontboefdenisse* onthoofding, *dancbarich* dankbaar, *dancbarich met nerste*, *verraderinghe* verraad, *echtig* echt, *ghewroetscepheit* vroedheid, *ghewoenzaembede* gewoonte, *maghdumlic*

domlic, voor maagdelyk, *in den Heilichsten magbedomliker lichaem*. Even zo zeiden zy *gestorvendelike*, *werkendelike*, *onghereghedelike*, *zalegbelyker*, *verborgendelic*, *geregeldichlyc*.

Deze en zeer veele diergelyke overtollige langdraadigheden, en taalverlammingen, heeft het hedensdaagfch gebruik te rechte besnoeit en beſchaaft; hoewel 'er noch al eenige overgebleven zyn, die men zonder nadeel der betekening zoude kunnen bekorten, b. v. *zoetigheid*, *vochtigheid*, enz. voor zoetheid, *vochtheid*, *nattigheid* voor natheid.

9.

In 't tegendeel waren zommige woorden en benaamingen by de ouden korter dan by ons. B. v. zy zeiden *reinen* voor reinigen, *ſteenen* voor ſteenigen, *ſaden* voor verzaadigen, *lagen* voor belagen, *helfen* voor omhelzen, enz. Dus *ſom* voor zommige, *erfnaem* voor erfgenaam, *zwel* voor gezwel, *ouder* voor ouderdom, *genaem* voor aangenaam, *breke* voor gebrek.

Hier in moet men zich ſchikken naar 't gewoon gebruik; vermits men anders zich belachelyk, of onverſtaanbaar, zoude maken.

10.

De ouden plagten zeer dikwyls de letter *e* tot een overtollig bywerpzel achter alle ſpraakdeelen te voegen. Zy ſtelden die *e* wel zeer zelden of nooit achter het *verbum infinitum*, *absolute positum*. Dan ſchreven zy gelyk wy, *gaen*, *ſtaen*, *hooren*, *loopen*, enz. zo dat de *e* als een vormletter daar toe geenzins behoorde. Maar zeer gemeen klampten zy die *e* achter de woorden *in regimine*, naar de voorzetzels *te*, *van*, *uit*, enz. Dus zeiden zy, *te ſprekene*, *te verdienene*, *te ghebaerne*. Dit deden en lieten zy echter naar hun welgevallen. *Te doeme ende te leveren*. *Te vangen ende te punierene*. Men leeft dat zelf wel achter de *verba finita*, waar door zy *ſubjunctiva* ſchynen, b. v. *Doe hi in een ſtat lach en ſliepe*, voor ſliep. *Hi bleve met hem, al waſt dat ſe waſte wies en begonſte groot te worden*. *Bleve* is bleef, *waſte* waſt, en *begonſte* begonſt, begon. *Hi quame*, zeiden zy wel voor hy quam. *Gelyc den viere altyds upwaert wille*, voor wil. Zeer menigmaal knoopten zy zulk een *e* achter de naamwoorden;

en zeiden *vadere*, *rechtere*, *lichame*, voor vader, rechter, lichaam; doch zo dat zy 't ook nalieten. *Te water ende te brode. Prekere ende wercker. Uwen vadere ende uwe moeder sidi sculdich minne. Gods loven.* Ook by de *adjectiva*. *Een leckere ende gul-sich mensche. En seide ic niet ware. Dat hi grote in mogentbeden wesen soude. Rouwe simpelere slechte menschen. De zeeroovers zyn daar mede ryckere geworden.* Volgens dien trant zeiden wy wel *icke* voor *ik*, *onse* voor *ons*, *twort onse beschreven*, ofte voor *oft of of*, *dare* voor *daar*, *nene* voor *neen*, *ghene sins* voor *geenzins*. Dit aanhangzel was ook wel achter de woordekens *als*, *af*, *aan*, *van*, *om*, *dat*, *in*, en andere. Dus zeiden zy ook *ane*, *anebeden*, aanbidden, *anefichte* aanzicht, *anogheleit*, aangeleid. Zo mede *ave*, *averecht*, 't welk t' zamengefelt is van *ave*, voor *af*, en *recht*, en zeggen wil *onrecht*, verkeert, gelyk *afzinnich* is onzinnig, en met uitlating van *ve*, *amachtig*, voor *avemachtich*, onmagtig, als *awys* was *onwys*. *Confusie ende arwyse*. Dus hadden zy *avelaen*. *Avelaen dats laten varen. Laen sehynt te zyn niet van laten*, maar van *laden*. 't Is dan *afladen*, zich ontlasten. Op die zelve wyze zeiden zy *isse*, voor *is*, *datte*, *inne*, *alse*, *vane*; *vore*, *voortane*, *van stonden anne*, *ware*, *omme*, *ommehelsen*, *al om en tomme*. Ja zy verdubbelden wel dit aanhangzel, en zeiden *ellevene* *odele leenmannen*, voor *elf*, *bet ghenene dat gi sien sult*, voor het *geene*, *simpelere* voor *simpele*, *tovenaerffe* voor *tovenaars*, 't geen het mannelijk naamwoord misvormde in een vrouwelyk, door een overtollige *e* achter de *s* te voegen, en die te verdubbelen.

Dit is nu geheel buiten gebruik geraakt ten aanzien van de woorden; maar niets is gewooner in de zelfstandige naamen, b. v. in *mensche*, *zoone*, *zonne*, *kroone*, *pyno*, *erz*, voor *mensch*, *zoon*, *zon*, *kroon*, *pyn*. De *e* is aan geen en naam oorspronkelijk eigen, maar een bywerpzel, dat ter betekening niets geeft, noch neemt: waar om men daar in het meest gebruik, en de welluidendheid der uitspraak moet volgen. By voorbeeld, volgens de regelmaatigheid moest men zo wel zeggen een *goed geest*, en een *hoog berg*, als een *goed man* of een *hoog Vorst*, dewyl die alle mannelijk zyn; maar de twee eerste zouden het oor schrabben

ben, vermits dat door 't gebruik aan een overtollige *e* gewent is in een goede geest, en een hooge boom. Even zo zeiden de ouden een *stark thoern*, een *groot berch*, een *costelyck maelyt*, *groot nyt*, een *groot pool*, een *wilt stier*, een *clein tyt daer na overleden*. Die *substantiva* zyn alle mannelyk, dieshalven zyn ook de *adjectiva* dus wel gestelt, gelyk een *oud man*, een *groot Konning*. Echter wil het gebruik gezegt hebben een *groote pool*, een *wilde stier*, enz. en houd het regelmaatige voor wantaal, om dat de ooren gewoon zyn anders te hooren; daar de *e* de *adjectiva* vrouwelyk maakt, of een overtollig aanhangzel is. Dus wraakt het gebruik een *verrot appel*, en *groot nood*, maar 't wil een *verrotten appel*, en *grootten woud* gezegt hebben zelf in *nominativo*; daar nochtans het eerste geregelt, en 't andere kromtaal is. De ouden zeiden dan wel een *quaet geest*, een *booch boom*, *groot henger*, een *verkeert wech*, een *groot aerne*, arend. Wy behouden dat aanhangzel ook wel in de woordekens *inne*, en *omme*, gelyk mede in de t' zamensstellingen *ommezien*, *ommeloop*, *ommevang*, enz.

11.

In 't tegendeel lieten zy tot verkorting de *e* dikwyls uit, of af, b. v. in *praeterito imperfecto*, *leverdse* voor *leverde* ze, *scuwedse* voor *schuwde* ze. Zo mede, *si gemoyden* voor *gemoeteden*. *Haer beniderfche quelledse ende moeideze anxtelike*, *quelledze* voor *quelde* ze. *Ghebaerne* was *baren*. 't Moest zyn *ghebaeren*, en dus is een *e* uitgezift, en bygelapt. Zy zeiden wel *gheynt* voor *gheeynt*, *Vlaendren* voor *Vlaanderen*. Byzonderlyk sneden zy de *e* dikwyls van 't *adjectivum*, zo in 't enkel als veelgetal: *Die ghemeen spraeck*. *Een staerc ende swaer stryd*. *Een clein stat*. *Ongbetellic vrachtinghen*. *Onghesien dinghen*.

Wy maken eenediergelyke verkorting in veele *praeterita imperfecta*. Dus zeggen wy *groetten* voor *groeteden*, *baadden* voor *baadeden*, *zette* voor *zettede*.

12.

Overmids de *e* zulk een gemeen aanhangzel was, diende zy tot geen merkteken van eenigen byzonderen naamval, maar wierd op die alle wel toegeworpen. In *nominativo*, *die kocke* bief

hief die schouder op, de kok. Een opfittere eens kemels. Eenich blivere of blivighe, overblyver of blyfster. In genitivo. Een die-naer syns heilighe gecruyften levene. Hi was van den edelen geslachte der Engelschen volcke. In dativo. Zonder onsen ontfangere die wete te doen, of onsen officier. In accusativo. Si gaven bem een stukke broedes. Moordenaers hebben eenen kinde ombevangen. Dit kint viel in die vloete, in den vloed. Hi verbat des Gode, hy verbad God dit. Om bederven den lande, het land. Gregorius sende Augustine ende Johanne. In vocativo. O Geefte. O Sondare. Lof wapendragere van Christus wonden. In ablativo. In den cloosteren (in 't klooster) uit den brande te verlossen. In al myn levene. In dat eerste jare.

Dienvolgens besluit ik, dat de *e* niet eigen is aan den *dativus*, of *ablativus*. 't Is waar, men zegt aan den volke, of den volke, en van den volke: maar den voor *bet*, is uit de verwerring der geslachten, gelyk de ouden zeiden, *leeren den volc, den kersten volc, den clooster, desen maegdekyn, den beginselen*. De *e* is het algemeene aanhechtzel. Zy lieten die ook dikwyls af, en zeiden, *int middel van den volc. Binnen den setven jaer*. Onverschillig was by hen, *in den begin, en in den beginne*. 't Is voor in het begin. Ik oordeel daarom, dat op dien voet *in dativo* te zeggen *den volke, den manne*, voor aan het volk, den man, of aan den man, te veel zweemt naar onze overoudbestemoeders tyden, en zoude *van den volke* verwisselen met *van het volk, gelyk met der berten, en met den monde*, voor met het herte, en met den mond. Echter wil ik niet wederstreven, indien men aan 't gebruik leeren kan de vrouwelyke naamvallen met 'zulk een *e* te onderscheiden.

13.

De ouden stelden zomtyds de benaamingen zonder naamval, b. v. *myn dochter verwoethede*, voor dochters. *Op den berch des nyewe licht. Ontferme di myn sondaer. Om dat die broeders geen oly blyven soude. Hi woude Maria Magdalena eerst openbaren. Hoe si haer vader vroet maecte. God gaf macht syn Apostolen. So wie dat sotte speelluden wat gevet.*

Het zelve hoort men in de gemeene taal ook dikwyls in veel

le spreekwyzen, b. v. *Geef dat uw Broeder. Steek dat in uw zak. Ik drink die wyn niet*, enz. Doch dat zyn taalfeilen.

14.

De Nederduitsche benaamingen hebben geen verscheide uitgangen van naamvallen, dan alleen in *genitivo*. Zy moeten dan onderkent worden uit den zin, en de *præpositiones* *aan*, *in*, *van*, *uit*, *door*, *met*, *binnen*, *buiten*, *boven*, *onder*, *tusschen*, enz., gelijk in 't Hebreeuwsh. Door deze worden dezelve geregeert; en wanneer ze al niet uitgedrukt zyn, worden die daar onder verstaan, zo als in 't Latyn. B. v. *Den beginsel hare devocien*, is het beginsel van haare *devotie*. Zo wierd ook *des*, of *der*, dikwyls uitgelaten.

Dit geschied in onze taal noch dagelyks, b. v. *Geef my dat*, is geef aan my dat. *Ik zal 't u zeggen*, is ik zal 't aan u zeggen.

15.

Door deze voorzetzels wierd het ledeken *de* in 't vrouwelyke van den *genitivus*, *dativus*, en *ablativus* in 't enkel getal gevormt tot *der*; maar in 't mannelijke de *genitivus* in *des*, en de *dativus*, *accusativus*, en *ablativus*, in *den*. Een *beschermmer des vreden der beyliger kercken*.

Nu behoud het vrouwelyke *der* alleen in *genitivo*; uitgezondert zomtyds ook in *dativo*; maar in *ablativo* is *de*. In 't mannelijke is de *genitivus*, *des*, maar *den* in *dativo*, *accusativo*; en *ablativo*. De *nominativus* en *vocativus* zyn gelijk, en hebben *de*, *het*, en *o*. Men zie de spraakkonst van A. MOONEN.

16.

De uitgang van den *genitivus* was by de ouden tweevoudig, in *s*, of *n*. *S* was de vorming van alle de naamen die in geen *e* eindigden; maar de *e* nam in *genitivo* achter zich een *n*. B. v. *Man was in genitivo des mans, geest, des geests, boom, des booms, hoofd, des hoofds*. Doch wanneer de uitpraak wat te moeyelyk en hard zoude zyn, vlyden zy wel een *e* tusschen de twee laatste medeklinkers. Zo zeiden zy, *des vleesches*, voor des vleeschs, *des geestes*, voor des geests: wanneer die *e* was als de scheva der Hebreen. Maar de uitgang in *e* nam in *genitivo masculino* achter

V v v 3

ter

ter zich een *n*. Dus wierd *Heere, des Heeren, mensche, des menschen*. Dit was by de ouden ook in 't vrouwelyke, *der vrouwen, der zielen*, voor der vrouwe, der ziele. Na dat de *e* aangehecht was, of niet, was de *genitivus* van het zelve naamwoord verscheiden. De ouden zeiden, *des heilichs mans*, en *des heiligen mans*: 't eerste is van *heilig*, en 't anderen van *heilige*. *Des doots hooft*, was des dooden. Dus zeiden zy, *des quaeds*, voor des quaaden, *des wys*, voor des wyzen. *Eens wys ogben*. Zy zeiden ook, *eens wyzen*. *Wys* was by verkorting voor *wys*, welke laatste *s* niet gehoorst kon worden, en daarom lieten zy die na. Zy zeiden insgelyks des *boses* voor des boos, wanneer de tusschengevoegde *e* de laatste *s* uitspreekbaar maakte. *Des quaden, des bosen*, quam van *quade, bose*, met een aangehangen *e* by quaad en boos.

Hier uit ontstaat, dat de *genitivus* der ouden wel verschilt van den onzen, zo dat zy *s* stelden; daar wy *n* gebruiken, en *n* daar wy *s* hebben. Zy zeiden, *ons liefs Heeren*: wy *onzes lieven Heers*. *De eeuwigheit des godlics gesichten*, de eeuwigheid des goddelyken gezichts. *Een naem des goets hoeps*, der goeder hope. *Genoechte des valschs gelucs*. *Du biste een al te guet mans sone ende gerechts*. *Wy wonden eenpaerlyk dwiel des menschelics gesichten omme*, 't wiel des menschelyken gestichts. *Des gequetst bedinge*, des gequetsten gebad. *Des zwaers stryts*. *In die brulof ten van synre susteren des coninginne*. In 't tegendeel zeiden zy *des leeuwen*, voor des leeuws, *moederen*, voor moeders, *van syn der moederen*. *In den uitvaren syns gheesten*, in 't uitvaren van zynen geest. De ouden verwisselden de *n* wel in *s*, en schreven *des levendes, des ziendes*, voor des levenden, des zienden. *In des doodes rusten*, in de rust van den dooden. Doch men kan dit ook opnemen voor *levends, ziends, doods*, met een tusschen gevoegde *e*, als boven gezegt is. Zomtyds verdubbelden zy den *genitivus* wel, als in *teverdyncken des voorledens gelucs*. *Alle menschens pijn*, voor aller menschen pijn. *Zo in des ghebodens*, des gebeds, *des bankens*, der banke, *des gespannens boghen*, des gespannen boogs. *Die krankheit des ledens*, voor der leden. *In den wach des vraden*. *Vriendium des vradens*. *Schoutatens*, Schouten.

ten. Even zo zeggen wy wel, *des vredens*. De ouden schreven ook, *des vrede*. Op die wyze zeggen en schryven zommigen *boodens*, voor booden, *gezegdens*, voor gezegden: 't geen wanaal is.

17.

De ouden lieten de merkletter van den *genitivus* wel achter van het *substantivum*, of van 't *adjectivum*. Dus zeiden zy, *dyn sterck hulper*, uws sterken helpers. *Van den voetstappen syn voets*, zyns voets. *Des eeuwigen Soon Gods*. *In eens ryke vrouwen Herberge*. *In gelykenisse een cort schildes*, voor eens korten schilds. *Des ouden man ontfermen*, voor des ouden mans. *Des heylighe mans*. *Des zee*. *Gewerken des heyligs Geest*. *Vader des geheel werelts*. *Eens andere arme mensch clederen aendoen*. *Eens vrouwe stemme*. *Dat lichaem des suvere maghet Marien*. *Eens sterflick mensche*. *Des ander broeders gerief*, voor 't gerief der andere broederen: want de ouden gebruikten *des* ook in 't meergetal voor *der*. Op die voorige wyze zeiden zy, *een wyfs wech eens overspeelster*. *Veel zwart hairs*, en ook *veel zwarts hairs*. *Myn huis moeder*, voor moeder van myn huis. *Des derdes Keiser Otten moeder*. Zy verplaatsten zelf de *s* wel, en schreven, *des werrelt salicheits*, voor des werelds zaligheid. Maar niet alleen voegden zy de vormletter van den *genitivus* wel by een *substantivum*, of *adjectivum*, en lieten het ander, dat daar toe behoorde, ongebogen; maar zy deden dat ook wel in andere naamvallen, b. v. *in dativo*. *Der seer hogher exelente ende moghende Princesse*, *onse seer lieve ende beminde Vrouwe*. *Eenen wisen gbeleerden*, *ende van herten edel ende vermaerde man tot Alexandrien*, *geheeten Origenes*, *saluyt*. *In accusativo*. *Si quamen ten rustende volcke*, *ende ten sekeren*. *In ablativo*. *By advyze van onzer zeer lieve ende zeer beminde zusters*.

Dit is ook van ons overgeërft; en de oorsprong van veele ongeregeltheden in de dagelyksche taal. Op die wyze zeggen wy, *in Keiser Karels tyden*, en 't is *een goed mans kind*, voor eens goeden mans, om de kortheid en welluidendheid. Dit veroorzaakt echter twyfelzinnigheid: want *goed* kan gebragt worden tot man, of tot kind. Regelmatig drukt dit uit, 't is een goed kint van eenen man: maar de meening is, 't is een kind

van.

van eenen goeden man. Men zegt dus, *myn vaders huis*, voor myns vaders. *Myn oudste broeders boed*, voor myns oudsten broeders. *Myne moeders schoot*. Dit kan verstaan worden, de schoot myner moeder, of ook myn schoot der moeder. Zo zeiden de ouden, *myn huis moeder*, voor de moeder myns huis : waar voor men beter zegt, van myn huis.

18.

De ouden omschreven den *genitivus* dikwyls door *van*, met *der*, *de*, en *het*. Dus zeiden zy *des mans*, en ook *van den man*, *des volcs*, en *van den volcke*. Doch by dat *van* voegden zy noch wel den uitgang van den *genitivus*, b. v. *Overmits raets van eens mans*, voor overmits raad van eenen man. *Een hooft van eens martelaren*. *Die gebeenten van des beyligen vader Francisci*. *Ontschuldich van des onschuldichs bluets*. Doch dikwyls verzwegen zy *van* of *des*, 't geen dan onder de reden verstaan moest worden, b. v. *Int eerste jaer des Pauschaps Heer Alexander*, voor van heer. *O Schepper hemelrycs*, voor des hemelryks. *Arseter des conincx kinderen*, voor arts van enz.

Wy gebruiken den *genitivus*, en de omschryving door *van*, ook onverschillig, en zeggen, *des mans*, en *van den man*. Wat best is, moet het gebruik en de welluidendheid leeren. Het overige is te recht verouderd, en versleten.

19.

Dikwyls stelden de ouden eenen *genitivus* by werkwoorden, in plaats van den *accusativus*. Dus zeiden zy, *Bekenne Gods dyns vaders*. *Beken aller der quaetheit*. *Hi loechende mi myns dinghes*, hy loochende my myn goed. *Volget der sterren*. *Raets te soecken*. *Saulus was wtblasende der dreyghinghe*, ende der slagen. *Hy grote dagelycs onser liever Vrouwen*. *Syns misbruiken*. *Sich hoeden vele sprekens*. *Si rusten nimmermeer roepens*. *Si begonden sridens*. Maar menigmaal stelden zy van achter een werkwoord. *Hi en aensach van die wrake dat God doen soude*. *Ic besighe van spise*. *Du en bes dat niet jchuldich van doene*. *Si en sal niet behoeven van roven*, te rooven. *Hy en heeft niet gerocht van dynre wet*. Hier voor stelden zy ook den *genitivus*. *Want du niet en roeftste van dynen Princen*,

cen, en int heimelyc en roetti syns aensichts niet. Roeken was gade slaan, bezorgen. Ondertuffchen was dit van geheel overtollig, als in deze spreekwyze: *Du kendes hem int herte van eenen quaden schudde*, dat is, gy kende hem zodanig, of voor zodanig. Dewyl nu van ook den *genitivus* aanwees, zo ziet men uit wat grond een *genitivus* by zulke werkwoorden gevoegt is. Dus is *slands verdriven*, van, of uit, het land. *Men wanhoopte syns levens*, van zyn leven. *Si twifelden des wechs*, van den weg. *Laet biddens niet af*, van bidden. *Achterspreken quaets*, achterklappen van quaad. *Hi verwonderde synre giericheit, des hi begherende was*. Dit wil zeggen, hy verwonderde zich van zyne gierigheid. *Ruften roepens* is van roepen. Hier van sproot dan de *genitivus dies* en *des* by zulke werkwoorden, voor *dat*. *Hi en hoort des niet*. *Ik en weet des niet*. Maar voor dit wordeken *des*, voegden de ouden zeer gemeen tot verkorting een sachter 't werkwoord, en zeiden *hoorts*, *weets*, voor hoort des, weet des. *Des* is diens, voor daar van, dat. Die oude uitdrukking behouden onze Bibeltolken Gen. 33: 9. *Ick hebbe 's veel*, voor ik hebbe des, of daar van, veel.

Wy hebben die oude spreekwyze behouden in *gedenk*, of *ontferm*, *u myns*, en *myner*. 't Is waar, de Latynen voegen by deze woorden ook wel eenen *genitivus*; maar dan verstaan zy daar onder iets, waar van die geregeert word. *Ontfermen*, zo wel als *gedenken*, wierd van de ouden ook wel gestelt by een *accusativus*. *Du en sulste den armen menschen niet ontfermen*. En daar wy zeggen, *Abraham en weet van ons niet*, leeft men by hen, *Abraham en wiste ons niet*.

20.

Even zo stelden de ouden by naamwoorden, en andere spraakdeelen, eenen *genitivus*, voor *van*, b. v. *ontallyc sgouts*; een *beelde souts*, beeld van zout; een *fonteine waters*, van water; *op hem en sullen niet wollens cledes comen*, niets van wollen kleet; *die vruchten syns*, van hem; *dyns vonnisse*, 't vonnis van u; *gebrec broots*, gebrek van brood, broods gebrek; *gebrec niet sgoeds*, maer van vele knechten. Zo zeiden de ouden ook, *hem gebreeft van sinnen*. *Ontslegben der banden* is ontslagen van banden. *On-*

Xxx

danc-

dancbaer alles goets en godliker gaven, van alle goed: gelyk zy zeiden, waerdich van allen pryse, weerdich van pynen, of van loone, van wyne derven.

Het zelve hebben wy noch in onze hedendaagsche taal, b. v. *Levens zat* is van *leven zat*, *veel verdriets* veel van *verdriet*, *weinig verstands* weinig van *verstand*, enz.

21.

De *vocalen* of klinkletteren *a, e, i, y, o, u*, wierden by de ouden zeer dikwyls verwisselt, en d'eene voor de andere gestelt. Hier in volgden zy de aalouden: gelyk in de schriften van Willeramus, en andere overblyfzelen der zelve, te zien is. Zy zeiden *beift*, en *beeft*, *leist*, en *leest*, *beilden*, en *beelden*, *dair*, *deer*, en *daer*, *spel*, *spil*, en *spul*, *door*, *doer*, en *doir*, *baar*, *bair*, en *hoer*, of *heur*, *overtallich*, en *overtullich*, *neuse*, *nase*, en *nose*, *deure*, en *dore*, *oor*, en *oir*, *teken*, en *teiken*, *vrouwkens*, *vrouwkins*, en *vrouwkyns*, *toorn*, en *toirn*, *vee* en *vye*, *gevoet*, en *gevoidt*, *leidt my*, en *leet my*, *slappelyc*, en *sloppelyc*, *wettelyc*, en *wittelyc*, *cnapen*, en *cnepen*, *ridder*, en *redder*, *ellendicheit*, en *allendicheit*, *ernste*, en *arenste*, *etter*, en *atter*, *kennisse*, en *kennesse*, *eest*, en *ist*, *let* en *lidt*, *rokeghe*, voor *rookige*, *dienstafteghe*. Dus zeiden zy *dincken*, voor *denken*, of *dunken*, *licken*, voor *lekken*, *te volkringhene*, voor *te volbrengen*, *babagen*, voor *behagen*, *varweckte*, voor *verwekte*, *bista*, voor *bieste*, *tot horer eeran*, voor *tot haarer eeren*: welk laatste met de taal van Willeramus overeenstemt. *Bezitten* was *byzitten*. *Dat besitten sal syn om die sententie te confirmeren*. Ja, de ouden schreven voor *ee* wel *ea*, b. v. *hesdeech* spelden zy ook *hesdeach*, *hesdeachghen*, *hesdeegen*, *zuuren*, *hesdeacht*, *gehesdeegt*. Dus las ik in die oude Bibelvertaaling. Dan is deze *a* als een *pathsch genubab* by de Hebreën. Op die wyze zeggen de Zwitzers in hunne uitspraak *i-ach*, voor *ich*, ik, 't geen ras moet uitgebragt, en in eene lettergreep gesmolten worden. Dit was noch overgebleven van de aaloude Engelfaxen, die *Vrydag* schreven *Friagedeach*, enz. Iets diergelyks hoort men noch in zommiger taal. Zy spreken *deeg*, *roos*, *loop*, *dood*, *teer*, enz. uit, als of 'er geschreven was *dee-eg*, *roo-es*, *loo-ep*, *doo-ed*, *tee-er*, enz. Voor *bliksem*

fem zeiden de ouden ook *blixom*, voor adem *adom*, enz.

Wy hooren zulk eene verwisseling der klinkletteren noch dagelyks, na dat het gebruik in 't een of 't ander gewest de overhand heeft genomen. Men zegt *denken*, en *dinken*, *bren-gen*, en *bringen*, *rechter*, en *richter*, *gerecht*, en *gericht*, *oprech-ten*, en *oprichten*. Dus mede *rechtvaardig*, en *rechtveerdig*, *waar-dig*, en *weerdig*, *leugen*, en *logen*, *gewelf*, en *gewulf*, *worm*, en *wurm*, *gestorven*, en *gesturven*, enz. Dus zegt men *bezonder*, en *byzonder*. Om nu te zwygen van *beur*, voor haar, *wæter*, voor water, enz.

22.

De ouden hadden dikmaals de onscheidbaare voorzetzels, *be*, *ge*; *ver*, en diergelyke, daar wy die nalaten, en lieten zè achter, daar wy ze stellen. Veelytys waren ze overtollige ballastten, en van geen of weinig betekenis: waar van wy echter de afspruitzels behouden hebben. Dus zeiden zy *gehoren*, voor hooren, waar van ons *gehoor*, en *gehoorzaam*, komt; *gestaen*, voor staan, waar van is, *zyn woord gestand* doen; *gestellen*, voor stellen, waar van *gestel* is; *gezien*, voor zien, waar van *gezicht* gevormt word; *gedienen*, voor dienen, de oorsprong van *gedienstig*. Zo zeiden zy *ghewas*, voor was, *ghesynt*, voor geweest, *ghevont*, voor vond. Even zo was *becomen*, komen, *becoemdi*, komt gy, *geeyffchen*, eiffchen, *begrypen*, grypen, *gedogben*, deugen. *Ende gelyc datten sielen dese dingen niet en gedogen*, deugen. Zy verwisselden dikwyls *ge* en *be*, en zeiden, *ghegrypen*, en *begrypen*, *geloven*, en *beloven*. Zy plaatsten ook *ver* voor veele woorden overtollig, b. v. *vergheven*, voor geven. *Vergave God! verseggen*, voor zeggen, *verzuchten*, voor zuchten, *op-verstaen*, voor opstaan, *verbeven*, voor beven. Ook hadden zy wel *ver*, daar wy *be* gebruiken, b. v. *verweenen*, voor beweenen. *Hy verquam*, voor hy bequam. *Vergiften*, voor begiften. Anders deden zy wel het tegendeel. Zo was *bequecken* verquicken. Dus zeggen wy mede, *bederven*, en *verderven*. Zomtyds lieten zy die ledemens af, daar wy ze gebruiken, en zeiden. *Vele luyden loven in syne predicacie*, voor geloven, *om ons te helpen*, voor omhelfen, *lyden*, voor belyden, *graven*, voor be-

graven, *vuilen*, voor vervuilen, *gbeeten*, voor gegeten, *vonden*, voor gevonden, *overbleven*, voor overgebleven, *widen*, voor verwyden, *sciët*, voor geschied, *bragt*, voor gebragt, *leed*, voor *beleed*, *telt*, voor vertelt. Hier van komt een *telletje*, voor vertellingje. Even het zelve had plaats in naamwoorden. Zy zeiden dus *geraedsel*, voor raadzel, *twee gesusters*, voor zusteren, *gbetenten*, voor tenten, *gemuerten*, voor muuren, *gbeschutzel*, voor schutzel, *gbetochte*, voor tocht, *ghewerc*, voor werk, *gherascb*, voor rasch, *bestarcheit*, voor sterkheid, *beneven*, voor neven. In 't tegendeel, zy zeiden *zwel*, voor gezwel, *niet steruens*, voor niet gestorvens, *comst*, voor atkomst, *lemmer*, voor belemmering, *roep*, voor geroep, *reetschap*, voor gereedschap, *lude*, voor geluid, *breke*, voor gebrek, *likenisse*, voor gelykenis, *vangbenisse*, voor gevangenis, *genaem*, voor aangenaam, *erfnaem*, voor erfgenaam, *steenten*, voor gesteenten, *mit costelen steenten*.

Hedendaags is in de betekening veeler woorden doorgaans groot verschil, wanneer die op haar zelve alleen, of met die voorzetzels verknocht staan, b. v. tusschen *geven*, *begeven*, en *vergeven*, *hooren*, en *verbooren*, *lezen*, en *belezen*. Men neme tot een staaltje *staan*, *aanstaan*, *afstaan*, *bestaan*, *bystaan*, *instaan*, *onderstaan*, *tegenstaan*, *toestaan*, *uitstaan*, *verstaan*, *voorstaan*, enz. Maar zomtyds is die zinverandering en 't onderscheid geen, of klein, b. v. tusschen *melden*, en *vermelden*, *steelen*, en *ontsteelen*, *spillen*, en *verspillen*, *rotten*, en *verrotten*. Dus is het zelve *gewis*, en *wis*, *welfzel*, *gewelfzel*, en *verwelfzel*, *gestadig*, en *stadig*. Van *gbestaen*, en *gheliggén*, voor *staan*, en *liggen*, is noch overgebleven die spreekwyze, *gestaan*, en *gelegen*, voor *staande*, en *liggende*. Dus is *gewezen*, geweest. Daar van daalt ook af *gebroeders*, *gezusters*, *gezellen*, enz. Men merke dan op, dat de voorledkens dikwyls enkele bywerpzels zyn, die in de betekening aan het woord geen, of weinig, kracht toebrengen; maar echter gemeenlyk immers, en voornaamelyk by ons, als gezegt is.

Het voorzetzelt *ge*, dat wy atkorten van de woorden in *infinitivo*, behouden wy in *praeterito*, en in *passivo* b. v. *zien*, *gezien hebben*, en *gezien zyn*.

23.

Het *præteritum imperfectum* wierd gevormt van het *infinitum*, met verandering van de *n* in *de*, b. v. *vraghen*, *vraghede*, *peinsen*, *peinsede*, *volgen*, *volgede*, *sterven*, *stervede*, *vangen*, *vangede*. Zo schreven zy, *doe vervoerde die engel wech*, voorvoer. Doch dan wierd tot verkorting de naaftlaatste *e* wel uitgeworpen. Zo wierd van *vragede*, *vraegde*, van *peinsede*, *peinsde*, van *volgede*, *volgde*, van *stervede*, *sterfde*, van *vangede*, *vangde*. Zo maakten de ouden uit *lessen*, *lesseden*, en daar van, by verkorting, *lesden*, *ende lesden haren dorst*. Maar dikwyls sneden zy de gantsche lettergreep *de* af, en veranderden dan gemeenlyk de klinkletter. Dus wierd *stervede* *sterf*, en *stierf*, *vangde* *ving*, *vraegde* *vroeg*, en *wieffchede*, uit *waffchen*, *wieffch*. In die vorming gebeurde wel eene letterwisseling. Van *kloppen* was *kloppede*, doch daar van wierd *klopte*. Zo zeiden de ouden *blinkede*, voor *blinkende*, van *blinken*, dat by ons *blonk* geworden is, en *scitede*, voor *schikte*.

Wy verkorten het *præteritum imperfectum* dus mede en zeggen, *vraagde*, of *vroeg*, *klopte*, *kleeede*, voor *vragede*, *klopde*, *kloppede*, *kleeede*, enz. Zo de wortelletter van 't woord reeds een *d* heeft, dan moet die verdubbelt worden, b. v. *ik leidde*, *ik bevrydde*. Maar zo daar een *t* is, en *d* met *t* zoude moeten t'zamenkomen, dat een onaangenaam en zwaar geluid baart, dan word een van beide uitgelaten, of verwisselt. Dus zegt men *ik zifste*, voor *ik zifste*, van *zifstede*, uit *ziften*. *Ik tartte*, voor *tartte*, van *tartede*, uit *tarten*. Van *gaopen*, en *schrapen*, zegt men, *ik gaapte*, *ik schraapte*, voor *gaapde*, *schraapde*, voor *gapede*, *schrapede*, dewyl *p* in de uitspraak geen *d*, maar een *t* wil hebben. Qualyk zoude men schryven *gaaptede*, *schraaptede*, om dat geen *t* in die woorden plaats heeft, noch behoort. Maar in *rekenen*, *openen*, en diergelyke woorden, word *en* afgeworpen, en men zegt *rekende*, *opende*, enz. Meer verkorting is in *ik ging*, *ik stond*, *ik schreef*, enz.; doch de wyze van die vorming is even gezegt.

24.

De ouden hadden in 't *præteritum imperfectum* zeer dikwyls een *a*, daar wy een *o* gebruiken, b. v. *wracht*, *vacht*, *verstant*, voor wrocht, vocht, verslond. Men schynt hier uit te kunnen afnemen, dat de *a* by hen een donker geluid had, zweemende naar de *o*. De ouden zeiden ook *borgen*, voor bergden, en in zeer veele woorden was dat *præteritum imperfectum* anders gevormt, dan 't gebruik heden ingevoert heeft. Hunne taal was, *Hy wracker hem over*, voor hy wreekte 'er zich over. *Hy sciep*, voor schepte, putte. *Hy woed*, voor hy waadde, *versteefde*, voor verstyfde, *bies*, voor bafede, baste, *bries*, voor brieschte, *seynde*, voor zond, enz.

25.

Zo was het mede in 't *præteritum passivum*. *Belyd* was beleiden, *gesent*, gezonden, *verslint*, verslonden, *gebuicht*, gebogen, *gewyft*, geweest, *gepryft*, geprezen, *gestryt*, gestreden, *verderft*, verdorven. In 't tegendeel, *aangeschouwen* was aangeschouwt, *gbevloghen* gevluht.

26.

De algemeene uitgang der *verba infinitiva* is *en*, *lezen*, *schryven*, *leeren*, *eten*, enz. Daar zyn dan geene woorden uit hunnen aard van eene lettergreep; 't en zy men mogelyk het woorden *zyn* moest uitzonderen: waar van echter de ouden *gezynt* zeiden, gelyk *geweeft*. *Zyn* zoude dan kunnen zyn *zyen*, als wezen. 't Is waer; de ouden hadden, gelyk wy, *gaen*, *staen*, *sien*, enz.; maar schoon de uitspraak en 't gebruik die tot eene lettergreep heeft versmolten, in den grond bestaan zy uit twee, op deze wyze: *ga-en*, *sta-en*, *zi-en*. Even zo was *vloen* het meergetal van *vlo*, 't geen wy vlooyen schryven. Dus spellen de Hoogduitschen, *geben*, *stehen*, *sehen*; en dat stemt overeen met de taal onzer gemeene voorvaderen, als by Willeramus, en anderen, te zien is. Willeramus heeft zelf ook wel *gaan*, vermits de aalouden de *infinitiva* eindigden in *en* en *an*. Dus zeiden zy *slahan*, voor *slaben*, slaan: 't geen de Hoogduitschen noch noemen *schlagen*, gelyk wy voor *draben* zeggen *dragen*. Om de gemakkelykheid der uitspraak te helpen, maakten zy van *gaben*

hen gangen, van *haben* hangen, van *slaben* slagen, enz. Dit viel te lichter in de woorden die een *h* hadden, dewyl zy die uitspraken als *ch*, die weinig van een *g* verschilde. De *n* was een tuffchenvoegzel.

Ik merk hier aan met een woord, dat de eerste perfoon in *indicativo* by de aalouden dikwyls niet verschilde van den *infinitivus*. Willeramus: *Ich machon*, ik maken, ik maak, *ich levon*, ik leven, ik leef, *ich behaldon*, ik behouden, ik behoude. Doch dan is de *n* een aanhangzel: want hy zegt ook, *Ich havo*, ik heb, *ich givo*, ik geve, zo wel als *ich havon*, enz. De derde perfoon in 't veelgetal had dikwyls *nt*, gelyk by de Latynen. B. v. Willeramus schreef: *Thie wingardon bluoyent*, de wyngaarden bloeyen. *Vorecudent*, zy voorkondigen. Maar die *t* bleef ook wel achter. *Thie nachtschadan wichan*, de nachtschaduwen wyken. *Thufent scilde hangen*, duizend schilden hangen. Zo zeiden de ouden wel *zynt*, voor zyn. Die onnutte ballast is nu buiten boord geraakt.

27.

De ouden maakten een verkortingen t'zamenkrimping in verscheide spreekwyzen. Dus zeggen zy, *hen es*, en *bens*, of ook *ben es*, voor *het ne es*, het en is niet. *Wy en comere niet*, voor *wy en komen 'er niet*. *Datsere*, dat zy 'er. *Storter*, storte 'er. *In gebanner vier schaer*, in gebannener. *Buter materie*, buiten der. *My nerdynckes*, voor *my ne berdynckes*, 't geheugt my niet. *In volberder blytschap*, in volherdender. *Van synder onbegriper wysheit*, onbegrypelyker. *Ent* was eindigt, *reyn* regen, *solder*, zoldener, soldaat, *melicx*, ook *melichte*, mogelyk, *costelike bereidsen ende spannen*, bereidzelen, en spannen, voor spangen, verkort van spanningen, 't geen wy ook zeggen spanzels. *Som* is zommige. *Wy hebben daar van zomtyds*, *zomwylen*. *Tschers* was 't scheermes, ook *scheerse*. *Scheeren in den scherpen scheerse*. *Zy zeiden comanne, comenscap*, voor koopmannen, of kooplieden, en koopmanschap. Byzonder vind men veele zulke verkortingen by Melis Stoke, b. v. *tien tiden* is te dien tyden, *in weet* is ik en weet, *binden* binnen den. Hy schreef *Gbodsat*, voor Gods hand.

Wy

Wy gebruiken ook wel diergelyke verkortingen; by voorbeeld, *dat z'er*, voor dat zy 'er, 'er is dan *daar*, of *haar*. *Het's*, het is. *Komenschap doen* is een gewoone kromtaal.

28.

De ouden sneden de laatste lettergreep *en* in 't veelgetal dikwyls af, zo dat 'er van 't enkel getal geen onderscheid was. Dus zeiden zy *scaep*, *jaer*, *voet*, *man*, *wapen*, *biscop*, *vaet*, enz. voor *schaapen*, *jaaren*, *voeten*, *mannen*, *wapenen*, *biscoppen*, *vaten*, enz. 't geen by de Hoogduitschen ook dikwyls geschied. Zo zeiden de ouden *been*, voor *beenen*. *Dat achter die been langer heeft*. By Willeramus leest men dus al: *Thiu wyf sint fragilioris sexus than thiu man*, de wyven zyn van een broozer geslacht dan de mannen. Straks laat hy daar op volgen, *mith then wivon*, door de wyven. Die atkorting was ook wel in woorden, b. v. *Nochtan heb wy stroo*, voor hebben. *Wy ben*, voor wy bennen, zyn. Zo ook in *bin*, voor *binnen*. *Bin lange*.

Die gewoonte duurt ook by ons. Wy zeggen *duizend jaar*; voor jaaren, *duizend man op de been brengen*, voor mannen, en beenen. Dus is *te voet vallen*, 't geen de ouden uitdrukten, *te voeten vallen*.

29.

De uitgang van 't veel getal was by de ouden niet alleen *en*, en *s*, gelyk by ons *boomen*, *stroomen*, *molens*, *kussens*, maar ook *e* en *er*, op de Hoogduitsche wyze. Deze wierden wel alle drie van 't zelve woord gebruikt. Zy zeiden *verkens*, en *verkenen*, gelyk wy *mans*, en *mannen*, waar aan 't gebruik de wet voorschryft. Maar zy schreven ook *walvissche*, *rocke*, *cledere*, voor walvisschen, rokken, klederen. *Wapine* waren wapenen, *beene* beenen. *Stant op dyne beene*. Dus kapten zy de *n* ook wel van 't einde der woorden, en maakten van *gaen*, *gae*. *Gae wi wech ende vliene*. Dit deden zy ook aan naamwoorden, b. v. *des ootmoedighe wysheit*, *van eenen wise ende goeden wirve*. Dus zelden zy *quaet doe*, voor *quaad doen*. Zo komt by hen *doe* van *doen*, waar voor zommige nu *toen* willen gezegt hebben; hoewel de ouden dat *toen* niet kenden. Dit *ga*, *doe* enz. voor *gaan*, *doen*, hoort men noch wel in zommige Zeeuwsche gewelten;

en

en eenige Hollanders zeggen, en schryven, *zegge* en *schryve*, 't geen een belachelyke taalfeil is. Doch zeer gemeen was by de ouden de veelvoudige uitgang op *er*, als *blader*, *cleder*, *kinder*, waar voor zy ook zeiden *bladen*, *cleden*, *kinden*, van blad, kleed, kind. *Lerer* waren leeraars. *Der armer moeder* was de moeder der armen. Zo zeiden zy, *tland der levender*, *die scare der bofer*. Hier achter stelden zy noch wel een verdubbeling van dat veelgetal, voegende by die *r* noch *en*, b. v. *bladeren*, *clederen*, *kinderen*, *gateren*. Dus is van *loof* 't meergetal *lover*, en *loveren*, van *scherf*, *scherver*, *scharveren*, en *scherven*, van *spaan*, *spaanen*, en *spaanderen*, van *burger*, *burgen*, en *burgeren*. Dat alles vind men zo by de ouden. Zy bragten deze *r* wel over in 't enkel getal, en zeiden *clederingsbe*, voor kleedinge, *telghere*, voor telg. *Als een palmen telghere*. Zo mede *verklederen*, voor verkleeden. Op die zelve wyze verdubbelden zy wel den veelvoudigen uitgang in *en*, en zeiden, *ten voetenen*, *woordenen*, *ravenen*, *tollenen*, *vastenen*, *melaestscenen*, *aelmoessonen*, *proevenen*, enz. Zy hingen dat *en* ook wel aan 't enkel getal, b. v. *die rupsenen die een strael heeft*, de ripse.

Wy hebben noch in 't veelgetal *bladen*, en *bladeren*, *spaanen*, en *spaanderen*, *volken*, en *volkeren*, enz.; doch wy zeggen niet *kinden*, maar *kinderen*, om dat het gebruik alleen het laatste uit de oudheid heeft behouden. Maar wy hebben noch eenen anderen uitgang van diergelyke naamwoorden in 't meergetal, en zeggen *kinders*, *bladers*, *spaaners*, *lovers*. Het gebruik speelt hier den baas, en wil niet gezegt hebben *bonds*, of *bonders*, maar *bonden*, niet *tyds*, maar *tyden*, en in 't tegendeel, niet *molenen*, maar *molens*, enz. Men moet dan niet de ouden volgen, maar de spraakmode, zal onze taal niet ouderwets en belachelyk zyn.

30.

De ouden zeiden in den eersten persoon van den *indicativus praesens*, *ic steel*, en *ic stele*, *ic stel*, en *ic stelle*, *ick bid*, en *ick bidde*, van *steel*, *stellen*, en *bidden*. Zo mede, *ik dop*, en *ik doppe*, *ik doop*, en *ik doope*. *Ik steel*, *stel*, *bid*, *dop*, *doop*, is de enkele vorm; maar de *r* in *stelle*, *steele*, *bidde*, *doppe*, *dooppe*,

Yyy

pe,

pe, is een aanhangzel, waar van men de tiende aanmerking kan zien. In *stellen*, *bidden*, *doppen*, enz. moet de medeklinker voor de aangehangen *e* verdubbelt worden, om *stellen* en *steelen*, *bidden* en *bieiden*, *doppen* en *doopen*, enz. niet te verwarren.

By ons is dit zelve noch in gebruik. Eenigen willen dat de rechte vorm is, *ik bid*, *ik heb*, anderen, *ik bidde*, *ik hebbe*. Dit word beslist door 't evengezegde. De laatste lettergreep van den *infinitivus* word afgeknot, om den eersten persoon te vormen, zo de zelve medeklinker de laatste lettergreep aanvangt die de voorgige eindigde, als in *letten*, *spitten*, *redden*, *schoppen*, enz. 't Is dan *ik let*, *spit*, *red*, *schep*. Anders word *en* afgesnoeit. Zo zegt men van *scherpen* *ik scherp*, van *slaapen* *ik slaap*, van *vryen* *ik vry*. Het zelve geschied in de t' zamengetrokken woorden, b. v. van *ga-en* is *ik ga*, van *sta-en* *ik sta*, van *zie-en*, *ik zie*. (Leest de 26 Aanmerking.) De laatste lyden geen aangehangen *e*, als wel alle de andere; doch die is aan de vorming niet wezentlyk noch noodzaakelyk. 't Gebruik en de welluidendheid zyn hier de eenige regel. 't Is waar, by de *Grieken*, en *Latynen*, ging de eerste persoon van 't *verbum activum* altoos uit in een klinkletter, b. v. *λέγω*, *legoo*, *ik zeg*, *amo*, *ik beemin*; doch 't is niet noodig, dat wy onze *e* in de plaats schuiven, vermits onze vorming gelyk is aan die van de *Hobreen*, in hun derde persoon van 't *praeteritum*, 't geen ook wel het *praesens* betekende. Zo was *רָגַם*, *ragam*, hy heeft gesteenigt, *בָּרַח*, *barab*, hy heeft gegeten; en dus hadden zy nooit een enkele klinkletter in 't einde van 't woord.

31.

De tweede persoon van de *verba finita* ging by de ouden uit in *st*. *Du sulst*, *du hebst*, *du bist*, *du schryfst*; doch daar achter klampten zy ook dikwyls hun gewoon aanhangzel *e*. *Du sulste*, *du hebste*, *du biste*, *du schryfstste*. Voor dit laatste zeiden zy ook wel *schryfte*: *Schryfte ten smaect mi niet*, schryft gy. Doch daar omtrent was een groote verscheidenheid. Zy zeiden, *du suls*, *sults*, *sulst*, *sulste*, en *gbi sult*: 't geen ook plaats had in andere woorden. Zomtyds wierpen zy den uitgang *te* af, en zeiden, *du wils*, voor *du wilste*, en met tusschenvoeging, of

ver-

verplaatzing der *e*, *du willes*. Zomtyds lieten zy de *s* achter, en zeiden *du wille*, voor *du wilste*. *Al dat du wille*, *du hebt*. Zomtyds verplaatsten zy die. *Du wilts*, voor *du wilft*. Zomtyds voegden zy wel een *e* tusschen beiden. *Du willeft*, voor *du wilft*, *du bevest*, voor *du beefft*, van *heven*, voor hebben. Dus zeiden zy, *zeggeste*, voor *zegges*, *zegste*. *Doet datstu wilft*, *want wattu versoekes en mogeste niet vercrigen*. Zo, *du vermoerres* voor vermeerste. *Waeromme soe comste ghy*, *comste omme penitentie*, *so sulste vercrigen*, *maer willes du*, enz. *Du quetses*. Hier van vormden zy ook door uitlating der *s*, *du wilt*, voor *du wilft*, of *wilste*. *Alstu dit kint gesoget hebt*, voor *hebt*, of *hebbes*. Zomtyds stelden zy een *t* voor die *st*, daar ze niet en behoorde, b. v. *wilste*, *konste*, *du volgedeste*. Zomtyds wierpen zy die *t* uit, daar ze wezen moest. *Du makeste den omrinc*, voor *du maecteste*, *du ghaest*, voor *du gaectste*. Zomtyds wierd *ste* afgesneden, en zo *condeste* tot *conde*. *Ik woude sien hoe du striaen conde*. Zomtyds wierd de aangehangen *e* wel verwisselt met *i*. *Disputierste* of *vertelste*, ook met *u*, *wat ist datstu doetstu*. Doch dan is *i* verkort uit *di*, voor *ghi*, *vliede*, *vlied gy*, en *u* uit *du*, *weets du niet*, waar voor zy anders zeiden, *weetstu niet*. Dus is *wiltu wilstu*. Zy zeiden ook *willes du*. Vermits nu by *du* ook *gy* in gebruik quam, voegden de ouden den uitgang *st*, of *ste*, gemeenlyk by *du*, *du sulst*, of *sulste*, *du wilft*, of *wilste*; maar *t* by *gy*. *Sult ghi*, *gi sult*, *ghi wilt*. Echter zy deden ook wel anders, b. v. *Alstu dit kint gesoget hebt*, *du hebt*. *Ist dat gy staets in den geloove*, *gy staets*. Zy schreven ook *waerom soe coemste gy*, *leven woudy gy*, *costy gy*, en *baekts gi niet weder*, en *sochte gi niet*.

Tegenwoordig hebben *du*, *stu*, *di*, *dy*, *ste*, enz. geheel uitgedient by onze landgenooten, en *gy*, met den uitgang *t*, heeft alleen het veld behouden. Wy zeggen, *gy gaat*, *gaat gy* enz. 't Blykt uit het gezegde, hoe dat door 't gebruik ingevoerd is.

32.

De *Imperativus* der ouden was *coemt*, *stant*, *gheest*, *neemt*, *sidd*. Zomtyds wierd een *e* voor de *t* inghelascht. *Onsfanghet*.

Yyy 2

So

So seide die *pelgrim*, *saret*, *spaert*. Zy lieten die *t* ook wel af, en zeiden, *offer*, *ghanc*, *ghif*, offer, ga, geef. De gewoone *e* wierd 'er wel aangehangen. *Kome te mi*, kom tot my. *Verfware syn oren*, ende *slutet syn ogben*. *Staet op ende aenbede*, *begrave den lichaem*. *Gelove en twyfel niet*. *Broede*, broed, *verderve*, verderf, *werpe*, werp, *vlie*, en *vlye*, voor vliede, vlied. By zommige *imperativa* laptten zy *ch*, en zeiden *slach*, voor *sla*, *sich*, en met een voorzetzel, *befich*, voor zie, *doch*, of *doech*, voor doe, *verstant ende docht*, versta en doe het, *ontdoch dyne ogben*, ontdoe, of open, uwe oogen, en *ghedogber niet meer toe*, doe 'er niet meer toe; *ghadoen* is doen. Op die zelve wyze zeiden de ouden wel *stege*, voor stede. *Des steghes Jernsalem*. *Prince des halven deels der stegben*, der stad. *Een flechse* was een fleede. Die spreektrant is elders noch wel gebruikelijk.

't Heeft dan geen grond in de oudheid, dat men in *indicativo* zoude moeten zeggen, *ik bidde*, en in *imperativo* in 't enkel getal *bid*, maar in 't veelgetal *bidt*; vermits de ouden van zulk een onderscheid niet en wisten, maar dat alles verwisselden. Evenwel ik keure goed al wat men tot taalverbetering daar omtrent kan invoeren.

33.

De ouden knoopten na de wyze der Hebreen niet alleen den werker, maar ook het voorwerp, of de uitwerking, dikwyls aan het werkwoord, b. v. *consenteric*, consenteer ik, *vindicker*, vind ik 'er, *Hi antwoerde jaeck*, ja ik, *verporredi mi te gramscappen*, verport, verwekt gy my tot gramschap. *Hi onderweesse*, was hy onderwees ze. *Wildi yemant van Gode verscheiden*, wil u ymand van God scheiden. *Wat benytstuut*, wat benyd gy het. *Waerom en doornagelstune niet*, waarom en doornagelt gy hem niet. *Sultune*, zult gy hem. *Ne staat voor en*, met een verplaatste *e*, en dat beduid *hem*. Ziet de 65 Aanmerking. *Heeffstuer* was, hebt gy 'er. Merkt, dat *di* dus aangehangen een *nominativus*, of ook een *accusativus* was. *Waendi* is waant gy, voor *waenstu*, en *bereidi* is bereid u, van *dich*. Dus is 't ook met het aanhangsel *se*.

Wy hebben daar van noch iets overbehouden, b. v. *weetge*, of

of *weetje*, voor *weet gy*, *zulje*, voor *zult gy*, daar de *t* om de welluidendheid uitgeworpen is. Het aangehangen *ze* is ook een *nominativus*, of *accusativus*, b. v. *laat ze slaan*, is *laat*, of gelyk men geregelt spreken moest, *laaten zy slaan*. *Slaatze* is *slaat hen*, of *haar*: want dit past op het mannelyk, en ook op het vrouwelyk geslacht. Onderscheid iu die verscheidene betekeningen van dit *ze* te stellen in de zamenkoppeling met, of scheiding van het werkwoord, steunt niet op de oudheid, noch op den aard van dat aanhangzel. Ik mag echter wel lyden, dat het een nieuwe taalbeschaving zy.

34.

't Is volgens de regelmaatigheid, dat een *substantivum* en *adjectivum* in getal, geslacht, en naamval, moeten overeenstemmen. Dit vind men by de ouden wel waargenomen door een gelyken uitgang aan die beide te geven, b. v. *Dat wy s' onsen lesten vertrecken van onsen voorseiden landen hebben doen hersien. Van allen quaden wercken.* Wy zeggen, van alle quaaide werken. *Dit is te verstaen van allen anderen troostelycken ende behulpelycken wercken, daer men den vreemden, of den verdruckten mensche mede troost ende bystandt doet. Souden allen afkomstigen van Adam gepynt worden. Van logenachtigen oft ydele woorden. Het gelove van desen wysen Coningen. Ordommantien van onser moeder der beyliger kercke. In de herten der beyliger ende goeder menschen. Een bewys van schooner toekomender klaerbeyt van tyde. Waren gheens hoghere cederboem, boem by verkorting voor boomen.* Men leeft dus dikwyls by de ouden, schoon het nu hard voorkomt, *allen menschen*, voor alle menschen. Zo zoude men moeten zeggen in *nominativo*, *grooten mannen*: maar het oor vraakt het geluid van zo dikmaals *n*, of *r*, na malkanderen, en de tong vind zich te vaak gestuit door die uit te spreken. Om dan de welluidendheid en vloeyentheid te voldoen, knipt men de *n* en *r* van de *adjectiva*, en wy zeggen, *alle menschen*, *grooten mannen*. Dus *der groote vrouwe*, voor der groter vrouwe, of vrouwen, gelyk de ouden spraken. Die welluidendheid is van onze Overzetters dus in acht genomen in deze woorden: *Eph. 3: 5. Ghelyckse nu is geopenbaert syne Heylige Apostolen.* Regelmatig moest het zyn,

Y y 3

27

zynen heiligen Apostolen. Om zulk een hardluidende of gaspende langdraadigheid te schuwen, sayd men dikwyls eene letter, of lettergreep af. By voorbeeld, men zegt, *myne moeder*, voor myne moeder, *een grooten brief schryven*, voor eenen grooten brief, enz. Deze aanmerking komt zeer veel te pas; hoewel men die niet moet misbruiken. Men kan ook zeggen, *de Groote, de Ryke, en de Grooten, de Ryken*. Dus mede de *uitverkorene*, en de *uitverkorenen*. En is volkomen; *e* is een verkorting door de afgesneden *n*: gelyk de ouden wel zeiden, in 't *ghemen* voor in 't gemeen. *Ik sal u quaet doe*, voor doen. *Machtichie*, voor magchien.

35.

Achter de *prepositiones*, of voorzetzels, *buiten, in, met, om, tot, tusschen, van, uit* enz. hadden de ouden *den* in 't mannelyke, *der* in 't vrouwelyke, en *het* in 't onzijdige. Dus vormden zy daa ook de bygevoegde *adjectiva*. Maar hoe zy de geslaghten verwerden, is gezegt in de 4. Aanmerking. B. v. *met der berten, en met den monde*. Zomtyds echter geschiedde dat wel niet. *Men hoort de vogelkens in de mute getemt*, voor in der muten. Zy zeiden, *van der riviere, en wt der rivieren*. Na *met* verwisselden zy gemeenlyk de *d* in *t*, en zeiden *metten*, of *metter*, voor *met den*, of *met der*. *De man metter dorren bant. Met barnenden ogben, ende met onsteken aansicht*. Zomtyds lieten zy *den*, of *der*, ook wel uit.

Uit die oude vorming is by ons overgebleven, *uit den dooden, in koelen bloede, in goeden gemoede, in den jaare, tot den einde, ter goeder trouwen, metter haast, metter band, metter tyd, totter dood*, waar voor de ouden ook zeiden, *totten dode toe, ter ooren komen, van verren*. Wy zeggen mede *met haast, met blooten hoofde*, voor *met den, pand ter minne, of minnen*, voor *met, of in der minnen*.

36.

De ouden vormden den uitgang der naamwoorden in *beit, boet, beide, bede*, in 't veelgetal tot *beiden, en beden*. Dus zeiden zy *ansterfli beit, gheheelheit, die waerbede, schoonbede, en boegbeden, en vrolicheiden*. Doch zy lieten tot verkorting *be* wel uit. Zo
wierd

wierd van *weelbede* weelde. *Du werſcaps hier in weelbede.* Dus mede van *die lengbede*, die lengte, van *wydbede*, *die wide*, en *wyde*, de wydte, van *beſchermsbede*, *beſchermede*, van *jonchbede*, *jongde*, van *verſalthebede*, *verſalddede*, van *outhebede*, *ouds*, *oudte*, van *geſontbede*, *geſondde*. Dikwyls wierd de *d* verwiffelt met een *t*. Zo zeiden zy *hoochte* van *hoogbede*. *Die hoocheden van Egypten*, hoogten, waar voor zy ook zeiden *bogeden*. Hier mede quam overeen *ſalichte*, van *ſalichede*, *naerſte*, en *nerſte*, van *naerſtichebede*, *dieſte*, van *diehede*, *dievery*.

Wy hebben noch veele diergelyke woorden in gebruik, die buiten twyfel van zulk een oorsprong zyn, en zeggen, *oudte*, *langte* (by de ouden lancten) *breedte*, *dikte*, *wyde*, *diepte*, *hoogte*, *grootte*, enz. In de naamwoorden, die dus niet verkort zyn, hebben *heid* in 't enkel, en *heden* in 't meergetal, alleen hun gebruik behouden, b. v. *hoogheid*, en *hoogheden*.

37.

De ouden gebruikten de uitgangen *heit*, *niſſe*, *ich*, en diergelyke, menigmaal anders achter de naamwoorden, dan het gebruik die nu ingevoerd heeft, met verlangen en verkorten. Zy zeiden, *verſtandeniſſe*, voor verſtand, *betrouwoniſſe*, voor betrouwen, *verlateniſſe*, voor verlaten, *bevelinghe*, voor bevel, *gebruikeniſſe*, voor gebruik, *ongelucſaem*, voor ongelukkig, *wegheſceide*, voor wegscheiding. *Hovaerde* was by hen hovaardy, *mogentich*, vermogende, *duſentich*, of wel *duuſt*, duizend, *beerſchap*, heerſchappy, *ongeſtade*, ongeſtadig, *geſcienſte*, geſchiedenis, *moet*, noodig, *bedrieck*, en *bedrieckniſſe*, bedrog. Zy zeiden ook *hatye*, *quadie*, *afgodis*, *duwolie*, voor haat, quaadheid, afgodery, en duivelery. Ziet de 8 en 9 Aanmerking.

38.

De ouden hadden den uitgang *ichheit* in veele naamwoorden, waar in het gebruik die nu verandert heeft, b. v. zy zeiden *geſichticheit*, voor ſtichting, *weeldicheit*, voor weelde, *mogenticheit*, voor mogendheid, *invloeyicheit*, *ſterkicheit*, enz.

Doch wy behouden dien uitgang ook in veelen, b. v. *barmherticheit*, *vochticheit*, *dikkicheit*, *zwaaricheit*, *maaticheit*, *zoeticheit*,

tigheid, slappigheid, zuinigheid, enz. Uit verscheide van deze en diergelyke konde *ig* zeer wel gemist worden; en 't zoude den zin voldoen, zo men zeide, *dikheid, of dikte, vochtigheid, reinheid, slapheid*, enz. Voor *weeldicheid*, zegt men nu *weelderich*.

39.

De vrouwelyke *substantiva*, uitdrukkende hun ampt, of werk, hadden verscheide uitgangen. Veele eindigden op *inne*, als *koninginne, propheetinne, ghespelinne, overspelinne. Zo muilinne, bertinne*, enz. Zommige hadden *sche*, als *wasterfche, overspeelderfche, bereiderfche*. Zommige *naersche*, als *kokenaersse, vermoordenaersse*, en by verkorting, *nersse*. Andere hadden *ersse*, *dienerfse, toverfse, propheetfse, zalfmakerfse*. Eenige gingen uit in *igge*, *voorgangerigge, naaysterigge*, en *naaysterfche, vertroosterigge*. Zo zeiden zy van officier *officierighe*. *Loddige* was een hoer, *lodder* een hoereerder. *Blive* was een overblyvend man, *bliveghe*, en *blivighe*, een overblyvende vrouw. Veele eindigden in *ster*. *Toverster, sangsteren*.

Wy hebben die meest alle noch, en zeggen, *waardinne, berderinne, boelinne, wolvinne*, enz., of werpen *ne* af. *Sche* en *ersse* is doorgaans verandert in *resse*, b. v. *toveresse, meestresse, zondaarresse, propheetesse*; en zo is *overspeelderfche* *overspeelderesse* geworden. *Ster* is gemeen, *naayster, kappenzetster, klapster*. *Igge* hoort men zelden meer; hoewel het noch burgerrecht heeft in een onzer Zeeuwfche Steden, daar men zegt *naaysterigge* enz. Maar een *dievegge*, voor *dievigge*, pronkt noch alom met dien naam. *Klappeyen*, en haars gelyk, hebben noch eenen uitgang alleen.

40.

De Nederduitsche uitgang van veele Landen en Steden, ook in 't enkel getal, is *en*, b. v. *Asien, Afriken, Zweden, Denemarken, Romen, Konstantinopolen, Groeningen, Kampen*, enz. Veele laten de *n* af in *Azie, Rome*, enz. Doch met dat zelve recht mogten zy 't ook doen in *Zwede, Kampe* enz. Het gebruik wil hier alleen voor reden gelden. Anders mogt men zo wel *Europen*, en *Ameriken* zeggen, als *Asien*, en *Afriken*, gelyk de

de ouden spraken. De verwisseling van *a* in *e* in *Asie*, voor *Asia*, *Rome*, voor *Roma*, mag geschieden; maar men kan ook de *ab-*houden, waar in de aalouden hunne naamen dikwylseindigden. Men zegt, *de Europefche kooplieden balen Afrikaanfche waren*. Waarom niet *de Europaanfche kooplieden balen Afrikefche waaren*? Alleen om dat het gebruik de ooren daar toe gewent heeft.

41.

De ouden hadden verfcheide naamwoorden eindigende in *fchap*, die nu geheel buiten gebruik zyn, b. v. *joetfchap*, jodendom, *beerfchap*, heerfchappy. *Die macht dyns beerfchaps*, uwer heerfchappy. *Dat beerfchap van der eerften fcaeren*, 't gebied. *Heerfchap* was ook heer, en in 't gemeen de heeren. *Tbeerfchap der werelt*, de Grooten. Zo was *manschap* de mannen, 't geen zy ook noemden *manlicheit*, en *vrouwfchap* de vrouwen. Dus noemden zy gebelgtheid *belgenfchap*, meltsheid *melaetfchap*, onwetenheid *onwetenfchap*, in *onwetenfchap* doen. Even zo zeiden zy *echtfcap* ende *magedom*, *vroetfchap*, wysheid. Hier van vormden zy ook *ongevroedfchapheit*. Voor *fchap* zeiden zy mede *fchepe*, en *fciip*. *Woonende uppe de beerfchepe*, op de heerlykheid. *Tgemeinte mint theerfchifp felden*, de gemeente mint zelden de Heeren. *Al theerfchifprike*, al de heeren, of heerlykheden. *Dat twyfcip ende gefchil*, de tweefpalt.

Wy volgen dat na in *manschap*, *wetenfchap*, *leedfchap*, *gramfchap*, *blydfchap*, enz. Men noemt een heer ook noch wel 't *beerfchap*.

42.

In de woorden die op *ye* uitgaan, hadden de ouden dikwyls *nye*, en *rye*, anders dan wy. Zy zeiden *tuisfchernie*, *tovernye*, *loddernye*, ontucht: wy *tuisfchery*, *tovery*. Zy zeiden *rafserie*, wy *razerny*: zy *gekelrie*, wy *gekkerny*. Ook gebruiken wy 't wel beide, b. v. *klappery*, en *klapperny*, *gekkery*, en *gekkerny*.

43.

De *adjectiva* in 't veelgetal worden meest geëindigt in *e enen*, b. v. *zommige*, en *zommigen*, *vroome*, en *vroomen*. Wanneer die *adjectivè* worden genomen, en men 'er een *substantivum* onder

Z z z

ver-

verzwylt, dan word de *e* gebruikt. B. v. *Zommige reizen*, is zommige menschen reizen: want *zommigen menschen reizen* is tegen het gebruik, en de welluidendheid; hoewel niet tegen den aard der zake. Ziet de 34. Aanmerking. Maar als de *adjectiva* gestelt worden *substantiva*, dan gaan die uit op *en*, b. v. *God kent den oprechten*, dat is, den oprechten mensch. Op die zelve wyze is 't in het veelgetal, b. v. *de uitverkorene*, en de *uitverkorenen*. Onder *uitverkorene* word menschen verstaan; maar *uitverkorenen* staat *sustantiva*, als ware het keurlingen. Zo zegt men, *de uitverkorene worden geroepen*, en alle *uitverkorenen worden zalig*. Men moest regelmatig zeggen, *wedergeborene menschen*; maar t' gebruik zegt ook *wedergeboren menschen*; doch dan is de *e* tot verkorting afgesneden. Daar kunnen echter woorden zyn, waar in men *e* of *en* niet mag afknotten, of men benadeelt den zin: B. v. wat anders is *gezonde mannen*, wat anders *gezonden mannen*: want het eene is van *gezond*, en 't ander van *zenden*. Stelt men nu in *dativo*, den *gezonden mannen*, voor *gezondenen* zo kan ymand dit voor *gezonde* verstaan. Dus is een *gezonde* vrouw wat anders als eene *gezondene*.

44

Dat men de *adjectiva* in *en*, van mannelyk tot vrouwelyk maakt, door 't afknotten der *n*, b. v. *een verwonnen man*, eene *verwonne vrouw*, en die in *er* door 't byvoegen van een *e*, b. v. *een nuchter man*, eene *nuchtere vrouw*; steunt niet op het voorbeeld der ouden, dewyl die de geslachten verwerden. Maar ik wil dat wel aannemen voor eene verbetering der hedensdaagfche taal: want al wat tot klaarder onderscheiding en verbetering kan dienen, is pryzelyk.

45.

De *adverbia* der ouden gingen veele uit op *en*, b. v. *naamlycken*, *gunstelycken*. Doch voor *en* hadden zy ook wel *s*, en *x*, 't geen de andere uitgang van den *genitivus* was, als *grotelycs*, voor *grotelycken*, *bylicx*, voor *billycken*. By de *diminutiva* quam *kens*, *billikens*, daar om de welluidendheid zomtyds noch wel een *s* voorgestelt wierd, *vriendelycxkens*. Dus zoude men zeggen: *Die vriendelyke man heeft ons vriendelyken verwelkomt en vriendelykskens*

lykskens onthaalt, waar door by ons grootelyks verplicht heeft.

Wy gebruiken dat aanhangzel en zo veel niet meer, maar snyden dat af, en zeggen, *naamelyk, gunstelyk, enz. Grootelyks, naarwelyks, en diergelyke, blyven.* In de *diminutio* veranderen wy *kens* gemeenlyk in *jens*, of met verkorting, *jes*, daar wy om de welkendheid der uitspraak, wel *s* of *t* tusschenvoegen. Dus zeggen wy, *zaabkens, zaabtjens, en zaabtjes, fraaikens, fraaitjens, en fraaitjes, stillokens, stilltjens, en stilltjes*: gelyk men zegt, *pakken, pakjen, en pakje, bukken, bukje.*

46.

Den uitgang op *gie* veranderden de ouden ook wel in *de*. B. v. zy zeiden voor *boschagie* ook *boschaeldie*. Zo mede *campandie, montandie, en campange, montange, van 't Franche champagne, montagne*. Ja zy bragten die twee uitgangen wel t' zamen, *campandien lant*. Hier van maakten zy ook wel *se, of ze, paesfaetfen, passagien, loodzen, logien, soulaedze, schuilagie, verschuiling, 't geen zy ook soukoringde* noemden.

Wy hebben die twee uitgangen noch in veele woorden, en zeggen *boschagie, en boschaadie, cieraagie en cieraadje*: welke *i* wel in een *j* verandert word, *boschaadje, cieraadje*. Anders word de *g* wel een *s*, of *z*, b. v. *vryagie, vryazie, zeilagie, zeilazie*, daar daa *je* geen *diminutivum* beduid.

47.

By de ouden was *dieninc* een dienaar, naar de vorm van *cozinc*. *Dieninghe onses Gods* betekende dienstknechten. Doch zy zeiden ook *dienlingen*. Dus waren *landwinningen* akkerheden.

By onze tydgenooten word in veele zodange naamwoorden een *l* gelascht. Wy zeggen *zuigeling, vondeling, bekeerling, enz.* voor *zuigenling, vondenling, bekeerenling, van zuigen, vinden, bekeeren*. De *n* word uitgeworpen, om de moeyelykheid der uitspraak van de zelve voor *l*, dewyl de tong dan stuit, of ze word versmolten tot een *l*, gelyk de ouden zeiden *slapellaken, voor slaapelaken, slaaplaken*. Dus word *balling* vervormt in *balling*, en zegt men *ballingschap, voor bandingschap, of liever kannelingschap*. De *e* word daa uitgelaten tot verkorting, als

Z z z 2

in

in *bekeerling*, voor *bekeereeling*, welke blyft in *vondeling*, *lieveling* enz.

48.

De ouden waren ook wel gewoon zulk een *l* te voegen tusschen in naamwoorden. Zy zeiden, *eyndelvaers*, *eyndeldore*, *bos-schaelgie*, gelyk wy ook zeggen, *de eindeldarm*. Dat was zeer gewoon in 't oud Fransch, waar in dan die *l* niet wierd uitgesproken. Men zoude mogen denken, dat dit van onze vaders was nagevolgt in woorden, die zy van de Franschen ontleenden. Maar zy zeiden ook *gekelrie*, voor *gekkerye*, en doorgaans in *diminutiva*, *bosschelken*, *stuckelkins*, *stukskens*, *menscbelkyn*; *schapelkyn*, *packelken*: 't geen wy uitdrukken, *menscbken*, *boscbken*, *schaapken*, *stukskens*, *pakskens*. Een uitgang der *diminutiva* was by de ouden ook *lyn* b. v. *oogelyn*, *maegdelyn*, 't geen zy ook zeiden *maegdekyn*. Dan kan *k* in *l* verwisselt, of een van beide uitgeworpen zyn. Anders word *k* ook verwisselt in *j*, *menscbje*, *schaapje*, enz. In *stuksken* en *pakskens* is een *s* ingevlyt, om het te onderscheiden van *stukken*, en *pakken*, dat geen *diminutivum*, maar een *plurale* is. Doch die *s* word weder uitgeworpen in *pakje*, en *stukje*, vermits dan de dubbelzinnigheid weg is.

49.

De ouden hadden veele *adjectiva*, die in *l* uitgingen, b. v. *verstandel*, *scamel*, *kostel*, *begripel*, *wantrouwel*, *bebagbel*, *bebagbele*, voor *verstandig*, *begrypelyk*, *kostelyk*, *wantrouwig*, *bebagelyk*. Hier van vormden zy ook zulke *substantiva*, *scamelheit*, *bebagelheit*, *wantrouwelheit*.

Dus zeggen wy, *vermetel*, *dertel*, waar voor de ouden *derten* zeiden, *kreupel*, en daar van *vermetelheid*, *dertelheid*, *kreupelheid*.

50.

De ouden schreven *middel*, en *midden*, gelyk *dertel* en *derten*, *vermetel* en *vermeten*.

Dat eerste is overgebleven in veele van onze *substantiva*, die daar van t' zamengestelt zyn, b. v. *middelmaat*, *middelman*, *middelaar*, *middelmoor*, *middelweg*, *Middelburg*, *bemiddelen*. Hier

van

van heeft ook een *middel* dien naam, om dat het is in 't *midden* tusschen den werker en het uitgewrochte. De *middel* is noch het *midden* des lichaams. Maar 't gebruik heeft daar aan het mannelijk geslacht toegeëigent.

§1.

De woorden uitgaande op *len*, en afgeleid van een ander woord, betekenen een verkleining, rasheid, of vermenigvuldiging van die werking. Zo is *trappelen*, en *trippelen*, van *trappen*, *druppelen* van *druppen*, *brokkelen* van *brokken*, *buppelen* van *buppen*, *duikelen*, van *duiken*, *stippelen* van *stippen*, *zypelen* van *zypen*, enz. Maar 't is zo niet met woorden, die van een *substantivum* in *l* gesproten zyn, b. v. *bagelen*, van *hagel*, *bekelen*, van *bekel*, *kakelen*, van *gekakel*. De *l* wees ook wel een verkleining aan in naamwoorden. Zo was *menschelkyn* een menschje, *schapelken* een schaapje, *doeckelken* een doekje.

§2.

Het Nederduitsch laat toe, dat verscheide *verba infinitiva*, of onbepaalde woorden, onmiddelyk na malkanderen achter een bepaalt woord volgen, die dan gezaamentlyk als een onbepaalt uitmaken. Zo geschied b. v. achter *zoude*. *Hy zoude moeten willen zeggen*. Achter *heeft*. *Hy heeft twyfelden laten varen*. Achter *zal*. *Gy zult moeten laten blyven*, enz.

§3.

By de ouden word *is*, en *heeft*, in *præterito* dikwyls verwisselt, zo als noch heden geschied, en zy gebruikten wel het een, daar wy het ander stellen, b. v. *Ik hebbe ontwaelt*, voor *ben*, *hy heeft opgestaen*, *hy heeft gegaen totter steden*, *hi was gestaen*. *Deze regele heeft altyds niet waer*, voor *is*.

§4.

De ouden behielden zommige woorden nader by hunnen oorsprong dan wy. B. v. zy zeyden *tammen*, voor *temmen*, van *tam*, *crancken*, voor *krenken*, van *krank*, *verplatten*, voor *verpletten*, van *plat*, *ghedranct*, voor *gedrenkt*, van *drank*, *gevastigt*, voor *gevestigt*, van *vast*, en *bevasten*, voor *bevestigen*. Zo *dakken*, voor *daken*, *lotten*, voor *looten*, *dallen*, voor *dalen*.

55.

De ouden hingen dikwyls achter de werkwoorden *en* om uit te drukken *hem*, b. v. *Die here aansachten*, de Heere zag hem aan. *Ik bielten*, *ic en sals niet laten gaen*, voor ik hield hem, ik en zal hem niet laten gaan. *Si spanneden*, zy spanden hem. *Adeemten ende spaat hem*. *Si diendonden*, zy dienden hem. En daar achter hingen zy noch wel hun overtollige *e*. *Men en salme niet befniden*, men en zal hem niet snoeyen. *Die afgoden ende diene maecte*, daar ne hen is. En was ook wel hy, in *nominatiwo*. *So tasten aan eenen beseten man*, zo tastte hy aan. Maar voor *u* hadden zy ook wel *u* b. v. *diem gevangen hebben*, voor die hem. *Hi dedem staan*, voor hy deed hem. *Hi dedem*, had hem. Dit verbafterde wel tot *es*. *Hi was ontraxi hem*, *onde en lietes in den tempel niet*. *Lietes*, voor liet hem. Even zo hechttten zy 'er achter de werkwoorden voor haar, of haarer. B. v. *Hi en wonder niet horen*, hy en wilde haar niet hooren. *En wilter niet horen*, en wikt haar niet hooren.

Het gebruik heeft dit *er*, voor hem, of hen, nu uit de beschaafde taal verbannen; hoe wel het in een gewest van Toeland noch burgerrecht behoudt: maar 'er, met een uitlatingteken, is noch gemeen. Doch vermits men *daer* en *baar* by verkorting schryft 'er, moet men zien in wat zin het voorbemt. *Let 'er op*, is let daar op. *Ziet 'er na*, is ziet daar na. Maar *dryft 'er uit*, is dryft haar uit. Doch gemeenlyk is dan 'er verkort uit *haarer*, *burner*, *zyner*. B. v. *Ik heb 'er geen*, is ik heb haarer, of van haar, geen, *goeft my 'er een*, is goeft haarer my een, een van haar of hen: want de gotsachten wierden verwert; en daar om zegt het gebruik noch wel van mannen in 't veel getal, *baar*.

56.

De ouden gebruikten wel een *participium* voor een *verbum*. *Si wort denkende om baren droem*, voor zy dacht om, of aan, haaren droom. *Als Nabhanach hoorende was*, dat *Jesus des getuigenisse van hem gevende was*.

Zom-

Zommigen zyn noch wel zo schryvende, en sprekende. Maar dat is als een lamme wantaal af te keuren.

57.

De t' zamenkoppeling van twee of meer *substantiva* tot een naamwoord, was bekend en in gebruik by de aalouden, als *Wileramus*, en anderen; maar zeldener in laetere tyden. Men vindt ze echter oök wel by de ouden, b. v. *maenswervinghe*, anders *maensmetten*, *dienstjoncovrouwen*, *geweneliedeken*, *treurzang*, *doechtstarcheit*, *deugdsterkte*, *befchaemtsdrackich*, *drukfsalich*, *volbertelyc*, *met volberteliker blijscapen*, met volherdendē blydschap, *oulyghenesen*, ten vollen genezen. Zomtyds voegden zy een s tusschen de koppeling, b. v. *praefchsavond*.

Zulk een woordenkoppeling is nu zeer gemeen, en een zonderlinge kracht, verkorting, en cieraad van onze taal. Dus zegt men *tempeldienst*, *kroonrecht*, enz. Maar dikwyls voegen wy 'er ook een s tusschen, als in *godsdienst*, *schepsrecht*, enz. Men kan zeggen *rykstaf*, en *ryksstaf*. Doch 't gebruik wil gezegt hebben *hemelryk*, niet *hemelsryk*, *aardryk*, niet *aardsryk*; maar *ryksbestier* is beter dan *rykbestier*; zo dat alles hier athangt van 't gebruik, en de gemakkelykheid of welluidendheid der uitspraak. *Vol* is ook eigen aan veele onzer woorden, als *volmaken*, *volberden*, enz.

58.

De ouden plagten wel een *substantivum* en *adjectivum* tot een naamwoord te smeden, b. v. *des oxtmans huus*, des ouden mans huis; *baervoets*, of *bervoets*, *baar*, dat is bloots, voets; *zyt draet*, voor zyden draad; *meenwiven*, voor gemeene wyven; *hoeren*; *steenhuus*, voor steenen huis.

Dit geschied ook dikwyls by ons. Dus zeggen wy een *jongman*, voor een jong man, gelyk een jonge dochter; een *edelman*, voor een edel man; *oudvaderen*, voor oude vaderen; *volmagt*, voor volle magt. Dus *goedkoop*, *vettewaarier*, *onckleerkooper*, enz.

59.

De ouden waren gewoon die woorden, die met eenig voorzettel gekoppelt waren, zo te behouden, daar wy ze plegeft

te

te scheiden, en 't voorzetzal te verplaatzen. Zy zeiden, *hy toedede*, voor hy dede toe. *Sy ophieffen den steen*, voor zy hieven op. *En aflagt niet*, voor en laat niet af. *Hi wtsneet*, voor hy sneed uit. *Hy opdede synen mont*, voor hy deed op. *Als men aendenkt*, als men denkt aan. *Doese die Vader geombelset had*. *His doot maecte*, hy maakte dood, hy doodde. Zo zeiden zy *geaenbeden*, voor aangeboden, *als God gbeaenbeden wesen, gevoorweten*, voor voorgeweten. In 't tegendeel zeiden zy, *om te belsen*, voor te omhelzen. *Ik hebben begeert dy om te belsen*.

Wy behouden dat noch in zommige woorden, en zeggen, *wy aanbidden God*, en *wy bidden God aan*, *Ik aanmerke*, en *ik merke aan*. Maar voor *ik overwege*, zegt men niet, *ik wege over*, enz.

60.

In de oude rymen was gewoon, dat men 't *adjectivum* achter 't *substantivum* plaatste. B. v. *Man groot*, *Heer goedertier*. Maar zy deden 't ook wel in ongebonden styl, en zeiden: *Du beves gstoecht dyn wysheit grote*, gy hebt getoont uwe groote wysheid. *Daer quam een vogel wit*, voor een witte vogel. *Mitter wapenen blanc*, met de blanke wapenen. *Eens wyfs onkuyschs leven*, 't leven van een onkuisch wyf.

Dit is nu geheel uit de beschaafde taal, zo in rym, als onrym, geboent.

61.

In een vriendelyke aanspraak waren de ouden altoos gewoon *myn*, en dikwyls *onze*, in *vocativo* te laten volgen. Zy zeiden, *Vader myn*, *sonne myn*, *broedere myn*, voor myn vader, myn zoon, myn broeder. *Vader onse* was onze vader. Hier uit ontstaat, dat men 't gebed des Heeren noemt *bet Vader onse*. Waar in de Hoogduitschen noch zeggen, *Vatter unser*. Zo spraken ook de ouden: *Vader onse die zyt in den bemel*. Daar in volgden zy de aalouden. Willeramus schreef b. v. *Wine min*, myn liefste. Als 'er twee *adjectiva* dus by een *substantivum* quamen, voegden zy 'er een voor, en een achter, b. v. *Lieve sonne myn*, *lieve vader bemint*, voor myn lieve zoon, beminde lieve vader.

Wy

Wy hebben het zelve noch wel behouden in *lief*, en zeggen, *vader lief*, *kind lief*, *broeder lief*, enz., en met aanhanging van *e*, zelf daar die niet zyn moest, *vader lieve*, *kind lieve*, voor lieve vader, lief kind.

62.

De ouden zeiden, *die Gods man*, *ghanc in des Gods mans gemoet*, ga den man Gods te gemoet, *die Gods sone*, *bi was Christus die Gods soon*. Zo *die Gods mensche*, *die Gods knecht*, *die Gods kracht*, de kracht Gods, *by der Gods macht*, door de macht Gods. Hoewel zy Gods ook wel achter plaatsten, en zeiden, *de man Gods*, *de sone Gods*.

Het gemeen gebruik heeft het eerste afgeschafft, en het laatste doorgaans behouden.

63.

De wyze hoe iets geschiedde, welke de Latynen uitdrukten in *ablativo*, stelden de ouden in *genitivo*, b. v. *myns danck*, *med gratiâ*, dat is, met mynen dank, *tot sijns ondancx*, *myns wetens*, *goets moedts*, *ghesondts lichaems*.

Dus zeggen wy ook *bloots hoofds*, met blooten hoofde, *heels buids*, met de geheele huid, *nudo capite*, *sano corpore*, *droogs voets* enz. Zo is 't ook met de naamwoorden t'zamengesteld met *ling*, als die een wyze uitdrukken, b. v. *by tast blindelings*; *het loopt tappelings*, *zy zit schrydelings*. Doch daar van word de *s* ook wel nagelaten, b. v. *by tast blindeling*, voor blindelyk.

64.

De tyd waar in iets gebeurde, wierd meest in *genitivo* gestelt, als *elcs jaers*, *des dagbes*. Maar hier onder schynt verstaan te worden, *ten tyde*: want zy zeiden, *in den tide der avontfondem*, daar avontfonde vrouwelyk genomen word, en achter de *e* een *n* gehecht is, om 't voorzetzal *der*, gelyk *der vrouwen*, voor der vrouwe, en *met der berten*.

Dit is ook tot ons overgegaan, en wy zeggen mede, *des daags*, verkort van des dages, *des middags*, *des avonds*, *des nachts*, *des zomers*, *des winters*. Wy verkorten *des* ook wel door 's, gelyk de ouden mede deden, 's *nachts*, 's *avonds*, 's *winters*.

65.

De ouden plagten een *genitivus* te stellen by de woordkens *binnen*, *huiten*, *voor*, *even*, enz. Zy zeiden, *even eens*, *al eens*, *des gelycx*.

Het zelve is by ons overgebleven in de spreekwyzen *binnen 's kamers*, *binnen 's arms*, *binnen 's jaars*, *huiten 's huis*, *huiten 's tyds*, *huiten schoots*, *voor 's bands*, enz. voor binnen de kamer, binnen den arm, binnen 't jaar, huiten den tyd, enz.

66.

De ouden voegden wel een *genitivus* by *van*, en zeiden, *van joncx*. *Van oudts tyde*.

Op die zelve wyze zeggen wy *van ouds*, voor van oude tyden af. Dit zal spruiten uit de verwerring van den *genitivus* en *ablativus*, volgens de 19 Aanmerking.

67.

In de 19 Aanmerking is getoont, hoe de ouden wel *van*, of een *genitivus*, by de werkwoorden stelden. Hier uit sproot die spreekwyze, *wat hebt gy van werc*, voor wat werk, of wat voor werk hebt gy. Even zo zeiden zy, *ic heb daer van te doen*, waar voor onze spreekwyze is, ik heb dat van doen. Hunne taal was, *te doen hebben van eeniger edelheit*. *Van eens anders hulpe te doene maken*. *Die van der besnidinge hadde te doen*, die de besnydenis van doen had. *Hebben van vreemder hulpe te doen*. *Dat bemels huus heeft van zonnen noch manen iet te doen*. *Ist dat du bem van node te doen haddes*. *Du en bes dat niet schuldich van doene*, te doen. Hier uit wierd wel een *genitivus*. *Hewet Ghod uwer leughenen te doen?* *Hi en bevet ons goets niet te doen*. *Ik en bebs niet te doen*. *God behoeft noch heeft te daene geiner materie*. Zomtyds lieten zy dat *van* wel uit. *Men had al dese beschermers niet te doen*. *Dat vermaken te doen heeft*, van doen. Ook wierd wel *van*, zonder *te*, behouden. *Gy hebbes wel van doen*. Dus spreken wy noch heden. Hier voor zeiden zy ook wel *nood hebben*. *Van vreemder hulpe noot hebben*. *Van niemands hulpe noot hebben*. *Teerweirdigt heeft van geener edelheit van noode*. Wy zeggen, *van nooden hebben*, voor van noode. Dan is de *n* achter de *e* een oud by-

byvoegzel, om 't voorzetzels *van*, gelyk in *van verren*. Ziet de 16 Aanmerking.

68.

De ouden zeiden *gersten broot*. *Hi sende hem gersten broot te giften*, dat is, ter gifte. Dit *gersten* is geen *adjectivum*, maar een *substantivum* in *genitivo*, naar de vorming der ouden, brood van gerste. Zo zeiden zy, *die hemel moet stalen syn*, en *die aerde yseren*, van staal, van yzer. *Zwevelen vuur* was zwavelvuur.

Op die zelve wyze zeggen wy, *roggen brood*, *terwen meel*, een *koperen beeld*, een *steenent hert*, dat is, brood van rogge, meel van terwe, een beeld van koper, een hert van steen. Men moet dan niet zeggen, *terwe brood*, *steene hert*, enz.; of dat moet niet *substantivè*, maar *adjectivè* genomen worden; dat ook wel gebeurt. Derhalven zegt men *qaalyk*, en uit de oude ongeregeltheid der geslachtverwering, *drooge brood*, en *witte brood*, voor *droog*, en *wit*: *gelyk het groote beest*, *die man is ryke*, *dat kind is zoete*. Dus is 'er onderscheid tusschen een *aardschen tabernakel*, en een *aarden tabernakel*. 't Eerste is een *adjectivum*, en het andere een *substantivum*, in *genitivo*.

69.

De ouden stelden wel twee *substantiva*, van welke het eerste als een *adjectivum* was, b. v. *Een beiden man*, voor een heidenscha mah. *Seneca een beiden meester*.

Even zo zeggen wy, *een Christen mensch*, *een Christen leeraar*.

70.

Men vind by de ouden wel een *adjectivum*, als of 't een *comparativum* ware. B. v. *Wat heiligher gemoet was daer*, voor wat een heilig gemoed. *Appelen met beflotender schellen*, beflotene. *Terstont denziender oogen is hy verdorret*. Dit zal in *genitivo* zyn, volgens de 63 Aanmerking. *Veel schoonder geestelike liedokins*, voor schoone. *Dusent stridender mannen*, strydende. *Zy had, leggen 28 armer sieker menschen*, arme, zieke. *Sy woude veel armer kleinder kinderkins*, arme, kleine. *Mit grooter pinen*. *Alot eerder onversaechter herten*. *Die schoonheit van dese edelre dochter*.

By ons heeft men dat wel mede, b. v. *Aap, wat schoonder, of schooner, jongen hebt gy?* *Wat grooter geluk is dat?* In *van lan-*

ger band, en stormender band is geen *comparativus*, maar de gewoone uitgang der ouden van lange, en stormende, in *regimine*. Onder 't laatste word *met* verzwegen. Zo zegt men, *N. goeder gedachtenis*, goeder is een oude *genitivus*, of word naar de oude wyze geregeert door 't verzwegen *van*.

71.

De ouden verdubbelden wel den *comparativus*. *Meer ongebenediger dan die Heidene; meer vaster; bet naerre, meer nader; oversaligher.*

Die overtolligheid is met reden uitgemonstert.

72.

By de ouden loochenden twee, ja drie ontkenningen te sterker. *Hem gebrac nooit niet, voor nooit iet. Wil niemant niet koopen. Niemant sal geen vercken houden op Heren straten. Gbene quade beeste en salre niet dore opgaen. Sy en dorsten in geender manieren syn gebet niet binderen.*

Ook dit is met reden nu verbeterd; schoon 't zomtyds noch wel gehoord word.

73.

De ouden zeiden wel: *David sloeg syn herte, voor Davids herte sloeg. Des mans syn naem. Daer is sinte Pieter syn lichaem. Dyns wyfs haerre dochter.* Daar in is zyn en baare overtollig.

Zulk een wantaal hoort men zomtyds noch wel, b. v. *Die man zyn vrouw, die vrouw haar zoon, die beer zyn knecht, voor die mans vrouw, enz.*

74.

Het wordeken *al* was by de ouden dikwyls een onnut stopwoord, waar mede byzonder de ouderwetze liedekens opgepropt zyn. Zy zeiden, *droevich al totter doot. Die leysman al van der doot. Al desgelycx, aldus, waar voor zy ook zeiden alsus, of anders, in diergelyck, en in diens gelyck.* Dat overtollig *al* moet echter onderscheiden worden van het *al*, dat alles, geheel, of gantsch betekent, b. v. *altyd, alle tyd, alleen, al een, al i' zaam, enz.* Ook van het *al* dat een wyze uitdrukt, *al gaande, al zittende; hoewel dit al ook overtollig kan zyn. Dat over-*

overtollig *al* vind men noch in *alhoewel*, *by aldien*, *al t' bans*, *alzo*, *alvoorens*, *alreede*, enz.

75.

Op die zelve wyze was *als*, en *zo*, menigmaal een ongerymt lapwoord by de ouden, b. v. *Ist dat du beloves*, *soe peins als dat te betalen*. *Myn ooghen hebben als nu gesien u heyl*. *God heeft mi te weten gedaen als dat*. *Als nu*, *als dan*. *Goede tidinghe so brenge ic u*. *Soe so wort hi becoert*, bekoort. Zulke overtolligheden hadden zy meer, b. v. *yet*. *Of by yet wist waer Paulus woende*. *Van Brieven die se van daar of hebben*. *Die Dingen die weicke die geschiet syn*. *Die costelicheit dierwelcke die daer bi der cassen was*. *Dierwelc die gi steent*, steenigt. Even zo was *die geene* by hen een onnutte woordenballast. *Ghi en sult die gheen niet wescn*. *Salich is by die gheene die*.

Dit *als*, en *zo*, is noch een ongerymt aanwenzel in zommiger taal, b. v. *als dat*, voor *dat*. Dus ook *zo*, *de geene die*, enz. Maar niet veel beter is dat *gedurig komen*, en *quamen*, *zy komen dat te doen*, *zy quamen dat te laten*: 't geen ik by de ouden niet gevonden heb. Zulk een lapwoord is ook *gaan*, *staan*, *liggen*, in veele spreekwyzen: b. v. *wat staat gy en gaapt?* *Wat ligt gy en vraagt*, enz.

76.

De ouden plaatsten dikwyls een overtollige *b* tot een wanfchapen hoofd voor aan, en zeiden, *op den hoevere*, voor op den oever, *bende*, voor *ende*, *einde*, *hu*, voor *u*, *bacht*, voor *acht*, *basem*, voor *aasem*, een *beysfche*, voor een eisch, *beysfche ic*, voor eische ik.

Het zelve is zeer ongerymt en belachelyk in de spraak, ja ook wel in 't schrift, van Vlamingen en Zeeuwen, die tusschen *a* en *b* geen onderscheid weten te maken, en wel zeggen, een *bouden aas*, voor een ouden haas, *de oogheid van de eere der eyerschaaren*, voor de hoogheid van den heere der heirschaaaren. Noch onlangs zag ik voor een gevel geplakt: *Dit auys is te aver terstond*, voor dit huis is te huer terstond; en op een poort: *Aier syn wbgens en pberden te auer*, voor hier zyn wagens en paerden

A a a 3

den

den te huer: Doch dit is het meesterstuk van geen groote schriftgeleerden en letterkundigen.

77.

En was by de ouden dikwyls een overtollig stopwoord. Zy zeiden, *hier en binnen*, voor hier binnen. *Daer en teinden*. *En trouwen ja sy*. *Doe Aquila en tegen hem gedisputeert hadde, tegen: Want en geen hypocryt en sal comen*. *So en sulds en geen gezelschap hebben*. Doch *en geen* kan by omkeering zyn voor *negeen*. Willeramus schreef dus al: *In minemo herzan thaz en zwijschen minan brustan ligad*, in myn hart, dat en tusschen myne borsten ligt. En wierd ook wel *in*, *in gheen sins*, en *gien man*, ne geen man, niemand.

Hier van is overgeërft *daer en boven*, *hier en tusschen*, *hier en boven*, enz, voor daar boven, hier tusschen, hier boven. Doch de reden zal zyn, om dat dit *en* is *in regimine*, van *hiere*, *en dare*, uit de oude gewoonte.

78.

De ouden stelden wel *en* voor een tydnaam, b. v. *en saterdage*, 't geen zy ook zeiden, *in saterdaghe*, *iwelc wesen sal in sondaghe naestkomende*. Zo 't schynt was *en* in, gelyk *es* is.

Wy zyn dus noch wel gewoon te zeggen, *en maandag*, *en dingsdag*.

79.

De ouden stelden dikwyls een overtollig ledeken voor een *adjectivum*, of *adverbium*, b. v. *negeen*, *ne gheens sins*, voor geen, geenzins, *egeensins*, *eweck*. *Dat licht ghinc allencken eweck*. Voor geenzins, weg. Dus zeiden zy *iof*, voor of. Dat hadden zy geleert van de aalouden. Dus schreef Willeramus: *Min hoeriet is ifol dauwes*, *ande mine lokka fol nachtdrophon*, myn hoofd is vol dauws, en myne lokken vol nachtdroppen. *Ifol* is *vol*.

Hier van is by ons noch overig *nemaar*, *edoch*, *egeen*.

80.

De ouden hingen dikwyls een overtollige *e* achter de woorden en *adjectiva*, daar die nu zeer wanschikkelyk zoude klinken. B. v. *Die antwoorde so quaet ende onghelovighe*. *Doe quam een voghel al so witte als die snee*, *met eenen groten becke*, *ende stont op enen*

enen groten boze. Layck achte voeten. Tseftige jaeren. Grote quaet doen. Het fchip wert van der vloete van den water bedeckt. Soe quame daer dat houtte opvolotende. Zo gingen de moniken wege. Daer na quam die plage fo grote. Een felte aenfcouwen. Mer doe fi dode waren, dood. Wat dinc mochte ic fo grote doen. Een feer rycke man. Dat mine leven pine is. Ziet de 10 Aanmerking.

81.

Niet alleen hingen de ouden *e* overtollig aan veele naamen en woorden, maar ook *en*. B. v. in naamen: *Zy volgen den lonen na; fi seiden hem den miraculen; van der tafelen; in vender vastenen tyt.* In woorden: *Mit begripenen sulstu gevaen worden, met grypen. Van sheren berispenen, berispen. Mit verhanghenen, door verhangen. Te gelikenen, te gelyken.* Dit geschiedde, omdat de aangehangen *e* in *regimise* quam, en dus *en* wierd, volgens de 16 Aanmerking. Ja, zo mild waren zy met dien onnutten ballast, dat ze den zelven dan noch wel een *e* tot eenen steert aanknoopten, b. v. *bet ghenene dat gi sien sult*, voor het geene. Op die zelve wyze zeiden zy, *een woestine stat*, voor een woeste. Hier van komt een *woestijne*, anders ook gezegt een *woesteny*. Dus ook, die *achtenste*, voor de achtste.

Uit die bron hoort men noch wel, *dat gelykent my niet*, voor dat gelykt, behaagt, my niet; *bet zoude my niet lykenen*; en *voldoende*, voor voldoende.

82.

De ouden hingen wel een overtolligen *n* achter woorden. B. v. *Joab verderfden Rabba. Sy baerden haren sone. Die wysheit beleiden den gberechtighen Jacob*, voor beleidde. *Doen stonden daer onverschens een groot storm van winde. Hem dochte dat hem ombelsden een coninc. Doe die monic den brief vouden.* Ook wel achter naamen. *Broeder assen maect die spysse suver*, voor assche, 't geen zy ook schreven *assch*. *Syn bedde was geciert met assch. Si gaf den potten den voorseiden Juliaen*, voor den potte, pot. *In dat werckelycken leven.*

Die quaade gewoonte is nu verbannen: maardoorgaans hoort men, dat een overtollige *n* word uitgesproken tusschen twee *vokaalen*, of voor een *b*. B. v. *den Apostel Paulus zegt; den avond valt*

valt; *den bemel is helder*, voor de Apostel, de avond, de hemel, gelyk men zegt de aarde, de vrede, de morgen. De Grieken hebben mede zulk een *n* tusschen twee vocaalen. Dit geschied om dat de tong eenigzins belet word in de gemakkelykheid en vloeyendheid der uitspraak, door twee vocalen onderscheidentlyk te zeggen, daar zulk een *n*, of diergelyke tusschenletter, de reden gladder doet rollen. Hier van is dat men die *n* wel herhaalt, of plaatst voor de vocaal, b. v. *den navond*, of *de navond*, voor de avond. Zo komen wy aan *noom*, uit *myn oom*. In 't spreken mag men 't gebruik en gemak volgen; maar in 't schryven is dat een lelyke taalfeil.

83.

De ouden herhaalden dikwyls een overtollige letter, b. v. *laett*, voor laet, *bertte*, *duvelle*, *wordden*, *cortten*, voor herte, duivel, worden, korten. Dus zeiden zy *weennerne*, voor weenen, *geemmende* voor gemelyk, *wetennisse*, *na haer begeerre*.

Met recht is dat in de beschaafder tyden afgeschaft.

84.

De ouden drongen wel een overtollige ballastletter tusschen beide, daar ze niet behoorde, b. v. in *ontwrecken*, voor ontwekken, opwekken. *Hi ontwrecte dat kint als van eenen slape*. *Alderbellichste*, voor alderheiligste. *Si wort geboren van die alderbellichste ouders*. *Verwoert* was verwoet.

85.

De ouden stelden wel een overtollige *e* in 't midden, en zeiden *muyer*, voor muur, *schuyer*, voor schuyr, schuur, *buyert*, voor huirt, huurt. Zo *voedester*, voor voedster, *tellich*, voor telg, *bemeles*, voor hemelsch, *des daghes*, voor des dags. Dit deden zy zeer dikwyls, om de uitspraak van woorden en lettergrepen gemakkelyker en welluidender te maken. Dus zeiden zy *hovet*, voor hoofd. Ziet de 16 en volgende 86 Aanmerking. Zy plagten ook zulk een *e* zeer gewoon tusschen twee medeklinkers te stellen, en zeiden wel *Utrechet*, voor Utrecht. Dit geschied ook in de 3 persoon van den *indicativus praesens*: *hy biddet*; voor hy bidt, *hy spreket*, voor hy spreekt, *hy zendet*, voor hy zendt. In 't tegendeel plagten zy de *e* wel uit te stooten, daar ze bly-

ven

ven moest, en zeiden *gheynt*, voor geëindet, *gheert*, voor geëert, *gheten*, voor gegeten, *seyndt*, voor seyndet, *besight*, voor heiligt, *aenscht*, voor aanzicht. Zy zeiden ook *geeft*, voor gevet, *beeft*, voor hevet, *hoest*, voor horet: welke laatste verkorting wy nu volgen.

86.

De ouden voegden dikwyls een *e* voor, of achter *st*, en eenige andere letteren; om de gemakkelykheid der uitspraak, gelyk *innichest*, voor innigst; *wyeghesken*, voor wiegskén, *gelaesken*, voor glaaskén, *des arems*, voor des arms, dat is, des armen, *te wienes*, voor tot wiens. *Te wienes hulpe suldi vlien*: Pont goudes, pond gouds. *Die wrake van eens quaets vleysches is vier*, de wrake van eens quaaden vleesch is vuur. *Die oogen des boghes menschen*, de oogen van den hoogen mensch. *O Schepper bemetrykes ende ertryckes, Verlosser des ganzen menscbelycken geslachtetes. Jodische verstant*. Maar zy lieten dat ook wel na, en zeiden, *des zwaerdes*, en *des zwaerds*, *des geestes*, en *des geests*; *du willest*, en *du wilt*, *du wiltes*, en *du wilts*; voor gy wilt het. *Wiltes niet verstaen*. Op die wyze zeiden zy *Godes*, en *Goods*, of *Goeds*, van God, gelyk *daghes*, en *daags*, van dag.

Op die zelve wyze zeggen wy *eenes mans*, en *eens mans*, *geestes*, en *geests*, *vleesches*, en *vleeschs*, *Godes*, en *Gods*. Evenwel men gebruikt ook wel *i* voor *e*. B. v. van *wetsch*, maakt men *wettisch*, voor wettisch; van *Phariseisch*, *Phariseesch*, gelyk voor *afgodsch* is *afgodisch*: want *i* en *e* zyn wisselletteren. Zo zeggen wy mede, *by dage*, *des daags*, *de vloot is slaags geweest*, *een stuk weegs*, van dag, slag, weg. Dit komt van dat oude *dages*, *slages*, *weges*, gelyk *Godes*, voor *Gods*; vermits de ouden niet zeiden *dagges*, *slagges*, *wegges*, *goddes*, daar zy in andere naamen die letterverdubbeling wel behielden, gelyk in *sonnes*, zons, *sommes*, soms. Dus heb ik by hen gevonden *cave*, en *kaffe*, van kaf. *Van den cave*.

87.

De ouden maakten wel een steert van een overtollige *s*. Dus zeiden zy *deels*, voor deel, *een deels van minen leden*, *verclaers*, voor verklaring. *Overmits raets van een mans*. Byzonder vond

Bbbb

men

men dat by de oude Vlamingen, zo tusschen, als achter. *Naersfen*, was naderen, *naerst*, nadert, *naersheit*, maagfchap, *verzeensfen*, vereenigen, *vermeerfen*, vermeerderen, *vermeerfinge*, vermeerderinge, *gebaest*, gebaart, *verclaerst*, verklaart. Zo zeiden zy, *wy hebben verclaerst*; *raets te soeken en te vragen*; *bescaemt en verwaerts*.

Daar van ~~zyn~~ overblyfzels in de dagelyksche taal. *Wy zeggen*, *tegen*, en *tegens*, *wegen*, en *wegens*, *vooren*, en *voorens*, enz.

88.

De ouden plaatsten dikwyls een overtollige *t* voor, in't midden, of achter. Dus zeiden zy *tsworgens*, *tsnavonts*, daar noch een *x* byquam, gelyk in *snochtens*. Dus mede *tsdaeghs*, *tseren woert*, voor 's Heeren woord. Zy zeiden ook *scheren woort*. *Elcken tsjaers* was t' elcken jaare. Zo was ook hunne taal, *des snoewens*, *oft tswachts*, *oft tsavonts*; *tsgehen*, voor tegen; *boventste*, *ontkuisheit*; *alwillents*; *begontste*; *ic en hebts niet gbedaen*; *ints Joerwen mont*; *Jesua woutse*, won ze; *sich dattuuts niet en swighes*, zie dat gy 't niet en zwygt; *bier mede vertogedet bem die stat*, voor vertoonde haar, zich, de stad; *die fundamenten van der rondert werelt*, de ronde. Op die zelve wyze zeiden zy, *molent steen*, *om en tomme*, *voetboeyten*, *voetboeyen*, *bedent*, *wylent*, *wergent*, *dickent*, dikwyls, *getimmer*, voor getimmer, *dubbelt*, en *dubbel*. Zy hadden ook wel zulk een overtollige *r*, b. v. *stouterlyc*, *stoutelyk*, *selver*, voor zelve, *bi selver sal sien*. Desgelyks een *p*, in *schaempte*, *genoempt*, enz.

Dus zeggen wy *t' mynent*, *t' uwent*, *t' onzent*, *t' jaarent om dees tyd*, *dubbelt*, enz.

89.

De ouden lieten dikwyls de *d* en *t* uit, daar ze zyn moest, en plaatsten ze daar ze niet moest wezen. Dus zeiden zy *minre*, voor minder, *minrede*, verminderde, *vermynt*, vermindert. *Si meererden bare stemmen*, voor zy meerderden. *Milste* zeiden zy voor milste, of mildste. *Du en cochtste my niet*, voor cochtste. Daar en tegen, zy stansten een overtollige *d* in *ongbewoonden*, voor *ongewoonen*, *dat deinde*, voor dat einde, *anderds*, voor

voor andere, *troenda*, voor ironie, *zyvoffendende*, voor zy oeffenden, dat is, dienden hem, *van gesponnender rader ziden*, voor gesponnene, *inwoonder*, voor inwooner, *dat lichaem der uitvoerender dierne Gods*, voor der uitverkorene, *verstroydinge*, voor verstroyinge, *ten anderen*, voor ten anderen. Wat ist dat ghy *aensiedet*, aanziet. *Ist dat ghy met volter herten aensiedet*. Dus *ontziedet*, voor ontziet. Byzonder verwerden zy *on*, en *ont*: B. v. *onbinden* was ontbinden, *onden* ontoeden. In 't tegendeel, *ontdankbaer* was ondankbaar, *ontschuldich*, onschuldig, *ontspreekende* *afgoden* onspreekende, niet sprekende. In de woorden t' zamengestelt uit *onant*, lieten zy *on* dikwyls achter, en drukten dus recht het strydige van hunne mening uit. B. v. zy zeiden *onbindelyc*, voor onontbindelyk, *ontcomelyc*, voor onontkomelyk.

90.

Gelyk het voorzetzel *van* in de oude taal wel overtollig was by werkwoorden, volgens de 19 Aanmerking, zo ook wel by naamwoorden. B. v. *Du kendes hem int herte van eenen quaden schudde*.

Op die zelve wyze zeggen wy, 't is een verken van een wyf, 't is een fielt van een jongen. Dit wil niet zeggen, 't is een wyfs verken, 't is een jongens fielt; maar een wyf dat een verken is, een jongen die een fielt is. Dit *van* uitgezift zynde, is 't een verken een wyf, een fielt een jongen, en zo verklaart het een het andere.

91.

Het wordeken *voor* is by ons ook wel een overtollig stopwoord. B. v. *Wat is dat voor een man? Wat man is dat? Wat zyn dat voor dingen? wat dingen zyn dat? Wat waer spyze is in dien pot? Wat spyze? 't Is waar, in 't laatste kan waer zyn tot, maar dat past niet op het voorgaende.*

92.

De ouden plaatsten zomtyds *de*, of *die*, voor eigen naamen. B. v. *Die Servaes heeft ghenomen van den hemelsthen sloteldragber die stotel van der hemelsche woninghe. Oirkonden sijn die Wilem van*

Bbbb 2

Bre-

Broederode, Ogier Willem van Herik, enz. De Johan van Hove voorsz. Zy deden dat ook wel voor *adjectiva, substantivè* gestelt, *de sommighe, de sulcke, de menige.*

Het eerste geschied ook van onze Overzeters, *Jer. 23: 5. en 33: 15. den David;* maar is buiten gebruik. Het laatste geschied dagelyks in *de zodanige, de zelve, de geene, de welke, de wwe, de myne, de zyne, de onze, enz.*

93-

De ouden lieten wel eenig naamwoord achter, B. v. *Tot Sinte Pieters ten banden, t. w. kerk. Si gingen te predicaren. Gaet ten predicaren. Ic ga ten broederen. Den wech tot Antonien, t. w. waert.*

Wy doen dus wel mede, b. v. *Ik heb tot myn vaders geweest, t. w. huis. Zo zegt men, ten besten geven, ten goeden nemen, ten minsten enz.* Daar eenig *substantivum* onder verstaan word.

94-

Dus lieten zy niet wel uit. *Dat gy en valt, voor dat gy niet en valt. Hi en vreesde zyns stervens, hy en vreesde niet. Ende wilstu of en wilstu, wilt gy, of wilt gy niet. Weder zyt dykken willen, of en willen, of zy 't dyken willen, of niet en willen. Dat en is dan by omkeering ne, en dat betekent niet.*

Wy zeggen dus wel mede, *ik en doe, ik en kan, voor ik doe niet, ik kan niet, ik en zal, voor ik zal niet.*

95-

De ouden verzwegen wel zynde. B. v. *Zy vergadert, worpen steenen in den sael. Ende die seer toornich, syn omgekeert.*

Het zelve geschied zonder benadeeling van den zin, om de reden te bekorten, nu wel mede.

96-

Het voorzetzal *aan, merkteken van den dativus, werd van de ouden, gelyk by ons, zeer dikwyls uitgelaten, maar altoos daar onder verstaan, en regeerde als of 't 'er uitgedrukt stond, b. v. Leveren onse voorsyde officiers, anders aan die officiers. Hi deelde sijn scat der kerken, en den armen. Den bonden ende den verckenen geven. Si bevalen hem selven der reinigher maget Sinte Barbara. Maaet desen broederen een papkyn. Die doot is der kerstenen*

enz

een spel, voor aan den kerstienen. Maar dit kan duisterheid baa-
ren, b. v. *God schonk ons zynen Zoon*. Wie krygt hier de gifte?
Aan zal 't bepalen, naar dat men 't voegt by *ons*, of voor *zynen Zoon*. Zo word ook wel twyfelzinnig, of iets in *dativo*,
of in *accusativo* staat. B. v. *God heeft zynen eigenen Zoon gegeven*.
Is 't in *dativo*, 't zal uit *aan* blyken. Alleen de *genitivus* heeft
uit zynen aard geen regeerend voorzetzal. Volgde die op eene
praepositio, dan wierd 'er iets verzwegen, b. v. *van ouds* is *van*
ouds af, *buiten schoots*, *buiten 't bereik des schoots*, enz.

97.

De ouden sneden wel *de af* van 't einde der woorden, en zci-
den *gescie*, voor *gesciede*. *Dat onse begherte ons gescie*. *Hi wort*
slapen, voor *slapende*.

Het zelve doen wy mede in *kon*, voor *konde*, *zon*, voor *zoude*,
begon, voor *begonde*. Zo zegt men *bloo*, voor *bloode*, *vree*,
voor *vrede*. Dit is eigen aan veel *verba praeterita imperfecta*.
Ziet de 23 Aanmerking, benevens de 89.

98.

De uitwerping der *d* tusschen *y* en *i*, was by de ouden zeer
gemeen. Zy zeiden *wynghe*, en *wynghe*, voor *wydinge*, *belynghe*,
voor *belydinge*, *castynghe*, en *kastynghe*, voor *kastydinge*,
schreyinge, *bedynghe*, *bedyding*. *In die sceye*, in de *scheide*. *De*
wolven voeren hem weg, voor *voerden*. Dus zeiden ze *dowren*,
voor *donderen*, *blancketse*, voor *blankettedeze*, en *knieden*,
knien, en *knyen*. In 't tegendeel hingen de ouden wel *de* achter
woorden, daar wy die niet hebben, b. v. *gewelde*, *gevel*, *ge-*
schelde, *geschil*, *pryde*, *pry*, *tweede*, *twec*. *Dat tweede van*
den engelen. *Doe vervoerde die engel wech*, *hy voer weg*. Ziet de
89 Aanmerking.

Men hoort noch wel zo spreken; maar niets is gemeener, dan
dat *de* en *d* word uitgeworpen, waar door dan twee lettergre-
pen tot een zyn gesmolten, b. v. *lieden*, *liën*, *liedeken*, *liëken*.
Ons *olyk* is verkort uit *odelyk*. *Odelycst ofte snoodst*. Zo *goelyk van*
goedelyk. *Dat men goedelicx kennen mach*. *Qualyk* is van *quaade-*
lyk. *Jesus die die Joden van hate doden*, voor *doodeden*, *dood-*
den. De *d* word uitgeworpen in *vaer*, *moer*, *broer*, *weer*, enz.

Bbbb 3

van

van vader, moeder, broeder, wedert. Dus is-roer verkort van roeder, roeren, van roederen. 't Geschied ook in woorden, als braen, bruen, van braden, broeden. Zo komt deen van deden, gelaen van geladen, vergaeren van vergaderen, enz.

99.

Door eene diergelyke verkorting komt van gangen gaan, van standen staan, van slagen slaan. De aalouden zeiden gaben, of gaben, seben, slaban, ook stagan. Willeramus: *Sic slougan mich*. Dus zeiden zy drahan, haben, waar van nu dragen, en hangen gevormt is. Gaben, of geben, is by Willeramus verkort tot gen, en sten. Zo wierd bouwen verkort tot buen, en met verwisseling van b in p, en e in a, paan, 't geen twee lettergrepen bleef behouden. Dus is gaan by hem van gahan, geen van geben, seen, zien, van seben. *Ich sebe*, ik zie. Ziet de 26 Aanmerking. De ouden zeiden van gangen ganc, ga, gegangen, gegaan. *Ik ging*, of *ginc*. Van standen, opgestanden, opgestaan. *Stant op dyne voeten*. In 't tegendeel wierpen zy door verkorting na wel uit, daar wy ze inlassen, b. v. ontsaen, en vaen, voor ontfangen, en vangen. Dus was verstaen verflagen. Even zo zeiden de ouden voor besteden bestagen, en bestaen. *Hoe hi best so groten rydom bestaen soude*. *Si en woude haer gelt niet bestaen*. Bestaen is besta-en.

Gangen, en standen, voor gaan, en staan, hebben nu uitgedient, en zyn als onder 't oud verroest yzer geworpen. Maar van gangen hebben wy noch ging, gang, ingang, enz. Van standen stand, stand, waar voor men ook zegt stant, afstand, bystand, westand, opstanding, enz. Maar verstaen is van verstand, verstanden. Ontsaen en vaen zyn pronkwoorden in de bloemhoven der oude Redenrykers, maar die nu als vermuft en verschimmelt stinken, en daar om voor onkruid uitgewied worden. Evenwel dit vind men ook by de aalouden. Zy schreven onson, en onsongen, voor ontfangen. 't Zal dan hier mede zyn als met gangen, van gahen.

100.

By de ouden wierd aer zeer gemeen verkort in er. Dus zeiden zy mer, voor maar, der voor daar, derwerts, voor daarwaards, son-

sonders, voor zondaars, *ondanberbeit*, voor ondankbaarheid, *leerer*, voor leeraar, en met een aanhangzel, *leerre*, voor leeraere. Op die zelve wyze zeiden de ouden *schandel*, voor schandaal. Gy *lyt een schandel of onstichticheit*. In 't tegendeel zeiden ze wel *dionstaer*, voor dienstster, dienaares. *Die alsulcke dienstster hadde*, *riddaer*, voor ridder, *precaer*, voor preker, *befwoeraers*, voor bezweerders, *inwoonaer*, voor inwooner, of inwoonder, met een tusschengevoegde *d*. Wy twyfelen niet, of *aer* is in die en diergelyke woorden het oorsprongelyke, en *er* verkort.

De uitgang op *aar* is by ons ook gewoon, b. v. *zondaar*, *leugenaar*, *molenaar*, *vogelaar*, enz. Maar niet minder, *er*, als *schilder*, *draayer*, *vermoorder*, waar voor de ouden *moorder* zeiden, en ook *moordenaar*.

101.

De ouden sneden de *e* wel af, daar zy anders gewoon waren die te stellen. Dus zeiden zy, *te hoop gebonden*, voor te hoopen, *te huwelyc geven*, voor te huwelyke. *Te* is in plaats van *ten*. Zo mede *te werc gaen*, voor te werke, ten werke. En geen wonder, dewyl de *e* maar een aanhangzel was zonder betekening; hoedanige men ook heeft by de Hebreëen. Maar zy wierpen de *e* ook wel af, daar ze blyven moest, b. v. *groot eer*, voor groote; *nieu lakenen*, voor nieuwe, *arme wifwen ende klein kinderen*, voor kleine.

Wy zeggen op die zelve wyze, *te koop*, *te huur*, *te pas*, *te bier*.

102.

De ouden lieten wel *en* in 't midden uit, en zeiden *vermaende*, voor vermaanende. Op een diergelyke wyze was *wefende*, voor *wesene*. 't *Welc waer wefende goest getuigenis de H. Jeronymus*, te wezen. *Si waanden hem nu God wefende*, te wesen.

103.

De ouden saeden dikwyls *ich* uit *adjectiva* daar wy het invlyen. B. v. Zy zeiden, *in verdrieten tyden*, voor in verdrietige, *in toornen moede*, voor in toornigen, *afgronde verholenheit*, voor afgrondige, *met eenen haesten moede*, voor haastigen, voor coningen,

VOO-

voorige. Dus zeiden zy *spade* regen, en *spadighe*, gelyk wy *spoedige*. Maar dat *spade* hebben wy behouden.

104.

De ouden lieten de *f* dikwyls uit, daar ze wezen moest, en zeiden *borten*, voor borsten, *verdienten*, voor verdiensten, *du salte*, voor *du salste*, gy zult, *gaestu*, voor *gaesttu*, *begroefte*, voor *begroeffte*.

105.

De ouden lieten de *w* dikwyls uit na de *u*, daar zy die anders wel gebruikten. Dus zeiden zy *leeuinne*, en *leewinne*. In 't enkel getal was de uitgang *u*, niet *uw*, uitgezondert wanneer de *e* daar aan gehangen wierd. Dan zeiden zy voor *leeu leeuwe*, of *leuwe*: maar in 't veelgetal voegden zy een *w* daar tuffchen, om de gemakkelykheid der uitspraak, *leeu*, *leewwen*, zo als in 't aanhangzel. Dus zeiden zy *sleuwe tanden*, en *versleewwen*. 't Was dus mede in *vrou*, *vrouwwen*. Op die wyze komt van *u*, *uww*, om dat *ue* in twee lettergreepen zwaarder te zeggen valt, en een gaaping in 't geluid maakt, die de *w* doet zamenmelten. Dit was echter niet algemeen. Zy zeiden wel *kalue*, voor *kaluwe*, *kaal*, *gelue*, voor *geluwe*, *geel*, en *verdeluet*, *verdeluwet*. Zy lieten de *u* voor *w* wel uit, als in *gheewen*, *geuwen*, *ewich*, *eeuwig*, *ewelic*, *eeuwiglyk*. Zy zeiden ook *snee*, en *sneeuw*, en op de zelve wyze *zeen*, en *zeewwen*. *De zeeuwen ende wateren*, en de *zeewen*. Dus zien wy waar uit de naam van *Zeeuwen*, voor *Zeelanders*, gesproten is. Even zo zeiden zy *Hebreewwen*, *Maccabeeuwen*, *Amorreewwen*, *Phariseewwen*, voor *Hebreen*, *Maccabeen*, *Amoreen*, *Phariseen*. Anders zeiden zy ook *Amorreeuwische*, die *Maccabeeuwische*, *Pharizeusen*. In 't tegendeel zeiden zy *seenen*, voor *zenuwen*.

106.

By de ouden wierd wel een worttelletter afgeknot van de woorden, b. v. zy zeiden *ston*, voor *stond*. *Myn volc en verstons niet*, voor *verstond* het niet. *Al branste myn vleys*, voor *brandste*. *Kindraghende vrouwen*, voor *kinddragende*. Dus zeiden zy wel *boot*, en *boet*, voor *hoofd*. *Alle dese sinnen syn in een boet*. *Oxfot* was wel *Oxhoofd*.

Dit

Dit gefchied noch wel van zommige kreupele rymers , b. v. in *vin*, voor vind, *bin*, voorbind. Maar dat is volstrekt afte keuren, om dat het *vinnen* met *vinden*, en *binnen* met binden, verwert. Men mag in de woordenverkorting geen wortelletter verminken, waar door men het woord zelf verliest, of dat in eenen anderen zin kan genomen worden. Dus zoude b. v. gefchieden, als men schreef *vry my*, voor *vryd my*: want tuffchen *vryen* en *vryden* is groot onderscheid. Om die reden moet men in 't eindigen der woorden of benaamingen onderscheid maken tuffchen *d* en *t*. Alleen die, welker wortelletter een *d* is, moeten met een *d* besluiten. B. v. *hy leid*, *hy ryd* enz. van *leiden*, *ryden*, enz. maar geen andere. Dus mag men niet fchryven *gy bemind*, *hy begeerd*, enz., maar *gy bemint*, *gy begeert*, dewyl dat is van *beminnen*, en *begeeren*, waar in geen *d* komt. Dit geldt ook in de *participia* B. v. *gevryd*, niet *gevryt*, van *vryden*, *bemint*, niet *bemind*, van *beminnen*. Zo moet in woorden daar 't gebruik *g* in *t* verwisselt heeft, gefchreven worden *gezeit*, *geleit*, niet *gezeid*, *geleid*, van *zeggen*, en *leggen*, gelyk *hy zegt*, *hy legt*, niet *hy zegd*, *hy legd*. Op die zelve wyze acht ik, dat men *d* moet behouden in woorden, wier veelgetal in *den* uitgaat, b. v. *God*, *Goden*, *Stad*, *Steden*, enz. Dus moet onderscheid zyn tuffchen *rad*, een wiel, en *rat* een dier: want men zegt *raden*, en *ratten*. Daar blyven echter gelykluidende naamen over, b. v. *pad*, een padde, en *pad*, een weg. Wil men *dt* fchryven, ik mag 't lyden.

107.

By de ouden was de *apostrophus*, of 't uitlatingteken, doorgaans geheel buiten gebruik; en daar om voegden zy de *t*, verkort uit *het*, wel verwisselt met een *d*, en *s*, uit *des*, achter of voor aan. B. v. *int*, en ook *ints*, voor in 't, *vant*, voor van 't, *tenden*, voor t' enden, *dja en tneen*, 't ja en 't neen, *tvolc*, *deinde*, *sberen*; dat zy ook wel *fcheren*, of *feren*, zeiden, gelyk *fchierade*. *Nontzien*, was ne ontzien, niet ontzien, en *noynt* ne oynt, nooit.

Te recht heeft het gebruik dat nu verandert; hoewel noch

Cccc

ceni-

eenige woorden uit de oudheid dus overgebleven zyn , b. v. *sevens* voor 's evens , als 's avonds.

108.

De ouden zeiden , *om dynen wille , wiltu om mynen wille niet doen*. Wy zeggen met aanhechting van een *t* , *om uwent wil , om mynent wil*. Dewyl wy ook zeggen , *ymand iets te wille doen , te wille weten , te wille zyn* , zo konde in bedenking komen , of *om uwent wil* , niet zeggen wilde , om uwen te wil : maar dat kan niet zyn in diergelyke spreekwyzen , *tot mynent , t' uwent , t' onzent* , zo dat wy *t* voor een bywerpzel achten. Ziet de 88 Aanmerking.

109.

By de ouden had men niet zelden een verplaatzing van letteren. Dus zeiden zy *terden* , voor *treden* , *wraffelen* , voor *worffelen* , *gars* , en *gors* , voor *gras*. Van *gors* is *gorffingen* , onbedykte groene landen. Dus verwiffelden zy ook *en* en *ue* , en zeiden *deur* , en *duer* , enz. *buesfelyngben* , voor *beuzelingben*.

Wy hebben dat noch wel , b. v. in *horn* , en *bron* , *bornput* , *bronader* , *bornwater* , *brownwater* , *nooddurft* , en *nooddruft* , *gort* , en *grut*.

110.

De ouden plagten de *e* dikwyls te verschuiven van voor of achter de *r*. Dus zeiden zy *terden* , voor *treden* , *inwoonres* , voor *inwooners* , *bewaerre* , voor *bewaarer* , of met aanhangzel , *bewarore* , een *leerre* , voor *leerer* , of *leerare* , *woordensaeyre* , voor *woordenzaayer* , *wat wil dese woerden saeyre seggen* ? *minre* , voor *minner* , *minnaar* , *alre* , voor *aller* , *eenre* , voor *eener* , *begerede* , voor *begeerde* , *haerre* , voor *haarer* , *donre* , voor *donner* , dat wy noemen *donder* , *donderen* , *mit kerffenre leere*. Op dien trant was veeltyds hun *comparativus* , *meerre* , voor *meerer* , of *meeder* , met een tuffchengevoegde *d* , uit *r*. *Meerre of miure*. Zo was *claeerre* klaarder , *suverre* zuiverder. Anders namen zy wel een *r* aan , b. v. *quelrers* , en *quelres* , voor *quellers*. Dus lieten zy ook wel meer een *r* uit , en zeiden *regeerres* , voor *regeerrers* , *regeerders*. *Der versierres der dolingben gbingen wech*. Zy waren noch al milder in aanhangzels , en zeiden , *die stemme der tredenre* , *treders* ;
der

der beidenre rovere ; van den gesuchte dynre verslaghenre ; der beidenre tyt sal wesen.

III.

Meer heeft in superlativo nu meest, maar de ouden hadden ook meerst. Dus zeiden zy ook verrender, verder, en verderst, of verrenst, verft. Die verrenst scheidt van enz. Zy noemden verft ook voorst, als was verre, vore. Dus zeiden zy zeerder, en zeerst. Zy schreven ook quader, voor erger.

III 2.

De ouden zeiden dees, 't geen met hun gewoon aanhangzel o wierd dese, en in regimine desen, of deser, gelyk noch by ons. Keters dees onzalighs tyds. Doch om de verwerring der geslachten was desen, gelyk dien, ook wel dit, b. v. in allen desen, in dit al, of alles, by desen, by dit enz.

Zo spreken wy noch, en zeggen ook wel, dees tyd; doch gemeenlyk zeggen wy deze, deze man, deze vrouw.

III 3.

Den wierd van de ouden ; die geen geslachten onderscheidden, dikwyls gestelt voor bet. Ziet de 5 en 6 Aanmerking. Zy zeiden, in den voeden van den vee, besiet van den stercyn; van den boeck; du en laets niet den volc sacrificeren; den bosch van den groeyenden hout; gaen in den bosch, en in den bossche.

Hier van komt dat men noch heden zegt, by woont in den Bosch; by reist na den Haag; schoon Bosch onzydig, en Haag vrouwelyk is. Zo mede, in den Haarlemmer Hout, voor in het hout. Men zegt, den Bosch, den Haag, den Briel, in nominativo, gelyk den Raad, enz. om de verwerring der geslachten, en naamvallen. Regelmatig schreef Melis Stoke, in die Hage. Dat bi comen was in die Haghe. Een Pape die met bem quam in die Haghe.

III 4.

By de ouden was zich weinig of niet bekend. Zy zeiden daar voor bem, en baar, en stelden ook baar voor bem, en hin, ben, om de verwerring der geslachten. De aalouden gebruikten zich immers.

Die zelve taalfeil word noch dagelyks by veelen onzer spraakgenooten begaan.

115.

Van wierd by de ouden wel gebruikt voor *met*, b. v. *Sy sloegen van blintbeden*, met blindheid. *Alle ontgingen van den live*, ontquamen met het lyf. Dat is 't geen zy noemden, *te live bliuen*.

Zo kan een man van verstand, zyn *met verstand*.

116.

By betekende ouds tyds ook *door*. B. v. *by der Gods macht*, door. *Christus hevet mi genesen bi sinen engel*, door. Dus plagt men by de handtekening te schryven, *by my N. N.* Oppermagtige Vorsten zyn gewoon in hunne titels te schryven, *N. by de gratie Gods Koning*, enz. Dit wierd anders uitgedrukt, *N. van Gods genade Koning*, gelyk *van den oordeel Gods*. Dat *van* is, gelyk *by*, door. *Alst geviel van der gebengenis Gods*, door de gebengenis. De ouden zeiden, *bi gerechte gedogestu dit*, door recht, of met recht, lyd gy dit.

In dien zin zeggen wy, *by geval*, *by geluk*, *by ongeluk*, enz.

117.

Op was by de ouden ook *over*, en *tegen*. B. v. *Screyt op den sotte*, weent om, of over den zot. *Compasse op ten armen*. *Myn oghe spaerde op hem*. *Die Heer heeft ontfermt op hem*. *Hi heeft geschreven op die Godheid*, ende *die Philosophie*, over. *Si beclaegden hem op Maria Magdalena*, over, hem, voor hen. *Hi vragede op die joncfrouwe*, aan. *Weent niet op mi*, om, of over. *Niet en bedroefdi dan op dyn sonden*, bedroef u niet dan over uwe zonden. *Si waren niet wel te vreden op den melaetschen*. *Lodewyc sijn broeder woude op hem sryden*, tegen hem. *Hi voere op hem*, hy liep op hem, dat is, tegen hem aan.

Wy hebben die spreekwyze in *op ymand toornig*, of *qualyk te vreden zyn*; *op ymand een wrok hebben*, enz.

118.

Men gebruikt dikwyls qualyk de spreekwyze, *laat ons*. Wanneer eenigen zich zelve onderling tot iets opwekken, behoort men te zeggen, *laaten wy dat doen*. *Laaten*, niet laat, en *wy*, niet

niet ons. Voor *laaten wy gaan*, zeiden de ouden, *gaen wy Gaen wy ende besien*, *eamus & videamus*. Maar als men daar toe oorlof van ymand anders begeert, dan moet gezegt worden, *laet ons dat doen*.

119.

Het ledcken *te* heeft zyn plaats al van ouds voor een *verbum infinitivum*, b. v. *te gaan*, *te staan*, enz. en stelde dat dikwyls by de ouden *in regimine*. Ziet de 10 Aanmerking. Maar zomtyds lieten zy dat ook wel achter. *Saul waende David nagelen aen die want*, voor te nagelen. *Ik en weet niet waer loopen*, voor te loopen. *Si wanen hem zelven niet deeren*, voor zich zelven niet te deeren. *Si waenden hem nu God wefende*, voor te wefene. Daar wierd wel *om* by uitgedrukt. *Pbarao zochte Moses om te dooden*, doch 't word 'er ook wel onder verstaan, gelyk mede *van*, b. v. *ik arbeide te ontkomen*, voor *om* te ontkomen. *Ik houde op te schryven*, voor *van* te schryven. Wanneer dit woordeken *te* voor een *verbum infinitivum* gestelt is, doet het dat wel in de plaats van een *substantivum* verstreken. B. v. *Goede boeken te lezen is nuttig*, voor het lezen, of de lezing, van goede boeken is nuttig. *Te steelen is verboden*, voor de steeling is verboden.

120.

De ouden zeiden, *te groote claerheit*, *te groot geluut*; maar ook *in regimine*, *een al te quaden beest*; *al te groten deucht*; *dus groten quaetheit doen*, alwaar de *n* een bywerp is, om *te*, en *dus*. Maar zy stelden daar voor ook wel *een*. *So groot eenen Vorste*. *Si was een al te vroeden mabet*, voor maagd. *Het is al te zalich een werc*. *In al zo schoonen eenen stile gestelt*. Hier in is het woordeken *een* uit zyn plaats verschikt. *Al te zalich een werc*, is een al te zalich, dat is, naar den ouden spreektrant, een zeer zalich werk. *Al zo schoonen eenen stile*, is een also schoonen styl. Zulke verplaatzingen vind men by de ouden meer. B. v. *Du sulst wesen als machtige een Coninginne in mynen rycke*, voor als een magtige Koningin. *In ander eenighen wercken*, voor in eenige andere werken. *Veertig slagen een min*, voor min een.

Dit beide is by ons noch in gebruik, b. v. *zo braaven man*,

en zo braaf een man, voor een zo braaf man. Zo boos een stuk, of zo boozen stuk, voor een zo boos stuk, of een stuk zo boos. Maar 't gebruik wil niet, dat men zegge, zo groote eene vrouwe, maar zo groot eene vrouwe, schoon het zeggen wil, eene zo groote vrouwe. Eene woordverplaatzing is ook in deze spreekwyze: *Wat voor vygebladeren zult gy vlechten?* in plaats van wat zult gy vlechten voor vygebladeren? dat is, tot vygebladeren; of voor is over, tollig. Ziet de 91 Aanmerking.

121.

Ouds tyds wierd *te* wel voor zommige woorden gestelt in plaats van *ge*. B. v. *Laat di te seggen*, laat u gezeggen. *Te broken*, was gebroken, *te smolten*, gesmolten, *te wreven*, gewreven, *te wryven*, in stukken wryven, *zy te vielen*, zy vielen, of vervielen. Dit was van 't aaloude *zu*, of *ze*, waar voor de ouden ook zeiden *to*, *van lede to lede*, en *toe*, *toe leggen*, voor te leggen. *Zu* is noch gebruikelijk by de Hoogduitschen. Dit betekende ook *ge*, of *ver*. B. v. dus zegt Willeramus: *Zebreident sich*, verbreiden zich; *zegeet*, vergaet. *Ze erist*, is ten eersten.

Men spreekt elders noch wel zo. Hier mede schynt over een te komen, *te morselen slaan*, *te pletteren treden*, gelyk de ouden zeiden, *te stucken getreden*; doch *te* is daar tot.

122.

By de ouden wierd *te* en *ten* onverschillig gebruikt voor tot. B. v. *Diogenes ne hadde maer een vat te sinen buse*, dat is, tot zyn huis. *Een beelde te niet oorbaerlyc*, tot niet. *Te een gedenckenis*, tot een. *Tot synen beelde ende te synre gelyckenisse*. *Bequaem te bande van buwelyc*, tot den band. *Also wort die stede te brande gegeven*, ten brande. Dus zeiden zy ook *ten*, voor tot. *Ten hoofds stellen*, tot een hoofd; *tdesfel ten voeten*, *ten* is *te den*, gelyk *ter*, voor *te der*, by verkorting. Veeltys stelt *te*, *ter*, *ten*, de woorden in *regimine*, b. v. *doe die broederen te rusten waren*, voor ter ruste. *Hi sende hem gersten broot te giften*, voor te of ter gifte. *Ten huise*. *Hem te filosofien*, *dats ter leeringen geven*. Dit geschiedde echter niet altoos. Ziet het beide in deze woorden:

Wy

Wy hebben te niete gedaen , ende doen te nieten. Belachen ende te spele slaan.

Het zelve heeft noch wel plaats in veele van onze dagelyksche spreekwyzen, dat *te* en *ten* dus verwert worden.

123.

Te, ten, en ter stelden de ouden door malkanderen, zo van wat op een plaats gebeurde, als daarwaards naar toe. Dus zeiden zy, *te Marfilien te minderbroeders. Te Senen (Sicna) te vueren. Ten velde stryden*, voor te velde, op 't veld. *Ten huise*, voorin 't huis. *En hi gienc te scope, om te huis te varen. Te waters gaen*, tot het water, als *ten eeten, ende ten slapen gaen*.

Het zelve is noch wel in onze spreekwyzen overgebleven. B. v. *te paarde ryden, en te paarde klimmen. Het paard gaat te water*, is ten of tot het water. *Te bedde gaan, of leggen*, ten bedde. *Hy is ten huize van N.* Zo zegt men, *ter tafel gezeten zyn, en ter tafel gaan*. 't Gebruik heeft dat van de ouden zo overgenomen.

124.

Even zo betekende *tot* in de taal der ouden, in wat plaats, en waar na toe. 't Is beide in deze woorden: *Doe hy tot Parys quam, hy ghinc pelgrimagie tot Sint Claes tot Baren*. Meest echter wees het aan waar na toe. *Doe hy weder tot huys gecomen was. Tot welcken stadt sullen wy gaen? tot welcker ons God hebben wille. Tot Senen waert, en ter Senen waert*.

't Gebruik heeft het zelve by ons behouden. Men zegt, *die man woont te Amsterdam, en tot Amsterdam, t' mynent, voor te mynent, en tot mynent*. Maar beter word dit onderscheiden, en de verwerring weg genomen, door dus te zeggen: *Hy woont te Amsterdam, en hy quam tot Amsterdams*.

125.

Te, ter, of ten, beduidde by de ouden ook *in, op, en op den. Ten tyde, ten jare*, is inden tyde, in den jaare, of geregelt, in het jaar. *Te middage* is op den middag. *Doen tspreken tsijnen besten was*, op zyn best. *Te water en te lande*, in 't water en op 't land. *Te duutsche*, in 't Duitfch. *Te wercke stellen*, in 't werk. *Hi deden te bande houden*, hy dede hem in banden houden. Zo was *te ringe, te circule*, in een ring. *Waardeerdens te vissche ende te vleesche, te biere, ende te broode, te*

VOOR

voor van. *Sorchvuldich te vele dingen*, voor over. *Ter molen was op den molen, ter Senen*, te Siena, een Stad in Italiën. *Als si an haer tafel saten ende aten, ende als si ter spele waren*, in 't spel. *Ten canten van der rivieren*, op de kanten van de rivier.

Dus zeggen wy 's avond, voor op of in den avond, *bier ter plaatze, nu ter tyde, terstond*, voor in den tyd, in de stonde, *te land, en ter zee*, voor op 't land, en in of op de zee, *te huis, of r'huis*, voor te, of in.

126.

De ouden stelden wel een *genitivus* achter *ter*, als het eene wyze uitdrukte, b. v. *ter loops, ter geefs*, enz. Dit zoude konnen zyn volgens de 64 Aanmerking. Maar men zoude die sook voor een aanhangzel konnen houden. Ziet de 87 Aanmerking. Mogelyk ook wil *ter* zyn metter, met der, *gelyk metter haast*.

127.

't Is een gemeene stokregel in alle taalen, dat letteren van de zelve klankvorming dikwyls en lichtelyk met elkanderen verwisselt worden. Niets is ook gemeener in ons Nederduitsch. Hier door worden b. v. de letteren *b* en *d*, *f* en *v*, *g* en *k* enz., zo dikmaals d'een voor d' andere gestelt. Dus zeiden de ouden, *tja en dneen, dwelc*, voor 't welk, *deinde*, voor 't einde: en in 't tegendeel, *dustanich*, voor dusdanig, *lieffte*, voor liefde. *Si leiden te hant op hem*, voor de hand. *Tie* was die, en *ti*, du, dy, stu, gy. *Waerom haesti ter dood wert*, haast gy. *Datti hem de overwinninge gave*, dat hy. *Haesti*, haast dy, u.

By ons is zulk een letterwisseling ook in gebruik. B. v. *f* word verwisselt in *v* in *graf*, *graven, stas, staven*. Zo mede *t* in *d*. Van *spit*, word *speden*, van *lit*, *leden*, van *smit*, *smeden*, enz. Doch men zoude mogelyk beter schryven *spid*, *lid*, *smid*, gelyk *God*, niet *Got*. Die verandering is niet in *straf*, *straffen*, *bef*, *beffen*. Dit is een blyk dat *f* daar de wortelletter is. Zo mede niet in *gespit*, *gebitten*, *myt*, *myten*, enz. daar *t* moet blyven. In andere woorden valt letterverwisseling. B. v. *Geleert*, *bemint*, uit *leeren*, *beminnen*, (Ziet de 106 Aanmerking) word niet *geleerte*, *beminte*, maar *geleerde*, *beminde*, om de zachter en lichter uitspraak. Dus is van *geven ik geef*, en *ik geve*, voor *gefe*.

gefe. Het gebruik schryft daar in de wet voor. Maar ik zoude, zo veel mogelyk is, de wortelletter lieft behouden. Evenwel ik *gav*, voor ik *gaf*, van *geven*, enz. heeft myne goedkeuring niet, om dat *v* by ons geen eindletter is.

128.

De ouden hadden wel een *d* in woorden, welke wy met *t* schryven. Dus zeiden zy *beschudden*, voor beschutten, *spardelen*, voor spartelen, *boerden*, en *boerde*, voor boerten, en boerte, *wendelen*, voor wentelen, waar van men noch zegt een *wendeltrap*. Doch in dit laatste zal *wendelen* liever zyn een *diminutivum* van *wenden*, omkeeren. Ook gebruikten de ouden wel een *t*, daar wy een *d* hebben, b. v. *mitten*, voor midden, *tyten*, voor tyden.

129.

De *d* wierd by de ouden dikwyls verwisselt met *y*. B. v. Zy zeiden, *raeyen*, voor raeden, *baeyen*, voor baeden, *schaeyen*, voor schaeden, *lyen*, voor lyden, *arbeyen*, voor arbeiden, *luyen*, voor luiden, *ayem*, voor adem. In 't tegendeel, zy zeiden *uitroeden*, voor uitroeyen, *schreyden*, voor schreyen. *Hulen ende schreyden*.

Het eerste is noch in veele woorden by zommigen in de gemeene taal gebruikelyk.

130.

De ouden stelden wel een *d* in 't midden der woorden voor de eigen wortelletter. Zo was *belden*, hellen, *moeyden*, moeyen. *Die blifschap der gestorvender kinderen*, gestorvene. *Appelen met beslotender schellen*, beslotene. Zy zeiden *vondisse*, voor vonnifse, *diender*, voor dienaar, *opgespanden*, voor opgespannen, *inderste*, voor innerste. Maar voor *vondeling* schreven zy ook *vongbelinck*. *Hi verweet hem dat hi een vongbelinck was*.

Dit word noch heden in zommige woorden wel gedaan. Zo zegt men, *toonder dezès*, voor toonaar, *inwoonder*, voor inwoonaar, *aldermeest*, voor allermeeft.

131.

De ouden verwisselden dikwyls de *d* en *w*. Zy zeiden *houden*, voor houwen, en *houwen*, voor houden. *Of een timmerman*

Dddd

van

van den bosch een recht hout houdede, en de des geleerde boude daer af alle die bast. Dus zeiden zy ook vouden, voor vouwen. Hi nam des Keisers purpere, en maecte daer drie vouden, ende seide. siet dese drie vouden syn een laken. Hier hebben we de Drievoudicheid, of Drievuldicheid. Schuden was schuwen, gheschuudt, geschuwt. In 't tegendeel, onderhouwen was onderhouden, van gouwe, van goude.

Het zelve kan men ook noch dagelyks in veeler taal hooren.

132.

Dikwyls stelden de ouden een *f* voor een *v*, byzonderlyk na een *t*, b. v. *tfolc*, *tfier*, *tfleesch*, *ontfoeren*, *menichfoudsch*.

Wy volgen en behouden dat in *fenyn*, voor *venyn*, *ontfangen*, van vangen, *ontfonken*, van vonken, enz. Byzonderlyk hoort men dat by de *frye Friesen*.

133.

De ouden wisselden menigmaal *g* en *t*, of *j*, en zeiden wel *jegen*, voor tegen, *jonst*, voor gonst, *seit*, voor zegt, *leit*, voor legt, of ligt. Willeramus heeft dus al *jegivan*, voor gegeven, *jegeroda*, gegeerde, voor begeerde. Even zo spreekt men noch wel jegenwoordig. Dus komen wy aan *gy*, voor *gy*, by de ouden *gi*, en *gby*, waar voor zy by verkorting zeiden *di*, 't geen ze met een tusschengevoegde *d* verknochten aan het woord, b. v. *suldi*, *bebdi*, zult *gy*, hebt *gy*, enz. Dit *di* quam altoos achter, maar nooit voor het woord: want dan zeiden zy, *du*, of *gi*, en *gby*. Wy verwisselen, om de lichtheid en gezwindheid der uitspraak, de *y*, of *i*, wel in *e*, gelyk de ouden *sy*, of *si*, in *se*, *by*, of *bi*, in *be*, *wy*, of *wi*, in *w* veranderden. B. v. *datse*, voor *dat zy*, 't geen ook by ons gemeen is. In dat aanhangen wierd zomtyds een *t* ingevlochten, b. v. *contste*, *wiltste*, en dikwyls ook uitgelaten. Ja, zy stelden by het aanhangzel, dat *gy* betekende, noch wel een overtollig *gy*, gelyk de Vlamingen noch gemeen hebben, *ikik*, b. v. *woudstgby*, *woudi gbi*, *costy gy*. Zo zeggen de Brabanders, en meer anderen, noch heden, *woudegy*, *kofte gy*.

Na

Na dien ouden wisseltrant is ook onze taal, *je zult*, en *zulje*, *je gaat*, *je staat*, voor *gy zult*, *zult gy*, *gy gaat*, *gy staat*, en *gaje*, *staje*, voor *gaat gy*, *staat gy*. De *t* word voor *je* uitgeworpen, om de gemakkelijheid der vloeyende uitspraak, dewyl anders de tong daar op eenigzins stuit. *Jou* komt van *ghou*, voor *ghy*. *Jou guit*, *jou deugnies*. Dus zeiden de oude Vlamingen ook *zon*, voor *zy*, en *ouwen* wierd wel gebruikt voor *uwen*. *Ouw* krygt by ons noch wel een gevel, en men zegt, *jou huis*, *jou hand*, voor *uw huis*, *uwe hand*. Op die wyze schreef Willeramus al: *Stiured nich mid juwan goodan biletten*, stier my met jouw goed beleid. *Eynega juwera gelachon*, eenige uws gelijke.

134.

By de ouden wierd *c*, en *ck*, dikwyls in de plaats der *g* geschoven. Zy schreven, *brenct*, voor *brengt*, *konincinne*, voor *koninginne*, *bercken*, voor *bergsken*, *ganc*, voor *gang*, *ga*, *ontfinc*, voor *ontfing*, *bi vinc se* voor *ving ze*, *befickte*, voor *bezigde*, *suken*, voor *zuigen*, *soette*, voor *zoogde*. Dus zeiden zy voor *guichelaar*, of *goochelaar*, *guikelaer*, *gokelaer*, en *kokelaer*. *Rabbouts*, of *gokelaers*.

Dit is noch in de hedensdaagfche taal gemeen. Men zegt *Konink*, voor *Koning*, *koninkryk*, voor *koningryk*, *lank*, voor *lang*, *ontfank*, voor *ontfang*, *gank*, voor *gang*, *zank*, voor *zang*, enz.

135.

De ouden verwisselden *ch* wel in *f*, b. v. *kracht* in *kraft*, *zacht* in *zaft*, *gerucht* in *geruft*. *Dat goede getuich ende geruft van uwer famen*. Zo zeiden zy *stantastich*, voor *stantachtich*, nu *standvastig*. In 't tegendeel noemden zy *bruiloft* wel *brulocht*, *grast* *gracht*, *schrift* *schrachte*.

Dit word noch heden wel gevolgt. Men zegt *gekocht* en *gekof*, een *schacht*, en een *schast*. Ook *manhaftig*, *heldhaftig*, voor *manachtig*, *beldachtig*, daar een *b* tusschen in gesloopen is; 't en ware dat men dit *haftig* bragt tot *hebben*. Zich hebben, dat is, dragen, houden, als een man, of held.

136.

De ouden gebruikten wel een *l*, daar wy een *r* stellen, en een *r* daar wy een *l* hebben. B. v. *verwandelen* was by hen, 't geen wy noemen *veranderen*, *bemoddelen*, *bemodderen*, *doorbodelen*, *doorbooren*. In 't tegendeel *wanderen* was by hen *wandelen*. Zo noemden zy ons *verzamelen*, *versamenen*.

137.

De ouden hadden zomtyds een *n* daar wy een *r* bezigen. Zo zeiden zy een *berden*, voor *herder*, dien zy ook noemden *berde*, gelyk een *kamper*, *kempe*. Zy zeiden mede *bierder*, en *bierde*, gelyk de Hoogduitschen *birt*. *Beschermen* was *beschermer*, *wedersaecke*, *wederzaak*. Men leeft by hen wel *kerker*, voor *kerken*. *Dat si die kerker minneden*, *die papen eerden*. Ziet de 29 Aanmerking. Dus zeiden zy *woeckeninghe*, voor *woekering*, *woeckenaer*, voor *woekeraar*, van *woekeren*: gelyk wy *tovenaer*, voor *toveraer*, als *toveres*, van *toveren*. Zo zeiden zy ook *berren*, voor *bernen*.

138.

De ouden wisselden wel *m* en *n*, b. v. *alffem*, en *alffen*, *droeffem*, en *droeffen*. Zo schreven zy *bosen*, en *bosijn*, voor *boezem*, en *bin*, en *bem*, voor *bin*, *ben*. Op die wyze leeft men doorgaans by de ouden *hem*, niet slechts in 't enkel, maar ook in 't veelgetal, gelyk de aalouden al schreven: *Da domas de du hem settan scealt*, de wetten, of rechten, die gy hen zetten zult. Ook schreven de ouden wel weder *ben*, voor *bem*, als dat achter een woord gehecht was, b. v. *gripen*, voor *gryp hem*. Ziet de 55 Aanmerking. *Alse vechtinge tusschen den eenen Schepene ende den anderen geschiet*, *die de vechtinge begint*, *wat dat bin geschiet evels*, *bin* voor *hem*. Echter gebruikten zy *hen* en *bun*, ook wel in 't veelgetal, gelyk wy. *Es dat sake*, *dat lieden van buten vechten binnen Domburg*, *die rechter ende die scepene sullen daar toe comen*, *ende eijfchen bun des Grave recht*, en ter poort: *willen si dat ontfeggen*, *die Rechter ende die scepene sullen gaen ter viercarne*, *ende dagen die voorsz vechters op ten derden dach*, *hen ende dien poorters te rechte te stane*.

139.

139.

De ouden gebruikten wel *sch*, daar wy *ff*, of *z*, stellen. b. v. *verschenen*, *versenen*, *plaatschen*, *plaatzen*. Doch hier in was ook wel het tegendeel. Zy zeiden *kintfelyck*, voor *kindschelyk*, *evangelize*, *euangelische*, *lazaryze zweeren*.

140.

De ouden, byzonder de Vlamingen, gebruikten de *s* en *z* onverschillig, zo als die uit de veder schooten, en speldden daar om het zelve woord dan met de eene, dan met de andere letter, b. v. *zee*, en *see*, *ziel*, en *siel*. Ja, zy stelden ook wel zomtyds een *z* voor een *consonant*, en schreven *znee*, voor *snee*, *znoode*, voor *snoode*, *znaeren*, voor *snaeren*. Dus *zmelts*, *alstu zmelts*, als gy *smelt*. *Zmaken*. *Men zal gezmaken ter soberheit*.

Doch 't is redelyker en beter, dat wy tusschen den klank en 't gebruik dezer letteren onderscheid maken, en byzonder het laatste niet begaan.

141.

De ouden schreven onverschillig *sch*, en *sc*. B. v. *schoon*, en *scoon*, *schuld*, en *sculd*; doch het laatste wel meest, gelyk by de Latynen *scriptura*, *scribere*, *scire*. De Engelschen werpen de *c* weg, en zeggen *shadow*, *schaduw*, *ship*, *schip*. Het zelve was gewoon by de aalouden, alhoewel zy ook *sch* gebruikten, b. v. *dokter*, *ribter*, *almihtiga God*, *almagtige God*. De reden is, om dat *b* by hen den klank had van *cb*. *C* wierd dan onverschillig voor *b* geplaatst, of uitgelaten. De Franschen knotten de *s* af, en zeggen *chaffaut*, *schavot*, *chauffé*, *geschoeit*. Doch niets van dit alles drukt den eigentlyken klank uit. Hoe komt *c* tusschen *s* en *b* aan 't geluid van *g*? Zekerlyk *sgoon* drukt dat beter uit; hoewel het gebruik dat nu weinig begunstigt, en ook de ouden daar toe weinig aanleiding geven. Men leest echter by hen wel *sgboons*; maar dat wilde zeggen, des geenen. Ziet echter de 142 Aanmerking. *Scoon* is *skoon*, dewyl *c* en *k* by de ouden den zelve klank hebben, zo wel voor *e*, en *i*, als voor *a*, *o*, *u*. B. v. Men vind by de aalouden *folces*, voor *volks*, *freandlice*, voor *vriendelyk*. Dus schreef Melis Stoke, *kanin-*
Dddd 3 *cinne*,

cinne, voor koninkinne, van konink. 't Was evenveel of zy zeiden, *ooc*, *ook*, of *oock*. By de aalouden leeft men *skeynen*, voor schynen, *skellan*, voor schellen, klinken, *skenken*, voor schenken, *skeltwort*, voor scheldwoord. Doch zy schreven ook *scamen*, voor schaamen, *scephen*, voor scheppen; en mede gelyk wy, *schirman*, beschermen, *schiltit*, scheld, bekyft. Zo dat het gebruik hier in al van ouds den meester speelt, en men dat moet volgen, al ware het blindeling.

142.

Daar zyn meer klanken in woorden, die men eigentlyk met onze letteren niet uitdrukken kan, en waar in men het gebruik moet geloven en gehoorzaamen, al is 'er geen andere reden van te geven. Een voorbeeld zy *bang*, en *vonk*. Daar krygt de *n* een ander geluid, dan haar eigen is, en verliest als haar laatste been, 't geen aan de *g* en *k* gelmeed word, of daar in verfmelt. Men weet hoe *leuygaard* uitgesproken word; maar hoe zal men dien klank recht spellen? *Luy* en *leui* vormen beide een ander geluid. Het zelve past op *peuy*. Hoe zonde men spellen het geluid dat de Zeeuwen geven aan *wyn*, *zyn*, enz? 't Is tusschen *wien* en *win*, *zien* en *zin*, 't eerste klinkt te lang, en 't andere word te kort afgebeten. Hoe zal men *wereld*, zo als dat uitgesproken word, spellen met onze letteren? Den eigentlyken klank van de Griekische letter *chi*, b. v. in *Christus*, kunnen wy met onze boekstaven niet uitdrukken. De Latynen gebruikten daar voor wel *ch*, en dat volgen wy: maar hoe komt de *c* voor de *b* aan een geluid, dat naar de *g* gelykt, en als tusschen *g* en *k* is? Men zegt echter wel *Kristus*, maar niet *Griftus*. Wy hebben dit *ch* dus in *loochenen*, *prachen*, *lachen*, enz. Men kan dat wel anders schryven, door *looghenen*, *pragghen*, *lagghen*, en dan diende de *g* verdubbelt te zyn, op dat men geen *loogenen*, *pragen*, *lagen*; leze; maar 't geluid dat men door die *gb*, en zelf *ch* uitdrukt, is noch eenigzins anders; en men moet zich met *ch* behelpen, uit gebrek van de eigentlyke klinkletter. Dewyl *k* en *c* by de aalouden het zelve geluid hadden, schreven zy *kb* en *cb*.

143.

143.

De ouden gebruikten onverſchillig , en zo als 't hen uit de pen viel, *c* en *ck*, *werc*, en *werck*. Inſgelyk *gb* en *g*, *ghegeven*, en *gegeven*. Ook *i*, of *y*, *dye* en *die*, *vyer*, en *vier*, *heit* en *beyt*. Zy wiſfelden mede *y* en *u*, in *vyer* en *vuer*. 't Schynt dat *y* by hen ook den klank van de Griekſche *ypſilon* gehad heeft. Dus zeiden zy *cyn*, en *cun*, geſlacht. De ouden ſtelden ook dikwyls *ae* voor *oo*, en *oo* voor *oe*. Dus zeiden zy *groet*, voor *groot*, *hoeft*, en *hoet*, voor *hooft*, en *hoot*, verkort uit *hovet*, *boec*, en *booc*, *geroepen*, en *geropen*, *hoeren*, en *horen*, *door*, en *doer*. *Oe*, of *o*, wierd dikwyls verwiffelt in *eu*, b. v. *vroecht*, *vreugd*, *doecht*, *deugd*, *joecht*, *jeugd*. Zo zeiden zy *dore*, en *deure*.

Het laaſte geſchied ook in veele onzer woorden. Wy zeggen *konſt*, en *kunſt*, *gonſt*, en *gunſt*, *worm*, en *wurm*, *geſtorven*, en *geſturven*, *geworpen*, en *gewurpen*, *verdorven*, en *verdurven*, *ſchop*, en *ſchup*, *drop*, en *drup*. Wy zeggen ook *door*, en *deur*, *ſtooren*, en *ſteuren*, *ſpooren*, en *ſpeuren*, *beyden*, en *beiden*, *leyden*, en *leiden*, CILZ.

144.

By de ouden wierd *u* en *v* dikwyls verwiffelt. Zy ſchreven *over*, en *ouer*, *ſuver*, en *ſuuer*, *zuiver*. Zo was *wt*, *vut*, en *vuut*, voor *sut*, uit : want de *w* ſchreven zy ook *v*, *v*, of *u*, *u*. Op die wyze verwiffelden zy de *v* en *w* menigmaal. Zy ſchreven wel *vijf*, voor *wyf*, en *wijf*, voor *vyf*, *wiſſchen*, voor *viſſchen*, *vaiſſchen*, voor *waiſſchen*, *verzwymen*, voor *verzuimen*, *verzwymt*, *verzuimt*, *vech*, voor *weg*, *wolc*, voor *volk*, *werveringhe*, voor *verweeringe*, *vane*, voor *wane*, *van warene*, *van waar*. Zo was *Sinte Gwilbertus*, *Guilbertus*, of *Wilbertus*. Ja, zy ſchreven wel *Pawes*, voor *Paus*. Zy ſtelden ook wel een *y* voor de *w*, b. v. *gewaerſchuyt*, voor *gewaerſchouwt*.

Hoewel wy die ongeregeltheden en verwerringen uit geen welbeſneden pen zien vloeyen, echter hoort het oor in de dagelykſche ſpraak *wryven*, voor *wryven*, *wreken*, voor *wreken*, *verwrikken*, voor *verwrikken*, *wrevel*, voor *wrevel*, *wrak*, voor *wrok*, *wraak*, voor *wraak*.

145.

145.

By de ouden was het spellen met *kw* t' eenemaal onbekent; en zy gebruikten altoos *qu*, b. v. *quaet*, *quellen* enz. Doch by de aalouden vind men dat beide. Willeramuschryft *quescelver*, *quelen*, *quellen*, *quena*, wyf, *quac*, en *quic*, levendig. *Wanda allerlabta dugetha an thir quekkent*, want allerlei deugden aan u leven, groeyen. Maer het zelve schryft hy ook *kuekkent*; en men vind *cwen*, voor *quen*, koningin. Evenwel de aalouden speldden ook wel meteen *q*, zonder *u*, b. v. *geqedan*, uitspreken. *Hi qedon*, zy zeiden.

Indien 't den oppertaalmeeſter 't gebruik, of Jan Alleman behaagde, ik zoude voor best keuren, dat men voor *qu* schreef *qw*, *qwam*, voor *quam*, vermits dat den klank voldoet, en *u*, *v*, en *w* verwiffelt worden.

146.

De ouden eindigden eene lettergreep zeer zelden met *g*, of *gb*, maar meest altoos met *cb*, b. v. *bedrieck*, voor bedrog. Zy schreven echter wel *fancg*, voor zang.

147.

De ouden schreven *diefven*, *briefven*, *boefven*, met oorloofve; *beliefven*, *verwerfven*. Zo mede *fechghen*, zeggen, *meinsghen*, menschen, 't geen den grond schynt te leggen tot *mensgen*, *conincginne*, *sorchgelyk*, *droocght af*, droogt af, *gedoocght*, *gedoogt*, *fancg*, zang.

Deze overtollige en wanvoegelyke letterballast, die de woorden tot wanschepzels misvormde, is nu te recht buiten boord geworpen; hoewel men noch wel behoud *lagchen*, voor lachen, dat qualyk *lacchen* geschreven word.

148.

Hoewel de ouden een lange lettergreep wel schreven met twee vocalen, als *ooghe*, *oore*, enz; echter zagen zy dat meer af met eene, b. v. *lopen*, *leren*, voor loopen, leeren. Doch zomtyds verdubbelden zy dan de *consonant*, en schreven *leerren*, *teerren*, *weerren*, enz. Ziet de 83 Aanmerking.

149.

De ouden speldden wel met *aa*, *ee*, *oo*, *ii*, en *uu*. Het spellen

len met *aa* was gemeen by de aalouden, b. v. Willeramus: *Thiu maara minero gratie*, de maare myner genade. *Aana thaz*, zonder dat. Doch die laatste *a* wisselden zy wel met een *b*, of stelden die wel voor de zelve. Zo wierd van *naa nab*, en van *aa*, water, *aba*. Het laatste is noch gebruikelijk by de Hoogduitschen. Maar in laater tyden heeft *ae* en *ai* de plaats van *au* geheel ingenomen, zo dat men daar van in de schriften der ouden weinig voetstappen meer vind; hoewel echter noch eenige, b. v. *aarnste*, voor ernst, *taargher*, voor te erger. *Aa* heeft dan aan de nakomelingen te danken, dat zy weder in 't aaloude bezit geraakt is; schoon niet zonder betwisting. *Oo* was gemeen; hoewel die letteren haare erfenis moesten deelen met *oe*, *oi*, *ue*, en *eu*. *Ee* was ook in gemeen gebruik; uitgezondert dat het voor *ei* ook wel plaats moest ruimen. *Ii* wierd by de aalouden dikwyls gebruikt. Zo zegt Willeramus: *iile ze mir*, ylt tot my. Zo wierd *tiit* geschreven, voor *tyd*. Doch dikwyls verwisselden zy dat met *u*. In tydverloop vond *ii* genoegzaam alleen by de Vlamingen herberg, b. v. *Verciigt ziin goed*. Het algemeen gebruik is by *ie* gebleven; behalven dat nu een *i*, en *j*, gekoppelt, en zamen voor *y* gestelt worden, b. v. *wijn*, voor wyn, *pijn*, voor pyn. Ik voege my echter aan de zyde van die oordeelen, dat *ii*, of *ij*, een ander geluid slaat dan *y*. Maar myn pen is door 't gebruik zo gewoon *ij* voor *y* te vormen, dat men dit daar aan gelieve ten goede te houden. *Uu* was mede in gebruik; doch moest met *ue*, en *ui*, het ryk deelen.

150.

Wy schryven, *air*, *hair*, *beir*, *meir*, *veir*, om het te onderscheiden van *aer*, haar, heer, meer, veër; maar dat heeft geen grond in de oudheid. Zy schreven voor *air*, *aher*, *adere*, en verkort, *are*, gelyk roer is van roeder. Voor *bair* schreven zy *bare*. *Al syn hare vyel uut*. Voor *beir*, her, heer, en *bere*. *Die Here van den here*, de Heere der Heirschaaren. De *i* en *e* was een wisselletter, gelyk in *dair*, voor daar, *teiken*, voor teeken, *gemeinte*, voor gemeente, *oir*, voor oor, *vuir*, voor vuur, *weynen*, voor weenen. *Weynende sprac hi*. Ziet de 149 Aanmerking.

Eeee

151.

151.

Dat de ouden de *e*, gevoegt by een andere vocaal, aanmerkten als den klank veranderende, en verminderende, blykt, om dat ze *ae* vormden tot *a*, of de Griekſche *α*. Zo wierd *rechtsvaerdige*, rechtveerdige, *waerde*, *weerde*, *maagden*, *meegden*. Dus *ei*, *ee*, *verleiden*, *verleeden*, *belyden*, *beleeden*, *gemeinte*, *gemeente*. *Oe* wierd *eu*, of *ue*, b. v. *vroecht*, *vreugd*, *joecht*, *jeugd*. Zo wierd *ae* tot *a*, *oe* tot *o*, *ue* tot *u*, gelyk de Hoogduiſchen hebben. De ſpelling met *aa* kan dit tot haare verdediging bybrengen.

152.

De klank der Griekſche *α* kan niet uitgedrukt worden door een Duiſche letter, maar dit geſchied door een Romeinſche *æ*, in oude Plakkaaten van Keizer Karel V. zeer gemeen. Men leeft daar in, *Placcaet van niet te tharene op den huusman*, *zwæren*, *anvæerden*, *tærlinghen*, *pæerden*, *cræmer*, *kærſbernynghe*, *beghærende*, *de verſekerære*. Doch anders wierd dat ook geſpelt met *ee*, *teeren*, en met verdubbeling der conſonant, *thærende ende levende op 't volck*; *zonder gewærræ*, *ende met gewærræ*; *begærende*. Zelf wierd die *æ* wel geſtelt tuſſchen twee conſonanten, om een geluid tuſſchen *a* en *e* uit te drukken, b. v. *ærgheer*, *nærſſicheit*, *bærghe*, *kærcker*, *bærdæ*, *ſchærpreechter*, *ærtsbertoghe*, *mærcken*, *wærcken*, *mærræn*, *ærde*, *rechtværdige*, *rechtværdelyken*, *ter ærden doen*, *værlon of bure*, *wærachtige mannen*, *weerbare*, *hæerwaerts over*, en *haerwaerts over*, voor herwaards, hierwaards.

153.

Vreemd en hard moet de uitſpraak onzer taal by de aalouden geweest zyn, om dat men al tot laate tyden meende, dat ze niet en konde geſchreven worden. Hier door is ook zulk een verſcheidenheid van ſpelling, en verwiffeling der letteren by hen. B. v. Zy ſchreven *blaſ*, brood, *Hlaſford*, heere, waar van buiten twyfel het Engeliſche *Lord* verkort is. *Qheme ribi din*, was uw ryke kome. *Qhucke enti tote*, is levendige en doode. *Wiba Kbirabbun*, de heilige Kerk. Doch men wete, dat zy de *b* uitſpraken gelyk de Hebreeuwſche *cbeth*, of Griekſche *chi*. Zo was dan *blaſ*, *cblaſ*, *blid*, *cblid*. *Hlodovæus*, Lodewyk, ſchreven

ven zy ook *Chlodoveus*. Dus schryven zy *naben*, *nabet sib bimelo richi*, het hemelryk nadert zich, en *nachan*, Willeramus: *Ich wille mi:h then nachan*. Ik wil my dan naken, my by begeven. Men spreke verscheide van die bygebragte woorden eens uit. Onze tong zal daar toe niet beter gehangen zyn, dan tot de Hebreeuwische letter *ain*, of *bb*.

E Y N D E.

D R U K F E I L E N .

V O O R R E D E N .

Bl. Regel.

13 11 luft. leeft, licht.

24 2 die. is 'er te veel.

25 5 overwonnen. leeft, overwonne en overwinnende.

Bl. Regel.

19 25 schers. leeft, schors.

23 7 daad. leeft, dood.

25 3 verzochten. leeft, verzocht, en.

29 9 van onder, *dagwaulican.* leeft, *dagwanlican.*

30 10 van onder, *efne.* leeft, *efme.*

32 15 *fuero.* leeft, *fuero.*

45 4 van onder, *fibos.* leeft, *fibes.*

3 van onder, *nishana.* leeft, *nishana.*

2 van onder noch eens, *Notbana.* leeft, *nishana.*

60 4 van onder, *daind.* leeft, *deind.*

62 7 *thumins.* leeft, *thrusins.*

65 10 van onder, *nu.* leeft, *mi.*

67 2 Na Willeramus is afgelaten, heest.

71 4 *wur.* leeft, *wir.*

78 10 *yfele.* leeft, *yfele.*

27 *Su, mis.* leeft, *Siu mir.*

80 12 en. leeft, is.

15 *gekunffe.* leeft, *gekunffe.*

85 17 daar. leeft, daar van.

110 7 *arue.* leeft, *aibe.*

115 20 *bin.* leeft, *bin.*

145 9 *hebben.* leeft, *hobben.*

146 1 van onder, *Reny.* leeft, *Rewy.*

182 9 van onder, *חַבָּה,* *cabach.* leeft, *חַבָּה,* *chabah.*

183 23 *oikos.* is 'er te veel.

193 8 van onder, hel. leeft, het.

215 16 *לֹאֵם* leeft, *לוֹט.*

219 18 *fals.* leeft, *saet.*

23 *emezhic hiutsu.* leeft, *emezhic hiutsu.*

Bl. Regel.

222 9 van onder, *etmaal,* leeft; *maal.*

2 van onder, *monum.* leeft, *monim.*

226 4 van onder, elk *kerlic.* leeft, *elckerlic.*

228 7 is. leeft, is 't.

234 10 van onder, *Swafenede.* leeft, *Swafenede.*

237 23 *waerfen.* leeft, *waerfen.*

239 15 hem. leeft, hen.

251 18 en 19 *nishana.* leeft, *nishana.*

252 25 van. leeft, dan.

254 16 zwarte. leeft, zwarten.

260 6 van onder, *nud.* leeft, *mid.*

261 22 wors. leeft, word.

262 6 van onder, altoogs. is 'erte veel.

263 10 van onder, een. leeft, en.

11 van onder, in niet. leeft; niet in.

270 18 weiden. leeft, weide.

279 21 *Plouffen.* leeft, *Plouffen.*

286 2 van onder, zomerhuisjeo; leeft, zomerhuisjen.

290 9 van onder, *kals.* leeft, *kaes.*

308 12 van onder, gekuipt. leeft, geknipt.

313 5 פֶּרָה. leeft, פֶּרָד

318 14 *shiman.* leeft, *shiman.*

340 4 van onder, *stoof.* leeft, *stoof.*

368 15 *riehen.* leeft, *tiehen.*

448 11 *verwenden.* leeft, *verwiffelen.*

472 9 *Keed.* leeft, *Kees.*

Pag. 1 *Oude en Nieuwe.* leeft, *Oud en Nieuw.*

31 4 *versalbede,* *versalbede.* leeft, *versaethede,* *versaethede.*

1858. Verdunfen n° 2223.

9
20

